DWIGHT D. EISENHOWER

CRUCIADĂ ÎN EUROPA

editura politică

DWIGHT D. EISENHOWER

CRUCIADĂ ÎN EUROPA

EDITURA POLITICĂ, BUCUREŞTI – 1975

DWIGHT D. EISENHOWER
CRUSADE IN EUROPE 1948

STUDIU INTRODUCTIV

Memoriile şi istoria.

Iată o unitate conceptuală imposibil de separat.

Încă din zorii scrisului care avea să fixeze şi începuturile istoriei multor popoare, apar şi reprezentări cu caracter „memoralistic". Treptat ele îşi sporesc cantitatea şi semnificaţia într-o asemenea măsură, încît de cîteva mii de ani filonul lor a ajuns să alimenteze ştiinţele istorice asemenea unui torent care se revarsă într-un uriaş baraj de acumulare. În biblioteca omenirii memorialistica înseamnă mult mai mult decît amintiri. Ea aduce memoriei colectivităţilor umane care este istoria, depoziţia martorului. Deşi de multe ori unilaterală sau trunchiată, neverosimilă sau postumă, deşi întotdeauna subiectivă, mărturia la persoana întîia este o sursă de care este cu neputinţă să te lipseşti în bătălia pentru stabilirea adevărului istoric. Şi deşi în istoriografie se dispută diferite puncte de vedere privind locul pe care memoriile îl ocupă între sursele primare de informaţie istorică, există în acelaşi timp o unanimitate cu privire la caracterul indispensabil al acestora. Trecute prin filtrele critice, coroborate cu documentele autentice ale epocii, despovărate de umbra personalităţii celor care le-au scris, memoriile pot fi comparate cu plasma sangvină; în ele se regăsesc în forma lor vie faptele, evenimentele, concepţiile, uneia sau alteia dintre epocile istorice. Şi cu atît mai mult, memoriile de război ce reconstituie tablouri de dimensiuni gigantice, adevărate fresce pe care evoluează carul zeului Marte, şi care redau detalii de psihologie omenească imposibil de relatat „în direct". De la Iulius Caesar la eroii războiului civil din Spania secolului XX, de la Petru cel Mare la Charles de Gaulle o imensă literatură de campanie se întinde de la autorii lumii antice la cei contemporani. Cel de-al doilea război mondial a introdus şi în acest domeniu o inovaţie. Au apărut pentru prima dată sute şi sute de culegeri aparţinînd soldaţilor simpli, celor care purtau în

ranițele lor bastonul de mareşal, dar care cel mai adesea asigurau doar victoria, pentru ca apoi să dispară fie pe cîmpul de luptă, fie în anonimatul postbelic. Tehnicile mijloacelor de comunicare moderne au adus în prim plan – fie uneori şi pentru o clipă – figura adevăraților eroi ai conflagrației. Alături de memoriile acestora, jurnalele, însemnările şi comentariile celor care s-au aflat la eşaloanele de comandă, pînă la cele mai înalte, cifrează la cîteva sute de mii de titluri memorialistica celui de-al doilea război mondial.

Cititorul din țara noastră cunoaşte, pe lîngă numeroasele lucrări aparținînd participanților români la războiul antihitlerist, o serie de volume de memorialistică universală sau bazate pe mărturiile combatanților*.

Sensurile acestei literaturi ating însă un timp care se

---

* Charles de Gaulle. MEMORII DE RĂZBOI, Editura politică, Bucureşti, 1969; V.I. Ciuikov. ÎNCEPUT DE DRUM, Editura militară, Bucureşti, 1962; Ed. Herriot. PAGINI DE JURNAL, Editura politică, Bucureşti, 1968; G.K. Jukov. AMINTIRI ŞI REFLECȚII, Editura militară, Bucureşti, 1971; L. Longo. POPORUL ITALIAN IA ARMELE, Editura politică, Bucureşti, 1970; I.M. Maiski. CINE L-A AJUTAT PE HITLER, Editura ştiințifică, Bucureşti, 1963; Miklós Nyiszli. AM FOST MEDIC LA AUSCHWITZ, Editura Eminescu, Bucureşti, 1971; A. Poltorak. EPILOGUL DE LA NÜRNBERG, Editura Junimea, Iaşi, 1972; M. Jullian. BĂTĂLIA ANGLIEI, Editura politică, Bucureşti, 1968; I.S. Konev, ANUL '45, Editura politică, Bucureşti, 1970; J.B. Vercors. BĂTĂLIA TĂCERII, Editura Univers, Bucureşti, 1970; C. Ryan, ZIUA CEA MAI LUNGĂ, Editura politică, Bucureşti, 1965; P. Berben, ISTORIA LAGĂRULUI DE CONCENTRARE DE LA DACHAU, Editura politică, Bucureşti, 1973; Ch. Bernadac, MEDICII BLESTEMAȚI, Editura politică, Bucureşti, 1970; M. Gallo, ITALIA LUI MUSSOLINI, Editura politică, Bucureşti, 1969; P. Hansson, RISCÎND MAI MULT DECÎT VIAȚA, Editura politică, Bucureşti, 1970; D. Lapierre, L. Collins, ARDE PARISUL?, Editura politică, Bucureşti, 1970; W. Lord, PEARL HARBOR şi VICTORIA DE LA MIDWAY, Editura politică, Bucureşti, 1970 şi 1973; V. şi L. Pappalettera, ZBIRII AU CUVÎNTUL, Editura politică, Bucureşti, 1974; G. Perrault, SECRETUL ZILEI Z, Editura politică, Bucureşti, 1969; S.M. Stemenko, LA MARELE STAT-MAJOR, Editura militară, Bucureşti, 1973; A. Werth, UN CORESPONDENT ENGLEZ PE FRONTUL DE EST, Editura politică, Bucureşti, 1970; ZIUA CEA MAI LUNGĂ A JAPONIEI, Editura politică, Bucureşti, 1974; I.H. Bagramean, AŞA A ÎNCEPUT RĂZBOIUL, Editura militară, Bucureşti, 1974.

întinde mult dincolo de evenimentele trăite şi consemnate de autorii lor. Pe lîngă valoarea lor documentar-istorică, ele certifică învățătura pe care marea conflagrație a secolului nostru a lăsat-o contemporaneității. Cu atît mai pătrunzător mi se pare mesajul filozofic al acestei memorialistici, cu cît cel de-al 30-lea an de la epocala victorie a popoarelor asupra fascismului găseşte omenirea într-o situație care printr-o serie de parametri se poate asemăna cu împrejurările existente în preajma primului şi celui de-al doilea război mondial. Sublinierile din raportul la cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român descifrează cauze dintre cele mai profunde ale actualei crize mondiale, care „cuprinde toate laturile vieții economico-sociale, demonstrează cu putere că vechile relații interne şi internaționale create de orînduirea capitalistă nu mai corespund noilor forțe de producție, dezvoltării impetuoase a revoluției tehnico-ştiințifice, nu mai pot oferi soluții corespunzătoare – în interesul maselor largi populare, al progresului – problemelor complexe ce preocupă lumea contemporană. Societatea omenească este tot mai mult confruntată cu contradicțiile create de orînduirea capitalistă, de politica imperialistă, colonialistă şi neocolonialistă. Aceste contradicții se amplifică prin accentuarea decalajului dintre țările dezvoltate şi cele slab dezvoltate, a împărțirii lumii în țări bogate şi țări sărace, ca urmare a relațiilor inechitabile de asuprire colonialistă şi neocolonialistă.

Legitățile obiective, dialectica socială, necesitățile progresului societății reclamă sfărîmarea vechilor cătuşe care pun în pericol însăşi civilizația umană, cer făurirea unei lumi a dreptății sociale şi naționale, atît în cadrul fiecărui stat, cît şi pe plan mondial, care să asigure un nou avînt al forțelor de producție, al ştiinței şi culturii, al progresului general“*.

În situația deosebit de complexă de la mijlocul deceniului opt ia amploare procesul revoluționar de schimbare a raportului de forțe pe plan mondial în favoarea forțelor ce se

---

* Nicolae Ceauşescu *Raport la cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român*. Bucureşti, Editura politică, 1974, p.15.

pronunță pentru progres social, pentru edificarea unei lumi mai bune şi mai drepte. Epoca noastră înregistrează drept contradicție fundamentală contradicția dintre un sistem perimat sub raport istoric – capitalismul – şi un sistem apt să asigure împlinirea aspirațiilor vitale ale popoarelor – socialismul.

Evident, în procesul de reaşezare a raporturilor interstatale se accentuează instabilitatea şi dezordinea internațională, apar noi primejdii pentru securitatea unor state, zone şi continente, apar pericole la adresa păcii şi securității mondiale. Dacă prin multiple caracteristici viața internațională din 1975 aminteşte pe cea din preajma lui 1914 sau 1939 – procesele fiind, desigur, în prezent mult mai complexe –, există însă şi o serie de diferențieri calitative esențiale, radicale, îndeosebi în ceea ce priveşte ponderea factorilor constructivi, care se pronunță cu tot mai multă hotărîre pentru o nouă politică de progres social, pentru soluționarea problemelor pe o cale nouă, pentru un nou sistem de relații economice şi politice între state.

„Iată de ce – sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu –, cu toată situația gravă existentă în relațiile internaționale, se poate spune că în lumea de astăzi există forțe capabile să preîntîmpine o nouă conflagrație mondială, să asigure soluționarea problemelor complexe pe cale paşnică, în interesul tuturor popoarelor. Transformarea acestor posibilități în realitate impune intensificarea luptei maselor populare din toate țările, a tuturor popoarelor împotriva politicii imperialiste de forță şi dictat, pentru dezarmare – şi, în primul rînd, pentru dezarmare nucleară –, pentru împiedicarea unui război care ar pricinui omenirii distrugeri fără precedent, pentru realizarea unor noi relații internaționale, bazate pe deplina egalitate în drepturi a tuturor popoarelor, pe dreptul lor de a se dezvolta corespunzător propriei voințe, pe o conlucrare democratică în lume. Se poate spune că, mai mult ca oricînd vreodată în istoria omenirii, stă acum în puterea popoarelor să-şi făurească propriul viitor, să deschidă o nouă eră de înflorire a civilizației umane“.

Într-un asemenea context se înscrie şi dezideratul fundamental al popoarelor europene, al tuturor popoarelor europene, de a se instaura pe continent un sistem de relaţii noi, care să asigure securitatea tuturor naţiunilor. Este imperios necesară realizarea „tuturor măsurilor care să dea garanţia deplinei securităţi fiecărei naţiuni europene, să facă imposibile imixtiuni în treburile interne sau presiuni de orice fel asupra vreunui stat european. În acest scop se impun acţiuni hotărîte pentru desfiinţarea bazelor militare de pe teritoriul altor state, retragerea trupelor străine şi reducerea treptată a trupelor naţionale – în cadrul măsurilor generale de dezarmare. Partidul Comunist Român consideră necesar să se depună eforturi susţinute pentru a se ajunge la desfiinţarea concomitentă a Pactului N.A.T.O. şi a Tratatului de la Varşovia, înfăptuirea securităţii europene fiind incompatibilă cu existenţa blocurilor militare opuse“.

Aşa după cum aprecia Congresul al XI-lea, „În actuala etapă de dezvoltare există reale posibilităţi de a se înfăptui acest deziderat al popoarelor, de a transforma Europa într-un continent al colaborării şi păcii. Aceasta va constitui o cucerire de importanţă istorică nu numai pentru Europa, ci pentru întreaga omenire“. Într-o asemenea perspectivă se desenează lupta generală a forţelor înaintate „pentru inaugurarea unei ere noi în viaţa internaţională, pentru ca sfîrşitul acestui secol să marcheze excluderea războaielor din viaţa internaţională, eliberarea popoarelor de povara cheltuielilor militare şi de spectrul pericolului nuclear, înfăptuirea aspiraţiilor vitale ale tuturor naţiunilor de libertate şi bunăstare, de transformare a naturii şi societăţii spre binele şi fericirea omului“.

Dintr-o asemenea perspectivă privim şi înapoi la titanica încleştare a popoarelor cu fascismul din anii celui de-al doilea război mondial, încleştare în care naţiunile s-au angajat nu numai pentru a-şi salva prezentul, ci spre a-şi salvgarda viitorul. Şi dacă nu ne-am gîndi la viitor de pe aceste coordonate, am rămîne grav ipotecaţi faţă de jertfele şi suferinţele, eforturile şi eroismul fără precedent a sute şi sute de milioane de oameni aparţinînd atîtor naţiuni, religii,

filozofii, condiţii politice şi orînduiri diferite care s-au aliat în marea coaliţie antifascistă şi, luptînd pe pămînt, în aer şi pe mări, pe front şi în spatele frontului, au cucerit glorioasa victorie de la 9 mai 1945.

Închinate participanţilor occidentali la măreaţa epopee antihitleristă, memoriile pe care le precede analiza noastră cheamă la apel un timp nu prea îndepărtat şi căruia multe şi multe generaţii ale omenirii îi vor purta în onoruri amintirea.

Să ne întoarcem cu aproape trei decenii în urmă.

1948...

...Autorul are cu un deceniu mai mult decît secolul. Pentru oricine, la 58 de ani, vîrsta debuturilor a rămas undeva în urmă. Nu şi pentru el: la 58 de ani îşi publică primul volum. Un începător întîrziat deci, ba încă unul cu handicapuri numeroase şi evidente. Meseria nu-l predispune la scris. Căci proaspătul autor este un vechi militar, care practică meseria armelor de exact 33 de ani.

La aceşti ani se referă volumul. Nu la toţi însă. Primii douăzeci şi şapte sînt plaţi şi cenuşii. O carieră ca oricare alta a unui ofiţer de infanterie oarecare. Cu realizări mediocre şi cu idealuri înduioşător de modeste. Idealul imediat: să conducă o unitate, adică să aibă de-a face nemijlocit cu soldaţii. Dar destinul se încăpăţînează să-i joace renghiuri, neîngăduindu-i să tragă pe nări mirosul prafului de puşcă de pe poligonul de tragere şi surghiunindu-l periodic în cancelariile îmbîcsite de fum de tutun ale statelor-majore. Idealul de perspectivă: să iasă la pensie cu gradul de colonel. Destinul nu-i va face nici aici pe plac. Dar nu reţinîndu-l în josul scării ierarhice, ci catapultîndu-l pe treptele ei cele mai înalte. Şi nu ale unei singure scări, ci ale ambelor posibile: cea militară mai întîi, cea civilă ulterior.

Sursa acestei neverosimile forţe de proiectare trebuie căutată într-o perioadă scurtă, care reprezintă ceva mai puţin de a zecea parte din durata carierei sale: trei ani din cei treizeci şi trei. Către capătul lungii drepte orizontale, un minuscul segment ţîşneşte vertiginos în sus. De el, de

segmentul celor trei ani, se ocupă în prima sa carte.

Sînt ultimii trei ani ai celui de-al doilea război mondial. Despre ei vorbeşte autorul debutant. Abia au trecut alți trei ani de cînd sîngerosul coşmar a luat sfîrşit. Nimeni nu a uitat nimic din cele întîmplate – nici învingătorii, nici învinşii, nici văduvele, nici infirmii, nici orfanii, nici cei rămaşi fără nimic de-al lor pe lume, nici cei rămaşi fără nimeni din ai lor pe lume. Nimeni nu a uitat, toți îşi amintesc.

Ce le poate aduce, prin urmare, această carte? Chiar dacă se intitulează, sfidător, *Cruciadă în Europa*. Şi chiar dacă o semnează ex-generalul Dwight David Eisenhower, purtător al epoletului cu cinci stele – cel mai înalt grad în armata de uscat a Statelor Unite –, fost şef al Marelui Stat-Major al acesteia şi fost comandant suprem al Forțelor expediționare aliate în Africa de Nord, Italia şi Europa occidentală.

„Pe cine poate interesa a *n*-a carte despre războiul atît de recent şi atît de proaspăt în toate memoriile? – se întreabă, încă înainte de a o avea în mînă, cronicarul unui mare cotidian american. – Eisenhower se grăbeşte să se alăture numărului deja respectabil de căpetenii militare ale căror opuri posace, scrise parcă de fete bătrîne şi lipsite de vlagă, se prăfuiesc, nerăsfoite de nimeni, în bibliotecile şcolilor de ofițeri. Cine să le citească? Cine să-l citească pe Eisenhower? Poate doar un camarad de promoție ros de invidie, sau un fost subaltern ranchiunos, care vor zîmbi ironic la anumite pasaje, mîzgălind pe margine comentarii nimicitor de sarcastice… Ne pare rău că Eisenhower, invincibil pe fronturile bubuitoare ale războiului, se expune unei înfrîngeri inevitabile pe frontul foşnitor al paginii tipărite“*.

Primele recenzii propriu-zise nu sînt nici ele mai încurajatoare. „Stilul generalului este la fel de pedestru ca şi trupele în fruntea cărora şi-a cîştigat galoanele“**, remarcă acru un critic. „Amatorii de revelații senzaționale sau de

---

* *New York Herald Tribune* din 16 mai 1948.

** *Time* din 22 iunie 1948.

polemici-pumnal vor fi profund dezamăgiți"*, avertizează un altul. Dincoace de ocean, în Anglia, tonul este şi mai caustic: „Ajungînd la capătul cruciadei, avem impresia că am citit mai degrabă Patimile mîntuitorilor (americani) ai Europei, după sf. Eisenhower"**.

Dar iată că, refuzînd să ia în seamă obiecțiile subtile şi rafinate aduse cărții, publicul o caută cu insistență. Primul tiraj (30 000 de exemplare) se epuizează în două zile. Îi urmează altele şi altele. *Cruciadă în Europa* se instalează în rîndul *bestseller*-elor şi urcă metodic în clasament, ajungînd curînd pe locul I, pe care îl păstrează îndelung. În nici nouă luni, ediția originală – îngrijit cartonată – atinge 1 320 000 de exemplare. După aceea vine rîndul ediției de masă, broşată şi sensibil mai ieftină, din care se difuzează peste două milioane de exemplare. În Marea Britanie se vînd alte 600 000, cam tot atît cît versiunile franceză şi italiană. Pe frontul foşnitor al hîrtiei, inevitabila înfrîngere, atît de categoric pronosticată, refuză să se materializeze...

Au trecut de atunci mai bine de două decenii şi jumătate, dar *Cruciadă în Europa* continuă să fie intens solicitată. Nu numai de colegiile militare din S.U.A., Anglia şi Italia, unde intră în rîndul textelor de studiu obligatorii; nu numai de profesorii şi studenții cursurilor de istorie modernă din universitățile americane; nu numai de cercetătorii militari sau civili ai frămîntatei perioade 1939-1945; ci de mulți, foarte mulți civili – contemporani cu evenimentele sau născuți după consumarea lor –, doritori să pătrundă în intimitatea complexului proces care a permis coaliției antihitleriste să repurteze victoria.

Ar fi greşit să se creadă că de acelaşi succes de librărie s-au bucurat şi celelalte volume de memorii pe care le-au publicat – înainte sau după Eisenhower – numeroşi conducători de oşti americani sau britanici. Unele dintre ele au fost ignorate de la bun început, altele au stîrnit oarecare

---

* *Los Angeles Times* din 7 iunie 1948.

** *Manchester Guardian* din 11 iunie 1948.

curiozitate doar pentru un scurt răstimp, eşuînd apoi în uitare. Cum se explică deci excelenta primire făcută *Cruciadei* şi, mai ales, constanta ei prezență în atenția unui vast şi atît de diversificat public cititor?

În răspunsul pe care încearcă să-l dea acestei întrebări, prof. Louis Winkler de la Universitatea California din Berkeley pune accentul pe personalitatea autorului: „Calea triumfală pe care păşeşte Eisenhower – de la o modestă obîrşie pînă la funcții şi demnități care îi asigură controlul asupra celor mai hotărîtoare pîrghii ale puterii – trece în ochii multora drept o ilustrare a vechiului vis american despre «posibilitățile nelimitate», la îndemîna oricui… Iar faptul că şansa a început să-i surîdă mai aproape de sfîrşitul vieții decît de începutul ei pare a încuraja pe toți cei care nu au reuşit, şoptindu-le că nu au reuşit *încă* şi că nu este niciodată prea tîrziu“.

Desigur, nimeni nu poate contesta obîrşia sa modestă. Coborîtor al unor imigranți elvețieni, el s-a născut la 4 octombrie 1890, la Denison (statul Texas), în familia strîmtorată a unui fost negustor, care îşi agonisea cu greu traiul ca simplu muncitor. Reveniți la Abilene (statul Kansas), de unde erau originari, soții Eisenhower au avut şapte copii. Viitorul general a trebuit să se angajeze încă din anii şcolii la o lăptărie, unde, din lipsă de mijloace, a rămas un timp după ultima clasă a liceului. Înscris la Academia militară de la West Point, a terminat-o în 1915, al 61-lea din cei 164 de absolvenți. Un an mai tîrziu, la fortul Sam Houston (statul Texas), unde fusese trimis, s-a căsătorit cu Mamie Geneva Douda, care i-a născut un fiu în 1917 (mort în 1921) şi un al doilea în 1922: John Sheldan, pe care-l vom întîlni în paginile *Cruciadei*.

O carieră mediocră îl purta prin diverse garnizoane de provincie din S.U.A. şi de peste hotare, dar nu şi pe fronturile primului război mondial. Conform sistemului american de „avansare temporară“ în perioada unei conflagrații, gradul de locotenent-colonel, dobîndit în 1918, a trebuit să fie „restituit“ după numai cîteva luni. Detaşat mai întîi în zona Canalului Panama, căpitanul Eisenhower a frecventat, în

1926, Şcoala superioară de ofiţeri de stat-major, a redactat în 1928 un ghid istoric al cîmpurilor de luptă din anii 1914-1918, a funcţionat din 1929 în cadrul Departamentului de Război, a absolvit, în 1933, cea de-a treia instituţie de învăţămînt superior, Colegiul militar industrial, şi a lucrat pe lîngă şeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat americane, generalul Douglas MacArthur, care, în 1935, l-a luat cu el în insulele Filipine, unde a avansat, din nou, la gradul de locotenent-colonel.

La 7 decembrie 1941 – cînd S.U.A. au fost antrenate în război, ca urmare a atacului japonez împotriva bazei americane de la Pearl Harbor –, şef al Marelui Stat-Major al armatei de uscat era generalul George Marshall. Ochiului său priceput la cîntărirea oamenilor i-au fost suficiente cîteva săptămîni de conlucrare cu Eisenhower, rechemat între timp la Washington, pentru a-i detecta şi preţui calităţile. Sub o aparenţă lipsită de strălucire, tomnatecul locotenent-colonel ascundea valori robuste şi sigure, unele deja manifeste, altele încă în stare latentă: onestitatea, calmul, perseverenţa, răbdarea, puterea de muncă, metodica abordării problemelor se îmbinau la el cu o remarcabilă simplitate în comportare, cu o fire prietenoasă, spontană şi comunicativă şi cu o neobişnuită grijă faţă de soarta soldatului de rînd.

Pentru George Marshall însă, ponderea cea mai importantă au avut-o spiritul lucid şi capacitatea de organizator a lui Eisenhower. Insensibil la miturile pseudo-eroice ale cîmpului de luptă, plin de scepticism faţă de rolul factorilor vagi şi necuantificabili ca „inspiraţia“, „intuiţia“ sau „panaşul“ unor comandanţi, el concepea conducerea unei armate moderne ca pe o simplă variantă a conducerii unei întreprinderi industriale. Pentru a aprecia activitatea colectivului de soldaţi, subofiţeri, ofiţeri şi comandanţi superiori, Eisenhower folosea criteriul aplicat colectivului de muncitori, maiştri, ingineri şi cadre de conducere dintr-o uzină: eficienţa.

Eficienţa! Iată un cuvînt pe care cititorul îl va întîlni foarte frecvent în paginile *Cruciadei*. Totul trebuie subordonat eficienţei şi nimic din ceea ce o putea servi nu avea voie să fie

neglijat. Dar pragmaticul, concretul, realistul Eisenhower, omul care planifica minuțios, chiar pedant, asigurarea materială a trupei şi care trata fiecare etapă a unei operații militare ca pe o fază a procesului de producție, nu era, aşa cum l-au acuzat la un moment dat adversarii săi, „sclavul mentalității administrativiste a unui director general de uzină". El nu uita nici o clipă că analogie nu înseamnă identitate şi că există nu numai asemănări, ci şi deosebiri fundamentale între o întreprindere de tip capitalist (singurul pe care-l cunoştea) şi o armată angrenată într-un război drept. Ca dovadă, atenția pe care o acorda educației patriotice în rîndurile soldaților şi ofițerilor, în scopul ca aceştia nu numai să dobîndească o idee clară despre justețea cauzei în numele căreia duceau lupta, ci să ajungă şi la acel nivel de conştiință care face ca interesul personal al individului să cedeze pasul în fața supremelor interese ale națiunii. Printre factorii de care depindea eficiența – deci, în ultimă instanță, victoria –, „administrativistul" Eisenhower punea pe primul loc *moralul* armatei.

Acest mod de a gîndi era departe de a fi monedă curentă printre cadrele de comandă şi de stat-major din forțele armate ale celor două mari democrații burgheze din coaliția antihitleristă – Statele Unite şi Anglia. Prejudecățile de clasă şi de castă îşi păstrau poziții dominante, hotărîtoare, atît în structura organizatorică şi modul de funcționare a *establishment*-ului militar, cît şi în mentalitatea celor mai mulți dintre ofițerii superiori. Pe la mijlocul lunii ianuarie 1941, adică exact în perioada cînd la Washington locotenent-colonelul Eisenhower începea să se afirme, la Londra un alt locotenent-colonel, pe nume Walter Bingham, publica o scrisoare în ziarul *Times*, exprimîndu-şi regretul că „profesiunea armelor devine astăzi accesibilă clasei de mijloc şi muncitorilor". După părerea lui Bingham, „arta conducerii militare nu se învață, ci este o atitudine spirituală, instinctivă şi ereditară la aristocrați, făcînd parte din filozofia lor de viață". Răspunzînd melancolicului semnatar al scrisorii, cotidianul *Daily Mirror* a prezentat rezultatele unei statistici pe ultimii trei ani, din care rezulta că şansele unui vlăstar al

nobilimii britanice de a deveni ofițer erau de 14 ori mai mari decît ale unui fiu de medic sau inginer şi de 29 de ori mai mari decît ale tinerilor proveniți din clasa muncitoare.

Îndrăzneala liniştită şi sigură de sine a lui Eisenhower în promovarea ideilor de înnoire a forțelor armate l-a sedus, la vremea sa, pe generalul Marshall şi este, fără doar şi poate, de natură să întrunească adeziunea cititorilor. Dar, oricît de interesantă şi constructivă ar fi personalitatea unui autor de memorii, ea nu poate justifica, de una singură, un succes de talia celui repurtat de volumul *Cruciadă în Europa*. Şi, oricît de consolantă şi fascinantă ar fi strălucitoarea traiectorie a carierei lui Eisenhower către vîrful piramidei societății americane pentru cei ce, vorba profesorului Winkler, „nu au reuşit *încă*", este imposibil de presupus ca ei să alcătuiască o cotă cît de cît importantă din fabulosul total al cititorilor lucrării.

O atotconvingătoare dovadă în acest sens ne-o furnizează marcata discrepanță dintre destinul *Cruciadei*, aureolat de ascensiunea autorului, şi cel al cărților sale apărute ulterior şi respectiv consacrate perioadei cînd a deținut cea mai înaltă demnitate în stat. În 1948, la data publicării *Cruciadei*, Eisenhower, după ce demisionase din armată şi, implicit, din funcția de şef al Marelui Stat-Major al trupelor de uscat, era doar preşedintele Universității Columbia din New York. Peste doi ani, el şi-a reîmbrăcat uniforma, fiind numit şef al forțelor armate ale N.A.T.O. În 1952 – mizînd tocmai pe respectul şi afecțiunea cu care îl priveau cetățenii aparținînd celor mai variate straturi ale societății –, Partidul Republican l-a desemnat candidat în alegerile prezidențiale. Corpul electoral s-a arătat sensibil la prestigiul generalului care terminase victorios războiul din Europa şi încrezător în cuvîntul omului care făgăduia să pună capăt imediat războiului din Coreea. Trimițîndu-l la Casa Albă, ca al 34-lea preşedinte al Statelor Unite, alegătorii i-au reînnoit mandatul în 1956 – prima oară, după mai bine de un secol, cînd un republican rămînea la conducerea unei a doua administrații.

Dacă marşul triumfal al *Cruciadei* ar fi depins, în principal, doar de palmaresul lui Eisenhower, de nivelul

dregătoriilor ocupate şi de splendoarea onorurilor militare şi civile dobîndite, orice nouă lucrare a sa ar fi trebuit să se bucure automat de o audienţă şi mai entuziastă. Dar lucrurile nu s-au petrecut aşa. Nici cele două tomuri de memorialistică prezidenţială, *The White House Years* (Anii de la Casa Albă) şi *Mandate for Change* (Mandat pentru schimbare), apărute în 1963, urmate în 1965 de *Waging Peace* (În luptă pentru pace), nici amintirile cu caracter mai intim, publicate în 1967 sub titlul glumeţ *At Ease!* (Pe loc repaus!), nici primele cinci volume postume de documente din arhiva proprie, *The War Years* (Anii de război), ieşite de sub teascuri în 1970, nu au avut un veritabil ecou de masă şi nu au stîrnit în rîndul publicului un interes cît de cît comparabil cu gloriosul precedent din 1948.

Nu, enorma şi trainica popularitate a *Cruciadei în Europa* nu poate fi atribuită unui singur factor determinant, ci unui complex de cauze care acţionează laolaltă, potenţîndu-se reciproc, pe planuri diferit etajate, de la ceea ce este vădit şi frapant pînă la ceea ce este profund şi esenţial. Decisivă rămîne adeziunea cititorului faţă de faptele de arme săvîrşite de ostaşii americani şi povestite de însuşi comandantul lor şef în această crîncenă bătălie pentru libertatea şi demnitatea naţiunilor şi a oamenilor.

Încă de la o simplă lectură a sumarului, constatăm că vom căpăta mai mult decît ne promite titlul, căci punctele nodale ale acţiunii, departe de a se cantona între hotarele unui singur continent, ne vor purta succesiv din Asia în America de Nord şi din Africa în Europa. Şi mai aflăm că vom reface, ghidaţi de autor, sinuosul periplu pe care i l-a impus urmărirea agresorilor fascişti pe teritoriul a nouă state – în Maroc, Algeria şi Tunisia, în Sicilia şi extremitatea meridională a Italiei, în Franţa şi Luxemburg, în Belgia şi Olanda, în sfîrşit, pe şesurile, pe dealurile şi în munţii din partea de vest a Germaniei.

Pe măsură ce parcurgem şi noi lungul şi trudnicul drum spre victorie, îl vedem jalonat de premiere absolute ale istoriei militare. Ca, de pildă, debarcările în Africa de Nord şi Normandia, al căror proiectant şi realizator strategic

principal a fost Eisenhower şi care au fost şi rămîn cele mai ample operaţii de desant maritim cunoscute în vreun război, din cele mai străvechi timpuri şi pînă astăzi. Sub comanda lui Eisenhower s-au concentrat nu numai cele mai numeroase şi mai puternice forţe armate pe care Statele Unite le-au avut vreodată pe un singur teatru de luptă, ci şi cea mai gigantică oştire pe care a adunat-o vreodată o coaliţie de state.

Asupra acestei ultime realităţi fără precedent a celui de-al doilea război mondial, autorul revine destul de frecvent şi cu o deosebită insistenţă. Graţie lui, ne dăm seama cu preţul cîtor dificultăţi a putut deveni funcţional mecanismul alianţei militare anglo-americane, asamblat din piese disparate, atît de diferite între ele, încît păreau la un moment dat de neconceput în alcătuirea unuia şi aceluiaşi angrenaj. Puse în mişcare prin forţa motrice a războiului drept, de eliberare, în numele căruia luptau S.U.A. şi Anglia, componentele forţei lor militare, plasate sub comanda lui Eisenhower, s-au asamblat, adoptînd o cadenţă unitară, cronologîndu-şi răspunsurile la comenzi şi obţinînd un randament din ce în ce mai bun. Fireşte, rateurile nu lipseau, unuia sau altuia dintre motoare i se mai întîmpla să se gripeze, iar pentru a se evita frecările dăunătoare, lubrefierea trebuia făcută permanent şi fără parcimonie. Dar complicatul ansamblu s-a dovedit viabil şi – pentru a folosi terminologia lui Eisenhower – extrem de eficient.

Amintirile autorului *Cruciadei în Europa* ne pun în contact şi cu forţa principală a coaliţiei antihitleriste, Uniunea Sovietică. Frăţietatea de luptă dintre prima ţară socialistă din lume şi cele două mari puteri capitaliste, situate de o parte şi de alta a Atlanticului, a fost întîmpinată cu neîncredere şi pesimism în numeroase cercuri politice americane şi britanice. După ce i-au diagnosticat moartea încă din faşă, scepticii i-au prezis o viaţă scurtă, încheiată printr-un deces brutal. Naziştii au mizat pînă în ultima clipă pe această dezintegrare explozivă a alianţei dintre sovietici şi anglo-americani din cadrul coaliţiei antihitleriste. Dar asemenea calcule ignobile omiteau – voit sau inconştient – că

sovieticii, britanicii şi americanii, împreună cu celelalte popoare care li se alăturaseră, luptau pentru cele mai nobile, cele mai generoase, cele mai progresiste ţeluri stabilite într-un război de către o coaliţie: salvarea umanităţii de fascism, duşmanul ei cel mai primejdios din toate timpurile. Încă de la începuturile ei, coaliţia Naţiunilor Unite era animată de idealurile respectării dreptului fiecărei ţări şi fiecărui popor de a-şi alege liber forma de guvernămînt, renunţării la expansiune teritorială, restaurării independenţei şi suveranităţii tuturor statelor cărora li se răpiseră aceste drepturi, renunţării la folosirea forţei şi, în ultimă instanţă, înfăptuirii securităţii generale şi dezarmării universale.

Aceste obiective au însufleţit la luptă, la eforturi şi privaţiuni liber consimţite sute de milioane de locuitori ai globului. Sub presiunea lor s-a întărit tot mai mult mortarul care unea cele trei bastioane principale ale antihitlerismului, nepermiţînd ivirea nici uneia dintre fisurile fatale scontate de adversarii coaliţiei dintr-o tabără sau alta. O contribuţie deloc neglijabilă la opera de cimentare a acestui front comun a adus-o Eisenhower, în ciuda numeroaselor piedici pe care i le-au ridicat în cale chiar unii dintre camarazii săi de arme, precum şi o serie de lideri politici de la Washington şi, mai ales, de la Londra. Începînd cu consecvenţa cu care a militat în favoarea deschiderii celui de-al doilea front în Europa de nord-vest şi încheind cu atenta pregătire a istoricei întîlniri de pe Elba dintre ostaşii sovietici şi cei americani, generalul a păstrat nezdruncinată credinţa sa nu numai în trăinicia alianţei militare, ci şi în capacitatea ei de a prefigura o cooperare postbelică la fel de largă şi de rodnică.

*

* *

Cu merite de o valoare indiscutabilă, dintre care nu toate au fost amintite, lucrarea de faţă nu este scutită de deficienţe – unele majore, altele mărunte, unele aproape inevitabile din unghiul personal al autorului, altele de-a dreptul uimitoare din partea unui spirit deschis şi atît de ponderat.

Titlul însuşi nu ni se pare a fi dintre cele mai fericite. De ce „cruciadă“? Singurul sens cu caracter generalizator pe

care-l dau acestui termen dicționarele limbii engleze sună cam aşa: „Orice expediție salvatoare, întreprinsă cu zel şi entuziasm“. În cazul de față, nimeni nu contestă zelul şi entuziasmul soldaților americani şi englezi, debarcați în Sicilia şi Normandia, în Italia şi Belgia. Dar noțiunea de „salvare“, ca şi cea de „cruciadă“ implică un singur subiect activ – cruciatul salvator. Celălalt, salvatul, nu este decît un obiect pasiv, o victimă neputincioasă, care, în lipsa cruciatului, ar fi sortită pieirii. Oare aşa să fi stat lucrurile în Europa verii 1944, cînd a început „cruciada“ de sub comanda lui Eisenhower?

Răspunsul este, evident, un categoric nu! Nu, pentru că, în primul rînd, în Europa se afla şi acționa forța principală a coaliției antihitleriste – Uniunea Sovietică –, care a purtat pe umerii săi greul războiului şi a adus contribuția decisivă la înfrîngerea fascismului. Ocupînd primul loc în privința tributului de sînge plătit pentru victorie, ca şi a distrugerilor materiale pricinuite de conflagrație, Armata Roşie şi popoarele U.R.S.S. au apărat nu numai orînduirea socială şi de stat sovietică, ci şi existența națională şi libertatea multor altor popoare din Europa şi Asia.

Or, una dintre cele mai serioase scăderi ale lucrării lui Eisenhower este tocmai insuficienta atenție acordată uriaşului efort de război sovietic: pe frontul de răsărit nu au acționat niciodată mai puțin de 65% din efectivele totale ale celui de-al treilea Reich şi ale sateliților săi – adesea mult mai mult –, aşa cum tot acolo s-au desfăşurat cele mai mari bătălii din perioada ostilităților. Autorul *Crucia dei în Europa* le aminteşte doar în treacăt şi rareori de o manieră concretă. După cum cititorul îşi poate da repede seama, nu este vorba de o ignorare răuvoitoare sau măcar premeditată: ori de cîte ori i se iveşte ocazia, autorul îşi manifestă profundul respect şi nedisimulata admirație față de hotărîtoarele succese ale Armatei Roşii, ca şi calda lui prietenie pentru poporul sovietic. Carența constă în altceva, în ceea ce am putea numi maniera metafizică – ruptă de contextul general al războiului – în care sînt abordate problemele legate de cele două mari operații în fruntea cărora s-a aflat generalul american; în

bazinul mediteranean mai întîi şi în Europa de nord-vest după aceea, lucrurile par a se fi petrecut ca şi cum acestea ar fi fost singurele fronturi pe care se ducea lupta împotriva fascismului.

Zadarnic am căuta, de exemplu, vreo referire la faptul că în noiembrie 1942, cînd a avut loc debarcarea americană şi britanică în Maroc şi Algeria, naziştii nu au putut riposta decît cu o infimă fracţiune a forţelor lor, deoarece copleşitoarea majoritate a trupelor avea de înfruntat titanica rezistenţă a militarilor şi civililor sovietici la Stalingrad, Leningrad şi în Caucaz. În luna octombrie 1942, deci în ajunul operaţiei „Torch", numai pe frontul Stalingradului, trupele de uscat fasciste numărau peste 50 de divizii, iar Flota 4 aeriană germană, tot în cadrul bătăliei de pe Volga, efectua uneori cîte 2 000 de ieşiri-avion pe zi. Cu clarviziunea care îl caracteriza, nu se poate ca lui Eisenhower să nu-i fi fost evident că, fără o asemenea angajare masivă în estul Europei, Wehrmachtul ar fi pus Corpul expediţionar anglo-american într-o situaţie incomparabil mai critică decît cea creată în Tunisia spre sfîrşitul anului 1942.

Cu atît mai incongruentă apare alăturarea vocabulei „cruciadă" de situaţia din Europa în iunie 1944. Cu mult înainte ca operaţia „Overlord" să se materializeze şi cu toate că comandamentul hitlerist era perfect conştient de iminenţa ei, dintr-un total de 315 divizii şi 10 brigăzi ale Wehrmachtului, 198 de divizii şi 6 brigăzi, alături de alte 38 de divizii şi 18 brigăzi ale statelor satelite, acţionau pe frontul de răsărit. Încă de la începutul anului, Armata Roşie, aflată în neîntreruptă ofensivă, lichidase blocada Leningradului şi eliberase Ucraina de la vest de Nipru şi Crimeea, nimicind sau scoţînd din luptă, cu prilejul acestor operaţii de o deosebită amploare, aproximativ 115 divizii inamice.

Odată cu venirea anotimpului frumos, alte unităţi naziste au fost transferate din vestul continentului pe frontul sovieto-german, unde Wehrmachtul a mai adus în grabă şi diviziile formate în urma mobilizării totale a ultimelor resurse umane din Germania. La începutul lunii iulie 1944, deci la nici o lună după debarcarea în Normandia, în Răsărit

acționau 179 de divizii şi 5 brigăzi germane, precum şi 49 de divizii şi 18 brigăzi ale statelor satelite, față de doar 60 de divizii germane în Franța şi 26 în Italia. Un calcul elementar – pe care este imposibil să nu-l fi făcut şi chibzuitul Eisenhower, deprins cu asemenea operații matematice – arată că în Apus „cruciații“ săi nu întîlneau decît ceva mai puțin de a cincea parte din forțele inamice, restul de patru cincimi avînd treburi prin alte părți ale Europei.

Atît şi ar fi suficient pentru a dovedi că imaginea de atunci a continentului nostru nu aducea deloc cu cea a unei victime incapabile să-şi asigure ea însăşi salvarea. Tabloul capătă contururi şi mai precise dacă luăm în considerație substanțiala contribuție adusă la înfrîngerea celui de-al treilea Reich de celelalte popoare din țările cotropite, subjugate sau dominate de fascişti. Din Franța pînă în Polonia, din Albania pînă în Norvegia, din Grecia şi Iugoslavia pînă în Olanda şi Danemarca s-au ridicat la luptă patriotică de eliberare milioane de oameni – ostaşi şi civili, bărbați şi femei, copilandri şi bătrîni, muncitori şi savanți, artişti şi țărani –, reprezentanți ai tuturor păturilor şi categoriilor sociale, avînd în primele rînduri proletariatul, condus şi organizat de comunişti, în colaborare cu celelalte forțe de stînga, democratice şi progresiste. Acestora din urmă li se datoreşte, într-o largă măsură, şi faptul că Rezistența antifascistă a crescut treptat de-a lungul anilor întunecați ai războiului, transformîndu-se dintr-o mişcare spontană într-un fenomen de masă organizat, fără precedent în istorie, atît prin proporțiile autentic naționale ale tuturor forțelor democratice, patriotice, progresiste pe care le-a reunit, cît şi prin numărul incalculabil de eroi şi martiri pe care l-a dat. Cît despre ajutorul direct de care s-a bucurat din partea Mişcării de rezistență în cadrul operației „Overlord“ şi al acțiunilor militare ce i-au urmat, Eisenhower îl menționează în cartea sa, fără a-i preciza însă coordonatele cifrice: numai în Franța, efective germane de o jumătate de milion, iar în Belgia şi Olanda alți 200 000 de soldați erau inutilizabili împotriva trupelor anglo-americane, fiind blocați în lupta cu detaşamentele de franctirori şi partizani.

După cum se ştie, la Conferința de la Teheran, preşedintele S.U.A., F.D. Roosevelt, şi primul ministru al Marii Britanii, Winston Churchill, au primit din partea lui I.V. Stalin asigurarea că, concomitent cu deschiderea celui de-al doilea front în Europa de nord-vest, în 1944, forțele armate ale U.R.S.S. vor declanşa o puternică ofensivă pe frontul de răsărit, pentru a împiedica transferarea de trupe germane pe frontul de apus. Promisiunea a fost scrupulos respectată: la patru zile după debarcarea în Normandia, Armata Roşie a pornit la atac în sectorul de nord (Karelia) cu peste 41 de divizii, iar la 23 iunie a început vasta operație ofensivă strategică din Bielorusia, pe un front de peste 1 000 km, cu participarea a 166 de divizii, 12 corpuri de tancuri şi mecanizate, 7 sectoare fortificații, 21 de brigăzi de infanterie, de tancuri şi mecanizate, 31 000 de tunuri şi aruncătoare, 5 200 de tancuri şi autotunuri şi peste 6 000 de avioane.

Succesele rapide au adus Armata Roşie în spațiul carpato-dunărean, creînd condiții favorabile pentru faza finală a luptei de eliberare a forțelor patriotice, antifasciste din România. Insurecția națională antifascistă armată de la 23 August 1944, care a doborît dictatura militaro-fascistă a lui Antonescu, a scos țara noastră din războiul antisovietic şi a alăturat-o coaliției antihitleriste, a fost un act istoric de uriaşă însemnătate pentru poporul român şi cu mari şi imediate repercusiuni pe plan militar-european. Aducînd o substanțială contribuție la prăbuşirea pozițiilor Wehrmachtului în Balcani, la numai două luni şi jumătate după debarcarea în Normandia, insurecția română a constituit, totodată, unul dintre cei mai de seamă factori care au împiedicat pe hitlerişti să-şi retragă trupele din această parte a continentului pentru a le arunca împotriva forțelor comandate de Eisenhower.

Corelația politico-strategică dintre insurecția română şi lupta dusă de coaliția antihitleristă are o semnificație istorică deosebită. Relevînd capacitatea revoluționară a Partidului Comunist Român de a folosi împrejurările interne şi externe favorabile pentru organizarea asaltului insurecțional decisiv, preşedintele Nicolae Ceauşescu menționează auspiciile

internaționale ale acestui moment crucial din istoria patriei noastre: „Un rol esențial au avut marile succese obținute pe front de armatele sovietice, care au dus greul celui de-al doilea război mondial; în 1944 ele dădeau lovituri nimicitoare mașinii de război germane, înaintînd victorios și intrînd și pe teritoriul României. Succese importante obțineau, de asemenea, armatele țărilor aliate, contribuind la grăbirea prăbușirii Germaniei. O pagină glorioasă au înscris, în lupta împotriva fascismului, celelalte popoare din Europa cotropite de Germania, mișcările de partizani și forțele de rezistență din diferite țări, masele populare, care au săvîrșit acte de eroism fără precedent în istorie".

La rîndul ei, insurecția națională antifascistă și antiimperialistă, deschizînd poporului român era celor mai profunde transformări democratice, revoluționare, a realizării deplinei independențe și suveranități naționale, a dus – prin întoarcerea armelor și angajarea României, cu întregul ei potențial, alături de Uniunea Sovietică și aliați, în războiul antifascist – la năruirea unor importante planuri strategice ale Germaniei hitleriste. Acțiunea insurecțională a poporului român a contribuit la prăbușirea întregului front hitlerist din sud, a deschis drumul înaintării în ritm rapid a trupelor sovietice, a accelerat nimicirea dispozitivului militar german din centrul și sud-estul Europei. În acele zile, ținînd seama, desigur, de acest aport, postul de radio guvernamental american „Vocea Americii" aprecia că, atunci „cînd se va scrie istoria, actul de la 23 August va însemna un factor important în mersul acestui război".

Începînd din ziua de 23 august 1944 și pînă la 12 mai 1945 – deci cu trei zile *după* încheierea oficială a ostilităților pe continentul european –, armata română a parcurs un lung drum de lupte, care a dus-o mai bine de 1 000 km dincolo de 12 mari cursuri de apă, peste 14 masive muntoase, pînă în Podișul Boemiei. Pe acest traseu, care a inclus Ungaria, Cehoslovacia, Austria, ostașii noștri au eliberat mai bine de 3 800 de localități, pricinuind inamicului pierderi care se ridicau la aproximativ 23 000 de morți rămași pe teren și peste 170 000 de prizonieri.

Aceste rezultate, cu atît mai remarcabile cu cît au fost obținute într-un interval de nici nouă luni, au trebuit să fie scump plătite (pentru a folosi o altă expresie favorită a lui Eisenhower): pierderile armatei române au atins circa 167 500 de morți, răniți şi dispăruți, adică 31% din efectivele totale angajate în luptă – 540 000 de oameni (spre comparație, menționăm că, între 6 iunie şi 14 august 1944, cînd a ajuns la frontierele Germaniei, Corpul expediționar aliat al lui Eisenhower, care număra în total 2 100 000 de oameni, a pierdut 225 000 de morți, răniți şi dispăruți, cu alte cuvinte circa 10,8% din efective.

În sfîrşit, dacă la victoriile obținute pe front şi la prețul de sînge cu care au fost plătite ele adăugăm eroismul numeroşilor români care au luptat în rîndul formațiunilor patriotice de pe teritoriul național sau cot la cot cu partizanii în U.R.S.S., Iugoslavia, Cehoslovacia şi Franța (aceştia din urmă deseori în imediata apropiere a primului eşalon operativ aliat), dacă nu dăm uitării nici considerabilul aport economic al României la lupta antihitleristă, estimat la peste un miliard de dolari (valută 1938), avem motive temeinice să apreciem că țara noastră a participat din plin nu numai la propria sa eliberare, ci şi la eliberarea unei părți din Europa, infirmînd o dată mai mult teza „cruciaților“ veniți de peste mări şi țări pentru a aduce salvarea continentului în vîrful săbiilor lor.

*

* *

Aşa cum era şi de aşteptat, lucrării pe care Editura politică o publică acum în românește i s-au mai făcut numeroase alte critici. Unele se adresează direct textului, altele îl privesc indirect, în măsura în care Eisenhower-autorul nu s-ar fi păstrat destul de nepărtinitor față de Eisenhower-generalul, aruncînd o lumină prea vie asupra succeselor sale şi estompînd prea îngăduitor greşelile strategice şi tactice sau gafele politice comise în cursul războiului. I se mai reproşează, de asemenea, o doză excesivă de discuții frizînd nesinceritatea în relatarea evenimentelor: este vorba mai puțin de cele desfăşurate în văzul tuturor, pe

scena propriu-zisă a acțiunii, cît de anumite manevre de culise, mai ales cînd ele erau întreprinse de guvernul Statelor Unite şi de autoritățile militare americane.

În această privință trebuie precizat că lucrarea poartă inevitabil amprenta limitelor nu numai politice şi ideologice, ci şi ale concepțiilor şi pozițiilor pe care le-a avut autorul ei. Eisenhower a fost – aşa cum vom constata că îi place să sublinieze în repetate rînduri – un executant al deciziilor luate de alții. Fără îndoială, în calitatea sa de comandant suprem al giganticelor operații „Torch" şi „Overlord", el îşi spunea părerea atunci cînd îi era solicitată – şi, uneori, chiar dacă nu i-o cerea nimeni. La fel de neîndoielnic este că ponderea opiniilor sale a crescut odată cu ducerea la bun sfîrşit a acțiunilor în serie, concepute şi efectuate de el împreună cu statul-major şi comandanții principali aflați în subordinea lui imediată. Grație în bună măsură creditului tot mai larg pe care i-l acorda generalul Marshall, superiorul său direct, cuvîntul lui Eisenhower a atîrnat greu în majoritatea problemelor de natură strict militară. În majoritatea, nu în unanimitatea lor! În materie de hotărîri care depăşeau limitele strategiei şi tacticii, nu numai că nu era consultat, dar cel mai adesea nu avea nici măcar acces la ele decît dacă îl priveau nemijlocit – şi, pînă şi atunci, doar în ultimul moment.

Eisenhower nu ascunde această realitate, dimpotrivă, o scoate insistent în relief. Poate chiar prea insistent, lăsînd în umbră aspecte pe care le-a cunoscut îndeaproape, dar care i s-au părut, probabil, jenante fie pentru el însuşi, fie pentru şefii săi militari şi civili de la Washington.

Zadarnic vom căuta, de exemplu, în paginile *Cruciadei în Europa* o evocare cît de palidă şi fugară a disputei americano-britanice care a precedat efectuarea operației „Torch". Începînd cu data (englezii propuseseră ca debarcarea în Africa de Nord să aibă loc cu o lună mai devreme, la 7 octombrie 1942) şi sfîrşind cu punctele unde urmau să se desfăşoare acțiunile de desant maritim, cei doi aliați aveau intenții, planuri şi obiective complet divergente. Britanicii stăruiau în favoarea unor debarcări pe litoralul

mediteranean, punînd accentul asupra necesității de a ocupa cît mai repede Tunisia, pentru a evita o intervenție nazistă şi a precipita prinderea în cleşte a trupelor lui Rommel, urmărite în est de Armata 8 a generalului Montgomery. Americanii se încăpățînau să limiteze debarcările la coasta atlantică a Marocului, temîndu-se de o reacție a Spaniei şi de o contralovitură germană în cazul cînd Corpul expediționar şi-ar fi făcut apariția pe țărmurile Algeriei şi Tunisiei (aşa cum au demonstrat documentele naziste, descoperite după război, această temere era cu desăvîrşire neîntemeiată).

Prima schiță de plan a lui Eisenhower, prezentată la 9 august 1942, era o tentativă de compromis, prevăzînd acțiuni de desant în Mediterana, dar nu mai departe spre est decît Alger. Englezii au protestat vehement şi, la 21 august, statul-major al operației „Torch" a oferit un alt proiect, cuprinzînd exclusiv debarcări pe litoralul algerian. De data aceasta s-au opus cu îndîrjire americanii, cu care Eisenhower, deşi deținea paternitatea proiectului, era de acord în culise. Versiunea definitivă a planului operației „Torch" a fost pusă la punct direct de preşedintele Roosevelt şi de primul ministru Churchill, printr-un schimb de radiograme, peste capul lui Eisenhower, căruia nu i s-a cerut nici măcar un aviz. Ultimul mesaj şi, totodată, ultimul cuvînt, redus literalmente la unul singur, a venit de la Casa Albă, ca răspuns la acceptarea de către britanici a unor modificări de detaliu. Purtînd data de 5 septembrie, radiograma, semnată de Roosevelt, avea următorul conținut: „Ura!".

Eisenhower nu pomeneşte nimic despre acest conflict. Tăcere greu de explicat, deoarece controversa s-a prelungit şi dincolo de laconicul entuziasm al preşedintelui S.U.A., generalul Marshall şi Henry Stimson, secretarul Departamentului de Război, continuînd să aducă obiecții debarcărilor în bazinul mediteranean. Tăcere şi mai greu de explicat dacă ținem seama că soluția finală, de compromis, a diminuat considerabil şansele unui succes hotărîtor şi rapid, prelungind durata eforturilor aliate în Mediterana şi contribuind, implicit, la amînarea deschiderii celui de-al doilea front în Franța. Tăcere foarte greu de explicat atunci

cînd, avansînd în lectură, vedem că erorile britanicilor în alte faze ale conflagrației, departe de a fi tratate cu aceleaşi menajamente, sînt expuse şi comentate pe larg. Tăcere care se explică de la sine însă dacă ne gîndim că Eisenhower a deținut *temporar* funcția de comandant suprem aliat, dar a fost *în permanență* ofițer american.

În prima ei manşă, competiția de viteză pentru ocuparea Tunisiei s-a soldat cu un eşec pentru aliați dintr-o serie de motive, printre care la loc de frunte figurează o nefericită incursiune a lui Eisenhower în... viața politică franceză din Africa de Nord. Folosindu-se în mod oficial de serviciile amiralului Darlan, colaboraționist notoriu, fost ministru în guvernul de la Vichy, Eisenhower a obținut un triplu rezultat nedorit: a stîrnit indignarea opiniei publice democrate din Statele Unite şi Marea Britanie, a deşteptat suspiciunile legitime ale generalului de Gaulle* şi ale celorlalți francezi din rîndurile aliate şi a lăsat pe planul al doilea problemele militare. Una dintre cele mai sobre, concise şi obiective cronici americane ale celui de-al doilea război mondial apreciază că, „implicat în repercusiunile politice ale incidentului Darlan, Eisenhower nu a mai exercitat controlul asupra modului cum evolua ofensiva în est [Tunisia]..., recunoscînd în decembrie că a pierdut cursa".

---

* Dealtfel, atît în perioada operațiilor aliate din Africa de Nord, cît şi după aceea, în timpul eliberării Franței şi al urmăririi agresorului nazist spre Rin, Eisenhower s-a găsit în situații cel puțin delicate în raporturile sale cu şeful guvernului provizoriu francez. Relațiile puternic tensionate dintre administrația preşedintelui Roosevelt şi generalul de Gaulle erau reflectate şi pe plan militar într-o serie de momente al căror personaj principal a fost Ike (diminutivul numelui lui Eisenhower). Cele mai cunoscute sînt episodul pregătirii unei proclamații de eliberare adresate francezilor de către comandantul suprem aliat, dar care leza autoritatea generalului de Gaulle şi demnitatea națională a celor cărora le era destinată, şi ordinul privind anularea ofensivei pentru Strasbourg, dat şi revocat apoi de Eisenhower la cererea expresă a lui de Gaulle. Desigur, asemenea episoade s-au metamorfozat în motivele despre care celebrul analist american Walter Lippman scria în 1963 că l-au făcut pe generalul de Gaulle „să nu ierte şi să nu uite nefericita istorie a relațiilor Americii cu Franța în timpul şi după cel de-al doilea război mondial".

Tabloul pe care ni-l zugrăveşte Eisenhower pe tema bătăliei pentru Tunisia (şi, în special, a situaţiei critice ivite, în februarie 1943, la trecătoarea Kasserine) este dominat de trei culori distincte: de roşul viu al bravurii şi, desigur, al eficienţei trupelor americane, de cenuşiul consacrat mediocrei comportări a forţelor coloniale franceze şi de o nuanţă ambiguă, un fel de galben decolorat, pentru moralul şi combativitatea unităţilor britanice. Citind atent printre rînduri, deducem că autorul se arată generos cu aliaţii principali, evitînd să intre în amănunte penibile. Iată însă că ceea ce se consideră a fi istoria oficială a Statelor Unite în cel de-al doilea război mondial ne furnizează o imagine diferită, subliniind dîrzenia cu care a luptat un foarte mic detaşament britanic, în contrast cu şovăielile şi lipsa de fermitate din rîndul trupelor S.U.A.: „Inamicul a rămas uimit de cantitatea şi calitatea tehnicii de luptă americane, capturată mai mult sau mai puţin intactă".

În memorialistica şi istoriografia celui de-al doilea război mondial, contradicţiile se întîlnesc la tot pasul şi nu are de ce să ne surprindă că nici *Cruciadă în Europa* nu face excepţie de la această regulă. Dar dacă unele dintre criticile ce i se aduc sînt întemeiate, există un domeniu dintre cele mai importante în care istoria i-a dat deplină dreptate lui Eisenhower. Este vorba de îndelungata şi dificila bătălie pe care a purtat-o el pentru „Overlord" pe un front cu totul aparte, cel interaliat, unde singurele muniţii erau argumentele şi singurele victime speranţele unora şi iluziile altora. Principalul său oponent a fost aici Winston Churchill, secondat de şefii de stat-major britanici, care ţineau la amînarea *sine die* a deschiderii celui de-al doilea front în Europa de nord-vest.

În introducerea la unul dintre fragmentele lucrării lui Eisenhower, publicate pentru prima oară într-o versiune românească în revista *Magazin istoric*, se arată că, în toiul primei conferinţe a miniştrilor de externe ai U.R.S.S., Statelor Unite şi Marii Britanii (noiembrie 1943), Churchill „şi-a manifestat preferinţa pentru amînarea planului «Overlord» şi

continuarea operațiilor în Italia, urmate de mutarea lor în Balcani". Aşa-numita „variantă balcanică" l-a obsedat pe premierul britanic în tot cursul războiului, ceea ce l-a determinat ca, urmărind asigurarea preponderenței de interese şi influențe ale imperiului în sud-estul continentului, să combată sistematic – făţiş şi pe ascuns, cu argumente cînd militare, cînd politice, recurgînd la motivații artificiale sau la pretexte transparente, simulînd fie desperarea, fie criza nervoasă – însăşi ideea debarcării pe litoralul francez.

Opunîndu-se lui Churchill, Eisenhower s-a opus celor mai reacționare tendințe de conducere a războiului, tendințe manifeste atît în Anglia, cît şi în Statele Unite. În ultimă instanță mobilul acestei tendințe era să se păstreze întregul continent în sfera de influență a celor două puteri capitaliste.

Ar fi interesant de cunoscut care a fost reacția lui Eisenhower atunci cînd a citit memoriile lui Churchill şi a ajuns la un pasaj din penultimul volum, a cărui primă ediție a fost publicată la patru ani după apariția *Cruciadei în Europa*: „«Overlord» în mai (1944) era sacrosanct. Ne angajasem (în acest sens) la Teheran doar cu o lună în urmă. Nimic din ceea ce ne-ar fi împiedicat să respectăm supremul nostru angajament nu putea fi luat în seamă". Aceste răsunătoare fraze servesc drept introducere la unul dintre nenumăratele tertipuri pe care Churchill le-a folosit pentru a sabota operația „Overlord" – transferul navelor de desant din Mediterana în Canalul Mînecii – şi asupra căruia se opreşte şi Eisenhower.

Spre cinstea lui, comandantul şef al Forțelor expediționare aliate în Europa occidentală a optat cu consecvență şi dîrzenie pentru ca aceste forțe expediționare să ajungă *într-adevăr* în Europa occidentală.

Ciocnirile dintre comandantul şef american şi premierul britanic şi alte persoane din conducerea politică şi militară engleză au continuat şi în faza finală a războiului, cînd unele dintre acestea insistau, din rațiuni mai puțin strategice şi mai mult politice, pentru „saltul pînă la Berlin", ceea ce-l făcea pe istoricul american Stephen E. Ambrose să scrie în

concluzia studiului său consacrat activității lui Eisenhower în fruntea Forțelor expediționare aliate:

„În ianuarie 1945, alți ofițeri britanici, în frunte cu Brooke şi Churchill, au pus din nou în discuție problema conducerii supreme, iar natura înaintării în Germania a rămas un subiect de dispută pînă la capitularea definitivă. Istoricul acestor controverse este lung şi complex; ceea ce a rămas sigur este că Eisenhower a continuat să fie cel ce ia hotărîrile şi el şi-a impus punctul de vedere. Deşi s-a bucurat de cel mai mare ajutor posibil din partea comandamentului său şi din partea lui Marshall, a lui Roosevelt şi a Departamentului de Război, el a trebuit să facă față unor serioase presiuni, incluzînd vizite frecvente şi mesaje personale din partea lui Churchill. În cele din urmă, cel mai mare sprijin, lucrul cu adevărat decisiv a fost încrederea pe care a avut-o în el însuşi. Era sigur că evaluase totul, că adunase toate informațiile semnificative, că luase în considerație toate consecințele posibile. Numai în felul acesta a acționat. Aceasta este însăşi esența ştiinței conducerii".

Aşa cum reiese limpede din rîndurile scrise de Eisenhower, el nu a văzut conflagrația prin prisma meschinelor interese de clasă şi a tendințelor hegemonice ale unora dintre cercurile conducătoare occidentale. Aşa cum o mărturiseşte deschis, el s-a angajat şi sufleteşte în luptă; din ce în ce mai adînci au devenit ura şi disprețul său la adresa stăpînilor celui de-al treilea Reich, pe care-i socotea o bandă de criminali hitlerişti (atitudinea sa față de generalii germani căzuți prizonieri este concludentă), din ce în ce mai puternice au devenit nu numai simpatia şi compasiunea pentru victimele holocaustului, ci şi solidaritatea şi dorința de a le veni în ajutor cît mai prompt şi mai generos.

Un loc aparte în aceste memorii îl ocupă caldele sale sentimente față de aliatul din răsărit – Uniunea Sovietică. Scrisă şi tipărită la scurtă vreme după declanşarea războiului rece, *Cruciadă în Europa* refuză să se alăture corului de calomnii şi injurii debitate pe atunci în S.U.A. pe seama statului sovietic şi armatei sale, aducîndu-le, dimpotrivă, un sincer şi profund omagiu. Ținînd seama de epocă, era mai

mult decît expresia onestă a unei convingeri, era un act de curaj.

În documentele militare ale lui Eisenhower publicate la 25 de ani după cruciada în Europa găsim o serie de aprecieri deosebit de relevante asupra cooperării dintre forțele comandate de el şi armatele sovietice chiar în lunile premergătoare capitulării necondiționate a Reichului hitlerist. Eisenhower descrie situația care se crease armatelor sale la începutul anului 1945 într-un raport către Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore de la Washington. În acest document, Eisenhower precizează amploarea rezistenței hitleriste în fața înaintării trupelor sale, scriind: „Pare că actualele operații sînt expresia unui fel de fanatism sau de «furie germană» şi nu am nici o îndoială că germanii fac un efort supraomenesc pentru a obține victoria pe frontul de vest în cel mai scurt timp posibil. Bătălia din Ardeni este, după părerea mea, doar un episod şi noi trebuie să ne aşteptăm la astfel de încercări şi în alte zone". Exprimîndu-şi considerațiile despre perspectivele situației aliaților, Eisenhower sublinia importanța strategică cu totul deosebită în acele condiții pe care o căpătau operațiile de anvergură de pe frontul sovieto-german. El scria: „Situația ar fi mult uşurată dacă ruşii ar lansa o ofensivă puternică, întrucît atunci forțele existente ar putea fi împărțite între Est şi Vest. Sper că Tedder va fi capabil să ne informeze în această privință*. Dacă, totuşi, nu este în intenția ruşilor să atace, vom avea de înfruntat – pe frontul de vest – nu numai diviziile înlocuite care sînt deja pe poziții, dar şi sosirea unor noi divizii din Rusia şi de pe alte fronturi. Poate că unele se află deja pe drum.

Aceasta ne va pune în cea mai dificilă situație, dar este o situație căreia va trebui să-i facem față. De fapt, este obligatoriu să întîmpinăm acest efort total german cu un efort total din partea noastră".

În aceeaşi zi, Eisenhower trimitea o cablogramă

---

* Vicemareşalul aerului Tedder, unul dintre adjuncții lui Eisenhower, se afla în drum spre Moscova.

generalului George Marshall, în care, descriindu-i în termeni şi mai sugestivi împotrivirea hitleriştilor, specifica pe primul loc între modalităţile de a fi ajutaţi faptul că în mod cert ruşii vor începe în curînd o ofensivă foarte puternică şi importantă, obligînd resursele germane să-şi micşoreze fluxul". La 10 ianuarie, Eisenhower îi mulţumea într-o telegramă lui Winston Churchill pentru că a intervenit pe lîngă Stalin în vederea devansării ofensivei sovietice (care a început la 12 în loc de 20 ianuarie) pentru a veni în sprijinul frontului din apus. „Vestea dumneavoastră este pentru noi cît se poate de încurajatoare".

Confruntînd cu alte mărturii paginile consacrate relaţiilor cu diferiţi reprezentanţi ai Uniunii Sovietice şi, în particular, prieteniei spontan stabilite cu mareşalul G.K. Jukov, constatăm că uneori unul şi acelaşi episod arată într-un fel în versiunea lui Eisenhower şi în alt fel în memoriile lui G.K. Jukov. De pildă, autorul *Cruciadei în Europa* nu pomeneşte nimic despre o discuţie destul de încordată între mareşalul sovietic şi feldmareşalul Montgomery*, prilej cu care Eisenhower s-a situat pe aceeaşi poziţie cu Jukov, ceea ce a determinat, prin ricoşeu, invitarea sa în U.R.S.S...

Dar, dincolo de asemenea deosebiri, cei doi vestiţi lideri militari ai războiului antihitlerist nu-şi dezmint, în scris, stima şi simpatia pe care şi-au manifestat-o prin viu grai. Evocînd prima sa întîlnire cu Eisenhower şi cu generalul american de aviaţie Carl Spaatz, Jukov reproduce o convorbire în timpul căreia el a arătat că trebuiau reglementate zborurile avioanelor americane şi engleze spre Berlin, deasupra zonei sovietice.

„La aceasta, generalul Spaatz, rezemîndu-se de spătarul scaunului, rosti cu nepăsare:

---

* Istoria relaţiilor din anii de război dintre şeful militar american şi subordonatul său britanic – la rîndul lui, cel mai ilustru dintre şefii armatei engleze – reprezintă o adevărată odisee a rivalităţii, în care din nou caracterul şi firea lui Eisenhower s-au dovedit extrem de utile menţinerii unei conduite de cooperare în cadrul Comandamentului Suprem Aliat (vezi în *Magazin istoric* nr.1/1975 interviul prinţului Bernhard al Olandei).

— Aviația americană a zburat şi zboară peste tot, fără nici un fel de limitări.

— Peste zona sovietică, aviația dumneavoastră nu va zbura fără limitări – îi răspunsei eu lui Spaatz. — Veți zbura numai prin coridoare aeriene stabilite.

Eisenhower interveni repede şi îi spuse impertinentului Spaatz:

— Nu v-am împuternicit să puneți în felul acesta problema zborurilor aviației…

…Eisenhower mi-a lăsat o impresie favorabilă".

Sobru, dar fără şovăire, Jukov apreciază operația de debarcare în Normandia ca grandioasă. „Trebuie spus în mod obiectiv – ea a fost pregătită şi executată cu pricepere".

În sfîrşit, înainte de a-şi exprima rezervele sale față de activitatea lui Eisenhower ca preşedinte al S.U.A., G.K. Jukov subliniază: „Ca om şi conducător de oşti*, generalul de armată Dwight Eisenhower s-a bucurat de un prestigiu mare în rîndurile trupelor aliate, pe care le-a condus cu succes în cursul celui de-al doilea război mondial".

O definiție cu care vor fi cu siguranță de acord şi cititorii acestei cărți. Limitele şi minusurile ei nu-i răpesc incontestabila valoare documentară în legătură cu unele dintre cele mai dificile, mai complexe şi mai spectaculoase faze ale conflagrației de la încheierea căreia s-au împlinit trei decenii. Nu ne îndoim că cei pe care-i pasionează istoria – ca profesie sau ca domeniu de informare – nu se vor mulțumi să o parcurgă o singură dată, ci vor reveni asupra paginilor ei, fie pentru a căuta o referință, fie pentru a-şi reîmprospăta în memorie un episod sau altul. Rămînînd acelaşi om simplu şi modest dinainte de a fi devenit comandant şef al forțelor expediționare aliate din Africa de Nord, Italia şi Europa occidentală şi apoi preşedinte al Statelor Unite ale Americii, generalul cu cinci stele explică pe drept cuvînt succesul

---

* Lui Eisenhower i-a fost decernată cea mai înaltă distincție militară acordată în U.R.S.S. pentru lupta împotriva Germaniei hitleriste. Printre cei cîțiva titulari străini ai Ordinului „Victoria" figurează: I.B. Tito, Michal Zymersky Rola, B.L. Montgomery, Mihai de Hohenzollern.

volumului său ca datorîndu-se „nu valorii sale literare, ci faptului că oamenii continuă să retrăiască luptele celui de-al doilea război mondial“ [1].

CRISTIAN POPIŞTEANU

Soldaților, marinarilor
şi aviatorilor aliați din cel de-al doilea
război mondial

Capitolul I

Preludiu la război

În ziua de 7 mai 1945, la Marele Cartier General aliat stabilit în oraşul Reims, feldmareşalul Jodl a semnat documentele de capitulare a Germaniei. Peste alte douăzeci şi patru de ore, la miezul nopții de 8-9 mai, a luat sfîrşit în Europa o conflagrație care se dezlănțuise la 1 septembrie 1939.

Între aceste două date au pierit milioane de europeni. Cu mici excepții, întreaga parte a continentului situată la vest de Rin a trăit, vreme de mai bine de patru ani, sub călcîiul unei armate de ocupație. Instituțiile libere, ca şi libertatea cuvîntului nu mai existau. Întregi economii naționale au fost distruse şi industria a stagnat. Pe teritoriul Germaniei

[1] Dwight D. Eisenhower: „At Ease!“, New York, 1967, p.313.

propriu-zise, după ani de aparentă invincibilitate, s-a aşternut un covor de pustiire şi jale: podurile erau rupte, oraşele în ruine şi enorma ei capacitate industrială era practic paralizată. Pentru a putea duce războiul, Marea Britanie îşi epuizase resursele economice şi financiare; aproape întregul popor era mobilizat, toţi cei de vîrstă utilă – atît bărbaţi, cît şi femei – erau angajaţi fie în rîndurile forţelor armate, fie într-o ramură sau alta a producţiei de război. Industria Uniunii Sovietice la vest de Volga era aproape complet desfiinţată.

Nici Statele Unite nu au fost cruţate: pînă în ziua capitulării Japoniei, cînd războiul a încetat şi în Oceanul Pacific, 322 188 de tineri americani căzuseră în luptă sau îşi pierduseră viaţa în timp ce erau sub arme şi alţi aproximativ 700 000 fuseseră răniţi. Poporul american a muncit fără preget pentru a asigura resursele necesare nu numai propriilor sale forţe terestre, navale şi aeriene, ci şi pentru a livra aliaţilor tehnica de luptă cu care să acţioneze eficient împotriva vrăjmaşului comun. Fiecare dintre aliaţi a contribuit la cauza comună pe măsura posibilităţilor sale. Noi am fost ţara care, în perioada dintre începutul şi sfîrşitul războiului, am realizat cea mai mare transformare, trecînd de la o stare de neputinţă militară aproape totală la o uimitoare forţă şi eficienţă.

Europa era în război de un an încheiat, cînd S.U.A. şi-au dat seama, alarmate, de jalnica situaţie a capacităţii lor de apărare. În 1939, cînd a făcut primii paşi spre întărirea forţelor sale militare, ţara pleca de la nivelul cel mai coborît la care se putea lăsa să cadă o mare putere.

În acea vară, germanii au masat la frontiera poloneză 60 de divizii de infanterie, 14 divizii mecanizate şi motorizate, 3 divizii de vînători de munte, peste 4 000 de avioane şi mii de tancuri şi autovehicule blindate. Pentru a le ţine piept, polonezii nu au putut mobiliza decît ceva mai puţin de peste o treime din toate aceste categorii de arme. Sub loviturile furibunde ale atacului german, forţele lor erau sortite unei distrugeri rapide. Deşi a căzut uşor pradă maşinii de război a lui Hitler, armata de uscat poloneză depăşea cu mult forţele

terestre ale S.U.A. în efective umane şi armament.

La 1 iulie 1939, efectivele armatei americane* – în aer, pe sol şi în serviciile auxiliare – nu atingeau cifra de 130 000 de oameni; din cele trei divizii de infanterie organizate şi din cele şapte parțial organizate, nici una nu ajungea la efectivul de luptă complet; cele două divizii de cavalerie dispuneau de mai puțin de jumătate din efectivele lor; dar nu exista nici o divizie blindată şi numărul celor repartizați în unitățile de tancuri dispersate în cadrul marilor unități nu se ridica nici la 1 500; întreaga aviație militară consta din aproximativ 1 175 de aparate în stare de luptă şi din 17 000 de oameni care aveau menirea să le întrețină, să le repare şi să le piloteze. În afara țării, garnizoanele situate între Cercul polar de nord şi ecuator şi din Panama pînă în Corregidor, pe o distanță de opt mii de mile, nu dispuneau decît de 45 300 de soldați.

Două majorări, aprobate în vara şi toamna anului 1939, au ridicat efectivele armatei active din țară şi de peste hotare la un total de 227 000. Dar ele s-au oprit la această cifră în timpul celor opt luni cît Germania, după ce triumfase cu brutalitate în Polonia, se pregătea din răsputeri pentru cotropirea Europei occidentale.

Poporul american încă mai credea că distanța ne izolează suficient de orice conflict din Europa sau Asia. Relativ puțini erau cei ce sesizau legătura directă dintre prosperitatea şi securitatea fizică a Statelor Unite, pe de o parte, şi existența unei lumi libere dincolo de țărmurile noastre, pe de altă parte. Drept urmare, singurii americani care se gîndeau la pregătiri în vederea unui război erau cîțiva profesioniști din rîndul forțelor armate şi acei oameni de stat clarvăzători care

---

* Activitatea forțelor armate ale Statelor Unite era coordonată pe atunci de două ministere distincte: Departamentul de Război (creat în 1789) pentru trupele de uscat, în cadrul cărora se includea şi cea mai mare parte din forțele aeriene militare, şi Departamentul Marinei Militare (înființat în 1798) pentru forțele maritime militare, care dispuneau de propria lor aviație. O reorganizare inițiată în 1947 şi desăvîrşită în 1949 a scos aviația militară de sub tutela celorlalte două arme şi le-a pus pe toate trei în subordinea unui singur minister, Departamentul Apărării. – *Nota trad.*

îşi dădeau seama cît de puţin probabile erau perspectivele S.U.A. de a se ţine departe de un conflict de mare amploare.

În primăvara anului 1940, cînd germanii au invadat Norvegia şi Danemarca, cînd războiul-fulger s-a abătut asupra Franţei, de la Rin pînă în Golful Biscayei, şi cînd armata britanică mutilată a operat retragerea de la Dunkerque, Statele Unite au început să nu se mai simtă la largul lor. Pe la mijlocul lui iunie s-a aprobat mărirea efectivelor armatei regulate pînă la 375 000 de oameni. La sfîrşitul lui august, Congresul a autorizat mobilizarea Gărzii naţionale; şase luni mai tîrziu intra în vigoare serviciul militar selectiv*. În vara anului 1941, armata de uscat a Statelor Unite – alcătuită din militari activi, membri ai Gărzii naţionale şi tineri în stagiu – număra 1 500 000 de oameni. Era cea mai puternică forţă militară de care dispusese vreodată această ţară în timp de pace. Şi totuşi, nu era decît un compromis vremelnic, dată fiind situaţia internaţională.

Celor un milion de oameni intraţi în armată prin intermediul Gărzii naţionale şi al serviciului selectiv nu li se putea cere să-şi efectueze serviciul militar în nici o regiune din afara emisferei occidentale şi nici pe o durată mai mare de douăsprezece luni în patrie. Prin urmare, în vara anului 1941, cînd germanii înaintau impetuos în Rusia şi cînd aliaţii lor japonezi dădeau semne vădite că se pregătesc să cucerească zonele îndepărtate ale Pacificului, armata nu putea să întărească decît într-o mică măsură garnizoanele aflate dincolo de ocean.

Nu mai rămăseseră decît patru luni pînă la atacul de la Pearl Harbor, cînd, cu o majoritate de un singur vot în Camera Reprezentanţilor, Congresul a adoptat legea extinderii serviciului selectiv, care permitea deplasarea tuturor unităţilor armatei dincolo de hotare şi mărea durata serviciului militar. Măsura luată de Congres se datora, în bună parte, intervenţiei personale a generalului George C.

---

* Sistem de recrutare care prevedea numeroase categorii de exceptări de la efectuarea stagiului militar şi stabilea anumite condiţii de desfăşurare a pregătirii de luptă. – *Nota trad.*

Marshall, care se bucura încă de pe atunci de un prestigiu atît de mare în ochii opiniei publice încît s-a dat ascultare presantului său avertisment. Dar nici măcar el nu a fost în stare să biruie pe de-a-ntregul convingerea că nu era necesar un efort maxim în slujba apărării naționale. Limitele puse serviciului militar – ca, de exemplu, desconcentrarea celor ce împliniseră vîrsta de 28 de ani – reflectau statornica impresie că nu exista nici o primejdie imediată.

Astfel, de-a lungul a doi ani, în vreme ce războiul cuprindea lumea din afara celor două Americi, iar puterile Axei țînteau fără preget spre instaurarea dominației lor militare asupra globului, fiecare creştere în efectivele, eficiența şi dotarea forțelor armate era rezultatul unei descreşteri corespunzătoare a stării de autolinişitire în care se complăcea poporul american. Dar şovăielile acestuia față de abandonarea compromisurilor şi de trecerea la acțiuni hotărîtoare nu s-au risipit cu totul decît atunci cînd atacul de la Pearl Harbor a transformat problema într-o luptă pentru supraviețuire.

În perioada următoare, de-a lungul a trei ani şi jumătate, Statele Unite au creat maşina de luptă care a jucat un rol indispensabil în îngenuncherea Germaniei, deşi simultan țara noastră, aproape singură, a purtat un război hotărîtor împotriva Imperiului japonez.

Revoluționarele prefaceri din S.U.A. nu s-au realizat de pe o zi pe alta; însuşi faptul că au putut fi efectuate se datora existenței unor aliați viteji şi distanței care ne separa de teatrele de război. La început, nimeni dintre noi nu a fost capabil să prevadă sfîrşitul luptei; puțini au fost cei care au înțeles exact ce ni se cerea ca indivizi şi ca popor, dar, pas cu pas, fiecare a început să învețe şi să facă ceea ce avea de făcut.

Trecerea în trei ani a Statelor Unite de la o situație înspăimîntător de primejdioasă la o capacitate de luptă fără seamăn a fost unul dintre cele două miracole care l-au silit pe Jodl să capituleze la Cartierul nostru general, în ziua de 7 mai 1945. Celălalt miracol l-a reprezentat, în aceeaşi perioadă, atingerea unei perfecțiuni aproape desăvîrşite în

conducerea de către aliați a operațiilor de luptă. Istoria stă mărturie a inaptitudinii coaliției de a purta război. Eşecurile înregistrate de unii aliați de-a lungul secolelor au fost atît de numeroase şi greşelile lor de neiertat atît de frecvente, încît militarii de profesie respinseseră de mult posibilitatea vreunei acțiuni aliate eficiente, în afară de cazul cînd resursele disponibile ar fi fost atît de abundente încît ar fi asigurat dobîndirea victoriei prin inundare. Pînă şi renumele lui Napoleon ca strălucit conducător de oşti avea de suferit atunci cînd studenții din academiile militare ajungeau să-şi dea seama că el luptase totdeauna împotriva unor coaliții – aşadar, împotriva unor state-majore divizate şi a unor interese politice, economice şi militare diferite.

Sarcina de căpetenie a aliaților occidentali a constat de la început în a şti să utilizeze resursele a două țări mari cu promptitudinea de decizie a unei conduceri unice.

Nu exista nici un precedent, nici o hartă după care să te ghidezi. În trecut, luptînd laolaltă împotriva unui inamic comun, popoarele izbîndiseră de obicei atunci cînd unul dintre membrii coaliției era atît de puternic, încît devenea partenerul dominant. Acum trebuia să se realizeze o unitate efectivă din concesii făcute de bună voie. Adevărata istorie a războiului şi, în mod deosebit, istoria operațiilor „Torch“ şi „Overlord“, în bazinul mediteranean şi nord-vestul Europei, este istoria unei unități create pe baza acestei colaborări voluntare. Divergențe au existat – divergențe între personalități puternice, reprezentînd popoare puternice şi mîndre –, dar ele au pălit, nemaiavînd nici o însemnătate în comparație cu miracolul succesului pe care l-a constituit marşul umăr la umăr al aliaților spre victoria deplină în Occident.

În 1939, în ziua cînd a început războiul, mă aflam în insulele Filipine; se apropia sfîrşitul stagiului meu de patru ani în calitate de consilier militar superior al generalului Douglas MacArthur, care primise misiunea de a crea şi instrui o forță armată independentă a Filipinelor.

Interesul localnicilor față de război a crescut ca urmare a

certurilor şi încăierărilor iscate în cluburile din Manila între membrii consulatelor străine. Cei mai mulţi îl considerau pe Hitler un monstru odios, în schimb, în ochii unui grup mărunt, dar gălăgios, trecea drept un erou. Hirohito nu era menţionat decît arareori; toată atenţia se concentra asupra dictatorului nazist.

Am aflat despre invadarea Poloniei şi am auzit că primul ministru al Marii Britanii urma să ţină o cuvîntare la radio. Împreună cu prietenul meu, colonelul Howard Smith, am ascultat declaraţia din care reieşea că Anglia şi Germania se aflau din nou în stare de război. Era un moment solemn, îndeosebi pentru mine, deoarece nutream convingerea că foarte curînd Statelor Unite le va fi imposibil să se menţină pe o poziţie de neutralitate.

Eram sigur că S.U.A. vor fi antrenate în vîrtejul războiului, dar mă înşelam în privinţa felului în care vom intra în conflict. Îmi închipuiam că Japonia nu va schiţa vreun gest împotriva noastră decît după ce ne vom fi angajat în războiul din Europa. În plus, mă înşelam asupra momentului: mi se părea că nu va trece nici un an de la începerea războiului pînă ce vom fi siliţi să ne apărăm împotriva puterilor Axei.

Începînd din 1931, o seamă de ofiţeri superiori ai armatei americane îmi împărtăşiseră adesea convingerea lor că lumea se îndrepta, în mod inevitabil, spre un nou război mondial. Eram şi eu de aceeaşi părere. Devenise limpede că fiecare acţiune a dictatorilor din Japonia, Germania şi Italia vădea hotărîrea lor de a pune mîna pe toate teritoriile la care rîvneau şi că asemenea ambiţii aveau să silească destul de repede ţările democratice să intre în conflict. Totuşi, mulţi îşi închipuiau că Hitler făcuse, în sfîrşit, o greşeală de calcul, antrenînd în război Anglia şi Franţa.

După aprecierea lor, luptînd laolaltă, forţele terestre franceze şi marina militară britanică aveau să-l înfrîngă pe dictatorul nazist. Cei ce gîndeau astfel nu numai că nu ţineau cont de rapoartele unor observatori competenţi, care puneau la îndoială legenda eficienţei militare franceze, dar nu luau în consideraţie nici tradiţia Marelui Stat-Major

german de a ataca numai atunci cînd minuțioasele calcule preliminare îi făgăduiau un succes rapid.

M-am prezentat la preşedintele Filipinelor şi i-am declarat că doresc să mă înapoiez în patrie pentru a participa la activitatea de intensă pregătire care, aşa cum eram convins, avea să înceapă acum în Statele Unite. Preşedintele Manuel Quezon a insistat să rămîn mai departe, dar hotărîrea mea era luată şi am cerut permisiunea să părăsesc insulele încă înainte de sfîrşitul anului.

În decembrie, cînd am plecat din Manila împreună cu soția şi cu fiul meu, John, generalul MacArthur ne-a condus la chei. A fost ultima noastră întîlnire pînă la vizita pe care aveam să i-o fac, după război, în calitate de şef al Marelui Stat-Major, la cartierul său general din Tokio. Discuția noastră s-a învîrtit în jurul întunecatelor perspective ale lumii, dar presimțirile cele mai negre ni le stîrnea Europa, nu Asia.

Călătoria spre patrie ne-a purtat prin Japonia, unde am petrecut cîteva zile în oraşele de pe litoral. Pe vremea aceea, numeroşi ofițeri ai armatei americane făceau excursii de agrement prin Japonia şi scurta vizită a unui locotenent-colonel oarecare nu avea nimic neobişnuit. Totuşi, s-a petrecut un incident destul de ieşit din comun. Abia se încheiaseră formalitățile de debarcare, cînd, după toate aparențele dintr-o pură întîmplare, ne-am întîlnit cu un japonez, absolvent al unei universități americane, care s-a prezentat drept diriginte adjunct de poştă. Spunîndu-mi că ştie de la nişte prieteni ai săi despre munca pe care o dusesem în Filipine, el a manifestat un deosebit interes față de impresiile mele despre poporul filipinez, deşi nu mi-a pus nici o întrebare precisă. În tot timpul şederii noastre a rămas pe lîngă noi în chip de ghid, ajutîndu-ne să tîrguim, tocmindu-se pentru a ne obține prețuri mai convenabile, călăuzindu-ne prin locurile cele mai pitoreşti şi străduindu-se din răsputeri să ne fie pe plac şi de folos. Din cele spuse de dînsul reieşea, în esență, că era necesară o înțelegere prietenească între țara lui şi a noastră, față de care manifesta o nețărmurită admirație şi afecțiune. Părea să aibă la

dispoziție un timp nelimitat, pe care ni-l consacra în întregime. Am presupus că îşi făcuse un obicei din a ieşi în întîmpinarea americanilor aflați în vizită şi din a discuta cu ei, poate în amintirea nostalgică a anilor de studenție. Cu toate acestea, cîteva săptămîni mai tîrziu, cînd am pomenit despre el altor călători care trecuseră prin Japonia cu puțin înainte sau după noi, nu am reuşit să dau de nimeni care să fi avut de-a face cu dirigintele de poştă sau cu orice alt funcționar public.

La începutul lunii ianuarie 1940 am ajuns în Statele Unite şi am fost repartizat ca ofițer la Regimentul 15 infanterie din Fort Lewis (statul Washington). După opt ani petrecuți în birou şi la statul-major, în atmosfera rarefiată a întocmirii de planuri şi a ducerii de tratative militare, mă aflam din nou în contact cotidian cu cele două elemente fundamentale ale efortului militar – oamenii şi armele.

Nici un ostaş de profesie nu ar fi putut visa la ceva mai nimerit într-o vreme cînd o bună parte a lumii era deja în război şi cînd antrenarea în conflict a Statelor Unite devenea din zi în zi mai probabilă. Într-o largă măsură, efectivele Regimentului 15 erau alcătuite fie din veterani călițI, care fuseseră cu această unitate în China, pînă la înapoierea ei, în 1938, în Statele Unite, fie din voluntari recent înrolați; ofițerii erau toți militari activi.

În caz de război, asemenea unități erau menite să devină bastioanele apărării şi vîrfurile de lance ale ripostei noastre, în eventualitatea unui atac prin surprindere împotriva S.U.A. Cu condiția să dispunem de timp pentru a dezvolta forțele noastre armate, astfel de regimente puteau furniza fie cadrele de bază pentru sute de batalioane, fie instructori capabili să transforme sute de mii de recruți în soldați încercați. În ambele ipostaze, soldaților şi ofițerilor li se ofereau posibilități nelimitate de a-şi pune în evidență valoarea profesională.

La începutul anului 1940 însă, armata de uscat a Statelor Unite reflecta atitudinea poporului american, aşa cum se întîmplă şi astăzi, aşa cum s-a întîmplat şi în urmă cu un secol. În marea lor majoritate, ofițerii şi soldații nu-şi dădeau seama de gravitatea situației. În cele mai multe

dintre unități, competițiile atletice, odihna şi distracțiile aveau precădere asupra instrucției. În lungii ani de pace, unii ofițeri se cuibăriseră în vizuinile adînci ale rutinei profesionale, care-i punea la adăpost de ideile noi şi supărătoare, ca şi de problemele greu de soluționat. Alții, rămaşi buni în grad de mulți ani, vîrsta fiind singurul criteriu de avansare, renunțaseră la orice speranță de înaintare. Poate că mulți dintre ei, asemenea multor soldați, aveau impresia că rolul infanteristului ținea de domeniul trecutului.

Numărul de infanterişti repartizați în unitățile organizate ale armatei fusese redus, între 1 iulie 1939 şi 31 ianuarie 1940, de la 56 000 la 49 000. Judecînd după aparențe, pedestraşul de rînd – care nu avea cum să prevadă ce rol îi va reveni în Europa sau pe frontul Pacificului – putea, pe bună dreptate, să interpreteze această reducere ca un semn al iminentei sale dispariții de pe scena militară.

În materie de armament şi asigurare tehnico-materială, situația nu era nici ea de natură să ridice moralul infanteristului. Puşca Springfield era demodată; nu exista nici un mijloc corespunzător de apărare împotriva tancurilor şi avioanelor moderne; în loc de aruncătoare şi mitraliere, trupele foloseau modele de lemn şi nu puteau să studieze unele dintre armele noastre noi decît pe hîrtia de calc a proiectelor. Tehnica de toate categoriile lipsea şi mare parte din cea din dotare fusese fabricată pentru nevoile armatei S.U.A. în cursul primului război mondial.

În plus, în deceniul 1930-1940, alocațiile militare votate de Congres limitaseră instrucția la nivel de unitate. În anumite împrejurări a trebuit raționalizată pînă şi muniția de infanterie utilizată pe poligoanele de tragere. Dat fiind că, în oroarea sa față de război, poporul american îşi refuza o înzestrare militară corespunzătoare, comandanții îşi concentrau atenția asupra ținutei impecabile a trupei şi asupra formațiilor de defilare şi paradă.

În consecință, doctrina şi teoria militară nu puteau fi completate cu aplicații tactice în teren; ofițerii şi soldații nu aveau acea siguranță de sine pe care o dau numai experiența cîmpului de instrucție şi exercițiile practice. Totuşi, era vădit

că Departamentul de Război se pregătea, pe cît de repede îi era cu putință, pentru inevitabilul deznodămînt. Sub conducerea plină de hotărîre a generalului Marshall se desfăşurau pregătiri laborioase, care aveau de învins dificultăți aproape de necrezut. Piedicile erau foarte numeroase.

Obstacolul cel mai important era de ordin psihologic – autoliniştirea încă mai dăinuia! Nici măcar prăbuşirea Franței în 1940 nu a reuşit să ne facă conştienți de amploarea primejdiei. Şi cînd spun „ne“ mă refer atît la militarii activi, cît şi la ceilalți. Un general comandant de divizie – ofițer de mare prestigiu şi cu bogate state de serviciu – s-a arătat gata să parieze, în ziua cînd Franța a cerut armistițiu, că Anglia nu va mai rezista nici şase săptămîni. Şi a făcut aceasta ca şi cum ar fi pariat că a doua zi va fi frumos sau va ploua. Nici nu-i trecea prin minte să considere Anglia drept singura putere beligerantă care se mai interpunea între noi şi cel mai amenințător pericol. Atitudinea lui era caracteristică pentru un mare număr de soldați şi civili. Din fericire, existau şi numeroase excepții, iar eforturile acestor oameni plini de devotament realizau mai mult decît ar fi părut posibil.

În ciuda preocupărilor crescînde ale Congresului, poporul american era atît de puțin pregătit să accepte gravitatea situației mondiale, încît în cadrul instrucției nu aveam voie să reproducem în mod realist condițiile de pe cîmpul de luptă. Ne vedeam siliți să facem o pregătire militară diluată, în aşa fel încît să provocăm cît mai puține resentimente din partea soldaților şi a familiilor lor. Temîndu-se de comentarii nefavorabile în presă pe tema expunerii ostaşilor la vreme proastă sau la oboseala unor manevre prelungite, mulți ofițeri superiori se temeau să indice singurul tip de instrucție capabil să dea roade atunci cînd gloanțele aveau să înceapă a şuiera. Insistentele directive venite de sus şi protestele cîte unui „alarmist“ ocazional nu puteau birui o apatie care îşi avea rădăcinile în confort, orbire şi iluzii deşarte.

Încorporarea Gărzii naționale a sporit considerabil forțele numerice ale armatei terestre, mai ales în domeniul

infanteriei şi al artileriei antiaeriene. Deşi duceau lipsă de oameni, de arme şi de o pregătire corespunzătoare, unităţile gărzii dispuneau de o structură organizatorică completă; tot ce le mai trebuia pentru a le face eficiente erau recruţi, tehnică şi metode potrivite de instrucţie.

Treptat, situaţia militară a început să se amelioreze pe alocuri. În toamna anului 1940, Congresul a alocat unele fonduri pentru pregătirea de luptă, de care se simţea atîta nevoie. Sub îndrumarea generalului-maior – ulterior general-locotenent – Lesley J. McNair, unul dintre cei mai capabili ofiţeri ai noştri, instrucţia a devenit preocuparea de căpetenie a armatei de uscat. Regimentul 15 infanterie din compunerea Diviziei 3 a executat manevre prelungite de teren, ajungînd pînă în districtele periferice ale statului Washington şi pînă în peninsula Monterey, la oarecare distanţă sud de San Francisco. Marşurile efectuate cu acest prilej, planificarea asigurării tehnico-materiale, problemele de tactică şi inevitabila activitate de stat-major au constituit cea mai bună şcoală cu putinţă pentru ofiţeri şi soldaţi, atît cei din trupele active, cît şi cei mobilizabili în caz de război. Una dintre problemele abordate a reprezentat-o un marş motorizat de 1 100 de mile, de la Fort Lewis la Jolon Ranch, la sud de Monterey (statul California). Creînd anumite situaţii tactice în timpul deplasării, ne-am verificat procedeele de control, sistemele de legătură şi disciplina marşului.

În timp ce activam în cadrul Diviziei 3, am reînnodat prietenia cu maiorul Mark V. Clark, fostul meu coleg la Academia militară. Împreună cu el, am muncit sistematic la multe faze ale aplicaţiilor pe teren, pe care le apreciam atît de mult amîndoi, şi am dobîndit un mare respect pentru calităţile sale de planificator, instructor şi organizator, calităţi în care nu-l întrecea nici un alt ofiţer. Dar, ca urmare a necesităţilor mereu crescînde ale noilor comandamente ce răsăreau pe întreg cuprinsul ţării, Clark a fost transferat în scurt timp la Washington, în calitate de consilier al generalului McNair. La rîndul meu, în noiembrie am fost mutat din nou de la comanda directă a trupei, pentru a deveni şeful de stat-major al Diviziei 3. În această funcţie nu

am rămas decît patru luni, după care am fost iarăşi mutat, de data aceasta ca şef de stat-major al Corpului 9 armată, constituit cu puțin înainte la Fort Lewis. Noua misiune mi-a adus şi prima avansare temporară la gradul de colonel în martie 1941.

Comandantul Corpului 9 era generalul-maior Kenyon A. Joyce. În statul său major am dat peste un grup de oameni deosebit de capabili, dintre care m-am străduit să țin pe lîngă mine vreo trei de-a lungul următorilor ani de război, strădanie încununată de un oarecare succes. Pe atunci, toți erau de grade relativ inferioare, dar pînă la sfîrşitul războiului au făcut o frumoasă carieră militară. Mă refer la generalul-locotenent Lucian K. Truscott, generalul-maior Willard G. Wyman şi colonelul James Curtis. Oameni de genul lor erau gata, mai mult, ardeau de dorința de a sprijini orice măsură în stare să perfecționeze instrucția, făcînd-o cît mai realistă. Dar lupta pe care o aveau de dus era grea.

În cursul primăverii anului 1941, toate cazărmile şi taberele militare fremătau de activitatea desfăşurată pentru făurirea unei armate de uscat a Statelor Unite, în care se contopeau toate elementele frontului militar al țării – trupele active, Garda națională, rezerviştii, precum şi sute de mii de oameni recrutați pe calea serviciului selectiv. Pentru noi, la Fort Lewis, acest proces de dezvoltare a început la 16 septembrie 1940, cînd a sosit la datorie primul eşalon al Diviziei 41 infanterie. În scurtă vreme au fost încartiruite acolo întreaga divizie şi alte unități ale Gărzii naționale.

În primăvara următoare, toată zona coastei de vest era într-un fel de mişcare perpetuă: oameni venind în grupuri pentru a-şi face serviciul militar, cadre scoase din unități pentru a alcătui noi formații, ofițeri şi soldați plecînd sau înapoindu-se de la şcoli de specializare, oraşe din corturi şi barăci dotate cu tot confortul modern – spitale, sisteme de canalizare, uzine electrice – care răsăreau peste noapte acolo unde pînă atunci fuseseră doar cîmpuri înțelenite.

Obiectivul nostru era de a forma soldați pregătiți din punct de vedere fizic, competenți în specialitățile lor militare şi tehnice, deprinşi cu disciplina şi cu munca colectivă,

însufleţiţi în cea mai mare măsură posibilă de mîndrie ostăşească în îndeplinirea misiunii lor. Din păcate, opinia publică nu era încă de acord cu o veritabilă pregătire de luptă, aşa că nu puteam spera să formăm mase de combatanţi încercaţi, călîţi pe plan psihologic şi profesional pentru război.

Dar chiar şi obiectivul nostru limitat absorbea toată energia de care erau capabili ofiţerii şi soldaţii. Cei de la statul-major îşi petreceau zilele într-un vîrtej neîntrerupt de treburi, întocmind planuri, elaborînd directive şi inspectînd unităţi, făcînd mereu compromisuri între ceea ce indicau ordinele şi ceea ce putea fi realizat, corectînd întruna transferurile de efective şi repartiţiile de vehicule din cauza veşnicelor lipsuri care ne otrăveau viaţa, străduindu-ne tot timpul, fiecare în sectorul său, să nu rămînem în urmă, să ţinem pasul cu armata în întregul ei.

În iunie 1941 am fost transferat la cartierul general de la San Antonio, ca şef de stat-major al Armatei 3, de sub comanda generalului-locotenent Walter Krueger. Acolo m-am apropiat într-o mare măsură de problemele de ansamblu ale armatei Statelor Unite. Cele patru armate tactice în care se împărţeau forţele de uscat difereau în privinţa efectivelor, dar semănau prin aceea că aveau un nucleu format din unităţi regulate, în jurul cărora se asamblau formaţiile Gărzii naţionale, golurile de pretutindeni fiind umplute cu ofiţeri de rezervă şi soldaţi recrutaţi prin serviciul selectiv. Drept urmare, rapoartele de pe teren, pe care le primeam la Fort Sam Houston, cu privire la pregătirea, moralul şi capacitatea diviziilor şi unităţilor noastre constituiau indicaţii concludente pentru progresul realizat pe întreg cuprinsul Statelor Unite.

În comparaţie cu un an înainte, situaţia se schimbase în bine. Armata de uscat a Statelor Unite număra acum în total aproximativ 1 500 000 de ofiţeri şi soldaţi. Totuşi, persistau încă grave deficienţe. Se resimţea extrem de serios lipsa de vehicule, de tancuri moderne şi de artilerie antiaeriană. Formaţii aeriene de sprijin aproape că nu existau. Şi pe deasupra, se apropia de sfîrşit anul de stagiu militar pentru

unitățile Gărzii naționale şi pentru cei încorporați prin serviciul selectiv; aceasta ne pricinuia griji de care nu aveam să scăpăm decît peste două luni. În iunie ne temeam că exodul de oameni, care urma să înceapă în septembrie, nu va fi compensat de un număr echivalent de noi recruți.

Dar nici rapida creştere a armatei şi nici recentele manifestări ale forței militare a Axei nu izbutiseră să scoată pe unii ofițeri de carieră din rigida lor evlavie față de dogmele rutiniere şi depăşite. Nu mai exista nici o scuză acceptabilă pentru orbirea lor. La elementele provenite din viața civilă ne izbeam de alt gen de dificultate. Mulți ofițeri de rezervă şi din Garda națională îmbătrîniseră tot luptînd pentru păstrarea unei forțe cetățeneşti de securitate. Acum, cînd eforturile depuse de ei între anii 1920 şi 1940 începeau să dea roade, nu mai erau în stare să facă față pe plan fizic cerințelor de teren în cadrul unităților de luptă.

Însuşi generalul Krueger era unul dintre cei mai bătrîni ofițeri ai armatei de uscat. Soldat de rînd, apoi caporal şi sergent în ultimii ani ai secolului trecut, i se dusese vestea ca unui militar trecut prin ciur şi prin dîrmon. Dar în cei peste patruzeci de ani de cînd era în armată ținuse pasul cu fiecare inovație militară şi puțini ofițeri înțelegeau mai limpede ceea ce avea să pretindă un nou război din partea forțelor armate, puțini erau mai activi şi mai rezistenți fiziceşte decît el. Necruțător de exigent cu sine însuşi, nu prea avea cum să-şi manifeste exigența cu ceilalți, căci aceştia îi urmau repede exemplul.

Armata 3 a primit la un moment dat ordinul de a se disloca în statul Louisiana, pentru a efectua mari manevre, în care avea ca adversar Armata 2, de sub comanda generalului-locotenent Ben Lear. Nici unul dintre ofițerii noştri din serviciul activ nu comandase vreodată o unitate de valoarea unei divizii în primul război mondial. Ca un uriaş experiment de laborator, manevrele aveau să pună la încercare calitatea ideilor, a oamenilor, a armelor şi a materialului. În acea lună septembrie, generalul Krueger a strîns sub ordinele lui peste 270 000 de ofițeri şi soldați, cea mai mare oştire adunată vreodată pe teritoriul Statelor Unite

în cadrul unei unice operații tactice. Alți 130 000 de oameni porneau simultan din bivuacurile Armatei 2.

Beneficiul rezultat de pe urma acestor manevre a fost incalculabil. Ele au deprins trupele cu munca colectivă de masă, au grăbit procesul de eliminare a celor inapți, au adus în atenția ofițerilor superiori pe tinerii capabili să îndeplinească cele mai dificile misiuni de stat-major şi de campanie, au dezvoltat în rîndurile conducătorilor responsabili priceperea de a mînui mari forțe pe teren. S-a cîştigat multă experiență în ceea ce priveşte asigurarea tehnico-materială pe scară mare a trupelor în campanie. Americanii nu mai făcuseră nici o tentativă similară pe timp de pace în materie de asigurare cu hrană, combustibil şi muniție de la magazii şi stații de cale ferată pînă la o linie a frontului aflată necontenit în mişcare. A fost necesară, aşadar, o planificare făcută din timp, intens şi cu toată seriozitatea, ceea ce, aşa cum se întîmplă totdeauna, a dat roadele aşteptate.

„Eficiența fundamentală a asigurării tehnico-materiale a reprezentat o trăsătură remarcabilă a manevrelor – a declarat generalul McNair, expert în dirijarea şi estimarea unor astfel de operații, făcînd critica manevrelor în fața statelor-majore reunite. Numai amploarea problemei era suficientă pentru a stîrni îndoieli dacă trupele vor fi aprovizionate în mod corespunzător. Comandanții de unități şi serviciile auxiliare merită în egală măsură cele mai înalte elogii pentru rezultatele dobîndite“. În septembrie 1941, pe şoselele Louisianei s-a putut întrevedea eficiența convoaielor americane de camioane transportînd trupe şi provizii, eficiență pe care avea s-o demonstreze atît de strălucit, trei ani mai tîrziu, rapida noastră înaintare de la un capăt la celălalt al Franței.

După părerea generalului McNair, multe dintre greşelile militare ieşite la iveală cu prilejul manevrelor îşi aveau izvorul în domeniul disciplinei. „Nu încape îndoială – a arătat el – că multe dintre deficiențele care s-au făcut resimțite în aceste manevre s-au repetat iar şi iar din cauza lipsei de disciplină. Trupele noastre sînt capabile de cea mai

desăvîrşită disciplină. Dacă ea le lipseşte, de vină este conducerea. Un comandant care nu poate impune disciplina cuvenită trebuie înlocuit".

În această perioadă am făcut pentru prima oară cunoştinţă mai îndeaproape cu fotoreporterii, care, încă de pe vremea lui Brady*, constituiau o trăsătură marcantă a scenei militare americane. Dar în toamna anului 1941, becurile blitzurilor reprezentau un element destul de nou în viaţa mea cotidiană, iar pentru cei ce le foloseau, eu nu eram decît o figură necunoscută. La Camp Polk, în timpul discuţiilor pe marginea manevrelor, un instantaneu de grup ne-a prins pe generalul Krueger, pe maiorul E.M. Bolden, un observator militar britanic, şi pe mine; explicaţia fotografiei apărute în ziar identifica corect pe primii doi, pe cînd eu apăream ca „locotenent-colonelul D.D. Ersenbeing". Bine că cel puţin iniţialele nu erau greşite.

De pe urma manevrelor am dobîndit experienţă şi am tras învăţăminte pe care le-am apreciat din ce în ce mai mult, pe măsură ce se scurgeau lunile. În Louisiana am efectuat un amplu experiment în ceea ce priveşte utilizarea avioanelor mici ca mijloace de legătură şi de observaţie. Valoarea lor ni s-a demonstrat atît de concludent, încît mai tîrziu, la Departamentul de Război, sub conducerea secretarului adjunct John J. McCloy, am putut pleda cu succes pentru introducerea lor în dotarea fiecărei divizii. Avioanele au permis artileriei noastre grele cu bătaie mare să dobîndească o precizie şi o rapiditate în reglajul tragerilor de care aveau parte înainte doar bateriile uşoare, amplasate la mică distanţă de obiectiv. Iar comandanţii de mari unităţi au căpătat un tablou al situaţiei tactice – teren, direcţii de deplasare, concentrări de trupe şi artilerie – aproape la fel de complet ca în secolul al XVIII-lea, cînd căpeteniile de oşti puteau cuprinde cu vederea, de pe cal sau de pe un dîmb, toate regimentele angajate în bătălie.

---

* Matthew B. Brady (1823-1896), pionier al fotografiei în S.U.A. şi autor al unor celebre instantanee pe fronturile războiului civil (1861-1865). – *Nota trad.*

La încheierea manevrelor am fost avansat temporar la gradul de general de brigadă.

Octombrie şi noiembrie au fost la fel de pline ca şi lunile care precedaseră manevrele. S-au luat măsuri la nivel de unitate pentru remedierea deficienţelor semnalate în Louisiana; în multe cazuri, lăsarea la vatră oferea o soluţie imediată. Trebuiau puşi în disponibilitate unii ofiţeri, atît din cadrele active, cît şi din rezervă; controversele şi zvonurile stîrnite de această măsură impuneau trecerea la o acţiune rapidă, pentru a împiedica scăderea moralului ofiţerilor şi trupei.

La începutul lui decembrie, deşi negocierile purtate la Washington se apropiau de dramaticul lor deznodămînt*, tensiunea în sînul populaţiei civile a slăbit, fenomen care s-a resimţit şi în armată. Se părea că tentativa de bluf a Japoniei fusese dejucată şi că, cel puţin pentru moment, războiul în Pacific era evitat. Pe frontul sovietic, germanii fuseseră opriţi înainte de a ajunge la Leningrad, Moscova şi Sevastopol. La 4 decembrie, un editorial din ziarul la care eram abonat arăta că devenise acum evident că japonezii nu doreau să intre în război cu Statele Unite. Cîteva zile mai tîrziu, un comentator relata că la Washington domnea ferma impresie că criza din Pacific fusese amînată, deşi cu o săptămînă mai înainte cercurile din capitală considerau că perspectivele unei iminente izbucniri a războiului erau de 10 la 1.

În după-amiaza zilei de 7 decembrie, la Fort Sam Houston (statul Texas), istovit de lunga şi epuizanta muncă de stat-major din timpul manevrelor şi din perioada imediat următoare, m-am dus la culcare, dînd dispoziţie să nu fiu deranjat sub nici un motiv. Visam la concediul de două

---

* În februarie 1941, secretarul Departamentului de Stat, Cordell Hull, şi ambasadorul japonez la Washington, amiralul Kichisaburo Nomura, au început negocieri în vederea găsirii de mijloace pentru a reduce tensiunea crescîndă dintre cele două state. La 15 noiembrie a sosit în capitala S.U.A. ambasadorul special Saburo Kurusu, pentru a participa la tratative. Acestea au continuat pînă la atacul nipon asupra bazei navale şi aeriene americane de la Pearl Harbor, din dimineaţa zilei de 7 decembrie. – *Nota trad.*

săptămîni pe care urma să-l iau şi în cursul căruia soţia mea şi cu mine trebuia să plecăm la West Point*, pentru a petrece Crăciunul împreună cu fiul nostru, John, boboc la Academia militară. Dar pînă şi visurile de acest fel – ca şi strictele mele ordine – au putut fi nesocotite fără teamă de pedeapsă de către aghiotantul meu, care mi-a adus vestea că intrasem în război.

La o oră după atacul de la Pearl Harbor, ordinele emise de către Departamentul de Război au început să inunde cartierul general al Armatei 3. Soseau ordine pentru transferarea imediată a unor unităţi de artilerie antiaeriană pe coasta de vest, unde cetăţenii înspăimîntaţi reperau în fiecare ceas bombardiere-fantomă pe cer; ordine pentru adoptarea de măsuri împotriva unor eventuale sabotaje; ordine pentru punerea sub o pază atentă a întreprinderilor industriale; ordine pentru executarea de misiuni de cercetare de-a lungul frontierei de sud, pentru a împiedica infiltrarea de spioni, şi ordine pentru a asigura securitatea porturilor din Golful Mexicului. Mai soseau şi ordine de trimitere în grabă a unor puternice efective de trupe spre vest, în vederea preîntîmpinării vreunui atac pe care l-ar fi putut iniţia japonezii. La rîndul său, cartierul general al Armatei 3 avea de transmis instrucţiuni la o sută de unităţi, pe cît de repede le putea întocmi şi verifica. Era o perioadă de intensă activitate.

Nota dominantă o constituia rapiditatea de acţiune. Făgaşurile administrative normale au fost părăsite; treptele ierarhice de comandă s-au comprimat în cadrul unor şedinţe, la care se făcea instructajul tuturor eşaloanelor; s-a renunţat la lentul şi metodicul proces de întocmire a unor amănunţite ordine de deplasare, specificînd pînă la ultima virgulă armele şi muniţiile pe care trebuiau să le ia cu sine trupele, cum să fie ambalate şi ce să se scrie pe lăzi. O simplă chemare telefonică era suficientă pentru a trimite o unitate de

* Bază militară situată la sud-est de New York, pe malul vestic al fluviului Hudson, sediu al Academiei militare a Statelor Unite, creată în 1802. – *Nota trad.*

infanterie de la o extremitate la cealaltă a continentului; trupele şi tehnica de luptă se îmbarcau în trenuri fără a avea nimic în scris pentru a arăta din dispoziția cărei autorități se deplasau. Tunurile erau încărcate pe vagoane-platformă dacă acestea erau disponibile; în vagoane descoperite dacă se puteau obține; în vagoane de marfă dacă nu era la îndemînă nimic altceva. Oamenii călătoreau cu expresuri de lux, în vagoane-pat militare, cu garnituri moderne sau cu trenuri de navetă care de o generație fuseseră scoase din uz şi retrase în depouri şi care circulau acum din nou, pentru a asigura deplasarea de urgență a trupelor.

M-am ocupat de treburile astea timp de cinci zile. În ziua de 12 decembrie, dis-de-dimineață, a început să sune telefonul prin care aveam legătura directă cu Departamentul de Război din Washington. Am ridicat receptorul şi o voce m-a întrebat:

— Dumneata eşti, Ike?*

— Da.

— Şeful zice să te sui într-un avion şi să vii imediat aici. Spune-i generalului Krueger că va primi mai tîrziu şi ordinul scris.

„Şeful" era generalul Marshall, iar la celălalt capăt al firului se afla colonelul Walter Bedell Smith, care avea să-mi devină mai tîrziu un prieten intim şi şeful statului meu major pe toată durata operațiilor din Europa.

Mesajul primit îmi dădea o grea lovitură. Toate freneticele mele strădanii din primul război mondial de a ajunge pe cîmpul de luptă se soldaseră cu un eşec, din motive care pentru mine nu aveau nici o altă valoare decît că se reduceau la a fi „ordine ale Departamentului de Război". Speram ca într-un viitor război să fiu alături de trupe. Aşa cum vedeam acum lucrurile însă, transferarea mea într-un oraş unde mai lucrasem deja în total opt ani însemna practic o repetare a experienței din primul război mondial. Cu inima grea, i-am telefonat soției să-mi pregătească o valiză şi, în mai puțin de

* Diminutiv de la Dwight, sub care Eisenhower a ajuns să fie cunoscut nu numai de prieteni, ci şi de un larg public. – *Nota trad.*

o oră, eram în drum spre Washington.

După toate probabilitățile, am conchis eu, mi se ordona să vin la Washington din cauza recentului stagiu pe care-l efectuasem în Filipine. La cîteva ore după atacul de la Pearl Harbor, japonezii întreprinseseră împotriva arhipelagului un raid aerian care redusese practic la zero inadecvatele noastre forțe. Asupra acestui punct se concentra acum atenția oficialităților şi a opiniei publice. Generalul Marshall voia cu siguranță să aibă la statul său major pe cineva care era destul de familiarizat cu condițiile de atunci din insule şi care avusese de-a face atît cu secția filipineză din cadrul armatei de uscat a Statelor Unite, cît şi cu sistemul de apărare a Federației Filipinelor, sistem pe care războiul îl surprinsese la mijloc de drum în proiectata sa dezvoltare.

Sistemul de apărare a Federației data din 1935, cînd noul preşedinte ales, Quezon, a cerut generalului MacArthur să planifice şi să făurească o forță militară aptă să apere insulele. La 4 iulie 1946, cînd Federația urma să devină o republică independentă, trupele americane trebuiau să fie retrase, apărarea țării revenind în exclusivitate filipinezilor. După ce generalul MacArthur a acceptat oferta, s-a format o misiune militară din ofițeri americani, în cadrul căreia eu dețineam postul de consilier superior.

În 1935 proiectam ca, grație unui serviciu militar general şi obligatoriu, să formăm în următorii zece ani cîte 30 000 de soldați anual, avînd la bază o instrucție de cinci luni şi jumătate. La început, intenționam să alcătuim unități doar de valoarea unui pluton, dar speram ca în patru-cinci ani să ajungem pînă la regimente şi ca în 1946, dispunînd de un efectiv de 300 000 de oameni cu instrucția minimă de bază, să fim capabili de a forma treizeci de divizii.

În aceeaşi perioadă de tranziție, lucrînd în strînsă colaborare cu forțele de apărare ale Federației şi furnizîndu-le ofițeri şi instructori din cadrele active, secția filipineză a armatei de uscat a Statelor Unite întocmea planuri în vederea propriei sale participări la apărare în cazul cînd războiul va izbucni înainte ca Filipinele să-şi dobîndească independența. Pentru o asemenea eventualitate se prevedea retragerea

trupelor noastre de pe insula principală, Luzon, în peninsula Bataan, în vecinătatea insulei Corregidor, astfel încît cele două zone să constituie o redută aproape inexpugnabilă, unde forțele noastre să poată rezista pînă la sosirea întăririlor. În 1938 am asistat la manevre care ilustrau acest plan, iar la scurtă vreme după plecarea mea din insule, manevrele s-au repetat la o scară mai mare.

Călătorind spre Washington, la 12 decembrie 1941, nu aveam o imagine clară a modului cum se desfăşurau luptele în Filipine. Rapoartele primite la Fort Sam Houston erau fragmentare şi obscure. Fără îndoială, în înaintarea lor, japonezii nu-şi puteau permite să ocolească insulele. Dar direcția şi centrul de greutate al atacului nu ne erau încă cunoscute atunci cînd am ajuns la Departamentul de Război.

Capitolul al II-lea

Război pretutindeni

Washingtonul din anii războiului a fost zugrăvit în fel şi chip de diverşi comentatori ironici, unanimi în a stărui asupra haosului care domnea acolo. Conform clişeului tradițional, guvernul – inclusiv departamentele cu profil militar – se dovedise la fel de nepregătit pentru război şi pentru uriaşele probleme ridicate de el ca şi țara însăşi, iar instaurarea stării de alarmă, trezind un sentiment de copleşitoare răspundere, a dus la o confuzie generală, pe care o agravau şi mai mult puzderia de afacerişti în căutare de contracte mănoase şi tot soiul de diletanți bine intenționați. De data aceasta însă, Departamentul de Război atinsese un nivel satisfăcător de eficiență încă înainte de declanşarea conflictului. În măsura în care propriile mele observații din

lunile cît am funcționat acolo justifică o apreciere, acest rezultat se datora clarviziunii şi energiei unui singur om – generalul Marshall. Bineînțeles, el se bucura şi de sprijinul altora. Îl susțineau preşedintele Roosevelt şi mulți dintre cei mai proeminenți lideri ai Congresului sau deținători ai posturilor-cheie din guvern. Dar în 1940-1941 i-ar fi fost lesne generalului Marshall să se lase dus de curent şi să nu se omoare cu firea în ajunul încheierii normale a unei strălucite cariere militare (căci dobîndise, în rîndul tuturor ofițerilor activi, reputația unui strălucit comandant). În loc să se culce pe lauri însă, a ales luni în şir calea cea mai spinoasă, decis – cu orice preț pentru sine însuşi sau pentru oricine altcineva – ca armata de uscat să fie pregătită aşa cum se cuvine pentru conflictul pe care-l aştepta în fiecare zi, aproape în fiecare ceas.

M-am prezentat în fața generalului Marshall în primele ore ale dimineții de duminică 14 decembrie şi pentru prima dată în viață am avut posibilitatea să vorbesc cu el mai mult de două minute. Îl vedeam pentru a patra oară. Fără nici o introducere, fără a irosi nici o clipă, şeful Marelui Stat Major mi-a schițat situația de ansamblu, navală şi terestră, din Pacificul de vest.

Departamentul Marinei Militare îi adusese la cunoştință că vreme de cîteva luni flota Pacificului nu va fi în stare să participe la vreo operație de amploare. Portavioanele rămăseseră intacte, deoarece nu se aflau la Pearl Harbor în momentul atacului, dar vasele lor auxiliare erau atît de puține la număr, încît capacitatea lor operativă trebuia considerabil restrînsă. În plus, nu exista în acea clipă nici o garanție că japonezii nu vor lansa curînd un asalt amfibiu de mari proporții împotriva arhipelagului Hawaii sau chiar împotriva continentului american; iată de ce marina militară era de părere că portavioanele trebuiau rezervate pentru acțiuni de cercetare şi pentru operații defensive, afară de cazul cînd o urgență excepțională le-ar fi impus alte sarcini. Departamentul Marinei Militare nu oferise generalului Marshall nici o estimație cu privire la data cînd socotea că flota va fi suficient reparată şi consolidată pentru a

întreprinde acțiuni ofensive în zona Pacificului.

Garnizoana din Hawaii era atît de slabă, încît Departamentul de Război şi cel al Marinei Militare căzuseră de acord în general că forțele sale aeriene şi terestre aveau nevoie de întăriri cît mai grabnice şi care trebuiau asigurate cu prioritate față de oricare alt efort în Pacific.

La data atacului japonez, forțele de uscat şi aeriene din Filipine ajunseseră la un total de 30 000 de oameni, inclusiv Corpul de cercetaşi filipinezi; formațiile acestuia erau integrate în armata Statelor Unite, dar toți soldații şi subofițerii în termen, precum şi o parte din ofițeri erau filipinezi de baştină.

Garnizoana din Corregidor şi din forturile sale auxiliare mai mici era dotată cu tehnică de luptă asigurată de Statele Unite. Alte unități americane erau încorporate în Divizia filipineză, care se compunea din unități ale Corpului de cercetaşi şi din Regimentul 31 infanterie. Ca întăriri sosiseră de curînd unități ale Gărzii naționale din S.U.A. – trei regimente de artilerie de cîmp, un regiment de artilerie antiaeriană, un regiment de infanterie, două batalioane de tancuri şi formații de serviciu.

Forțele aeriene staționate în Filipine sporiseră în cursul anului 1941 şi la ora atacului se aflau acolo 35 de bombardiere moderne de tip B-17, împreună cu 220 de avioane de vînătoare, nu toate însă în stare de a fi aruncate în luptă. Generalul Marshall ştia că această forță aeriană suferise din greu în urma primului atac japonez, dar nu dispunea de nici un raport referitor la împrejurările în care se desfăşurase raidul.

Se mai ştia că existau lipsuri în sectoare esențiale ale asigurării materiale, dar se presupunea că nu se vor ivi probleme prea grele în privința hranei şi a tipurilor obişnuite de muniții, cu condiția ca garnizoana să aibă răgazul să le concentreze în punctele unde puteau fi utilizate la maximum.

La 10 decembrie, bombardierele japoneze avariaseră grav şantierele navale ale marinei americane de la Cavite, în imediata apropiere a Manilei. Această parte de forțe din modesta grupare operativă cuprinzînd Flota asiatică, care

staționa la Manila sau în vecinătatea capitalei, consta mai ales din mici escadre de submarine. Cea mai mare navă de război din Flota asiatică era crucişătorul greu „Houston“, care îşi avea baza la Iloilo.

Asemenea forțe nu puteau rezista la nesfîrşit unui atac puternic şi susținut. După toate aparențele, japonezii aveau intenția să cotropească Filipinele cît mai repede cu putință şi problema care se punea era ce ne rămăsese de făcut acum.

Generalului Marshall i-au trebuit poate douăzeci de minute pentru a-mi expune toate acestea, apoi m-a întrebat fără ocolişuri:

— Care ar trebui să fie linia noastră generală de acțiune?

Am reflectat preț de o clipă şi, sperînd că luasem o figură imperturbabilă, i-am cerut:

— Dați-mi un răgaz de cîteva ore.

— În regulă, mi-a răspuns el, lăsîndu-mă să plec.

Un fapt semnificativ şi caracteristic era că nu făcuse nici o aluzie la unul dintre cei mai importanți factori ai problemei: efectul psihologic al bătăliei din Filipine asupra poporului american şi în întreaga zonă a Pacificului. Îşi spunea, desigur, că cineva care era destul de prost pentru a trece cu vederea un astfel de element nu merita să poarte steaua de general de brigadă.

M-am instalat la biroul ce mi se repartizase în secția Departamentului de Război cunoscută sub numele de „Planificare de război“ şi condusă de vechiul meu prieten, generalul de brigadă Leonard T. Gerow. Dacă voiam să-i fiu de folos generalului Marshall la Departamentul de Război, era limpede că trebuia să-i cîştig încrederea; în consecință, primul meu răspuns trebuia să fie prompt şi impecabil.

M-am hotărît ca răspunsul să fie scurt, categoric şi bazat pe un raționament în care credeam sincer. Nici un fel de retorică, nici o argumentare plauzibilă, nici o generalitate sclipitoare nu-l puteau impresiona pe generalul Marshall.

Problema ce mi se punea avea implicații aproape nelimitate şi cunoştințele de care dispuneam pentru a o aborda erau, probabil, cele ale oricărui ofițer sîrguincios de vîrsta mea. Firește, urmasem cursurile din cadrul sistemului

de învățămînt al armatei. La scurt timp după ce am absolvit, în 1928, Şcoala de război, am fost numit consilier special pe lîngă cabinetul secretarului adjunct al Departamentului de Război, unde în sfera atribuțiilor mele a intrat curînd şi o activitate confidențială pe lîngă şeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat.

În această calitate, mi-a revenit misiunea de a studia probleme militare de anvergură mondială şi de a mă opri în mod concret asupra unor teme ca mobilizarea şi compunerea armatelor, rolul forțelor aeriene şi navale în război, tendințele spre mecanizare, strînsa dependență a tuturor elementelor vieții militare de capacitatea industrială a țării. Acest ultim subiect prezenta o deosebită importanță pentru mine, deoarece eram ferm convins că, în viitor, succesul va aparține forțelor armate care vor aplica motorizarea şi mecanizarea pe scară largă şi îşi vor dezvolta aviația în proporții fără precedent. Pe această temă am scris o serie de studii şi rapoarte. Împărtăşind asemenea convingeri, eram conştient de faptul că orice pregătire serioasă presupune întocmirea de planuri la fel de serioase pentru o rapidă mobilizare a industriei. Anii consacrați acestei activități mi-au dezvăluit o lume aproape nouă.

De la o astfel de muncă am plecat în 1935 în Filipine. Acum, după şase ani, lucram din nou la Departamentul de Război, țara se afla în război, iar Filipinele erau în primejdie de moarte.

M-am concentrat asupra întrebării puse de generalul Marshall. Aşa cum o schițase şeful Marelui Stat-Major, situația noastră navală în Pacificul de vest era, în acea clipă, cît se poate de deprimantă. Flota nu putea să se lanseze în nici o acțiune ofensivă departe de o bază sigură şi nu îndrăznea să se aventureze cu vasele de suprafață în apele filipineze. Dacă am fi dat curs zgomotoaselor apeluri ale comandanților de unități terestre şi aeriene din Hawaii şi de pe coasta de vest a Statelor Unite, care cereau întărirea mijloacelor lor de apărare – apeluri reluate pe un ton isteric de primari, consilieri municipali şi membri ai Congresului –, am fi avut nevoie de mult mai multe nave, trupe şi baterii

antiaeriene imediat disponibile decît posedam pe atunci.

Era dureros de clar că, la acea oră, Filipinele nu puteau fi ajutate direct cu forțe terestre şi navale. Orice speranță de a trimite în insule întăriri importante depindea de o refacere viitoare a marinei noastre militare, care să-i permită să opereze fără teamă în zona filipineză. Deocamdată însă nu exista nici un mijloc de a prevedea cînd se va întîmpla una ca asta.

Pentru a prelungi durata rezistenței, în vreme ce flota era supusă reparațiilor necesare, aveam posibilitatea de a trimite în insule materiale de importanță vitală cu ajutorul submarinelor şi al unor nave izolate, care să străpungă blocada japoneză. Cu condiția să menținem liniile de comunicație necesare, mai puteam transporta cîte ceva şi pe calea aerului. Baza cea mai apropiată de Filipine era Australia, unde aveam speranța să ne instalăm şi să rezistăm; linia necesară de comunicații aeriene urma, aşadar, să folosească insulele care se înşirau între acest continent şi Filipine.

Dar dacă intenționam să utilizăm Australia ca bază, devenea imperios necesar să stabilim o cale de comunicații pînă acolo. Aceasta însemna că trebuia să luăm măsuri imediate pentru a apăra de duşman Hawaii, Fiji, Noua Zeelandă şi Noua Caledonie şi să asigurăm securitatea Australiei înseşi.

Părea posibil, dacă nu probabil, ca Indiile Olandeze* – în anumite privințe zona cea mai bogată din lume în resurse naturale – să nu fie cedate invadatorilor japonezi, care, foarte curînd, vor avea o desperată nevoie de petrolul de acolo pentru a-şi continua ofensivele. Pierzînd Indiile Olandeze, nu mai puteam trimite în Filipine avioanele de vînătoare cu rază scurtă de acțiune, fără de care nu se putea concepe o apărare eficientă.

În ciuda dificultăților, a riscurilor şi aprigei concurențe pentru fiecare bun de care dispunem, o țară mare ca a noastră, oricît de nepregătită pentru război ar fi fost, nu-şi

* E vorba de actuala Indonezie. – *Nota trad.*

putea îngădui să întoarcă cu nepăsare spatele Filipinelor şi miilor de americani, militari şi civili, din arhipelag. Trebuia să facem tot ce era cît de cît cu putinţă pentru aceste nefericite insule, mai ales pe calea ajutorului aerian şi prin furnizarea de materiale vitale, chiar dacă rezultatul final nu ar fi fost decît o amînare a dezastrului. Şi mai trebuia, cu orice preţ, să păstrăm liniile aeriene vitale care treceau prin Australia, Noua Zeelandă, Fiji şi Hawaii.

Cu aceste sumbre concluzii m-am dus din nou la şeful Marelui Stat-Major, căruia i-am spus:

— Domnule general, va dura mult pînă ce întăriri substanţiale vor putea ajunge în Filipine, mai mult decît va fi în stare să reziste garnizoana cu un ajutor pe sponci, dacă invadatorii angajează forţe masive pentru a o nimici. Dar trebuie să facem tot ce omeneşte ne stă în putinţă pentru Filipine. Popoarele Chinei, Filipinelor, Indiilor Orientale Olandeze vor fi cu ochii aţintiţi asupra noastră. Poate că ne vor ierta dacă nu vom reuşi să le ajutăm, dar nu ne vor ierta dacă le lăsăm în voia soartei. Încrederea şi prietenia lor este de mare preţ pentru noi. Baza noastră trebuie să fie Australia şi trebuie să pornim de îndată la extinderea ei şi la asigurarea comunicaţiilor cu ea. În această ultimă privinţă nu avem dreptul să eşuăm. Trebuie să ne asumăm riscuri mari şi să nu ne dăm înapoi de la cheltuieli, oricît de ridicate ar fi.

— Sînt de acord cu dumneata – s-a mulţumit să-mi răspundă generalul Marshall (tonul lui arăta că îmi pusese problema pentru a verifica o soluţie la care se şi oprise). — Fă tot ce poţi pentru a salva Filipinele.

Cu aceasta, m-am apucat de treabă. Ca partener îl aveam pe generalul de brigadă Brehon Somervell, şeful secţiei de asigurare tehnico-materială din Departamentul de Război. Indiferent de orice alte preocupări, în fiecare zi mă sfătuiam cu el, în speranţa că vom descoperi o nouă metodă pentru a aborda o problemă care sfida soluţiile. Generalul Marshall continua să manifeste un viu interes pentru tot ce făceam şi lua adesea iniţiative menite să ne dea un ajutor, mai ales pe plan moral. El a citat pe ordin de zi toate unităţile care

luptau în Filipine, a acordat imediat cele mai înalte grade şi decoraţii generalului MacArthur şi a sprijinit, fără precupeţire, toate ideile şi proiectele pe care le putea născoci imaginaţia noastră.

Pe bloc-notesul meu, care a supravieţuit ca prin minune, regăsesc această însemnare făcută la 1 ianuarie 1942: „Am stăruit asupra faptului că situaţia din Extremul Orient e critică pentru ca să nu ne angajăm în nici o acţiune secundară pînă ce forţele de uscat şi aeriene de acolo nu vor fi într-o stare satisfăcătoare. În schimb însă, ne ocupăm de «Magnet»*, «Gymnast»** etc.“. Iar trei zile mai tîrziu notam: „Iată că, în cele din urmă, trimitem cîte ceva în Australia. Planul aerian cuprinde patru grupe de vînătoare şi cinci grupe de bombardiere – două grele, două mijlocii şi una uşoară. Dar ne trebuie nave – şi ne trebuie acum! Lumea e nervoasă. O grămadă de strategi amatori se află în treabă. Aş da orice să fiu din nou la trupă“. Vizibila mea iritare se datora, probabil, faptului că ştiam cît de mult va trece pînă ce va putea fi realizat „planul aerian“.

La 22 decembrie, cînd primul convoi a ajuns la Brisbane, am început amenajarea bazei noastre din Australia. Acest debut rapid a fost în mare măsură rezultatul unui accident. În ziua atacului de la Pearl Harbor, un număr de vase ale noastre, încărcate cu trupe, avioane şi provizii, erau în drum spre Filipine. Departamentul Marinei Militare a cerut să li se ordone fie să se înapoieze în Statele Unite, fie să-şi găsească adăpost în Hawaii, deoarece nimeni nu putea fi sigur că japonezii nu vor trimite o escadră pentru a le intercepta. Navele aflate la numai cîteva zile distanţă de portul lor de bază s-au întors. Dar Departamentul de Război a insistat ca un convoi alcătuit din cinci vase – „Holbrook“ şi „Republic“,

---

* Denumire codificată sub care erau desemnate trupele americane trimise în Irlanda de nord. – *Nota trad.*

** Denumire codificată a primului plan de debarcare americană în Africa de nord, pe coasta Atlanticului. Ulterior, proiectul a fost lărgit, cuprinzînd şi litoralul mediteranean, cu participare britanică. Operaţia care a realizat această debarcare la 8 noiembrie a purtat numele de cod „Torch“ („Torţă“). – *Nota trad.*

cu 5 000 de oameni la bord, şi „Meigs“, „Holstead“ şi „Bloemfontein“, transportînd tehnică de luptă şi provizii – să pornească cu toată viteza spre Australia. Aşa a început construcţia marii baze care avea să devină, în cele din urmă, platforma de lansare a generalului MacArthur pentru operaţiile de eliberare a Filipinelor.

Întărirea bazei australiene şi a insulelor care serveau drept escale în drumul spre ea a continuat fără încetare în tot cursul iernii. La 21 februarie, forţele noastre de peste hotare depăşeau 245 000 de ofiţeri şi soldaţi. Cea mai mare concentrare era în Pacific, unde se aflau la acea dată 115 877 de oameni, în afară de cei 29 566 încartiruiţi în Alaska şi în insulele Aleutine. Garnizoanele noastre din Marea Caraibilor numărau pe atunci 79 095 de oameni. Pe teatrul de luptă european nu se găseau decît 3 785 de ofiţeri şi soldaţi, dar două divizii erau pe drum. Garnizoanele de peste hotare ale Comandamentului apărării în est numărau 15 876 de oameni, dislocaţi în majoritate în Islanda.

Deşi pe atunci forţele americane nu luptau decît în Filipine, nu exista literalmente nici un locşor de-a lungul şi de-a latul continentelor sau oceanelor care să nu prezinte cel puţin o problemă pentru cei ce se ocupau cu planificarea în Departamentul de Război. În Alaska eram foarte expuşi unui atac şi se profila categoric posibilitatea ca inamicul să ocupe acolo un aerodrom, de unde ar fi putut bombarda, prin raiduri întreprinse în sens unic, multe dintre oraşele noastre importante. De litoralul brazilian aveam nevoie pentru a ne putea construi în cîrca continentului sud-american o bază de unde să luptăm împotriva suhmarinelor. Regiunea mai prezenta o însemnătate suplimentară, deoarece oferea o trambulină pentru zborurile peste Atlantic. Mediterana fiind acum o mare închisă, cel mai scurt drum spre teatrul de război din Orientul Mijlociu trecea peste Africa centrală; trebuia, aşadar, să stabilim un itinerar aerian deasupra acestui continent nedezvoltat.

Bineînţeles, Uniunea Sovietică devenise acum aliatul nostru şi o altă problemă era de a găsi căile şi mijloacele prin care să i se poată acorda un ajutor eficient, astfel încît să

reziste cu succes inamicului comun. Orientul Mijlociu, cu imensele sale resurse în petrol, era o altă regiune a cărei securitate era importantă pentru Statele Unite. Pe acolo trecea unul dintre canalele de aprovizionare a U.R.S.S. şi ni s-a pus problema stabilirii cît mai curînd a unei linii de comunicații de la nordul Golfului Persic pînă pe teritoriul Rusiei. Dacă voiam să menținem securitatea comunicațiilor noastre cu Australia, pe zeci şi zeci de insule din Pacific trebuiau instalate garnizoane. Birmania era o altă zonă căreia îi purtam un mare interes, deoarece pe teritoriul ei trecea ultima linie care ne mai rămăsese pentru aprovizionarea Chinei.

Condiția preliminară pentru orice altă acțiune era de a-i împiedica pe japonezi să ocupe țările de care depindeam pentru a duce mai departe cu succes războiul – Australia şi India. Şi cu toții căutam neîncetat căi şi mijloace pentru a veni în ajutorul celor ce apărau Filipinele.

Probleme ca repartizarea trupelor şi bateriilor de apărare antiaeriană în punctele-cheie de pe teritoriul Statelor Unite; distribuirea şi alocarea acelor arme de care dispuneam pe atunci; stabilirea de baze – mai ales aeriene – în America de Sud, Africa şi în întreaga lume; traducerea unei scheme de plan în veritabile ordine operative – toate acestea cereau de la fiecare dintre noi o muncă de cîte optsprezece ore pe zi.

Din fericire pentru mine, în această perioadă agitată, fratele meu cel mai mic, Milton, şi soția lui, Helen, locuiau la Falls Church, o suburbie a Washingtonului. Ei au insistat să mă găzduiască în casa lor în săptămînile care au urmat după sosirea mea la Departamentul de Război, pînă cînd soția va avea timpul să împacheteze lucrurile noastre de la San Antonio şi să ne întemeiem un nou cămin la Washington. Milton avea şi el o funcție oficială legată de război şi orele lui de lucru nu erau mai puțin istovitoare decît ale mele. Totuşi, în fiecare seară cînd ajungeam acasă, indiferent de oră – care se situa de obicei în jurul miezului nopții –, mă aşteptau amîndoi cu un ibric de cafea şi cu o gustare în chip de cină tîrzie. În lunile cînd am lucrat la Washington nu-mi amintesc să le fi văzut vreodată locuința la lumina zilei.

Generalul Somervell şi cu mine ne străduiam mereu să găsim o metodă prin care să prelungim rezistența garnizoanei din Filipine. Rezultatul final al tuturor eforturilor noastre s-a dovedit destul de firav, dar, după multe luni de meditație, nu văd nici acum ce anume s-ar fi putut face în plus. Atît ziarele, cît şi unii militari de carieră entuziaşti dar ignoranți au făcut adesea propunerea de a se trimite aviație de vînătoare cu ajutorul portavioanelor pînă la o distanță convenabilă de insule; restul drumului urma să-l parcurgă în zbor, pînă la aerodromurile din arhipelag, pentru a participa apoi la operațiile împotriva cotropitorilor japonezi. Dar prima dificultate care se ridica în calea acestui proiect era insurmontabilă prin ea însăşi.

Departamentul Marinei Militare ne-a declarat categoric că nici unul dintre portavioanele sale nu putea fi escortat de crucişătoarele şi distrugătoarele de care avea nevoie pentru a se aventura într-o operație care l-ar fi plasat, fie şi pentru un scurt interval, în raza de acțiune a aviației japoneze din Filipine. Alte piedici, aproape la fel de hotărîtoare, au ieşit la iveală cu prilejul unei atente examinări a propunerii, dar cea menționată era suficientă pentru a demonstra zădărnicia unei astfel de sugestii.

Cu multe luni mai tîrziu am citit undeva că, în timp ce Filipinele luptau din greu pentru a supraviețui, bombardiere americane zburau în flux neîntrerupt spre Marea Britanie şi că materiale de care aveau nevoie insulele erau stocate pentru campania din Africa de Nord. Realitatea era cu totul alta.

În Anglia nu aveam decît o singură escadrilă de bombardiere uşoare, care a sosit în mai 1942, şi pînă în luna următoare nu am avut acolo nici o unitate americană de bombardiere grele. Pînă în iulie 1942, campania în Africa nu a fost nici măcar un proiect aprobat. Ambele aceste date sînt ulterioare capitulării din Bataan şi Corregidor*. Nodul

* Retrăgîndu-se, la sfîrşitul anului 1941, în peninsula Bataan, forțele filipineze şi americane au rezistat peste trei luni asalturilor japoneze. La 11 martie 1942, generalul MacArthur a plecat în Australia. La 9 aprilie,

problemei era că japonezii deţineau supremaţia pe mările din jurul Filipinelor şi că noi nu puteam furniza un ajutor substanţial înainte de a dobîndi forţele necesare pentru a sparge această încercuire.

Încă din decembrie 1941 ne-am hotărît să încercăm un sistem de străpungere a blocadei şi să răzbatem pînă în Filipine. Am trimis în Australia ofiţeri dispunînd de bani ca să angajeze, la preţuri oricît de fantastice, nave şi echipaje pentru a transporta în insule proviziile şi a le strecura pînă la garnizoana împresurată.

Omul pe care l-am trimis în Australia pentru a conduce această acţiune specială era un fost secretar al Departamentului de Război, colonelul – ulterior generalul de brigadă – Patrick J. Hurley. El se prezentase la secţia operaţii într-o zi la amiază, oferindu-se să lucreze ca voluntar într-un post oficial. Tocmai în acel moment eram în căutarea unui om care să aibă cunoscuta lui energie şi neînfricare, pentru a insufla vigoare tentativelor noastre „piratereşti“, aşa că oferta lui a fost imediat acceptată.

— Cînd veţi fi gata să vă prezentaţi la datorie? – l-am întrebat eu.

— Acum.

— Atunci înapoiaţi-vă aici la miezul nopţii, pregătit pentru serviciul în campanie.

Deşi am avut impresia că pălise uşor, nici nu a clipit din ochi, răspunzînd:

— Voi avea astfel timpul necesar să mă consult cu avocaţii mei şi să-mi modific testamentul.

Imediat l-am recomandat pentru gradul de general de brigadă. Ştiind că va fi confirmat ca atare încă înainte de a ajunge în Australia, Gerow şi cu mine i-am dăruit cîte o stea de pe uniformele noastre. După ce le-am prins pe umerii

---

generalul Edward P. King a capitulat în Bataan. La 6 mai a capitulat şi garnizoana din insula Corregidor, de sub comanda generalului Jonathan M. Wainwright. Un rol de seamă în această prelungită rezistenţă l-a jucat eroismul ostaşilor filipinezi, dintre care mulţi au continuat apoi să acţioneze în detaşamente de partizani împotriva cotropitorilor. – *Nota trad.*

fostului secretar al Departamentului de Război, l-am expediat din birou cu urări de bine. La ora unu a aceleiaşi nopţi, el se afla într-un avion, în drum spre Australia.

Pentru transportul cîtorva materiale de strictă necesitate, marina militară ne-a pus la dispoziţie submarine. Pe această cale am trimis mici cantităţi de focoase pentru proiectilele de artilerie şi de antiaeriană, de care garnizoana din Filipine ducea mereu lipsă.

În Australia am început să asamblăm 52 de bombardiere în picaj, pe care speram să le expediem în Filipine graţie aerodromurilor improvizate pe insulele intermediare. În timp ce se desfăşura această activitate, am continuat să trimitem în grabă, dar cu parcimonie, întăriri terestre în numeroasele puncte ameninţate din Pacific, începînd din Alaska spre sud: Hawaii, insulele Fiji, Noua Caledonie, Tonga Tabu, Noua Zeelandă, Australia şi numeroase alte locuri mai mărunte.

Iată un exemplu al deznădăjduitelor extreme la care ne vedeam siliţi să apelăm: printr-o pură întîmplare am aflat, într-o seară tîrziu, că, pentru a instala o garnizoană la Efate (Noile Hebride), punct considerat ca deosebit de important, Marina ordonase folosirea temporară în acest scop a unui detaşament de marinari de la bordul unui portavion. Era o măsură de neconceput. Fiecare dintre puţinele noastre portavioane valora cît greutatea sa în aur. Căutînd la iuţeală în dreapta şi în stînga, am constatat în cîteva minute că aveam la dispoziţie în zona critică un batalion din armata de uscat şi l-am trimis la Efate. Cam aşa arătau măsurile la care eram cu toţii nevoiţi să recurgem. Oricît de neînsemnat ar fi fost, incidentul mi-a dezvăluit cît de firave şi nesatisfăcătoare erau contactele noastre cu Marina Militară.

La începutul lui februarie, preşedintele Quezon, aflat pe atunci pe insula Corregidor împreună cu generalul MacArthur, a trimis o radiogramă preşedintelui Roosevelt prin care-i solicita să încerce o neutralizare a Filipinelor, ambii beligeranţi convenind să-şi retragă trupele. Dată fiind situaţia noastră desperată din acel moment, neutralizarea insulelor ar fi reprezentat un avantaj militar imediat şi, bineînţeles, ar fi preîntîmpinat crîncenele suferinţe şi lipsuri

la care se expuneau garnizoana şi populaţia. Dar o asemenea propunere făcută în mod public ar fi fost primită cu dispreţ de japonezi. Şi nu numai atît: recunoaşterea slăbiciunii noastre ar fi avut nefericite ecouri de ordin psihologic. Nici unul dintre noi nu a considerat vreo clipă că sugestia reprezenta o trădare din partea preşedintelui Quezon. După părerea noastră, el era de o lealitate desăvîrşită şi nu făcea altceva decît să supună atenţiei un plan care, în deznădăjduita lui situaţie, i se părea că oferă singura şansă de salvare a ţării sale. Propunerea a picat ca o bombă, dar ideea a fost imediat respinsă de preşedintele Roosevelt şi de şeful Marelui Stat-Major.

O îndatorire principală ce revenea planificatorilor din Departamentul de Război era de a prezenta armatei de uscat o schemă de operaţii în cadrul războiului purtat împotriva Germaniei şi Japoniei. Fiecare dintre inamicii noştri, situaţi la o mare distanţă geografică unul de celălalt, era posesorul unui bogat imperiu. Pentru a-i învinge, trebuia să atacăm.

La sfîrşitul lui decembrie 1941, primul ministru Churchill a venit la Washington, însoţit de şefii de stat-major britanici: amiralul Dudley Pound pentru marina militară, generalul Sir Alan Brooke pentru armata de uscat şi mareşalul de aviaţie Sir Charles Portal pentru forţele aeriene. Pe vremea aceea mai funcţiona încă vechea secţie a planificării de război, de sub conducerea generalului Gerow, care, împreună cu alţi membri ai secţiei, au dus greul muncii de legătură cu grupul britanic.

Conferinţa avea două ţeluri principale, primul fiind de a elabora un sistem funcţional prin care şefii marilor state-majore americane şi britanice să poată colabora efectiv în cadrul unui colectiv. În esenţă, s-a ajuns la concluzia că fiecare dintre şefii marilor state-majore britanice să-şi desemneze cîte un reprezentant care să lucreze la Washington, în strîns contact cu statele-majore americane. Englezii l-au numit pe Sir John Dill în fruntea misiunii şi, în această calitate, el a continuat, pînă la moartea sa, survenită în 1944, să aducă remarcabile servicii. Un al doilea scop al conferinţei a fost de a confirma acordurile anterioare asupra

regiunilor în care trebuiau concentrate cu prioritate forțele principale ale celor două țări. Statele-majore nu vedeau nici un motiv să modifice concluziile anterioare, conform cărora duşmanul din Europa era primul obiectiv al atacurilor noastre. Au mai existat, desigur, numeroase şi importante subiecte de discuție, dar, de la locul periferic pe care îl ocupam la conferință, acestea mi s-au părut cele mai de seamă rezultate.

Formulate simplu, motivele pentru care se dădea prioritate atacului împotriva membrilor europeni ai Axei erau următoarele:

Dintre cei doi inamici separați, numai Axa Roma-Berlin putea fi atacată simultan de către toți trei participanții la coaliția aliată – Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi Statele Unite. Acestea din urmă erau singura țară din coaliție liberă să-şi aleagă inamicul pe care îl va ataca mai întîi. Dar dacă ne-am fi hotărît să pornim numaidecît şi cu toate forțele împotriva Japoniei, am fi lăsat coaliția divizată, cu doi dintre membrii săi riscînd înfrîngerea sau, în cel mai bun caz, ducînd o luptă nedecisă împotriva giganticei fortărețe europene*. Purtînd singure războiul împotriva Japoniei, Statele Unite ar fi avut de înfruntat, după o victorie în Pacific, necesitatea de a trece la cucerirea imperiului lui Hitler, avînd alături doi aliați epuizați sau foarte slăbiți. În afară de aceasta – lucru de o importanță vitală – nu se ştia pe atunci cît va mai putea rezista Rusia atacurilor repetate ale Wehrmachtului. Nici o ofensivă împotriva Japoniei nu avea cum să ajute Uniunea Sovietică să rămînă în război. Singurul sprijin care putea fi dat acestei țări, în afară de trimiterea de furnituri, consta într-o angajare americană cît mai efectivă cu putință în conflictul european. În sfîrşit, înfrîngerea Axei în Europa ar fi permis britanicilor să se întoarcă împotriva Japoniei.

---

* Aluzie la *Festung Europa* (Fortăreața europeană), formulă a propagandei naziste desemnînd ansamblu format din Germania, Italia, satelitele acestora şi țările de pe continentul european cotropite de fasciști. – *Nota trad.*

După cîte ştiu, nici un veritabil specialist în probleme strategice nu a contestat vreodată justeţea ideii de a ne concentra cu toate forţele împotriva inamicului din Europa înainte de a declanşa o campanie hotărîtoare contra Japoniei. Totuşi, necazul consta în aceea că era destul de lesne să ne stabilim ţelurile în principiu, dar avea să se dovedească foarte dificilă întocmirea unui plan realizabil pentru a traduce ideea în practică şi a primi aprobările statelor-majore ale celor două ţări.

La Departamentul de Război, planurile de bază pentru debarcarea în Europa au început să se contureze, încetul cu încetul, în lunile ianuarie şi februarie 1942. Ca de obicei, timpul constituia elementul critic al problemei. Şi totuşi, pretutindeni ne vedeam siliţi să întîrziem! Nu ajuta la nimic să ne văicărim pe tema nepregătirii. Caracteristic pentru problemele militare este că ele nu cedează decît în faţa durei realităţi; lucrurile trebuie reduse la expresia unei simplităţi elementare, iar răspunsurile trebuie să fie clare, aproape evidente. Peste tot era nevoie de oameni şi materiale. Valul agresiunii japoneze nu atinsese încă punctul culminant şi, pentru a nu ne lăsa copleşiţi cu totul, orice lucru pe care puteam pune mîna în Statele Unite trebuia trimis în Pacificul de sud-vest. În afară de păstrarea liniilor de comunicaţii aeriene şi navale cu Australia, era necesar să menţinem cu orice preţ bastionul indian, căci altfel riscam să se producă o joncţiune a forţelor japoneze şi germane prin Golful Persic. Prevenirea acestei catastrofe a devenit preocuparea de căpetenie a partenerilor noştri britanici.

Perspectiva ca cele două imperii industriale – al Japoniei şi al Germaniei – să profite din plin de vastele resurse de cauciuc, petrol şi de celelalte imense bogăţii ale Indiilor Olandeze era prea sumbră pentru a fi acceptabilă. Bineînţeles, Orientul Mijlociu trebuia şi el să fie păstrat: dacă ar fi căzut şi dacă submarinele germane ar fi reuşit să treacă prin Marea Roşie pînă în Oceanul Indian, salvarea Indiei devenea îndoielnică. În afară de aceasta, petrolul din Orientul Mijlociu era o avuţie deosebit de preţioasă.

Spre sfîrşitul iernii 1941-1942, campania submarinelor

germane în Oceanul Atlantic aproape că atinsese culmile eficienței. În fiecare lună pierdeam zeci de nave, printre care şi valoroase petroliere. O lună caracteristică a fost martie 1942, cînd în Atlantic şi în regiunile arctice am pierdut 88 de nave aliate şi neutre cu un deplasament de 507 502 tone. În mai 1942, cînd 120 de nave aliate şi neutre au fost scufundate în aceleaşi ape, Statele Unite au suferit cele mai mari pierderi din toate lunile războiului – 40 de nave comerciale. O bucată de vreme au fost în pericol pînă şi vitalele noastre linii de comunicații cu America de Sud. Navigația era la mare preț; simultan, aveam nevoie de nave de război de orice tip, de cargoboturi şi de vase care să transporte trupe.

Învățasem deja lecția că, deşi aviația singură nu este în stare să repurteze victorii, nici o mare victorie nu e posibilă fără supremație aeriană. În consecință, nevoia de avioane în număr mare se lua la întrecere cu toate celelalte nevoi – nave, tunuri, tancuri, muniție, hrană, echipament, material greu de construcție şi tot ceea ce contribuie la potențialul de război al unei țări beligerante, de la ceară de albine pînă la cuirasate.

Trebuia să ne descurcăm pe măsura posibilităților noastre, neavînd aproape nimic altceva de repartizat decît lipsuri pentru a zăgăzui asalturile inamice. Dar planurile pentru obținerea victoriei trebuiau să prevadă ziua cînd avioanele, escadrele navale, vasele de transport, navele de desant şi formațiile de luptă ne vor permite să trecem la ofensivă şi să nu mai cedăm inițiativa. Proiectele de plan pentru debarcarea în Europa trebuiau să-şi capete forma inițială în acest domeniu al viitorului, un viitor atît de nesigur încît părea aproape iluzoriu.

Planurile de viitor însă nu puteau să capete prioritate asupra necesităților de moment. Într-o desperată tentativă de a salva Indiile Olandeze şi Singapore, în decembrie 1941, generalul Sir Archibald P. Wavell a fost trimis din India în Java, devenind astfel primul comandant suprem aliat. Directivele pentru modul cum avea să-şi organizeze forțele au fost minuțios elaborate la Washington de către

Comandamentul Unificat al Şefilor de State-Majore, în speranța că dintr-un efort comun ar putea ieşi o minune. Dar Wavell nu a avut nici o posibilitate de a acționa *.

Totuşi, însuşi efortul depus la Washington era o lecție valoroasă. Pentru prima oară noi aveam sarcina concretă de a redacta documentul de bază al unui comandant suprem, document care să asigure autoritatea lui pe cîmpul de luptă, protejînd, totodată, interesele de bază ale fiecărei țări participante. Am găsit de cuviință să ne ocupăm asiduu de drepturile de contestație şi de domeniul de exercitare a autorității în sistemul operativ şi al organizării tehnico-materiale. O temă care ne-a preocupat au fost procedurile de urmat în cazul cînd s-ar fi ivit mari divergențe de păreri. Nu ajunsesem încă la stadiul cînd să apreciem pe deplin natura unui comandament aliat.

Nici un acord scris pentru stabilirea unui comandament aliat nu poate rezista considerentelor de ordin național dacă una dintre puterile contractante riscă să se trezească în fața unui dezastru dînd ascultare ordinelor comandamentului suprem. Fiecare comandant de pe cîmpul de luptă are puteri disciplinare directe asupra tuturor subalternilor de aceeaşi naționalitate şi din aceeaşi categorie de arme cu el; indisciplina sau orice altă abatere se pedepsesc după cum găseşte de cuviință comandantul, mergîndu-se pînă la traducerea făptaşului în fața Curții marțiale. Dar o astfel de putere şi autoritate nu pot fi conferite de nici o țară unei persoane de altă naționalitate. Numai încrederea poate instaura autoritatea unui comandant suprem aliat cu

---

* La 15 ianuarie 1942, Wavell a fost numit comandant suprem al forțelor americane, britanice, olandeze şi australiene, cu misiunea de a menține aşa-numita „barieră malaeză", menită să protejeze arhipelagul Indiilor Olandeze. Debarcarea japonezilor în aceste insule (ianuarie-februarie), căderea Singapore-ului (15 februarie) şi zdrobitoarea superioritate aeriană şi navală niponă au dus la dizolvarea „primului comandament suprem aliat" la care se referă Eisenhower. La 25 februarie, generalul Wavell s-a înapoiat în India, pentru a conduce operațiile militare care se desfăşurau în Birmania. La 9 martie, rămăşițele forțelor aliate din Indiile Olandeze au capitulat. – *Nota trad.*

destulă fermitate pentru ca el să nu resimtă niciodată lipsa puterilor legale.

Succesul unui astfel de sistem depinde, în ultimă instanță, de persoane; oameni de stat, generali, amirali, mareşali ai aerului, ba chiar şi populații întregi trebuie să capete încredere în conceptul de comandament unic, în sistem şi în conducătorul prin care se exercită acest comandament. Nici un regulament obligatoriu, nici o lege sau uzanță nu pot să se aplice tuturor părților sistemului. Numai un sentiment foarte dezvoltat de încredere reciprocă este capabil să rezolve problema. Poate că acest adevăr este valabil şi în timp de pace.

În tot cursul primei ierni de război*, veştile sosite din Indiile Olandeze au fost din ce în ce mai proaste. Marina militară nu avea forțe suficiente pentru a întreprinde operații mai ample departe de o bază sigură. Fiecare vas de transport sau cargobot pe care puteam pune mîna era trimis în mare grabă spre Pacificul de sud-vest. Dar aveam atît de puține vase!

Transporturile de trupe fără tehnică grea de luptă nu necesitau măsuri organizatorice prea complicate atunci cînd dispuneam de nave rapide, care se bizuiau pe viteza lor pentru a scăpa de submarine. Englezii ne-au dat cîteva dintre cele mai mari şi mai iuți pacheboturi din lume, printre care şi pe „Queen Mary".

Într-o zi am trimis această navă, fără escortă, dintr-un port de pe coasta de est a Statelor Unite pînă în Australia, avînd la bord 14 000 de soldați şi ofițeri americani. Numai un ghinion dintre cele mai negre ar fi permis unui submarin german să se apropie suficient de pachebot pentru a-l ataca cu succes. În afară de aceasta, după părerea noastră, chiar dacă l-ar fi lovit o torpilă, şi-ar fi menținut o viteză suficientă pentru a scăpa de urmărirea oricărui submarin din tipurile pe care le posedau pe atunci germanii. Totuşi, asemenea

---

* Vorbind despre prima iarnă de război pentru americani, autorul se referă, evident, la cea de-a treia iarnă a războiului din Europa, respectiv la decembrie 1941 – ianuarie-februarie 1942. – *Nota trad.*

probabilități nu ne puteau garanta că va ajunge cu bine la destinație.

În cursul călătoriei, „Queen Mary“ a trebuit să se oprească într-un port brazilian pentru a se aproviziona cu combustibil. Iată însă că, spre groaza noastră, am interceptat radiograma unui italian din Rio de Janeiro care informa guvernul de la Roma despre prezența navei. Mai mult, atunci cînd pachebotul a plecat, italianul a transmis exact capul pe care-l lua. În săptămîna ce a urmat am trăit cu spaima că Axa va reuşi să implanteze pe drum, în Atlanticul de sud, un cuib de submarine, aproape imposibil de evitat. Nu-mi amintesc dacă generalul Marshall ştia pe atunci de acest incident, căci era genul de chestiuni de care îl scuteam, pe cît cu putință. Nu avea nici un rost să-l mai împovărăm şi cu grijile care ne frămîntau pe noi. Avea destule pe cap.

Capitolul al III-lea

Punct de comandă pentru Marshall

La începutul lunii ianuarie 1942, şeful Marelui Stat-Major anunțase că va reorganiza Departamentul de Război pentru a duce războiul cu mai multă eficiență. Prevăzînd că, aşa cum fusese organizat, în conformitate cu legislația din timp de pace, Departamentul de Război nu putea să reziste la tensiunea unui conflict lung şi greu, generalul Marshall încredințase cu un an înainte colonelului William K. Harrison sarcina de a studia slăbiciunile organizatorice şi de a le găsi un remediu. Deşi analiza se încheiase încă la începutul iernii şi deşi se adoptase, cu titlu experimental, un plan de îmbunătățiri, atacul de la Pearl Harbor a întîrziat punerea lui în aplicare. Misiunea de reorganizare efectivă a revenit acum

generalului-maior Joseph T. McNarney, om înzestrat cu spirit analitic şi necruțător în executarea sarcinilor, calități indispensabile pentru a smulge din rădăcini birocrația inveterată şi pentru a moderniza şi simplifica procedurile curente.

În acelaşi timp era evident că undeva, la nivelul Departamentului de Război, trebuia înființat un birou care să adune şi să confrunte totalitatea informațiilor strategice, pentru a i le supune generalului Marshall, care, după ce va lua o hotărîre, să o poată traduce în fapt tot prin intermediul biroului respectiv. Acesta trebuia să devină, cu alte cuvinte, punctul de comandă al şefului Marelui Stat-Major. Crearea secției operații a Marelui Stat-Major din Departamentul de Război a fost răspunsul la această necesitate; ea a înlocuit secția planificării de război, unde, la 16 februarie 1942, luasem locul generalului Gerow, în calitate de locțiitor al şefului de stat-major. La 9 martie am devenit primul şef al secției operații. Aproape simultan am fost avansat temporar la gradul de general maior.

După cîte îmi amintesc, eram mult prea ocupat ca să mai găsesc timp să mulțumesc generalului Marshall pentru avansarea la un grad care, în armata americană dinainte de război, reprezenta practic punctul culminant al carierei unui ofițer activ.

În cadrul Departamentului de Război, o gravă deficiență, care împiedica orice planificare constructivă, se manifesta în domeniul informațiilor. Vina trebuia căutată parțial înăuntrul armatei, parțial în afara ei. Opinia publică americană a privit totdeauna cu repulsie tot ceea ce avea iz de spionaj; în anii dintre cele două războaie mondiale nu s-au alocat nici un fel de fonduri cu ajutorul cărora să se răspundă cerinței de bază a unui sistem de informații – o vastă rețea formată din oameni capabili să culeagă datele necesare.

Singura şi anemica măsură luată de americani în această direcție a fost păstrarea ataşaților militari în majoritatea capitalelor străine. Dar, neexistînd fonduri publice pentru a subveni cheltuielilor ieşite din comun ale acestui tip de

activitate, în posturile respective nu puteau fi trimişi decît ofițeri dispunînd de avere personală. De obicei erau gentlemeni respectabili, cu maniere frumoase, dar puțini cunoşteau abecedarul muncii de informație. Rezultatele erau aproape complet negative; situația nu avea nimic de cîştigat de pe urma uzanței ca nu atît meritele, cît un lung stagiu ca ataşat militar să fie principalul criteriu pentru numirea cuiva ca şef al secției de informații (G-2) din Departamentul de Război.

În sistemul Statului-Major General american, situația de copil vitreg a secției G-2 era evidentă în multe privințe. De exemplu, legislația din timp de pace limita într-atît numărul generalilor din cadrul Departamentului de Război, încît una dintre secțiile principale era nevoită să se mulțumească cu un colonel în fruntea sa. Aproape fără excepție, secția G-2 se alegea cu colonelul. În sine, aceasta nu însemna neapărat o nenorocire, căci ar fi fost cu mult preferabil ca postul respectiv să fie ocupat de un colonel foarte calificat decît de un general mediocru, dar, în practică, armata nu acorda atenția cuvenită muncii de informație. Aceeaşi stare de spirit se reflecta şi în şcolile militare, unde, în ciuda unei oarecare pregătiri în materie de recunoaştere şi cercetare pe cîmpul de luptă, fazele de mai mare amploare ale activității erau ignorate aproape cu desăvîrşire. Dispuneam de puțini oameni capabili să analizeze inteligent acele date care parveneau la cunoştința Departamentului de Război, mai ales în domeniul ce devenise obiectivul central al investigației şi analizei informațiilor, anume industria.

În prima iarnă de război, aceste multiple şi flagrante deficiențe constituiau nişte handicapuri importante. La început, secția de informații nu a putut nici măcar să întocmească un plan clar pentru propria sa organizare, aşa cum nu a putut să ierarhizeze tipurile de informații pe care le socotea esențiale pentru a stabili intențiile şi capacitățile inamicilor noştri. Şeful secției nu prea avea altceva de făcut decît să vină pe la secțiile operații şi de planificare ale statului-major şi să întrebe, pe un ton cam jalnic, dacă ne putea fi cu ceva de folos.

Un exemplu al grabei nesăţioase cu care ne agăţam de fiecare fărîmă de informaţie aparent autentică l-a oferit sosirea la Washington a colonelului John P. Ratay, care la începutul războiului fusese ataşatul militar american în România. Era un ofiţer deosebit de energic şi unul dintre cei mai buni ataşaţi militari ai Statelor Unite. În noiembrie 1940, după ce România a trecut de partea Axei*, Ratay fusese mai întîi internat, apoi transportat într-un port neutru, de unde se îmbarcase pentru Statele Unite.

Aflînd de sosirea sa, secţia operaţii l-a convocat imediat, pentru a obţine de la el informaţiile pe care le putea furniza. Colonelul era ferm convins că forţa militară a Germaniei, care nu se desfăşurase încă pe de-a-ntregul, era atît de mare, încît Uniunea Sovietică şi Marea Britanie vor fi cu siguranţă înfrînte înainte ca Statele Unite să poată interveni. Ratay considera că Germania avea pe atunci în rezervă 40 000 de avioane militare, cu echipaje instruite, gata să intre în luptă în orice clipă. După părerea lui, această flotă aeriană nu fusese încă aruncată în foc, urmînd a servi ulterior la susţinerea unei invazii a Angliei. El credea, de asemenea, că Reichul dispunea de un număr suficient de divizii de rezervă pentru a duce cu succes la capăt o invazie a insulelor britanice.

Noi, cei de la secţia operaţii, am refuzat să acordăm credit informaţiei lui Ratay cu privire la cele 40 000 de avioane. Wehrmachtul tocmai fusese oprit în faţa Moscovei; eram convinşi că nici o forţă militară aflată în posesia unei arme de o putere atît de copleşitoare nu ar fi ţinut-o în rezervă doar cu scopul unei viitoare utilizări a ei, mai ales atunci cînd, folosind-o, ar fi asigurat distrugerea şi capturarea unui obiectiv atît de important ca Moscova. Pe de altă parte, era

---

* Intrarea trupelor germane în România a început, de fapt, în octombrie 1940, ca urmare a politicii trădătoare duse de guvernul militaro-fascist al lui Antonescu şi Horia Sima. Autorul se referă, probabil, la semnarea de către Antonescu, la 23 noiembrie 1940, a adeziunii la „Pactul tripartit". Internarea lui Ratay nu a putut avea însă loc decît după 12 decembrie 1941, cînd România a declarat război Statelor Unite. – *Nota trad.*

desigur clar că, dacă germanii dispuneau de o asemenea gigantică rezervă, orice tentativă a noastră de a pătrunde pe continentul european prin debarcări ale trupelor de desant maritime era sortită eşecului.

Totuşi, cele aflate de noi abia după sfîrşitul războiului ne-au arătat că informaţiile lui Ratay şi concluziile sale cu privire la diviziile de rezervă aveau un temei rezonabil. Documentaţia postbelică descoperită în Germania dovedeşte că, în vara anului 1941, Hitler plănuia să utilizeze numai 60 de divizii ca forţe de ocupaţie în Rusia cucerită. El intenţiona să disloce o parte din marele număr de divizii astfel eliberate pentru acţiuni în Orientul Mijlociu. Pare limpede că Înaltul Comandament german considera trupele sale de uscat ca fiind perfect capabile să îndeplinească orice misiune.

Nimeni nu era mai conştient de deficienţele noastre în materie de informaţii decît generalul Marshall. Străduindu-se să îmbunătăţească această activitate, el a numit la 5 mai 1942 în fruntea secţiei de informaţii pe generalul-maior George V. Strong, ofiţer superior înzestrat cu o minte ascuţită, o energie fără seamăn şi o hotărîre fermă.

Nemaifiind handicapat de lipsa de fonduri, şeful Marelui Stat-Major a făcut tot ce-i stătea în putinţă pentru a remedia neglijenţele comise de-a lungul atîtor ani, dar nici o cheltuială de bani şi energie nu era în stare să creeze repede vasta reţea de observatori şi informatori de care aveam nevoie pe întregul glob. Totuşi, lucrînd în colaborare cu Oficiul serviciilor strategice*, condus de generalul William Donovan, generalul Strong a început să organizeze treptat un sistem care avea să devină pînă la urmă o organizaţie eficientă, de ample proporţii. Din fericire, în primele zile ale războiului, britanicii, folosind experienţa lor anterioară în conflict, ne-au putut furniza multe date vitale referitoare la inamic.

---

* Oficiul serviciilor strategice (O.S.S.) a fost creat în 1942, cu dublul scop de a culege informaţii din tabăra inamicului şi de a organiza sabotaje pe teritoriul ocupat de acesta. În 1945, preşedintele Truman a transferat secţia de studii şi analiză a O.S.S.-ului la Departamentul de Stat, iar celelalte secţii la Departamentul de Război. – *Nota trad.*

Natura muncii din cadrul Departamentului de Război ne punea pe toți în contact permanent cu alte instituții americane şi cu reprezentanții la Washington ai altor țări membre ale coaliției. Se simțea necesitatea coordonării în domeniul producției şi al operațiilor şi era limpede că toate teatrele de luptă erau legate între ele, dacă ar fi să ne gîndim numai la faptul că cerințele lor depindeau de potențialul industrial al Statelor Unite. Aveau loc frecvent întîlniri între şeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat şi amiralul Harold R. Stark, iar apoi amiralul Ernest J. King*.

Colaboratorii şefului Marelui Stat-Major, printre care cei mai de seamă erau generalul Somervell, generalul-locotenent (ulterior general de armată) Henry H. Arnold, generalul McNarney şi şeful secției de planificare şi operații, țineau şedințe aproape zilnice cu omologii lor de la Departamentul Marinei Militare, străduindu-se să stabilească obiective echilibrate, conforme cu rezultatele obținute în pregătirea de luptă şi cu randamentul industriei americane. Astfel, munca în cadrul Departamentului de Război îți oferea prin forța lucrurilor o imagine completă a războiului global.

Generalul Marshall manifesta o atenție susținută şi plină de seriozitate față de alegerea celor care urmau să ocupe posturi de comandă în exterior sau în departamentul reorganizat. În cursul acestei activități, el dădea uneori indicații clare asupra genului de oameni care, după părerea sa, nu erau potriviți pentru a deține munci de conducere. Pe primul loc printre indezirabili se situau cei care dădeau din coate pentru a avansa cu orice preț. Presiunile venite din orice direcție în favoarea cîte unui individ din rîndurile armatei aveau toate şansele să se întoarcă împotriva celui în cauză, dacă şeful Marelui Stat-Major prindea de veste despre ele. Mă aflam într-o zi în biroul său cînd l-a chemat cineva la telefon spre a urgenta, pare-se, avansarea unui prieten din cadrul armatei. „Dacă acest om e prietenul dumitale, cel mai

* Cei doi amirali au ocupat succesiv postul de şef al Operațiilor navale, echivalentul şefului Marelui Stat-Major al armatei de uscat. – *Nota trad.*

mare serviciu pe care i-l poți face este să eviți să-mi pomeneşti de numele lui“, a răspuns generalul Marshall.

Un alt lucru care-i stîrnea nemulțumirea erau încercările unora de a fugi de răspundere şi, mai ales, de a o trece pe umerii lui. Adesea el sublinia că poate găsi o mie de oameni care să se ocupe de lucrurile mărunte, dar că mulți dintre ei erau inutili în posturi de răspundere, deoarece îi lăsau lui sarcina de a lua toate hotărîrile. Generalul Marshall insista asupra faptului că principalii săi colaboratori trebuiau să gîndească şi să acționeze pe baza propriilor lor concluzii, în propria lor sferă de răspundere, o teză susținută şi în şcolile militare americane, dar prea puțin pusă în practică în timp de pace.

În acelaşi timp, el nu nutrea decît dispreț față de cel care încerca „să facă totul de unul singur“, socotind că un om care se istovea ocupîndu-se de detalii mărunte nu avea capacitatea de a aborda problemele fundamentale ale războiului. Un alt tip care îi displăcea generalului Marshall era personajul brutal, care confunda fermitatea şi forța cu proasta creştere şi impolitețea premeditată. Evita, de asemenea, pe cei atraşi prea mult de luminile rampei. Tot astfel îl iritau cei care se certau mereu cu alții sau care erau prea proşti pentru a pricepe că într-o şedință cu subalternii modul cum se exercită conducerea e la fel de important ca pe cîmpul de luptă.

În sfîrşit, generalul Marshall nu putea să sufere pesimiştii, care zugrăveau veşnic dificultățile în cele mai întunecate culori şi care se temeau peste măsură că nu vor reuşi să le învingă cu mijloacele ce le aveau la îndemînă. Nu numea pe cineva într-un post de răspundere decît atunci cînd era convins că cel în cauză susținea cu entuziasm planul respectiv şi avea încredere în rezultatele scontate. Generalul Marshall era un adept al ofensivei.

Desigur, cadrele erau selectate uneori din rîndul unor ofițeri care nu corespundeau pe deplin şi din toate punctele de vedere acestor cerințe. Dar era clar că, atunci cînd făcea excepții, generalul Marshall îşi păstra anumite rezerve mintale, categorice şi permanente.

Elaborînd planuri strategice, operative şi de asigurare tehnico-materială pentru armata de uscat şi forţele sale aeriene, secţia operaţii lucra în strînsă colaborare cu Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore* şi cu Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore**. Analizînd situaţia curentă de pe fronturi – forţele noastre disponibile în comparaţie cu capacitatea de luptă a inamicului şi cu uluitoarele lui cîştiguri teritoriale –, ne revenea sarcina să stabilim o politică militară în funcţie de obiective, de necesităţile în oameni şi materiale pentru atingerea acestor obiective, precum şi mijloacele cele mai eficace pentru a răspunde repede necesităţilor respective.

În spatele acestui limbaj tehnic se ascundea o imensă cantitate de muncă brută pentru strîngerea, studierea şi coordonarea datelor care priveau operaţiile militare. Pregătirea unei singure directive pentru o operaţie proiectată cerea uneori informaţii care mergeau de la ritmul de producţie planificat al unui anumit obiect într-o fabrică deosebit de importantă pînă la prezentarea enciclopedică a tuturor factorilor – militari, politici, geografici şi climatici – care influenţau compunerea unei mari grupări operative. Principiile de bază ale strategiei sînt atît de simple, încît pînă şi un copil poate să le înţeleagă. Dar pentru a stabili modul cuvenit de aplicare a lor într-o situaţie dată este nevoie de o muncă dintre cele mai grele, prestată de cei mai buni ofiţeri de stat-major disponibili. Selectul corp ofiţeresc care, între cele două războaie mondiale, asimilase materiile predate în sistemul de învăţămînt militar american era admirabil pregătit pentru a îndeplini vitala sarcină de planificare operativă, cu o singură excepţie: domeniul practic al informaţiei. La secţia operaţii, planificarea însemna munca trudnică şi monotonă de a topi nenumărate date, fără nici o legătură între ele, în substanţa omogenă a unei politici militare. Tot ceea ce privea cît de cît problemele legate de

---

* Organism reunind pe şefii de state-majore ai armatei de uscat şi marinei militare din Statele Unite. – *Nota trad.*

** For suprem al comandamentului aliat anglo-american. – *Nota trad.*

purtarea războiului reprezenta materie primă pentru fabrica noastră de planuri. Dar, deşi ne ocupam de viitor, anticipînd ziua cînd vom putea lansa mari ofensive, presiunea necesităților de moment nu ne dădea pace nici o clipă şi dovezile slăbiciunii noastre ne săreau mereu în ochi.

În tot cursul celor douăzeci şi patru de ore ale fiecărei zile, de pe toate continentele şi de pe insulele Pacificului deținute încă de noi sau de aliații noştri se revărsa spre Secția operații un şuvoi neîntrerupt de rapoarte asupra acțiunilor întreprinse, cereri de întăriri şi mijloace materiale, solicitări de măsuri, sinteze informative etc. Mesajele descifrate care se îngrămădeau pe biroul meu în acele zile, avînd uneori un conținut banal, dar de cele mai multe ori de o uriaşă valoare strategică, uneori încurajatoare, alteori dezastruoase, îmi aminteau mereu că Statele Unite se angajaseră într-un război ce cuprinsese întregul glob; pe alocuri, acolo unde ostaşii noştri încă mai rezistau eroic, duceam o deznădăjduită bătălie pentru a întîrzia înaintarea inamicului; în alte puncte construiam baze şi extindeam liniile de comunicații aeriene şi navale în vederea unei contraofensive, străduindu-ne mereu să cîştigăm o palmă de teren pe un front care înconjura tot pămîntul.

O zi caracteristică a fost cea de 7 aprilie 1942 – totodată o zi tragică, deoarece capitularea forțelor americane în Bataan devenea, ceas de ceas, tot mai iminentă.

Primul mesaj primit în dimineața aceea sosea de la Fort Mills, pe insula Corregidor, anunțîndu-ne că situația alimentară din peninsula Bataan devenise desperată. Unor astfel de veşti dezolante nu eram în stare să le răspundem, cel mai adesea, decît cu slaba încurajare a unei promisiuni că vom face tot ce ne stă în putință. De data aceasta însă, dacă ar mai fi rezistat puțin, trupele noastre din Bataan ar fi căpătat măcar o brumă de ajutor. Imediat s-a comunicat generalului-locotenent Jonathan M. Wainwright că i s-au trimis provizii la bordul unor submarine care urmau să ajungă peste cîteva zile în Filipine. I-am cerut să ne înştiințeze de sosirea lor şi să ne aducă la cunoştință planurile sale de viitor, precum şi orice modificare a situației.

Generalul MacArthur, aflat pe atunci la Sidney, a fost întrebat printr-o radiogramă cum intenționează să aprovizioneze în continuare Golful Manila cu ajutorul submarinelor plecate din Australia şi la ce date aproximative le va putea trimite. O altă radiogramă a plecat spre generalul-locotenent Joseph W. Stillwell, în Birmania: i se cerea să studieze posibilitatea de a trimite pe calea aerului concentrate de alimente din zona sa în Bataan.

Un al doilea mesaj al generalului Wainwright ne anunța că pe frontul din Bataan inamicul continua să atace masiv, înaintînd în sectorul central. Spitalul de acolo fusese din nou bombardat, de data aceasta în mod intenționat, adăuga generalul (japonezii prezentaseră scuze pentru un bombardament anterior).

Într-o suită rapidă am primit mesaje anunțîndu-ne că: aeroporturi suplimentare se vor construi în America Centrală şi de Sud şi în Liberia, sub supravegherea comandantului trupelor de geniu; paza de coastă va repartiza patru santinele pe fiecare vas în trecere prin Canalul Soo (între Lacul Superior şi Lacul Michigan), cea mai critică gîtuire a unei artere de circulație de pe cuprinsul Statelor Unite, unde ne temeam de mult de eventualitatea unui sabotaj; generalul-locotenent John L. DeWitt cerea permisiunea de a distribui 3 000 de puşti gărzii teritoriale din Alaska; inspectînd măsurile de apărare luate de Noua Zeelandă în insulele Fiji, generalul-locotenent Delos C. Emmons le găsea inadecvate în perspectiva unui atac masiv al japonezilor; generalul MacArthur cerea să i se trimită personalul necesar pentru a organiza în Australia cinci centre de instrucție şi unul de aprovizionare; generalul-maior Charles H. Bônesteel dorea confirmarea ştirii că convoiul care va aduce întăriri americane în Islanda la mijlocul lui aprilie va transporta înapoi în Anglia trupele britanice înlocuite; Comandamentul apărării din Marea Caraibilor recomanda aducerea unei baterii de coastă pe insula Patos; Comandamentul apărării de sud se grăbea să formeze un nou stat-major la frontiera de coastă a Golfului Mexic, unde domnea temerea că, după toate probabilitățile, activitatea submarinelor Axei se va

intensifica.

De la noi au fost transmise prin radio instrucțiuni referitoare la apărare în zona Pacificului, în Australia şi comandanților noştri de pe insulele Christmas, Bora-Bora, Canton şi Fiji. În Islanda am transmis directiva ca generalul Bônesteel să preia comanda forțelor de acolo atunci cînd unitățile americane se vor ridica la două treimi din totalul efectivelor aflate pe insulă. Generalului Wainwright i-am adus la cunoştință felicitările preşedintelui Roosevelt pentru admirabila rezistență opusă în săptămîna precedentă de garnizoana din Bataan masivelor asalturi japoneze. Un mesaj adresat generalului MacArthur îi cerea detalii asupra încadrării ofițerilor olandezi în statul-major al Comandamentului Pacificului de sud-vest.

Studiul mesajelor primite şi pregătirea celor ce urmau să fie trimise erau mereu întrerupte de şedințele pe nenumărate teme ținute cu delegații forțelor armate, cu funcționarii guvernamentali, cu conducătorii întreprinderilor industriale şi cu reprezentanții aliați.

Majoritatea şedințelor aveau loc în biroul meu. La încheierea lor se luau hotărîri – multe de importanță minoră, dar unele de o semnificație deosebită. Fiecare dintre ele necesita trecerea la acțiune, fie în cadrul secției operații sau al Departamentului de Război, fie în vreun punct depărtat, unde se aflau trupe ale armatei de uscat. Pentru a fi siguri că nici o hotărîre nu va fi dată uitării şi că subalternii vor avea totdeauna la dispoziție un ordin scris, am recurs la un sistem automat de înregistrare, care s-a dovedit extrem de eficient.

Metoda consta în înțesarea biroului meu cu dictafoane aşezate în aşa fel încît să recepționeze fiecare cuvînt rostit în această încăpere. Discuțiile erau astfel înregistrate mecanic într-o cameră vecină, unde o secretară le transcria imediat, transformîndu-le în note şi instrucțiuni destinate colegilor mei din secția operații. Drept urmare – şi adesea fără a-mi cere indicații suplimentare –, personalul secției putea traduce fiecare hotărîre şi încuviințare în acțiunea corespunzătoare, păstrînd, totodată, documentele necesare pentru arhivă.

Îmi făcusem un obicei din a-i pune la curent pe cei ce mă vizitau cu sistemul pe care-l utilizam, astfel încît toți să-şi dea seama că scopul lui era de a ne uşura treaba. Aceasta mi-a economisit ore de muncă, nefiind nevoit să dictez atîtea note sau directive, şi m-a scutit de necesitatea de a-mi aminti în detaliu fiecare fapt sau părere ce îmi era prezentată.

La 7 aprilie a mai avut loc o şedință a Comandamentului Unificat al Şefilor de State-Majore, unde am reprezentat secția operații. În cursul discuțiilor au fost elaborate diverse subiecte, unele foarte precise, ca, de pildă, repartizarea avioanelor destinate inițial Indiilor Orientale Olandeze atîta vreme cît continuam să rezistăm acolo, altele mai vagi, cum ar fi intențiile germanilor în Siria, Turcia şi Irak.

La căderea nopții, secția operații îşi încheia o zi tipică de lucru. Direct sau indirect, intrasem în contact cu principalele sectoare ale efortului nostru de război şi cu multe locuri îndepărtate care, numai cu un an mai înainte, nu fuseseră decît nişte nume pe o hartă.

Încă din februarie 1942, producția navelor de desant ne dădea de furcă. Era greu să stîrnim un interes mai larg față de acest tip de nave, concepute, în primul rînd, pentru operații ofensive, cînd problemele apărării preocupau în mod acut pe toată lumea. Forțele maritime militare, cărora le revenea sarcina de a construi navele de desant, ne-au adus la cunoştință că nu puteau furniza nici măcar echipajele necesare. Prompt, generalul Somervell le-a replicat că se va ocupa el de aceasta. Cu energia care îl caracteriza, s-a apucat de treabă şi a dus-o la bun sfîrşit. Cîteva luni mai tîrziu, cînd a încercat să transfere marinei militare echipajele formate, ne-am lovit de ciudata obiecție că marina nu poate prelua oameni deja *încorporați*.

Cît de diferit ar fi arătat lucrurile dacă, încă de pe atunci, am fi dus o politică bine coordonată şi am fi avut un singur conducător! Prin intermediul şedințelor mixte şi al contactelor între servicii, în tot cursul primăverii anului 1942 am încercat să ajungem la un acord cu privire la natura şi volumul necesităților noastre în materie de nave de desant şi

să găsim persoane care să răspundă de procurarea lor. Fireşte, un astfel de program trebuia încadrat în planul general de construcţii navale, pentru ca înfăptuirea lui să nu afecteze producţia de escortoare, submarine şi alte tipuri de vase strict necesare traducerii în viaţă a planurilor noastre. La acea dată însă, Departamentul Marinei Militare nu avea altă preocupare decît refacerea flotei şi nu manifesta vreun interes deosebit pentru navele de desant, destinate ofensivelor viitoare. Totuşi, dacă nu ne-am fi apucat de construirea lor, n-am mai fi reuşit niciodată să trecem la atac.

Cam tot pe atunci, evacuat din Filipine la bordul unui submarin înainte de capitularea definitivă, preşedintele Quezon a devenit conducătorul unui nou guvern în exil *. În cele din urmă, el a izbutit să ajungă în Statele Unite. La o săptămînă de la sosire mi-a făcut o vizită la Departamentul de Război, unde ne-a furnizat, mie şi colaboratorilor mei, numeroase amănunte privind modul cum se desfăşuraseră mobilizarea, campania şi înfrîngerea finală în Filipine.

Cîndva, istoria acelor zile ale războiului în Pacific va fi scrisă în detaliu. Diferitele decizii, mişcări şi acţiuni vor fi puse în lumină în modul cuvenit şi se va compara ceea ce s-ar fi putut face şi ceea ce au realizat efectiv cei de la Washington şi comandanţii de mari unităţi. Mica mea relatare este necesară doar pentru că situaţia din Pacificul de sud-vest, prin unele aspecte ale sale, a avut repercusiuni asupra planurilor de luptă pe teatrul de război al Atlanticului, de care aveam să fiu strîns legat. Dar, oricît ne-am străduit, nu am putut salva Filipinele. Epopeea Bataanului a luat sfîrşit în mod tragic la 9 aprilie, iar Corregidorul a capitulat la 6 mai.

Bineînţeles, aveam periodic întrevederi şi discuţii cu generalul Marshall. Am luat obiceiul ca cel puţin o dată pe săptămînă să facem un bilanţ general, prilej cu care analizam, adesea între patru ochi, situaţia în veşnică

---

* Autorul se referă la guvernele în exil ale unor ţări europene cotropite de hitlerişti (Polonia, Norvegia, Belgia, Olanda etc.). – *Nota trad.*

schimbare; uneori mai erau de față şi alte persoane, astfel că şedința oferea o orientare generală principalilor membri ai statului-major.

O problemă care dădea permanent bătaie de cap Departamentului de Război era aceea de a înarma unele unități cu experiența practică a cîmpului de luptă înainte ca întreaga armată să fie aruncată într-o bătălie pe viață şi pe moarte. În Asia şi în Africa, aliații noştri britanici desfăşurau operații active, aşa încît ar fi fost logic să profităm de împrejurări pentru a dobîndi experiență pe o scară mai largă decît prin simpla numire a cîte unui observator american în diferitele regiuni.

Într-o dimineață ni s-a făcut o propunere care părea atît de rezonabilă, încît activitatea întregului personal al secției operații s-a concentrat asupra ei. Era vorba de trimiterea unei divizii blindate americane în sprijinul armatei engleze în deşertul egiptean. Dacă s-ar fi ivit ulterior nevoia prezenței acestei divizii pe un front american, nu ne-ar fi rămas decît să aducem trupele, lăsînd tehnica de luptă ca material de rezervă pentru forțele britanice. Ideea era cu atît mai atrăgătoare cu cît lucram pe vremea aceea la fabricarea unui model perfecționat de tancuri, aşa că puteam conta ca, atunci cînd divizia ne va fi necesară nouă înşine, noile care blindate să fie gata de livrare.

Pentru postul de comandant al unei asemenea unități m-am gîndit imediat la unul dintre cei mai vechi prieteni ai mei, generalul-maior George S. Patton Jr., care era nu numai un expert în materie de tancuri, ci şi un remarcabil conducător de oameni. Spre surprinderea mea, propunerea s-a lovit de opoziția categorică a unei mari părți din statul-major. Eram convins însă că aceasta se datora mai de grabă unor ciudățenii ale lui Patton şi acțiunilor sale uneori imprevizibile. Anticonformismul lui făcea pe mulți să se teamă că nu va reuşi să se încadreze într-un colectiv. Nu m-am lăsat însă influențat de asemenea îndoieli, căci aveam încredere în spiritul său combativ şi eram sigur că va conduce cu pricepere trupele pe cîmpul de luptă. Aveam convingerea că-l cunosc bine, deoarece la sfîrşitul primului

război mondial ne împrietenisem la cataramă, deşi între noi se iscau discuţii aprinse, ajungînd uneori pînă la certuri violente; dar cel mai adesea divergenţele noastre erau de ordin teoretic şi academic, iar nu personal sau material.

Cu aprobarea şefului Marelui Stat-Major l-am convocat pe Patton la Washington şi, cu toate că ştiam dinainte răspunsul, l-am întrebat dacă accepta să plece de la comanda unui corp de armată în curs de instruire şi să preia o divizie pe care s-o ducă la luptă. Răspunsul lui afirmativ a contrastat plăcut cu cel al unui alt comandant de corp de armată, care refuzase să treacă în fruntea unui corp de armată american de pe frontul Pacificului, sub motiv că nu se cuvenea ca el, un ofiţer superior, să lupte în subordinea unui militar „amator“ din Australia.

Proiectul de a utiliza divizia lui Patton în Egipt a eşuat mai ales din pricina lipsei de nave disponibile. În afară de escortă, pentru a duce pe calea mării o divizie blindată sînt necesare în total 45 de vase de transport şi cargoboturi. În cazul de faţă, convoiul ar fi urmat să ajungă la Cairo pe lunga rută care înconjoară Capul Bunei Speranţe. Or, la acea dată nu ne puteam permite să lipsim alte misiuni de transport de un număr atît de mare de vase.

Totuşi, incidentul mi-a servit o lecţie bună. Mi-am dat seama că pînă şi în timp de război selecţia cadrelor pentru posturile-cheie se va lovi adesea de o opoziţie bazată pe criterii de rutină şi şabloane; uneori îşi spune cuvîntul pînă şi un factor atît de puţin important cum este comportarea celui în cauză. Am mai învăţat, de asemenea, că comandanţii de mari unităţi trebuie aleşi din rîndul celor care, fără să ţină seama de considerente mai meschine, preferă să se afle pe front decît în orice alt post.

Secţia operaţii s-a dezvoltat atît de bine, încît colaboratorii mei principali şi cu mine am dobîndit treptat răgazul de a gîndi şi a studia. Puteam acum să lăsăm fără grijă operaţiile curente în seama unui grup de tineri şi remarcabili ofiţeri de stat-major, în frunte cu generalii de brigadă Thomas T. Handy, Matthew B. Ridgway şi Robert W. Crawford şi coloneii John E. Hull şi Albert C. Wedemeyer. În

cursul războiului, toți aceştia aveau să se distingă printr-o meritorie activitate.

Acum, cînd victoria ne-a scos din primejdie şi cînd avem posibilitatea să privim înapoi, nu ne e greu să vedem unde şi cînd a greşit Departamentul de Război. Dar nici unul dintre noi, nici măcar omul cel mai sincer, cu spiritul cel mai analitic, nu poate reedita, în mintea şi sufletul său, temerile şi frămîntările acelor zile. Ele se oglindeau în tensiunea morală şi intelectuală la care erau supuşi toți cei ce deținеau munci de răspundere. Timpul avea o importanță vitală: hotărîrile trebuiau luate prompt, pe baza brumei de date şi estimări de care dispuneam pe atunci.

Iată, de pildă, planurile pentru construcția unei conducte de petrol în Alaska şi a unei autostrăzi în mai multe țări din America de Sud. Ambele idei se născuseră din teama foarte accentuată că nu vom fi niciodată în stare să producem petrolierele şi escortoarele necesare tuturor cerințelor războiului, de unde concluzia că conducta şi şoseaua se vor dovedi salvatoare pentru anumite regiuni importante, asigurîndu-ne în continuare accesul la surse vitale de petrol. Secția operații s-a pripit să se pronunțe că nici unul dintre proiecte nu va influența în mod hotărîtor evoluția războiului. Cînd s-a luat însă decizia de a se trece la realizarea ambelor construcții, s-a ținut cont de părerea experților în problema aprovizionării cu petrol.

În cursul elaborării unui plan concret pentru traducerea în viață a politicii aliaților de a înfrînge mai întîi puterile Axei în Europa, ne-am străduit să studiem şi să analizăm cît mai temeinic fiecare pas şi fiecare factor de oarecare însemnătate, pentru a nu trece cu vederea nici o împrejurare, nici un risc, nici un sector al pregătirii. Indiferent dacă e vorba de probleme de tactică, de strategie sau de transporturi, în război concentrarea forțelor în scopuri pozitive, ofensive, trebuie calculată în funcție de cerințele minime ale zonelor unde inamicul poate da lovituri hotărîtoare. Iată de ce în ianuarie, februarie şi martie 1942 planurile strategice de bază au trebuit să aibă în vedere necesitățile ireductibile din Pacificul de sud-vest.

Din rîndul Națiunilor Unite, numai S.U.A. puteau crea rezerve de materiale în cantități mari. Aviația Marii Britanii şi, într-o măsură mai mică, forțele sale terestre şi maritime erau imobilizate în apărarea propriului teritoriu. Anglia era o bază pe care trebuia s-o protejăm cu orice preț, dacă intenționam să declanşăm vreodată o acțiune ofensivă în nordul Europei. Efortul de război punea deja la grea încercare resursele umane britanice şi numai prin recrutarea femeilor putea Anglia să facă față obligațiilor sale şi să se mențină, destul de precar, în Orientul Mijlociu, Persia şi India. Forțele sovietice, deşi uriaşe din punct de vedere numeric, erau angajate în lupta împotriva unui vrăjmaş care amenința însăşi existența Rusiei.

Problema ce se punea în fața Departamentului de Război îşi găsea expresia în alegerea direcției exacte de operații prin care forța potențială a Statelor Unite să fie cel mai bine dirijată împotriva Axei. Odată aleasă, această linie avea să devină principiul director al războiului pînă la înfrîngerea Germaniei; toate celelalte operații şi eforturi trebuiau neapărat considerate drept auxiliare sau secundare față de lovitura principală, avînd menirea fie să ocrotească verigi vitale din sistemul nostru de apărare, fie să sprijine efortul principal atunci cînd grosul forțelor va fi gata de atac.

Ne era imposibil să utilizăm trupe americane pe frontul sovietic pentru o ofensivă împotriva Germaniei. Singurele linii de comunicații, lungi, întortocheate şi dificile, erau prin Murmansk la nord şi prin Golful Persic la sud, via Capul Bunei Speranțe. Pe aceste rute nu se putea transporta nimic în afară de tehnica de luptă şi materialele necesare ruşilor pentru a continua lupta, pînă la refacerea propriei lor structuri industriale, grav afectată de război.

Am studiat în cele mai mici amănunte planuri de atac prin Norvegia, prin Spania şi Portugalia, ba chiar şi planul de a nu ataca deloc cu forțe terestre şi de a ne bizui exclusiv pe superioritatea noastră navală şi aeriană.

O altă zonă considerată drept teatru posibil de operații pentru principalul efort împotriva Germaniei era Marea Mediterană. La începutul primăverii anului 1942, situația

englezilor în Orientul Mijlociu nu era chiar atît de proastă. Auchinleck se afla în deşertul din vestul Egiptului, de unde spera că întăririle sosite din Marea Britanie împreună cu tehnica de luptă făgăduită de Statele Unite îi vor permite, pînă la urmă, să declanşeze o ofensivă care să-l izgonească pe Rommel din Africa. Dar centrul Mediteranei devenise inaccesibil aliaților. Malta era asediată, sub atacurile necontenite ale bombardierelor care decolau din Italia şi Sicilia. Orice ofensivă declanşată din Gibraltar împotriva Italiei şi Siciliei era sortită eşecului de la bun început, deoarece forțele de debarcare lipsite de sprijin aerian ar fi trebuit să treacă pe sub focul giganticei aviații inamice bazate la sol.

Încă la acea dată timpurie am studiat posibilitatea de a trimite un corp expediționar care să ocupe posesiunile franceze de pe litoralul Atlantic al Africii de Nord şi să facă din zona respectivă o bază principală de unde să atacăm *Festung Europa*. Un ofițer superior a propus, cu toată seriozitatea, să debarcăm mai întîi în Liberia şi de acolo, încetul cu încetul, să ne croim drum spre nord, pe coasta Africii, pînă în Europa.

Ruta mediteraneană nu a fost acceptată ca făgaş principal de atac dintr-o serie de motive. Primul dezavantaj era distanța care separa bazele nord-africane de inima Germaniei. Chiar dacă era de presupus că Italia va fi scoasă repede din luptă, nucleul inamic cel mai important îl reprezenta Germania şi prăbuşirea Italiei nu ar fi avut un rol hotărîtor. Dificultatea de a ataca Germania prin regiunile muntoase de la hotarele ei sudic şi sud-vestic era şi ea evidentă. Trebuia, de asemenea, să recunoaştem că întreaga forță militară a Statelor Unite şi Marii Britanii nu putea fi concentrată în Mediterana. Această operație nu era posibilă decît avînd Anglia drept bază. Ceea ce îi mai rămăsese Marii Britanii din armata ei terestră şi, mai ales, forțele sale aeriene şi navale, care îi slujeau la apărare, nu puteau fi utilizate în scopuri ofensive decît dacă erau aruncate în foc peste Canalul Mînecii, direct asupra continentului european. În plus, între litoralul nord-vestic al Europei şi frontiera

germană nu se găseau obstacole naturale comparabile ca dificultate cu Alpii.

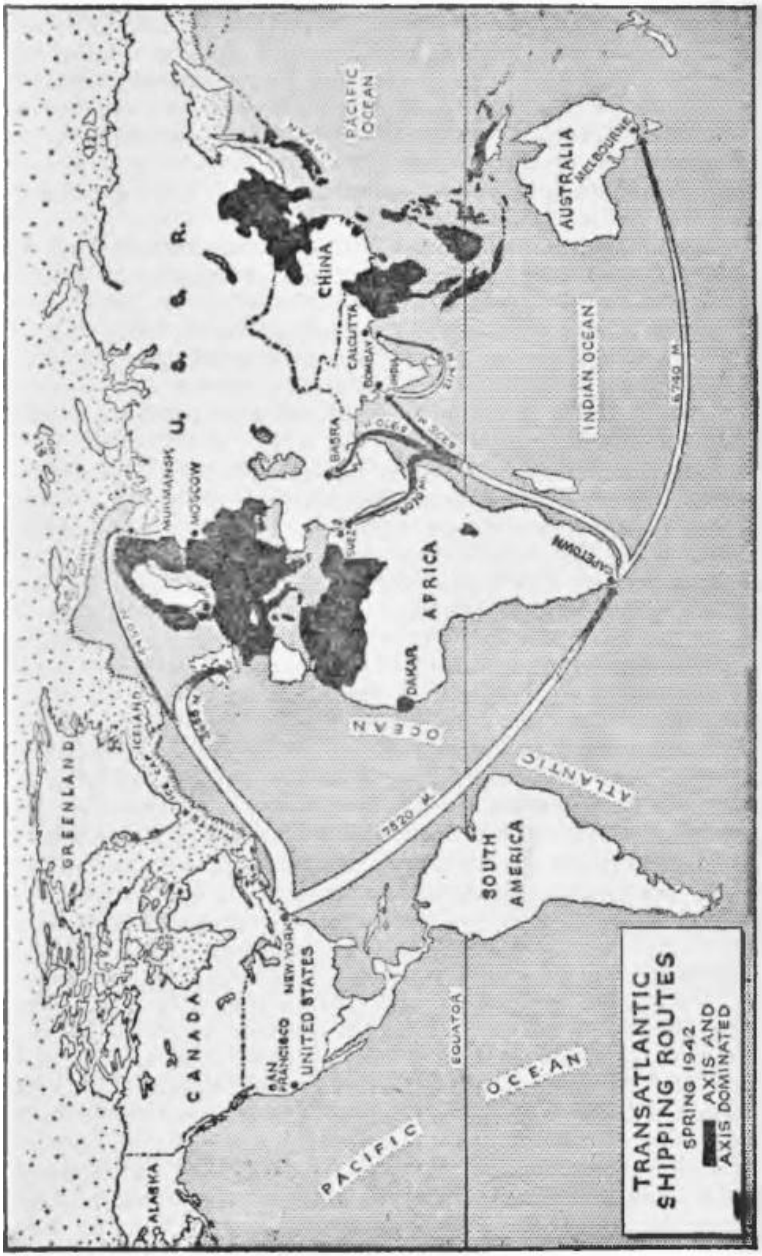

Itinerarele transporturilor transatlantice
Primăvara anului 1942
În negru: Germania, Italia, Japonia, statele dominate şi zonele invadate de forţele militare ale celor trei state fasciste.
Distanţele sînt măsurate în mile maritime.
Winter Ice Cap = Limita gheţurilor în cursul iernii

Un alt motiv foarte important pentru a face din Marea Britanie bază principală de lansare a ofensivei era acela că, pornind de la New York, cel mai scurt drum peste Atlantic ducea în Regatul Unit. De acolo vasele se puteau întoarce foarte rapid, după ce ar fi folosit marile porturi britanice, construite de mult şi în bună stare de funcționare. Alegerea acestei baze era avantajoasă pentru navigație şi în alt sens. Pentru a combate haitele de submarine germane care infestau Atlanticul de nord, mijlocul cel mai convenabil era escortarea masivă a convoaielor. Indiferent însă de planul de operații militare asupra căruia ne-am fi oprit, tot trebuia să păstrăm în mîinile noastre această linie de comunicații, vitală pentru Anglia.

Necesitățile sale minime de existență o obligau să importe anual între 20 000 000 şi 25 000 000 de tone de produse (în vreme de pace, totalul se ridica la peste 50 000 000) şi o considerabilă parte din ele provenea din Statele Unite. Comunicațiile trebuiau, aşadar, păstrate şi, trimițînd transporturile noastre de trupe şi material militar pe aceeaşi rută, beneficiam de o mai sigură protecție împotriva submarinelor, pînă în clipa cînd aveam să fim în stare să înlăturăm acest pericol.

Luînd în considerație necesitatea de concentrare a forțelor, uşurința de acces spre centrul Germaniei, evitarea unor obstacole de teren insurmontabile şi rapiditatea ritmului în care trebuiau aduse întăririle, cea mai bună soluție, în comparație cu oricare alta posibilă, era o debarcare în Europa de nord-vest, avînd Anglia ca bază.

Toate acestea erau atît de evidente, încît deveneau axiomatice şi nimeni nu le punea la îndoială. Dar de aici încolo ne-am izbit de piedica de care se poticneau toate discuțiile, făcînd să explodeze divergențele. Unii dintre experimentații noştri ostaşi, marinari şi aviatori împărtăşeau categorica convingere că țărmurile fortificate ale Europei occidentale nu puteau fi luate cu asalt. Aflasem deja multe despre uriaşul efort depus de germani pentru a face

inexpugnabil „zidul Atlanticului“*. În plus, o parte considerabilă din forțele aeriene ale Germaniei se mai aflau, probabil, în această zonă, iar unități importante ale marinei sale se adăposteau în porturile din nordul Franței, din Norvegia şi din Marea Baltică. Linia de coastă era înțesată de cuiburi de submarine, în timp ce minarea apelor bloca rapid orice posibilitate de acces.

Mulți susțineau că a ataca un astfel de sistem defensiv însemna pur şi simplu o sinucidere militară. Chiar şi printre cei ce considerau că, pînă la urmă, va fi necesar un asalt direct, întreprins de forțe de uscat, majoritatea opina că, înainte de a ne angaja într-o acțiune ca aceasta, trebuia să constatăm apariția unor indicii precise de scădere a moralului germanilor.

Foarte puțini – la început chiar foarte, foarte puțini – se situau pe o poziție contrară. Informat din timp asupra concepției de bază care ne călăuzea, generalul Marshall se număra printre ei. Alături de dînsul se aflau general-maiorii McNarney şi Carl Spaatz din forțele militare aeriene. Cît despre colaboratorii mei credincioşi din micul grup de la secția operații, printre care generalii Handy şi Crowford şi coloneii Hull şi Wedemeyer, ei erau de-a dreptul entuziasmați. În general, despre existența proiectului nu prea ştiau mulți ofițeri, aşa cum nu se cunoşteau nici puternicele argumente pro şi contra în focul cărora avusese loc elaborarea lui. Mulți dintre cei cu care a trebuit să ne consultăm erau oricînd gata să dea glas celor mai sumbre îndoieli, ceea ce însă nu a descurajat niciodată grupul care răspundea de pregătirea planului.

Membrii acestui grup susțineau că asaltul împotriva „zidului Atlanticului“ nu numai că era posibil, dar avea să ducă la înfrîngerea definitivă a Germaniei, dacă operația planificată va porni de la premisa că, în momentul ales pentru declanşarea acțiunii, aviația noastră va avea o

---

* Sistem de fortificații de coastă, construite pe mare adîncime, începînd în nord cu litoralul olandez şi mergînd în sud pînă la frontiera dintre țărmul atlantic al Franței şi cel al Spaniei – *Nota trad.*

covîrşitoare superioritate; că forţele aeriene germane vor fi practic măturate de pe cer şi că bombardierele noastre vor împiedica pe inamic să-şi aducă întăriri pe linia frontului; că submarinele duşmane vor fi atît de eficient contracarate, încît convoaiele noastre vor conta, cu relativă certitudine, pe o traversare în siguranţă a Atlanticului; că navele noastre de sprijin vor fi prezente în număr mare pentru a nimici poziţiile locale de apărare ale inamicului şi că vom dispune de atîtea nave speciale de desant, încît, după efectuarea ruperii iniţiale, vom putea arunca pe ţărm o mare oştire. Micul nostru grup mai afirma, sus şi tare, că nici o altă operaţie nu putea decît să împungă perimetrul exterior al apărării germane şi că, dacă nu se va întreprinde o campanie în Europa occidentală, perspectivele de a înfrînge Germania pe uscat erau extrem de întunecate.

Aveam sentimentul că elaborăm o nouă concepţie, aproape un nou crez în gîndirea strategică, o concepţie care vedea operaţiile aeriene coordonate cu cele terestre, în aşa măsură, încît să ia naştere o echipă uscat-aer cu scopul de a spori eficienţa ambelor categorii de arme.

Mulţi ofiţeri ai armatei terestre desconsiderau posibilităţile avionului în lupta împotriva formaţiilor de uscat. Şi mai curios era că numeroşi ofiţeri din aviaţie se opuneau şi ei ideii de coordonare, văzînd într-însa o încercare de a priponi avioanele de pămînt şi deci o nesocotire a deplinelor posibilităţi ale atacului aerian. Noi explicam cu răbdare, iar şi iar, că, dimpotrivă, coordonarea va face ca bazele aeriene să se dezvolte continuu şi va combina efectele bombardamentelor strategice cu stategia pe uscat. Astfel încît, sprijinind necontenit forţele de uscat, nu numai că activitatea aviaţiei va căpăta o anvergură mai mare, dar nimicirea obiectivelor asupra cărora se va concentra va contribui mai efectiv şi mai direct la înfrîngerea naziştilor. Toate aceste lucruri – atît de uşor de înţeles astăzi – au format obiectul unor dezbateri îndelungate şi serioase, care au durat zile şi săptămîni.

Aceste idei şi argumentele în favoarea lor, împreună cu o largă documentaţie tehnică, au fost, în cele din urmă,

sintetizate într-un proiect de schiță strategică destinat şefului Marelui Stat-Major, care era, bineînțeles, la curent cu pregătirea lui.

Cu obişnuita sa receptivitate şi lipsă de prejudecăți, generalul Marshall ne-a cerut să explicăm pe larg proiectul. Sarcina de a face demonstrația ne revenea nouă, dar punctul critic, fundamentul însuşi al întregului plan trebuia să fie acceptat aproape pe credit. Acest fundament consta în convingerea că, grație copleşitoarei superiorități a forțelor noastre aeriene, numărînd nu sute, ci mii de avioane, pozițiile de apărare ale germanilor vor putea fi nimicite sau neutralizate, liniile lor de comunicație vor suferi atît de grav, încît o regrupare de forțe va deveni foarte dificilă, avioanele lor vor fi izgonite din spațiul aerian şi armatele noastre de uscat vor dispune de un permanent atu de o incalculabilă valoare. Fără această convingere, întregul plan se transforma în opera unor vizionari. Totuşi, nu aveam la îndemînă nici un mijloc de a demonstra valabilitatea tezei noastre, printre altele pentru că avioanele necesare nici nu existau încă.

După ce a ascultat cu răbdare lungile noastre expuneri, şeful Marelui Stat-Major a sfîrşit prin a spune:

— În regulă. Se aprobă.

Imediat după aceea, el a ținut o şedință cu amiralul King şi cu generalul Arnold*, care s-au declarat, de asemenea, de acord. Pasul următor îl reprezenta obținerea unei aprobări din partea preşedintelui Roosevelt, apoi trebuia să-i convingem pe aliații noştri britanici. Era limpede că, dacă nu căpătăm sprijin deplin din partea guvernului de la Londra, tot planul se năruia de la sine. Fără colaborarea neprecupețită a britanicilor nu exista nici o posibilitate de a transforma Anglia într-o tabără militară americană şi, cu atît mai puțin, de a beneficia de sprijinul ei naval, aerian, terestru şi de asigurare materială. Preşedintele i-a ordonat generalului Marshall să plece la Londra împreună cu Harry L. Hopkins, consilier intim al lui Roosevelt. Plecarea a avut

* Generalul Henry H. Arnold se afla în fruntea forțelor aeriene din subordinea armatei de uscat. – *Nota trad.*

loc la 7 aprilie.

În lunile următoare am avut multe întrevederi cu Hopkins. Preocupat cum eram de problemele războiului, nu am aflat mare lucru prin aceste contacte directe despre propria sa filozofie politică, care, în tot timpul cît a lucrat la Washington, a format obiectul unor dispute înverşunate. Dar omul era de o lealitate aproape fanatică faţă de preşedinte şi lealitatea sa nu şovăia să se manifeste, atunci cînd găsea de cuviinţă, printr-o îndărătnică împotrivire şi prin discuţii îndelungate. Avea o capacitate fenomenală de a sesiza datele esenţiale ale problemelor militare şi se devota cu trup şi suflet unei singure cauze – repurtarea victoriei. Nu se cruţa niciodată, nici măcar în perioadele cînd sănătatea lui era atît de şubredă încît medicii îl ţineau la pat. În calitate de colaborator apropiat al preşedintelui avea o infinită varietate de sarcini, cele mai multe în legătură cu războiul, ceea ce îi absorbea toată atenţia şi făcea dintr-însul un personaj dintre cele mai importante.

Generalul Marshall nu mi-a dezvăluit niciodată amănunte despre negocierile purtate la Londra. Ştiu doar că s-a înapoiat cu un acord încheiat între guvernele britanic şi american, prin care se stabilea că atacul peste Canalul Mînecii va constitui principalul efort ofensiv al celor două state în Europa. Hotărîrea a fost luată în aprilie 1942.

Istoria dovedeşte că nimic nu e mai greu într-un război decît să respecţi cu strictеţe planul strategic iniţial. Perspective neprevăzute şi ademenitoare, pe de o parte, şi neaşteptate dificultăţi şi primejdii, pe de altă parte, te îndeamnă mereu să renunţi la linia de acţiune stabilită, în favoarea alteia. Debarcarea în Europa nu a făcut nici ea excepţie de la regulă: felul cum s-a realizat planul era departe de modul în care fusese conceput. În nenumărate rînduri s-a recurs la argumente, linguşiri şi implorări pentru a se obţine abandonarea lui. Dar războiul în Europa a fost, în cele din urmă, cîştigat deoarece, înfruntînd toate necazurile şi rezistînd tuturor ispitelor, fără a ţine seama de dificultăţi, de întîrzieri, de presiuni sau de avantajoasele operaţii preliminare în Mediterana, care ofereau ele însele tentaţia de

a da uitării proiectul inițial, preşedintele Roosevelt, generalul Marshall şi mulți alții nu s-au abătut nici o clipă de la țelul stabilit, acela de a efectua, cît mai curînd cu putință, o debarcare pe scară mare în Europa, trecînd peste Canalul Mînecii.

Capitolul al IV-1ea

Platformă pentru debarcare

La foarte scurtă vreme după înapoierea sa de la conferința ținută la Londra în aprilie, generalul Marshall m-a convocat în biroul său pentru a-mi spune că, în cursul şederii sale acolo, nu prea avusese prilejul să ia cunoştință de activitatea americanilor. Îl pusese însă pe gînduri faptul că ofițerii noştri detaşați în capitala Angliei nu erau la curent cu problemele şi obiectivele de anvergură ale Departamentului de Război. Mai precis, ei nu ştiau aproape nimic despre planurile în curs de definitivare, conform cărora insulele britanice urmau să fie transformate în cea mai mare bază militară din întreaga istorie. Marshall mi-a ordonat să plec la Londra pentru a vedea ce puteam face ca să remediez această situație şi pentru a mă întoarce cu recomandări privind viitoarea organizare şi dezvoltare a forțelor noastre în Europa. I-am cerut permisiunea să iau cu mine pe generalul-maior Mark Clark, pe atunci şeful de stat-major al generalului McNair, comandantul forțelor de uscat. Puneam mare preț pe părerea lui Clark despre Anglia ca teren de instrucție şi de concentrare a forțelor noastre.

Am plecat în a doua jumătate a lunii mai. Avionul nostru a mers pe ruta de nord, creată de forțele aeriene ale armatei americane şi menită să joace un rol de seamă în înfrîngerea

Axei în Europa. Aerodromurile construite în statul Maine, în Newfoundland, Labrador, Groenlanda, Islanda şi Scoția au permis tuturor avioanelor noastre, pînă şi celor de vînătoare, să ajungă în Europa. Fără această rută, construită în ciuda dificultăților, a tendințelor la demoralizare, ba chiar a unui profund scepticism față de posibilitățile ei de utilizare, cu greu ne-am fi putut menține forțele trimise în Europa.

La sosirea în Anglia ne-a întîmpinat generalul-maior James E. Chaney, care fusese detaşat acolo ca „observator militar" înainte de intrarea noastră în război. Nici lui, nici micului său stat-major nu li se dăduse ocazia să se familiarizeze cu revoluționarele prefaceri care avuseseră loc între timp în Statele Unite, aşa că erau complet dezorientați în sincerele lor încercări de a contribui la efortul de război. Ajunseseră la un punct mort, de unde nu mai puteau scăpa decît întorcîndu-se în Statele Unite. Pînă la acea dată, războiul din Pacific preocupase într-atît comandamentul american, încît mai că dăduse uitării micul nostru grup de la Londra. Lumina reflectoarelor nu se ațintise încă asupra scenei europene.

Grupul nostru de inspecție a stat zece zile în Regatul Unit. Înapoindu-mă în S.U.A., am raportat şefului Marelui Stat-Major că, după părerea mea, răspunderea forțelor americane în Europa trebuia să revină cuiva care să fie perfect la curent cu planurile guvernului Statelor Unite şi care să cunoască destul de bine capacitățile noastre de a forma unități de uscat, aeriene şi navale, precum şi de a le dota cu tehnica de luptă necesară unor ofensive. Cu obişnuita lui promptitudine, generalul Marshall m-a întrebat pe cine propun. De data aceasta aveam răspunsul gata: l-am propus pe generalul McNarney. Ştiam că el mai fusese detaşat pe cîteva luni la Londra într-o perioadă anterioară, că se familiarizase pe deplin cu mecanismul ministerelor de resort şi că-i cunoştea pe mulți dintre ofițerii care dețineau acolo posturi de răspundere. În afară de aceasta, primele operații ce urmau a fi întreprinse de americani pornind din Anglia aveau să se limiteze, după toate probabilitățile, la o serie de raiduri aeriene, deoarece concentrarea enormelor

forțe de aviație prevăzută în planul de debarcare trebuia să ducă, în primul rînd, la inițierea unei lungi şi viguroase campanii de bombardamente. În sfîrşit, ştiam că generalul McNarney avea o profundă încredere în capacitatea forțelor aeriene de a înlesni o debarcare în Franța.

Şeful Marelui Stat-Major a respins propunerea mea. Abia îl numise pe McNarney ca locțiitor al său şi nu exista nici un alt ofițer potrivit pentru acest post. Pentru a asigura integrarea serviciilor armatei şi a crea un climat de încredere reciprocă, generalul Marshall era de părere că în perioada aceea locțiitorul său trebuia să aparțină forțelor aeriene.

La 8 iunie am prezentat şefului Marelui Stat-Major un proiect de „Directive pentru comandantul suprem al teatrului de operații european", care prevedeau un comandament unic al tuturor forțelor dislocate pe frontul european. Am atras atenția generalului Marshall să citească foarte atent acel text înainte de a-i da drumul, deoarece avea să constituie, probabil, un document important în fazele ulterioare ale războiului. Îmi amintesc şi astăzi răspunsul lui:

— Nici vorbă că-l voi citi. S-ar putea să fii cel care va traduce planul în viață. În această eventualitate, cînd poți pleca?

Peste trei zile, generalul Marshall mi-a anunțat numirea mea oficială în fruntea teatrului de operații din Europa.

Fireşte, m-am întrebat adesea cum anume s-a ajuns la această hotărîre, la prima vedere neaşteptată. Generalul Marshall nu mi-a suflat niciodată vreun cuvințel, dar mi-am dat seama, bineînțeles, că hotărîrea nu era neaşteptată decît pentru mine şi că el chibzuise îndelung înainte de a o lua. Cărui ostaş nu-i surîde trecerea de la statul-major la un post de comandă pe cîmpul de luptă? Dar, în cazul de față, povara responsabilității era atît de grea, încît făcea să-mi piară orice sentiment de orgoliu personal, şi atît de complicată, încît nu-mi mai vedeam capul de treburi. Oricum, ordinul primit pe neaşteptate m-a aruncat într-un vîrtej de pregătiri, legate în majoritatea lor de predarea sarcinilor pe care le aveam la Departamentul de Război în mîinile urmaşului meu, generalul Handy.

Am avut întrevederi cu cîțiva înalți demnitari. Dintr-o scurtă convorbire cu secretarul Departamentului de Război, Stimson, am rămas cu impresia că el sconta pe foarte curînd o declanşare a operațiilor ofensive. I-am atras atenția că orice atac împotriva continentului european va trebui precedat de o lungă perioadă de concentrare a forțelor, dar, cu acest prilej, am aflat că sprijinea cu fermitate planul nostru.

Ceva mai tîrziu am fost convocat la Casa Albă, unde preşedintele Roosevelt şi oaspetele lui, primul ministru Churchill, s-au întreținut amical cu mine. Discuția nu a avut nici o semnificație militară, dar era prima oară cînd stăteam de vorbă cu vreunul dintre cei doi oameni de stat. Germanii tocmai ocupaseră portul Tobruk, în deşertul nord-african, şi în toată tabăra aliată domnea jalea. Cei doi conducători însă nu vădeau nici un semn de pesimism. Era o desfătare să constați că se gîndeau la ofensivă şi victorie, nu la defensivă şi înfrîngere.

Am avut, de asemenea, o întrevedere cu amiralul King – un ofițer de marină cu o fire combativă, tăios, hotărît şi adesea atît de lipsit de menajamente, încît îi băga în sperieți pe subalterni. În discuția purtată mi-a subliniat că misiunea cu care plecam în Anglia marca prima tentativă deliberată a forțelor armate americane de a institui un comandament unic pentru o campanie de o durată nedefinită. Amiralul m-a asigurat că va face tot ce-i va sta în putință pentru a da consistență rangului meu de „comandant“ al tuturor forțelor americane dislocate în Europa. Adăugînd că nici nu voia să audă de pălăvrăgeli neroade cum că autoritatea mea s-ar bizui pe „colaborare şi interesul suprem“, el a insistat asupra necesității de a exista o unică responsabilitate şi o unică autoritate. King m-a invitat călduros să intru în contact personal cu el ori de cîte ori mi se va părea că marina încalcă, cu intenție sau fără, acest principiu.

Erau lucruri de o importanță vitală pentru mine, deoarece pînă atunci regulamentul comun al forțelor terestre şi navale în campanie avusese drept criteriu „interesul suprem“, pentru a stabili căreia dintre cele două genuri de armă îi reveneau autoritatea şi responsabilitatea conducerii.

Generalul Clark şi cu mine am plecat din Washington la sfîrşitul lui iunie 1942 împreună cu cîţiva colaboratori. De data aceasta, despărţirea de familie mi s-a părut deosebit de grea, deşi, într-un fel, nu era decît o reeditare a unor situaţii similare care se iviseră de-a lungul multor ani. Am petrecut două zile împreună cu fiul meu, venit de la West Point, şi cu soţia, după care am plecat.

Grupul nostru a ajuns fără nici un incident în Anglia, unde am preluat imediat comanda forţelor de uscat americane de pe teatrul de operaţii european, care se reducea pe atunci la Regatul Unit şi Islanda. Conform deprinderii, căpătate de la izbucnirea războiului, de a fabrica cîte un cuvînt nou din iniţialele altora, această titulatură a devenit repede cunoscută sub numele larg răspîndit de ETOUSA *.

Statele Unite au creat teatrul de operaţii în Europa cu scopul de a pregăti participarea americană la debarcarea pe continent, pe care guvernele Marii Britanii şi S.U.A. căzuseră de acord să o considere drept principalul efort strategic îndreptat spre înfrîngerea Germaniei. Iată cîteva scurte extrase din directive:

„Comandantul suprem... al teatrului european... va conduce toate forţele de uscat ale S.U.A. şi personalul aflat acum pe teatrul de operaţii european sau trimis ulterior acolo, inclusiv orice unitate de infanterie maritimă care ar fi detaşată pentru a lupta împreună cu armata de uscat.

Conform acordului dintre Departamentul de Război şi Departamentul Marinei Militare, planificarea şi controlul operativ... vor fi exercitate de către comandantul suprem... în ceea ce priveşte toate forţele navale ale S.U.A. dislocate pe acest teatru.

Comandantului suprem al teatrului de operaţii european îi revin sarcinile tactice, strategice, teritoriale şi administrative ale unui comandant de front, cu restricţiile cuvenite pe insulele britanice, pentru a evita orice violare a suveranităţii britanice.

---

* European Theater of Operations, United States Army (Teatrul de operaţii european al forţelor de uscat ale Statelor Unite). – *Nota trad.*

Misiunea comandantului suprem al teatrului de operații european va consta în a pregăti şi executa operații militare pe teatrul european împotriva puterilor Axei şi a aliaților lor".

Pe la sfîrşitul lui iunie 1942, presa din Statele Unite şi Marea Britanie se făcea ecoul apelului sovietic la deschiderea unui „al doilea front". Era un lucru care punea la grea încercare pe militarii de carieră, nu pentru că ar fi avut ceva de obiectat împotriva acestei idei, ci pentru că nerăbdarea opiniei publice dovedea limpede desăvîrşita ei ignoranță în problemele respective, mai ales în privința răgazului necesar pentru lansarea unei astfel de operații. Celui care nu înțelege cît de cît complexitatea acestor probleme îi va rămîne ininteligibilă şi fără sens orice relatare a celor întîmplate în cursul următorilor doi ani. Pentru a contribui la o mai bună înțelegere, iată cîteva date statistice.

La 6 iunie 1944, cînd a avut loc debarcarea în nord-vestul Europei, în Anglia se aflau gata de luptă:

17 divizii ale Imperiului britanic, printre care 3 canadiene
20 divizii americane
1 divizie franceză
1 divizie poloneză
5 049 avioane de vînătoare
3 467 bombardiere grele
1 645 bombardiere medii, uşoare şi avioane-torpiloare
698 alte aparate de luptă
2 316 avioane de transport
2 591 planoare
233 L.S.T.-uri * (vase mari, capabile să debarce direct pe plajă tancuri şi camioane grele)
835 L.C.T.-uri **.
6 cuirasate şi 2 monitoare
22 crucişătoare
93 distrugătoare
159 nave militare mai mici, în afara vedetelor-torpiloare

---

* *Landing Ship, Tank.* – *Nota trad.*

** *Landing Craft, Tank* – navă de desant pentru tancuri, cu un deplasament mai mic decît L.S.T. – *Nota trad.*

americane, a P.T.B.-urilor* şi a puitoarelor de mine 255 dragoare de mine.

Avioanele de luptă enumerate mai sus nu cuprind decît pe cele efectiv încadrate în escadrile. În total, navele de desant, vasele comerciale şi navele militare au trecut de 6 000, cifră în care nu intră „rațele“ sau tancurile-amfibii.

În afară de acestea se mai găseau în Anglia puternice contingente de trupe la bazele noastre, unități de transport, echipe de întreținere pe aerodromuri, numeroase spitale şi tot soiul de baze de reparații şi întreținere. Forțele aliate aparținînd corpului expediționar totalizau în acea zi 2 876 439 de ofițeri şi soldați. Li se adăugau 41 de divizii în Statele Unite împreună cu tehnica lor de luptă şi cu aprovizionarea materială necesară, gata de a pleca pe cît de repede puteau să le primească porturile din Anglia şi cele ce vor fi fost cucerite pe continent. În plus, 10 divizii suplimentare, printre care şi cîteva franceze, urmau să efectueze o debarcare în sectorul mediteranean. O parte dintre cele mai importante şi mai vitale tehnici de luptă nu ne-au sosit în Marea Britanie decît în mai 1944, în ajunul debarcării.

Să vedem care era situația în iunie 1942.

Statele Unite abia se angrenau în activitatea de mobilizare şi pregătire de luptă a forțelor lor terestre, navale şi aeriene. În Irlanda de Nord nu sosiseră decît Divizia 34 infanterie, Divizia 1 blindată şi mici detaşamente ale forțelor aeriene americane, toate avînd la bază doar o pregătire parțială. Cea mai mare parte din tehnica de luptă navală, aeriană şi terestră încă nu fusese creată. Unele nave de desant nu se aflau nici măcar în stare de proiect. Limitele de care se izbea producția industrială erau suficiente pentru a exclude orice posibilitate de debarcare pe scară mare în 1942 sau la începutul lui 1943. De fapt, nu a trecut mult pînă să devină clar că, dacă nu vom pune practic întreaga producție industrială a Statelor Unite şi Angliei în slujba unui singur țel – debarcarea în Europa –, operația nu va putea avea loc

* *Patrol Torpedo Boat* – vedetă-torpiloare în flota de război britanică. – *Nota trad.*

înainte de începutul anului 1944.

Desigur, nu ne era îngăduit să explicăm publicului asemenea lucruri. Inamicul ar fi dat mult să ştie ce perspective aveam cu privire la asigurarea materială a debarcării şi noi ne străduiam din răsputeri să-i blocăm orice acces la astfel de informaţii.

Încă înainte de sosirea mea, armata americană îşi instalase cartierul general într-un bloc impozant din inima Londrei. Nu-mi surîdea deloc ideea unui comandament care funcţiona în centrul unei metropole, dar nu aveam deocamdată altă soluţie. Criza de spaţiu se făcea resimţită, şi majoritatea hotelurilor şi a celorlalte clădiri disponibile se aflau lîngă Grosvenor Square, unde era situat şi cartierul meu general. La început, o bună parte din activitatea noastră a constat dintr-o serie de şedinţe cu reprezentanţii autorităţilor civile şi militare britanice. Or, lipsa mijloacelor de transport ne obliga să locuim cît mai aproape de punctele noastre principale de contact. Adăugînd că nu am găsit afară din oraş o clădire destul de încăpătoare pentru personalul nostru şi că nu eram încă în stare să construim baracamente, este lesne de înţeles de ce am suferit o înfrîngere în prima mea bătălie organizatorică şi de ce m-am resemnat să mă stabilesc temporar la Londra.

Statul-Major General al forţelor navale americane în Europa avea în fruntea sa pe amiralul Stark, fostul şef al Operaţiilor navale. Biroul său era independent de al meu, dar imediat ce am sosit în Anglia, Stark a venit la mine şi mi-a declarat:

— Singura mea raţiune de existenţă este să fiu de folos forţelor armate americane în Europa. Puteţi veni la mine cu orice dorinţă, la orice oră din zi sau din noapte. Şi spuneţi-mi „Betty“. Porecla asta o port de cînd am intrat la marină.

Forţele navale americane ce-mi fuseseră repartizate pentru operaţia proiectată se aflau sub comanda subalternului meu direct, contraamiralul Andrew C. Bennett, care s-a prezentat la mine de îndată ce am sosit la Londra. Vreme de multe luni, detaşamentul naval pus la dispoziţia mea nu prea avea să primească alte sarcini, în afara

pregătirii de luptă. Aceasta reprezenta însă un element important în planurile noastre: o debarcare pe continent nu era de conceput fără o prealabilă instrucție pe scară mare în vederea unor operații amfibii.

Prima mea treabă a fost de a închega şi organiza un colectiv de muncă. Generalul Marshall mi-a aprobat cererea de a-l numi pe generalul de brigadă Walter Bedell Smith în postul de şef al statului meu major. Un veritabil dar al cerului, acest om cunoştea pe de rost fiecare amănunt, fiind, totodată, capabil de a sesiza în mod clar problemele de ansamblu. Serios, harnic şi leal, el s-a dovedit la fel de eficient în anumite şedințe dificile, ca şi în activitatea profesională. Ferm din fire şi tăios din instinct, generalul Smith instaura o atmosferă de armonie fără a recurge la împăciuitorism şi dobîndise o reputație demnă de invidie în rîndul mai tuturor armatelor şi guvernelor din Europa. A sosit la Londra în ziua de 7 septembrie şi între noi doi s-a legat o prietenie personală, dublată de o colaborare oficială, care a durat în tot cursul războiului.

Deşi planurile prevedeau că efectivele noastre se vor număra cu milioanele în faza finală, eram hotărît să mă feresc de plaga unei supraorganizări prea timpurii a forțelor de uscat. Pentru început am adus din Statele Unite doar statul-major al Corpului 2 armată, plasîndu-l pe cea mai înaltă treaptă ierarhică şi numind în fruntea lui pe generalul Clark. Ştiam că, în lunile ce aveau să urmeze pînă la strîngerea efectivelor necesare pentru o ofensivă de mare amploare, aveam timp destul pentru a aduce în Anglia cele cîteva comandamente ale armatelor care ne erau necesare. Am evitat astfel confuzia pe care ar fi iscat-o cu siguranță prezența simultană a unui număr prea mare de ofițeri superiori care n-ar prea fi avut ce face, sporind doar înghesuiala generală. Alcătuind diversele state-majore de jos în sus, făceam o treabă concretă şi precisă, rezervîndu-ne timpul pentru a alege cu grijă comandanții de mari unități. Corpul 2 armată a fost încartiruit la Salisbury Plain, cel mai bun centru de instrucție din Regatul Unit.

În fruntea serviciilor de asigurare tehnico-materială,

generalul-maior John C. H. Lee s-a apucat imediat să aducă la îndeplinire cumplita sarcină de a amenaja o serie de porturi şi de a construi depozite, bivuacuri, aerodromuri şi ateliere de reparaţii, toate acestea fiind indispensabile pentru a lansa un atac de la bazele din Anglia. S-ar putea scrie o carte întreagă numai despre munca desfăşurată sub conducerea generalului Lee, într-atît a fost ea de uriaşă ca proporţii şi de importantă pentru succesul nostru. Doi ani mai tîrziu, atunci cînd s-a declanşat operaţia debarcării, Regatul Unit era un gigantic conglomerat de baze aeriene, ateliere, depozite şi tabere militare. Pe vremea aceea circula gluma că fără nenumăratele baloane captive de baraj care pluteau permanent pe cerul Angliei, insulele britanice s-ar fi scufundat în mare.

Din punct de vedere organizatoric, fiecare comandament american în Europa era structurat, conform schemei convenţionale, într-un stat-major general şi unul special. Încă de la început şi în tot cursul campaniilor noastre ulterioare, ne-a dat de furcă întrebarea: cum să separăm activitatea administrativă de cea operativă fără a mai înfiinţa încă un stat-major? Legile şi regulamentele americane atribuie comandantului suprem al unui teatru de luptă o enormă autoritate şi responsabilitate administrativă, pe care, în mare parte, el trebuie să le exercite personal. A lua de pe umerii unui stat-major mobil, cu misiuni tactice, imensul volum al acestei munci (care trebuie făcută de obicei la un cartier general fix şi stabil) şi a folosi, totodată, cu chibzuinţă cadrele de înaltă calificare a constituit întotdeauna o problemă. Dificultăţile s-au ivit de la bun început, dar ele au devenit cu adevărat supărătoare atunci cînd mi s-a încredinţat în plus sarcina de a comanda forţele aliate. Într-un prim stadiu am adoptat o soluţie temporară, plecînd de la premisa că Anglia ca atare va fi de fapt numai o bază, nu şi un teatru de operaţii. În calitatea sa de comandant al serviciului de asigurare tehnico-materială şi al bazei noastre în Marea Britanie, generalul Lee a preluat şi munca administrativă.

Timpul ne zorea să trecem la organizarea forţelor aeriene.

Cît mai curînd cu putință intenționam să participăm la campania de bombardament împotriva Germaniei. Teatrului nostru de luptă îi fusese repartizată Flota 8 aeriană, de sub comanda generalului Spaatz. Din iulie, cînd a sosit la Londra, şi pînă la ultimul foc de armă care a răsunat victorios în Europa, el nu s-a mai despărțit de mine. În aproape trei ani de luptă, cu fiecare zi ce trecea, găseam noi motive pentru a mulțumi zeilor războiului şi Departamentului de Război pentru darul pe care mi-l făcuseră în persoana lui „Tooey" Spaatz. Era atît de modest şi de timid, se ferea cu atîta grijă de orice reclamă, încît e probabil că publicul larg nu a ajuns niciodată să-i cunoască pe deplin calitățile.

Era firesc ca o acțiune de proporțiile debarcării să ridice o puzderie de probleme organizatorice. Ele fuseseră prevăzute şi nu a trecut mult pînă la rezolvarea lor, cel puțin cît priveşte nevoile imediate. Unic în felul său era însă un alt domeniu, căruia a trebuit să-i acordăm o foarte mare atenție: e vorba de modul cum se încadrau în viața de zi cu zi a englezilor activitățile noastre pe tărîmul pregătirii de luptă, al construcțiilor şi al măsurilor organizatorice.

Planul de a aduce în Marea Britanie masivele noastre forțe militare cerea din partea acestor insule dens populate efortul de a se pregăti pentru găzduirea a două milioane de americani şi de a le crea toate condițiile necesare pregătirilor pentru marea debarcare, inclusiv terenurile de instrucție. Criza alimentară a Angliei dusese deja la un program de cultivare intensivă a fiecărui petic de pămînt, oricît de neînsemnat ar fi fost; pentru a se economisi combustibilul şi energia electrică, se desființaseră toate mijloacele de transport şi toate instalațiile electrice care nu erau absolut indispensabile. Amicala noastră invazie avea să arunce o povară considerabil mai grea pe umerii populației. Întreaga suprafață a insulelor britanice nu depăşeşte decît cu puțin pe cea a statului Colorado şi unele porțiuni erau fie inutilizabile, fie necorespunzătoare scopurilor noastre. Irlanda de Sud era neutră, iar Scoția dispunea de puține terenuri convenabile pentru instrucție. Dacă unele trupe ale noastre staționau în

Irlanda de Nord, aproape tot restul trebuia încartiruit în zonele aglomerate din centrul şi sudul Angliei. Era de aşteptat, aşadar, să se nască inevitabile conflicte cu populaţia civilă şi, în ciuda celor mai bune intenţii de ambele părţi, ne vedeam siliţi să anticipăm – şi pe cît posibil să prevenim – o serie de fricţiuni reciproce, care ar fi dus în mod firesc la dispute, punînd beţe în roate efortului de război.

Cu excepţia primului război mondial, opinia publică din Statele Unite considera îndeobşte că conflictele dintre ţările europene nu-i privesc decît pe europeni. Iată de ce era aproape sigur că, odată sosit în Anglia, mai fiecare soldat american se va socoti un cruciat cu stea în frunte, trimis peste ocean pentru a salva pe britanici de la pieire. Fireşte, el se va aştepta să fie tratat ca atare. Pe de altă parte, englezul se considera el însuşi salvatorul democraţiei, cu atît mai mult cu cît, vreme de un an încheiat, ţinuse piept nazismului şi atacurilor Axei de unul singur şi cu o neclintită dîrzenie. O greşită înţelegere a acestei atitudini putea să aibă consecinţe nefericite.

Problema ar fi fost mai puţin acută dacă în Regatul Unit ar fi existat întinse spaţii disponibile. Dar, din cauza densităţii populaţiei, fiecare soldat american ajuns acolo contribuia parţial la înrăutăţirea condiţiilor de trai. Fiecare camion american care trecea pe stradă şi fiecare fîşie de teren care nu mai putea fi cultivată stîrneau noi nemulţumiri.

Din fericire, toate acestea fuseseră prevăzute şi discutate deschis cu cei care dirijau efortul de război al Angliei. Principalul nostru colaborator era Brendan Bracken, ministrul informaţiilor. Personalitate, pare-se, la fel de controversată în viaţa politică britanică ca şi Harry Hopkins în cea americană, Bracken ne-a dat întotdeauna o mînă de ajutor şi, lucru de egală importanţă, era un om plin de hotărîre şi de energie. Avea şi o altă trăsătură, frapantă mai ales la un englez, care trece de obicei drept un model de conservatorism şi corectitudine. Am crezut totdeauna că supremaţia mondială în materie de limbaj pitoresc aparţine cow-boy-ului american, dar mi-am schimbat părerea după ce l-am cunoscut pe Bracken. Efectul coloratelor sale expresii

era cu atît mai puternic, cu cît ele erau debitate de o voce care scîrțîia strident.

Lucrînd cot la cot cu admirabila echipă de la Ministerul Informațiilor, am elaborat un ciclu de programe intensive, menite să-i ajute pe americanii proaspăt veniți să se adapteze la viața extrem de complexă a unei zone dens populate, în așa fel încît inconvenientele să fie reduse la minimum. Dintre aceste programe, cel mai mare succes l-a înregistrat, probabil, munca educativă dusă de ambele părți, pe care am îmbinat-o cu contactele organizate atît în locuri publice, cît și la domiciliile particulare ale cetățenilor. Grație lui Brendan Bracken, englezii erau permanent la curent cu evoluția situației. El explica de ce întregii populații i se cereau noi sacrificii, de ce trebuiau să se creeze noi spații de cazare și de ce era necesară multă îngăduință din partea tuturor. În același timp, noi difuzam broșuri și alte tipărituri educative în rîndul trupelor americane înainte de îmbarcarea lor în Statele Unite cu destinația Anglia. Scrise în diverse limbi materne și dialecte locale, textele conțineau indicații precise, de natură să ușureze procesul de adaptare a soldaților noștri la noul lor mediu.

Ori de cîte ori era cu putință, noii veniți erau duși într-o scurtă vizită prin regiunile bombardate ale Angliei. Crucea Roșie americană și cîteva organizații de asistență socială din Marea Britanie au colaborat la lansarea unei acțiuni sistematice de invitare a militarilor americani în familii engleze. Nu am cunoscut vreun soldat de-al nostru care, după un sfîrșit de săptămînă petrecut ca oaspete al unei astfel de familii, să nu fi rămas cu convingerea că Statele Unite aveau un aliat sigur și de nădejde. În schimb, am aflat de cazuri cînd, din dorința de a fi cît mai ospitaliere, gazdele foloseau rațiile lor pe cîte o săptămînă întreagă pentru a primi pe musafirul american de duminică. Imediat am recomandat alor noștri să ducă cu ei propriile lor rații atunci cînd mergeau în vizită; simultan, o campanie propagandistică a explicat englezilor atitudinea noastră, pentru a le menaja orgoliul de gazdă și a evita situațiile penibile. Oriunde ne pîndeau neplăceri, am luat măsuri preventive, care, în

general, au fost încununate de succes. Nota dominantă a campaniei consta în evitarea exceselor de sentimentalism şi în axarea tuturor programelor noastre pe fapte concrete, cu accent pe posibilitatea oferită fiecăruia de a descoperi el însuşi faptele. Orice om care a deținut un post de răspundere în Anglia acelei epoci va încerca totdeauna un sentiment de recunoştință pentru contribuția adusă de ambele părți la climatul de colaborare, bună înțelegere şi prietenie care domnea aproape pretutindeni.

Problemele de acest gen au scos imediat la lumină necesitatea ca fiecare stat-major să dispună de un serviciu de informare publică cît mai eficient. Preocuparea noastră era cu atît mai acută cu cît trebuia să furnizăm celor două populații – americană şi engleză – informații pe teme foarte variate. În ceea ce mă priveşte, am inaugurat sistemul de a ține scurte conferințe de presă cu caracter neoficial, al căror scop era dezbaterea unor probleme de interes reciproc şi căutarea unor soluții comune. Am insistat ca ziariştii să fie tratați ca şi cum ar fi fost membri ai statului meu major. Mi-am manifestat întotdeauna respectul față de răspunderile lor colective în cadrul războiului şi ei s-au comportat la fel față de mine.

Prima conferință de presă ținută de mine s-a soldat cu un rezultat bizar. Înainte de sosirea mea în Anglia, cenzura comandamentului american suprima orice ştire sau comentariu pe marginea măruntelor fricțiuni ivite între soldații americani de culoare şi alți militari sau civili. Aceste incidente aveau adesea ca punct de plecare relațiile personale care se creaseră între negrii din armata noastră şi tinerele englezoaice. Cu excepția celor din oraşele mari şi din rîndul claselor avute, britanicii nu împărtăşesc sentimentele de superioritate rasială care se manifestă atît de puternic în Statele Unite. Fetei dintr-un orăşel englezesc de provincie i se părea la fel de firesc să meargă la cinema sau la dans cu un negru ca şi cu un alb. Era un lucru pe care albii din armata americană nu-l puteau înțelege. Din cauza aceasta se iscau adesea încăierări şi albilor noştri nu le-a venit să-şi creadă ochilor cînd au constatat că ziarele britanice erau categoric

de partea negrilor.

Aflînd la conferința de presă că ştirile de acest gen cădeau sub interdicția cenzurii, am revocat pe loc ordinul şi le-am spus gazetarilor că pot scrie ce vor, rugîndu-i doar să nu piardă din vedere perspectivele de mai largă amploare. Spre surprinderea mea, cîțiva ziarişti au luat cuvîntul, cerîndu-mi să nu ridic interdicția şi aducînd o serie de argumente în sprijinul acestei teze. Pescuitorii în apă tulbure, susțineau ei, vor exagera importanța incidentelor, iar ştirile publicate pe marginea lor vor stîrni disensiuni în Statele Unite. Le-am mulțumit, dar am rămas la punctul meu de vedere, urmarea fiind că nici una dintre relatările apărute ulterior nu a provocat vreo agitație cu adevărat serioasă. Era o lecție pe care m-am străduit să nu o uit niciodată.

Trebuia să facem paşi înainte pe mai multe planuri deodată – administrație, pregătire, instrucție, planificare. Din pricina unor deficiențe mai vechi ale armatei noastre, în rîndul soldaților americani domnea o consternantă incapacitate de a discerne cauzele fundamentale ale războiului. Deosebirile dintre democrație şi totalitarism constituiau subiecte care prezentau un interes de natură mai curînd academică decît personală. Soldații nu înțelegeau cîtuşi de puțin de ce se amestecau Statele Unite într-un conflict din Europa. Dar, indiferent de divergențele de opinie ivite pe această temă înainte de intrarea noastră în război, acum era imperios necesar ca oamenii noştri să capete o explicație clară, simplă şi la îndemîna tuturor. O altă deficiență, decurgînd din prima, o constituia lipsa de înțelegere a soldaților față de necesitatea disciplinei militare şi a pregătirii sistematice prin care să învețe mînuirea armelor şi să se integreze în colective bine închegate.

Ambele aspecte revenau adesea în comentariile unor ziarişti dotați cu spirit de observație. Erau probleme care nu puteau fi ignorate – aşa cum încercau să facă unii comandanți –, sub pretextul de complezență că trupele nu trecuseră încă prin „botezul focului". Dintotdeauna dăinuie ciudata concepție că, în acest domeniu, culmile perfecțiunii se ating instantaneu, odată cu primul țiuit al unui glonte

vrăjmaş. Fără îndoială, experienţa de luptă te învaţă anumite lucruri pe care nu ai cum să le asimilezi pe nici o altă cale. Tot atît de adevărat este însă că un comandant care-şi lasă unitatea să intre în foc fără ca ea să fi beneficiat în prealabil de nici un avantaj, nici o pregătire, nici o explicaţie utilă, se face vinovat de o gravă crimă faţă de soldaţii pe care-i conduce.

Ostaşul trebuie să ştie pentru ce luptă – iată un punct asupra căruia s-ar părea că nu încap discuţii. Totuşi, mi-a fost dat să aud comandanţi care încercau să simplifice peste măsură această problemă psihologică, susţinînd că ostaşii nu luptă decît din cîteva motive elementare şi de ordin mai ales local. Printre acestea se numără mîndria de a face parte dintr-o unitate, respectul faţă de părerea camarazilor şi devotamentul orb pentru superiorul imediat. Sînt lucruri importante, pe care nici un comandant înţelept nu le va neglija dacă vrea să aibă o unitate combatantă de prim rang, în care toţi ostaşii să fie atît de bine pregătiţi, încît şansele de succes şi de supravieţuire să atingă nivelul maxim. Dar, în ciuda limbajului său zeflemist, uneori chiar cinic, soldatul este o făptură umană înzestrată cu inteligenţă; el pretinde, pe bună dreptate, să cunoască motivele fundamentale care au determinat ţara sa să intre în război, precum şi consecinţele diametral opuse pe care le-ar avea victoria sau înfrîngerea.

Odată cu încorporarea contingentului 1941, răspunderea pentru clarificarea unor astfel de probleme a revenit în mod aproape exclusiv comandanţilor militari. Dar aici îşi spunea cuvîntul o flagrantă deficienţă a procesului educativ din Statele Unite: după părerea mea, insistenţa cu care s-a pus accentul pe drepturile şi libertăţile individuale ale cetăţeanului american lăsa în umbră un adevăr la fel de important, anume că privilegiile individului nu pot fi asigurate decît atîta vreme cît cetăţeanul acceptă să răspundă pe deplin de bunăstarea poporului care îi garantează exercitarea unor astfel de drepturi.

Credinţa într-o cauză fundamentală reprezintă un factor cel puţin la fel de important pentru a repurta o victorie ca şi

disciplina sau spiritul de corp, indiferent prin ce metode s-ar obține ele. Ostaşii lui Cromwell mărşăluiau spre cîmpul de luptă cîntînd imnuri. Disciplina lor de fier era dublată de o convingere interioară care nu-i părăsea niciodată, oricît de dramatică ar fi fost situația.

Grație soldaților amatori de porecle, clădirea din Grosvenor Square, sediul cartierului nostru general şi al Ambasadei americane, a fost botezat curînd „Eisenhower-platz", nume sub care era menționat din cînd în cînd pînă şi în presă.

Din păcate, cartierul în care era situată nu-mi permitea să duc o viață personală tihnită. Ospitalitatea britanică şi prezența la Londra a unui mare număr de prieteni din Statele Unite dădeau naştere unui torent de invitații de tot soiul. În cele din urmă, pentru a evita incidentele inerente vieții de hotel, m-am mutat cu domiciliul personal într-o vilă mică şi liniştită de la marginea oraşului. M-am instalat acolo împreună cu consilierul naval, comandorul Harry C. Butcher, şi cu ordonanța mea, sergentul Michael McKeogh. Doi militari de culoare, sergenții John Moaney şi John Hunt, care se ocupau de întreținerea casei şi de pregătirea unor mese frugale, au rămas alături de mine tot restul războiului.

Începînd cu luna iulie şi pînă la capitularea Germaniei, nu am mai dat curs nici unei invitații, cu excepția celor venite din partea primului ministru Churchill şi a reprezentanților forțelor armate americane sau britanice. Aceste reuniuni aveau însă ca principal obiect rezolvarea unor probleme de muncă.

Vizitele pe la unități nu ajunseseră încă la proporțiile pe care aveau să le atingă ulterior, căci însuşi numărul unităților americane în Regatul Unit era încă destul de redus. Una dintre primele călătorii de acest gen am făcut-o în legătură cu cea dintîi operație ofensivă pe care am întreprins-o împotriva inamicului – un raid de bombardament în cinstea zilei de 4 iulie 1942. Obiectivele erau patru aerodromuri germane din Olanda. Cele şase aparate „Boston", puse sub comanda căpitanului Charles C. Kegelman şi încadrate într-o formație britanică mai mare, au fost întîmpinate cu un foc

intens de antiaeriană şi două dintre ele nu s-au mai înapoiat. Pentru a marca apariția noastră pe cîmpul de luptă european, am găsit răgazul să fac o vizită echipajelor chiar înainte de decolare şi să stau de vorbă cu supraviețuitorii după întoarcerea lor din raid.

În toată perioada războiului, primul ministru Churchill a păstrat un contact atît de strîns cu toate teatrele de operații, încît devenise de fapt membru al Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore; nu-mi amintesc de vreo discuție mai importantă ținută acolo fără ca el să fi fost de față.

Conducător înzestrat cu harul de a însufleți oamenii, Churchill întruchipa parcă curajul şi perseverența Angliei atunci cînd e pusă la grea încercare şi spiritul ei conservator ori de cîte ori repurtează o izbîndă. Nutrind convingeri de o fermitate extraordinară, era un maestru în arta discuțiilor şi a dezbaterilor. Dăruindu-se fără precupețire unei singure cauze – încheierea victorioasă a războiului – şi achitîndu-se destul de în treacăt de restul răspunderilor ce-i reveneau în calitate de prim-ministru al Marii Britanii, el se dovedea un adversar dificil atunci cînd propriile tale păreri nu-ți permiteau să subscrii la punctul lui de vedere. În majoritatea cazurilor, problemele noastre se rezolvau pe baza unui acord aproape instantaneu, dar, din cînd în cînd, pe anumite teme importante, discuția lua cu totul altă întorsătură. Chiar într-o convorbire purtată cu o singură persoană, Churchill era în stare să devină foarte retoric, dar, în acelaşi timp, forța sa de voință dădea frazelor un ton firesc şi adecvat. Apelînd cu aceeaşi uşurință la umor ca şi la patetism, împrumutînd de la clasicii greci ca şi de la Donald rățoiul, folosea în sprijinul tezei sale tot ce-i putea servi – de la citate şi şabloane pînă la expresii grosolane de argou.

Îl admiram şi mi-era drag, lucru de care era perfect conştient şi pe care nu ezita să-l speculeze, încercînd să mă atragă de partea lui în cîte o discuție. Totuşi, în ciuda voinței sale neclintite, în nici una dintre împrejurările în care opiniile noastre se dovedeau a fi diametral opuse, Churchill nu s-a purtat cu nimic mai puțin prieteneşte față de mine, chiar şi atunci cînd rămîneam pînă la capăt la părerea mea. De

asemenea, el şi-a dat totdeauna multă ostenealã să mă trateze cu tot respectul ce mi se cuvenea, mai întîi ca ofițerul american cel mai înalt în grad din Anglia, apoi în calitate de comandant suprem al forțelor aliate în Europa. Studia cu pasiune istoria militară a diferitelor războaie din trecut şi nu exista discuție cu el, fie şi pe teme pur profesionale, de pe urma căreia să nu ai ceva de învățat. Dacă trebuia să accepte o măsură cu care nu era de acord, revenea mereu şi mereu la atac, încercînd să-şi impună punctul de vedere, pînă în clipa cînd se trecea la executarea hotărîrii luate. Odată acțiunea declanşată, avea darul să uite totul, din dorința de a duce treaba la bun sfîrşit, şi, fără excepție, se străduia să acorde un sprijin mai mare decît cel pe care-l făgăduise. În diferite perioade ale războiului, primul ministru şi cu mine ne-am situat pe poziții potrivnice în cîteva dintre cele mai critice situații pe care le-am avut de înfruntat. Dar, atîta vreme cît acționam în limitele directivelor stabilite de cele două guverne aliate, Churchill nu avea nici un drept să se amestece. Nu-i mai rămînea decît fie să încerce să mă convingă, fie să atenteze pur şi simplu la concepția de bază a alianței noastre. Cu toate acestea, dacă ar fi fost o personalitate ceva mai puțin mare, ar fi putut să-mi facă infinit mai multe dificultăți de tot soiul. Îi voi rămîne veşnic şi profund îndatorat pentru ireproşabila sa curtoazie şi pentru sprijinul neprecupețit pe care mi l-a acordat, chiar şi atunci cînd anumite hotărîri importante nu-i erau pe plac.

Munca de planificare şi organizare scotea uneori la iveală faptul că între concepțiile americane şi cele britanice existau deosebiri care săpau direct la temelia planului nostru de ansamblu. Deşi au fost discutate într-o atmosferă cordială şi obiectivă, problemele erau foarte serioase. Ori de cîte ori intram în contradicție cu el, primul ministru se bucura, bineînțeles, de sprijinul Cabinetului de Război britanic şi al consilierilor săi tehnici. Era inevitabil şi firesc să apară divergențe între noi. Diferențele de condiții geografice antrenează deosebiri în materie de doctrină militară, iar variatele experiențe din timpul războiului duc la concepții strategice foarte puțin asemănătoare. Un exemplu ni l-a

oferit, încă de la început, planul de utilizare a aviației noastre de bombardament, care se dezvolta intr-un ritm lent.

Comandamentul forțelor aeriene militare ale Statelor Unite preconiza raiduri de zi, efectuate de formații bine protejate şi avînd drept coloană vertebrală bombardierele de tip „Fortress“. Mi-am exprimat deplinul acord cu acest punct de vedere. Fiecare avion „Fortress“ dispunea de zece mitraliere de calibru 0,50 pentru apărare. După părerea noastră, zburînd în formații destul de strînse pentru a permite concentrarea unei enorme puteri de foc, ele puteau depăşi considerabil zona în care erau sub protecția avioanelor de vînătoare, efectuînd bombardamente de zi fără a suferi pierderi prea mari.

Churchill era convins că greşim şi că S.U.A. îşi iroseau resursele şi energia în această tentativă. Generalul Spaatz ştia că uzinele americane lucrau încă de pe atunci la construcția unor avioane de vînătoare cu rază mare de acțiune, pe care Flota 8 aeriană urma să le capete în termenul prevăzut pentru completarea efectivelor sale. Dar vreme de cîteva luni, Spaatz trebuia să se mai mulțumească cu avioanele de vînătoare de tip P-39 şi P-40, care aveau o rază de acțiune foarte limitată – în jur de 300 de mile. Churchill ne cerea cu insistență să abandonăm cu desăvîrşire ideea bombardamentelor de zi şi să începem pregătirea echipajelor noastre pentru zboruri de noapte. La acea epocă, englezii aveau o experiență mult mai mare decît noi în materie de aviație. Imediat după „bătălia Angliei“ din 1940, ei se apucaseră să creeze cu mare trudă o flotă aeriană de bombardament, care putea lovi pînă departe, în inima Germaniei. Experiența îi învățase să efectueze numai raiduri de noapte, altfel sufereau pierderi grele. În noaptea de 30 spre 31 mai 1942, britanicii au întreprins primul lor bombardament cu o mie de avioane, atacînd oraşul Köln. Pierderile s-au ridicat la 42 de aparate.

La lumina zilei, bombardierele engleze nu ar fi putut să se angajeze într-o astfel de acțiune decît cu prețul unor pierderi catastrofale. După părerea noastră, aceasta se datora faptului că avioanele britanice erau concepute cu

scopul de a transporta o încărcătură masivă de bombe la mare distanță, ceea ce se obținea pe seama vitezei şi a puterii de foc defensive. Avionul de vînătoare englez denumit „Spitfire“ avea dezavantajul unei foarte scurte raze de acțiune, deşi în alte privințe se număra printre cele mai izbutite realizări aeronautice ale epocii. Deşi recunoşteau superioritatea puterii de foc defensive a formațiilor noastre de „Fortress“, englezii continuau să afirme că, dacă nu ne vom orienta repede spre bombardamente de noapte, vom suferi pierderi uriaşe şi eforturile noastre se vor dovedi zadarnice.

Discuțiile pe această temă s-au lungit la nesfîrşit, fără ca vreuna din părți să se dea bătută. Cu toții căzusem de acord că, în caz de reuşită, bombardamentele de precizie la lumina zilei ar fi cu mult superioare bombardamentelor nocturne „în zonă“, ținînd seama de rezultatele obținute pe fiecare tonă de explozive. Discuțiile se axau, aşadar, pe un singur punct – posibilitatea de punere în practică. Poziția adoptată de generalul Spaatz şi de mine avea aprobarea şefilor marilor state majore americane. Noi insistam ca sistemul pe care-l preconizam să fie supus unor probe şi verificări foarte minuțioase înainte de a ne lăsa convinşi să renunțăm la el.

Cîteva luni mai tîrziu, bilanțul final a arătat că ambele tabere avuseseră parțial dreptate. Atunci cînd bombardierele noastre grele au început să opereze în formații compacte, ieşind din raza de acțiune a vînătorii aliate, volumul focului lor de apărare a stîrnit o asemenea stupoare în rîndurile inamicului, încît o bucată de vreme am beneficiat de un grad foarte înalt de imunitate. Treptat însă, germanii au inventat noi tactici şi metode, începînd să atace unitățile noastre cu puternice formații de vînătoare. Procentajul pierderilor americane a prins să crească rapid. La 13 iunie 1943, Flota 8 aeriană a S.U.A. a atacat portul Kiel cu 76 de bombardiere neînsoțite de vînătoare şi a pierdut 22. Într-un raid ulterior, din 291 de avioane am pierdut 60. Cu fiecare avion doborît ieşeau din luptă cel puțin zece ofițeri şi soldați. În fața unui asemenea procentaj de pierderi este cert că, dacă nu am fi trecut la producția de masă a unui avion de vînătoare eficient şi cu rază mare de acțiune, ar fi trebuit să ne modificăm

programul de bombardament şi n-am mai fi pătruns în spaţiul aerian al Germaniei decît sub mantia întunericului sau a vremii proaste.

Dar pe vremea cînd aveau loc dezbaterile despre care am vorbit, aceste experienţe ţineau încă de domeniul viitorului. În calculele mele intra, ca un factor de seamă, importanţa pe care o atribuiam bombardamentelor de precizie în netezirea drumului spre debarcarea în Franţa a forţelor noastre de uscat.

Aici se afla cheia de boltă a planului de debarcare. Dacă bombardamentul de zi, incomparabil mai exact, se dovedea impracticabil, o ofensivă pe scară mare împotriva continentului european devenea, după părerea mea, extrem de riscantă. Iată de ce, chiar dacă bombardamentele de precizie nu puteau depăşi limita razei maxime de acţiune a avioanelor de vînătoare, aviaţia militară a S.U.A. trebuia să se dezvolte şi mai departe în aceeaşi direcţie, ca să avem cîndva la dispoziţie puternicele forţe aeriene necesare pentru efectuarea acţiunilor de pregătire în zonele alese pentru debarcare.

Pînă în cele din urmă, aviaţia militară americană a perseverat în aplicarea programului de bombardamente de precizie, în timp ce bombardierele britanice s-au străduit să sporească eficienţa raidurilor nocturne. În ianuarie 1943, cu prilejul Conferinţei de la Casablanca*, problema s-a pus din nou, la cel mai înalt nivel, dar rezultatul a fost doar o confirmare a deciziei anterioare de a folosi ambele procedee.

Pe lîngă munca de organizare şi planificare, ne mai revenea sarcina de a elabora un plan operativ care să aplice în practică principiile strategice asupra cărora cele două guverne căzuseră de acord. Pe vremea aceea, generalul Sir Bernard Paget se afla în fruntea forţelor armate ale

---

* La Conferinţa de la Casablanca (14-23 ianuarie 1943), preşedintele Roosevelt, primul ministru Churchill şi Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore au convenit asupra viitoarelor operaţii ale forţelor americane şi britanice, printre care debarcarea în Sicilia şi amînarea cu un an a debarcării în Europa. – *Nota trad.*

metropolei, din rîndul cărora urma să provină contingentul britanic al armatei de debarcare. Din trupele lui Paget făceau parte şi cîteva divizii canadiene, puse sub comanda generalului Andrew McNaughton. Mareşalul aerului Sir Sholto Douglas era desemnat să devină comandantul forţelor aeriene ale Corpului expediţionar britanic, iar amiralul Sir Bertram Ramsay fusese numit în fruntea forţelor navale. În colaborare cu toţi aceştia, statul-major american, condus de mine, s-a înhămat la munca de elaborare a unui plan de debarcare în Europa.

E greu de evocat acum atmosfera sumbră, ba chiar apăsătoare a acelor zile, cînd starea de spirit a populaţiei se repercuta asupra moralului multora dintre cei ce lucrau înăuntrul sau în afara statului nostru major. Cu excepţia înfrîngerii suferite de flota japoneză la Midway* în primele zile ale lunii iunie, situaţia aliaţilor nu era deloc trandafirie. Perspectivele se anunţau promiţătoare numai într-un viitor îndepărtat şi doar cu condiţia ca Uniunea Sovietică să reziste în continuare, deşi Statele Unite, în plină perioadă de dezvoltare a capacităţilor lor latente, nu-i puteau oferi decît un limitat ajutor material. De asemenea, era esenţial ca Marea Britanie să lupte cu ghearele şi cu dinţii pentru a se menţine în India** şi în deşertul egiptean, astfel încît cei doi inamici principali ai noştri să nu facă joncţiunea şi să nu pună mîna pe petrolul din Orientul Mijlociu.

În vara anului 1942 îţi trebuia o doză considerabilă de încredere, ca să nu spun de optimism, pentru a aştepta ziua cînd potenţialul Statelor Unite va ajunge la stadiul deplinei dezvoltări şi cînd forţa celor trei mari aliaţi se va exercita, simultan şi decisiv, împotriva puterilor Axei în Europa.

---

* În bătălia de la Midway (4-6 iunie 1942) una dintre cele mai hotărîtoare ciocniri navale ale războiului, japonezii au pierdut 4 portavioane, un crucişător greu, 275 de avioane şi 3 500 de morţi. Pierderile americane s-au limitat la un portavion, 132 de avioane şi 307 morţi. – *Nota trad.*

** După invadarea Birmaniei (ianuarie-mai 1942), japonezii se aflau la frontierele Indiei, unde britanicii se temeau de o nouă ofensivă niponă odată cu începutul anotimpului uscat. – *Nota trad.*

Această atitudine de încredere era o obligație la toate eşaloanele superioare. Orice manifestare de defetism, ca şi orice simptom de demobilizare în muncă erau motive suficiente pentru o demitere imediată a celui în cauză – lucru pe care îl ştiau toți ofițerii.

În mai 1942, cu prilejul primei mele vizite la Londra, constatasem că nu se întocmise încă nici un studiu amănunțit în vederea planurilor tactice pentru o debarcare pe litoralul de nord-vest al Europei. Rămîneau încă de stabilit necesitățile în oameni, avioane şi asigurare tehnico-materială. În linii generale, mă gîndeam la un asalt care să aibă loc la începutul anului 1943. În fazele inițiale, britanicii urmau să alcătuiască grosul trupelor, americanii sprijinindui cu zece sau douăsprezece divizii. Acest proiect de ansamblu presupunea existența în Anglia a unei forțe aeriene în stare, cu unele întăriri, să întreprindă acțiunile de pregătire şi de sprijin pe care le socoteam necesare. Porneam, de asemenea, de la premisa că englezii vor putea să ne ajute materialmente în procurarea rapidă a întregii tehnici de desant maritim de care aveam nevoie. Şi, bineînțeles, contam pe faptul că din Statele Unite vor sosi cu regularitate noi divizii cu efective suficiente pentru a susține în permanență ofensiva şi pentru a intensifica operațiile împotriva inamicului.

Cu aceste idei generale în minte, dar fără a dispune de un studiu amănunțit pe baza căruia să pot trage o concluzie fermă, am participat la o şedință neoficială a Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore. La scurtă vreme după începerea şedinței am fost invitat să-mi expun părerile de ansamblu în privința operației proiectate. Pe atunci eram un american oarecare şi mă ocupam cu planificarea în Departamentul de Război din Washington, fără să am habar că peste o lună voi fi detaşat la Londra. De pe această poziție, am spus în esență următoarele:

— Prima măsură care trebuie luată este numirea unui comandant al întregii operații. Cele două guverne vor învesti pe acest om cu maximum de autoritate pe care i-o pot delega. I se va cere să elaboreze un plan de debarcare în Europa, bazat pe certitudinea că acțiunea va fi încununată de succes,

cel puțin în sensul că pe continent se va stabili un front ferm, de unde vom întreprinde operații eficiente împotriva germanilor. I se va ordona să întocmească de urgență o schiță a planului şi să prezinte Comandamentului Unificat al Şefilor de State-Majore lista necesităților sale, nu numai în trupe de toate armele, ci şi în tehnică de luptă de toate categoriile – uscat, apă şi aer.

— Şi pe cine ați numi în fruntea expediției? – a fost prima întrebare ce mi s-a pus.

Sub impresia că debarcarea va avea loc la începutul lui 1943, cînd era inevitabil ca englezii să asigure majoritatea efectivelor angajate în fazele inițiale, am răspuns:

— În America am auzit multe despre un om care se ocupă intens, de luni de zile, cu studiul operațiilor de debarcare. După cîte ştiu, este şeful de stat-major al operației de desant maritim şi se numeşte amiralul Mountbatten. Dealtfel, indiferent de persoană, cineva trebuie numit în funcția de comandant unic: o astfel de operație nu poate fi dirijată de un comitet. Mi s-a spus că amiralul Mountbatten este viguros, inteligent şi curajos şi, cum la începutul acțiunii vor participa forțe predominant britanice, cred că o va scoate la capăt.

O tăcere uimită a întîmpinat observațiile mele, după care generalul Brooke mi-a spus:

— Domnule general, probabil că n-ați făcut încă cunoştință cu amiralul Mountbatten. Stă chiar în fața dumneavoastră, de partea cealaltă a mesei.

Faptul că nu-l recunoscusem intrînd în şedință, ca şi remarcile personale pe care le formulasem la adresa lui au provocat un moment de stînjeneală. Nu m-am lăsat însă şi am răspuns:

— Repet, totuşi, că cheia succesului stă în numirea unui comandant căruia să i se dea deplină autoritate şi răspundere pentru munca de planificare şi de pregătire, care altfel va rămîne nefăcută în vecii vecilor.

Şedința avea drept scop doar un schimb de păreri, aşa că nu a dat nici un rezultat concret. Inutil să adaug însă că de atunci încoace lordul Mountbatten este prietenul meu

apropiat şi statornic.

După detaşarea mea definitivă la Londra, comandanții pe care îi privea operația proiectată au început să țină o serie de şedințe pentru a examina în amănunt condițiile ce se cereau îndeplinite. De obicei, la aceste discuții participau generalul Paget, amiralul Ramsay, mareşalul de aviație Douglas, generalul Spaatz, amiralul Mountbatten şi cu mine, împreună cu grupuri din statele-majore respective.

Nu s-a întocmit nici un plan al vreunei acțiuni precise, deoarece nici unul dintre noi nu era învestit cu autoritatea necesară pentru aşa ceva. Am discutat la nesfîrşit zeci de păreri diferite despre strategie, tactică, organizare şi asigurare. Discuțiile se încîlceau şi mai rău datorită prejudecăților personale şi profesionale, precum şi feluritelor opinii despre utilitatea aviației în operațiile terestre.

Totuşi, grație acestor analize şi dezbateri, americanii au avut prilejul să ia cunoştință mai îndeaproape de detaliile problemelor strategice, tactice şi de asigurare pe care le ridica o debarcare de vaste proporții în Europa. Am căpătat acces la toate datele aflate în posesia serviciilor de informații britanice şi am aflat exact în ce constau forțele de uscat, navale şi aeriene ale Angliei şi ce obligații le reveneau. A împinge şi mai departe mobilizarea resurselor britanice, într-o măsură cît de cît semnificativă, era de neconceput. Englezii aruncaseră în luptă toate capacitățile lor, folosind pînă şi femeile între 18 şi 52 de ani.

Am aflat o grămadă de lucruri care ne-au determinat să revizuim radical concepțiile noastre mai vechi despre operație. În primul rînd, am aflat că forțele aeriene britanice nu dispuneau de avioane în număr suficient şi de tip corespunzător, nici de echipaje cu pregătirea încheiată pentru a efectua intensiva pregătire de zbor pe care o consideram indispensabilă în vederea unei debarcări reuşite. În al doilea rînd, ne-am dat seama că marina militară a Angliei, nevoită să se țină în rezervă pentru a face față oricînd vreunui pericol de atac din partea flotei de suprafață germane, nu putea asigura un sprijin direct destul de masiv şi nici un bombardament naval destul de intens pentru a

asigura succesul debarcării.

În privința forțelor de uscat, englezii stăteau, de asemenea, destul de prost. Ținînd seama de obligațiile pe care le aveau în India şi în Orientul Mijlociu, precum şi de precara lor poziție în Africa de Nord, ei nu aveau cum să participe la debarcare cu mai mult de cincisprezece divizii. În sfîrşit, am constatat că, în materie de nave de desant, tehnică specială şi depozite pentru stocarea materialului de rezervă, englezii nu o duceau mult mai bine ca noi. Toate acestea însemnau că nu puteam conta pe efectuarea unei debarcări de amploare în Europa pînă ce Statele Unite nu vor dispune de forțele terestre, navale şi aeriene capabile să permită participarea S.U.A. la faza inițială a operației cel puțin pe picior de egalitate cu Anglia, urmînd ca apoi ele să asigure grosul unităților terestre şi aeriene de care va fi nevoie. În afară de aceasta, atacul mai depindea şi de momentul cînd industria americană va fi în stare să livreze tehnică specială din belşug şi o uriaşă cantitate de materiale de aprovizionare.

Pentru noi, cei de la statul-major american din Londra, devenea din ce în ce mai îndoielnic că o ofensivă pe scară mare va putea fi lansată la începutul primăverii anului 1943. Pe de altă parte, ar fi fost extrem de riscant să declanşăm o operație importantă peste Canalul Mînecii în sezonul de toamnă, aşa că, treptat, am început să realizăm că o debarcare masivă nu va fi cu putință înainte de primăvara anului 1944.

Era dureros că ajunsesem la o asemenea concluzie. Era dureros pentru noi, pentru şefii statelor noastre majore, şi infinit mai dureros pentru conducătorii politici ai celor două țări, căci nu numai că pe umerii lor apăsa povara obligației de a dirija în aşa fel industria încît să producă nave, tunuri, tancuri şi avioane, precum şi de a mobiliza milioane de oameni în acest scop, dar tot lor le revenea sarcina de a susține moralul populației civile în perioada de pregătire. În plus, cele mai multe dintre cauzele cărora li se datora întîrzierea debarcării nu puteau fi explicate publicului. A le da în vileag ar fi însemnat a scoate la lumină propriile noastre slăbiciuni, riscînd să facem şi mai irespirabilă

atmosfera de tristețe şi descurajare, atît de apăsătoare pe atunci, ca urmare a rapidelor victorii japoneze şi a eşecurilor suferite de trupele engleze în deşert la începutul verii *.

Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore îşi dădea acum seama, cît se poate de clar, că nici o debarcare de amploare în Europa occidentală nu era posibilă în 1942. L-am ținut pe generalul Marshall la curent cu stadiile succesive ale concluziilor noastre, mai ales pe calea comunicărilor verbale, transmise prin ofițeri de stat-major demni de încredere. La mijlocul lunii iulie 1942, generalul Marshall şi amiralul King au sosit la Londra pentru convorbiri cu şefii britanici de state-majore. Pe ordinea de zi erau problemele ridicate de constatarea că va mai trece o lungă perioadă de vreme înainte de a se putea efectua o operație hotărîtoare şi de mari proporții pe coastele de nord-vest ale Europei. Următorii factori trebuiau luați în considerare:

„Importanta operație strategică care urma să fie întreprinsă de comun acord de Marea Britanie şi Statele Unite nu ar putea fi realizată, în cel mai bun caz, decît spre sfîrşitul anului 1943 din cauza lipsei de efective şi de tehnică de luptă. Deoarece toamna ar fi o perioadă extrem de defavorabilă pentru lansarea unei astfel de campanii, este posibil ca ziua Z să fie amînată pînă în primăvara anului 1944, în afară de cazul cînd ar surveni o modificare neprevăzută şi radicală a situației.

Rusia cere cu insistență ca Marea Britanie şi Statele Unite să întreprindă o acțiune ofensivă în 1942 şi există serioase temeri că, fără o asemenea acțiune, s-ar putea ca frontul sovietic să sufere consecințe dintre cele mai grave.

În Statele Unite şi Marea Britanie, precum şi în toate țările ocupate din Europa, reacția psihologică riscă să atingă limitele dezastrului în eventualitatea că nu se va întreprinde nici o acțiune pozitivă de un fel sau altul în cursul anului

* După căderea Tobrukului (21 iunie 1942), trupele Axei, sub comanda lui Rommel, au silit Armata 8 britanică să se retragă cu peste 60 km în interiorul Egiptului, pe linia fortificată El-Alamein-Qatar, la numai 96 km de Alexandria. – *Nota trad.*

1942.

Oricare ar fi operația inițiată în 1942, ea va avea în mod inevitabil proporții mult mai reduse deeît proiectata debarcare în Europa şi, în măsura posibilului, va trebui să nu afecteze serios planul de producție şi programul pregătirilor în curs pentru importanta operație finală.

Preşedintele a ordonat în mod special şefilor de state-majore ale S.U.A să declanşeze o acțiune ofensivă terestră, de un fel oarecare, în Europa, în cursul anului 1942".

Date fiind împrejurările, trei direcții de acțiune se impuneau a fi studiate cu atenție.

Prima era trimiterea de întăriri directe trupelor britanice din Orientul Mijlociu pe ruta din jurul Capului Bunei Speranțe, în scopul de a distruge armata lui Rommel şi de a lua sub un control sigur zona centrală a Mediteranei, prin cucerirea Tripolitaniei.

Cea de-a doua consta în pregătirea unor forțe de desant maritim pentru a ocupa Africa de nord-vest, în intenția de a întreprinde ulterior operații spre est, pentru a-l prinde pe Rommel într-un cleşte gigantic şi, pînă la urmă, a face întreaga Mediterană utilizabilă de către Națiunile Unite.

Cea de-a treia direcție viza o operație limitată pe coasta de nord-vest a Franței, cu forțe relativ mici şi cu obiective mărginindu-se la capturarea unei regiuni care putea fi apărată de atacurile germane; ulterior, ea urma să constituie un cap de pod pentru debarcarea de mari proporții, asupra căreia se căzuse de acord că forma obiectivul final. Locurile alese erau fie Peninsula Cotentin, fie Bretania. Această variantă purta numele de cod „Sledgehammer" („Baros").

Pentru moment nu se întrevedea nici o altă posibilitate de acțiune. Dezbaterile au fost lungi şi exhaustive. Un factor de seamă care influența pe atunci modul de a gîndi al americanilor era profunda noastră bănuială că englezii nu vedeau cu ochi buni proiectul aprobat de expediție peste Canalul Mînecii, avînd serioase îndoieli în privința posibilității de a efectua vreodată o debarcare de mari proporții în nord-vestul Europei. Iată de ce, deşi nu puteam recomanda să stăm cu mîinile în sîn în tot intervalul cît vor

dura producerea şi acumularea celor necesare marii debarcări, nu ne surîdea nici un proiect de natură să ne creeze obligații imprecise față de o strategie în care nu credeam. Eram la curent cu îndoielile sincere ale britanicilor – adesea exprimate într-o manieră generală de Churchill, dar într-un mod precis şi concret de generalul Paget – față de vasta operație ofensivă peste Canalul Mînecii, cunoscută la acea epocă sub numele de „Roundup“ („Razie“). Generalul Marshall era pe deplin de acord că, indiferent de hotărîrea Conferinței de la Londra care se ținea atunci, trebuia să obținem de la englezi o reconfirmare fără echivoc a strategiei marii debarcări în Europa.

Sub influența acestor considerente, eu personal înclinam la acea dată spre cea de-a treia direcție de acțiune, cu alte cuvinte spre tentativa de a ocupa un mic cap de pod pe litoralul de nord-vest al Franței. Totuşi, i-am spus generalului Marshall că proiectul era hazardat şi că singurul motiv care mă făcea să-l susțin era teama că ne vom angaja atît de mult într-o altă operație, încît marea expediție de partea cealaltă a Canalului Mînecii va fi amînată *sine die*, ba chiar anulată. Era aproape cert că orice operație întreprinsă în 1942 în Mediterana va face imposibil asaltul hotărîtor în 1943.

Desfăşurarea ulterioară a evenimentelor m-a convins că cei care considerau că operația „Sledgehammer“ nu era indicată în acel moment aveau dreptate în modul cum apreciau datele problemei. Avioanele noastre de vînătoare din 1942, cu raza lor limitată de acțiune, nu ne-ar fi putut asigura o acoperire suficientă în spațiul aerian al peninsulelor Cotentin sau Bretania împotriva aviației germane de atunci. În cel mai bun caz, operația ar fi fost foarte costisitoare. Pe de altă parte, de pe urma debarcării în Africa de nord-vest, aliații au cules roade care s-au făcut simțite de-a lungul întregului război şi au contribuit materialmente la dobîndirea marii victorii în 1944, cînd a avut loc debarcarea în Europa. De pe urma ocupării portului Cherbourg nu ne-am fi ales decît cu avantaje anemice; singurele calități ale acestui proiect erau că ar fi deschis

imediat un mic „al doilea front“ şi că ar fi îndreptat primul nostru efort ofensiv în aceeaşi direcţie şi pe acelaşi traseu ca şi puternicul asalt de mai tîrziu.

În orice caz, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore a ajuns mai întîi la concluzia că încercarea de a trimite întăriri directe Armatei 8 britanice, pe atunci în Egipt, ar fi fost nerentabilă şi neeconomică. În această privinţă s-a realizat un acord unanim. Pe la sfîrşitul lunii iulie 1942, şefii de state-majore din S.U.A. şi Marea Britanie aveau de ales, aşadar, între o debarcare în Africa de nord-vest şi ocuparea unui cap de pod în nord-vestul Franţei.

După cîte ştiu, nu au existat contradicţii pe considerente de interes naţional. Participanţii la conferinţă nu urmăreau altceva decît să găsească cea mai avantajoasă operaţie de desant maritim care putea fi întreprinsă în 1942.

La 24 iulie s-a luat hotărîrea de a se trece la întocmirea proiectului de debarcare în Africa de nord-vest a unei forţe aliate alcătuite din toate genurile de armă şi avînd în frunte un comandant american. Operaţia a primit denumirea codificată „Torch“ şi a fost aprobată de preşedintele Roosevelt la 25 iulie. Ambele guverne au căzut de acord ca, cel puţin la început, întreaga acţiune să se desfăşoare sub o firmă exclusiv americană. Se spera că Africa de Nord franceză nu va opune trupelor debarcate decît un simulacru de rezistenţă şi şansele unei astfel de evoluţii favorabile promiteau să fie mult mai mari dacă operaţia era prezentată ca fiind sută la sută americană. Englezii deveniseră foarte impopulari în Franţa din cauza incidentelor de la Oran, Dakar şi din Siria*,

* La 3 iunie 1940, după semnarea armistiţiului franco-german, o escadră britanică a cerut navelor militare franceze din rada portului Oran fie să se alăture Angliei, fie să se lase internate într-un port britanic, fie să se sabordeze; în faţa refuzului francez, englezii au deschis focul, scufundînd trei cuirasate. În zilele de 22-25 septembrie 1940, o formaţie de desant maritim alcătuită din britanici şi Forţe franceze libere ale generalului de Gaulle a încercat să ia cu asalt portul senegalez Dakar, dar a fost respinsă de garnizoana locală, aflată sub ordinele unor ofiţeri fideli politicii colaboraţioniste a lui Pétain. În iunie-iulie 1941, trupele britanice împreună cu Forţe franceze libere au ocupat Siria, înfrîngînd

cînd forțele celor două țări intraseră într-un conflict fățiș.

La 26 iulie, generalul Marshall m-a convocat la cartierul său general de la Hotelul „Claridge“, unde mi-a comunicat că aveam să fiu comandantul suprem al expediției aliate. Deşi decizia era definitivă, a adăugat el, mai avea să treacă ceva timp pînă la încheierea tuturor formalităților necesare unei numiri oficiale. În august, această numire s-a materializat într-o directivă a Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore.

Hotărîrea de a debarca în Africa de Nord impunea o răsturnare completă a concepțiilor noastre şi o revizuire drastică a tuturor planurilor şi pregătirilor. Pe cînd înainte ne bizuiam pe un mare număr de luni în cursul cărora să ne concentrăm sistematic forțele, acum aveam la dispoziție doar cîteva săptămîni. În locul unui atac masiv peste o fîşie îngustă de apă, expediția proiectată implica deplasări în largul Oceanului Atlantic, unde submarinele inamice constituiau o reală amenințare. Obiectivul nostru nu mai era un front restrîns, unde ştiam exact ce rol vor juca în desfăşurarea operațiilor militare factori ca terenul, condițiile locale şi populația, ci buza unui continent unde nu mai avusese loc de secole nici o campanie militară mai de seamă. Nu mai dispuneam de forțele aeriene pe care le planificasem pentru Europa; aviația pe care contam urma să fie concentrată la o singură bază, extrem de vulnerabilă – Gibraltar –, aşa că încă de la primele ciocniri trebuia să dobîndim un succes imediat şi substanțial. Un cap de pod în Normandia putea fi apărat şi chiar lărgit, oricît de încet s-ar fi întîmplat aceasta; un cap de pod pe coasta africană risca să se dovedească cu neputință de menținut.

Brusc, modificarea survenită în obiectivul, orarul şi împrejurările atacului putea avea serioase repercusiuni psihologice asupra tuturor acelora care nutreau convingerea că numai o ofensivă îndreptată direct împotriva centrelor vitale ale inamicului era capabilă să asigure victoria. Din

---

rezistența opusă de ofițerii francezi colaboraționişti şi de „consilierii” lor germani. – *Nota trad.*

fericire însă, decizia de a ataca Africa nu însemna, nici măcar implicit, că Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore abandona ideea de a efectua la momentul oportun debarcarea în Europa printr-o traversare a Canalului Mînecii. Deşi avea un caracter de diversiune, expediția în Africa era determinată de necesități ale momentului şi de speranța că grație ei se vor obține rezultate importante. Efectul minim scontat era că Axa nu va mai putea folosi Africa de nord-vest pentru bazele ei aeriene şi de submarine. Se mai miza, de asemenea, pe faptul că o înaintare spre est va veni în ajutorul Maltei asediate. Speranța cea mare, formulată la acea dată timpurie, era că toată Africa de Nord va fi curățată de trupele Axei şi că Mediterana, cel puțin de-a lungul coastelor ei meridionale, va deveni accesibilă convoaielor aliate cu direcția Orientul Mijlociu şi Îndepărtat, permițînd astfel să se renunțe la lunga rută din jurul Capului Bunei Speranțe.

Oricît ar părea de curios, unii ofițeri considerau că, chiar dacă vom reuşi să-l izgonim pe Rommel din Africa, tot nu vom izbuti să folosim Mediterana, deoarece germanii vor dispune în continuare de baze aeriene în sudul Europei. Un general-locotenent din armata de uscat a Statelor Unite era convins, chiar de la începutul războiului, că orice speranță de navigație în Mediterană era cu desăvîrşire iluzorie. Încă înainte de plecarea mea la Londra, el mi-a cerut cu insistență să mă opun unei astfel de tentative, pe care o califica drept o „idioție“. Această atitudine pesimistă a fost categoric respinsă de marina militară – şi mai ales de marina britanică –, care garanta că, cu sprijinul unor escadrile de vînătoare avîndu-şi bazele pe coasta nord-africană, convoaiele vor putea circula prin Mediterană fără a suferi pierderi peste măsură de mari.

De îndată ce s-a adoptat hotărîrea de a se debarca în Africa de Nord, generalul Marshall şi amiralul King s-au înapoiat la Washington, iar eu am rămas în fruntea forțelor americane de pe teatrul de luptă european. Numai că acum îmi revenea şi sarcina suplimentară de a organiza şi a conduce o expediție aliată în Africa de nord-vest.

Ne angajasem definitiv în rezolvarea acelui gen de

problemă care avea să reţină atenţia mea şi a colaboratorilor mei apropiaţi pentru tot restul războiului.

Capitolul al V-lea

Pregătiri pentru operaţia „Torch“

Prima mea sarcină era de a alege ofiţeri americani şi britanici pentru posturile-cheie la comanda marilor unităţi şi în statele-majore de care aveam nevoie pentru debarcarea în Africa.

În războaiele moderne, cîmpurile de bătălie se întind adesea pe un front de cîteva sute de kilometri şi măsoară cam tot atîta în adîncime. Pe cuprinsul unui astfel de teatru se află trupe de linia întîi, centre de refacere, spitale, linii de comunicaţii, ateliere de reparaţii, depozite, porturi şi nenumărate puncte de deservire, atît pentru forţele de uscat, cît şi pentru cele aeriene. În aceeaşi regiune se găseşte o populaţie civilă uneori prietenoasă, alteori ostilă, alteori neutră sau avînd atitudini diferite. Toate aceste unităţi, persoane şi activităţi trebuie ţinute sub un control atent, ca să se încadreze, fără excepţie, în efortul de realizare a planului strategic al comandantului suprem. Dar chiar cînd aceste condiţii sînt îndeplinite, sarcina statului-major general nu este încheiată. Tot ceea ce îi este necesar comandantului suprem trebuie să-i fie furnizat de către ţara sau ţările care-l sprijină. Zilnic, între statul său major şi guvernele din spate circulă sute de mesaje cu privire la planuri, calcule, pierderi, rechiziţii, personal, transporturi navale şi toate celelalte lucruri care-i sînt necesare pentru a atinge obiectivele fixate de superiorii săi. Metodele şi mecanismele militare de ducere a războiului au devenit extraordinar de complicate şi de

încîlcite, astfel încît înalții comandanți trebuie să folosească un personal uriaş pentru munca de control şi îndrumare. Din această cauză se crede uneori că rolul individului în război se pierde în mulțime, că greşelile unui ofițer cu răspunderi sînt îndreptate sau camuflate de activitatea colectivă a unui mare număr de colaboratori. Lucrurile nu stau aşa.

Individul lucrează acum altfel; de fapt, una dintre cele mai importante trăsături ale unui bun ofițer de astăzi este capacitatea sa de a-şi schimba metodele, ba chiar şi procesul de gîndire, pentru a se ține la curent cu necontenitele modificări aduse cîmpului de bătălie de către ştiința modernă, care lucrează sub presiunea nevoii de autoapărare a ființei naționale. Mai mult ca oricînd însă, calitățile personale joacă un rol deosebit în ducerea războiului. Explicația e simplă. Faptul că Wellington era un individ colțos şi inabordabil, care se delecta trimițînd observații sarcastice Ministerului de Război britanic, nu prezenta o importanță prea mare. El era căpetenia unică, el avea o privire de ansamblu asupra cîmpului de luptă şi dirija operațiile cu ajutorul unui restrîns personal administrativ şi al cîtorva aghiotanți şi curieri. De vreme ce avea curajul să ia hotărîri şi să nu se abată de la ele, de vreme ce abilitatea sa tactică corespundea necesităților epocii şi împrejurărilor respective, Wellington era un mare conducător de oşti. Dar colectivele şi statele-majore prin intermediul cărora îşi dobîndeşte comandantul modern informațiile şi îşi exercită autoritatea trebuie să constituie un mecanism alcătuit din piese admirabil angrenate, care să lucreze fără greş. În mod ideal, toți cei ce muncesc laolaltă trebuie să formeze un singur creier. Iată de ce elementele necorespunzătoare lovesc în unitatea de voință a colectivului de comandament, a cărui ireproşabilă funcționare este esențială pentru asigurarea şi controlul uriaşelor forțe terestre, aeriene, maritime şi de transport, care trebuie să acționeze ca o singură entitate împotriva inamicului. Calitățile personale ale comandanților superiori şi ale ofițerilor de stat-major prezintă o deosebită importanță. Capacitățile militarului de profesie şi tăria de

caracter, însuşiri indispensabile în posturile de înaltă răspundere, sînt adesea contracarate de trăsături negative, două dintre ele fiind mai frecvent întîlnite şi mai dăunătoare: goana excesivă după celebritate şi greşita concepție că fermitatea de acțiune presupune o comportare arogantă, chiar insuportabilă. Un ostaş remarca odată că un om care e sigur de pasul său nu simte nevoia să umble călare.

Statele-majore elaborează planuri pe baza deciziilor de ansamblu luate de comandanții superiori. Aşa cum se întîmplă, de exemplu, în cazul giganticelor operații combinate uscat-apă-aer, procesul de planificare necesită uneori săptămîni sau luni. Prin urmare, planurile trebuie să pornească de la fapte şi de la concluzii juste şi, odată întocmite, să fie definitive şi limpezi. Devierile de la concepțiile fundamentale sînt admisibile numai atunci cînd le reclamă profunde modificări ale situației. Comandantul trebuie să fie, aşadar, calm, clar şi hotărît; indiferent de postul de conducere pe care-l ocupă, dar mai ales atunci cînd se află în fruntea unor forțe aliate, eficiența sa va depinde într-o măsură mai mare de capacitatea de a conduce şi de a convinge decît de respectarea rigidă a practicii de a emite ordine arbitrare. Acest adevăr este deosebit de valabil în intervalul de timp necesar comandantului pentru a crea un climat de încredere, atît din partea guvernelor coaliției respective, cît şi din partea tuturor colaboratorilor săi. Dar, ori de cîte ori un incident sau o problemă îl obligă să-şi exercite şi să-şi impună autoritatea, comandantul trebuie să ceară ca ordinele sale să fie executate prompt şi integral.

O abatere – din fericire, măruntă – de la regulile securității comisă de un ofițer american care începuse să se cam dea la băutură mi-a atras atenția încă din prima fază a pregătirilor asupra necesității de a examina cu multă grijă felul de a fi al tuturor celor cărora li se încredințau funcții de răspundere. Lealitatea şi eficiența nu erau suficiente, la acestea trebuia să se mai adauge în mod obligatoriu discreția, tăria de caracter şi sobrietatea. Atunci cînd persoanele în cauză fie că erau relativ necunoscute, fie că nu fuseseră puse încă la încercare, apelam la foarte capabilul

nostru serviciu secret pentru a întreprinde o anchetă confidențială. Toți colaboratorii mei personali au fost astfel verificați şi controlați fără ştirea lor în decurs de cîteva săptămîni. Erau în joc probleme prea importante pentru a lăsa ceva la voia întîmplării. Pînă şi şoferii aveau uneori prilejul să ajungă în posesia unor date prețioase pentru inamic.

În materie de organizare, funcționare şi compunere a statului meu major, am procedat ca şi cum toți cei în cauză ar fi fost de aceeaşi naționalitate. În fiecare secție însă ne-am străduit să includem atît americani, cît şi englezi, aşa că a trebuit să aducem anumite modificări în sistemul nostru organizatoric din cauza deosebirilor de procedee dintre cele două țări. În primele zile, ofițerii aparținînd celor două naționalități colaborau la fel de cordial ca un dulău care se trezeşte nas în nas cu un motan. Dar, pe măsură ce trecea vremea, atmosfera de prietenie şi respect reciproc ce s-a instaurat a dus la închegarea unui colectiv care – prin comunitatea sa de țeluri, prin devotamentul față de datorie şi prin lipsa oricărei fricțiuni – nu era cu nimic mai prejos decît o echipă formată exclusiv din oameni de aceeaşi naționalitate şi de aceeaşi armă.

Pentru a preîntîmpina eventualitatea unui accident care m-ar fi făcut inapt de muncă, mai ales în stadiile inițiale ale operației, s-a luat hotărîrea să mi se atribuie un locțiitor, tot din armata S.U.A., ceea ce avea să mențină cît mai mult cu putință aparențele unei acțiuni exclusiv americane. În acest post a fost numit generalul Clark, care sosise în Anglia în calitate de comandant al Corpului 2 armată. Era un om relativ tînăr, dar un militar de carieră extrem de capabil, cu un deosebit talent de a-şi alege colaboratori destoinici şi de a le ține moralul ridicat. În cursul fazelor de planificare a operației „Torch", generalul Clark a funcționat ca locțiitor şi pînă la sosirea generalului Smith, la începutul lui septembrie, ca şef de stat-major. Lui îi revine mai mult decît oricui meritul coordonării în amănunțime a acestui prim plan aliat de desant maritim în Mediterana.

Pentru noi, cei de la Londra, la începutul lui august 1942

era limpede că nu mai aveam nici o clipă de pierdut dacă voiam să lansăm o ofensivă serioasă încă în cursul anului. Vara era deja pe trecute şi condiţiile meteorologice favorabile unei campanii nu mai aveau să dureze mult. Criza de timp era atît de acută, încît nu mai încăpea nici o posibilitate de a căuta varianta cea mai bună sau cea mai sigură – una satisfăcătoare devenise, de voie de nevoie, idealul nostru.

Mii de încurcături trebuiau soluţionate în strînsă colaborare cu forurile britanice – Ministerul Transporturilor, Ministerul Aviaţiei, Direcţia navigaţiei comerciale şi primul ministru. Aceste implicaţii se făceau simţite în egală măsură şi în Statele Unite. Aveam de-a face cu o aventură de tip nou şi aproape inedită din punctul de vedere al concepţiei. Pînă atunci, nici o ţară nu încercase vreodată să-şi trimită oştile într-o expediţie care să străbată mii de mile peste mări de la baze şi pînă la destinaţie, iar odată acolo să declanşeze o ofensivă de vaste proporţii.

Una dintre primele probleme cu caracter permanent ce s-a ridicat cu insistenţă în faţa noastră a fost de a determina exact ce forţe terestre, aeriene şi navale ne puteau fi puse la dispoziţie. De obicei, unui comandant i se fixează, odată cu obiectivul general, un volum precis de forţe, pe baza cărora îşi elaborează planul strategic, cît şi programele respective de ordin tactic, organizatoric şi de asigurare tehnico-materială. În cazul de faţă, situaţia era vagă, totalul resurselor necunoscut, obiectivul final imprecis; singurul element cert în toată afacerea îl constituiau instrucţiunile de a ataca. Duceam încă lipsă de multe lucruri şi nu exista ceva de care să dispunem din belşug. În jurnalul meu din acea epocă figurează extrase din zeci de mesaje, în majoritatea lor transmise între cele două ţărmuri ale Oceanului Atlantic, avînd drept unul şi acelaşi subiect: disponibilităţile Statelor Unite în materie de forţe terestre, aeriene şi navale. Departamentul Marinei Militare îndeosebi nu voia nici în ruptul capului să se angajeze categoric cu privire la numărul de nave pe care îl putea furniza expediţiei. Eram nevoiţi să lucrăm şi să întocmim planuri într-o atmosferă de nesiguranţă care ne măcina nervii.

Orice relatare în legătură cu problemele pe care le-am avut de înfruntat la sfîrşitul verii şi în toamna lui 1942 ar trebui să le trateze pe rînd, una după alta; soluțiile însă trebuiau găsite toate deodată. Strategia de ansamblu, tactica, procurarea navelor de desant, repartizarea forțelor navale pentru sprijin cu foc, organizarea forțelor aeriene, măsurile de amenajare a centrelor de instrucție şi de etapă, asigurarea aprovizionării inițiale şi ulterioare şi stabilirea compunerii exacte a fiecărui element din fiecare grupare de asalt – toate aceste teme pretindeau a fi abordate simultan şi progresiv. Orice dificultate ivită în vreo verigă dădea naştere imediat unor dificultăți în toate celelalte.

În primul rînd, trebuiau stabilite zonele unde se va desfăşura atacul şi care va fi forța globală a acestuia. Încă din ianuarie 1942, guvernele noastre respinseseră, după o scurtă examinare, proiectul unei debarcări americane numai la Casablanca, proiect purtînd numele de cod „Gymnast“. Scopul său se limita la a împiedica Axa să folosească Africa occidentală pentru bazele sale de submarine. Ceva mai tîrziu, obiectivul inițial al operației „Gymnast“ a fost lărgit, cuprinzînd şi o debarcare a englezilor pe litoralul mediteranean. Aş adăuga aici între paranteze că în cursul întregii noastre campanii de mai tîrziu nu am găsit nicăieri în Africa occidentală vreo dovadă că porturile de pe coasta ei fuseseră vreodată utilizate de Axă ca baze pentru submarine.

Pentru a stabili punctele de debarcare ale expediției trebuia să ținem seama, înainte de orice, de posibilitatea de a asigura convoaielor noastre o acoperire aeriană adecvată din momentul cînd vor intra în raza de acțiune a bombardierelor inamice şi pînă la cucerirea capetelor de pod. Zona primejdioasă cuprindea Mediterana occidentală pînă la Gibraltar şi se extindea chiar mult mai la vest de strîmtoare, pînă unde puteau ajunge bombardierele inamice cu rază mare de acțiune. Nu aveam la dispoziție portavioane aliate în număr suficient; de fapt, în tot cursul întregii noastre experiențe în Mediterana nu am dispus niciodată de mai mult de două sau trei portavioane simultan.

Aproape întreaga povară a protecției aeriene trebuia deci

să cadă pe umerii aviației bazate la sol, şi anume, în singurul loc cu putință, adică Gibraltarul. Iată de ce Gibraltarul devenea punctul focal al umbrelei noastre aeriene, de unde se stabilea distanța pînă la care puteam înainta fără teamă în Mediterana cu navele de suprafață. Numărul redus al vaselor comerciale limita efectivele forțelor pe care le puteam transporta, iar lipsa de escortoare şi de nave pentru sprijin cu foc ne obliga să prevedem debarcări doar în trei puncte principale (în primele săptămîni am crezut că vor fi numai două).

În cadrul registrului nostru de posibilități, patru porturi sau zone portuare importante constituiau obiective demne de interes. Ele erau, de la vest spre est, Casablanca, pe coasta Atlanticului, şi Oran, Alger şi regiunea Bône, pe litoralul mediteranean. O debarcare directă încununată de succes în regiunea Bizerta-Tunis ar fi dat rezultate excelente, dar Tunisul ieşea cu mult din raza avioanelor noastre de vînătoare, iar experiența convoaielor britanice care se îndreptau spre Malta frizase îndeaproape dezastrul, aşa că am renunțat repede la acest proiect, ca depăşind limitele unui risc justificabil.

Totuşi, era foarte de dorit să cucerim regiunea Bizerta-Tunis cît mai repede cu putință, pentru a veni în ajutorul Maltei şi pentru a ataca – pe uscat, pe mare şi în aer – linia de aprovizionare a lui Rommel, punînd astfel capăt victorios războiului din Africa.

La cealaltă extremitate, Casablanca era importantă în acel moment doar din două motive. Mai întîi, acolo se afla punctul terminus al unei lungi şi şubrede linii de cale ferată, care şerpuia prin Munții Atlas spre răsărit, pînă la Oran şi Alger, ca să ajungă, în cele din urmă, în Tunisia. Calea ferată avea o capacitate mică, dar ne oferea o linie de comunicație, fie ea şi firavă, în eventualitatea că inamicul ne-ar fi atacat prin Spania – țară cu o atitudine amicală față de Axă – şi că artileria şi bombardierele sale ar fi scos din uz strîmtoarea Gibraltar ca arteră de întreținere a forțelor noastre. Fără calea ferată Casablanca-Oran, aşa proastă cum era ea, trupele trimise în Mediterana ar fi rămas izolate şi chiar o

eventuală acțiune pentru salvarea lor ar fi devenit riscantă.

Celălalt factor care făcea din Casablanca un obiectiv important era influența pe care o debarcare în forță acolo urma să o exercite asupra Spaniei şi a triburilor din Maroc. Dacă operația dădea greş, nu era exclus ca autoritățile franceze vichyste să asmută aceste triburi războinice împotriva noastră, împrejurare care ar fi oferit aproape sigur Spaniei un motiv în plus pentru a interveni de partea Axei.

Proiectul Casablanca prezenta un risc operativ puțin obişnuit. Spre sfîrşitul toamnei şi iarna, coasta de nord-vest a Africii este greu accesibilă navelor mici de desant. Talazurile lungi ale Atlanticului se revarsă pe plaje, spărgîndu-se cu o furie înspăimîntătoare – fenomen care, în medie, se întîlneşte în patru zile din cinci, chiar şi toamna, cînd vremea e relativ bună. Din punct de vedere naval, riscul unei astfel de operații ar fi fost mult mai mare decît în Mediterana, unde prognoza meteorologică era relativ favorabilă.

De la început a fost clar că, indiferent de planul operativ, trebuia să cucerim Oran şi Alger. Ambele erau porturi importante, iar aerodromurile de lîngă Oran urmau să joace un rol esențial în operațiile ulterioare, mai ales ca puncte de escală pentru avioane de vînătoare cu rază mică de acțiune în zborul lor de la Gibraltar spre linia frontului, oriunde ar fi ajuns ea. Cît despre Alger, acesta era centrul activității politice, economice şi militare din întreaga zonă.

Rămînea acum de stabilit care vor fi planurile asaltului. Aveam de ales între a ataca fie Casablanca, Oran şi Alger, fie Oran, Alger şi Bône.

Ne-am aplecat asupra acestei probleme îndelung şi cu toată seriozitatea. Personal am ajuns să înclin în favoarea debarcării întregii forțe pe țărmul Mediteranei. După părerea mea, Tunis era un trofeu atît de prețios, încît merita să debarcăm într-un punct situat cît mai departe spre est, aşa cum era Bône. Desigur, a trece în Mediterana fără a stabili o bază la Casablanca însemna a înfrunta o primejdie în plus. Dar, gîndeam eu, de vreme ce şi aşa riscam foarte mult, de ce să nu mizăm totul pe o singură carte? Izolată de noi dinspre

est, Casablanca fie că ar fi căzut de la sine, fie că ar fi fost ocupată de coloanele noastre venite pe calea ferată de la Oran. Opțiunea mea era influențată şi de dorința de a ocoli marile primejdii naturale care pîndeau o debarcare la Casablanca.

Transmițînd acest proiect Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore, am constatat că superiorii noştri de la Washington nu erau de acord ca din planul inițial de atac să fie omisă Casablanca. Ei considerau că riscul de a ne bizui exclusiv pe strîmtoarea Gibraltar ca linie de comunicație era prea mare şi că, în ciuda capacității sale limitate, calea ferată Casablanca-Oran trebuia să cadă repede în mîinile noastre, devenind o garanție parțială în cazul cînd Axa ar fi atacat îngusta trecere de la Gibraltar. Şefii statelor-majore americane erau, de asemenea, de părere că, în lipsa debarcării imediate a unor puternice forțe în Maroc, guvernul de la Madrid ar înclina cu mult mai mult să intre în război sau să permită germanilor să treacă prin Spania pentru a ataca spatele frontului nostru. O altă obiecție împotriva operației Bône izvora din îndoiala că am fi fost în stare să furnizăm acoperirea aeriană corespunzătoare într-o zonă atît de accesibilă avioanelor Axei staționate în Italia şi Sicilia. Trebuie spus că pierderile suferite ulterior la Bône şi în alte porturi din vecinătate, ca urmare a raidurilor bombardierelor inamice, au tins să dovedească temeinicia acestor obiecții. Dar hotărîrea Comandamentului Unificat al Şefilor de State-Majore de a nu include o debarcare la Bône în prima fază a operației ne obliga să efectuăm orice înaintare ulterioară de la Alger spre est numai în coloană de marş, simultan cu acțiuni locale de desant maritim împotriva porturilor mai mici de pe coastă, pînă la Tunis.

După cîte îmi amintesc, a fost singura împrejurare din cursul războiului cînd vreunul dintre planurile operative propuse de noi a suferit o schimbare parțială prin intervenția unei autorități superioare. Am acceptat bucuroşi hotărîrea, deoarece fusese luată pe considerente mai curînd politice decît tactice, iar aprecierile politice intră în preocupările guvernelor, nu ale ostaşilor. Aceasta nu ne-a împiedicat,

totuşi, să atragem atenţia asupra faptului că perspectiva de a ocupa repede portul Tunis se deplasa astfel de pe tărîmul probabilului pe cel al unui posibil îndepărtat.

Următoarea decizie majoră privea stabilirea datei. Prognozele meteorologice indicau o persistentă înrăutăţire a condiţiilor atmosferice încă de la începutul toamnei. Timpul devenea, aşadar, de o importanţă vitală. Am făcut totul pentru a lansa atacul cît mai curînd cu putinţă, mergînd pînă acolo încît am renunţat să mai asigurăm în măsura dorită capacitatea de luptă a formaţiilor navale, aeriene şi terestre, de vreme ce a le întări dincolo de nivelul care le dădea o şansă de succes ar fi însemnat a întîrzia operaţia.

Unul dintre cei mai de seamă factori în pregătirea expediţiei a fost evaluarea situaţiei politice din Africa de Nord. Era o chestiune extrem de complicată, asupra căreia se aplecaseră de multă vreme atît guvernul Statelor Unite, cît şi cel al Marii Britanii. Ambele guverne erau de acord ca debarcarea să aibă o înfăţişare cît mai americană cu putinţă. Se socotea însă la fel de important ca expediţia să fie atît de puternică numericeşte, încît autorităţile locale franceze, civile şi militare, să poată invoca pe drept cuvînt o „zdrobitoare superioritate“ ca justificare faţă de guvernul de la Vichy şi de patronii săi hitlerişti pentru grabnica lor capitulare şi, aşa cum nădăjduiam, pentru ulterioara colaborare cu noi.

Concepţia de bază a expediţiei pornea de la premisa că forţele armate franceze, reprezentanţii autorităţilor şi populaţia Africii de nord-vest ne vor permite să debarcăm fără a opune rezistenţă, alăturîndu-ni-se apoi în lupta comună împotriva Germaniei. Nimic din istoria politică a anilor 1940-1942 însă nu lăsa să se întrevadă că aşa se vor petrece lucrurile; cele anticipate de noi erau mai mult o speranţă decît o perspectivă. Prin urmare, se impunea să ne pregătim pentru eventualitatea că vom avea de luptat împotriva unor forţe al căror total era estimat la 200 000 de ofiţeri şi soldaţi. Dar instrucţiunile guvernelor noastre indicau foarte clar că era necesar să ne străduim ca Africa de Nord să devină aliatul nostru. Nu trebuia să acţionăm ca şi cum am fi ocupat un teritoriu inamic, afară de cazul cînd am

fi fost siliți să ne comportăm așa din cauza unei prelungite rezistențe a francezilor. Planurile elaborate de noi prevedeau tot ceea ce era de natură să determine forțele franceze din Africa să treacă de partea noastră; o mare atenție s-a acordat, de exemplu, formulărilor din apelurile şi proclamațiile care urmau să fie date publicității odată cu începerea debarcării.

La Casablanca şi Oran a fost destul de lesne să dăm expediției o fațadă exclusiv americană. Primul dintre aceste porturi urma să fie atacat numai de forțe venite direct din Statele Unite. La asaltul Oranului participau două divizii americane: Divizia 1 infanterie şi părți din Divizia 1 blindată, ambele staționate pe atunci în Regatul Unit. Deoarece lipsa de vase nu ne îngăduia să mai aducem şi alte forțe direct din S.U.A., singurele trupe americane implicate în debarcarea la Alger erau o parte din Divizia 34, venită din Irlanda, precum şi un regiment din Divizia 9 şi un batalion de *rangers*. Nu era suficient pentru a duce la capăt misiunea în eventualitatea că am fi întîmpinat o rezistență reală, dar unitățile britanice de sprijin erau astfel repartizate printre forțele de desant, încît numai în cîteva cazuri ele intrau efectiv în valurile de asalt.

Fără îndoială, la scurtă vreme după primele debarcări, forțele armate franceze şi populația din Africa aveau să-şi dea seama de participarea englezilor; se considera însă că, din moment ce puneam piciorul acolo şi reuşeam să dovedim, repede şi clar, bunele noastre intenții, eventualele complicații se vor reduce la minimum. Drapelele americane aveau să servească la identificarea trupelor şi vehiculelor noastre.

Tot studiind, revizuind, verificînd şi reverificînd, am elaborat coordonatele esențiale ale planului nostru de atac, pe care le-am respectat cu strictețe, în ciuda unor modificări de amănunt. Aşadar, urma să debarcăm la Casablanca, Oran şi Alger*. Forțelor americane le revenea sarcina de a proteja

* Operația „Torch" (8-11 noiembrie 1942) a fost efectuată de trei grupări operative (*Task Forces*): Gruparea operativă de vest (35 000 de oameni în 39 de nave de transport, însoțite de o masivă escortă) cu

spatele frontului în Maroc, iar forțele britanice, după o debarcare cît mai rapidă şi în măsura în care situația o permitea, trebuiau să se năpustească spre Tunis.

Am adus la cunoştința generalului Marshall dorința de a-l avea pe generalul Patton în fruntea desantului de la Casablanca şi peste puțină vreme George s-a prezentat la Londra, unde a căpătat instrucțiuni detaliate cu privire la partea de plan care îi revenea. Dar imediat după înapoierea sa la Washington am primit un mesaj care mă anunța că intrase într-un conflict atît de cumplit cu Departamentul Marinei, încît se discuta în mod serios destituirea lui din funcție. Convins că toată încurcătura, indiferent de natura ei, nu era decît o manifestare a tendințelor histrionice ale lui George, am protestat imediat: dacă ieşirile lui prea personale dădeau naştere la dificultăți în cursul diverselor şedințe cu oficialitățile, propuneam să fie trimis împreună cu trupele, permițîndu-se unuia dintre colaboratorii săi să-l reprezinte la dezbaterile unde se puneau la punct amănuntele planului. Oricum, incidentul nu a avut urmări.

Ştiam bine că lui Patton îi plăcea să-şi uluiască auditoriul cu declarații fantastice; mulți dintre cei ce-şi închipuiau că-l cunosc îndeaproape nu au reuşit niciodată să străpungă carapacea de saltimbanc, sub care se ascundea mereu şi cu multă grijă. În fond însă era un foarte priceput comandant, care ştia totdeauna să cîştige devotamentul subalternilor săi. Încă din fragedă tinerețe, singura lui ambiție era de a dobîndi gloria pe cîmpul de luptă. Din acelaşi motiv studia cu nesaț istoria militară, eroii lui fiind marii conducători de oşti ai trecutului.

Afectarea şi manierismul pe care le afişa Patton erau născocite de el cu premeditare. Una din pozele sale, de exemplu, era aceea a celui mai neîndurător ofițer din armată. În realitate, poate că defectul lui cel mai mare era tocmai

---

destinația Casablanca, a venit direct din S.U.A.; Gruparea operativă de centru (39 000 de oameni în 47 de transportoare), cu destinația Oran, şi Gruparea operativă de vest (33 000 de oameni în 34 de transportoare) cu destinația Alger, au venit ambele din Anglia şi au fost de asemenea escortate de puternice escadre navale. – *Nota trad.*

îngăduința, mai ales atunci cînd era vorba de un prieten. Într-un rînd, ceva mai tîrziu în cursul războiului, mi-a cerut pe un ton vehement să scot din cadrele armatei optzeci de ofițeri care, după spusele lui, se dovediseră incapabili şi timorați pînă la laşitate. Era atît de indignat şi de insistent, încît m-am declarat de acord, cu condiția să-mi trimită în prealabil un raport în scris. Uimit, pare-se, de încuviințarea mea, a început să amîne prezentarea listei de la o săptămînă la alta, sub diverse pretexte. În cele din urmă, mi-a mărturisit, spăsit, că se răzgîndise şi că nu mai voia să pedepsească pe nimeni.

Gruparea operativă de centru, Corpul 2 armată american, care urma să atace Oranul, avea în fruntea sa pe generalul-maior Lloyd R. Fredendall. Îl cunoscusem doar în treacăt înainte de lansarea operației în Africa, dar avea o excelentă reputație de organizator şi instructor.

Gruparea operativă de est, căreia îi revenea sarcina de a debarca la Alger, urma să acționeze într-un mod mai aparte. Pentru a păstra fațada americană, trupele de asalt se aflau sub conducerea generalului-maior Charles W. Ryder, comandantul Diviziei 34. El se comportase admirabil în primul război mondial, în cursul căruia fusese avansat de cîteva ori pe cîmpul de luptă, dobîndind gradul de locotenent-colonel pe cînd era încă foarte tînăr. În anii dintre cele două războaie mondiale i se dusese faima de ostaş valoros, iar acum avea să dovedească o mare tărie de caracter şi o neîntrecută vitejie pe cîmpul de bătălie. Ryder urma să rămînă în vîrful atacului numai pînă la ocuparea Algerului. De îndată ce gruparea operativă de est avea să se consolideze în oraş, conducerea urma să treacă în mîinile generalului-locotenent Sir Kenneth A.N. Anderson, comandantul Armatei 1 britanice. Misiunea lui era de a înainta spre est cît mai repede cu putință, încercînd să ocupe Tunisul. Generalul Anderson era un scoțian îndrăzneț, adevărat om al datoriei, fără urmă de egoism. Cinstit şi deschis, era de o sinceritate vecină uneori cu impolitețea; în mod bizar, această însuşire îl făcea să ajungă în conflict mai degrabă cu camarazii lui de arme britanici decît cu

americanii. Adevăratul lui punct slab era, probabil, timiditatea. Nu se bucura de popularitate, dar spiritul lui combativ îmi impunea realmente respect. Pînă şi celor mai severi critici ai săi le-ar veni greu să treacă cu vederea strălucita victorie pe care Anderson a repurtat-o, în cele din urmă, în Tunisia.

Încă din faza de elaborare a proiectului de expediție, guvernele noastre au studiat atent posibilitatea de a prevedea participarea la operația „Torch“ a generalului de Gaulle, care se afla pe atunci la Londra. Dar unități de sub comanda sa luaseră parte la falimentarul asalt împotriva Dakarului, unde atacatorii trebuiseră să se retragă în dezordine în fața rezistenței opuse de garnizoana franceză locală. Englezii au rămas încredințați că acest eşec se datora unor indiscreții ale cartierului general al lui de Gaulle de la Londra. Influențate poate de acest nefericit precedent, guvernele american şi britanic ne-au trimis instrucțiuni în sensul că nu aveam voie sub nici un motiv să comunicăm vreo informație generalului de Gaulle în legătură cu proiectata expediție în Africa.

Se confirma presupunerea că prezența generalului de Gaulle în rîndul primelor forțe de asalt va suscita o împotrivire îndîrjită din partea garnizoanelor franceze. Căci, în timp ce întocmeam planurile pentru „Torch“, ne parvenea la Londra un şuvoi neîntrerupt de informații trimise de consuli şi de alți reprezentanți oficiali pe care Departamentul de Stat îi avea în Africa. Toate aceste informații concordau în a sublinia că, la vremea aceea, corpul de ofițeri activi din armata franceză îl considera pe de Gaulle un ostaş neleal. Cu totul alta era reputația lui în rîndurile Mişcării de rezistență a populației civile. Dar pe atunci – şi mai ales în Africa –, acțiunile elementelor din Rezistență erau încă slabe şi lipsite de eficiență, iar primul nostru obiectiv consta în a atrage de partea aliaților forțele armate franceze.

Nu e greu de înțeles de ce ofițerii din armata franceză nu-l agreau pe de Gaulle. Odată cu capitularea Franței, în 1940, ofițerii rămaşi în rîndurile armatei acceptaseră poziția şi ordinele guvernului de la Vichy, renunțînd să mai lupte. Din punctul lor de vedere, dacă atitudinea lui de Gaulle era justă,

reieşea că orice ofiţer francez care se supunea ordinelor lui Pétain era un poltron. Dacă de Gaulle era un patriot, ei trebuiau să se socotească nişte laşi. Fireşte, ofiţerilor nu le convenea să se vadă într-o astfel de postură; le era mai la îndemînă să considere că ei erau adevăraţii fii credincioşi ai patriei, care executau ordinele autorităţii civile constituite. Iată de ce, în ochii lor, pe plan atît oficial, cît şi personal, de Gaulle era un dezertor.

Totuşi, se ştia că în Africa de Nord exista un puternic curent antigerman şi antivichyst, chiar şi în rîndurile ofiţerilor. Dacă atacul nostru făcea dovada unei forţe suficiente încă de la început, se aprecia că exista posibilitatea ca toţi aceşti ofiţeri să considere că onoarea le era salvată printr-o rezistenţă de formă; înclinîndu-se în faţa inevitabilului, ei ni se puteau alătura ulterior în lupta împotriva inamicului tradiţional, care îi umilise în 1940. Situaţia era complicată şi confuză, dar politica fermă a celor două guverne aliate a fost de a păstra un secret total asupra expediţiei faţă de francezii de la Londra. Un argument suplimentar şi foarte important a fost şi acela că operaţia nu putea reuşi decît dacă surpriza era desăvîrşită. Cu cît mai puţini erau cei care ştiau ceva despre „Torch“, cu atît era mai bine.

Fiecare zi aducea cu sine noi dificultăţi în munca de elaborare a planurilor. Printre aceste probleme complexe se numărau, de exemplu, transporturile destinate Rusiei. Retragerea vaselor de pe rutele maritime – pentru a li se da răgaz să se reînarmeze, să fie încărcate, să se strîngă laolaltă şi să treacă în Mediterana – afecta în mod serios convoaiele în direcţia Murmansk. Fenomenul a început să se resimtă încă din septembrie 1942. Din aceleaşi considerente aveau de suferit şi alte obligaţii vitale ale Marii Britanii şi Statelor Unite în materie de transporturi navale. Era însă unul dintre inevitabilele preţuri pe care trebuia să le plătim pentru a putea declanşa operaţia.

O altă complicaţie se datora faptului că toată tehnica de luptă, ca şi materialele de aprovizionare livrate Angliei de Statele Unite înainte de proiectul „Torch“ erau destinate

atacului peste Canalul Mînecii. Graba de a descărca navele pentru a li se permite să se înapoieze cît mai rapid era pe atunci un considerent de prim ordin, aşa că toate materialele şi tehnica de luptă au fost fie azvîrlite în magazii, fie depozitate în aer liber, fără a fi inventariate şi separate pe sortimente. Ni se părea că vom avea destulă vreme pentru asta, pe măsură ce va spori şi personalul nostru. Acum ne trezeam brusc în situaţia de a avea imediat nevoie de lucrurile aduse de peste ocean, dar nu exista nici o evidenţă graţie căreia materialele necesare să fie alese, ambalate şi încărcate în minimum de timp. Ar fi trebuit să dăm mai multă atenţie „birocraţiei“ şi hîrţoagelor.

O altă complicaţie privea forţele noastre aeriene. În vara anului 1942 păşisem cu dreptul, organizînd un comandament al aviaţiei de bombardament şi unul al aviaţiei de vînătoare, în scopul de a întreprinde acţiuni aeriene împotriva Germaniei. Acum însă a trebuit să luăm un mare număr de unităţi de aviaţie de la destinaţia lor iniţială, să le supunem unei noi pregătiri de luptă şi să le reorganizăm în vederea participării lor la debarcarea în Africa. Cîteva escadrile americane de vînătoare au fost nevoite să zboare pe aparate britanice „Spitfire“. Probleme la fel de dificile au survenit în legătură cu reţeaua de transporturi din interiorul Angliei, cu folosirea porturilor ei aglomerate şi cu instruirea trupelor de uscat.

Fiecare săptămînă ne aducea liste de noi şi noi nave scufundate sau avariate de submarinele inamice, nave ce figurau în planurile noastre pentru transportul trupelor, al tehnicii de luptă şi al materialelor de aprovizionare. Fiecare scufundare ne obliga să ne revizuim planurile operative şi tactice.

Toate acestea ne determinau să ţinem nenumărate şedinţe, de regulă cu reprezentanţii statelor-majore tactice şi ai serviciilor din Marea Britanie, dar adesea şi cu primul ministru. La cererea sa, în această perioadă am luat deprinderea să mă întîlnesc cu Churchill de două ori pe săptămînă. Marţi prînzeam împreună la locuinţa sa din Downing Street nr. 10, de faţă fiind de obicei şi unul sau mai

mulți membri ai Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore sau ai Cabinetului de Război. În serile de vineri luam cina la Chequers, reşedința de țară a primului ministru, rămînînd uneori şi peste noapte, prilej pentru un şir nesfîrşit de şedințe cu reprezentanți ai oficialităților, atît militare, cît şi civile. Aproape totdeauna era prezent şi ministrul de externe, Anthony Eden.

După vreo şase săptămîni de muncă intensă la elaborarea planurilor, am fost anunțați că Robert E. Murphy, cel mai de seamă reprezentant al Departamentului de Stat în Africa de Nord, ne va face o vizită confidențială, spre a discuta cu noi implicațiile politice şi posibilitățile din acea zonă – factori care se numărau printre marile semne de întrebare ale întregii operații. Franța regimului de la Vichy era o țară neutră, cu care Statele Unite continuau să întrețină relații diplomatice. În tot cursul istoriei lor, S.U.A. nu participaseră niciodată la vreun atac neprovocat împotriva unui stat neutru şi, deşi Pétain colabora fățiş cu Hitler, nu încăpea îndoială că sub acest raport liderii politici americani priveau cu multă repulsie operația „Torch".

Considerînd că opinia publică din Africa de Nord înclina în favoarea aliaților, atît guvernul american, cît şi cel britanic voiau să confere debarcării aspectul unei operații întreprinse ca răspuns la dorința populației locale de a se elibera de jugul vichyist. Nu numai că eram hotărîți să evităm trecerea Franței pe lista – şi aşa prea lungă – a inamicilor noştri, dar intenționam, pe cît cu putință, să dăm impresia că am venit în Africa nu cu forța, ci mai curînd ca invitați.

Ne dădeam seama că oficialitățile vor trebui să opună o oarecare rezistență debarcării, deoarece în Europa francezii se aflau în continuare sub călcîiul german. Dacă am fi putut însă demonstra că opinia publică era categoric potrivnică conducătorilor de la Vichy, opoziția politică pe care o întîmpina proiectul nostru în Marea Britanie sau în Statele Unite s-ar fi atenuat.

Robert Murphy, care se afla de mult la post în Africa, fusese informat din timp şi în mod confidențial de preşedintele Roosevelt despre posibilitatea unei acțiuni

militare în această zonă. Cu ajutorul colaboratorilor săi, el nu numai că a făcut un sondaj continuu al opiniei publice, dar s-a străduit din răsputeri să depisteze pe conducătorii militari şi politici care erau categoric ostili Axei şi care-şi păstrau posturile doar din lealitate faţă de Franţa. Amabil, prietenos, extrem de abil şi vorbind bine limba franceză, Murphy corespundea admirabil acestei misiuni. Activitatea desfăşurată de el între anul 1940 şi ultimele luni ale anului 1942 a adus, fără doar şi poate, o mare contribuţie la succesul final.

Călătoria sa la cartierul meu general de la Londra, în toamna anului 1942, s-a efectuat în cel mai strict secret. La Washington, unde făcuse prima escală, i se dăduse o uniformă şi gradul fictiv de locotenent-colonel. La mine s-a prezentat sub numele de McGowan. M-am întîlnit cu el într-un loc dinainte stabilit, în afara oraşului, şi în mai puţin de douăzeci şi patru de ore era din nou în drum spre Washington.

Am aflat de la Murphy numele ofiţerilor care nutreau simpatii proaliate, precum şi ale celor decişi să ne dea o mînă de ajutor. Tot de la el am aflat în ce stare de spirit se afla armata franceză, precum şi populaţia civilă. A pronosticat cu multă exactitate că cea mai puternică rezistenţă o vom întîmpina în Marocul Francez, unde generalul Auguste Paul Noguès era ministrul de externe al sultanului*. Murphy ne-a furnizat, de asemenea, o serie de amănunte cu privire la prezenţa militară franceză în Africa, inclusiv date despre tehnica de luptă şi gradul de instruire a forţelor de uscat, aeriene şi navale. Din calculele sale reieşea că o rezistenţă înverşunată a francezilor s-ar fi soldat cu bătălii sîngeroase; în schimb, dacă francezii s-ar fi hotărît imediat să treacă de partea noastră, puteam spera să ne atingem repede obiectivul principal, acela de a ocupa Tunisia şi de a-l ataca

* Protectorat francez din 1912, Marocul avea un conducător nominal – sultanul – şi unul real – comisarul rezident general, care reprezenta puterea protectoare. Noguès cumula acest post cu cel de „ministru de externe“ în guvernul sultanului. – *Nota trad.*

din spate pe Rommel. După părerea lui Murphy, trebuia să ne aşteptăm la o situaţie de mijloc între cele două extreme. Evenimentele ulterioare au confirmat aceste prevederi.

Într-o altă privinţă însă, pronosticurile sale au fost cu totul eronate, deşi nu din vina lui. Generalii francezi Charles Emmanuel Mast, şeful de stat-major al Corpului 19 armată din Algeria, Marie Emile Bethouart, comandantul diviziei din Casablanca, şi alţi ofiţeri care îşi puneau viaţa în primejdie pentru a ne veni în ajutor îl convinseseră pe Murphy că aducerea în Africa de Nord a generalului Henry Giraud* cu scopul mărturisit de a contribui la o insurecţie împotriva guvernului de la Vichy ar fi declanşat o reacţie imediată şi entuziastă; întreaga regiune s-ar fi ridicat atunci la luptă unită sub ordinele unui conducător pe care informatorii diplomatului american îl prezentau ca fiind foarte popular. Cîteva săptămîni mai tîrziu, o critică întorsătură a situaţiei avea să ne arate că această speranţă nu avea nici un temei.

Murphy era convins că legăturile de colaborare cu prietenii noştri din Africa de Nord nu ar fi avut decît de cîştigat dacă un ofiţer superior din cadrul statului meu major ar fi plecat acolo pentru a stabili un contact direct. Fireşte, întîlnirea trebuia să aibă loc în clandestinitate, căci, dacă ar fi fost descoperiţi, emisarii mei ar fi fost internaţi într-un lagăr, iar toţi ofiţerii francezi amestecaţi într-o treabă ca aceasta ar fi fost judecaţi, probabil, ca trădători de către autorităţile vichyiste. Am luat pe loc hotărîrea de a ne asuma riscurile şi de a trimite o mică solie la generalul Mast şi la prietenii săi. Deoarece, evident, eu însumi nu mă puteam duce, am ales dintr-o grămadă de voluntari pe locţiitorul meu, generalul Clark, care a plecat împreună cu o suită restrînsă.

Călătoria s-a efectuat cu avionul şi submarinul. Totul a

---

* Comandant al Armatei 7 în 1939 şi apoi al Armatei 9, generalul Henri H. Giraud a fost luat prizonier de germani la 18 mai 1940 şi internat în fortăreaţa Königstein. A evadat în aprilie 1942, stabilindu-se în condiţii de semiclandestinitate în partea de sud a Franţei, aflată sub jurisdicţia guvernului de la Vichy. – *Nota trad.*

mers ca pe roate, numai că, pînă la urmă, autoritățile locale au mirosit ceva suspect: conspiratorii francezi s-au văzut nevoiți să dispară în grabă, iar generalul Clark şi însoțitorii săi au trebuit să se ascundă înainte de a se urca din nou la bordul submarinului. Din cauza timpului nefavorabil, îmbarcarea s-a făcut cu dificultate, dar, în afară de o baie forțată şi de pierderea unei mici sume de bani, nu s-a întîmplat nimic grav. Expediția a avut meritul de a ne fi adus noi informații de amănunt, care însă nu au determinat nici o modificare substanțială în planurile noastre.

Pentru cei mai mulți dintre noi, şi mai ales pentru americani, discuțiile cu Robert Murphy au reprezentat primul contact indirect cu o serie de oficialități franceze. El ne-a expus pe larg trăsăturile caracteristice şi tendințele politice ale celor mai de seamă generali şi reprezentanți ai autorităților civile cu care urma, probabil, să avem de-a face. Murphy a subliniat cu insistență că, la acea dată, francezii vădeau o profundă stimă pentru guvernul şi poporul american, spre deosebire de ostilitatea pe care o manifestau față de englezi.

Churchill a acceptat acest punct de vedere şi şi-a dat personal toată osteneala ca „Torch“ să îmbrace, pe cît era omeneşte cu putință, aparențele unei operații pur americane. La un moment dat, el a avut chiar intenția de a ordona tuturor unităților britanice care participau la debarcarea inițială să îmbrace uniforma armatei de uscat americane. La discuțiile duse în jurul diverselor aspecte politice asista aproape totdeauna Anthony Eden, ministrul de externe, adesea fiind prezent şi John Winant, ambasadorul Statelor Unite în Marea Britanie în anii războiului. Preocupările noastre în acest domeniu ilustrează din plin vechiul truism conform căruia considerentele politice nu pot fi niciodată rupte complet de cele militare, iar războiul nu este decît o continuare a politicii pe tărîmul forței. Debarcarea aliată în Africa a fost o incursiune cu totul aparte a forțelor armate în arena politicii internaționale: invadam un stat neutru pentru a face din el un prieten. Dar, oricît de importante ar fi fost chestiunile de ordin politic, ele nu reprezentau decît o

fracțiune din problemele dificile cu care aveam zilnic de furcă.

Ne angajasem într-un joc de noroc cu miză mare, ceea ce este însă o caracteristică a războiului şi nu constituie în sine un motiv deosebit de nelinişte. Dar domnea nesiguranța în multe privințe: nesiguranță în legătură cu atitudinea Spaniei şi cu ceea ce aflase inamicul despre planurile noastre; nesiguranță în legătură cu numărul exact de nave disponibile în clipa cînd expediția va primi ordinul de plecare; nesiguranță în legătură cu capacitatea forțelor aeriene de a asigura o protecție corespunzătoare convoaielor noastre atunci cînd se vor apropia de coasta africană.

Mari riscuri prezenta, de asemenea, proiectul de a trimite din Anglia, la bordul unor avioane de transport, un detaşament de paraşutişti care să ocupe aeroporturile din vecinătatea Oranului. Aceste avioane trebuiau să parcurgă, cu viteza lor relativ mică, o distanță de peste 1 200 de mile, trecînd prin zone unde puteau fi atacate de aviația duşmană. Aterizarea lor (sau lansarea paraşutiştilor) urma să aibă loc pe aerodromuri despre care nu dețineam decît foarte vagi informații. Mulți ofițeri experimentați s-au apucat literalmente cu mîinile de cap în fața unui proiect atît de „smintit". Alte planuri prevedeau asalturi directe, care promiteau să fie foarte sîngeroase, întreprinse de unități speciale împotriva docurilor din Alger şi Oran, în scopul de a preveni sabotajele şi distrugerile şi de a menține intacte instalațiile portuare pentru necesitățile noastre ulterioare.

Sistemul de conducere a operației „Torch", avea o concepție de bază cu desăvîrşire inedită. De nenumărate ori, în vara anului 1942, o serie de vechi camarazi de arme s-au simțit datori să mă avertizeze că ideea de unitate între cei doi aliați pe care o pusesem la temelia schemei de organizare a comandamentului era impracticabilă şi imposibilă; că orice comandant aflat pe postul meu era sortit dinainte eşecului şi nu avea decît o singură perspectivă, aceea de a deveni țapul ispăşitor care să poarte vina pentru falimentul întregii operații. Mi s-au servit tot soiul de istorisiri despre insuccesele înregistrate de coaliții, începînd cu Grecia antică,

cu cinci sute de ani înaintea erei noastre, şi, trecînd prin dezbinările din diverse tabere aliate de-a lungul veacurilor, pînă la dureroasele disensiuni franco-britanice din 1940. Dar sumbrele profeţii erau mai mult decît compensate de ceea ce se petrecea la cartierul general al operaţiei „Torch“, unde simţeam cum se dezvolta zi de zi spiritul de colaborare şi de camaraderie, încrederea şi optimismul. Fără să-şi dea seama, cufundaţi în rezolvarea unor probleme comune, englezii şi americanii se debarasau treptat de platoşa lor de îndoieli şi suspiciuni reciproce.

La începutul toamnei, Consiliul Britanic al Şefilor de State-Majore l-a scos pe amiralul Ramsay de la comanda forţelor navale ale expediţiei, numind în locul lui pe amiralul Sir Andrew B. Cunningham, pe care l-am văzut atunci pentru prima oară. Era un amiral de genul lui Nelson: în concepţia lui, navele militare aveau rolul de a ieşi în largul mării pentru a căuta şi distruge pe inamic. Nu se gîndea decît la atac, niciodată la defensivă. Viguros, îndrăzneţ, inteligent şi sincer, avea darul de a inspira o remarcabilă afecţiune, în ciuda severităţii sale, tuturor gradelor şi rangurilor din marina militară britanică şi, într-o mare măsură, din celelalte arme, atît britanice, cît şi americane. Era un adevărat lup de mare. Nu voi uita niciodată răspunsul pe care mi l-a dat în toamna anului 1943, cînd i-am cerut să trimită flota de luptă britanică, avînd la bord o divizie de infanterie, în rada portului Taranto, despre care ştiam că era înţesată de mine şi de obstacole submarine.

— Domnule general – mi-a spus el –, flota Maiestăţii-Sale este gata să plece oriunde veţi găsi de cuviinţă s-o trimiteţi.

Cei ce nu au trecut prin experienţa pregătirii unei mari operaţii aliate într-un război modern îşi pot cu greu imagina înspăimîntătoarea tensiune sub care lucram. Şi totuşi, această tensiune va rămîne veşnic vie în amintirea tuturor celor care au pus umărul la desăvîrşirea pregătirilor pentru „Torch“.

La fel de grea ar fi acum o clasificare în ordine ierarhică a problemelor care ne consumau timpul de muncă. În primul rînd, trebuia să stăm de vorbă cu diverse persoane, în

majoritatea lor angajate în punerea la punct a amănuntelor operației; multe altele aveau însă preocupări mergînd de la activități de Cruce Roşie pînă la necesitatea de a expedia arabilor pînza albă pe care o foloseau la confecționarea giulgiurilor mortuare, fiind gata să facă moarte de om pentru a şi-o procura. Discuțiile cu aceşti vizitatori erau aproape obligatorii, deoarece grija de a menține un moral ridicat, atît în Statele Unite, cît şi în Anglia, nu ne părăsea nici o clipă.

Trebuia să ne coordonăm planurile cu forțele maritime militare nu numai britanice, ci şi americane. Nu era o treabă deloc lesnicioasă şi necesita un mare număr de şedințe. Ca să ne ajute la întocmirea planurilor, amiralul King ne-a trimis doi destoinici ofițeri de marină. De cum i-a văzut, generalul de brigadă Alfred M. Gruenther, şeful echipei americane de planificare, le-a declarat că marina militară ne putea ajuta să găsim răspunsul la o mie de întrebări. „Am venit aici numai pentru a asculta", i-au replicat ei. Ştiam că, dacă aş fi putut vorbi personal cu amiralul King, nu aş fi întîmpinat nici o dificultate, dar în împrejurările respective aceste frecuşuri trebuiau rezolvate cu grijă şi răbdare.

La urma-urmei, marina militară a S.U.A. ne putea demonstra că noi îi pretindeam, nici mai mult, nici mai puțin, decît una dintre cele mai uriaşe flote de luptă din toate timpurile – aproximativ 110 cargoboturi şi nave pentru transportul trupelor şi 200 de nave militare. Comandamentul forțelor noastre maritime considera necesar să țină sub observație flota germană, despre care credea pe atunci că dispune de cel puțin un portavion, poate chiar de două. Anumiți ofițeri din marina militară priveau uneori cu ochi răi operația „Torch", punînd-o, pare-se, pe seama unei inițiative britanice, la care noi fusesem înhămați cu de-a sila. La şedințele ținute în această fază a pregătirilor am arătat şi răsărătat că „Torch" era rezultatul unui ordin al comandantului suprem, preşedintele Statelor Unite, şi al primului ministru al Marii Britanii; am propus, de asemenea, să debarcăm în Africa de nord-vest, aşa cum cerea ordinul, indiferent dacă vom avea sau nu nave militare de protecție.

Atacurile Axei împotriva convoaielor britanice în

Mediterana continuau să ne furnizeze veşti proaste. Un convoi de 14 cargoboturi, însoțit de o puternică escortă, care încerca să aducă materiale de aprovizionare în Malta, a sosit acolo numai cu trei vase comerciale neatinse încă. Dintre ele, unul a fost scufundat în docuri. Portavionul „Eagle“, care urma să participe la operația „Torch“, a fost torpilat şi scufundat. Din timp în timp, ofițerii de marină ne aduceau astfel de ştiri şi de fiecare dată trebuia să ne revizuim planurile.

Pe la mijlocul lui septembrie am trimis generalului Marshall o informare asupra perspectivelor pe care le avea debarcarea, aşa cum vedeam noi situația cu şapte săptămîni înainte de declanşarea operației:

„Datele aproximative şi neoficiale despre sprijinul aerian pe care ni l-ar putea da portavioanele britanice sînt următoarele: în forța de acoperire de la est de Gibraltar, un portavion cu 20 de avioane de vînătoare şi 20 de avioane-torpiloare; la Alger, în sprijin direct, 66 de avioane de vînătoare şi 18 avioane-torpiloare. În plus față de cele de mai sus ar mai fi eventual disponibil un portavion vechi, cu 13 avioane.

Factorii speciali care influențează direct gradul de risc inerent al acestei operații sînt următorii:

a) *Acoperirea aeriană furnizată de portavioane în fazele inițiale*.

Potențialul operativ al aviației militare franceze în Africa constă în aproximativ 500 de avioane. Nici bombardierele, nici avioanele de vînătoare nu sînt de tipul cel mai modern, dar cele de vînătoare au performanțe superioare tipurilor corespunzătoare de pe portavioane. Prin urmare, dacă francezii opun debarcării inițiale o rezistență hotărîtă şi unificată, mai ales concentrînd grosul forțelor lor aeriene împotriva vreunuia dintre marile porturi, ei pot stînjeni în mod serios, dacă nu chiar împiedica, o debarcare în acel punct. Totalul avioanelor noastre de vînătoare de pe portavioane (inclusiv cele 100 de avioane americane de pe «Ranger» şi navele auxiliare) se va ridica, după cît se pare, la 166 de avioane, care vor sprijini efectiv debarcările. Numai

20 sau 30 vor însoți spre est forțele navale de sprijin cu foc. Aceste avioane de vînătoare se vor lovi de obişnuitele dificultăți pe care le întîmpină aviația de pe portavioane atunci cînd operează împotriva unor forțe aeriene bazate la sol.

b) *Posibilități de a folosi Gibraltarul ca punct de concentrare a avioanelor de vînătoare după ocuparea unor aerodromuri.*

Deoarece Gibraltarul este singurul port la dispoziția aliaților în această regiune, transferarea rapidă a avioanelor de vînătoare pe aerodromurile cucerite în Africa va depinde în mare măsură de capacitatea noastră de a concentra la Gibraltar un număr suficient pentru primele operații şi de a asigura ulterior un flux de cel puțin 30 de avioane pe zi. Vulnerabilitatea Gibraltarului este evidentă, mai ales în cazul unei intervenții a forțelor spaniole. Dacă spaniolii întreprind acțiuni împotriva noastră imediat după începerea operațiilor de debarcare, ne va fi practic imposibil să folosim în Africa de Nord aviație de vînătoare bazată la sol pe o perioadă de cîteva zile.

c) *Un alt factor critic care influențează forțele aeriene va fi starea vremii.*

Se prevede că unitățile de aviație americane staționate actualmente în Marea Britanie vor fi transferate pe calea aerului pe aerodromurile cucerite în Africa de Nord, cu excepția grupelor care utilizează tipul «Spitfire». Acestea din urmă vor trebui să fie transportate la bordul vaselor şi reasamblate la Gibraltar sau pe aerodromurile cucerite. O perioadă de vreme proastă ar slăbi considerabil acoperirea aeriană prevăzută pentru stadiile inițiale ale operației, reprezentînd o altă piedică serioasă în calea succesului.

d) *Caracterul rezistenței opuse de armata de uscat franceză.*

În regiune se află actualmente aproximativ 14 divizii franceze, dotate destul de slab, dar beneficiind, probabil, de un grad înalt de instruire şi de o conducere competentă. Dacă această armată va opune rezistență debarcării, acționînd unitar, ea ar putea – dat fiind ritmul lent de

adunare a forțelor aliate în cele două porturi principale – să întîrzie şi să stînjenească în aşa măsură operațiile, încît să nu ne atingem principalul obiectiv, acela de a lua sub controlul nostru litoralul de nord al Africii înainte ca Axa să trimită acolo întăriri substanțiale.

e) *Atitudinea armatei de uscat spaniole.*

Deşi pînă acum nu există nici o indicație că spaniolii vor interveni în război ca urmare a operației «Torch», faptul trebuie considerat ca posibil, mai ales dacă germanii îşi vor manifesta hotărîrea de a intra în Spania. În orice caz, intervenția Spaniei va avea drept urmare imediată pierderea Gibraltarului ca bază aeriană şi ne va împiedica să mai folosim strîmtoarea Gibraltar pînă în clipa cînd aliații vor putea să treacă la acțiuni eficiente. Date fiind însă resursele disponibile, e îndoielnic că asemenea acțiuni eficiente intră în cadrul posibilităților noastre.

f) *Eventualitatea ca forțele aeriene germane staționate actualmente în Europa occidentală să intre repede în Spania şi să opereze împotriva liniilor noastre de comunicații.*

O astfel de operație nu va fi uşoară pentru germani, în afară de cazul unui deplin acord şi sprijin din partea Spaniei. Pe aerodromurile spaniole nu se află benzina, bombele şi lubrifianții necesari, iar transferarea în această țară a serviciilor de întreținere la sol va cere un interval de timp considerabil. Cîteva argumente pledează împotriva probabilității ca inamicul să întreprindă o asemenea operație: mai întîi, Germania dispune de excelente aerodromuri în Sicilia, de unde poate arunca în luptă avioanele sale cu rază mare de acțiune fără a-şi mai da osteneala de a înființa noi baze. În al doilea rînd, ocuparea cu forța a peninsulei Iberice a prezentat dintotdeauna avantaje pentru germani; faptul că ei nu au luat vreo inițiativă demnă de semnalat în această direcție, nici măcar în vremea din urmă, cînd un număr important de nave britanice se află în Mediterana, constituie cel puțin o dovadă că inamicul *nu* consideră ocuparea Spaniei ca fiind o operație uşoară.

g) *Alți factori* de care am ținut seama ca să ajungem la concluziile de mai jos sînt: experiența recentului convoi spre

Malta şi presupunerea că pierderile navale ale aliaților în ultimele zece zile sînt considerabile. Convoiul spre Malta nu a fost atacat din aer decît atunci cînd se afla practic la sud de Sardinia, iar dificultățile întîlnite la vest de acest punct s-au datorat acțiunii submarinelor.

Pe baza celor de mai sus, considerăm că operația «Torch» are perspective mai mult decît favorabile de succes, cu condiția ca Spania să rămînă neutră, iar forțele franceze fie să opună doar o rezistență simbolică, fie să sufere atît de mult de pe urma disensiunilor interne şi a manevrelor politice ale aliaților, încît împotrivirea lor să devină neglijabilă. După părerea noastră, Spania va rămîne neutră, cel puțin în cursul primelor faze ale operației, cu condiția să reuşim a păstra cel mai deplin secret asupra intențiilor noastre. Aceeaşi atitudine a avut-o guvernul spaniol şi înainte, cînd convoaie la fel de mari au trecut prin strîmtoarea Gibraltar. Pe de altă parte, credem că vom întîmpina o rezistență foarte dîrză din partea anumitor unități ale armatei franceze. Considerăm că regiunea în care francezii vor avea cea mai favorabilă atitudine față de noi se situează în jurul Algerului, iar regiunile în care vom întîlni, probabil, împotrivire sînt cele dintre Oran şi Casablanca şi în apropierea Tunisului.

Apreciem că şansele de a efectua debarcările inițiale sînt mai mari de 50%, dar şansele de succes global al operației, inclusiv ocuparea Tunisului înainte ca Axa să trimită acolo întăriri, sînt simțitor mai mici de 50%. Această estimare ține seama de enormele dificultăți care se ridică în calea concentrării unei forțe aeriene bazate la sol, de redusa capacitate a porturilor şi deci de încetineala în concentrarea forțelor de uscat, de foarte slaba calitate a lungii linii de comunicație dintre Casablanca şi Oran şi, în sfîrşit, de incertitudinea care domneşte în privința atitudinii francezilor.

Ne este greu să anticipăm eventualități ulterioare, ca, de exemplu, modificarea atitudinii spaniole sau creşterea dificultăților în materie de nave militare şi de transport, ceea ce ar avea drept urmare încetinirea ritmului de aducere a

întăririlor. Orice simptom de eşec în această fază, ca şi orice întîrziere în sosirea întăririlor ar putea fi folosite de Axă ca motive pentru a intra în Spania. Iar dacă Spania ar intra în război, consecinţele ar fi dintre cele mai serioase".

Săptămînă după săptămînă, aşa au mers lucrurile. Deşi planul nostru operativ se cristalizase de mult în liniile lui esenţiale, fiecare zi aducea cîte o mică modificare de amănunt, şi aceasta pînă aproape în ajunul plecării la drum.

În afară de elaborarea planurilor, ne mai ocupam şi cu supravegherea modului cum se făcea instruirea trupelor şi pregătirea lor fizică. Ultima şi cea mai dificilă aplicaţie de desant maritim a avut loc în vestul Scoţiei, pe o vreme mizerabilă. Cei cîţiva colaboratori ai mei de la statul-major care mă însoţiseră pentru a urmări desfăşurarea operaţiei nu au avut nici un motiv de satisfacţie constatînd cît de greu se descurcau oamenii, mai ales echipajele navelor şi vedetelor de desant. Cum însă aceste echipaje fuseseră alcătuite în ultimul moment, pentru a perturba cît mai puţin programul de transporturi maritime ale aliaţilor, credeam şi speram că greşelile principale comise în cursul aplicaţiei nu se vor repeta cu prilejul debarcării efective. Aşa s-a şi întîmplat.

Pe cînd mă aflam în Scoţia mi s-a adus la cunoştinţă un fapt care mi-a evocat din nou tradiţionala indiferenţă manifestată de americani în timp de pace faţă de pregătirea de luptă. Un comandant de unitate m-a anunţat că tocmai primise ultimul lot de bazuca*, cea mai bună armă de apărare a infanteristului împotriva tancurilor. Deoarece însă îmbarcarea trupei urma să înceapă a doua zi, comandantul era complet derutat, nevăzînd cum ar putea să-i înveţe pe oamenii săi să mînuiască aceste arme de o importanţă vitală.

— Eu însumi nu ştiu despre bazuca decît din auzite, mi-a mărturisit el.

La Londra nu mai era acum nimic de făcut. Mi-am închis sertarele, răsuflînd uşurat. Pentru ca absenţa mea din capitala Marii Britanii să nu pară suspectă, a fost dată publicităţii o ştire, redactată cu grijă, potrivit căreia plecasem

* Aruncător cu reacţie antitanc. – *Nota trad.*

în vizită la Washington. Pînă şi preşedintele Roosevelt a colaborat la acest subterfugiu. De fapt, la 5 noiembrie 1942, noi am decolat cu direcția Gibraltar la bordul a cinci avioane de tip „Fortress“. Ajunşi la destinație, am fost întîmpinați de guvernator, generalul-locotenent Sir F.N. Mason MacFarlane, care ne-a găzduit cu multă ospitalitate la reşedința sa. Datorită unor ghinioane în serie, Londra nu a primit nici o veste despre avionul în care zburasem eu, deşi sosirea normală a celorlalte patru fusese anunțată cu cîteva ore mai înainte. Aceasta a provocat o oarecare consternare printre membrii statului-major, dintre care cei mai mulți se găseau încă în Regatul Unit. Noi nu am aflat însă decît mai tîrziu despre toată încurcătura. Un avion care nu reuşise să decoleze odată cu noi a plecat a doua zi, fiind atacat pe drum de două avioane de vînătoare germane JU-88. Un membru al echipajului a fost rănit, dar mitraliorii noştri au reuşit, în cele din urmă, să-i alunge pe atacatori.

Am coborît în subteranele fortăreței Gibraltar, unde erau instalate birourile noastre. Acolo l-am întîlnit pe amiralul Cunningham, care venise din Anglia la bordul unui crucişător rapid. Împreună cu el, am studiat buletinele meteorologice şi informările operative, am verificat şi reverificat fiecare măsură pe care o luasem şi am discutat pe larg despre toate problemele pe care am avut prilejul să le menționez în paginile precedente.

Capitolul al VI-lea

Debarcarea în Africa

La Gibraltar, cartierul nostru general a avut parte de cel mai dezolant decor pe care l-am cunoscut în timpul

războiului. Pasajele subterane, săpate în stîncă, ofereau singurul spațiu disponibil pentru birourile noastre. Tot acolo era instalat echipamentul de transmisiuni, cu ajutorul căruia urma să păstrăm contactul cu comandanții celor trei forțe de asalt. Veşnica beznă a tunelurilor era ici-colo străpunsă de luminile unor becuri anemice. Aerul umed şi rece de pe culoarele lungi era stătut şi apăsător, refuzînd să se lase primenit, în pofida eforturilor zdrăngănitoare ale unor ventilatoare electrice. Din tavanul boltit picurau necontenit stropi de apă, marcînd fidel, dar monoton scurgerea secundelor de nesfîrşită, aproape insuportabilă aşteptare, caracteristică pentru intervalul dintre elaborarea unui plan militar şi momentul cînd începe operația.

Nu exista nici un alt loc pe care să-l putem folosi. Cu excepția fortăreței Gibraltar, aliații nu dispuneau în noiembrie 1942 de nici un petic de teren în toată Europa occidentală, de nici un punct de sprijin în bazinul mediteranean la vest de Malta. Gibraltarul, aflat în posesiune britanică, făcea cu putință debarcarea în Africa. Fără el nu am fi izbutit să dobîndim vitala acoperire aeriană pe teatrul de război nord-african. În fazele de debut ale debarcării, micul aerodrom al fortăreței a trebuit să servească atît ca bază aeriană operativă, cît şi ca punct de escală pentru avioanele care zburau din Anglia pînă pe continentul african. Încă cu cîteva săptămîni înainte de ziua Z, aerodromul era înțesat de avioane de vînătoare. Fiecare centimetru pătrat era ocupat fie de un „Spitfire“, fie de un bidon cu benzină. Totul era expus la vederea avioanelor de cercetare inamice, căci nu se putea schița nici măcar o tentativă de camuflare. Mai grav, aerodromul însuşi se afla la frontiera cu Spania, de al cărei teritoriu era despărțit doar printr-o rețea de sîrmă ghimpată. Din punct de vedere politic, Spania înclina spre Axă şi nenumărați agenți ai acesteia mişunau în spatele gardului de sîrmă ghimpată. În fiecare zi ne aşteptam la un raid masiv al bombardierelor inamice; cu fiecare zi ce trecea fără ca un asemenea atac să aibă loc, ne duceam la culcare nedumeriți, ba chiar uimiți.

Singura explicație era că stratagemele noastre dădeau

roade. Ştiam că, încă cu mult înainte ca debarcarea să înceapă, inamicul va fi la curent cu intensa activitate de la Gibraltar. Speram că el va vedea în aceasta o nouă tentativă a noastră, deosebit de ambiţioasă, de a veni în ajutor Maltei, care de luni de zile trecea prin încercări foarte grele.

Şi totuşi, în ciuda inevitabilelor consecinţe ale unui eventual raid aerian inamic, în ciuda peisajului dezolant, în ciuda celor o mie şi unu de lucruri care puteau ieşi prost în marea operaţie pe cale de a fi declanşată, la statul-major domnea o atmosferă de incontestabilă însufleţire. Soldaţii, marinarii şi aviatorii adunaţi acolo se simţeau stimulaţi de acea euforie care te cuprinde ori de cîte ori laşi în urma ta luni de istovitoare pregătiri şi de plictisitoare inactivitate şi îţi întorci privirile pline de speranţă spre deznodămîntul unei îndrăzneţe aventuri.

Nici vorbă, trăiam sub tensiune, o tensiune pe care o simţeai în fiecare cotlon de peşteră, transformat în birou. Era şi firesc. În cele cîteva ore ale zilei Z, aliaţii aveau să afle ce soartă era rezervată primei lor încercări comune de ofensivă din timpul războiului. În afară de zigzagul campaniilor de înaintare şi retragere din deşertul nord-african şi de bătălia de pe insula Guadalcanal*, nicăieri pe glob forţele de uscat ale aliaţilor nu se dovediseră în stare să facă altceva decît să se apere. Pînă şi palmaresul nostru defensiv era îndoliat de tragice înfrîngeri, purtînd nume de tristă amintire, ca Dunkerque, Bataan, Hong Kong, Singapore, Surabaya şi Tobruk.

În timp ce număram orele, parcurgînd încoace şi încolo cavernele Gibraltarului, sute de nave aliate, în convoaie de mare şi mică viteză, străbăteau Atlanticul de nord, îndreptîndu-se spre un obiectiv comun de pe coasta de nord-vest a Africii. Pentru a ataca Algerul şi Oranul, majoritatea

---

* La 7 august 1942, trupe din infanteria maritimă a Statelor Unite au debarcat în insula Guadalcanal (arhipelagul Solomon), ocupată cu mai bine de un an înainte de japonezi. După lupte grele şi sîngeroase, insula a fost evacuată de forţele nipone la începutul lunii februarie 1943. – *Nota trad.*

acestor vase trebuiau să treacă prin îngusta strîmtoare a Gibraltarului, străjuită de tunuri care puteau în orice clipă să-şi spună cuvîntul în favoarea naziştilor. Alte nave venind din Statele Unite urmau să asalteze direct Casablanca şi oraşele portuare de la nord şi sud de ea.

Cele trei expediţii principale navigau pe ape infestate de submarine duşmane. La Gibraltar, cele mai multe dintre convoaiele care veneau separat aveau să pătrundă într-o zonă aflată sub ameninţarea bombardierelor inamice. Trupele aliate nu beneficiau decît de o sumară pregătire pentru complexa operaţie de desant maritim şi, în majoritatea lor, nu participaseră pînă acum la nici o bătălie. Lipsa de nave nu ne îngăduise să aducem toate efectivele şi toată tehnica de luptă de care am fi avut nevoie pentru a fi siguri de succes. Fireşte că trăiam sub tensiune.

Însăşi călătoria noastră pînă la Gibraltar fusese plină de peripeţii. Ea a avut loc după ce două tentative anterioare, pe aceeaşi rută, eşuaseră din cauza vremii proaste. Înainte de a decola pentru a treia oară din Anglia, s-a prezentat la mine comandantul celor şase avioane „Fortress“ care trebuiau să ne ducă la Gibraltar. Cu aerul unui om care ştie ce face, el mi-a înmînat odată cu avizul său tehnic, prin care recomanda anularea zborului, şi decizia de decolare, pentru a-mi pune pe ea semnătura. A fost singura dată în viaţă cînd m-am trezit într-o asemenea situaţie, deoarece, în mod normal, decizia finală de zbor aparţine comandantului formaţiei respective. Nu prea era de bun augur pentru marea aventură, dar nu aveam încotro. Am zburat la o altitudine medie de o sută de picioare*. Cînd marea stîncă a Gibraltarului s-a ivit, în sfîrşit, la orizont din negurile care o învăluiau, pilotul avionului nostru a remarcat:

— E prima oară cînd, la capătul unui zbor lung, trebuie să iau mai întîi înălţime ca să pot ateriza.

În ciuda inactivităţii silite de la Gibraltar, nu duceam lipsă de treabă. Începusem deja să ne ocupăm de cele ce aveam de făcut după ce ne reuşea debarcarea, ca, de

* 1 picior = 0,304 m. – *Nota trad.*

exemplu, mutarea cît mai grabnică a cartierului general la Alger. Probleme de viitor care să ne stîrnească interesul existau din belşug, dar nici una din ele nu putea fi rezolvată, nu putea fi nici măcar abordată decît dacă atacul inițial izbutea. În mod inevitabil, gîndurile şi discuțiile noastre se întorceau, iar şi iar, la acest subiect.

Aşteptarea a durat trei zile. În cele din urmă, într-o noapte, primele nave şi-au făcut apariția în îngusta strîmtoare. Le-am petrecut cu privirea de pe promontoriile cufundate în întuneric. Nici o veste încă despre vreun atac aerian sau submarin! Simțeam cum ne cresc speranțele: poate că inamicul, folosind tactica din trecut împotriva convoaielor spre Malta, îşi va concentra şi acum forțele aeriene, submarinele şi navele de suprafață mai spre est, în jurul Siciliei, în vederea declanşării unui atac nimicitor pe măsură ce convoaiele vor intra în îngusta strîmtoare dintre această insulă şi continentul african.

Elaborînd versiunea inițială a planului, probabilitatea de a întîmpina dificultăți insurmontabile la Casablanca a fost unul din factorii care m-au determinat să nu încredințez această operație celui mai puternic contingent al nostru. La Casablanca ne pîndea din plin pericolul unei amînări de ultim moment, în care caz nu ne rămîneau decît două căi de urmat.

Prima era de a ordona marelui convoi să amîne acțiunea de desant şi să navigheze în cerc prin zonele maritime învecinate, aşteptînd un moment prielnic. Soluția avea multiple dezavantaje. Mai întîi, atacul în această regiune pierdea orice element de surpriză. În al doilea rînd, navele rămîneau expuse la atacul submarinelor care forfoteau în Golful Biscayei şi la sud de el. În al treilea rînd, pălea considerabil imaginea de forță copleşitoare pe care trebuia să o creeze asaltul simultan al celor trei porturi. În sfîrşit, capacitatea rezervoarelor de combustibil ale navelor era limitată.

Cealaltă cale era aducerea întregului convoi în Mediterana şi masarea lui în apropierea portului Gibraltar, care şi aşa era aglomerat. Astfel, navele economiseau

combustibilul, fiind gata să se reîntoarcă oricînd la Casablanca pentru a realiza desantul conform planului; mai exista şi posibilitatea ca trupele să debarce la Oran după luarea lui cu asalt şi să-şi croiască drum de-a lungul căii ferate, spre coasta de nord-vest. Nici una dintre cele două căi nu mă atrăgea, deoarece fiecare impunea revizuirea şi rectificarea unor planuri în curs de executare. Legea probabilităţilor ne arăta, totuşi, că va trebui să recurgem la una din ele.

Pînă în după-amiaza din ajunul atacului, buletinele meteorologice, transmise de la bordul unuia dintre submarinele noastre aflate în regiunea Casablanca, erau sumbre. Am luat atunci hotărîrea provizorie de a îndrepta expediţia spre Gibraltar dacă condiţiile atmosferice nu se vor ameliora. Evident, toate planurile noastre erau date peste cap, dar soluţia mi se părea mai nimerită decît aceea de a pune vasele să se învîrtească fără rost pe ocean, ferindu-se mereu de submarine.

Niciodată în tot cursul războiului nu am încercat un sentiment mai profund de uşurare decît în dimineaţa următoare, cînd am primit un raport laconic, anunţîndu-mă că condiţiile de pe plajă erau acceptabile şi că debarcarea la Casablanca se desfăşura conform planului. Am înălţat o rugăciune de mulţumire: temerile mele cele mai negre se spulberaseră.

O dificultate neprevăzută s-a ivit în comunicaţiile radio. În fazele de început ale campaniei, cartierul general aliat nu avea nici un alt mijloc de contact cu diversele expediţii în afară de radio. Cînd am constatat că în permanenţă aparatele noastre funcţionau prost sau nu funcţionau deloc, mai că ne-a cuprins spaima. Defecţiunile se datorau, pare-se, suprasolicitării canalelor ce legau centrul de transmisiuni din Gibraltar de navele pe care se aflau comandamentele celor trei expediţii. Dar, indiferent de cauză, urmarea a fost că am hotărît să mut cît mai repede statele-majore pe teritoriul Africii.

Prima informare venită de pe cîmpul de luptă ne-a dezamăgit. Cargobotul american „Thomas Stone“, navigînd în

convoi spre Alger şi ducînd la bord un batalion întărit de trupe S.U.A., fusese torpilat în ziua de 7 noiembrie, la numai 150 de mile de destinaţie. Amănuntele lipsind, ne temeam că pierderile în vieţi omeneşti fuseseră foarte ridicate şi, deşi pînă atunci ne bucuraserăm de o şansă surprinzătoare, nu eram mai puţin îngrijoraţi de soarta celor de pe vas. În seara aceea nu am mai putut căpăta nici o informaţie suplimentară. Mai tîrziu însă am aflat că incidentul se încheiase cu bine şi onoarea armatei americane era intactă. Se înregistraseră puţine victime şi nava nu suferise avarii grave, aşa că nu era în primejdie de a se scufunda. Totuşi, refuzînd să aştepte cu braţele încrucişate pînă ce cargobotul va fi remorcat spre un port corespunzător, ofiţerii şi soldaţii au primit cu aclamaţii decizia comandantului de a se îmbarca în şalupele de salvare pentru a încerca să ajungă la timp pe plaja pe care trebuiau s-o ia cu asalt. Vremea proastă care a survenit după-amiază a zădărnicit temerarele lor intenţii, obligîndu-i să urce la bordul unor distrugătoare şi al altor nave de escortă. În cele din urmă au ajuns la ţărm, dar cu douăzeci de ore întîrziere. Din fericire, absenţa lor nu a avut consecinţe serioase în realizarea planurilor noastre.

După-amiaza aceleiaşi zile de 7 noiembrie mi-a prilejuit una dintre cele mai deprimante întrevederi din cursul războiului.

Deoarece atît la Londra, cît şi la Washington domnea ferma convingere că generalul Giraud va putea aduce forţele armate franceze din Africa de Nord în tabăra aliaţilor, începusem negocieri încă din octombrie – prin intermediul lui Murphy – pentru a-l scoate pe general din sudul Franţei, unde trăia practic ca un întemniţat. Împreună cu Murphy, care se întorsese în Africa după vizita sa la Londra, cîţiva dintre prietenii noştri francezi au pus la cale un plan foarte amănunţit. Ţinut la curent prin intermediari de încredere cu cele ce se pregăteau, generalul Giraud a ajuns la momentul stabilit pe litoralul francez al Mediteranei, în ciuda vigilenţei germanilor şi a autorităţilor vichyiste. În toiul nopţii s-a urcat într-o bărcuţă, urmînd să fie cules de unul din submarinele noastre, care îl aştepta nu departe de ţărm. Submarinul

aparţinea Angliei, dar în această unică expediţie la comanda lui se afla căpitanul Jerauld Wright din marina militară a S.U.A. După ce cu mare dificultate l-a cules la bord pe general, submarinul a ieşit în larg şi, într-un alt punct dinainte stabilit, s-a întîlnit cu unul din hidroavioanele noastre. Şi iată-l pe Giraud, însoţit doar de trei adjutanţi personali şi ofiţeri de stat-major, sosind la cartierul meu general în după-amiaza de 7 noiembrie. Episodul pe care l-am relatat atît de succint a fost în realitate o acţiune de o excepţională dîrzenie şi îndrăzneală.

Deşi purta haine civile, generalul Giraud avea o ţinută foarte ostăşească. Înalt de peste 1,80 m, drept, cu un mers aproape ţeapăn, vorbind pe un ton tăios şi comportîndu-se aşişderea, avea o înfăţişare impunătoare, în ciuda costumului cam ponosit. Încercările prin care trecuse în timpul războiului, inclusiv o lungă perioadă de prizonierat şi o dramatică evadare, nu-i tociseră cu nimic spiritul combativ.

Curînd mi-am dat seama că acceptase să plece din Franţa legănîndu-se în periculoasa iluzie că va prelua imediat conducerea întregii expediţii aliate. De cum a intrat în chilia mea subterană, şi-a oferit serviciile în această calitate, lucru pe care eu nu puteam să-l accept. Rolul lui era să plece în Africa de îndată ce am fi fost în stare să-i garantăm securitatea şi acolo să preia comanda acelor trupe franceze care aveau să i se alăture de bună voie. Mai presus de orice alt motiv, ţineam să-l avem de partea noastră deoarece ne obseda teama că ne vom angaja într-o lungă şi grea luptă cu francezii, nu numai spre jalea şi paguba noastră, dar şi în detrimentul campaniei împotriva germanilor.

Generalul Giraud nu s-a lăsat înduplecat; după părerea sa, erau în joc propria-i onoare şi cea a Franţei, de aceea nu-i era îngăduit să accepte nici o funcţie inferioară celei de comandant suprem. Fireşte, lucrul era de la bun început imposibil. Numirea unui comandant suprem al unor forţe aliate este un proces complex, care necesită acordul simultan al conducătorilor politici şi militari din ţările respective. Din punct de vedere legal, nici un comandant subaltern din

cadrul expediției nu ar fi putut accepta vreun ordin din partea generalului Giraud. Mai mult, în acel moment, nici un francez nu era membru al comandamentului aliat; dimpotrivă, singurii inamici cu care riscam să avem de-a face erau francezii.

Ne-am străduit să explicăm generalului toate acestea. Tulburat şi dezamăgit, după multe ore de discuții, s-a simțit obligat să-şi decline orice participare la acțiune, declarînd:

— Generalul Giraud nu poate accepta o poziție de subaltern în acest comandament. Compatrioții săi n-ar înțelege aşa ceva şi prestigiul lui de soldat ar fi întinat.

Situația era cu atît mai tristă, cu cît generalul îşi lăsase pe toți ai săi în Franța, la cheremul germanilor, înfruntînd el însuşi mari riscuri pentru a veni alături de noi.

Pe vremea aceea aveam drept consilieri politici pe H. Freeman Matthews, de la Departamentul de Stat al S.U.A., şi pe William H.B. Mack, de la Ministerul de Externe al Marii Britanii. Amîndoi au fost atît de afectați de această întorsătură a situației, încît mi-au propus să-l instalez de formă pe generalul Giraud în funcția de comandant suprem, eu păstrînd de fapt autoritatea efectivă în conducerea operațiilor. După părerea lor, succesul sau dezastrul debarcării depindeau de asocierea sau neasocierea în mod public a numelui lui Giraud la operația „Torch". Nu am fost de acord cu acest subterfugiu, rămînînd neclintit la hotărîrea că, dacă generalul nu se va mulțumi să preia comanda trupelor franceze din Africa de Nord care vor trece de partea noastră în lupta împotriva Germaniei, campania se va desfăşura mai departe exact ca şi cum nu ne-am fi întîlnit şi nu am fi discutat niciodată cu Giraud.

Convorbirea cu el a continuat, cu unele întreruperi, pînă după miezul nopții. Deşi înțelegeam binişor franceza vorbită de general, am insistat să folosim un translator pentru a evita orice risc de interpretare greşită. După ce oboseala i-a dat gata pe traducătorii mai competenți, generalul Clark şi-a oferit serviciile şi, deşi nu vorbea o franceză tocmai curgătoare, am scos-o la capăt destul de bine. Printre altele şi pentru că, după prima oră de discuție, fiecare dintre noi

nu făcea decît să repete într-una argumentele invocate la început. În cele din urmă, cînd s-a dus la culcare, generalul Giraud nu dădea nici un semn că şi-ar fi modificat, măcar cu o iotă, pretenţiile iniţiale. În loc de noapte bună ne-a declarat: „În această treabă, generalul Giraud va fi un simplu spectator". Am convenit, totuşi, să ne întîlnim în dimineaţa următoare la reşedinţa guvernatorului general. În noaptea aceea, pe chipurile consilierilor politici de la cartierul nostru general se întipărise jalea.

Înainte de a-mi încheia ziua de lucru, am trimis Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore o dare de seamă detaliată asupra celor discutate şi am avut satisfacţia de a primi cu promptitudine răspunsul că poziţia adoptată de mine se bucura de un sprijin deplin. Sfîrşitul mesajului era trunchiat, dar am putut descifra următoarele: „Singurul nostru regret este că aţi fost nevoit să irosiţi atît de mult timp cu această problemă într-o perioadă cînd...". Ce noroc că pe atunci nu puteam să prevăd cît de mult timp aveam să irosesc, în săptămînile următoare, cu sîcîitoarele şi zadarnicele discuţii în jurul chestiunilor politice ale Africii de Nord!

Din fericire, o noapte de somn a operat o schimbare în atitudinea generalului Giraud, care, în şedinţa de a doua zi dimineaţă, s-a hotărît să participe la „Torch" în condiţiile propuse de noi. I-am făgăduit că, dacă va reuşi să dobîndească un sprijin din partea francezilor, îl voi considera administrator al regiunii pînă cînd autorităţile civile vor avea posibilitatea să consulte populaţia.

Din convorbirile ulterioare purtate cu generalul Giraud a reieşit că exista o deosebire radicală între concepţia lui şi a mea în legătură cu sarcinile strategice ale momentului. El era de părere că trebuia să ne îndreptăm de îndată atacul asupra sudului Franţei, fără a ne mai preocupa de Africa de Nord. I-am arătat că, exact în clipa cînd vorbea, trupele noastre debarcau pe plajele stabilite; că nu aveam posibilitatea să asigurăm acoperirea aeriană a acţiunii de desant pe care o propunea; că navele aflate pe atunci la dispoziţia aliaţilor nu ne permiteau să concentrăm în sudul Franţei forţe suficiente

pentru a rezista masivelor atacuri pe care germanii le-ar fi dezlănțuit cu siguranță împotriva unităților debarcate. În sfîrşit, i-am explicat că operația în curs de desfăşurare avea în spatele său o structură organizatorică atît de complexă şi minuțioasă, încît schimbarea propusă de el era cu desăvîrşire imposibilă.

Generalul Giraud nu înțelegea de ce aveam nevoie de Africa de Nord ca bază, de ce trebuia să ne instalăm ferm şi statornic în această regiune înainte de a declanşa, cu şanse de succes, o ofensivă în zona meridională a Europei.

Războiul nu-l învățase pe Giraud lecția cu privire la ravagiile pe care era capabilă să le facă aviația bazată la sol atunci cînd se năpustea asupra unor nave lipsite de acoperire aeriană. Probabil că nu analizase niciodată din punctul de vedere al semnificației tactice pierderea în Pacificul de sud-vest a marilor nave britanice „Prince of Wales" şi „Repulse"*, imprudent expuse aviației bazate la sol. Generalul îşi închipuia, pe deasupra, că era destul ca aliații să vrea, pentru ca 500 000 de oameni să ajungă în sudul Franței în numai două sau trei săptămîni. Îi venea greu să înțeleagă că ne angajasem într-o operație care solicita la maximum resursele noastre şi că, dată fiind penuria acestor resurse, trebuia să calculăm riguros obiectivele strategice inițiale.

În cursul nopții şi în primele ore ale dimineții de 8 noiembrie am început să primim rapoarte operative destul de încurajatoare. Aşa cum ne aşteptam, trupele debarcate la Alger nu au întîmpinat aproape nici o împotrivire şi regiunea a fost repede ocupată. Succesul se datora în largă măsură, pe de o parte, strădaniilor anterioare ale lui Robert Murphy, care lucrase prin intermediul generalului francez Mast, pe de

* La 10 decembrie 1941, cuirasatul „Prince of Wales" şi crucişătorul „Repulse", lipsite de acoperire aeriană din cauza pierderilor suferite de aviația britanică în Orientul Îndepărtat, au fost atacate de avioane japoneze decolate de la bazele lor din sudul Indochinei. După o bătălie navă-aer care a durat o oră, ambele nave au fost scufundate. – *Nota trad.*

altă parte, generalului Alphonse Pierre Juin*, care-şi camufla simpatiile proaliate sub mantia unei ostilităţi oficiale.

Necesitatea de a înainta cît mai grabnic în Tunisia ne preocupa în permanenţă. În noaptea de 8 noiembrie am mîzgălit cu creionul o însemnare pe care o mai am şi astăzi şi care glăsuieşte: „În sectorul de est batem pasul pe loc, în loc să înaintăm imediat spre linia Bône-Bizerta".

Am debarcat şi la Oran, dar forţele franceze de acolo, îndeosebi cele navale, au opus o rezistenţă înverşunată. Au avut loc lupte grele, în cursul cărora a primit botezul focului Divizia 1 americană, care mai avea să poarte un lung şir de bătălii pînă la sfîrşitul războiului. Deşi cu pregătirea de luptă neterminată, Divizia 1, sprijinită de elemente ale Diviziei 1 blindate, a reuşit să înainteze şi, în ziua de 9 noiembrie, ştiam că era aşteptat un rezultat victorios în această regiune. La 10 noiembrie au încetat luptele la Oran. Generalii Fredendall şi Terry de la M. Allen** au trecut cu bine primele lor examene pe cîmpul de bătălie.

Ni se adusese la cunoştinţă că începuse şi atacul împotriva coastei de vest a Marocului, dar nu aveam nici o informaţie despre desfăşurarea lui. Aşa cum am aflat mai tîrziu, în anumite puncte, mai ales la Port Lyautey, luptele au fost crîncene. Marea cea perfidă ne dăruise singura zi din lună în care era posibilă o operaţie de desant, dar perioada de calm durase puţin şi în continuare debarcarea întăririlor s-a realizat cu foarte mare dificultate. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă pentru a intra în contact cu comandanţii Grupării operative de vest, contraamiralul K.H. Hewitt din marina militară americană şi generalul Patton din armata de uscat. Postul de radio însă îşi făcea iarăşi de cap, neoferindu-ne decît nişte semnale ininteligibile. Am încercat atunci să stabilim legătura cu ajutorul unor bombardiere uşoare pe care le-am trimis la Casablanca, dar, după ce aviaţia

---

* Luat prizonier de germani în 1940, eliberat în 1941 la cererea lui Pétain şi numit de acesta comandant suprem al forţelor franceze din Africa de Nord, generalul Juin s-a raliat ulterior lui Giraud – *Nota trad.*

** Comandantul Diviziei 1 infanterie americană. – *Nota trad.*

franceză de vînătoare a doborît cîteva dintre ele, ne-am dat seama că nici această metodă nu era bună. În desperare de cauză, l-am întrebat pe amiralul Cunningham dacă nu cumva avea în port o navă de mare viteză. Spre norocul nostru, tocmai atunci se afla la Gibraltar una dintre cele mai rapide, pregătindu-se de plecare pentru a transporta în Malta materiale de care era urgentă nevoie. Fără nici o şovăire, amiralul mi-a pus nava la dispoziție pe durata necesară pentru a stabili contactul cu Gruparea operativă de vest. Am alcătuit un grup de stat-major în frunte cu contraamiralul american Bernhard H. Bieri, care a pornit la drum în mai puțin de o oră.

În dimineața zilei de 9 noiembrie, generalul Clark şi generalul Giraud au plecat cu avionul la Alger, cu scopul de a găsi o cale de înțelegere cu cele mai înalte autorități franceze. Misiunea lor era de a pune capăt luptelor şi de a obține participarea francezilor la viitoarele operații împotriva germanilor.

Dar generalul Giraud a fost primit de compatrioții săi din Africa cu o răceală care a dat o lovitură de moarte speranțelor noastre. A fost pur şi simplu ignorat. Cuvîntarea lui radiodifuzată, prin care anunța că prelua conducerea Africii de Nord franceze şi ordona forțelor franceze să înceteze lupta împotriva aliaților, nu a avut absolut nici un efect. Mă îndoiesc chiar că a ajuns la urechea unui număr de oameni cît de cît semnificativ. Comunicațiile noastre prin radio cu Algerul se făceau foarte greu, dar, pînă la urmă, ne-a parvenit un mesaj care confirma o ştire anterioară: amiralul Darlan* se afla la Alger.

Am eliminat imediat ipoteza că el ar fi venit în Africa

---

* Amiralul Jean F.L.X. Darlan, comandant suprem al forțelor maritime militare franceze în 1939, a devenit în iunie 1940 ministru al marinei militare şi comerciale în guvernul de la Vichy, apoi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. Colaborationist zelos, a vrut să pună la dispoziția naziştilor, în 1941, porturile Bizerta, Dakar şi Casablanca, concesie pe care pînă şi Pétain a refuzat s-o aprobe. Demisionînd din guvern în aprilie 1942, a rămas comandant suprem al forțelor armate vichyiste din metropolă şi colonii. – *Nota trad.*

cunoscîndu-ne dinainte intenţiile sau dorind să ne ajute în atingerea obiectivelor stabilite. După cum dovedeau cele constatate la Oran şi Alger, debarcarea noastră a constituit o surpriză desăvîrşită pentru toţi militarii şi civilii din Africa de Nord, cu excepţia celor foarte puţini care ne sprijineau în mod activ. Dar nici lor nu li se comunicase decît în ultimul minut data exactă a atacului. Nu încăpea îndoială că prezenţa lui Darlan era cu totul întîmplătoare, datorîndu-se bolii grave a fiului său, la care ţinea foarte mult.

Pusesem mîna, aşadar, pe comandantul suprem al forţelor armate franceze! Cel mai simplu şi mai uşor ar fi fost să-l întemniţăm. Dar, în calitatea pe care o avea, el putea da foarte numeroaselor unităţi din flota franceză staţionate la Toulon şi Dakar ordine de natură să ne ofere simultan două avantaje: reducerea virtualului pericol naval în Mediterana şi completarea flotei noastre de suprafaţă cu un binevenit supliment de vase. Cu puţin înainte de plecarea mea din Anglia, Churchill îmi spusese cu toată seriozitatea: „Îl detest din adîncul inimii pe Darlan, dar, în eventualitatea că m-aş întîlni cu el, aş umbla bucuros în patru labe cale de o milă, dacă în felul acesta l-aş îndupleca să-şi pună flota la dispoziţia forţelor aliate“.

Aveam însă un alt motiv, şi mai presant, pentru a încerca să profităm de situaţia în care se afla Darlan. Negociind cu autorităţile militare şi civile, generalul Clark s-a izbit curînd de tradiţionala tendinţă a francezilor de a nu întreprinde nimic care să nu aibă o acoperire legală. La militari, cel puţin, era un adevărat fetiş: după spusele lor, capitularea din 1940 nu fusese decît actul unor ostaşi leali, care se supuseseră ordinelor primite de la superiorii lor civili.

Fără excepţie, toţi comandanţii francezi cu care generalul Clark a purtat nesfîrşite discuţii au refuzat să mişte măcar un deget pentru a-şi aduce trupele de partea aliaţilor atîta vreme cît nu li se dădea ordin s-o facă. Fiecare dintre ei depusese un jurămînt personal de credinţă mareşalului Pétain. Nici un ofiţer nu socotea că putea să fie absolvit de jurămînt sau să dea ordin de încetare a focului dacă nu primea instrucţiuni în acest sens de la comandantul său

legal, amiralul Darlan, considerat ca reprezentant direct şi personal al mareşalului Pétain.

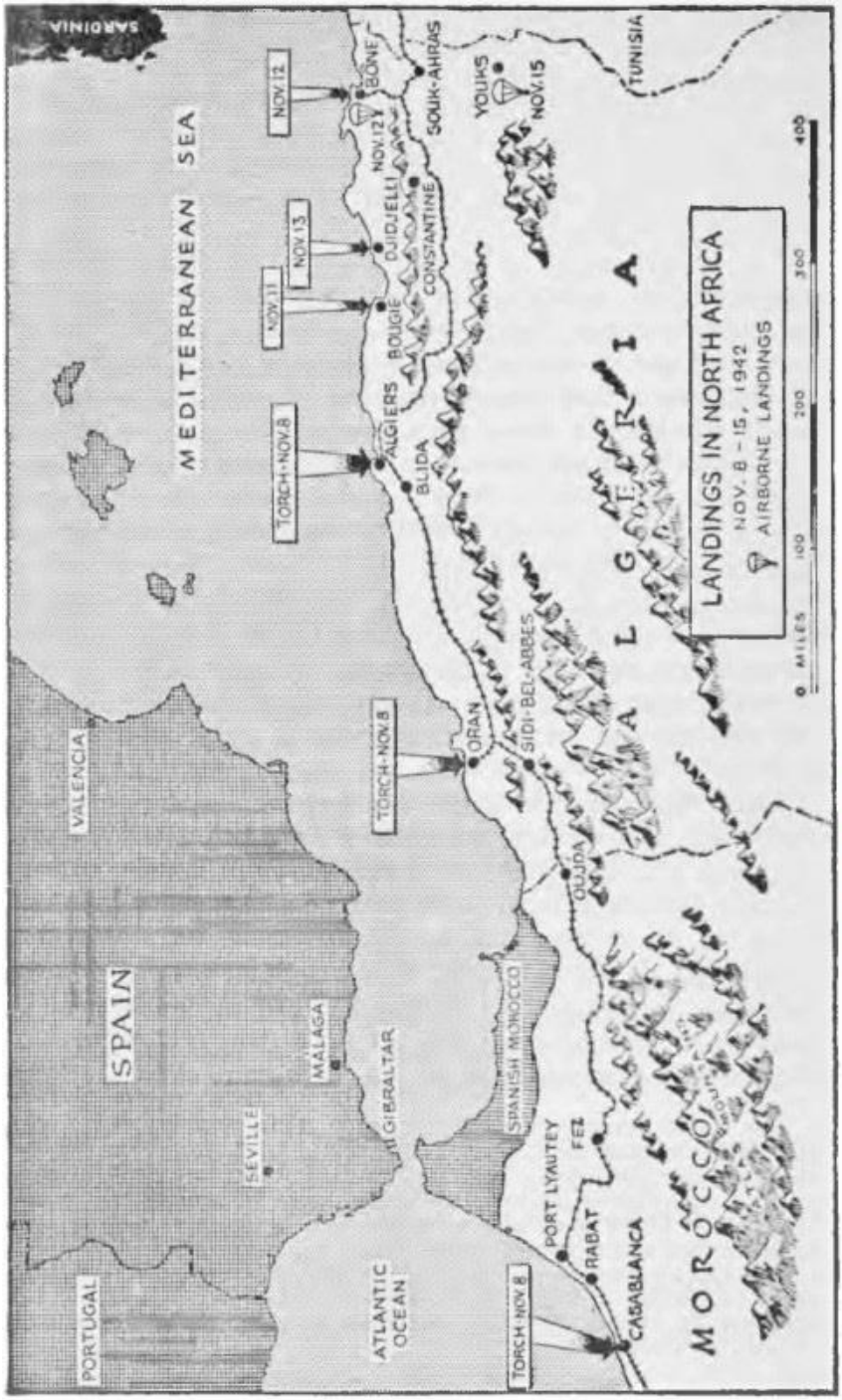

Debarcări în Africa de Nord
8-15 noiembrie 1942
Paraşutele indică operaţii de desant aerian

Pe atunci – şi o bună bucată de vreme după aceea – era inutil să stai de vorbă cu un civil sau cu un militar francez dacă nu recunoşteai în prealabil influenţa precumpănitoare a lui Pétain. Nici o propunere nu era acceptabilă decît dacă „ar fi de acord şi mareşalul".

Generalul Clark ne-a comunicat prin radio că fără concursul lui Darlan nu era posibilă o încetare a focului. De aceeaşi părere era şi generalul Giraud, care stătea acum ascuns la Alger. Atît cît îi îngăduiau împrejurările, Clark mă ţinea la curent cu evoluţia situaţiei, dar era limpede că încercările lui de a-i convinge pe francezi să nu mai lupte împotriva trupelor noastre se loveau de mari dificultăţi. În timp ce îmi băteam capul cu aceste probleme, am primit un mesaj din partea şefului meu de stat-major, care rămăsese provizoriu la Londra. El mă informa că, ţinînd seama de succesele iniţiale ale operaţiei „Torch" şi de rezultatele ei, care nu mai dădeau loc la îndoieli, o persoană sus-pusă îi sugerase să renunţăm la concentrarea forţelor necesare în continuarea operaţiei pentru a le folosi în alte scopuri strategice. De-a lungul anilor de război m-am familiarizat cu tendinţa anumitor personalităţi aflate departe, în spatele frontului, de a supraaprecia primele succese ale unei acţiuni şi de a nesocoti greutăţile pe care le rezerva viitorul. Dar în clipa aceea, primirea mesajului m-a scos din fire şi m-am grăbit să trimit un răspuns prompt, din care citez cele ce urmează:

„Categoric împotriva propunerii de reducere a forţelor pentru «Torch». Situaţia nu s-a cristalizat. Dimpotrivă, în Tunisia sîntem pe muchie de cuţit. Regiunea nu este complet pacificată, comunicaţiile constituie o problemă de prim ordin şi principalele două porturi din Africa de Nord sînt serios blocate. Toate eforturile de a obţine o cooperare organizată şi eficientă din partea francezilor se împotmolesc într-un păienjeniş de intrigi politice şi personale, ceea ce ne face să credem că nimeni nu doreşte cu adevărat nici să lupte împotriva noastră, nici să treacă alături de noi.

În loc de a vorbi despre eventuale reduceri, ar trebui să

căutăm mijloacele pentru a grăbi concentrarea de forțe, astfel încît să putem lichida pe inamic în Africa de Nord. Desigur, în materie de strategie este necesar să întocmim planuri din timp şi cu chibzuință. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, să nu ne apucăm de mai multe treburi deodată! În ultimele trei zile am pierdut o mulțime de nave şi ne vine extrem de greu să asigurăm acoperirea aeriană a convoaielor. Pericolul unei intervenții germane prin Spania nu a dispărut. Nu mă speriu de propria mea umbră şi nu dau alarme false. Vreau numai să subliniez că, din moment ce am făcut cu bine primii paşi, trebuie să ne înzecim eforturile, nu să ne culcăm pe o ureche. Abia ne-am angajat într-o acțiune de mari proporții. Să nu zădărnicim un început bun pornind de la nişte presupuneri lipsite de certitudine".

La 12 noiembrie, generalul Clark mi-a transmis că, după toate aparențele, Darlan era singurul francez care putea determina forțele armate din Africa de Nord să colaboreze cu noi. Mi-am dat seama că era o problemă care trebuia rezolvată expeditiv şi pe loc. Dacă m-aş fi adresat Washingtonului şi Londrei, cerîndu-le avizul, ar fi urmat discuții prelungite şi tărăgănări inevitabile. S-ar fi irosit mult timp, care ar fi costat atîta sînge şi ar fi provocat atîtea resentimente, încît nu ne-ar mai fi rămas nici o şansă de a ajunge la o înțelegere amicală, prin care forțele armate franceze să fie absorbite în rîndul trupelor noastre.

Aveam la noi ordinele în scris ale guvernelor american şi britanic de a colabora cu orice autoritate franceză pe care o vom găsi ființînd în momentul sosirii noastre în Africa. În afară de aceasta, problema care ni se punea era de ordin pur militar. Dacă soluționarea ei ar fi dus la repercusiuni politice atît de grave încît ar fi devenit necesară sacrificarea cuiva, logica şi tradiția ar fi cerut ca întreaga răspundere să revină omului care se afla la fața locului, destituirea lui din funcție reprezentînd simbolic îndreptarea greşelii. Riscam să fiu înlăturat, dar numai printr-o hotărîre promptă puteam să asigurăm în continuare unitatea de luptă a celor două țări aliate şi să facem față cerințelor imediate ale frontului.

Am discutat aceste posibilități cu multă sobrietate şi

seriozitate, neuitînd nici o clipă că ordinele noastre în principiu ne indicau să efectuăm debarcarea în Africa pentru a cîştiga un nou aliat, nu pentru a ucide francezi.

Eram perfect conştient de faptul că orice negociere cu un reprezentant al guvernului de la Vichy va stîrni o profundă indignare în rîndul acelor englezi şi americani care nu cunoşteau asprele realităţi ale războiului; în consecinţă, am decis să mă limitez doar la aspectele militare locale. La 13 noiembrie, luîndu-l pe amiralul Cunningham cu mine, am plecat cu avionul la Alger, unde am ţinut numaidecît sfat cu generalul Clark şi cu Robert Murphy, consulul general al Statelor Unite. Era prima reîntîlnire cu Murphy după vizita lui la Londra, cu cîteva săptămîni mai înainte.

Cei doi mi-au prezentat o dare de seamă asupra tuturor evenimentelor care avuseseră loc pînă atunci. La 10 noiembrie, Darlan ordonase tuturor comandanţilor să înceteze focul. La Vichy, Pétain a dezavuat de îndată măsura, destituindu-l pe amiral. Acesta a încercat atunci să revină asupra ordinului, dar Clark nu i-a permis. Pe urmă, la Alger s-a aflat că naziştii invadaseră zona de sud a Franţei. Darlan declara acum că, deoarece germanii violaseră armistiţiul din 1940, el era gata să conlucreze de bună voie cu americanii. Între timp, generalul Giraud, zdruncinat mai întîi de descoperirea că francezii din partea locului nu voiau să-i dea ascultare, se convinsese că Darlan era singura personalitate oficială de acolo care putea aduce Africa de Nord în tabăra aliaţilor. Cînd germanii au pătruns în sudul Franţei, Giraud s-a dus la Darlan, oferindu-se să coopereze. Ordinul lui Darlan a pus capăt luptelor la Casablanca; prin alte părţi, focul încetase încă înainte de primirea ordinului. Ofiţerii francezi care ne sprijiniseră pe faţă, inclusiv generalii Bethouart şi Mast, căzuseră temporar în dizgraţie şi nu erau în măsură să facă nimic.

După o trecere în revistă exhaustivă a situaţiei, Murphy mi-a spus:

— Acum întreaga problemă ţine de domeniul militar. Dumneavoastră vă revine găsirea unei soluţii.

În cursul discuţiilor pe care le-am mai purtat înainte de a

ajunge la hotărîrea finală, consulul general s-a ținut cu totul deoparte, participînd doar din cînd în cînd, în calitate de interpret. Mie şi numai mie îmi revenea sarcina să decid dacă semnarea unui armistițiu, economia de timp, cruțarea de vieți omeneşti şi încheierea fără zăbavă a unor acorduri realizate cu francezii valorau mai mult pentru forțele aliate decît arestarea arbitrară a lui Darlan, măsură care ar fi dat cu siguranță naştere la noi ciocniri şi la animozități şi mai puternice. Autoritățile franceze locale continuau să reprezinte, pe plan oficial, o țară neutră. Iată de ce, în afară de cazul cînd guvernele noastre erau gata să declare în mod solemn război Franței, nu aveam nici un drept legal sau de altă natură să instaurăm cu forța, după modelul nazist, un organ de conducere alcătuit din marionete selecționate de noi.

Acordul realizat a fost aşternut pe hîrtie într-un document trasînd în linii mari metodele prin care autoritățile franceze se angajau să sprijine forțele aliate. Pe un teritoriu considerat ca fiind favorabil nouă, nu ocupat de noi, comandantul suprem aliat căpăta toate drepturile şi privilegiile legale de care avea nevoie pentru a-şi organiza forțele şi a dirija operațiile militare. Ni se asigura posibilitatea de a utiliza porturile, căile ferate şi alte instalații.

Aliații se mărgineau să declare că, cu condiția ca forțele armate şi populația să se supună ordinelor lui Darlan de a conlucra cu noi pe tărîm militar, nu se vor amesteca în controlul exercitat de organele administrative franceze în Africa de Nord. Dimpotrivă, ne afirmam dorința de a colabora cu ele pentru păstrarea ordinii. În acord nu figura nici o prevedere de natură să angajeze guvernele noastre în vreo recunoaştere politică de un fel sau altul. Darlan era doar autorizat, prin consimțămîntul spontan al oficialităților locale şi cu încuviințarea noastră, să ia asupră-şi sarcinile administrative ce reveneau Franței în Africa de Nord, în timp ce noi ne ocupam de lichidarea forțelor germane de pe acest continent. Amiralul s-a declarat, de asemenea, de acord să încredințeze prietenului nostru, generalul Giraud, comanda tuturor trupelor franceze din Africa de nord-vest.

Important pentru noi era faptul că, dacă ne-am fi permis luxul unei ocupații militare, ar fi trebuit să stopăm orice acțiune împotriva Axei. Populația arabă era pe atunci favorabilă guvernului de la Vichy, care privase pe evreii de acolo de toate drepturile; o răscoală a arabilor, pe care germanii se străduiau să o pună la cale, ar fi fost un dezastru. Nu intenționam să cucerim Africa de Nord decît pentru a o folosi ca bază de unde să ducem mai departe războiul împotriva lui Hitler. Din punct de vedere legal, poziția noastră acolo se deosebea de cea de mai tîrziu în Sicilia, aşa cum aceasta din urmă avea să se deosebească de poziția noastră în Italia şi apoi în Germania. Teoretic, ne aflam pe teritoriul unui aliat. De fapt, prin angajamentul lui Darlan ni se recunoştea rolul de factor dominant şi se dădea consistență acestui rol, pe care însă trebuia să-l jucăm cu multă abilitate dacă voiam să evităm neplăcerile.

Spre deosebire de disprețul cu care întîmpinase apelul lansat de Giraud, armata franceză a dat ascultare ordinelor lui Darlan. Acesta a pus capăt luptelor pe coasta de vest, unde forțele americane abia se concentraseră în jurul liniei de apărare de la Casablanca, pregătindu-se să declanşeze un asalt general. Experiența dobîndită în Maroc de generalul Patton în zilele precedente dovedea că ciocnirea ar fi fost sîngeroasă.

În ziua de 13 noiembrie s-a realizat la Alger acordul final cu reprezentanții armatei de uscat, ai marinei militare şi ai forțelor aeriene franceze, în frunte cu Darlan. Luînd avionul în aceeaşi seară, amiralul Cunningham şi cu mine era cît pe-aci s-o pățim din cauza vremii proaste şi a condițiilor nefavorabile de aterizare pe aeroportul din Gibraltar. Ne-am învîrtit de jur împrejurul Stîncii în bezna cea mai compactă, tot încercînd să descoperim pista şi negăsind-o. Puteam să jur că ne sunase ceasul din urmă. Pînă în ziua de azi cred că tînărul locotenent care pilota avionul trebuia să se fi bizuit mai degrabă pe vreun talisman decît pe dibăcia sa atunci cînd a reuşit iscusita aterizare care ne-a adus cu bine pe pămînt. Această experiență m-a întărit şi mai mult în intenția mea mai veche de a muta repede cartierul nostru general la

Alger. Hotărîrea a stîrnit panică în rîndul trupelor de transmisiuni, al căror comandant mi-a declarat că nu poate asigura rețeaua de comunicații pentru Alger înainte de 1 ianuarie. Mutarea a avut loc însă la 23 noiembrie.

Bineînțeles, trimiteam periodic celor două guverne ale noastre rapoarte asupra tuturor problemelor politice care se iveau. În cazul Darlan, totuşi, criticile din presa americană şi britanică deveniseră atît de vehemente, încît atît preşedintele Roosevelt, cît şi primul ministru Churchill s-au văzut siliți să ne ceară o explicație mai amănunțită. Au primit-o sub forma unei lungi telegrame, care a căpătat o largă circulație în rîndul funcționarilor guvernamentali din Washington şi Londra. Nici acum, după o îndelungată reexaminare a situației, nu am mare lucru de adăugat la argumentarea telegrafică expediată atunci. O transcriu mai jos, parafrazată în conformitate cu regulile de protecție a securității codurilor secrete:

„14 noiembrie.

Înțeleg pe deplin nedumerirea provocată la Londra şi Washington de întorsătura pe care au luat-o negocierile cu francezii din Africa de Nord. Starea lor de spirit nu corespunde nici pe departe aprecierilor noastre prealabile. Trebuie să se țină seama de următorii factori şi să nu se treacă la măsuri pripite, de natură să strice echilibrul pe care am reuşit să-l stabilim.

Numele mareşalului Pétain se bucură de mare trecere aici. Autoritățile civile, militare şi navale franceze sînt de părere că în Africa de Nord un singur om are dreptul incontestabil de a vorbi în numele mareşalului. Acest om este Darlan. Pînă şi Giraud – care a devenit pentru noi un sfetnic de încredere şi un prieten credincios, după ce în discuțiile purtate cu el l-am adus cu picioarele pe pămînt – recunoaşte acest considerent precumpănitor şi şi-a modificat în mod corespunzător atitudinea.

Împotrivirea pe care am întîmpinat-o la început s-a datorat faptului că ofițerii de toate gradele îşi închipuiau că aceasta era dorința lui Pétain. Iată de ce Giraud, care i-a sfătuit să nu se opună debarcării, poartă oarecum în ochii lor

vina de încîtare la nesupunere. Generalul Giraud înțelege acest punct de vedere unanim şi pare a-l şi aproba într-o oarecare măsură. Toți cei în cauză declară că sînt gata să ne ajute, cu condiția ca Darlan – dar numai el, şi nimeni altul în locul lui – să le dea ordine în acest sens. Amiralul Esteva din Tunis afirmă că se va supune ordinelor lui Darlan. Noguès a pus capăt luptelor în Maroc la ordinul lui Darlan. Este cert că poziția lui Darlan în această privință nu poate fi contestată.

Acordul realizat de noi prevede în esență că francezii vor face tot ce le stă în putință pentru a ne ajuta să cucerim Tunisia. Grupul francez va lua măsuri în vederea unei conlucrări eficiente. Sub conducerea lui Giraud se va trece la reorganizarea unei forțe militare selecționate, care va participa la război. Grupul francez va recurge la toate mijloacele posibile pentru a determina flota de la Toulon să se alăture aliaților. Noi vom sprijini grupul francez în administrarea şi pacificarea țării şi în înzestrarea unităților selecționate. Amănunte încă în discuție.

Speranța noastră de a cuceri repede Tunisia şi de a dobîndi acolo adeziunea populației nu se poate realiza decît dacă se acceptă un acord de ansamblu mergînd pe linia celui realizat de noi cu Darlan şi cu celelalte oficialități care dețin pîrghiile administrative în Africa de Nord şi controlează triburile din Maroc. Giraud este acum conştient de incapacitatea de a face ceva de unul singur sau chiar cu sprijinul nostru. El a acceptat cu satisfacție postul de comandant militar în grupul Darlan, fiind de acord ca numele său să nu fie menționat înainte de scurgerea unei perioade de cîteva zile. În lipsa unor autorități franceze puternice, am fi siliți să recurgem la ocuparea militară a teritoriului. Prețul în timp şi resurse ar fi gigantic. Generalul Patton apreciază că numai în Maroc ar avea nevoie de 60 000 de ofițeri şi soldați pentru a ține în mînă triburile. Avînd în vedere repercusiunile pe care le-ar avea o răscoală a triburilor asupra Spaniei, vă dați seama cît de dificilă este problema“.

În cursul lungilor negocieri duse cu noi, Darlan nu şi-a

exprimat cu nici un prilej certitudinea că va reuşi să aducă flota franceză de partea noastră. După părerea lui, datorită lipsei de combustibil, precum şi confuziei şi nesiguranței care domneau neîndoielnic în sudul Franței, era posibil ca navele să nu primească ordinul de a ieşi în larg şi de a ni se alătura. Darlan afirma însă, cu deplină convingere, că amiralul care comanda la Toulon nu va permite ca vasele să cadă în mîinile germanilor. Acest lucru ni l-a repetat de nenumărate ori şi desfăşurarea ulterioară a evenimentelor a dovedit că avusese perfectă dreptate*.

Pe de altă parte, Darlan era sigur că amiralul Jean Pierre Esteva, comandantul forțelor franceze din Tunisia, va proceda ca restul oficialităților din Africa de Nord şi va executa ordinele sale. Vina principală pentru spulberarea acestor mari speranțe a purtat-o timpul irosit cu prelungirea negocierilor de la Alger. Durata pertractărilor a creat amiralului Esteva un sentiment de incertitudine; informat despre natura convorbirilor în curs la Alger, el era supus, totodată, presiunilor guvernului de la Vichy, care îi ordona să reziste aliaților şi, după cum ni s-a spus, să primească forțe germane în Tunisia. Alți comandanți militari din Africa de Nord, ca generalii Louis Marie Koeltz la Alger şi Louis Jacques Barre la Tunis, erau la fel de nehotărîți; mai mult, ni s-a adus la cunoştință că generalul Koeltz se pronunțase categoric împotriva oricărui acord cu aliații.

În această atmosferă de îndoială şi ezitări, germanii au început să debarce în Tunisia. Primul lor eşalon a sosit, pe calea aerului, în după-amiaza zilei de 9 noiembrie, întăririle succedîndu-se într-un ritm susținut. La data cînd am ajuns la un acord cu Darlan, amiralul Esteva nu mai era în situația de a acționa independent. Într-o ultimă convorbire telefonică cu un reprezentant al oficialităților franceze din Alger, el a

---

* Amiralul Laborde, comandantul flotei franceze de la Toulon, nu a dat curs mesajului lui Darlan, care era formulat nu ca un ordin, ci ca o „recomandare urgentă". La 27 noiembrie, trupele hitleriste au pătruns prin surprindere în incinta bazei navale, dar vasele aflate acolo s-au sabordat. – *Nota trad.*

mărturisit: „Acum sînt păzit“. Am interpretat aceasta drept un semn că germanii îl luaseră ostatec. În schimb, generalii Koeltz şi Barre au executat, fără să crîcnească, ordinele lui Darlan, cel dintîi devenind ulterior un remarcabil comandant în rîndurile trupelor aliate.

După primirea telegramei mele, guvernele de la Londra şi Washington m-au asigurat de totala înțelegere pe care o aveau în problema respectivă şi mi-au comunicat că aprobă acordul încheiat, în măsura în care francezii vor respecta cu scrupulozitate clauzele lui şi atîta vreme cît vor dura ostilitățile în Africa.

Aranjamentul la care ajunsesem se deosebea fundamental de ceea ce prevăzusem noi la Londra înainte de declanşarea operației. Guvernele noastre se înşelaseră însă nu numai în pronosticurile privind influența diferitelor personalități în Africa de Nord. Ele crezuseră că populația franceză locală nutrea o ură profundă împotriva dominației naziste-vichyiste, fiind gata să îmbrățişeze în chip de eliberatori pe ostaşii aliați care vor reuşi să debarce acolo. Încă de la primul bombardament german asupra Algerului – şi au fost multe –, presupunerea s-a dovedit greşită. Fireşte, existau mulți patrioți şi, după ce am repurtat victoria în Tunisia, numărul lor a crescut. Dar în primele zile, cînd situația era în cumpănă şi cînd bombele cădeau în fiecare noapte, cele ce-mi ajungeau mereu la ureche arătau că adevărata stare de spirit se exprima astfel: „De ce ne-ați adus războiul pe cap? Trăiam liniştiți pînă ce ați venit voi, ca să pierim cu toții“. În ultimul său raport, redactat după încheierea campaniei, generalul Anderson scria în legătură cu atitudinea populației în prima perioadă după debarcare:

„... Mulți primari, şefi de gară, diriginți de poştă şi alți funcționari cu care am avut de-a face pe măsură ce înaintam (de exemplu, rețeaua telefonică civilă era la început principalul meu mijloc de comunicare atît cu unitățile avansate, cît şi cu cartierul general aliat) nu manifestau nici un entuziasm față de aliați, ezitau să conlucreze făţiş cu noi, unii fiindu-ne chiar ostili. Nu greşesc dacă afirm că, în general, ofițerii superiori erau şovăielnici şi se temeau să se

angajeze într-o colaborare efectivă; majoritatea ofițerilor inferiori țineau cu aliații, iar soldații executau ordinele. Francezii ne manifestau simpatie, dar erau apatici, autoritățile civile se situau, de regulă, pe poziții de adversitate. Toate acestea mi-au creat impresia că, în eventualitatea unei retrageri forțate, nu prea puteam conta pe securitatea trupelor mele, puține la număr şi izolate".

O constatare foarte îndepărtată de speranța guvernelor noastre că, odată cu debarcarea aliaților, populația Africii de Nord se va ridica spontan la luptă împotriva guvernului de la Vichy, dominat de naziști!

Instalarea lui Darlan în fruntea administrației franceze din Africa de Nord şi prestigiul de care se bucura el în Africa Occidentală Franceză au făcut ca importantul centru Dakar să cadă repede în mîinile aliaților. Guvernatorul Senegalului, Pierre Boisson, o cătană veche care îşi pierduse auzul şi un picior în primul război mondial, era însufleţit de o sinceră şi vădită ură față de tot ce era german. Devotat pînă la fanatism Franței, nu concepea o altă datorie decît păstrarea Africii occidentale în sînul imperiului francez. Cu doi ani şi ceva în urmă respinsese o tentativă de debarcare la Dakar întreprinsă de englezi şi de francezii liberi, declarînd că va lupta împotriva oricui se va atinge de teritoriul de care răspundea. Cînd însă germanii au invadat sudul Franței, el mi-a comunicat că era gata să dea ascultare ordinelor mele – şi numai alor mele –, transmise prin intermediul amiralului Darlan.

Deoarece Dakarul nu intra în sfera teatrului meu de război, unde aveam destul de furcă cu problemele pe care mi le ridica propria mea campanie, precum şi din cauza nemulțumirilor manifestate de presa britanică şi americană față de acordul militar încheiat cu Darlan, am comunicat superiorilor mei că nu-mi revenea sarcina de a obține adeziunea lui Boisson la capitularea generală şi că nu mă voi ocupa de această treabă decît dacă mi se va ordona s-o fac. Am adăugat, totuşi, că puteam obține oricînd Senegalul şi am citat declarațiile lui Boisson. Răspunsul a venit foarte repede: mi se ordona să iau măsuri pentru a asigura trecerea

Africii occidentale de partea aliaților, exact aşa cum procedasem în Africa de Nord.

Discuția mea hotărîtoare cu guvernatorul Boisson a fost aproape dramatică. Aveam multe detalii de pus la punct. În Africa occidentală se aflau pe atunci un număr de marinari britanici internați în lagăre, după ce se salvaseră de pe cargoboturile scufundate în primii ani ai războiului. Guvernul de la Londra cerea eliberarea lor imediată, iar Boisson insista ca, în compensație, să se pună capăt de îndată propagandei desfăşurate de posturile de radio ale Franței libere în teritoriile vecine cu Africa occidentală. După spusele lui, aceste emisiuni îl acuzau pe el şi pe colaboratorii săi de cele mai diverse crime şi îi creau dificultăți cu băştinaşii, motiv pentru care cerea ca guvernul britanic să le curme fără întîrziere. S-au mai ivit şi alte asemenea probleme, nici una din ele nefiind menționată ca atare în documentul pe care aveam să-l semnăm. Erau de față amiralul Darlan şi alte personalități oficiale franceze, precum şi Robert Murphy şi cîțiva membri ai statului meu major. Pe măsură ce discuția avansa, participanții se întărîtau din ce în ce şi francezii se apucaseră să vorbească toți deodată. În cele din urmă l-am luat pe guvernatorul Boisson, care înțelegea puțin limba engleză, şi l-am dus într-un colț ca să discut cu el între patru ochi. În esență, i-am declarat:

„Domnule guvernator, nu am posibilitatea să vă spun în amănunțime ce va face exact guvernul britanic, aşa cum nu am posibilitatea să vă spun în amănunțime ce va face guvernul american. Dar un lucru pot să vă spun categoric: cele două guverne mi-au dat instrucțiuni să ajung cu dumneavoastră la un acord pe principiul de bază că Africa occidentală se va ralia Africii de Nord în lupta împotriva Axei. Guvernele noastre au declarat că nu vor să se amestece în problemele de administrație locală, aşteptînd ca dumneavoastră să conlucrați cu noi aşa cum ar conlucra orice aliat, ceea ce presupune eliberarea imediată a tuturor cetățenilor noştri actualmente internați pe teritoriul dumneavoastră. Londra şi Washingtonul se vor strădui să pună capăt oricărei propagande îndreptate împotriva

dumneavoastră şi a administraţiei dumneavoastră şi vor uza, fără doar şi poate, de bunele lor oficii pentru ca toţi ceilalţi aliaţi, inclusiv Forţele franceze libere, de sub comanda guvernului de Gaulle, să renunţe la asemenea practici. Evident însă, guvernele noastre nu pot da ordine generalului de Gaulle în această privinţă. Vrem să folosim spaţiul aerian al teritoriului dumneavoastră, vrem ca dumneavoastră să treceţi de partea noastră, şi toate acestea le vrem foarte repede. Ne-ar trebui săptămîni pentru a pune la punct puzderia de detalii mărunte, dar nu avem timp de pierdut. Semnaţi acordul şi vă asigur, pe onoarea mea de soldat, că voi face tot ce este omeneşte cu putinţă pentru ca cele convenite de noi să se realizeze pe principiul conlucrării dorite de guvernele american şi britanic, aşa cum se întîmplă şi în Africa de Nord. Atîta vreme cît cele două guverne mă vor menţine în funcţia pe care o deţin acum, puteţi fi sigur că aliaţii nu vor încălca niciodată spiritul acordului nostru“.

Fără să mai rostească un cuvînt, Boisson s-a dus la biroul meu şi, în timp ce prin colţuri pălăvrăgeala continua, a luat loc şi şi-a aşternut numele în josul acordului. De îndată ce a semnat, l-am întrebat:

— Domnule guvernator, cînd vor putea începe avioanele noastre să folosească aerodromul din Dakar?

El m-a privit ţintă şi mi-a răspuns prompt, în franceză:

— Chiar acum!

În cursul convorbirii ce a urmat, Boisson a ţinut să sublinieze importanţa pe care o acorda cuvîntului meu de soldat că vom evita perturbarea inutilă a instituţiilor franceze din Africa occidentală şi că vom da o mînă de ajutor la reorganizarea unei forţe armate franceze, capabilă să ia parte la război alături de noi.

Pe vremea aceea nu era greu să cazi în păcatul de a simplifica excesiv problemele pe care le puneau francezii. Numai răbdarea şi stăruinţa ne puteau aduce aliaţi de valoare, care, pînă la urmă, să aibă o atitudine democratică. Dimpotrivă, violenţa şi desconsiderarea sentimentului de umilinţă pe care îl încercau ei nu ar fi dus decît la discordie, atrăgîndu-ne, pe drept cuvînt, acuzaţia că procedăm la fel ca

naziştii.

Puterea braţelor noastre şi acceptarea unei administraţii franceze provizorii în Africa de Nord au avut drept rezultat încetarea completă a focului la 12 noiembrie 1942 pe întregul teritoriu situat la vest de Alger, inclusiv în acest oraş.

În sectorul de est – Tunisia –, lucrurile stăteau altfel.

Capitolul al VII-lea

Iarna la Alger

Obiectivul minimal al campaniei în Africa de Nord era cucerirea principalelor porturi dintre Casablanca şi Alger, împiedicînd astfel Axa de a le folosi ca baze de submarine şi urmărind apoi să ne continuăm operaţiile spre est, pentru a face joncţiunea cu forţele britanice din deşert. Succesele înregistrate în primele cîteva zile ne-au permis atingerea obiectivului minimal, aşa că am îndreptat imediat întreaga noastră atenţie spre misiunea mai importantă ce ne fusese încredinţată, aceea de a conlucra cu forţele generalului Sir Harold R.L.G. Alexander, aflate pe atunci la celălalt capăt al Mediteranei, la o distanţă de 1 200 de mile. Împreună cu ele, trebuia să nimicim toate forţele Axei din Africa de Nord, făcînd, totodată, Mediterana navigabilă pentru transporturile aliate.

La 23 octombrie, în Egipt, generalul Alexander dăduse ordin Armatei 8 britanice, de sub comanda generalului Sir Bernard L. Montgomery, să ia cu asalt liniile inamice de la El-Alamein. După două săptămîni, inamicul gonea în retragere spre vest, urmărit îndeaproape de englezii învingători. Dacă, la rîndul nostru, puteam ajunge la linia de comunicaţii a Axei, strălucitul succes tactic al Armatei 8 se

transforma într-o victorie strategică de şi mai mari proporţii.

În Mediterana, la est de Tripoli, inamicul nu avea acces la o linie de comunicaţii sigură din cauza forţelor aeriene şi navale britanice, cu bazele în Egipt şi Malta. Propria noastră poziţie în Africa de Nord, la vest de Bône, marca limita occidentală a zonei maritime pe care o putea folosi Axa. Astfel că, pentru a veni în ajutorul lui Rommel, Hitler şi Mussolini nu dispuneau decît de porturile situate între Bône (Algeria) şi Tripoli (nord-vestul Libiei). Înaintînd pe oricare din flancuri, aliaţii aveau posibilitatea să restrîngă din ce în ce mai mult canalul de aprovizionare al inamicului, pînă la strangularea lui definitivă.

Forţele aeriene ale Axei din insulele Sicilia şi Pantelleria şi din sudul Italiei erau încă atît de puternice, încît o acţiune navală a aliaţilor în această regiune era imposibilă. Tăierea liniei de comunicaţii inamice necesita o ofensivă pe uscat, în cadrul căreia să împingem mereu înainte forţele noastre aeriene şi bazele lor.

Porturile africane de departe cele mai importante de care dispunea atunci Axa erau Bizerta şi Tunis, pe un loc secundar situîndu-se, mai la sud, Sfax şi Gabès. Deşi avea o radă destul de bună, Tripoli obliga navele inamice să treacă practic pe sub tunurile Maltei, unde aviaţia britanică devenise destul de puternică pentru a le provoca pierderi grave. Era limpede că, dacă reuşeam să ocupăm repede porturile Tunis şi Bizerta, aprovizionarea armatelor duşmane din Africa devenea aproape imposibilă, iar distrugerea lor, mult mai lesnicioasă.

Obiectivul nostru strategic principal consta, aşadar, în ocuparea cît mai grabnică a nordului Tunisiei. După acest criteriu ne-am călăuzit în tot ceea ce am întreprins pe plan militar, economic şi politic. Trecînd prin succese şi eşecuri, prin nenumărate incidente şi accidente, prin nelipsitele dificultăţi care se ţin scai de soldaţi pe cîmpul de bătălie, aveam cu toţii, necontenit, acest unic obiectiv înaintea ochilor, convinşi fiind că atingerea lui va însemna sfîrşitul Axei în Africa.

Prima acţiune a avut loc pe la mijlocul lunii noiembrie,

cînd ne aflam încă la Alger, stăruind pe lîngă Darlan să ordone francezilor să pună capăt luptelor şi să conlucreze cu noi. Armata 1 britanică, de sub comanda generalului Anderson, fusese organizată cu scopul anume de a duce campania spre est, avînd ca bază de pornire Algerul. Anderson avea instrucțiuni să opereze conform planului, neprecupeţind nici un efort pentru a captura Tunisul şi Bizerta în timpul cel mai scurt cu putință. El avea însă de luptat cu dificultăți deosebit de mari.

Cea dintîi dintre ele era penuria de ansamblu a forțelor sale. Lipsa de vase nu ne îngăduise să aducem efectivele şi tehnica de luptă care ar fi putut rezolva problema repede şi expeditiv. Generalul Anderson trebuia deci să se bizuie mai mult pe rapiditate şi îndrăzneală decît pe numărul de oameni de care dispunea.

A doua dificultate o constituia slaba noastră dotare în vehicule motorizate, carență agravată de foarte proasta calitate a căii ferate cu o singură linie Alger-Tunis.

A treia piedică majoră o reprezenta starea vremii. Au început să cadă ploi inoportune şi, dat fiind că, dintre aerodromurile risipite ici-colo, pe care sperasem să le utilizăm, nici unul nu avea pistă asfaltată, micile noastre forțe aeriene nu au putut interveni, zile în şir fiind reduse la o paralizie aproape totală. Inamicul era într-o situație mult mai avantajoasă, deoarece marile sale aerodromuri de la Bizerta şi Tunis se pretau la operații în orice condiții atmosferice.

Un alt obstacol era apropierea cîmpului de luptă din Tunisia de forțele Axei din Italia şi Sicilia. A doua zi după primele noastre debarcări, inamicul a început să trimită trupe în Tunisia, unde numărul lor creştea rapid.

O altă dificultate inițială o constituia incertitudinea ce domnea în legătură cu atitudinea forțelor franceze situate în zona dintre Constantine şi Tunis, în fruntea cărora se afla generalul Barre. În momentul cînd generalul Anderson şi-a început înaintarea nu se ştia dacă aceste forțe şi populația locală i se vor împotrivi în mod activ, vor adopta o poziție neutră sau îl vor sprijini în ofensiva sa spre Tunis.

În aceste condiții, numai un comandant extrem de leal şi de cutezător ar fi acceptat fără nici o obiecție să conducă operația de a cărei realizare răspundea generalul Anderson. Ca răspuns la ordinele mele presante, el a intrat în campanie la 11 noiembrie, de îndată ce a pus piciorul pe țărm.

Amintindu-mi că generalul Anderson era englez, iar trupele sale aproape în întregime britanice, am considerat totdeauna ca remarcabil faptul că el nu a scos nici un cuvînt de protest atunci cînd a primit acest ordin temerar din partea unui american. Era un aliat fidel şi un luptător viteaz. Din Alger a pornit spre est, înaintînd pe uscat şi pe mare. Printr-o serie de acțiuni rapide a cucerit porturile Djiájelli, Philippeville şi Bône, progresînd, totodată, şi în interiorul țării, unde a ocupat oraşele Sétif şi Constantine. Avioanele şi submarinele Axei îşi luau cu regularitate tributul de la navele aliate şi provocau pagube materiale micilor porturi care căzuseră în mîinile noastre. Dar, fără nici o ezitare, flota britanică, sub comanda amiralului Cunningham, a continuat să dea tot sprijinul operațiilor în curs, iar generalul Anderson şi-a văzut mai departe de drum, fără să țină seama de primejdiile ce i se iveau în cale. Din regiunea Bône-Constantine, Armata 1 britanică a înaintat mereu spre est prin văile Souk-Ahras şi Souk-el-Arba, unde au luat pentru prima oară contact cu trupele de uscat inamice.

La 23 noiembrie, cînd mi-am mutat statul-major de la Gibraltar la Alger, am profitat de călătorie pentru a începe să inspectez trupele şi instalațiile. Pe aerodromul din Oran m-am ciocnit nas în nas cu condițiile care aveau să constituie o plagă pentru noi în tot cursul acelei crîncene ierni. Am aterizat pe o fişie de pămînt bătătorit, dar avionul nu a putut trece nici măcar cu un metru dincolo de pistă, din cauza noroiului fără fund din jur. După ce s-au introdus nişte scînduri mari sub roțile avionului, a apărut un imens tractor care ne-a remorcat cîțiva metri, pentru a permite aparatului următor să aterizeze. Deoarece operațiile tactice stagnau, mi-am petrecut dimineața interesîndu-mă de probleme ca asigurarea cu materiale, încartiruirea şi hrana.

Sosind la Alger în aceeaşi seară, am constatat că ordinele

mele anterioare, de a se acorda sprijin Armatei 1 britanice de către toate contingentele americane care puteau fi aduse din regiunea Oran, nu fuseseră înțelese exact şi nici executate energic. Cînd am ajuns la birourile noastre, l-am găsit acolo pe generalul de brigadă Lunsford E. Oliver, şeful comandamentului Brigăzii B din Divizia 1 blindată a S.U.A. Făcuse o recunoaştere pe front, îşi dăduse seama că pe calea ferată nu va putea ajunge în timp util pe cîmpul de luptă şi cerea permisiunea de a-şi transporta o parte din brigadă în transportoare semişenilate, pentru a străbate cele 700 de mile dintre Oran şi Souk-el-Arba. Ofițerul de stat-major căruia i se adresase cunoştea îndeaproape caracteristicile transportoarelor semişenilate şi refuza să-i satisfacă cererea, pe motiv că un asemenea drum ar reduce la jumătate durata de folosire a vehiculului!

Tînărului ofițer de stat-major nu i se putea reproşa această stupefiantă atitudine. În anii de pace, el fusese dăscălit cu insistență pe tema veşnicei nevoi de economii şi a evitării oricărei risipe. Dar, după cum ştia prea bine chiar el, cele învățate în timp de pace erau valabile numai atunci cînd sacrificiile făcute de dragul economiilor nu aveau nici o importanță. El nu se deprinsese încă cu cruzimea de fond a războiului, nu-şi dădea seama că însuşi cuvîntul „război“ este sinonim cu „risipă“ şi nu înțelegea că orice acțiune efectivă cere cheltuieli. Problema este de a stabili – în spațiu şi timp – cum să-ți împărți bunurile pentru a obține maximum de rezultate. Odată acest lucru precizat, trebuie să fi darnic cu bunurile, mai ales dacă rezultatul poate fi măsurat în cruțarea de vieți omeneşti.

Insistențele generalului Oliver, dorința sa de a ajunge pe cîmpul de bătălie, căldura cu care pleda pentru a i se permite să pornească într-un marş istovitor (deşi ar fi putut să accepte o soluție facilă fără ca el să poarte vreo răspundere) – toate acestea m-au impresionat profund. În cinci minute era pe drum, cu ordinele pe care le solicita.

În noaptea aceea şi în cea următoare, Algerul a fost bombardat fără încetare. „Luftwaffe“ nu a trimis în nici un moment un număr mare de avioane, dar zgomotul necontenit

te împiedica să dormi şi lipsa de somn s-a putut citi curînd pe feţele celor de la statul-major. Principalele obiective ale avioanelor germane erau navele din docuri, la vreun sfert de milă depărtare de hotelul nostru, dar bombele căzute pe străzile oraşului au provocat cîteva victime şi o enormă consternare.

Apărarea noastră antiaeriană nu s-a dezvoltat decît cu încetul. Una dintre navele scufundate de submarinele inamice transporta la bordul său cea mai mare parte din aparatura de avertizare şi control de care aveau neapărată nevoie avioanele noastre de vînătoare. Spre sfîrşitul lunii însă am remediat unele dificultăţi şi, după ce a încasat-o de cîteva ori zdravăn, „Luftwaffe“ a renunţat la atacurile împotriva porturilor principale, cu excepţia unor tentative perfide de raiduri efectuate prin surprindere. Într-o noapte am avut dovada incontestabilă a profundului respect pe care echipajele bombardierelor inamice se învăţaseră să-l poarte apărării noastre antiaeriene. Interceptînd o comunicare prin radio pe care comandantul unei escadrile de bombardament o făcea bazei sale, l-am auzit raportînd: „Bombele lansate asupra Algerului, conform ordinului“. Dar noi, avînd un avion care ţinea contactul cu escadrila, ştiam că bombele căzuseră la vreo treizeci de mile în largul mării. Am adus imediat la cunoştinţa oamenilor noştri această dovadă că moralul inamicului scăzuse şi vestea a produs un efect uimitor de reconfortant.

După numai trei zile de muncă intensă la staţul-major am pornit spre front, în automobil, luîndu-l pe generalul Clark cu mine. Deoarece inamicul domina spaţiul aerian, orice călătorie în poziţiile înaintate era o aventură palpitantă. Observatorii scrutau cu atenţie cerul şi, ori de cîte ori apărea vreun avion, dădeau semnalul de alarmă, iar noi coboram din maşină şi ne risipeam care încotro. Bineînţeles, uneori se nimerea să fie un avion de-al nostru, dar nimeni nu putea să-şi asume riscul de a-şi continua drumul bizuindu-se pe o astfel de întîmplare. Am ajuns cu toţii mari experţi în identificarea avioanelor, dar n-am întîlnit vreodată pe cineva care să fie atît de sigur pe competenţa lui în această materie

încît să mizeze pe ea punîndu-şi viaţa în joc. Şoferii de camioane, geniştii, artileriştii, pînă şi infanteriştii din poziţiile înaintate trebuiau să fie mereu cu ochii în patru. Sătui pînă peste cap de această situaţie, ei se plîngeau într-una: „Unde dracu' e aviaţia noastră? Unde te uiţi, numai nemţi – de ce?". Atunci cînd inamicul deţine superioritatea aeriană, forţele de uscat nu se sfiesc să-i înjure pe „aviatori".

Clark şi cu mine l-am găsit pe Anderson dincolo de Souk-Ahras, unde terenul era de jur împrejur înţesat de mărturiile unor lupte grele şi îndelungate. Pe marginea drumului, orice discuţie între soldaţi scotea la iveală cîte o exagerare neverosimilă. „Béja a fost bombardată pînă n-a mai rămas piatră peste piatră"; „De aici încolo, pe şosea, nu mai scapă nimeni cu viaţă"; „Cu siguranţă că trupele noastre or să bată în retragere – în condiţiile astea nu rezistă nimeni". În general, totuşi, moralul era bun. Exagerările nu reprezentau altceva decît dorinţa oamenilor de a transmite ideea că trecuseră printr-o urgie fără seamăn. Nici unul din ei nu se gîndea, de fapt, să dea bir cu fugiţii.

Atît soldaţii, cît şi ofiţerii nu aveau experienţă, dar nici veteranii cei mai călîţi în lupte nu ar fi putut întrece trupele generalului Anderson în cutezanţă, curaj şi energie. Eforturile fizice pe care le depuneau erau aproape de neîndurat. Noroiul creştea zi de zi, astfel încît orice operaţie trebuia să se desfăşoare exclusiv pe şosea, care literalmente se dezintegra pe lungi tronsoane. Frigul iernii începea să se aştearnă peste înălţimile Tunisiei. Transportul materialelor de aprovizionare şi al muniţiilor devenise o sarcină herculeană. Dar, în ciuda tuturor piedicilor, în ciuda slabelor efective de care dispunea – totalul lor se ridica la vreo trei brigăzi de infanterie şi o brigadă de tancuri rablagite –, Anderson a înaintat prin valea Souk-el-Khemis şi a ocupat Béja, ajungînd, în cele din urmă, într-un punct de unde, la picioarele lui, vedea periferiile Tunisului.

Cu fiecare zi ce trecea după primul contact cu germanii, lupta devenea mai aprigă, mai îndîrjită, mai grea, iar inamicul căpăta întăriri într-un ritm mai rapid decît noi.

De la bun început mi-am propus să completez forţele lui

Anderson, chiar cu riscul suplimentar de a slăbi spatele frontului. Lipsa mijloacelor de transport însă mă silea să-i trimit întăririle cu țîrîita – şi pînă şi cel mai necopt recrut cunoaşte pericolele inerente unei astfel de operații. O droaie de sfetnici se înghesuiau să mă avertizeze cît de vehementă va fi reacția opiniei publice împotriva „dispersării" armatei americane! Mi se punea adesea întrebarea: „Cum şi-a făurit Pershing* reputația în primul război mondial?". Ceea ce uitau aceşti sfetnici era celebra declarație a lui Pershing din martie 1918, cînd aliații treceau printr-o gravă criză. Dîndu-şi seama atunci cît de primejdioasă era situația, el a amînat procesul de alcătuire a unei armate de uscat americane în Franța şi i-a spus lui Foch** : „Toți oamenii, toate tunurile, tot ce avem se află la dispoziția dumneavoastră, pentru a le folosi aşa cum veți crede de cuviință". După părerea mea, situația din Tunisia ne oferea un strălucit prilej, comparabil la scară mică cu cel din 1918, şi eram gata să iau asupra-mi toate criticile ulterioare, cu condiția ca forțele aliate să poată prezenta popoarelor noastre Tunisul ca dar de Anul Nou!

Jocul era foarte hazardat, dar miza mi se părea atît de ispititoare, încît am renunțat la orice prudență din dorința de a aduce în sectorul generalului Anderson toate forțele disponibile de pe teatrul de război nord-african. Mai persista încă teama că germanii îşi vor trimite aviația peste Pirinei, în Spania, pentru a ne ataca pe la spate. Ca început, totuşi, forțele aeriene americane au primit ordin să se deplaseze cît mai spre est cu putință, pentru a veni în ajutorul generalului

---

* John Joseph Pershing (1860-1948), general american, comandant al corpului expediționar al S.U.A. în Franța (1917-1918), s-a opus tendințelor franco-britanice de a face din trupele sale simple „rezervoare umane" ale aliaților, dispersate de-a lungul întregului front, şi a cerut ca ele să lupte laolaltă, într-un singur sector, şi păstrîndu-şi identitatea națională. Totuşi, la 27 martie 1918, atunci cînd ofensiva germană de pe Somme amenința să ia proporții catastrofale pentru aliați, el a oferit lui Foch cele 8 divizii de care dispunea pe atunci. – *Nota trad.*

** Ferdinand Foch (1851-1929), mareşal francez, s-a remarcat în cîteva mari bătălii ale primului război mondial, devenind, la 26 martie 1918, comandant suprem al forțelor aliate pe frontul de vest. – *Nota trad.*

Anderson şi pentru a participa la operaţiile de blocare a comunicaţiilor pe mare ale Axei între Tunisia şi Italia. Era o modificare radicală a planului iniţial, care prevedea reţinerea aviaţiei noastre militare la extremitatea occidentală a bazinului mediteranean. Această măsură a pus forţele aeriene americane într-un strîns contact cu cele britanice, creînd necesitatea unei coordonări de fiecare moment.

Pentru a conduce această acţiune, l-am chemat în Africa pe generalul Spaatz, pe care-l lăsasem în Anglia. Ne-am mulţumit să improvizăm un mecanism de control şi i-am acordat lui Spaatz rangul de „locţiitor interimar al comandantului şef al forţelor aeriene". Iniţial, în fruntea aviaţiei americane din Africa de Nord se afla generalul-maior James Doolittle, care îşi cîştigase celebritatea după raidul condus de el asupra oraşului Tokio*. Cu personalitatea lui dinamică şi plină de energie, i-a trebuit ceva timp ca să se împace cu gîndul că, răspunzînd de întreaga forţă americană a S.U.A. în Africa de Nord, nu mai avea dreptul să piloteze un avion de vînătoare şi să angajeze lupta cu inamicul. Cum însă avea neprețuita calitate de a învăţa din experienţă, Doolittle a devenit unul dintre cei mai destoinici comandanţi ai noştri.

Acţiunea de întărire treptată a sectorului de est cu trupe în majoritate americane a continuat la sfîrşitul lui noiembrie şi începutul lui decembrie. Din cauza grelelor lupte de zi cu zi şi a lipsei mijloacelor de transport, nu puteam aştepta să aducem o mare unitate ca entitate aparte, nici să constituim o asemenea unitate înainte de a o arunca în foc. Dacă nu reuşeam să ocupăm Tunisul, sistemul întăririlor bucăţică cu bucăţică ne rezerva mari necazuri, dar generalul Anderson a primit ordin să facă tot ce-i va sta în putinţă pentru a-şi atinge obiectivul înainte ca vremea proastă şi întăririle Axei să ne oblige la o lungă campanie de iarnă în condiţii atît de neatrăgătoare şi de neospitaliere.

---

* La 18 aprilie 1942, 16 bombardiere americane de tip B-25, sub conducerea lui Doolittle, decolînd de pe portavionul „Hornet", au parcurs 800 de mile, pentru a ataca Tokio şi alte localităţi japoneze. – *Nota trad.*

De la Oran am adus Divizia 1 blindată şi elemente din Divizia 1 infanterie, ambele americane. Divizia 34 americană a fost eşalonată de-a lungul liniei de comunicaţii, pentru a proteja punctele nevralgice şi a asigura securitatea unor ţinuturi imense, în care altfel eram complet lipsiţi de apărare. Am folosit trupe aliate în acest scop numai în punctele cele mai vitale; cum inamicul a recurs curînd la lansări nocturne de paraşutişti pentru organizarea de sabotaje, ne-am văzut nevoiţi să încredinţăm unor contingente franceze misiunea de a proteja sute de poduri, podeţe, tunele şi alte asemenea puncte, unde cîţiva indivizi hotărîţi la orice puteau pricinui daune aproape ireparabile liniilor noastre de comunicaţie.

Dar, deşi curajul, ingeniozitatea şi rezistenţa la dificultăţi s-au manifestat la trupele noastre din plin şi clipă de clipă, ele nu au putut birui complet coaliţia pe care o formau inamicul, vremea proastă şi terenul. La începutul lui decembrie, duşmanul era destul de puternic în unităţi mecanizate pentru a declanşa atacuri locale, dar violente, care ne-au silit să ne retragem de pe poziţiile cele mai avansate din faţa Tunisului.

De îndată ce am încetat să mai atacăm, situaţia în nordul Tunisiei a devenit dificilă pentru noi, chiar privită dintr-un punct de vedere defensiv. Datorită unei greşeli comise în cursul unei retrageri locale, am pierdut cea mai mare parte din tehnica de luptă a Brigăzii B din Divizia 1 blindată a S.U.A. Regimentul 18 infanterie din Divizia 1 americană infanterie a suferit pierderi grele şi un batalion al unui excelent regiment britanic a fost practic exterminat. Nu a trecut mult şi generalul Anderson a ajuns la concluzia că va trebui să abandoneze Medjez-el-Bab, centru rutier şi punct de joncţiune cu forţele franceze de pe flancul drept. Deoarece însă localitatea ne era indispensabilă atunci cînd, dobîndind efectivele necesare, aveam să reluăm ofensiva, am interzis evacuarea ei, asumîndu-mi personal răspunderea pentru soarta garnizoanei şi pentru consecinţele eventualei ocupări de către inamic a Medjez-el-Babului asupra securităţii comandamentului.

Încă ne mai străduiam să lansăm propria noastră

ofensivă. Munceam cîte douăzeci şi patru de ore pe zi pentru a regrupa forţele, care, cu condiţia unei îmbunătăţiri trecătoare a vremii, ne-ar fi putut oferi o şansă serioasă de a cuceri nord-estul Tunisiei înainte ca iarna să paralizeze definitiv orice mişcare. Data aleasă pentru ultimul şi cel mai ambiţios atac al nostru era de 24 decembrie. Speranţa ne-o puneam mai ales în temporara noastră superioritate în materie de artilerie, superioritate care era destul de importantă. Dar de pe front soseau veşti descurajatoare: în loc să se îndrepte, vremea se strica şi mai rău. Perspectivele de a declanşa o nouă ofensivă păleau din ce în ce.

Eram hotărît însă să nu renunţ, pînă ce nu mă voi convinge personal că ofensiva devenise imposibilă. Condiţiile atmosferice nepermiţînd avioanelor să zboare, am plecat cu automobilul spre front la 22 decembrie. Din clipa cînd am ieşit din Alger, ne-am izbit de starea mizerabilă a drumului. Călătorind aproape fără oprire, l-am găsit pe generalul Anderson la statul său major în primele ore ale dimineţii de 24 decembrie şi, împreună cu el, am plecat imediat spre Souk-el-Khemis. Acolo se afla statul-major al Corpului 5 armată britanic, care urma să susţină asaltul şi care avea în fruntea sa pe generalul-maior C.W. Allfrey. Mici detaşamente trecuseră deja la efectuarea acţiunilor preliminare, încercînd să ocupe anumite poziţii nevralgice înainte ca operaţia principală, fixată pentru noaptea următoare, să înceapă.

Ploua într-una. Ne-am deplasat personal pentru a cerceta zona prin care urmau să înainteze trupele noastre. Cred că un incident la care am fost martor pe drum m-a convins, mai mult decît orice alt argument, că asaltul nostru era sortit eşecului. La vreo zece metri de şosea, pe un cîmp cultivat, pare-se, cu grîu de toamnă, o motocicletă se împotmolise în noroi. Patru soldaţi se dădeau de ceasul morţii s-o scoată de acolo, dar, în ciuda celor mai titanice eforturi, nu izbuteau decît să se afunde ei înşişi în argila cleioasă. Pînă la urmă au fost nevoiţi să se lase păgubaşi şi să abandoneze motocicleta, şi mai adînc înnămolită decît la început.

Ne-am înapoiat la Alger, unde am dat instrucţiuni ca ofensiva să fie amînată *sine die*. Era o decizie dureroasă. De

îndată ce am luat-o, am fost puşi în faţa unei serii de probleme ca realinierea şi rectificarea poziţiilor noastre, încadrarea diverselor unităţi în formaţii corespunzătoare, strîngerea de rezerve locale şi protejarea flancului de sud, unde terenul se preta la operaţii în tot cursul iernii. Toate aceste sarcini reveneau generalului Anderson, care mai avea şi obligaţia de a nu ceda nimic din ceea ce cîştigase şi de a aştepta condiţii atmosferice mai prielnice în primăvară.

În astfel de împrejurări, comandantul unei mari unităţi trebuie să evite cu orice preţ o atitudine defetistă; demoralizarea lui molipseşte repede şi inevitabil întregul comandament, cu consecinţe întotdeauna nefericite. De data aceasta însă îmi venea extrem de greu să arborez o mină optimistă.

Încă de la mijlocul lunii noiembrie, forţele franceze din Tunisia trecuseră de partea noastră şi controlau destul de precar masivele muntoase care se întindeau la sud de capitală, unde, deşi nu dispuneau de nici un fel de tehnică modernă, nu erau chiar atît de expuse la distrugere. Renunţînd la proiectul de a ocupa imediat Tunisul, ne-am ales ca linie de apărare un traseu care proteja aerodromurile avansate de la Thelepte, Youks-les-Bains şi Souk-el-Arba. Atîta vreme cît pistele de acolo erau în mîinile noastre, aveam permanent posibilitatea să lovim, cel puţin cînd timpul era acceptabil, în liniile de comunicaţie ale Axei cu forţele noastre aeriene ce sporeau. Era, de asemenea, o poziţie ideală pentru a relua asaltul atunci cînd aveau să ne-o permită condiţiile atmosferice şi de teren, ca şi forţele noastre crescînde. Prin urmare, planul nostru defensiv pentru restul iernii prevedea apărarea acestui perimetru avansat. Pierzîndu-l, am fi fost nevoiţi să ne retragem în regiunea Bône-Constantine şi în primăvara următoare în faţa noastră s-ar fi ridicat problema de a înainta prin luptă, fără o acoperire aeriană adecvată, într-un ţinut muntos şi dificil, cu preţul unui mare număr de vieţi. Eram convins că nici obstacolele ce se ridicau în calea transporturilor, nici ameninţarea sub care se aflau poziţiile înaintate nu trebuiau să precumpănească, fie şi pentru o clipă, faţă de primejdiile cărora le-ar fi dat naştere o retragere

generală pe poziții mai sigure şi mai convenabile. Nu puteam trece cu vederea nici deplorabilul efect al unei retrageri asupra populației nord-africane, aspect care îngrijora profund pe Giraud şi pe alți lideri francezi.

Deocamdată, singura apărare de flanc pe care fusesem capabili s-o realizăm pe tot cuprinsul imensei suprafețe ce se întindea de la Tebessa spre sud pînă la Gafsa era asigurată de unități dispersate ale trupelor franceze neregulate, întărite şi însuflețite de un mic detaşament de paraşutişti americani, sub comanda viteazului colonel Edson D. Raff. Cronica isprăvilor sale în această parte a țării reprezintă în sine o mică epopee. Stratagemele la care recurgea, rapiditatea cu care ataca, îndrăzneala şi agresivitatea sa au semănat săptămîni de-a rîndul o desăvîrşită confuzie în rîndurile inamicului. Dar odată cu oprirea atacurilor noastre în nord, duşmanul a căpătat imediat posibilitatea să-şi concentreze forțele aşa cum dorea, la adăpostul barierei muntoase de pe coastă. Era lipsit de sens să-ți închipui că el nu-şi va da seama de marile noastre deficiențe din regiunea Tebessa; mult mai probabil era ca inamicul să ne administreze la iuțeală o lovitură necruțătoare, în afară de cazul cînd luam măsuri ca să o preîntîmpinăm.

Pentru a furniza protecția necesară, statul-major al Corpului 2 armată, de sub comanda generalului Fredendall, a fost mutat de la Oran în regiunea Tebessa, unde i s-a repartizat Divizia 1 blindată de tancuri, la ora aceea ajunsă la efective aproape complete, deşi parte din tehnica ei era deja depăşită. Comandamentul serviciilor s-a împotrivit proiectului meu de a concentra un corp de armată complet la est de Tebessa, văicărindu-se pe tema mizerabilelor noastre linii de comunicație, care nu îngăduiau asigurarea tehnico-materială decît pentru o divizie blindată şi un regiment suplimentar. Convins însă că inamicul va profita de vădita noastră inferioritate de acolo, am ordonat să se înceapă concentrarea unui grup de patru divizii şi le-am spus celor de la servicii să se descurce cum or şti cu aprovizionarea.

Divizia 1 infanterie americană urma să fie repartizată acestui corp de îndată ce se regrupa de pe pozițiile dispersate

pe care le ocupase pe front şi ajungea în sectorul Tebessa. Divizia 9 americană – minus Detaşamentul de luptă regimental 39, care participase la asaltul Algerului – a fost luată treptat din regiunea Casablanca şi transferată spre est, pentru a intra în subordinea Corpului 2 odată cu încheierea mutării. Ordine similare a primit şi Divizia 34, sarcinile ei în privința liniei de comunicații fiind preluate de francezi.

Corpul 2 armată american a căpătat instrucțiuni să asigure flancul stîng al grosului trupelor noastre, aflate în nord. Generalului Fredendall i s-a ordonat să apere trecătorile din munți cu detaşamente de infanterie uşoară şi să concentreze Divizia 1 blindată în spatele avanposturilor de infanterie, gata să atace în forță orice coloană inamică care ar încerca să se strecoare prin munți spre linia noastră de comunicații. Generalul Fredendall a căpătat, de asemenea, permisiunea ca, odată încheiată regruparea corpului său de armată, să întreprindă acțiuni ofensive în direcția Sfax şi Gabès, pentru a tăia linia de comunicații a lui Rommel cu Tunisia. Unii membri ai statului-major pe care a început să-i obsedeze gîndul la rezultatele potențiale ale unei astfel de operații doreau s-o declanşăm de îndată. Nu am fost de acord, căci capacitatea noastră imediată de a trece la ofensivă era egală cu zero. Pentru a evita orice interpretare greşită, am avut o întrevedere personală cu generalul Fredendall, căruia i-am schițat în linii foarte precise intențiile mele în legătură cu concentrarea corpului său de armată în regiunea Tebessa. Aşa cum am mai arătat, scopul era de a asigura o apărare mobilă şi strategică a flancului nostru drept, avînd drept principală unitate de şoc divizia blindată, care dispunea de mai multe tancuri decît cele pe care i le-ar fi putut opune inamicul. Numai după ce se va fi convins că întregul perimetru era la adăpost de un atac avea voie Fredendall să treacă la acțiuni ofensive în direcția liniei de coastă şi, chiar şi în aceste condiții, nu era autorizat să lase garnizoane izolate de infanterie în nici unul dintre oraşele de pe coastă pe care le-ar fi ocupat.

Cu acest prilej am combătut pe şleau înclinația pe care o au statele-majore de a formula concepțiile operaționale în

termenii punctelor şi obiectivelor geografice. Ideea de a ne proteja prin luptă acolo unde era necesar şi de a ne concentra în anumite puncte pentru a distruge inamicul este greu de exprimat. O astfel de idee, presupunînd operaţii de mare mobilitate şi elasticitate, creează dificultăţi ofiţerilor de stat-major atunci cînd trebuie să o aştearnă pe hîrtie. Iată de ce ei s-au deprins să întocmească planuri bazate pe ocuparea sau păstrarea anumitor puncte geografice. E un lucru uneori necesar, mai ales în materie de planificare strategică. Totuşi, planurile de acest gen sînt periculoase, deoarece tind să impună o rigiditate de mişcare comandantului care are sarcina de a le aduce la îndeplinire. În mod normal, unui comandant competent ar trebui să i se traseze doar o misiune cu caracter general, fie de ofensivă, fie de apărare, dîndu-i-se apoi mijloacele de a o realiza. El ar beneficia astfel de o totală libertate de acţiune pentru a atinge obiectivul de ansamblu pe care i l-a fixat superiorul său.

În cursul tuturor acestor săptămîni ne-a fost imposibil să constituim un comandament unificat pentru linia frontului, cu excepţia Cartierului General al Forţelor Aliate, condus de mine. Francezii refuzau să primească ordine de la ofiţerii englezi, susţinînd că, dacă voi insista în acest sens, în armata lor va izbucni o răzmeriţă, din cauza resentimentelor care mai persistau de pe urma ciocnirilor cu britanicii în Siria, la Oran şi la Dakar. Armata 1 britanică ocupa flancul stîng, francezii se aflau în centru, iar americanii în flancul drept, dar toţi deţineau poziţii – în strînsă interdependenţă – ale uneia şi aceleiaşi linii de bătaie şi toţi foloseau o singură linie de comunicaţii, şi aceea inadecvată. Era o situaţie exasperantă, plină de pericole potenţiale. Cel mai bun lucru pe care puteam să-l fac a fost să creez un punct înaintat de comandă pentru mine însumi, unde să stau cît mai mult. Am instalat acolo un mic stat-major permanent, sub conducerea generalului Truscott, care avea misiunea de a mă reprezenta în munca de coordonare a diverselor detalii pe front.

Această stare de lucruri a durat pînă pe la mijlocul lunii ianuarie 1943, cînd forţele franceze din centru, dînd înapoi în faţa unor mici, dar viguroase atacuri germane, au creat o

situație critică, care a necesitat o nouă dispersare a trupelor americane, în curs de regrupare, pentru a astupa breşele apărute în front. În aceste condiții, imediat după 15 ianuarie am ordonat categoric generalului Anderson să preia răspunderea întregii linii de bătaie. M-am dus personal la generalul Juin, comandantul forțelor franceze din centru, pentru a mă asigura că va executa ordinele generalului Anderson. L-am informat ulterior şi pe generalul Giraud despre măsurile luate şi el nu a ridicat nici o obiecție: nevoia de un comandament unificat devenise mai mult decît evidentă.

Cînd generalul Anderson a preluat comanda întregului nostru front, acesta arăta ca o linie lungă şi subțire care se întindea de la Bizerta la Gafsa, cu unități foarte amestecate şi fără rezerve locale. Nu aveam nimic la îndemînă pentru a-l sprijini cît timp Corpul 2 armată american nu se concentra pe deplin în regiunea Tebessa şi cît timp trupe suplimentare, venite din Anglia, nu procedau în mod similar în nordul Tunisiei. Activitatea de triere a unităților şi de formare a rezervelor, care începuse înainte de Crăciun, a avut mult de suferit la mijlocul lui ianuarie, cînd francezii şi-au părăsit pozițiile şi a trebuit să trimitem de urgență unități americane pentru a astupa breşele. Înfrîngerea francezilor nu se datora unei lipse de curaj sau de bărbăție, ci doar absenței complete a tehnicii moderne de luptă, o deficiență pe care ne străduiam s-o remediem.

În tot cursul acestei perioade, situația politică, cu complicațiile ei, ne-a dat mult de furcă. Era greu să descîlceşti urzeala de intrigi, dezinformare, vrajbă şi flagrante prejudecăți care învăluia pînă şi datele minore ale problemei de ansamblu. Un rol principal pe acest eşichier îl juca populația arabă şi explozivele sale potențialități. În Maroc, generalul Noguès nu avea o comportare leală, ca să nu spun şi mai rău, dar era ministrul de externe al sultanului şi, după cum arătau toate informațiile noastre, se bucura de întreaga încredere şi prietenie a marocanilor. Războinicele triburi din această țară erau o forță pe care nu o puteai trece cu vederea. Generalul Patton, pe care evoluția situației îl cam

speria, rămăsese în continuare la părerea că, dacă marocanii deveneau ostili, era nevoie de 60 000 de soldați americani dotați cu toată tehnica de luptă pentru a menține ordinea numai pe acest teritoriu. Dar noi nu aveam de unde scoate o asemenea forță. De aceea, Patton ne recomanda stăruitor să-l lăsăm pe Noguès într-ale lui!

O complicație aparte în această harababură o reprezenta secularul antagonism dintre arabi şi evrei. Deoarece primii erau de vreo patruzeci de ori mai numeroşi decît ceilalți, autoritățile franceze locale practicau o politică de conciliere față de arabi pe spinarea evreilor, împotriva cărora se promulgaseră legi represive. În ochii arabilor, orice propunere de amendare a acestor legi trecea drept o manifestare a intenției de a aduce pe evrei la putere şi de a-i supune pe ei la persecuții. Ținînd seama că de ani de zile o intensă propagandă hitleristă întreținea cu premeditare asemenea prejudecăți în rîndurile unei populații needucate, e lesne de înțeles de ce situația cerea mai curînd prudență şi evoluție decît acțiuni pripite şi eventuale revoluții. Africa de Nord vuia de zvonuri, lăsîndu-se aproape dominată de ele. Unul dintre zvonuri afirma că eu aş fi evreu şi că am fost trimis acolo de evreul Roosevelt pentru a-i asupri pe arabi şi a da Africa de Nord pe mîna evreilor. Consilierii noştri politici au fost atît de alarmați, încît au publicat articole despre mine în presă şi în foi volante tipărite special, pentru a demonstra adevărata mea obîrşie. Tulburări în rîndurile arabilor sau, şi mai rău, răzvrătirea lor făţişă ne-ar fi legat de mîini pe luni de zile şi ne-ar fi costat nenumărate vieți omeneşti.

Cît despre francezul de cafenea – cel care stătea la nesfîrşite taclale cu corespondenții de presă –, pentru el, soluția tuturor problemelor era încîntător de simplă. Ea se rezuma la înlăturarea arbitrară din posturi a tuturor funcționarilor publici care simpatizaseră cu guvernul de la Vichy sau îi executaseră ordinele şi numirea în locul lor a celor ce pretindeau acum că erau de partea noastră. Dar, deoarece odioşii slujbaşi ai lui Pétain avuseseră grijă să se pună bine cu populația arabă, era limpede că numai prin adoptarea de reforme treptate şi prin tratarea cu

menajamente a funcționărimii puteam face în aşa fel încît oala arabo-franco-evreiască să nu dea în foc.

Un exemplu pentru a ilustra cît de delicată era situația: încă de la început am cerut autorităților franceze să revizuiască legile şi practicile antisemite, insistența noastră în această privință depăşind cu mult limitele „conlucrării aliate". Au fost date publicității proclamații corespunzătoare şi am avut impresia că s-au realizat unele progrese. E lesne de imaginat uimirea mea în ziua cînd Darlan a venit la mine cu o scrisoare iscălită de cineva despre care amiralul mi-a spus că era „rabinul din Constantine". Semnatarul ruga stăruitor autoritățile să o ia foarte încet cu abolirea măsurilor antisemite, căci altfel – spunea scrisoarea – arabii vor dezlănțui fără doar şi poate un pogrom! Această măruntă pildă, care demonstra cîtă confuzie domnea pe tărîmul raporturilor rasiale şi politice, se multiplica zilnic, în nenumărate direcții.

Politica, economia şi operațiile militare – toate se amestecau într-un ghem de nedescurcat, confundîndu-se una cu cealaltă.

Pe plan politic, Murphy şi omologul său britanic, Harold Macmillan, munceau fără preget, dar aveau, din păcate, de-a face cu indivizi ca periculosul Darlan, onestul şi temerarul Giraud, pe care însă politica nu-l interesa, molatecul Yves Chatel, faimosul Noguès şi alții de aceeaşi teapă. Noi ne străduiam din răsputeri să democratizăm regimul politic, dar fiecare zi aducea cu sine noi plîngeri – întemeiate în cea mai mare parte – despre nedreptăți care se perpetuau, despre lipsa de bună-credință a autorităților şi despre contradicția dintre vorba şi fapta lor. Eram hotărîți să începem eliminarea figurilor celor mai compromise, dar ne aducea la desperare neputința noastră de a găsi înlocuitori care să dea satisfacție. Şi pe deasupra, trebuia să acționăm mereu în ideea că ne aflam oficial pe teritoriul unui aliat, deci nu beneficiam nici de autoritatea, nici de responsabilitățile caracteristice unei ocupații militare. Totuşi, i-am spus din vreme lui Darlan că trebuia să se descotorosească de Chatel, guvernatorul Algeriei, şi de Noguès, ministru al sultanului din Maroc.

În această categorie de probleme, generalul Giraud nu ne era de nici un folos. El nutrea o adevărată ură față de politică – nu numai față de necinstea sau tertipurile politice, ci pînă şi față de orice părticică din necesara sarcină de a pune pe picioare un sistem închegat şi democratic de guvernămînt, aplicabil caleidoscopului din Africa de Nord. Giraud nu-şi dorea decît materiale de aprovizionare şi tehnică de luptă pentru a crea unități combatante; cu condiția să capete ceea ce cerea, puțin îi păsa de modul cum era organizată administrația sau de persoanele care ocupau posturi de răspundere. Țelurile sale erau curate, dar capacitatea lui în domeniul mai larg administrativ şi organizatoric era îndoielnică.

Darlan a fost asasinat la 24 decembrie, exact în ziua în care am fost silit să renunț la orice proiect de atac imediat în Tunisia de nord. Mă aflam la statul-major al Corpului 5 armată britanic, lîngă Béja, cînd am fost înştiințat de moartea lui. Am plecat numaidecît la Alger, unde am ajuns după treizeci de ore de călătorie neîntreruptă cu maşina, pe ploaie, zăpadă şi lapoviță.

Toate relațiile mele cu Darlan s-au limitat la o perioadă de şase săptămîni. Avea faima de a fi colaborat îndeaproape cu Hitler, dar în vremea cînd a condus administrația franceză în Africa de Nord nu şi-a călcat niciodată – după cîte ştim noi – vreun angajament sau vreo făgăduială. Pe de altă parte, modul lui afectat de a fi nu inspira încredere şi, din cauza reputației sale, nu ne simțeam niciodată la largul nostru cînd aveam de-a face cu el. În orice caz, moartea lui a ridicat noi probleme în fața noastră.

Deşi se ştia, bineînțeles, că persoana cea mai de încredere din administrația franceză era generalul Giraud, statul meu major tot nu se simțea în stare să instaleze o conducere alcătuită din marionete de-ale noastre. Recurgînd la o astfel de metodă nazistă, am fi încălcat mult mai grav principiile pentru care luptam decît acceptînd provizoriu un individ care din punctul nostru de vedere se compromisese în trecut. Pe de altă parte, aşa cum reieşea din discuțiile noastre în cerc restrîns, ne îndoiam de capacitatea lui Giraud

de a ocupa cu fermitate cel mai înalt post de conducere; din păcate, nu exista nimeni altul care să fie în acelaşi timp acceptabil şi disponibil. Fără întîrziere, oficialităţile franceze locale l-au numit pe generalul Giraud ca succesor temporar al lui Darlan în fruntea administraţiei Africii de Nord. Venit în vizită la cartierul meu general, Giraud şi-a formulat prima revendicare în noua sa calitate, anume ca eu „să încetez să mai tratez Africa de Nord ca pe un teritoriu ocupat şi s-o consider mai mult ca pe un aliat, aşa cum, dealtfel, se străduia să devină". Ne-a surprins această atitudine din partea cuiva care, după părerea mea, înţelegea atît de bine raţiunile noastre.

Guvernatorul Algeriei, Chatel, era un abulic care nu se bucura de încrederea nici unuia dintre noi. De el şi de generalul Noguès eram hotărîţi să ne descotorosim repede, deşi despre cel de-al doilea generalul Patton afirma cu insistenţă că depune o activitate eficientă în favoarea aliaţilor în Maroc. În ceea ce mă privea, eram convins că generalul Noguès era în stare să conlucreze cu noi atîta vreme cît i se părea că vom ieşi învingători, dar la primul semn de slăbiciune s-ar fi întors împotriva noastră fără nici o şovăială.

În căutarea unor personalităţi satisfăcătoare, ne-am hotărît să-l aducem la Alger pe Marcel Peyrouton. Mi se spusese despre el că era practic exilat în Argentina, nemaiavînd voie să se înapoieze în Franţa din cauza duşmăniei pe care i-o purta Laval, cea mai ticăloasă unealtă a lui Hitler. Mai aflasem că mai de mult dobîndise reputaţia unui administrator priceput în Africa de Nord. Totuşi, fosta lui calitate de ministru pe o îndelungată perioadă în guvernul de la Vichy îl făcea să treacă drept fascist în ochii cercurilor democratice. Am expus Departamentului de Stat problema şi, după un schimb de mesaje pe această temă, am fost informaţi că Washingtonul era de acord cu noi.

Aducerea lui Peyrouton ca guvernator al Algeriei a fost o greşeală, deşi s-a arătat cu mult superior molatecului şi oscilantului său predecesor. Era greu, într-adevăr, să găseşti oameni care să aibă experienţă în administraţia colonială franceză şi care, totodată, să nu poarte pecetea Vichyului. În

prima clipă ne gîndisem să-i folosim pe Mast, Bethouart şi pe alţi cîţiva care dovediseră prin fapte că ne erau prieteni. Aici însă ne-am lovit de opoziţia armatei franceze, al cărei sprijin ne era extrem de preţios. Presiunile noastre au dus la reintegrarea oficială a lui Mast şi Bethouart, ba chiar la avansarea lor, dar nu şi la o reintegrare socială, cel puţin în acel moment. Soţiile lor au fost tratate cu răceală, uneori şi insultate de către soţiile altor ofiţeri. Resentimentul împotriva lor a fost la început atît de violent, încît ei înşişi, ca şi Giraud, ne-au sfătuit să renunţăm la tentativa de a-i utiliza în posturi administrative.

În aceeaşi perioadă am comis o altă greşeală, deşi izvorîtă dintr-un motiv onorabil, aplicînd cenzura asupra ştirilor politice din Africa de Nord pe o perioadă de şase săptămîni. Dată fiind repulsia mea personală faţă de cenzură, a trebuit să fiu convins că această măsură era pe deplin justificată. În cazul în speţă, justificarea exista. Consilierii mei politici şi cu mine intenţionam să promovăm o fuziune între administraţia franceză locală şi forţele lui de Gaulle de la Londra. După părerea noastră, era o evoluţie dificilă, dar necesară.

Opoziţia locală împotriva lui de Gaulle se manifesta intens în rîndurile armatei şi la toate nivelele administraţiei; printre civili însă, el se bucura de o remarcabilă popularitate, sentiment care a crescut treptat, pe măsură ce perspectivele de succes ale aliaţilor deveneau tot mai luminoase. Prin toate mijloacele pe care le aveau la îndemînă, forţele gaulliste de la Londra şi din Africa Centrală atacau cu violenţă orice personalitate oficială, militară sau civilă din Africa de Nord. Cei atacaţi voiau să răspundă în mod public şi în termeni nu mai puţin vehemenţi. Consideram că a permite unei asemenea competiţii publice de insulte reciproce să ia proporţii însemna a crea condiţii în care o viitoare reconciliere ar fi devenit imposibilă. Introducînd cenzura politică, împiedicam oficialităţile locale franceze să participe la cearta în gura mare. Cei vizaţi au protestat cu înverşunare, ca şi corespondenţii de război de pe teatrul de război nord-african. Cred, totuşi, că cenzura şi-a atins parţial scopul. Am desfiinţat-o în clipa cînd am aflat că de Gaulle şi Giraud

căzuseră de acord să se întîlnească la Casablanca, dar motivele pentru care o introdusesem nu au putut fi explicate, ceea ce a dus, bineînțeles, la interpretări greşite în Statele Unite şi Anglia.

Încîlcită pe plan militar şi politic, situația se complica şi mai mult din cauza factorului economic. Africa de Nord ducea lipsă de bunuri de consum, iar transporturile maritime se făceau cu atîta zgîrcenie, încît fiecare tonă disponibilă avea o destinație militară. Se resimțea o desperată nevoie de grîu, cărbune, stofe, medicamente, săpun şi o sumedenie de alte mărfuri. Deşi foloseam drept criteriu necesitățile militare – cu alte cuvinte, soluția oricărei probleme depindea de repercusiunile ei pe acest tărîm –, adesea era totuşi greu să stabileşti, de exemplu, dacă necesităților militare le-ar corespunde mai bine un vas încărcat cu bombe sau o cantitate egală de cărbune!

Perioada Crăciunului mi-a prilejuit deprimanta constatare că rezistența fizică are şi ea anumite limite, care nu pot fi depăşite fără riscuri. De la vînjoşii mei strămoşi am moştenit o constituție robustă şi, cum în trecut respectasem scrupulos regulile de îngrijire a sănătății, ajunsesem să cred că eram imun la fenomenele de extenuare şi epuizare pe care le observam atît de des la alții. Credeam că se poate munci neîntrerupt, ore şi ore de-a rîndul, cu condiția să nu te laşi pradă unor preocupări inutile şi să nu-ți iroseşti energia în nici un fel de exces. Dar, cum zilele lui decembrie m-au purtat mereu pe drumuri, cu maşina sau avionul, iar o neobişnuită nervozitate îmi strica orele de somn, care şi aşa erau din ce în ce mai puține, am început să simt cu acuitate o uzură a forțelor mele, pe care n-am mai putut să o birui. În prima zi de Crăciun am contractat o formă gravă de gripă şi, încăpățînîndu-mă să nu stau la pat, m-am îmbolnăvit în cele din urmă de-a binelea.

Medicii m-au luat în primire, interzicîndu-mi să fac vreo mişcare vreme de patru zile. În acest răstimp nu numai că m-am însănătoşit, dar am tras şi nişte învățăminte, de la care nu m-am mai abătut niciodată: un bun comandant nu se poate dispensa de o sănătate de fier. Pînă la sfîrşitul

războiului nu am mai fost bolnav nici o zi, cu excepția unor accidente neînsemnate.

În decembrie am primit cel dintîi contingent al Corpului feminin al trupelor de uscat, care purta pe atunci denumirea de Corpul auxiliar feminin al trupelor de uscat. Înainte de şederea mea la Londra mă împotrivisem ideii de a folosi femei în uniformă. Dar în Marea Britanie le-am văzut făcîndu-şi atît de strălucit datoria în diferite sectoare de activitate, printre care şi la bateriile de artilerie antiaeriană, încît m-am convertit. În Africa, numeroşi ofițeri mai aveau încă îndoieli cu privire la utilitatea femeilor în uniformă – cei vîrstnici, îndeosebi, erau plini de suspiciuni şi nu-şi ascundeau scepticismul. Ei nu-şi dădeau seama cît de mult se schimbaseră cerințele războiului. Din modestul cartier general al unui Grant sau al unui Lee* nu mai rămăsese nici urmă. În zilele noastre devenise necesară o întreagă armată de arhivişti, stenografi, şefi de birou, telefonişti şi şoferi. Ar fi fost aproape o crimă să punem la toate aceste munci pe ostaşii de care aveam atîta nevoie, cînd aveam la dispoziție un număr foarte mare de femei cu înaltă calificare. Din prima clipă cînd au sosit, prestigiul lor în materie de randament şi eficiență a crescut necontenit. Către sfîrşitul războiului, pînă şi cei mai îndărătnici conservatori fuseseră cuceriți şi le solicitau în număr din ce în ce mai mare. La început am ținut cu grijă femeile la adăpost pe lîngă Marele Cartier General şi la baze bine apărate. Dar, pe măsură ce activitatea depusă de ele îşi demonstra utilitatea, se extindea şi aria îndatoririlor lor în sectoare tot mai apropiate de linia frontului. Firește, surorile de caritate fuseseră de mult acceptate ca o componentă indispensabilă a unei forțe combatante şi încă de la începutul războiului ale noastre s-

* Ulysses Simpson Grant (1822-1885), general american, comandant al armatelor nordiste în războiul de secesiune, preşedinte al S.U.A. (1869-1877); Robert Edward Lee (1807-1870), general american, comandant al armatelor sudiste în războiul de secesiune. – *Nota trad.*

au dovedit la înălțimea tradițiilor unei Florence Nightingale*. Iată de ce pare de neînțeles rezistența inițială a unora față de folosirea femeilor în alte munci. Ele au funcționat ca asistente medicale, dieteticiene, secretare şi chiar ca ofițeri inferiori de stat-major la multe cartiere generale. Ceva mai tîrziu, în cursul războiului, George Patton avea să sublinieze în repetate rînduri că unul dintre cei mai prețioşi colaboratori pe care i-a avut a fost şefa cancelariei sale, membră a Corpului auxiliar.

Pe la sfîrşitul lui decembrie, colaboratorii mei personali, în număr de doi cu opt luni înainte, au format echipa care avea să se mențină ca atare pînă la sfîrşitul ostilităților. Ordonanța mea, sergentul Michael McKeogh, m-a însoțit pretutindeni, fiind alături de mine zi şi noapte. Într-o zi, pe cînd mă aflam în Africa, a trebuit să plec de urgență pe front, aşa că i-am telefonat să-mi aducă o valiză la aerodrom. Condițiile de zbor erau deplorabile şi, dată fiind absența totală de repere în ținuturile muntoase ale Tunisiei, călătoria nu promitea să fie deloc plăcută. Cînd am ajuns la avion, l-am găsit pe sergentul McKeogh gata şi el de îmbarcare. I-am spus:

— Mickey, am de gînd să mă întorc mîine şi pînă atunci n-o să am nevoie de dumneata. Condițiile de zbor nu sînt prea confortabile şi nu are nici un rost să ne chinuim amîndoi. Poți să te duci acasă.

Pălind puțin la față, sergentul m-a privit drept în ochi şi mi-a răspuns:

— Domnule general, mama mi-a scris că datoria mea în războiul ăsta e să am grijă de dumneavoastră. Şi mi-a mai spus: „Dacă generalul Eisenhower nu se întoarce teafăr din război, să nu care cumva să-ți calce piciorul pe-acasă".

Emoția stîrnită de atîta lealitate şi devotament – nu numai din partea sergentului, ci şi a unei mame care putea

---

* Florence Nightingale (Anglia, 1820-1910), soră de caritate, directoare de spital, organizatoarea serviciului de asistență medicală a Corpului expediționar britanic în războiul Crimeii, unde energia şi devotamentul ei au devenit legendare. – *Nota trad.*

vorbi astfel cu fiul ei – m-a lăsat aproape fără grai. Tot ce am putut spune a fost:

— Atunci, hai în avion. Sîntem în întîrziere.

La multe luni după sfîrşitul războiului am auzit că o proprietăreasă nu a îngăduit sergentului McKeogh şi familiei sale să locuiască provizoriu într-unul din apartamentele sale, sub motiv că, „la urma-urmei, n-a fost decît un biet valet al generalului Eisenhower, şi eu trebuie să-mi ţin casele la un nivel social convenabil". Urez respectivei doamne să nu se intereseze vreodată de nivelul la care se află ea, comparativ cu sergentul McKeogh, în afecţiunea, respectul şi admiraţia mea!

Pe plan oficial aveam un stat-major remarcabil şi mulţi dintre membrii săi au lucrat cu mine în tot timpul războiului. Orice comandant se străduieşte totdeauna să aleagă cei mai buni ofiţeri pe care îi poate găsi pentru posturile-cheie de la cartierul său general. Totuşi, aceşti oameni, care, de regulă, ar da orice să comande trupa şi ar obţine rezultate strălucite în asemenea posturi, îşi consacră talentele corvezilor specifice statului-major, neavînd parte decît de puţine dintre recompensele acordate camarazilor lor de pe cîmpul de luptă.

Capitolul al VIII-lea

Campania din Tunisia

În decembrie 1942 ni s-a comunicat că preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii, fiecare dintre ei însoţit de o numeroasă suită civilă şi militară, se vor întîlni la Casablanca în cursul lunii ianuarie. Am primit instrucţiuni să facem toate pregătirile necesare pentru această conferinţă.

Nu am aflat niciodată motivele exacte care i-au determinat pe preşedintele Roosevelt şi pe primul ministru Churchill să aleagă Casablanca drept sediu al conferinței. Poate că cei doi oameni de stat s-au oprit asupra acestui oraş în speranța că-l vor putea convinge pe I.V. Stalin să vină şi el pînă acolo pentru a participa la discuții. Poate că preşedintele şi primul ministru au văzut anumite avantaje de ordin psihologic în faptul că întîlnirea se desfăşura într-o localitate atît de recent ocupată de forțele aliate. Nouă, la vremea aceea, treaba ni s-a părut destul de riscantă: nu numai că bombardierele inamice pătrundeau din cînd în cînd în spațiul aerian al portului marocan, dar în rîndul populației existau multe elemente potrivnice aliaților, printre care şi un număr de fanatici, în stare să se angajeze în tot soiul de acțiuni extremiste. Pregătirile pentru conferință au solicitat din partea noastră o grijă vecină cu neliniştea şi o imensă cantitate de muncă, consacrată în bună parte păstrării secretului.

Întîlnirea a avut loc la data prevăzută. În cursul dezbaterilor, o serie de ofițeri britanici şi americani din toate categoriile de forțe armate au fost convocați în calitate de martori experți. Eu am petrecut o zi întreagă la conferință, după un zbor în care, pe neaşteptate, am trecut prin unele peripeții, datorită defectării a două motoare ale avionului. Din ordinul pilotului, căpitanul Jock Reedy, am parcurs ultimele cincizeci de mile ale voiajului stînd în picioare cu toții în dreptul uşilor, echipați cu paraşute şi gata să sărim dintr-o clipă într-alta. Din fericire pentru mine, care aveam un genunchi cam beteag de pe urma fotbalului, nu a trebuit să recurgem la această metodă de aterizare.

Conferința nu m-a reținut decît în ziua aceea. Eram şi aşa prea ocupat cu alte treburi ca să rămîn măcar un minut mai mult decît era necesar. Despre majoritatea celor întîmplate şi hotărîte la Casablanca am aflat mai tîrziu, cînd generalul Marshall mi-a făcut o vizită la Alger. La şedința la care am participat însă, situația militară din Africa de Nord a fost dezbătută sub toate aspectele.

Am înfățişat celor prezenți condițiile care ne siliseră să

suspendăm ofensiva în nordul Tunisiei şi le-am vorbit despre eforturile pe care le depuneam pentru a aduce Corpul 2 armată în regiunea Tebessa. Am arătat că, dacă întregul corp va reuşi să ocupe acolo şi să păstreze poziţiile stabilite şi dacă inamicul va continua să nu se mişte, vom putea încerca mai tîrziu să înaintăm spre Gabès sau Sfax, fără însă a fi siguri că aşa se va întîmpla. Consideram o astfel de operaţie ca foarte indicată, cu condiţia să fie şi posibilă, şi ne concentram forţele cît mai repede cu putinţă, dar principala preocupare era şi avea să rămînă apărarea flancului nostru drept, prea expus.

La acest punct, generalul Alexander m-a întrerupt pentru a spune că puteam renunţa la proiectul de ofensivă, întrucît forţele britanice vor ocupa curînd Tripoli şi, dacă portul era cît de cît utilizabil, Armata 8 britanică va ajunge la frontiera de sud a Tunisiei în prima săptămînă a lunii martie. Era o veste straşnică!

Am avut convorbiri îndelungate cu generalul Marshall, cu primul ministru Churchill şi cu alte personalităţi. În primele ore ale serii, preşedintele Roosevelt mi-a comunicat că doreşte o întrevedere între patru ochi. A fost una din cele cîteva convorbiri intime şi cu caracter particular pe care le-am purtat cu el în timpul războiului. Am pus optimismul şi buna lui dispoziţie – care ajungea pînă la voioşie – pe seama atmosferei aventuroase în care se scălda expediţia întreprinsă la Casablanca. Reuşind să se despovăreze pentru cîteva zile de multe din îndatoririle impuse de conducerea statului, Roosevelt avea aerul că plutea în al nouălea cer de bucurie că o tulise de la Washington şi că participa la o conferinţă istorică, ţinută pe un teritoriu care numai cu două luni în urmă fusese un cîmp de bătălie. Fără a trece sub tăcere gravitatea problemelor militare care mai stăteau încă în faţa aliaţilor, cele spuse de el se refereau în mare parte la viitorul îndepărtat, la sarcinile postbelice, printre care şi repartizarea coloniilor şi a teritoriilor.

Preşedintele s-a oprit îndelung asupra perspectivei ca Franţa să-şi recîştige vechea sa poziţie de forţă şi prestigiu în Europa, fiind foarte pesimist în această privinţă. Drept

urmare, îl preocupa găsirea unor metode de a controla anumite puncte strategice din imperiul colonial francez, pe care, după părerea lui, metropola nu mai avea şanse să-l păstreze.

Îl interesau în mod special impresiile mele despre personalităţile franceze cele mai proeminente, mai ales Boisson, Giraud, de Gaulle şi Flandin (pe acesta din urmă nu-l cunoşteam).

Am trecut amănunţit în revistă evenimentele politice şi militare din ultimele zece săptămîni, succesele noastre provocîndu-i o vădită şi sinceră satisfacţie. Cînd i-am prezentat însă posibilitatea de a suferi unele înfrîngeri în cursul iernii, m-a lăsat să înţeleg, prin atitudinea lui, că vedeam lucrurile prea în negru. Ne dădeam amîndoi seama că trupele Axei în Africa nu vor fi în stare să reziste la nesfîrşit cleştelui în care le strîngeau forţele generalului Sir Harold R.L.G. Alexander în Libia şi cele ale noastre în Tunisia; după părerea mea însă, preşedintele Roosevelt anticipa o prăbuşire finală a inamicului cu multe săptămîni prea devreme. La insistenţele lui de a fixa o dată, am bîiguit, pînă la urmă, cel mai miraculos pronostic pe care l-am făcut în cursul războiului: 15 mai. Ceva mai tîrziu, cînd i-am povestit şi lui asta, Alexander a zîmbit, spunîndu-mi că, punîndu-i-se aceeaşi întrebare în timpul conferinţei, el răspunsese: 30 mai.

Am constatat că, în privinţa problemelor africane curente, preşedintele Roosevelt nu distingea totdeauna foarte clar limita dintre ocupaţia militară a unui teritoriu inamic şi situaţia în care ne găseam noi în Africa de Nord. Referindu-se la planurile şi propunerile în legătură cu populaţia locală, armata franceză şi reprezentanţii autorităţilor, el le vedea realizîndu-se pe bază de ordine, instrucţiuni şi forţă. A trebuit să-i amintesc că, de la bun început, noi acţionasem conform principiului de a dobîndi şi folosi un aliat, precum şi că, departe de a guverna o ţară cucerită, ne străduiam doar să determinăm o lărgire a bazei de conducere, avînd drept obiectiv final să lăsăm la latitudinea poporului dreptul de a decide asupra tuturor treburilor interne. Bineînţeles,

preşedintele s-a declarat de acord – dîndu-şi seama că participase el însuşi la elaborarea acestei politici încă cu mult înainte de debarcare –, dar a continuat, poate în mod subconştient, să discute problemele locale de pe poziţiile unui cuceritor. Ce uşor ne-ar fi fost dacă am fi putut face şi noi la fel! Roosevelt a subliniat cu perspicacitate că eram pe deplin justificaţi să furnizăm enorma cantitate de tehnică de luptă pe care francezii o solicitau atît de stăruitor, numai cu condiţia ca ei să accepte punctele de vedere americane în legătură cu strategia în Europa, cu utilizarea bazelor franceze şi cu treptata înlocuire a personalităţilor oficiale pe care guvernul S.U.A. le considera necorespunzătoare. Dacă francezii nu ne sprijineau pe ansamblul acestor importante probleme, nu avea nici un rost să-i înarmăm. În sfîrşit, preşedintele a insistat deosebit de mult ca Boisson să rămînă la conducerea Africii Occidentale Franceze.

Pentru mine, cel mai îmbucurător rezultat al întregii conversaţii a fost convingerea pe care mi-am format-o că Roosevelt rămăsese un ferm susţinător al concepţiei noastre strategice fundamentale în Europa – debarcarea pe celălalt ţărm al Canalului Mînecii. Preşedintele era sigur că vom recolta roade bogate de pe urma campaniilor de primăvară şi vară în bazinul mediteranean, dar le considera, pe bună dreptate, ca acţiuni preliminare şi auxiliare ale marii operaţii despre care se convenise, cu aproape un an mai înainte, că va reprezenta principalul efort aliat în vederea înfrîngerii Germaniei.

Vizitîndu-l după aceea pe primul ministru Churchill, am avut bucuria să-l aud exprimînd o convingere similară. El mi-a spus:

— Domnule general, se zvoneşte pe aici că noi, englezii, am avea intenţia să torpilăm operaţia „Roundup“. Nu-i adevărat! Mi-am dat cuvîntul şi-l voi respecta. Dar ni se oferă acum un prilej minunat, e păcat să-l scăpăm din mînă. Cînd va veni sorocul, veţi constata că britanicii sînt gata să facă ceea ce au de făcut în cealaltă operaţie.

După cum se ştie, „Roundup“ era numele de cod, care a fost schimbat ulterior în „Overlord“.

Sperînd că situaţia politică franceză se va reglementa repede printr-o reconciliere între Giraud şi de Gaulle, preşedintele Roosevelt se simţea în stare să-i convingă pe amîndoi că, reunindu-şi forţele, vor sluji cel mai bine interesele patriei lor. În cursul convorbirii, care adesea lua un caracter personal, m-a frapat fenomenala lui memorie pentru amănunte. Şi-a amintit că fratele meu, Milton, fusese în Africa şi mi-a arătat motivele pentru care îl numise la O.W.I. *, sub conducerea lui Elmer Davis. Mi-a repetat fraze întregi, aproape alineate, din radiograma expediată de mine la Washington pentru a explica problema Darlan şi mi-a spus că mesajul se dovedise foarte folositor pentru a potoli temerea că devenisem cu toţii fascişti.

Abia la cîtăva vreme după înapoierea mea la Alger, Roosevelt şi Churchill au dat publicităţii celebra formulă a „capitulării necondiţionate". Pentru mine avea o importanţă mai mare în acel moment hotărîrea ca Armata 8 britanică şi forţele aeriene din deşert, venind de la Tripoli, să fie încadrate în forţele aliate de sub comanda mea de îndată ce vor intra în sudul Tunisiei. În ziua petrecută la Casablanca fusesem informat despre acest plan în general, dar numai după sosirea generalului Marshall la Alger am aflat că primise toate aprobările. Generalul Alexander urma să devină locţiitorul meu la conducerea forţelor aliate, amiralul Cunningham rămînea comandant al marinei militare, iar mareşalul aerului Sir Arthur W. Tedder era numit în fruntea forţelor aeriene. Se prevedea ca noua schemă de organizare să intre în funcţiune la începutul lunii februarie.

Măsurile adoptate m-au umplut de o bucurie fără seamăn, întrucît ele însemnau, mai presus de orice, o deplină unitate de acţiune în centrul bazinului mediteranean şi ne furnizau mecanismul necesar pentru o efectivă coordonare strategică şi tactică. Am comunicat preşedintelui

---

* *Office of War Industries*, organism guvernamental creat în 1942 în Statele Unite, cu scopul de a coordona activitatea fabricilor şi uzinelor a căror producţie era destinată direct sau indirect nevoilor militare ale ţării. – *Nota trad.*

Roosevelt şi generalului Marshall că aş fi încîntat să lucrez sub ordinele lui Alexander dacă i s-ar încredința lui autoritatea supremă. Am făcut această propunere deoarece în efectivele trupelor de uscat aliate englezii deținеau o pondere şi mai precumpănitoare după fuziunea cu Armata 8 britanică. Ne-am declarat cu toții satisfăcuți, şi astfel a început pentru mine o experiență excepțional de rodnică în materie de unitate de gîndire şi acțiune a unui comandament aliat. Alte hotărîri ale Conferinței de la Casablanca se refereau la faze ulterioare ale operațiilor noastre, principala fiind pentru noi cea care stabilea pregătirea atacului împotriva Siciliei îndată după lichidarea trupelor Axei în Africa.

În mare grabă am folosit restul lunii ianuarie şi începutul lunii februarie pentru a organiza în modul cuvenit linia frontului, a efectua lucrări de îmbunătățire a aerodromurilor şi a aduce întăriri, atît în oameni, cît şi în tehnică de luptă. Un şir de atacuri inamice relativ mici pe tot frontul ne-au împiedicat să ne îndeplinim pe de-a întregul planul de încadrare a unităților mai mari în formații corespunzătoare. Consecința cea mai gravă s-a răsfrînt asupra Diviziei 1 blindate americane, pe care comandantul de armată a găsit de cuviință s-o disperseze în detaşamente relativ mici de-a lungul unei părți considerabile a frontului.

După încheierea Conferinței de la Casablanca, generalul Marshall şi amiralul King au venit la Alger, unde toți trei am analizat cu atenție situația. Cei doi şefi de stat-major au sesizat riscurile inerente pe care le comporta vremelnicul eşec al tentativei mele de a da lovitura cea mare, dar au aprobat cu entuziasm faptul că măcar încercasem, iar amiralul King mi-a spus:

— Am văzut ce se întîmplă atunci cînd comandanții stau pe cuptor şi aşteaptă ca inamicul să atace. Dați-i mereu la cap!

Pe la 4 sau 5 februarie, generalul Alexander şi mareşalul aerului Tedder urmau să sosească la noi, în Tunisia, unde îi aşteptam cu nerăbdare, sperînd că venirea lor ne va oferi prilejul unei mai bune unificări a cîtorva sectoare ale

frontului. Deoarece generalul Anderson, în fruntea Armatei 1 britanice, se angajase inițial în zona de nord, punctul său de comandă şi centrul de transmisiuni de care dispunea erau situate în aşa fel, încît îi venea extrem de greu să controleze efectiv sectoarele de centru şi de sud ale întinsului front. Pe de altă parte, slaba calitate a sistemului de transmisiuni dintre vestul şi estul Africii de Nord mă împiedica să stau în permanență acolo unde aveam de-a face, în esență, cu un singur front de luptă. Sosirea lui Alexander avea să remedieze, în mod automat, această deficiență.

Mă preocupa dorința ca atît Alexander, cît şi Fredendall să înțeleagă foarte bine că intențiile mele în Tunisia de sud aveau deocamdată un caracter defensiv şi că dispozitivul nostru era menit să ne protejeze flancul drept şi să asigure securitatea aerodromurilor avansate. La 18 ianuarie am plecat cu avionul la Constantine, unde am ținut o şedință cu generalii Anderson, Fredendall şi Juin, de față fiind şi cîțiva ofițeri de stat-major. I-am indicat din nou lui Anderson să păstreze ca rezervă mobilă o parte cît mai mare din Corpul 2 armată, şi în special Divizia 1 blindată. Am repetat, de asemenea, instrucțiunile cu privire la ameliorarea pozițiilor noastre defensive în sectorul de sud. Am spus celor prezenți că ceea ce aflasem la Casablanca despre viteza cu care Alexander înainta spre vest, traversînd deşertul, nu făcea decît şi mai presantă necesitatea de a ne pune cît mai bine la adăpost în zona unde avea să se producă joncțiunea între cele două forțe. Se recomanda declanşarea unor mici atacuri sau a unor acțiuni tactice de importanță redusă, dar nu trebuia întreprinsă nici o operație care ne-ar fi putut dezechilibra.

Într-una din călătoriile mele ulterioare pe front, la 1 februarie, am discutat din nou cu Anderson şi i-am dat iar indicația de a avea în sectorul de sud o puternică rezervă mobilă. Din păcate, eforturile sale de a executa aceste ordine au continuat să fie zădărnicite de incapacitatea forțelor franceze – insuficient dotate cu tehnică de luptă – de a rezista uşoarelor, dar repetatelor atacuri inamice în munții dintre sectoarele american şi britanic. Anderson era mereu obligat

să umple spărturile din centru cu efective luate din cele două sectoare vecine.

La începutul lunii februarie am ajuns în posesia unor informații conform cărora inamicul pregătea un contraatac împotriva liniilor noastre mai puternic decît oricare dintre cele întreprinse pînă acum. Pentru a-i asigura un plus de forță, trupe ale lui Rommel erau dislocate în grabă de la Tripoli, ca întăriri ale celor de sub comanda lui von Arnim şi Messe* în Tunisia. După informațiile noastre inițiale, atacul urma să se producă prin trecătoarea de la Fondouk. Bineînțeles, trebuia să fim cu ochii în patru pretutindeni şi devenea mai important ca oricînd ca rezervele noastre mobile, mai ales elementele blindate, să fie bine concentrate, astfel încît să facă față atacului aşteptat, indiferent prin care dintre cele cîteva trecători abordabile ar fi fost lansat el.

Pozițiile cele mai expuse erau cele ocupate de Corpul 2 armată american, care se eşalona pe o linie lungă de la Gafsa, în sud, pînă lîngă Fondouk, pe flancul stîng. După o serie de consfătuiri ținute la Alger cu persoane care participaseră la Conferința de la Casablanca, am plecat cît am putut mai repede spre acest sector al frontului, unde voiam să petrec o săptămînă pentru a mă convinge că totul era bine pregătit în vederea respingerii atacului. Un decepționant mesaj al generalului Alexander mă anunțase că nu va ajunge pe teatrul de război înainte de 16 sau 17 februarie. Consideram deci absolut necesar să verific personal dispozitivul de apărare, deşi generalul Anderson se afla acolo de cîteva săptămîni.

Am plecat din Alger la 12 februarie, puțin după miezul nopții. Reținut de o serie de consfătuiri pe drum, am ajuns la statul-major al lui Fredendall în după-amiaza zilei de 13 februarie. Era prima mea călătorie în calitate de general cu patru stele, grad temporar la care fusesem avansat la 11 februarie. În armata regulată eram în continuare locotenent-

* Generalul german Jügen von Arnim se afla în fruntea Armatei Panzer (blindată) din Tunisia, unde generalul Giovanni Messe comanda Armata 1 italiană. – *Nota trad.*

colonel.

Cartierul general al Corpului 2 se instalase într-o rîpă adîncă şi aproape inaccesibilă, la cîteva mile spre est de Tebessa. Frontul era departe, dar, avînd în vedere lungimea liniilor şi puţinele drumuri existente, locul ales pentru a fi sediul comandamentului principal era, probabil, la fel de bun ca oricare altul. Ajungînd acolo, am auzit zgomot de ciocane şi perforatoare pneumatice. Interesîndu-mă care era cauza, am aflat că genieştii corpului de armată sfredeleau tunele în povîrnişurile rîpei pentru a pune la dispoziţia statului-major un adăpost bine apărat. Pe un ton calm, am întrebat dacă genieştii dăduseră mai întîi o mînă de ajutor la întărirea poziţiilor de apărare din linia întîi; un tînăr ofiţer de stat-major, uimit parcă de ignoranţa mea, mi-a replicat:

— Păi, diviziile au propriii lor genişti pentru treaba asta!

A fost singura dată în timpul războiului cînd am văzut la o divizie sau la o unitate mai mare un comandament atît de preocupat de propria sa securitate încît să-şi construiască adăposturi subterane.

Împreună cu locotenent-colonelul Russel F. Akers („Roşcovanul"), unul dintre ofiţerii de stat-major ai lui Fredendall, am pornit imediat pe front, într-o inspecţie care a durat toată noaptea. Pe vremea aceea, Corpul 2 armată consta din trei divizii americane: Divizia 1 blindată, Divizia 1 infanterie şi Divizia 34, în curs de regrupare în zonă. Divizia 9 americană avea ordin să intre în dispozitiv de îndată ce va sosi acolo.

Am făcut o seamă de constatări îngrijorătoare. În primul rînd, era vorba de o anumită lăsare pe tînjeală, care se traducea printr-o nechibzuită întîrziere în lucrările de întărire a poziţiilor de apărare din trecători. De vină era lipsa de pregătire şi de experienţă a comandanţilor. Într-un loc unde cîmpurile de mine încă nu fuseseră instalate mi s-a invocat drept scuză faptul că infanteria se afla acolo doar de două zile. Cu un aer semeţ, comandantul mi-a declarat că întocmise o hartă a cîmpurilor de mine, plantarea acestora urmînd să înceapă a doua zi. Experienţa dobîndită în nordul Tunisiei ne arătase că inamicul era în stare să pună pe

picioare o poziție defensivă puternică, capabilă să reziste la un contraatac, în interval de numai două ore de la sosirea lui la locul respectiv. După ce ocupa o colină sau un teren de altă natură, duşmanul avea invariabilul obicei să-şi îngroape imediat minele, să instaleze cuiburi de mitraliere şi să-şi amplaseze trupele de rezervă prin apropiere, de unde puteau interveni în mod eficient împotriva oricăror forțe trimise de noi. După toate aparențele, comandanții americani, pînă şi cei care se aflau de trei luni de zile pe cîmpul de luptă, trecuseră cu vederea aceste lecții tactice. Am dat ordin de remediere imediată a situației.

Dar deficiența de departe cea mai gravă consta în faptul că Divizia 1 blindată încă nu se concentrase în suficientă măsură pentru a putea fi folosită ca unitate compactă. Generalul Anderson dispunea în acel moment de rezerve atît de anemice pe tot traseul lungului său front, încît se văzuse nevoit să oprească jumătate din divizie lîngă Fondouk, unde prevedea că se va desfăşura principalul atac al inamicului. El ținea aceste tancuri în rezerva corpului de armată, fiind singurul în măsură să decidă angajarea lor în luptă. Restul diviziei se dispersase în mici detaşamente spre sud, pe parcursul întregului front al Corpului 2. Drept urmare, generalul Orlando Ward, comandantul Diviziei 1 blindate, nu mai avea sub ordinele sale directe decît nişte detaşamente mărunte de tancuri uşoare.

În aceeaşi noapte am inspectat frontul între Maknassy şi trecătoarea Faid. În apropierea acesteia am decorat pentru fapte de vitejie un ofițer american cu numai două sau trei ore înainte ca germanii să dezlănțuie atacul împotriva pozițiilor noastre de la Sidi-Bou-Zid, dincolo de trecătoare.

În valea de lîngă Fondouk, generalul de brigadă Paul McD. Robinett, un vechi prieten de-al meu, comandantul unei unități blindate, şi-a exprimat convingerea că inamicul nu va ataca în acest punct, arătîndu-mi ca dovadă pe hartă distanța pînă la care ajunseseră patrulele lui de recunoaştere. Mi-a povestit că raportase în cîteva rînduri superiorilor săi cele constatate. Convins de exactitatea informațiilor sale, i-am spus că voi discuta a doua zi

problema cu generalul Fredendall şi cu comandanții de divizii.

Restul acelei istovitoare nopți l-am petrecut în consfătuiri cu diferiți comandanți, trecîndu-mi pe hîrtie chestiunile pe care voiam să le examinez împreună cu generalul Fredendall. Micul nostru grup de inspecție a pornit pe drumul de întoarcere cu puțin înainte de revărsatul zorilor. La Sbeitla însă ne-au reținut nişte salve de focuri sporadice care răsunau undeva, în fața noastră. După o recunoaştere în forță, în cadrul căreia aghiotantul meu, căpitanul Lee, şi locotenent-colonelul Akers au alcătuit valul de asalt, iar eu şi un pistol de calibru 0,45 am format rezerva mobilă, ne-am reîmbarcat în maşini şi am străbătut oraşul fără nici un incident. La scurt timp după aceea, şoferul meu a adormit la volan şi ne-am pomenit într-un mic şanț, dar n-am pățit nimic. Sosind la cartierul general al Corpului 2, am aflat că germanii declanşaseră atacul. Era prea tîrziu pentru a mai face vreo modificare în dispozitiv.

În cursul dimineții, generalul Anderson a primit din partea trupelor americane numeroase relatări extrem de precise (după cum s-a dovedit mai tîrziu) cu privire la efectivele şi direcția atacului german prin trecătoarea Faid. Dar secțiile de informații ale Armatei 1 britanice şi Marelui Cartier General al Forțelor Aliate au nesocotit aceste indicații, ca fiind nişte exagerări ale unor începători lipsiți de experiență. Atît la statul-major al Armatei 1 britanice, cît şi la secția G-2* a Marelui Cartier General al Forțelor Aliate, după cum am aflat ulterior, persista certitudinea că inamicul va da lovitura principală prin trecătoarea Fondouk. Eroarea comisă de secția G-2 era foarte serioasă, aşa că am luat măsuri pentru înlocuirea şefului ei de îndată ce bătălia s-a încheiat. Rezultatul acestei greşeli de anticipare a fost că inamicul a realizat o pătrundere de proporții considerabile înainte ca generalul Anderson să se dezmeticească.

În seara de 14 februarie, dîndu-mi seama că frontul va

---

* În cadrul forțelor armate americane, G-2 este indicativul secției de informații (cercetare) de la statul-major al unității respective. – *Nota trad.*

avea urgentă nevoie de întăriri în oameni şi tehnică de luptă, m-am înapoiat în grabă la Marele Cartier General, pentru a le expedia cît mai repede. După ce am mobilizat toate rezervele disponibile, am făcut cale întoarsă spre front.

În cursul retragerii, americanii au purtat o serie de lupte temerare, dar fără rezultat, în intenția de a temporiza înaintarea duşmanului spre trecătoarea Kasserine, punct care trebuia apărat cu toată dîrzenia. Ofițerii noştri de acolo nu au ştiut însă să aprecieze exact cele ce se întîmplau şi trupele cărora li s-a încredințat această misiune nu erau nici destul de numeroase, nici destul de experimentate pentru a păstra în mîinile lor puternica poziție. Dînd peste cap apărarea înjghebată în pripă, blindatele inamicului au răzbătut prin trecătoare.

Pînă la urmă, totuşi, în ciuda surprizei şi a pierderilor destul de grele, ai noştri şi-au venit în fire şi s-au repliat pentru a asigura acoperirea importantului centru Tebessa şi a căilor de comunicație către nord, de la Kasserine la Le Kef.

A trebuit să părăsim vremelnic aerodromurile înaintate de la Thelepte, dar forțele noastre aeriene au reuşit să efectueze retragerea fără pierderi în oameni sau avioane şi cu neînsemnate sacrificii de combustibil şi alte materiale. Chiar în spatele Tebessei se afla aerodromul de la Youks-les-Bains, astfel încît pentru Corpul 2 armată păstrarea acestui centru de comunicații era de două ori mai importantă. Mai spre nord, unitățile sale trebuiau să reziste unei pătrunderi germane spre Thala, în direcția Le Kef. Pozițiile de pe flancul nordic erau ocupate de Divizia 34 americană, care, în ciuda dispersării sale şi a unei îndelungate perioade de inactivitate, s-a descurcat bine în apărare. Pentru a contribui la respingerea presiunii inamice spre Thala, am adus în grabă artilerie şi tancuri britanice din sectorul de nord, unde germanii îşi cam descompletaseră liniile ca să poată asigura efectivele necesare ofensivei de la Kasserine. La acțiune a mai luat parte cu succes şi artileria Diviziei 9 americane. În seara zilei de 21 februarie era vădit că inamicul ajunsese la capătul puterilor şi că asigurarea lui materială începea să se lovească de dificultăți. Mai mult, liniile sale de comunicații treceau

prin vulnerabila breşă de la Kasserine, iar trupele germane aflate la vest de acest punct erau din ce în ce mai expuse la lovituri din partea forțelor pe care le-am fi putut aduce acolo.

La 22 februarie, înaintarea germanilor s-a oprit cu desăvîrşire. George Patton, căruia totdeauna i-a plăcut să evoce precedente istorice, remarca: „Von Arnim ar fi trebuit să citească despre atacul lui Lee la Fort Stedman". Acolo, în apropiere de orăşelul Petersburg, ultimul contraatac desperat al sudiştilor a fost respins de puternicele rezerve ale nordiştilor, transformîndu-se într-o sîngeroasă retragere.

Avînd sarcina de a prezenta de fiecare dată latura întunecată a unei situații, statul-major a întocmit un plan de acțiuni pentru eventualitatea că inamicul va pătrunde pînă la principala linie de comunicație a Armatei 1 britanice. Am spus colaboratorilor mei că planul nu merita să mai fie luat în considerație, deoarece duşmanul fusese oprit. În cele din urmă însă am convenit că nu ar strica deloc ca subalternii noştri să ştie cum să reacționeze într-o împrejurare ca aceasta, cu totul neprevăzută. Alexander, Spaatz şi alții au căzut de acord că nu ne mai amenința o primejdie imediată şi ne-am îndreptat cu toții atenția asupra loviturilor pe care trebuia să le administrăm inamicului.

Tocmai atunci, condițiile atmosferice, care fuseseră atît de păcătoase încît ne împiedicaseră să folosim efectiv forțele noastre aeriene din ce în ce mai puternice, s-au îmbunătățit pe neaşteptate şi toate avioanele de luptă pe care le aveam au intrat în foc. În cursul acestor raiduri aeriene a avut loc un incident penibil; deşi atribuit în mod oficial lipsei de experiență a echipajelor, el ilustrează destul de bine anumite dificultăți tehnice despre care criticii militari, instalați confortabil în fotoliul de unde dirijează bătăliile, habar nu au.

O grupă de avioane „Fortress" a primit ordin să bombardeze trecătoarea Kasserine. Decolarea a avut loc pe un timp noros şi căutarea obiectivului a cerut timp. Navigînd exclusiv după estimă, grupa s-a rătăcit rău de tot. În cele din urmă, cînd li s-a părut că se aflau deasupra țintei, echipajele au lansat bombele, dar au nimerit peste Souk-el-Arba, un oraş important în interiorul liniilor noastre, situat la peste o

sută de mile de trecătoarea Kasserine. Un număr de arabi au fost uciși și răniți, iar foarte multe case au fost distruse. Pentru a evita consecințe dezagreabile trebuia să luăm măsuri de urgență. Aflasem mai de mult că populația băștinașă se arăta dispusă să reglementeze aproape orice diferend în schimbul unei compensații în bani. În cazul de față, vinovăția noastră era atît de evidentă, încît am aprobat la iuțeală plata unei sume de cîteva mii de dolari, care să însoțească scuzele prezentate de aliați. În război survin frecvent asemenea întîmplări, pentru care îți trebuie fonduri la îndemînă. Recunoscînd această evidență, Departamentul de Război a deschis credite considerabile fiecărui comandant al unui teatru de acțiuni militare pentru a le folosi la nevoie.

În seara de 22 februarie am discutat personal situația cu generalul Fredendall, căruia i-am spus că inamicul nu mai era capabil de operații ofensive. I-am mai adus la cunoștință că nu comitea nici o imprudență dacă își lua riscul moderat de a lansa contraatacuri locale, care puteau fi susținute în mod corespunzător de artileria sa. Eram atît de sigur de această apreciere a situației, încît am declarat comandantului Corpului 2 că îmi asumam toată răspunderea pentru eventualele dezavantaje rezultate de pe urma unei acțiuni energice din partea sa. Fredendall era de părere că inamicului îi mai rămăsese „un ultim sfanț în buzunar" și că corpul său de armată ar trebui să se ocupe, în următoarele 24 de ore, de completarea și întărirea pozițiilor defensive, iar nu să încerce o concentrare de forțe pentru a contraataca în direcția Kasserine. Era greu să aduci obiecții categorice împotriva acestei opinii; propriile mele convingeri și intenții se întemeiau pe arzătoarea dorință de a profita imediat de efemerul prilej pentru a zdrobi dușmanul înainte ca el să iasă din impasul în care se afla.

Încă din dimineața următoare ne-am putut da seama cu toții că germanii începeau să se replieze. Deplasîndu-se cu repeziciune în timpul nopții și beneficiind din nou de zile cu cer noros, ei au izbutit să-și retragă o mare parte din forțele de atac. De-a lungul întregului front însă, aliații exercitau acum o permanentă presiune și, în scurt timp, inamicul a

fost silit să revină pe poziţiile iniţiale, de unde nu s-a mai hazardat niciodată să lanseze vreun contraatac serios.

În ultimele cîteva zile ale bătăliei, generalul Alexander se afla pe cîmpul de luptă, unde preluase comanda operaţiilor. Calităţile sale de ostaş mi-au inspirat curînd un mare respect şi o sinceră admiraţie, sentimente care au crescut necontenit în anii următori ai războiului. De anumite deficienţe ale frontului, care au favorizat succesele iniţiale ale germanilor, mă făceam vinovat eu însumi. Dacă aş fi stăruit categoric şi din primul moment ca trupele franceze, încadrate în dispozitivul aliat în noiembrie 1942, să fie subordonate generalului Anderson, confuzia iscată ulterior nu ar fi luat asemenea proporţii. Desigur, o bucată de vreme am fi avut de furcă cu resentimente şi dificultăţi sporite, dar rezultatul de ansamblu ar fi fost avantajos. De asemenea, pînă ce avea să se apropie armata lui Montgomery, venind din deşert, ar fi trebuit să delimitez precis zona din flancul nostru de sud unde Corpul 2 armată putea fi autorizat să opereze în forţă. Extinzînd spre sud frontul Corpului 2 pentru a cuprinde şi Gafsa, ne încumetasem, fără îndoială, să întreprindem prea multe cu mijloace prea puţine.

Gafsa ca atare nu prezenta importanţă pentru noi înainte ca Armata 8 britanică să ajungă în vecinătatea frontierelor sudice ale Tunisiei şi ca forţele noastre să capete posibilitatea de a conlucra cu ea. Localitatea oferea însă cea mai bună poziţie de apărare dinspre sud împotriva oricărui raid sau atac avînd ca obiectiv importantul aerodrom de la Thelepte. Resimţeam o nevoie acută de aerodromuri înaintate şi la Thelepte se afla cel mai bun dintre toate. Construit pe o cîmpie nisipoasă, permitea desfăşurarea operaţiilor şi pe timp de ploaie, numai cîte o furtună de nisip făcîndu-l din cînd în cînd neutilizabil. Profitînd de calităţile sale, am adus acolo mari formaţii aeriene, împreună cu materiale de aprovizionare în cantităţi corespunzătoare şi cu ateliere de întreţinere şi reparaţii. Ar fi fost mai chibzuit să trimitem la Gafsa doar un detaşament de recunoaştere şi să ţinem forţele de apărare mai departe, în spatele frontului. Păstrarea acestei localităţi ducea la slăbirea altor sectoare din linia atît

de lungă a Corpului 2 şi, dat fiind că Divizia 1 blindată americană nu mai era o formaţie compactă, în stare să efectueze contraatacuri energice şi viguroase, situaţia de ansamblu prezenta incontestabile riscuri.

Pe plan tehnic, impasul în care ne găseam avea patru cauze principale. Prima şi de departe cea mai importantă o constituiau consecinţele inevitabile ale eşecului nostru în cursa contra cronometru de ocupare rapidă a Tunisului. Cursa se desfăşurase din ordinul meu personal. După aceea, unităţile dispersate nu s-au mai putut regrupa şi pregăti din timp pentru a face faţă reacţiei inamicului, de care eram sigur că avea să urmeze. Dacă la sfîrşitul lui noiembrie m-aş fi împăcat cu gîndul că deocamdată dădusem greş şi că trebuia să trecem la defensivă, nici un atac împotriva noastră nu ar fi înregistrat nici măcar un succes trecător.

A doua cauză de seamă consta în activitatea defectuoasă a secţiilor de informaţii. La statele-majore domnea tendinţa excesivă de a se lua în considerare un segment izolat de informaţie, căruia i se acorda implicit tot creditul, şi de a se închide ochii la orice posibilitate contrară. Specialiştii de la G-2 au hotărît că atacul german urma să se desfăşoare prin strîmtoarea Fondouk. Deşi unităţile noastre de cercetare din valea Ousseltia, de lîngă Fondouk, au anunţat în repetate rînduri că forţele inamice nu se concentrau în zona respectivă, secţiile de informaţii au persistat orbeşte în convingerea lor, ceea ce l-a determinat pe comandantul corpului de armată să greşească, în alcătuirea dispozitivului.

A treia mare cauză a fost incapacitatea noastră de a sesiza corect posibilităţile inamicului şi de a găsi cele mai bune metode pentru a le contracara. Situaţia de pe frontul Corpului 2 impunea apărarea trecătorilor din munţi cu elemente uşoare de cercetare şi de întîrziere, avînd imediat în spatele lor cele mai puternice rezerve mobile, care să atace repede şi în forţă orice străpungere a barierei muntoase. În această privinţă, instrucţiunile cu privire la structura generală a apărării erau corecte, dar temerile ivite ici-colo şi din nou informaţiile defectuoase au dus la o dispersare a rezervelor mobile, care le-a văduvit de eficienţă atunci cînd s-

a produs atacul.

A patra cauză a fost lipsa de experiență, mai ales în rîndul comandanților de mari unități. Diviziile americane angajate în luptă nu beneficiaseră de programele intensive de pregătire introduse în Statele Unite după izbucnirea războiului. În majoritatea lor, ele fuseseră trimise în pripă în Marea Britanie şi, deoarece mijloacele de transport nu ajunseseră încă la nivelul perfecționat de mai tîrziu, tehnica de luptă le lipsise în cursul unor îndelungate perioade. În cea mai mare parte a anului 1942, instruirea soldaților fusese practic imposibilă. Consecințele acestei stări de lucruri se făceau simțite în rîndul ofițerilor şi al trupei; deşi nu le-a lipsit îndrăzneala şi dîrzenia, randamentul lor inițial nu suferea comparație cu cel al diviziilor americane aruncate ulterior în luptă, după un an întreg de pregătire intensivă.

Aceste lecții le-am plătit scump, dar îşi aveau valoarea lor. Pînă la urmă, prețul s-a mai redus, majoritatea pierderilor în personal fiind reprezentată de prizonieri, pe care i-am recuperat în mare parte la sfîrşitul războiului. Fireşte, am suferit pierderi în oameni şi tehnică de luptă, dar, atunci cînd inamicul a reuşit să se retragă pe vechile sale poziții, pierderile lui din ambele categorii erau egale cu ale noastre. Între 14 şi 23 februarie, americanii au înregistrat 192 de morți, 2 624 de răniți şi 2 459 de prizonieri şi dispăruți.

Săptămîna în care germanii au atacat a fost pentru noi plină de griji şi nelinişti. Ori de cîte ori inițiativa trece în mîinile inamicului, tensiunea şi frămîntările devin inevitabile, căci oricînd se poate întîmpla orice. Nimeni nu scapă de preocupări, deoarece, în ciuda încrederii în situația de ansamblu şi în rezultatul final, există mereu riscul unui dezastru local.

Bătălia de la Kasserine a marcat sfîrşitul unei faze a campaniei. Înfrîngerea atacului german a dovedit limpede că inamicul pierdea ultima şansă de a întreprinde o ofensivă de amploare. Ceea ce nu l-a împiedicat să dezlănțuie, în scurt timp, o serie de violente atacuri locale împotriva Armatei 1 britanice, din nord. În toată luna martie, această înverşunată

hărțuială a continuat: germanii încercau să-şi lărgească şi să-şi consolideze dispozitivul de apărare din jurul Tunisului şi Bizertei, iar britanicii se străduiau să păstreze şi să recîştige poziții favorabile pentru o ultimă ofensivă nimicitoare. Luptele necontenite şi lungimea frontului, care trebuia acoperit de formații descompletate, l-au silit, în cele din urmă, pe Alexander să folosească o parte din Divizia 1 americană pentru a veni în ajutorul Armatei 1 britanice. Dar atacurile germane erau în majoritate frontale şi nu prezentau pericolul ca inamicul să realizeze cîştiguri substanțiale. Această certitudine ne-a permis să reluăm procesul de triere şi reorganizare a pozițiilor de luptă, de îmbunătățire a asigurării noastre materiale şi de pregătire pe toate căile a unei ofensive de proporții imediat ce condițiile atmosferice aveau să devină favorabile.

După încheierea bătăliei de la Kasserine, pozițiile noastre s-au consolidat permanent în mai multe privințe. În primul rînd, ca urmare a luptelor ce avuseseră loc, cele patru divizii ale Corpului 2 armată s-au concentrat, în sfîrşit, în regiunea Tebessa, unde a format o verigă solidă între forțele aliate din nordul Tunisiei şi Armata 8 britanică, care înainta dinspre deşert. Trupa, comandanții şi ofițerii de stat-major au dobîndit o mare doză de experiență, de care s-au folosit ulterior în permanență.

În afară de aceasta, în urma unei strălucite acțiuni întreprinse la Washington, pe teatrul de acțiuni militare a sosit un lot suplimentar de 5 400 de autocamioane. Ele au contribuit într-o uriaşă măsură la îmbunătățirea situației transporturilor şi asigurării noastre materiale, jucînd, de asemenea, un rol deosebit de activ în operațiile ulterioare. Aducerea camioanelor s-a realizat în împrejurări de natură să dea de gîndit celor ce-şi imaginaseră Departamentul de Război şi Departamentul Marinei Militare ca pe nişte cuiburi de birocrați înrăiți. Transportul a necesitat un convoi special, într-o perioadă cînd atît cargoboturile, cît şi escortoarele erau la mare preț. Profitînd de faptul că generalul Sommervell se afla întîmplător în vizită la cartierul meu general, i-am explicat cîtă nevoie aveam de aceste vehicule. Mi-a răspuns

că în trei zile ele ar putea fi încărcate în porturile americane, cu condiția ca marina militară să furnizeze escortoarele. M-am adresat în această problemă amiralului King, care se afla pe atunci la Casablanca, şi după cîteva ore am primit de la el răspunsul, un simplu „Da". Camioanele au început să sosească în Africa la mai puțin de trei săptămîni de la prima mea cerere.

Generalul Sommervell se mai afla încă la cartierul meu general cînd am primit din partea Departamentului de Război mesajul că ultimul camion fusese expediat. Telegrama, semnată de locțiitorul lui Sommervell, generalul-maior Wilhelm D. Styer, relata elocvent istoria nesfîrşitelor ore de muncă intensă necesitate de organizarea acestui transport de urgență. Fraza finală suna cam plîngăreț: „Dacă vi se năzare cumva să aveți nevoie acolo de Pentagon, vă rugăm anunțați-ne cu aproximativ o săptămînă înainte".

Imensa valoare a camioanelor a avut drept rezultate concrete creşterea capacității noastre de a subveni cerințelor frontului şi, mai mult, posibilitatea de a disloca repede trupe dintr-un sector într-altul. Fără aceste vehicule în plus, Corpul 2 armată nu s-ar fi putut deplasa mai tîrziu, în totalitatea sa, din regiunea Tebessa în nordul Tunisiei. În acelaşi timp, genistii noştri, de sub comanda generalului de brigadă Carl Gray, au făcut adevărate minuni, punînd pe picioare mizerabila cale ferată de construcție franceză, care ducea spre front. Cînd am debarcat în Africa de Nord, trenurile de pe această linie puteau livra zilnic materiale de aprovizionare în cantitate maximă de 900 de tone. Grație unor metode moderne, Gray a ridicat tonajul zilnic la 3 000 încă înainte de a primi vreo locomotivă sau vreun vagon de marfă suplimentar din Statele Unite.

O altă evoluție satisfăcătoare au marcat-o creşterea constantă a efectivelor şi eficienței aviației noastre, ca şi construirea unor aerodromuri şi baze aeriene adecvate. Remarcabilă a fost şi rapiditatea cu care Armata 8 britanică a redeschis şi a început să utilizeze portul Tripoli, recent ocupat. Acum eram siguri că înaintarea englezilor nu va mai putea fi oprită, aşa cum se întîmplase de atîtea ori în trecut,

din cauza lipsurilor în aprovizionare.

Un ultim avantaj de care am avut parte în această perioadă a fost constituirea unui întreg sistem de comandament pe o bază sănătoasă şi permanentă, în conformitate cu cele convenite la Casablanca. Toate forţele aeriene au fost concentrate sub conducerea mareşalului aerului Tedder, cu generalul Spaatz ca locţiitor, în vreme ce comandamentul trupelor de uscat de pe frontul tunisian a fost încredinţat generalului Alexander. Eliberat de necesitatea de a comanda şi o armată, ceea ce reprezentase un handicap pentru generalul Anderson, Alexander a putut să-şi consacre toată atenţia muncii cotidiene de coordonare tactică.

Imediat după 1 martie l-am înlocuit pe Fredendall cu Patton în funcţia de comandant al Corpului 2 armată. Nu aveam cîtuşi de puţin intenţia să recomand retrogradarea lui Fredendall sau să arunc pe umerii lui răspunderea pentru înfrîngerea iniţială în bătălia de la Kasserine, lucru pe care i l-am şi adus la cunoştinţă. Mulţi alţii, inclusiv eu însumi, purtam răspunderea pentru săptămîna în care suferisem atîtea eşecuri. Dar starea de spirit a Corpului 2 armată era proastă, aşa că trebuia neapărat să ridicăm moralul oamenilor. Pentru o astfel de treabă Patton nu-şi avea pereche în toată armata, în vreme ce, după părerea mea, Fredendall se potrivea mai bine unei munci legate de pregătirea de luptă a trupelor în Statele Unite decît unui post de comandă pe cîmpul de bătălie. Am recomandat generalului Marshall să-l avanseze la gradul de general de armată în S.U.A., unde, într-adevăr, a devenit general-locotenent.

Nestăvilita energie a generalului Patton şi accentul pus de el pe instaurarea unei stricte discipline au insuflat repede o nouă tinereţe Corpului 2 armată, aducîndu-l la un înalt nivel de combativitate. Am înlocuit în scurt timp pierderile noastre în tancuri, personal şi tehnică de luptă, iar pe toate aerodromurile din est, încăpute din nou pe mîinile noastre, ne-am instalat aviaţia de luptă.

În deşert, condiţiile atmosferice şi de teren erau mult mai

bune decît în nordul Tunisiei şi Armata 8 britanică a generalului Montgomery şi-a continuat înaintarea spre vest, în intenția de a face joncțiunea cu flancul drept al forțelor noastre din această zonă. Pentru a atinge acest obiectiv, se prevedea că Montgomery va da principala bătălie de-a lungul liniei Mareth, un complex defensiv construit mai de mult de francezi la frontiera Tunisiei, unde ne aşteptam ca forțele Axei să opună o rezistență îndîrjită. Pentru a veni în sprijinul englezilor, generalul Alexander a ordonat Corpului 2 armată să-şi concentreze grosul trupelor în zona Gafsa şi de acolo să exercite o presiune spre est, astfel încît să atragă cît mai multe forțe ale lui Rommel de pe frontul Armatei 8 britanice. Manevra a avut efectul dorit, deoarece Rommel, neputîndu-şi lăsa descoperită linia de comunicații, s-a văzut silit să folosească o considerabilă parte din efectivele sale pentru a se pune la adăpost de această amenințare.

În noaptea de 20 martie, generalul Montgomery şi-a încheiat pregătirile de atac împotriva liniei Mareth. Luptele au fost grele, dar în toiul bătăliei, printr-o rapidă şi strălucită deplasare de forțe, el a reuşit să ia prin surprindere inamicul, depăşindu-l prin flanc şi obligîndu-l să bată precipitat în retragere spre nord. Curînd, flancul stîng al Armatei 8 a făcut joncțiunea cu Corpul 2 armată al lui Patton. Toate trupele noastre se întîlneau, în sfîrşit, pe pozițiile uneia şi aceleiaşi linii a frontului.

La scurt timp după luptele de pe linia Mareth i-am făcut o vizită lui Montgomery. Armata 8 britanică, de sub ordinele lui, avea foarte mult pitoresc, fiind, probabil, cea mai cosmopolită oştire care a luptat în Africa de Nord de la Hanibal încoace. În afară de unități engleze, în rîndurile ei se aflau scoțieni, neozeelandezi, indieni (printre care *gurkhi**, înarmați cu *kukri*-uri – cuțite lungi şi arcuite, cu care-şi decapitau vrăjmaşii), polonezi, cehi, francezi liberi, australieni şi sud-africani. Nu toți au ajuns chiar pînă în Tunisia. Ataşate Armatei 8, cîteva escadrile aeriene americane erau cele dintîi unități ale S.U.A. care se

* Populație din Nepal vestită pentru însuşirile războinice. – *Nota trad.*

angajaseră în luptă împotriva germanilor în Africa, participînd la întreaga campanie încă de la El-Alamein. Din fericire, am avut prilejul să stau de vorbă cu piloții şi cu echipajele în timpul vizitei mele la Montgomery, iar ceva mai tîrziu le-am putut trimite unele bunătăți după care se dau în vînt soldații şi de care fuseseră înțărcați în cursul lungii traversări a deşertului.

Pentru a tăia retragerea germanilor din fața Armatei 8, generalul Alexander a dezlănțuit un atac menit să străpungă pozițiile inamice din trecătoarea Fondouk şi să preseze spre est, în direcția mării. Acțiunea a implicat flancul stîng al Corpului 2 armată american, dar conducerea întregii operații a revenit unui comandant britanic de corp de armată. Singura divizie americană care a participat efectiv la atac nu avea decît o pregătire sumară de luptă; de multe săptămîni, ea se îndeletnicea cu paza liniei noastre de comunicații, astfel că-i lipsise prilejul de a acționa ca o unitate în totalitatea ei. Misiunea ce i se atribuise era dificilă şi atacul a dat greş. Pînă la urmă, formațiile britanice au realizat o străpungere, care nu s-a soldat însă cu rezultate deosebite, deoarece germanii izbutiseră să se retragă spre nord. În prezența corespondenților de presă, generalul sir John Crocker, comandantul britanic al corpului de armată, a criticat cu severitate eşecul diviziei americane, fiind poate singura dată în cursul operațiilor din Africa cînd cei doi aliați şi-au adus aprige învinuiri reciproce. Era un fapt îngrijorător, cu atît mai mult cu cît nu avea nici un rost. Cu ajutorul lui Alexander, am luat măsuri prompte pentru a curma polemica. Nimic nu dă naştere – atît de lesne şi de frecvent – la fricțiuni între aliați ca discuțiile inutile, mai ales cele care discreditează pe unul dintre ei. Opinia publică acordă totdeauna certurilor de familie o importanță mult exagerată.

Deşi rezultatul atacului menționat ne-a dezamăgit, rapida repliere a germanilor a avut ca efect scurtarea liniei lor de apărare, astfel încît Corpul 2 armată american a rămas disponibil pentru un alt sector al frontului.

Era oare nimerit ca acest corp să participe efectiv la bătălia finală? Întrebarea a prilejuit oarecare dezbateri.

Statul-major al lui Alexander era de părere că trebuia să trimitem o bună parte din efectiv în regiunea Constantine, pentru a-şi completa instrucția. Într-adevăr, unii dintre soldați se comportaseră ca nişte începători. Totuşi, atît eu, cît şi Patton eram convinşi că acum Corpul 2 atinsese un înalt nivel de combativitate, fiind în măsură să-şi asume răspunderea unui important sector al frontului. În orice caz, soldații fuseseră cuprinşi, în sfîrşit, de întărîtare, nu numai din cauza brutalității cu care-i tratase inamicul, ci mai ales pentru că comentariile sarcastice şi jignitoare lansate de prizonierii germani pe seama calităților ostăşeşti ale americanilor se bucurau de o circulație destul de largă pe tot cuprinsul teatrului de război.

Într-o întrevedere personală cu Alexander am stăruit asupra folosirii întregului Corp 2 ca o unitate întrunită, aducînd cîteva argumente în acest sens. În primul rînd, Statele Unite urmau să furnizeze grosul trupelor de uscat necesare aliaților occidentali pentru a înfrînge Germania. Nevoia unei pregătiri de luptă pe scară mare se impunea, aşadar, de la sine. În al doilea rînd, în toate bătăliile sale precedente, Corpul 2 fusese nevoit să acționeze fracționat, în formații mici, neavînd niciodată prilejul să-şi exercite forța în mod unitar. În al treilea rînd, de la 1 martie, moralul se ridicase simțitor şi corpul de armată căpătase acum dreptul să-şi demonstreze propria sa eficiență, ca şi calitățile armamentului american.

Un eventual succes avea să-i sudeze unitatea, dînd, totodată, poporului american sentimentul datoriei împlinite, sentiment meritat cu prisosință ținînd seama de strădaniile sale de pînă acum. Dintr-o izbîndă repurtată în comun de ambele noastre țări avea să se nască o solidaritate care altfel nu se putea dobîndi. Soldații înşişi meritau să se angajeze într-o operație în care, pentru prima oară, condițiile aveau să le fie favorabile, în loc să le ridice obstacole în drum. O victorie autentică avea să le insufle un puternic elan pentru încercările şi mai grele care îi aşteptau.

Numaidecît Alexander s-a arătat de acord cu intențiile mele de a folosi Corpul 2 armată în totalitatea sa şi ca o

unitate întrunită. Am aprobat propunerea lui de a disloca corpul prin spatele Armatei 1 britanice, ca să ocupe pozițiile de pe flancul de nord, în fața Bizertei. Deplasarea necesita o foarte minuțioasă muncă de stat-major, pentru a se evita interferarea cu liniile de asigurare tehnico-materială ale Armatei 1, dar comandamentele lui Anderson şi Patton au pus la punct detaliile cu atîta precizie, încît nu s-a produs nici o încurcătură. Era o mişcare pe care colegiile antebelice de stat-major ar fi considerat-o imposibilă. Dar respectarea cu strictețe a orarelor şi competenta dirijare a circulației la intersecțiile de drumuri au asigurat reuşita acțiunii.

Tot atunci am făcut o altă schimbare în comandamentul Corpului 2. Pe la sfîrşitul lui februarie, generalul-maior Omar N. Bradley se prezentase la mine în calitate de „inspector". În afară de remarcabilele sale însuşiri personale, el acumulase multă experiență în cursul luptelor din martie şi de la începutul lunii aprilie. Motivul determinant al schimbării a fost dorința de a permite generalului Patton să se înapoieze la cartierul general al Armatei 7 americane, unde să ducă la bun sfîrşit pregătirile pentru debarcarea în Sicilia, care urma să aibă loc cît mai repede cu putință după încheierea campaniei din Africa. Un al doilea motiv, mai puțin important, dar singurul dat publicității, deoarece în acel moment nu puteam, bineînțeles, dezvălui adevărul, era că viitoarele operații ale Corpului 2 aveau să angajeze mai curînd infanteria decît tancurile: trecerea pe postul de comandă a unui expert în infanterie în locul unui tehnician al tancurilor devenea, aşadar, logică. Bradley a preluat comanda la 15 aprilie 1943, după ce o parte din corpul de armată îşi ocupase pozițiile în sectorul de nord.

Între timp, generalul Montgomery continua să înainteze spre nord, pînă ce a ajuns la linia din fața oraşului Enfidaville, unde s-a izbit de foarte puternicele poziții ale inamicului, care i-au blocat orice posibilitate de a avansa.

Totul era însă aproape complet pregătit pentru asaltul final şi hotărîtor împotriva duşmanului. Profitînd cu promptitudine de îmbunătățirea condițiilor atmosferice, aviația noastră a început să hărțuiască linia de comunicație

a inamicului dintre Africa şi Italia, astfel că situaţia Axei a devenit din ce în ce mai precară. Sub protecţia unei crescînde superiorităţi aeriene, forţele navale aliate şi-au sporit, de asemenea, activitatea, creînd duşmanului noi dificultăţi. Trupele noastre de uscat erau pline de încredere şi ardeau de dorinţa de a încheia cu bine campania. Pe flancul de vest, inamicul deţinea încă o parte din zona montană, aşa că prima noastră mişcare a constat în lansarea de atacuri menite să-l împingă pînă la marginea cîmpiei tunisiene. Atacurile le-am început la 23 aprilie, înregistrînd progrese satisfăcătoare pe toată linia. Coordonarea dintre forţele aeriene şi cele de uscat era incomparabil mai bună decît la începutul campaniei şi toate acţiunile noastre ofensive s-au bucurat de un real sprijin din partea aviaţiei. Un alt avantaj ni-l asigura superioritatea pe care o aveam în materie de artilerie.

În clipa cînd Alexander a atins la vest linia de unde voia să declanşeze asaltul final, ne-am dat seama că în sud acţiunile lansate de Armata 8 ar fi fost şi costisitoare şi nedecisive, din cauza terenului accidentat pe care se afla linia de la Enfidaville. În acelaşi timp însă aveam credinţa certă că germanii aşteptau ofensiva principală tocmai din această direcţie: ţinînd seama de strălucita reputaţie pe care şi-o făurise Armata 8 în cursul îndelungatei urmăriri prin deşert, era firesc ca inamicul să se aştepte să-i încredinţăm ei administrarea loviturii de graţie.

Plecînd, aşadar, de la premisa că duşmanul va păstra, în orice caz, forţe puternice în faţa lui Montgomery, generalul Alexander a luat repede şi în secret cîteva dintre cele mai bune divizii ale Armatei 8 şi le-a deplasat pe flancul celălalt, ataşîndu-le Armatei 1 britanice. Aceste dislocări s-au încheiat la vreme, astfel că asaltul final a început la 5 mai 1943.

În scurt timp, rezultatele s-au dovedit hotărîtoare. Pe aripa stîngă, Corpul 2 armată american, împreună cu cîteva

detaşamente de *goumiers** francezi, a înaintat triumfal, în ciuda unei îndîrjite împotriviri, şi a ocupat Bizerta în ziua de 7 aprilie. Imediat mai spre sud, susținînd efortul principal, Armata 1 britanică, sub comanda generalului Anderson, a intrat în Tunis la aproximativ aceeaşi dată.

În ultimele zile ale campaniei din Tunisia, două bătălii locale desfăşurate la nord, una în sectorul britanic, cealaltă în sectorul american, au monopolizat atenția întregului teatru de operații militare. Ambele poziții beneficiau de un relief care le făcea extrem de puternice, ambele au fost apărate cu înverşunare şi ambele ne erau indispensabile pentru sprintul final spre victorie. Poziția din sectorul britanic purta denumirea codificată „Longstop" şi luptele duse pentru cucerirea ei de la începutul pînă la sfîrşitul campaniei din Africa au costat, probabil, mai multe vieți decît ciocnirile pentru oricare alt punct din Tunisia. În sectorul american, locul se numea „Colina 609" şi a fost pînă la urmă luat cu asalt de Divizia 34, spre nemărginita satisfacție mai ales a Înaltului Comandament al trupelor S.U.A. Într-o măsură mai mare decît oricare alta, această divizie suferise de lipsa posibilităților de a-şi face pregătirea de luptă, astfel că succesul ei pe formidabila Colină 609 dovedea în mod concludent că forțele de uscat americane ajunseseră la o deplină maturitate.

Imediat după străpungerea frontului inamic, Alexander a trimis rapid înainte unități blindate de tancuri ale Armatei 1 britanice care au tăiat baza peninsulei Bon, unde ne temeam că se vor replia germanii pentru a încerca să ne opună o ultimă rezistență, de tipul celei de la Bataan. În ciuda miilor de soldați inamici care mai luptau în unități dispersate pe frontul Armatei 1, prompta acțiune a lui Alexander a răpit Axei cea din urmă speranță. Cu începere de atunci, operațiile au avut caracter de curățire a terenului. Lupte răzlețe au continuat pînă la 12 mai, dar în ziua de 13, cu excepția cîtorva rătăciți de unitățile lor, care se ascundeau prin

---

* Odinioară, băştinaşi din Maghreb şi, în general, din Africa încadrați în formații de miliție, puse sub comandament francez. – *Nota trad.*

munți, singurii germani în viață din Tunisia erau cei din captivitate. Numai în ultima săptămînă a campaniei am luat 240 000 de prizonieri, dintre care aproximativ 125 000 germani. În dosul gardurilor de sîrmă ghimpată se afla acum tot ceea ce rămăsese din „Afrika Korps“ şi dintr-un număr de alte unități de elită germane şi italiene.

Înainte de dezastrul final, Rommel a părăsit teatrul de operații militare, prevăzînd, pare-se, inevitabilul deznodămînt şi ferm hotărît să-şi salveze pielea. Mitul invincibilității sale, ca şi mitul invincibilității naziştilor fuseseră însă nimicite cu desăvîrşire. Von Arnim a dat ordin de capitulare trupelor germane, iar feldmareşalul Messe, care preluase pe hîrtie comanda tuturor forțelor Axei, s-a predat împreună cu trupele italiene. În drum spre locul său de prizonierat, von Arnim a trecut prin Alger şi unii membri ai statului meu major şi-au dat cu părerea că, din respect pentru uzanțele vremurilor de demult, se cuvenea să-i permit să-mi facă o vizită.

Obiceiul îşi are obîrşia în faptul că soldații mercenari de odinioară nu nutreau sentimente de reală duşmănie împotriva adversarilor lor. Ambele părți luptau de dragul de a lupta, dintr-un simț al datoriei sau, cel mai probabil, pentru bani. În secolul al XVIII-lea, un conducător de oşti căzut în captivitate devenea, pe o perioadă de cîteva săptămîni sau de cîteva luni, oaspetele de onoare al celui ce-l făcuse prizonier. Rămăşițe ale tradiției conform căreia toți militarii de carieră sînt, în fond, camarazi de arme au supraviețuit pînă astăzi.

Pentru mine însă, cel de-al doilea război mondial era ceva prea personal ca să mai lase loc unor astfel de sentimente. Zi de zi creştea în mine convingerea că, mai mult ca în orice altă conflagrație din trecut între mai multe popoare, forțele ce apărau drepturile omului şi binele umanității înfruntau o funestă conspirație a răului, cu care nu se putea ajunge la nici un compromis. Deoarece lumea nu avea posibilitatea să reintre pe făgaşul ei normal decît după completa distrugere a Axei, războiul devenise pentru mine o cruciadă în sensul tradițional al acestui cuvînt, folosit adesea într-un mod atît de necorespunzător.

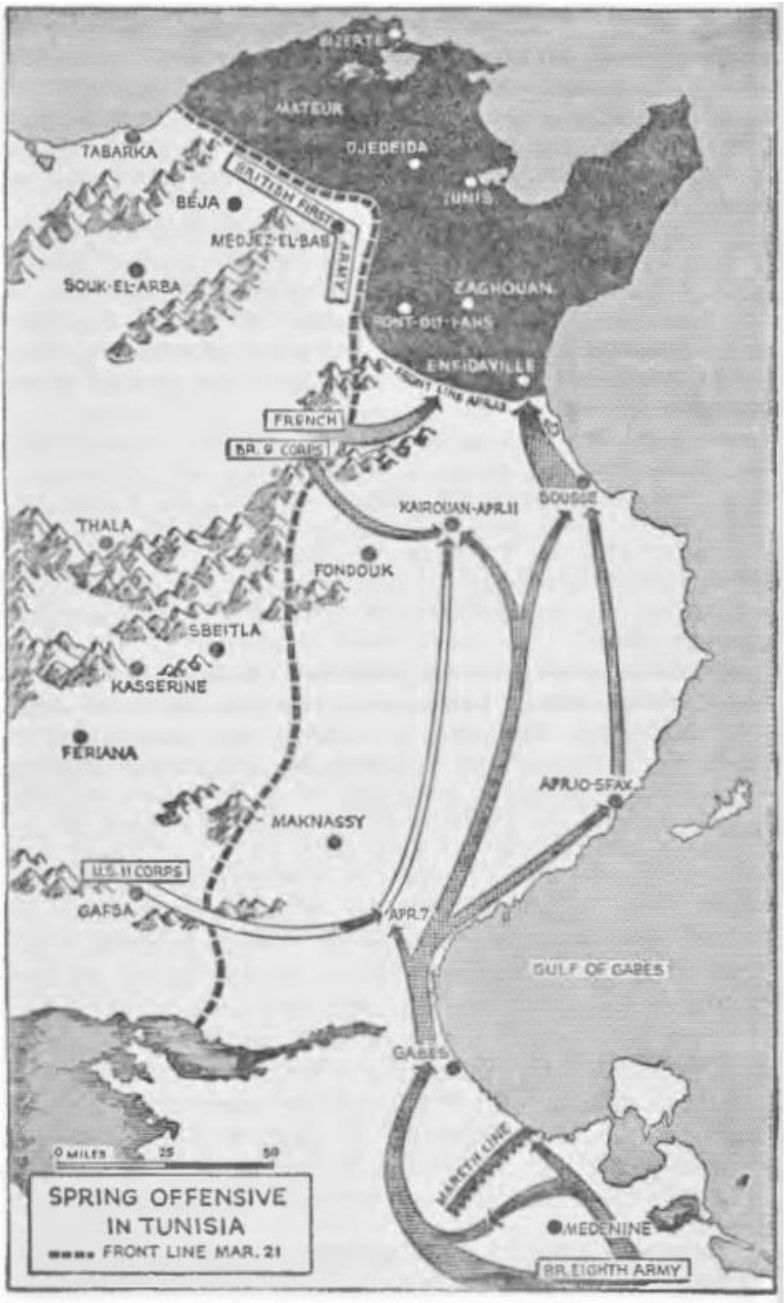

Ofensiva de primăvară în Tunisia
Linia întreruptă indică situația frontului la 21 martie 1943
British First Army = Armata 1 britanică
French = unități franceze
U.S. II Corps = Corpul 2 armată american

În cazul de față, am ordonat generalului de brigadă

Kenneth Strong, şeful serviciului de informaţii, să obţină tot ce se putea scoate de la generalii căzuţi în captivitate. Pe mine însă mă interesau numai generalii pe care nu-i luasem încă prizonieri. Nu am acceptat să fiu vizitat de nici unul dintre comandanţii inamici capturaţi, rămînînd credincios acestui principiu în tot cursul războiului. Nu am adresat niciodată cuvîntul unui general german pînă în mai 1945, cînd feldmareşalul Jodl a semnat capitularea la Reims; chiar şi atunci nu i-am spus altceva decît că-l vom considera personal şi în întregime răspunzător de aducerea la îndeplinire a condiţiilor de capitulare.

Rezultatele campaniei din Tunisia ne-au dat, bineînţeles, profunde satisfacţii, dar Înaltul Comandament Aliat era atît de ocupat cu pregătirile în vederea debarcării în Sicilia, încît nu prea ne-a rămas timp pentru a sărbători succesul. Totuşi, în ziua de 20 mai 1943 a avut loc la Tunis o paradă a victoriei, pentru a celebra prăbuşirea imperiului Axei în Africa.

Proporţiile înseşi ale victoriei noastre – sau, cel puţin, marele număr de inamici căzuţi în captivitate – ne-au complicat şi mai mult munca de pregătire a debarcării în Sicilia. Aveam peste un sfert de milion de prizonieri în lagărele din Tunisia, unde starea proastă a căilor de comunicaţii făcea ca paza şi alimentarea lor să fie dificile, iar o evacuare rapidă, imposibilă. Dar încheierea campaniei a avut ca efect eliberarea comandanţilor şi a statelor-majore de sarcinile unor operaţii imediate, îngăduindu-le să-şi concentreze atenţia asupra noilor probleme care-şi aşteptau rezolvarea. Elaborarea de planuri pregătitoare a revenit, încă din februarie, unui grup special ataşat Marelui Cartier General Aliat şi condus de generalul Alexander. După victorie, grupul a fost complet absorbit de statul-major al lui Alexander şi întregul proces de pregătire s-a desfăşurat într-un ritm mult mai viu.

Naţiunile Unite au salutat cu bucurie izbînda repurtată în Tunisia. Ea dovedea limpede, atît prietenilor, cît şi duşmanilor, că aliaţii luaseră, în sfîrşit, iniţiativa. După ce în iarna precedentă germanii suferiseră zdrobitoarea înfrîngere

de la Stalingrad, fiind siliți să renunțe la celelalte ofensive pe frontul sovietic şi să treacă la o deznădăjduită apărare, ei au trebuit după Tunisia să se gîndească numai cum să păstreze ceea ce cuceriseră, iar nu cum să-şi mai extindă cuceririle.

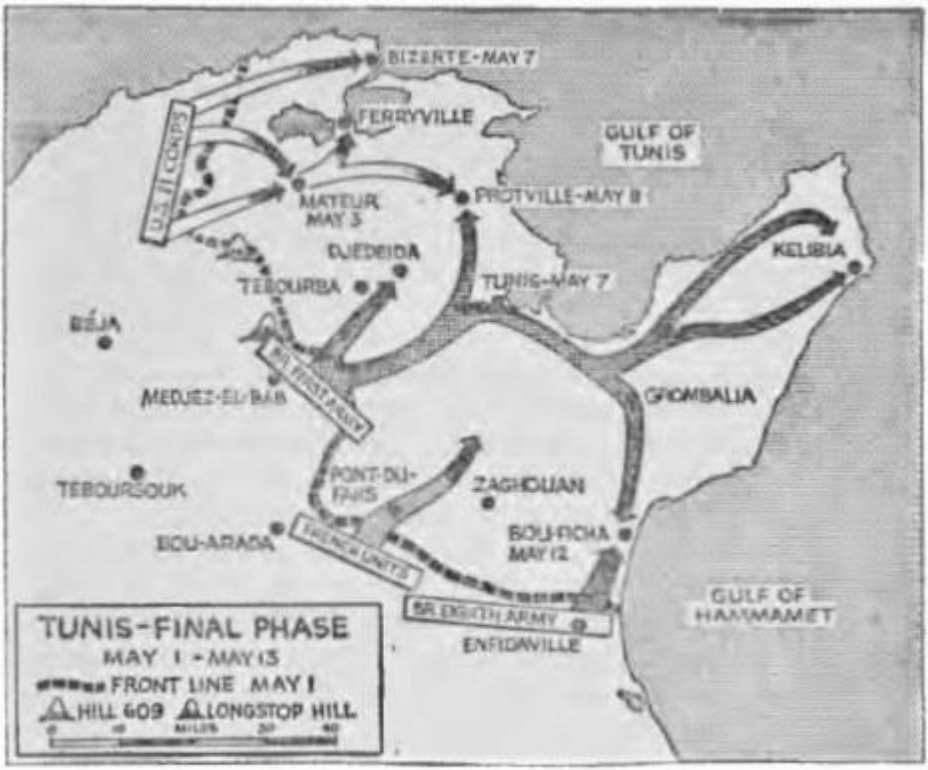

Tunis – faza finală
1-13 mai 1943
Linia frontului la 1 mai

Pe teatrul de operații militare din Africa, unul dintre cele mai importante rezultate ale victoriei a fost progresul realizat în sudura unității aliate şi crearea unui colectiv de comandament ai cărui membri dovedeau de pe acum cît de mult le crescuse încrederea în ei înşişi, ca şi încrederea reciprocă. E lesne să minimalizezi piedicile ce se ridică de obicei în calea făuririi unui mecanism eficient de conducere a

unor mari forțe aliate. Unele obstacole sînt uşor de identificat, ca, de exemplu, cele determinate de deosebirile în tehnica şi pregătirea de luptă, în tezele tactice, în modul cum funcționează statele-majore şi în metodele de organizare. Dar toate acestea sînt eclipsate de mîndria şi prejudecățile naționale.

În războiul modern, cu vastele sale posibilități de informare rapidă a unui mare număr de oameni despre cele ce se întîmplă pe front, fiecare diferend mărunt ia proporții uriaşe. Angajat într-o luptă pe viață şi pe moarte, ostaşul are tendința să se comporte foarte pătimaş; pînă şi veterani încercați, care în mod normal sînt senini şi capabili de abnegație, pot reacționa brusc şi exploziv la citirea unui titlu de ştire care, după părerea lor, favorizează pe nedrept soldați de altă naționalitate. Problema este delicată, complexă şi importantă. Succesul unei operații aliate poate fi asigurat însă dacă principalele autorități civile şi militare îşi dau seama de necesitățile situației şi refuză să încalce principiul de bază al unității, atît în public, cît şi în confidențialele contacte personale cu subalternii şi membrii statelor-majore. Lealitatea nemijlocită şi permanentă față de conceptul de unitate şi de comandamentul aliat este indispensabilă victoriei. În clipa cînd un comandant încetează să mai beneficieze de încrederea fie a guvernelor din coaliție, fie a majorității principalilor săi subalterni, el trebuie să fie înlocuit.

Acestea au fost marile învățăminte pe care le-au tras aliații în Tunisia. La fel de importantă, pe plan tehnic, s-a dovedit valoarea pregătirii de luptă. O cît mai completă pregătire tehnică, psihică şi fizică constituie scutul şi arma pe care orice țară trebuie să le pună la îndemîna ostaşilor săi înainte de a-i arunca în foc. Deoarece însă pentru un stat democratic războiul se prezintă totdeauna sub forma unei necesități neprevăzute, instrucția trebuie realizată în bună parte încă din timp de pace. Pînă ce lumea va fi pusă în rînduială, iar dezarmarea universală va surveni ca o consecință logică, este o crimă să lipseşti pe soldați de acele metode şi categorii de instrucție care le oferă o şansă

serioasă de supraviețuire pe cîmpul de luptă. Multe dintre crucile mormintelor din Tunisia stau mărturie acestui adevăr.

Capitolul al IX-lea

„Husky“

În cursul ultimelor săptămîni ale campaniei din Tunisia, mai ales după ce deznodămîntul nu mai lăsa loc la nici o îndoială, comandamentele superioare lucrau de zor la planurile viitoarei noastre operații. Aşa cum stabilise Conferința de la Casablanca, era vorba de ocuparea Siciliei. În timpul conferinței, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore a discutat diverse posibilități de acțiune în Mediterana. Una era luarea cu asalt a Siciliei în cel mai scurt timp cu putință, alta era debarcarea în Sardinia şi Corsica.

Aşa cum am declarat participanților la Conferința din ianuarie, Sicilia reprezenta, după părerea mea, obiectivul cel mai indicat, dacă țelul nostru rămînea mai departe eliminarea inamicului din Mediterana, pentru ca aliații să poată naviga fără teamă pe această mare. Sicilia se învecinează atît de aproape şi cu Africa şi cu Italia, încît practic taie Mediterana în două, ocuparea ei ducînd la o considerabilă scădere a riscurilor noastre pe această rută maritimă. Pe de altă parte însă, dacă veritabilul țel al aliaților era o debarcare în Italia, pentru a desfăşura acolo operații de mare amploare, menite să scoată complet din luptă această țară, consideram că cele mai nimerite obiective inițiale ar fi fost Sardinia şi Corsica. Evaluările făcute în privința efectivelor inamice arătau că cele două insule puteau fi cucerite cu forțe mai mici decît era necesar în cazul Siciliei,

ceea ce însemna că şi operaţia putea fi efectuată mai curînd. De asemenea, dat fiind că Sardinia şi Corsica se află în apropiere de lungul carîmb al cizmei italiene, ocuparea lor ar fi silit duşmanul să-şi disperseze într-o măsură mult mai mare forţele din Italia decît o simplă debarcare în Sicilia, care se găseşte în imediata vecinătate a vîrfului muntos al peninsulei.

Dezbaterea ne-a ajutat să ne concentrăm din nou atenţia asupra necesităţii de a fixa, odată pentru totdeauna, obiectivele finale în bazinul mediteranean. Era perfect normal să se ivească unele divergenţe de opinii; nu ajunsesem încă destul de departe pe drumul spre înfrîngerea Axei pentru a trage concluzii unanime şi limpezi ca cristalul cu privire la care anume acţiuni ne vor asigura mai neîndoielnic victoria. Generalul Marshall şi cu mine împărtăşeam convingerea că tot ce se făcea în Mediterana trebuia să fie subordonat şi folosit în sprijinul principalului obiectiv – atacul peste Canalul Mînecii la începutul anului 1944. Unii s-au declarat de acord cu noi, dar alţii au susţinut că în război trebuia să profităm de orice prilej care se ivea şi că, dacă ne mergea bine lovind în „pîntecele moale“ al Europei, nu avea rost să ne întrerupem din treabă numai pentru că ne hotărîsem să efectuăm debarcarea în nord-vestul Franţei. Doctrina oportunismului, atît de frecvent aplicabilă în domeniul tacticii, devine periculoasă în materie de strategie. Pe acest tărîm, orice schimbare mai importantă are repercusiuni pînă şi asupra uzinei care lucrează pentru război sau a centrului de instrucţie a recruţilor. Aceste consecinţe trebuie analizate cu atenţie. În plus, în cazul de faţă rămăseseră în picioare toate motivele iniţiale care ne determinaseră să considerăm expediţia peste Canalul Mînecii drept obiectivul nostru strategic de bază. Dar chiar dacă slujeam cu fidelitate acest ţel, tot se mai ridicau, şi aveau să se ridice şi mai tîrziu, probleme importante privind cele mai bune metode de utilizare a forţelor noastre în sud pentru a veni în sprijinul marelui asalt proiectat pentru 1944.

La Casablanca s-a optat în favoarea debarcării în Sicilia din două motive, primul fiind imensul avantaj imediat al

deschiderii rutelor maritime în Mediterana. Al doilea era că ocuparea suprafeței relativ mici a insulei nu avea să reclame din partea aliaților efective excesiv de numeroase, chiar dacă inamicul ar fi trecut la o contraofensivă pe scară mare. Acest considerent a cîntărit greu în ochii generalului Marshall. În plus, hotărîrea luată la Casablanca în ianuarie 1943 ne scutea de angajarea într-o serie de ofensive strategice imprecise în bazinul mediteranean. O debarcare reuşită în Sicilia ne punea la dispoziție baze şi mai înaintate pentru bombardierele noastre, fără a ne obliga neapărat să ducem o campanie în stare să devoreze necontenit resurse prețioase. Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore a ordonat ca Alexander să fie nu numai locțiitorul meu, ci şi comandantul trupelor de uscat în cadrul operației din Sicilia.

Importanța bazelor aeriene mediteraneene pentru intensificarea campaniei de bombardamente asupra Germaniei centrale a contat totdeauna ca un factor de seamă în planurile noastre. În primăvara anului 1943 s-a elaborat la Washington proiectul unui raid extraordinar împotriva regiunii petrolifere Ploieşti, cea mai importantă sursă de țiței natural de care dispunea Axa. Întocmit pe baze ştiințifice, planul ne-a fost prezentat de un grup de ofițeri de stat-major veniți special de la Washington în acest scop. Din cauza puternicii apărări antiaeriene germane, a distanței pînă în România, a naturii terenului şi a presupusei eficiențe a bombardamentului „orizontal“, planul prevedea un singur atac prin surprindere, executat în zbor razant, echipajul fiecărui avion avînd instrucțiuni să atace o anumită instalație din cadrul vastului complex. Autorii proiectului studiaseră cele mai mărunte probabilități matematice, stabilind apoi efectivele la dublul numărului de bombardiere socotit necesar. După calculele lor, raidul putea să atingă aproape culmile perfecțiunii în privința rezultatelor destructive.

O particularitate a planului împotriva căreia am avut de obiectat era încrederea în deplina eficacitate a unui singur raid. De prea multe ori constatasem că întreprinderi ale inamicului trecute de experții noştri pe lista celor distruse lucrau din nou, cu tot randamentul, după numai cîteva

săptămîni sau chiar cîteva zile. Am mai pus şi o altă întrebare: cît de indicată era acțiunea? Ținta era o mare rafinărie, dar informațiile arătau că germanii dispuneau de mai multe capacități de rafinare a țițeiului, dificultățile lor situîndu-se la nivelul producției şi al distribuției. Obiecțiile şi îndoielile noastre nu au jucat însă un rol decisiv în desfăşurarea operației, deoarece formațiile aeriene cărora li se încredințase executarea acestei misiuni speciale ne fuseseră trimise direct din Statele Unite.

Raidul a avut loc la 1 august 1943 şi echipajele s-au ilustrat printr-o remarcabilă vitejie (cinci oameni au fost decorați cu Medalia de Onoare). Ca de obicei, calculele matematice nu au putut depăşi anumite condiții neprevăzute, dar acțiunea s-a soldat cu succese destul de mari*. Era al doilea atac aerian american împotriva Ploieştiului. În primăvara lui 1942, pe cînd eram încă şeful secției operații a Marelui Stat-Major, o formație restrînsă de bombardiere mari decolase de la bazele din Orientul Apropiat, inițiind un raid prin surprindere, dar fără a obține nici un rezultat şi pierzînd majoritatea aparatelor. Aterizînd forțat în Turcia, cîteva echipaje au fost internate. Această primă tentativă, denumită „Proiectul Halverson“ (HALPRO), după numele comandantului formației, a contribuit întrucîtva la risipirea iluziei că războiul putea fi cîştigat cu cîteva avioane mari.

Elaborarea planului de debarcare în Sicilia, purtînd denumirea codificată de „Husky“ („Voinicul“), a început în februarie. Principalele puncte asupra cărora trebuia să ne hotărîm erau efectivele necesare atacului, data declanşării acestuia şi locul exact unde avea să se desfăşoare. Firește, nu puteam să ne bizuim exclusiv pe trupele angajate atunci în campania din Tunisia. Dacă am fi procedat aşa, ar fi

---

* Operația a fost executată de 178 de bombardiere de tip B-24, concentrate în secret pe un aerodrom de lîngă Benghazi. După ce a parcurs peste 1 600 km (cel mai lung raid de bombardament întreprins pînă atunci), formația a atacat obiectivul, provocînd pagube numeroase, dar relativ superficiale. 54 de avioane au fost doborîte, alte 7, avariate, trebuind să aterizeze forțat în Turcia. – *Nota trad.*

trebuit să amînăm decizia de fixare a datei pînă după ultima operație din Africa şi, în lipsa unui calendar precis, tot restul planului ar fi plutit în vag, iar comandanții şi statele-majore nu ar fi acționat cu încredere.

Ținînd seama de efectivele garnizoanei inamice, am apreciat că vom disloca vreo cinci sau şase divizii pentru debarcarea inițială, ceea ce presupunea concentrarea unui foarte mare număr de nave de desant şi de nave suplimentare ale marinei militare.

În cursul primăverii anului 1943 am menținut un permanent contact cu Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore pentru a stabili resursele pe care contam şi momentul cînd deveneau disponibile. Marele Stat-Major al trupelor de uscat americane a ajuns la concluzia că ne putea trimite Divizia 45, cu o admirabilă pregătire de luptă şi îmbarcată după toate regulile în convoaie de asalt. În afară de aceasta, mai dispuneam de Divizia 3, pe care nu aveam de gînd s-o folosim în Africa. De asemenea, planurile noastre prevedeau ca Divizia 1 americană să fie scoasă de pe cîmpul de luptă tunisian de îndată ce succesul avea să devină o certitudine. Cele trei divizii, completate cu Divizia 2 blindată, care se afla încă în Maroc, cu paraşutişti din Divizia 82 aeropurtată şi cu trupe de comando, aveau să formeze componenta americană a forțelor de asalt. De partea britanică s-a stabilit aducerea unui corp de armată canadian din Anglia, urmînd ca Armata 8 să repartizeze o fracțiune din efectivele sale pentru pregătirea debarcării în Sicilia încă înainte de încheierea campaniei în Tunisia. Forțele aliate urmau să atace insula la începutul lunii iulie şi toate pregătirile au pornit de la premisa respectării acestei date. Ținînd seama de amplasamentul trupelor noastre şi de punctele de îmbarcare, convoaiele aveau să se îndrepte spre Sicilia venind dinspre est, vest şi sud.

Alegerea zonei de debarcare constituia o problemă complicată. Luînd drept criterii posibilitățile de acces ale navelor noastre, care plecau din porturi răspîndite pe litoral, protejarea căilor aliate de comunicație şi relieful țărmului, regiunile din sud-estul insulei prezentau, pare-se, anumite

avantaje. La comandamentele serviciilor de asigurare materială s-a exprimat însă convingerea că plajele existente nu puteau asigura întreținerea unei forțe de asemenea proporții. Chiar admițînd că am fi ocupat de la început Siracuza, pe coasta de est a insulei, experții afirmau categoric că, în lipsa altor porturi, operația va eşua datorită carențelor în materie de întăriri, muniție şi materiale de aprovizionare. Cealaltă cale era de a organiza acțiunea în aşa fel încît să cucerim cît mai multe porturi şi puncte de intrare, dar, din cauza numărului limitat al navelor de desant, fiecare dintre aceste atacuri avea să fie relativ slab. Experiența de pînă atunci ne îndemna să nu punem prea mare preț pe calitățile defensive ale unităților italiene, dar de data aceasta ele aveau să-şi apere propriul teritoriu, aşa că rezistența putea fi mult mai dîrză.

O misiune deosebit de importantă a serviciilor noastre de informații era să afle de ce forțe dispunea garnizoana germană. După părerea noastră – şi evenimentele ulterioare au demonstrat că apreciasem corect –, dacă germanii aveau în insulă, la data debarcării, considerabil mai mult de două divizii cu armament şi efective complete, asaltul conceput de noi era prea slab şi ar fi fost mai cuminte să amînăm operația pînă ce am fi putut realiza o concentrare mai mare a forțelor noastre.

Întrucît calculele arătau că nu vom putea asigura cu materiale diviziile operative şi condițiile lor de întărire prin plajele de la sud şi est, am studiat şi am adoptat, cu titlu de încercare, un plan prevăzînd eşalonarea asaltului; o debarcare în sud-est avea să fie urmată de o a doua în sud şi de o a treia în apropiere de Palermo, pe coasta de nord. Porneam de la ideea că fiecare dintre aceste acțiuni va oferi o acoperire aeriană celei următoare şi că vom ocupa astfel cît mai curînd cu putință un număr de plaje şi porturi, ceea ce va facilita şi aprovizionarea.

Pericolul unei asemenea operații era că eşecul oricărei desantări antrena după sine anularea celor următoare şi că, chiar dacă debarcările inițiale reuşeau, concentrarea ulterioară de forțe era dificilă şi riscam să fim înfrînți în etape

succesive. Această ultimă posibilitate nu ni se părea serioasă decît dacă, încă înainte ca asaltul nostru să înceapă, efectivele germane ar fi depăşit considerabil punctul critic, adică două divizii. Dar planul era complicat, ceea ce constituie totdeauna un dezavantaj, deşi la început părea să fie singura soluție a problemei.

Pe măsură ce timpul trecea, era vădit că germanii îşi întăreau garnizoana din Sicilia, dar informațiile de care dispuneam ne îndrituiau să apreciem că inamicul încă nu atinsese – sau cel puțin nu depăşise – ceea ce socoteam a fi nivelul critic.

De fapt, nimănui dintre noi nu-i surîdea atacul eşalonat. Complicațiile pe care le comportă, dispersarea forțelor şi debarcările desfăşurate succesiv în locul unui asalt simultan ni se păreau a fi riscuri mai mari decît cele determinate de lipsa instalațiilor portuare. Îndeosebi Montgomery, adept dintotdeauna al concepției superiorității de forțe, dorea să arunce efective puternice în zona de sud-est a insulei. Am cerut din nou serviciilor de asigurare materială să studieze problema şi iată că, de data aceasta, estimările lor au fost mai optimiste decît cu cîteva săptămîni mai înainte.

Schimbarea se datora unei neprevăzute dotări cu un număr considerabil de nave de desant pentru tancuri (L.S.T.-uri) şi producției în serie a „rației“, vehicul amfibiu care s-a dovedit unul dintre cele mai prețioase utilaje fabricate de Statele Unite în timpul războiului. Menționez în treacăt că alte patru elemente ale tehnicii de luptă pe care ofițerii superiori au ajuns să le considere printre cele mai necesare succeselor noastre în Africa şi Europa au fost buldozerul, automobilul de 0,250 tone, cunoscut sub numele de jeep, camionul de 2,5 tone şi avionul de tip C-47. Partea curioasă este că nici una dintre aceste maşini nu fusese proiectată în scopuri militare.

Cu imense cantități de utilaje perfecționate în perspectivă, comandamentele formațiilor de servicii au convenit că estimările lor puteau fi simțitor revizuite în sus. În consecință, s-au cristalizat planuri prevăzînd că forțele britanice vor ataca litoralul de est al Siciliei, iar americanii

porțiunea estică a coastei de sud.

Înainte de a trece mai departe, cîteva cuvinte despre „ce ar fi fost dacă ar fi fost“ conform planului inițial. După război, diverşi specialişti şi nespecialişti au afirmat cu tărie în discuțiile pe care le-am avut cu ei că, dacă am fi evaluat corect slaba capacitate combativă a enormei garnizoane italiene, am fi rămas la planul de „încercuire“, ocupînd astfel insula în 10-15 zile, în locul celor 39 de care am avut pînă la urmă nevoie. S-a susținut, de asemenea, că am fi capturat grosul forțelor defensive ale germanilor, în loc să-l respingem doar înapoi, în Italia. Dacă Siracuza, Gela şi Palermo ar fi căzut repede în mîinile noastre, am fi reuşit poate să ocupăm şi Messina, poziția-cheie, înainte ca germanii să-şi fi concentrat suficient trupele pentru a respinge atacurile noastre. Dar nici măcar judecînd situația cu mintea noastră de acum nu am putea garanta că întreaga garnizoană italiană ar fi capitulat. Consider şi astăzi că am procedat înțelept concentrînd maximum de forțe posibile şi trecînd la ocuparea sistematică a unei insule apărate de 350 000 de soldați şi ofițeri. În orice caz, planul pe care l-am adoptat a fost acela al asaltului simplu şi simultan.

Pentru a efectua debarcarea în sectorul britanic, generalul Alexander a desemnat Armata 8, comandată de generalul Montgomery, în timp ce sectorul american a fost încredințat generalului Patton, care fusese scos de pe frontul tunisian la mijlocul lunii aprilie. Generalului Alexander îi revenea comanda directă a tuturor forțelor de uscat, cartierul său general primind denumirea de Grupul 15 de armate.

Pe cînd planurile se aflau încă în faza de elaborare, o analiză a situației a arătat că era oportun să ocupăm în prealabil insula Pantelleria, situată între Sicilia şi coasta de nord-est a Tunisiei. Cunoscută sub porecla de „Gibraltarul Mediteranei centrale“, această insulă era socotită de mulți ca inexpugnabilă. Aerodromul său, de unde avioanele Axei operau împotriva noastră, ne-ar fi prins foarte bine la completarea sprijinului de aviație pentru debarcarea în Sicilia. Cu excepția unui mic număr de avioane P-38, noi mai utilizam încă „Spitfire“-ul britanic, cu rază scurtă de acțiune,

şi aparatele americane P-40, aşa că o mutare a bazelor mai aproape de obiectivul stabilit ar fi reprezentat un imens avantaj.

Din punct de vedere topografic, Pantelleria ridica în calea unui asalt obstacole de proporţii aproape înspăimîntătoare. Relieful ei era cu totul impropriu pentru o intervenţie a trupelor aeropurtate, iar litoralul, atît de stîncos, încît numai dacă navele de desant intrau în rada unicului şi minusculului port al insulei, se putea efectua o debarcare. Era limpede că trebuia să dăm asaltului nostru un caracter nimicitor, cu alte cuvinte, volumul de foc să fie atît de mare la punctul de atac, încît, în ciuda lipsei elementului de surpriză, trupele noastre de desant să poată ajunge pe ţărm şi să-şi consolideze poziţiile.

Mulţi dintre experimentaţii noştri comandanţi şi ofiţeri de stat-major s-au pronunţat cu hotărîre împotriva unei astfel de operaţii, pe motiv că orice eşec ar fi avut un efect demoralizant asupra unităţilor care urmau să debarce în Sicilia. Amiralul Cunningham însă s-a numărat printre cei care erau de acord cu mine că Pantelleria putea fi cucerită fără pierderi prea mari. Convingerea noastră se întemeia pe prezumţia că majoritatea italienilor se săturaseră pînă peste cap de război şi căutau un pretext plauzibil ca să se predea. După părerea noastră, dacă supuneam insula unui bombardament aerian intensiv timp de cîteva zile şi cîteva nopţi, nelăsînd garnizoanei nici o clipă de somn sau de răgaz, desantul nu avea să întîmpine dificultăţi, cu condiţia să fie sprijinit de un puternic foc de artilerie navală. Nu era exclus ca italienii să capituleze chiar înainte ca noi să începem debarcarea.

Am pornit de la această premisă deoarece forţele noastre aeriene sporiseră în asemenea măsură, încît un bombardament de genul celui prevăzut devenise lesne de executat. Mareşalul aerului Tedder, generalul Spaatz şi cei din aviaţie au aderat cu entuziasm la proiect. De-a lungul a şase zile şi şase nopţi, aproximativ 5 000 de tone de explozive brizante au fost lansate deasupra părţii de est a insulei, pe un perimetru extrem de limitat, astfel că am realizat o

concentrație de foc superioară tuturor celor obținute de noi anterior.

În cele din urmă, cucerirea Pantelleriei s-a dovedit atît de uşoară – garnizoana a capitulat la 11 iunie, exact atunci cînd trupele noastre au început să treacă de pe vasele de transport la bordul navelor de desant –, încît puțini au fost cei cărora le-au ajuns la ureche îndoielile şi temerile pe care le avusesem de biruit înainte de a declanşa operația. De fapt, obiecțiile deveniseră din ce în ce mai insistente, aşa că m-am decis să fac personal o cercetare în ajunul asaltului pentru a stabili dacă pozițiile de apărare ale inamicului suferiseră destul de pe urma bombardamentului ca să fim siguri de succes. Cercetarea a îmbrăcat forma unui bombardament aerian şi naval al insulei cu două zile înainte de debarcare, executat în aşa fel ca să dea italienilor impresia că acțiunea de desantare era iminentă şi ca să simuleze cît mai fidel operația reală. Împreună cu amiralul Cunningham, m-am îmbarcat într-o seară la Bône pe un crucişător şi am pornit spre est cu toată viteza, pentru a ajunge în aceeaşi noapte la punctul de concentrare a escadrei, lîngă Pantelleria. Cunningham mi-a spus că toată zona era minată, cu excepția îngustului culoar pe care navigam noi şi care fusese curățit. Ceea ce m-a îndemnat să-l întreb:

— Dar mine plutitoare nu sînt pe aici?

— Ba da – mi-a răspuns el –, dar la viteza aceasta valul de probă le îndepărtează de nave. Ar fi curat ghinion să ne lovim de o mină.

Pe la ora 11 dimineața, escadra, alcătuită din vreo şase crucişătoare şi zece distrugătoare, a deschis focul, în timp ce avioanele veneau în valuri succesive, lansînd bombele deasupra obiectivelor fixate. Reacția inamicului a fost slabă şi sporadică. Deşi toate navele noastre s-au apropiat sensibil de coastă, iar navele de desant, mici şi rapide, au ajuns pînă la marginea digului, nici una din ele nu a suferit vreo avarie. Cunningham şi cu mine ne-am convins, o dată mai mult, că debarcarea nu se va lovi de o rezistență puternică şi că, dacă am fi avut trupe la bord, am fi putut ocupa Pantelleria chiar atunci.

Winston Churchill, care în zilele acelea venise în vizită la cartierul meu general din Africa, ardea de dorința de a lua parte personal la debarcarea pe insulă. Am evitat să-i dau un răspuns direct, deşi nu aş fi fost niciodată de acord, deoarece era un risc inutil pentru o personalitate de talia lui. În schimb, nu mi-a fost deloc la îndemînă cînd a trebuit să-i explic ulterior că amiralul Cunningham şi cu mine avusesem de la bun început intenția să participăm la acțiune. Doi ani mai tîrziu, primul ministru mi-a reamintit că mă purtasem foarte incorect față de el cu acel prilej, cu atît mai mult cu cît la mijloc se mai afla şi o investiție financiară personală.

Era o aluzie la rămăşagul pe care-l pusese cu mine, susținînd că în Pantelleria nu se aflau mai mult de 3 000 de italieni şi oferindu-se să-mi plătească cinci centime de fiecare prizonier în plus față de această cifră. Am capturat 11 000 de oameni şi, deşi eu uitasem, fireşte, de glumeața prinsoare, Churchill şi-a achitat datoria cu promptitudine, calculînd el însuşi totalul în valută americană şi declarînd că la prețul acesta (a douăzecea parte dintr-un cent pe cap de om) era gata să cumpere toți prizonierii pe care-i puteam lua.

După ocuparea Pantelleriei, am adus puternice formații de aviație pe aerodromul local. Simultan, ne-am consolidat şi mai ferm situația pe acest plan, construind o nouă pistă pe insula Gozo, din imediata vecinătate a Maltei. Pe teritoriul Maltei înseşi, bazele aeriene erau pline ochi de avioane.

Pe la sfîrşitul lui mai, cu o lună înainte de termenul prevăzut pentru debarcarea în Sicilia, primul ministru Churchill, însoțit de generalul Marshall şi de generalul Brooke, şeful Marelui Stat-Major Imperial al Marii Britanii, au venit la cartierul meu general pentru a discuta în amănunțime şi celelalte obiective ale campaniei proiectate, în afară de simpla ocupare a insulei cu scopul de a ne asigura o circulație liberă pe ruta maritimă a Mediteranei. Odată Sicilia în mîinile noastre, se iveau argumente puternice în favoarea sistării operațiilor de amploare în bazinul mediteranean şi a concentrării tuturor forțelor noastre în vederea ofensivei principale din Europa de nord-vest.

Existau însă şi contraargumente serioase. Încetarea

atacurilor de anvergură ar fi însemnat înlăturarea oricărui pericol pentru Germania pe frontul de sud, ceea ce ar fi dat inamicului o mare libertate de acțiune. În Europa, trupele de uscat ale aliaților ar fi urmat să stea cu brațele încrucișate din vara anului 1943 pînă la începutul verii anului 1944. Aveam o stringentă nevoie de excelentele aerodromuri din sudul Italiei. În sfîrşit, speram că, sub continua noastră presiune în această zonă, Italia avea să se prăbuşească şi să iasă din luptă. Într-o asemenea eventualitate, garnizoanele italiene ar fi abandonat Balcanii, silind Germania să-şi disperseze şi mai mult forțele.

La conferința cu Churchill, Marshall şi Brooke au fost invitați Alexander şi Montgomery, alături de amiralul Cunningham, mareşalul aerului Tedder, generalul Spaatz şi şeful statului meu major, Bedell Smith. Primul ministru a atins culmile elocinței, zugrăvind trandafiriile perspective pe care considera că ni le va deschide ocuparea Siciliei. În discuțiile ulterioare, el a repetat că nu avea cîtuşi de puțin de gînd să se amestece în pregătirile pentru debarcarea din 1944 în Europa de nord-vest, dar că ținea ca eu să înțeleg dorința guvernelor american şi britanic de a da posibilitate forțelor aliate să exploateze repede toate avantajele rezultate din cucerirea Siciliei. Churchill şi-a exprimat teama ca nu cumva să interpretăm atît de îngust misiunea ce ne revenea încît, după ocuparea insulei şi indiferent de împrejurări, să ne suspendăm complet activitatea.

Exploatarea la maximum a victoriei făcînd parte integrantă din orice bătălie, nu prea m-am lămurit ce anume dorea sau spera primul ministru al Angliei. Trebuie să spun, totuşi, că nu l-am auzit cu urechile mele propunînd vreo campanie de importanță majoră, care să aibă Balcanii sau chiar nordul Italiei ca obiectiv minim. În acel moment, după cîte ştiu, părea sincer preocupat doar de cucerirea rapidă a Italiei meridionale şi de nimic altceva.

Într-o convorbire între patru ochi însă, Brooke mi-a mărturisit că ar fi revizuit bucuros proiectul expediției peste Canalul Mînecii, mergînd pînă acolo încît să elimine această temerară idee din planurile strategice definitive ale aliaților.

În cursul scurtei campanii din Franța, în 1940, Brooke comandase un corp de armată, avînd sub ordinele sale pe Alexander şi Montgomery. Impulsiv din fire – aşa cum se cuvenea unui vlăstar de neam irlandez –, era extrem de inteligent şi se devotase trup şi suflet unui singur țel – cîştigarea războiului. La prima noastră întîlnire, în noiembrie 1941, mi s-a părut mai mult abil şi viclean decît profund şi înțelept. Treptat însă mi-am dat seama că aerul lui afectat, care-mi făcea o impresie bizară, nu era decît o aparență, sub care se ascundea un fond de sinceritate. Deşi îi lipsea capacitatea, atît de caracteristică generalului Marshall, de a cîntări cu calm datele contradictorii ale unei probleme spre a ajunge astfel la o concluzie de nestrămutat, m-am deprins repede să lucrez cu el. Cînd era cazul, nu ezita să-şi exprime dezacordul în mod categoric şi vehement, dar totdeuna cinstit şi pe față. Oricît de înverşunată ar fi fost discuția oficială, relațiile sale personale de prietenie cu susținătorul părerii opuse, ca şi sprijinul fără rezerve pe care i-l acorda nu aveau nimic de suferit. Putea fi considerat un ostaş strălucit, de aceea am ascultat cu atenție opiniile sale de atunci.

Brooke preconiza folosirea forțelor noastre navale şi aeriene pentru a realiza o şi mai strictă blocadă a Germaniei şi a-i distruge industria, evitînd însă marile operații pe fronturile principale pe uscat. După părerea lui, luptele purtate pe un vast teatru de acțiuni militare terestre ne-ar fi pus într-o marcantă inferioritate, cerîndu-ne jertfe uriaşe şi inutile. Şeful Marelui Stat-Major Imperial nu vedea nici un motiv pentru a deschide vreun front mai larg decît cel pe care puteam să-l susținem în Italia. Nu ştiu dacă Churchill era de acord cu Brooke în privința amînării *sine die* a debarcării în Franța; cert este însă că primul ministru ținea morțiş să arunce împotriva Italiei maximum de forțe aliate disponibile în bazinul mediteranean.

Orice sugestie sau aluzie în legătură cu renunțarea la operația „Overlord“ ne provoca automat, lui Marshall şi mie, o reacție extrem de violentă, care se traducea printr-un refuz categoric şi fără echivoc de a lua în considerație, fie şi pentru o clipă, o asemenea intenție. Amîndoi continuam să credem –

şi nu ne sfiam s-o repetăm oricît de des – în valabilitatea motivelor care ne determinaseră încă de la început să acordăm planului „Overlord“ principala pondere în strategia noastră din Europa. Dar nu numai atît: Marshall şi cu mine examinam îndeaproape orice propunere de angajare a trupelor pe alt teatru de acțiuni militare numai prin prisma repercusiunilor pozitive sau negative pe care le-ar fi putut avea asupra şanselor de succes ale operației „Overlord“. Eram amîndoi dispuşi să recunoaştem roadele posibile ale unei ofensive reuşite în sudul Italiei şi să ne dăm toată silința pentru a le culege, dar respingeam cu hotărîre ideea de a ne lăsa antrenați, împreună cu trupele noastre, într-o campanie pe viață şi pe moarte menită să ne aducă victoria finală pe cîmpul de luptă italian.

Din aceste motive, precum şi din altele, am ajuns la un acord potrivit căruia valorificarea operației „Husky“ era lăsată de fapt la aprecierea mea, contîndu-se pe faptul că voi profita de orice prilej favorabil pentru a debarca în Italia şi scoțîndu-se în relief deosebita importanță pentru noi a aerodromurilor de la Foggia. Cum pentru a ne menține în peninsulă aveam nevoie de un port încăpător, oraşul Napoli a fost desemnat drept cea de-a doua localitate principală în obiectivul aliaților.

La conferință s-a discutat pe larg despre oportunitatea bombardării gărilor de triaj din apropierea Romei. Am căzut cu toții de acord să nu provocăm daune inutile Cetății Eterne – aceasta fiind, de fapt, atitudinea noastră față de toate vestigiile de civilizație antică din Italia –, dar nu era un secret pentru nimeni că germanii profitau de reticențele noastre pentru a utiliza capitala drept verigă principală în sistemul lor de comunicații. Nu s-a tras atunci nici o concluzie definitivă, dar ulterior am fost autorizați să bombardăm stațiile de triaj, avînd grijă să nu aducem stricăciuni Romei şi Cetății Vaticanului.

În linii mari, planul campaniei în Sicilia a fost comunicat corespondenților de presă cu o lună înainte de a fi executat. În mod paradoxal, această măsură fără precedent a avut drept scop tocmai păstrarea secretului.

Simțeam că trebuia să curm speculațiile corespondenților de război pe marginea viitoarelor intenții ale forțelor aliate, căci ştiam că germanii ne pîndesc cu atenție. Este uimitor cu cîtă pricepere reuşeşte personalul bine stilat al unui serviciu de informații să pună cap la cap frînturi disparate de informații, aparent fără importanță, pentru a obține un tablou al planurilor inamice. În acel moment, Africa de Nord se transformase într-un furnicar vînzolit de pregătirile pentru debarcarea în Sicilia. Se făcea instrucție pe fiecare colțişor liber de plajă; porturile mai mari gemeau de materiale de toate categoriile necesare operației, pe cînd porturile mici şi golfulețele de pe litoral adăposteau nave de desant. Dacă reporterii, în goană după subiecte de senzație pentru ziarele şi stațiile de radio la care lucrau, ar fi continuat să transmită ştiri despre activitatea pe cuprinsul teatrului de acțiuni militare, era inevitabil ca în scurt timp inamicul să tragă concluzii destul de precise despre efectivele şi calendarul operației, chiar dacă am fi reuşit să nu ne dăm de gol în privința locului.

În perioadele de stagnare pe cîmpul de luptă, ziariştii au obiceiul să-şi împăneze corespondențele cu tot soiul de speculații. Cum cîteva luni de experiență pe un teatru de acțiuni militare sînt suficiente pentru a înarma pe orice ziarist cu o remarcabilă competență în pronosticarea evenimentelor dintr-un viitor apropiat, se contura tot mai amenințător pericolul ca germanii să ne afle planurile aproape în amănunțime. După părerea mea, duşmanul nu se alege cu cine ştie ce de pe urma speculațiilor la care se dedau aşa zişii comentatori militari aflați în țară, la mare depărtare de front. Teleconcluziile lor se bazează pe informații dintre cele mai sumare, fiind mai curînd amuzante decît nocive, deşi devin din ce în ce mai primejdioase pe măsură ce se apropie de adevăr şi ce aduc date statistice în sprijinul tezelor lor. Cu totul alta este situația pe un teatru de acțiuni militare în plină activitate: iată de ce, dintr-o ură înnăscută față de cenzura aplicată fără justificare şi, mai mult decît atît, mizînd pe încrederea pe care o dobîndisem în integritatea ziariştilor acreditați pe lîngă mine, m-am hotărît

să le dezvălui taina.

A fost o experiență pe care nu aş ține cu tot dinadinsul să o repet, căci o asemenea deconspirare pune o grea povară pe umerii celui care poartă răspunderea principală pentru păstrarea secretului. Procedînd aşa însă, am insuflat fiecărui corespondent sentimentul că poartă aceeaşi răspundere ca mine şi colaboratorii mei. Succesul a fost desăvîrşit. Din acea clipă şi pînă după lansarea atacului, nici o speculație nu a mai emanat de pe teatrul nostru de război şi nici un corespondent de presă nu a încercat să mai trimită vreun material cît de cît susceptibil de a fi utilizat de către inamic. După încheierea operației „Husky", mulți corespondenți mi-au vorbit despre spaimele prin care trecuseră la gîndul că s-ar fi putut face vinovați fie şi de o deconspirare involuntară. În perioada de pregătire nu le mai venea să abordeze subiectul nici măcar între ei, inventînd cele mai complicate nume de cod pentru a desemna diverse piese de armament sau detalii ale proiectatei debarcări.

Țin minte cum auditoriul meu a rămas cu gura căscată cînd am deschis conferința de presă, anunțînd pe corespondenți că vom efectua un desant maritim în Sicilia la începutul lui iulie, atacînd plajele meridionale cu Armata 7 americană, sub ordinele generalului Patton, şi coasta de est, la sud de Siracuza, cu Armata 8 britanică, comandată de generalul Montgomery. Tăcerea a devenit aproape apăsătoare cînd am continuat, arătînd că generalul Alexander va dirija ambele armate şi că începusem deja campania preliminară, menită să nimicească forțele aeriene germane, să taie liniile de comunicații maritime şi terestre ale Axei şi să-i slăbească pozițiile defensive. Am mărturisit presei că organizasem ofensiva aeriană în aşa fel ca inamicul să creadă că debarcarea va avea loc în extremitatea occidentală a insulei. Am mai informat pe corespondenți că în cadrul acțiunii vom folosi trupe de desant aerian pe o scară mult mai largă decît se încercase vreodată pe un cîmp de luptă. Atacul s-a desfăşurat exact în felul descris, începînd din noaptea de 9 iulie.

Deoarece Malta dispunea de o admirabilă rețea de

comunicații navale, am ales-o drept cartier general pentru fazele inițiale ale operației. Cum însă majoritatea formațiilor noastre de aviație erau masate pe aerodromurile din nord-estul Tunisiei, statul-major general al forțelor aeriene a trebuit să rămînă în vecinătatea străvechii Cartagine. Împreună cu generalul Alexander şi cu amiralul Cunningham am ajuns în Malta cam cu o zi înainte de data fixată pentru atac, ca să putem lua toate măsurile care s-ar fi dovedit necesare. Eram oaspeții feldmareşalului lord Gort, guvernatorul insulei.

Malta avea cu totul altă înfățişare decît cu cîteva luni mai înainte, cînd asupra ei se mai înverşuna încă aviația inamică, care nu întîmpina decît o foarte slabă împotrivire. În ciuda ravagiilor provocate de bombe, moralul apărătorilor nu a fost zdruncinat nici o clipă. După cucerirea Africii de Nord, cînd au început să beneficieze de sprijinul aerian şi naval al aliaților, ei s-au dovedit la mare înălțime. Iar cînd a sunat ceasul să recurgem la avantajele oferite de Malta, am găsit aerodromurile sale într-o stare excelentă şi garnizoana arzînd de nerăbdare să intre în luptă.

Un exemplu din perioada pregătirilor ilustrează cîtă senzație stîrneau uneori metodele americane ale producției de masă. Pe mica insulă Gozo, în vecinătatea Maltei, se construia un aerodrom. Terenul era atît de neprielnic, încît genieştii britanici, care se bizuiau într-o largă măsură pe unelte manuale şi utilaj uşor, îşi luaseră orice speranța de a mai amenaja pista în timp util pentru campania din Sicilia. Din fericire, tocmai la momentul critic, mareşalul aerului Park, comandantul forțelor aeriene de pe insulă, a primit vizita unui ofițer din trupele americane de geniu, specializat în construcția de aerodromuri.

Park i-a înfățişat problema neobişnuită ce i se punea şi, ducîndu-l la locul unde se desfăşurau lucrările, l-a întrebat cît timp i-ar lua realizarea unei piste pentru operații.

— Zece zile, a sunat răspunsul plin de dezinvoltură.

Park – el însuşi un dinam cu chip de om – a considerat răspunsul atît de absurd, încît s-a crezut o clipă victima unei farse. Remarcînd, totuşi, seriozitatea cu care genistul

american analiza problema, l-a întrebat:

— Cînd puteți începe?

— De îndată ce-mi parvine utilajul, adică peste cîteva zile.

Urmarea a fost că prin văzduh au început să zboare mesaje şi, la treisprezece zile după ce prima unitate americană de construcții a pus piciorul pe insulă, primul avion de vînătoare decola de pe pistă.

Pentru a săvîrşi ceea ce părea o minune, genişti au folosit aproape toate tipurile curente de buldozere şi escavatoare care se întîlnesc pe marile şantiere de construcții din Statele Unite. Uitîndu-se cu jind la aceste utilaje, englezilor nici nu le-ar fi trecut prin minte că ele puteau fi aduse într-un ungher atît de îndepărtat al unui teatru de acțiuni militare. Ofițerii britanici din Malta mi-au istorisit de nenumărate ori această întîmplare şi admirația lor pentru genişti americani friza venerația. Pista astfel construită ne-a oferit o bază suplimentară de susținere a operației noastre în Sicilia.

Convoaiele de vase care aduceau trupele la punctul de concentrare soseau din porturi răspîndite de-a lungul întregului litoral mediteranean. Coordonarea şi manevrele finale ale diferitelor coloane de nave trebuiau efectuate nu numai foarte precis – în strîmta fişie de mare înțesată de mine care desparte Sicilia de continentul african –, ci şi într-un fel care să semene, pînă în ultimul moment, derută şi confuzie în rîndurile inamicului. Amiralul Cunningham, amiralul Hewitt şi toți cei de sub ordinele lor şi-au îndeplinit impecabil misiunea.

Totul părea să decurgă perfect pînă în ziua asaltului, cînd vremea, de obicei senină în lunile de vară prin acest colț al Mediteranei, a început să se strice din ce în ce mai rău, periclitînd posibilitățile noastre de debarcare. Cum vîntul sufla mai ales dinspre vest, ne preocupa situația de pe plajele meridionale, căci cele de pe coasta de est erau protejate chiar de insulă.

Am petrecut cîteva ore în biroul amiralului Cunningham, căruia meteorologii îi aduceau într-una buletine şi prognoze.

Cei din marina militară au obiceiul să se refere la viteza vîntului folosind termenul „forță". Intra, de pildă, cîte unul şi spunea „Forța IV, domnule amiral!" sau „Forța V, domnule amiral!". Eu trebuiam să traduc aceste formule în mile pe oră, dar, uitîndu-mă la figura pe care o făcea Cunningham, nu mi-a fost greu să pricep că forța V era mai rea decît forța IV. Prognoza anunța, totuşi, o reducere a vitezei vîntului către asfințit, ceea ce ne-a mai reconfortat, căci dacă această scădere continua, la miezul nopții condițiile aveau să fie satisfăcătoare.

Unii dintre noi au mai ieşit pe afară să facă o scurtă plimbare, dar privirile pline de teamă, ba chiar rugătoare ale tuturor erau ațintite asupra anemometrelor, căci se apropia repede ora dincolo de care nu mai puteam întoarce forțele de desant maritim de la locurile fixate pentru debarcare. Ne-a sosit un mesaj din partea generalului Marshall: „Asaltul mai are loc sau nu?" Mi-a venit să-i răspund: „Ce n-aş da să ştiu şi eu!". Seara începea să coboare şi prognozele indicau o uşoară ameliorare a vremii. Ne-am hotărît să acționăm conform planului şi am trimis o radiogramă în acest sens generalului Marshall. Îmi spuneam că, chiar dacă pe coasta meridională forțele noastre se vor vedea nevoite să-şi amîne debarcarea, cele de pe coasta de est vor ajunge cu siguranță la țărm. În felul acesta, inconvenientele şi dezordinea ar fi fost mai mici decît dacă am fi încercat să oprim întreaga expediție.

Dar seara se scurgea şi viteza vîntului creştea, luînd proporții alarmante. Nu ne mai rămînea altceva de făcut decît să ne rugăm cu desperare.

Capitolul al X-lea

Sicilia şi Salerno

Primele trupe care urmau să ajungă pe insulă erau detaşamentele aeropurtate. Deoarece unele avioane care le transportau treceau exact deasupra Maltei, cîțiva dintre noi s-au urcat pe o coamă de deal pentru a le petrece cu privirea. Vîntul şi furtuna le făceau să-şi păstreze cu greu direcția. Planşeta cartografică din biroul operații arăta că multe avioane şi planoare remorcate fuseseră abătute la mare distanță de itinerarul lor de deplasare, dar, în general, coloanele şi-au păstrat capul spre obiective. După ce formația pe care o urmărisem s-a îndepărtat, ne-am înapoiat la cartierul general ca să aşteptăm rapoarte de pe cîmpul de luptă, iar cei mai mulți s-au grăbit să fure cîteva ore de somn.

Primele mesaje recepționate în dimineața respectivă erau un amestec de veşti bune cu veşti rele. Un număr de planoare care participau la acțiunea de desant aerian pe frontul britanic fuseseră detaşate de avioane pe cînd se aflau încă prea departe de țintă şi vîntul dezlănțuit zvîrlise cîteva dintre ele în mare. Ne temeam de pierderi masive în vieți omeneşti şi, deşi statisticile au demonstrat ulterior că jertfele nu atingeau cifrele la care ne gîndeam, incidentul nu a avut mai puțin un caracter tragic. Pe ambele flancuri, efectuarea desanturilor maritime părea să se desfăşoare în condiții bune, întîmpinînd doar o împotrivire moderată.

Pe frontul de sud, paraşutiştii au aterizat cu bine, deşi în anumite cazuri cam departe de punctele fixate. În sectorul american, situația se prezenta atît de favorabil, încît mai că nu ne venea să credem comunicările primite. Doar ne pregătisem sufleteşte pentru eventualitatea ca comandantul convoiului de asalt, contraamiralul Alan Kirk, să amîne cîteva ore îmbarcarea oamenilor pe navele de desant, în aşteptarea unor condiții meteorologice mai bune. Atît de puțin plauzibile i s-au părut amiralului Cunningham debarcările în zona meridională, încît a pornit repede la bordul unui distrugător să vadă cu propriii lui ochi cum se prezenta situația. La înapoiere mi-a relatat că debarcările în sectorul Diviziei 45 reprezentau una dintre cele mai reuşite demonstrații de măiestrie marinărească la care îi fusese dat

să asiste în cei patruzeci şi cinci de ani ai săi de activitate.

Pe măsură ce începeau să curgă ştirile de pe front, devenea din ce în ce mai evident că inamicul se lăsase păcălit rău de tot în privința punctului de atac. Cele mai bune formații ale sale erau amplasate mai ales la extremitatea occidentală a insulei, pe care îşi închipuise că o vom alege ca teatru de operații din cauza apropierii de porturile noastre din Africa de Nord. Reacționînd în mod caracteristic, germanii şi-au trimis spre est şi spre sud forțele cele mai mobile, atacînd Divizia 1 americană, debarcată la Gela. Oamenii noştri nici nu coborîseră bine pe țărm, cînd acest atac amenința serios cu ruperea pozițiilor lor de apărare pînă la plajă. Dar inamicul ducea lipsă de trupe de sprijin, mai ales de infanterie şi artilerie. Acțiunile pline de îndrăzneală ale Diviziei 1, sprijinite cu fermitate de o formație aeropurtată şi bucurîndu-se de sprijinul unui foc de artilerie navală, au respins contraatacul după cîteva ore de lupte înverşunate de hărțuială.

Gîndindu-mă la posibilitatea ca inamicul să contraatace în continuare în acest sector, am plecat în noaptea aceea din Malta la bordul unui distrugător britanic pentru a mă întîlni cu Patton şi Hewitt, comandanții forțelor de uscat şi navale direct implicate. Ajuns la destinație în dimineața următoare, am constatat că germanii se repliau, probabil în intenția de a-şi consolida linia de apărare din regiunea Catania, care avea o importanță decisivă. Ai noştri erau cu toții în formă şi, deşi de la bordul distrugătorului nu prea am văzut mare lucru din bătălie, în afara unui foc sporadic de artilerie, ne-am format o imagine corectă despre întreaga acțiune de pe coasta meridională. Am profitat de ocazie pentru a coborî pe plajă şi a trimite corpului de armată canadian un mesaj de bun venit în rîndurile forțelor aliate.

Istoria nu cunoştea pînă la acea dată nici un alt asalt amfibiu care să se apropie ca amploare de cel întreprins de noi în Sicilia. Pe distanțe de mile întregi de-a lungul coastei pluteau cu sutele nave de luptă şi nave de desant, în vreme ce, asemenea unor furnici, coloane de soldați înaintau pe țărm, protejate din văzduh de avioanele noastre de vînătoare.

Obiectivul pe care doream să-l cucerim cît mai repede era Messina, port situat la extremitatea de nord-est a Siciliei, chiar în dreptul îngustei strîmtori ce separă insula de Italia continentală. Prin Messina trebuia să se efectueze aproape toată asigurarea materială a inamicului, aşa că ocuparea portului ar fi adus garnizoana într-o situaţie desperată. Inamicul a sesizat această realitate la fel de limpede ca şi noi şi şi-a concentrat repede forţele pentru a tăia calea lui Montgomery, care se afla cel mai aproape de ţintă. Natura terenului favoriza considerabil mişcările germanilor. Muntele Etna, care domină tot colţul de nord-est al insulei, nu oferea Armatei 8, în înaintarea ei spre nord, decît un drumeag strîmt, pe povîrnişul dinspre mare. La început ofensiva lui Montgomery a progresat în ritm susţinut, depăşind repede plajele răsăritene, inclusiv portul Siracuza, deosebit de preţios pentru planul nostru de asigurare tehnico-materială. De acolo şi pînă spre Catania, rezistenţa a sporit necontenit în intensitate. Începînd din ziua de 17 iulie, Armata 8 a ocupat poziţii în cîmpia Cataniei, faţă în faţă cu bastionul Muntelui Etna, prin ale cărui trecători britanicii nu prea aveau şanse să răzbată spre nord. Montgomery a început să-şi aducă întăriri, în intenţia de a trimite spre vest o coloană de încercuire, unicul mijloc de care dispunea pentru a continua înaintarea spre obiectivul final.

Cîmpia era infestată de paludism. În nici o altă zonă a teatrului de acţiuni militare din Mediterana nu am înregistrat un procentaj similar de pierderi din cauză de boală. Malaria a făcut numeroase victime şi în alte puncte din Sicilia, dar Catania era focarul de infecţie al întregului teritoriu.

Între timp, Patton continua să preseze energic spre centrul insulei, trimiţînd simultan coloane mobile ale flancului său de la extrema stîngă în jurul perimetrului occidental al Siciliei şi intrînd în Palermo la numai 12 zile după debarcarea primului eşalon. Rapidele sale manevre au avut drept consecinţe că inamicul nu a mai rămas decît în posesia unui singur port – Messina –, moralul imensei garnizoane italiene s-a prăbuşit, iar Armata 7 americană a dobîndit posibilitatea să atace dinspre vest, pentru a scoate

din impas flancul de est al forțelor noastre.

Studiind cu mult discernămînt principiile de strategie şi tactică, Patton a ştiut dintotdeauna să prețuiască aşa cum se cuvine rapiditatea în conducerea operațiilor. Repeziciunea de mişcare îți permite adesea să reduci la minimum orice avantaj vremelnic al inamicului, dar, lucru şi mai important, face posibilă exploatarea deplină a tuturor prilejurilor favorabile şi împiedică pe inamic să-şi reorganizeze forțele, pentru a ține piept unor atacuri succesive. Astfel, grație rapidității şi hotărîrii, fiecare succes se dobîndeşte mai uşor şi la un preț mai mic decît cel precedent. Aplicat perseverent, procedeul duce în final la demoralizarea inamicului, fază în care trebuie sporită şi mai mult viteza, căci urmărirea rapidă şi neîntreruptă este cea mai avantajoasă operație în război.

Pentru a asigura rapiditatea de acțiune, toți ostaşii trebuie să ştie cum să recunoască o posibilitate favorabilă atunci cînd ea se iveşte şi să fie însufleți ți de nezdruncinata hotărîre de a profita la maximum de ea. Pe măsură ce fiecare operație progresează, comandantul mai înalt în grad trebuie să planifice necontenit şi să-şi dirijeze în aşa fel trupele, încît succesul să le găsească în situații şi condiții prielnice pentru a parcurge fără întrerupere cîteva etape succesive. Lungile perioade de inactivitate pentru regruparea forțelor nu se justifică decît în cazuri de strictă necesitate. Soldații călți în lupte îşi dau seama că, înaintînd în permanență şi atacînd implacabil un inamic zdruncinat, obțin izbînzile cele mai substanțiale la prețul cel mai scăzut. Rapiditatea de acțiune necesită o bună pregătire de luptă şi condiție fizică, un climat de încredere şi un moral ridicat, mijloace de transport corespunzătoare şi o conducere competentă. Patton a aplicat neabătut această tactică, reuşind astfel nu numai să-şi reducă la minimum pierderile, ci şi să zgîlțîie violent întregul guvern italian, ceea ce a dus la prăbuşirea lui Mussolini spre sfîrşitul lunii iulie 1943.

Pe măsură ce Armata 7 americană se apropia de versantul occidental al Muntelui Etna, luptele deveneau din ce în ce mai grele. Bătălia de la Troina, purtată cu precădere de Divizia 1, a fost una dintre cele mai aprig disputate

acțiuni de mai mică amploare din anii războiului. În cursul ei, inamicul a lansat 24 de contraatacuri separate.

Pe terenul stîncos şi accidentat se aflau tainice ascunzişuri, care erau greu de curățat. La cîteva zile după cucerirea poziției, ai noştri au avut surpriza să descopere într-o mică vale cîteva sute de cadavre germane, pînă atunci nepuse la socoteală, care căzuseră victime focului de artilerie al americanilor.

Înaintînd de la Palermo spre est, de-a lungul coastei, flancul stîng al Armatei 7 a efectuat o serie de mici operații amfibii, efectivele desanturilor maritime variind de la unul la două batalioane. O grupare de proporții reduse, sub comanda contraamiralului Lyal A. Davidson, împreună cu infanteria care avansa printre falezele stîncoase ale litoralului sicilian au atins un remarcabil nivel de coordonare şi eficiență în executarea acestor atacuri. Singurul drum disponibil era de gen „raft" – o biată nişă în faleză, întreruptă de numeroase poduri şi podețe, pe care inamicul, retrăgîndu-se prin luptă, le distrugea sistematic. Înaintarea Armatei 7 pe linia de coastă spre Messina a reprezentat un triumf al neobosiților genişti, al iscusiților navigatori şi al vitejilor infanterişti.

Pe la sfîrşitul lui iulie, întreaga garnizoană italiană capitulase, cu excepția cîtorva mici formații aflate sub directa dominație a germanilor. Dar pe marea creastă zimțată care avea în centru Muntele Etna, trupele naziste luptau cu dibăcie şi înverşunare. Unitățile blindate şi formațiile de paraşutişti de acolo se numărau printre cele mai combative cu care am avut de-a face în cursul războiului. Înainte de a cîştiga fiecare poziție, a trebuit să nimicim cu desăvîrşire pe cei ce o apărau.

Totuşi, în clipa cînd armatele 7 americană şi 8 britanică au făcut joncțiunea, pregătindu-se să declanşeze atacul final împotriva bastionului de pe Muntele Etna, germanii au înțeles că partida se încheiase şi au început evacuarea prin strîmtoarea Messina. Bombardierele noastre s-au năpustit asupra acestei căi de comunicații, dar îngustimea căii de apă a permis inamicului să-şi salveze, la adăpostul întunericului,

cea mai mare parte din trupele sale snopite în bătaie.

În dimineața zilei de 17 august, Divizia 3 americană a pătruns în orașul Messina. Ceva mai tîrziu a sosit şi un eşalon al Armatei 8 şi, la aceeaşi dată, a fost eliminată ultima rămăşiță a forțelor inamice de pe insulă.

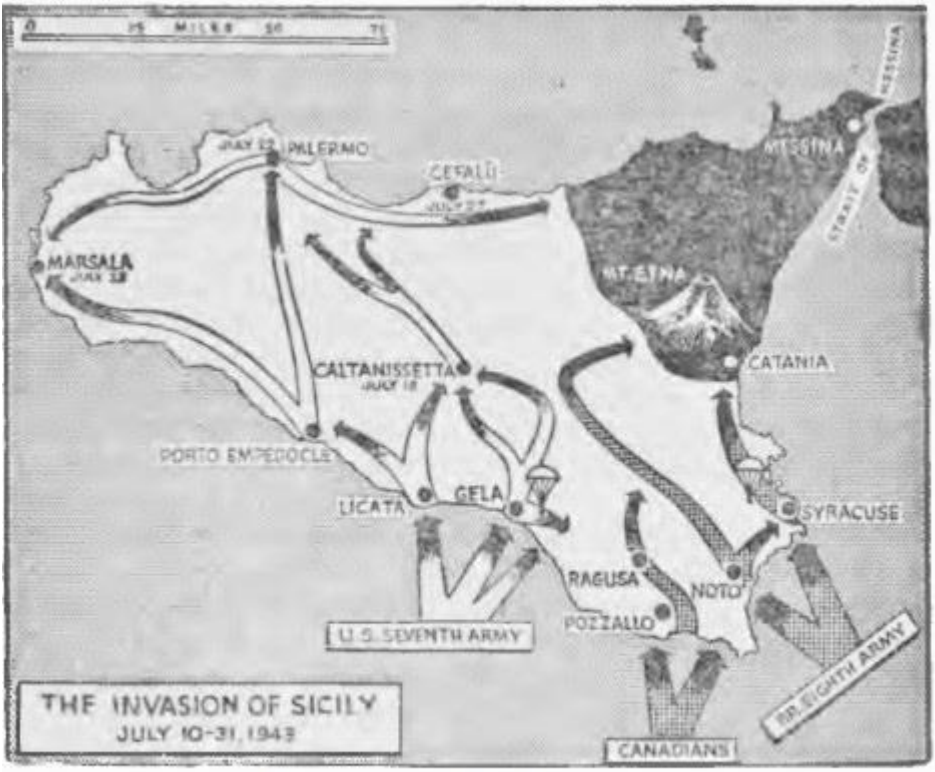

Debarcarea în Sicilia
10-31 iulie 1943

În cadrul proiectului inițial al operației „Husky“, Alexander nutrise vaga speranță că trupele aliate debarcate pe coasta de est vor răzbi repede spre nord, pînă în apropierea Messinei. De acolo, ele puteau să blocheze efectiv calea de evacuare aflată la îndemîna inamicului şi aveau posibilitatea să traverseze îngusta strîmtoare, debarcînd prin surprindere pe celălalt mal şi oferind astfel un sprijin viitoarelor acțiuni de desant în Italia continentală.

Operațiile lui Montgomery pe coasta de est începuseră sub auspicii bune şi în primele cîteva zile se părea că speranțele lui Alexander vor fi împlinite. Dar pînă ce Montgomery să-şi încheie pregătirile pentru a ataca bariera naturală de apărare care se întindea de la Muntele Etna pînă la mare, inamicul a adus efective foarte puternice. Şansa unei lovituri pe neaşteptate s-a irosit, dacă o fi existat cumva vreodată. De atunci, drumul spre nord al Armatei 8 a fost tot atît de dificil în ceea ce priveşte terenul ca şi înaintarea spre est executată de flancul stîng al Armatei 7. În plus, Montgomery avea de furcă cu superioritatea numerică a inamicului. Pe falezele vecine cu marea, imediat la est de Etna, am fost martorul unei isprăvi aproape neverosimile a geniştilor. Aruncat în aer pe o distanță de vreo 180 m, drumul dispăruse cu desăvîrşire, făcînd o spărtură în peretele stîncos, înalt mai bine de o sută de metri. Peste această spărtură, geniştii britanici au construit o estacadă capabilă să reziste la încărcăturile cele mai grele. Era încă un exemplu de ceea ce pot face ostaşii pe cîmpul de luptă atunci cînd împrejurările le-o cer.

Cu toate acestea, au răsunat voci care-l criticau pe Montgomery pentru „prudența“ lui excesivă. Asemenea reproşuri la adresa lui le mai auzisem din gura unor corespondenți de presă şi a unor ofițeri de aviație pe vremea cînd conducea lunga urmărire a lui Rommel prin deşert. E uşor să critici; eşecul unei ofensive stîrneşte țipete împotriva „măcelarului“, aşa cum orice pauză în acțiune dă naştere la văicăreli pe seama „timidității“. Sînt învinuiri la care nu ai cum să răspunzi, căci nu există dovezi pro sau contra. În război, singurul criteriu după care poate fi judecat un comandant este bilanțul său general de victorii şi înfrîngeri. Dacă succesele precumpănesc, el merită să fie apreciat pentru competența sa, pentru discernămîntul cu care deosebeşte posibilul de imposibil şi pentru calitățile lui de conducător. Criticii care afirmă că Montgomery nu a reuşit să obțină totdeauna rezultate optime trebuie să recunoască, cel puțin, că nu a suferit niciodată vreo înfrîngere majoră. În cazul Siciliei am examinat cu atenție amănuntele situației

împreună cu el şi cu Alexander. Am fost de părere atunci – şi sînt de părere şi acum – că un atac frontal împotriva dispozitivului german de pe Muntele Etna cu mijloacele de care dispuneam la mijlocul lui iulie s-ar fi soldat cu un eşec. Nu strică să ne amintim că prudența nu este sinonimă cu timiditatea, aşa cum nu sînt sinonime nici îndrăzneala cu nesăbuința.

Dintre generalii americani, Bradley s-a descurcat atît de bine în Sicilia, încît spre sfîrşitul lui august, atunci cînd generalul Marshall mi-a cerut să-i recomand pe cineva pentru postul de comandant al trupelor de uscat ale S.U.A. în Marea Britanie, i-am răspuns:

— Adevărul gol-goluț este că ar trebui să-l luați pe Bradley. Mai mult, sînt gata să-l țin la dispoziția dumneavoastră la orice dată veți crede de cuviință.

La scurt timp după aceea, el şi-a preluat noile sarcini în Anglia.

Unul dintre rezultatele cele mai de preț ale campaniei în Sicilia a fost dezvoltarea continuă a spiritului de camaraderie între soldații britanici şi cei americani în luptele purtate umăr la umăr. Primind pe insulă botezul focului, Armata 7 a dobîndit o faimă care a făcut o profundă impresie veteranilor Armatei 8 britanice, iar americanii erau sincer entuziasmați de calitățile combative ale partenerilor lor englezi şi canadieni.

Operațiile au ridicat la un înalt nivel de eficiență activitatea de coordonare între forțele de uscat, aeriene şi navale. În misiunile sale de escortă, de sprijin cu foc şi de asigurare materială, marina militară a săvîrşit adevărate minuni şi totdeauna într-o perfectă corelare cu nevoile şi contribuția celorlalte arme. Veritabilul prolog al asaltului l-a constituit un colosal bombardament aerian. Fără a mai vorbi de victoria repurtată asupra forțelor aeriene inamice, această acțiune a provocat grave stricăciuni căilor de comunicații din Sicilia şi sudul Italiei, şţirbind materialmente din mobilitatea trupelor Axei şi ridicînd numeroase obstacole în calea asigurării lor materiale.

Întronarea unui spirit de colaborare între cei trei aliați şi

cele trei categorii de arme începuse încă din iulie 1942, odată cu înființarea la Londra a unui comandament aliat. La sfîrşitul campaniei în Sicilia, acest spirit se înrădăcinase adînc în minţile noastre, făcînd parte integrantă din viaţa de zi cu zi a comandanţilor şi ofiţerilor de stat-major, încît cooperarea nu mai constituia practic o problemă.

Tot în cursul operaţiei „Husky“ a avut loc nefericitul incident al „pălmuirii“, în care a fost implicat generalul Patton. Pe cînd acesta vizita cîteva spitale de campanie pentru a sta de vorbă cu răniţii, i-au ieşit în cale, unul după altul, doi pacienţi care nu lăsau să se vadă nici o vătămare fizică. Pe cel dintîi, Patton l-a întrebat de ce se internase în spital.

— Cică din pricina nervilor, domnule general, i-a răspuns soldatul.

Patton a simţit că îl copleşea furia. De zile în şir se afla el însuşi într-o stare de înspăimîntătoare tensiune. Pe deasupra, era sincer convins că ceea ce se numeşte „nevroza de front“ nu există cu adevărat. Dintotdeauna fusese de părere că unui om al cărui sistem nervos cedează sub presiunea condiţiilor de pe cîmpul de luptă i se poate reda, printr-un şoc, simţul răspunderii şi conştiinţa datoriei ce se cere îndeplinită. De asemenea, în acel moment, Patton era extrem de surescitat din cauza celor văzute în spital şi a suferinţelor pe care şi-a dat seama că le îndurau răniţii. Fapt este că a izbucnit într-un potop de injurii la adresa soldatului. Tirada debitată de el a stîrnit proteste din partea medicilor şi a surorilor, dar ieşirea era atît de violentă, încît nimeni nu a cutezat să intervină.

Peste numai cîteva clipe s-a întîlnit cu cel de-al doilea soldat, în condiţii oarecum similare. De data aceasta, Patton, pierzîndu-şi cumpătul, i-a tras celuilalt o palmă peste casca pe care o purta pe cap, zvîrlind-o de-a dura pe podea. Biruindu-şi sfiala firească pe care le-o impunea prezenţa unui general, medicii şi surorile s-au interpus între el şi pacient.

Amîndoi soldaţii au suferit, bineînţeles, un şoc foarte puternic, mai ales unul care era grav bolnav (ulterior, medicii

au depus mărturie că avea o febră de 38°C). Patton şi-a venit repede în fire, ducîndu-şi pînă la capăt inspecţia şi părăsind apoi spitalul. Dar în tot restul vizitei, el a continuat să vorbească cu glas tare despre laşii care pretindeau că suferă de psihonevroze şi cărora n-ar fi trebuit să li se permită internarea în acelaşi spital cu vitejii care fuseseră răniţi.

Vestea despre incident s-a răspîndit cu iuţeala fulgerului prin tot spitalul şi apoi la unităţile vecine. Curînd am primit un raport neoficial din partea medicului-şef al spitalului şi, la numai cîteva ore după aceea, au venit la mine cîţiva corespondenţi de presă care fuseseră la faţa locului pentru a culege amănunte. Cele relatate de ei confirmau în esenţă informarea pe care mi-o trimisese medicul. Se punea întrebarea ce să fac? După cum ştie orice veteran trecut prin foc, în primele linii ale frontului sînt adesea necesare măsuri severe pentru a determina pe fiecare om din unitatea respectivă să-şi facă prompt datoria. Într-un pluton sau într-un batalion, orice simptom de sustragere sau şovăială în îndeplinirea obligaţiilor trebuie reprimat repede şi cu asprime. Soldaţii nu urmează cu încredere pe un comandant decît atunci cînd ştiu că el cere fiecărui membru al colectivului să-şi facă pe deplin datoria. Cînd gloanţele şuieră prin jur şi cînd viaţa şi securitatea fiecăruia depind de modul cum acţionează ceilalţi camarazi din unitate, ostaşii nu acceptă ca frînele conducerii să fie în mîinile unui ofiţer slab de înger. Dacă ar fi fost proferate în cadrul unui pluton de asalt, chiar pe linia frontului, insultele lui Patton nu ar mai fi fost insulte, ci un simplu incident de luptă, pe care nimeni nu l-ar fi luat în seamă, decît poate gîndindu-se în treacăt: „Iată un comandant care nu înghite chiulul!“

Dar, din cauza locului şi momentului cînd se produsese, gestul jignitor al lui Patton era grav, mai ales avînd în vedere gradul şi prestigiul său. Lovirea şi insultarea unui soldat în spital era pur şi simplu o brutalitate, deşi explicaţia trebuia căutată în surescitarea în care se afla Patton însuşi. Impulsivitatea şi permanenta sa tensiune nervoasă reprezentau tocmai acele calităţi care făceau dintr-însul un admirabil conducător de oşti pe cîmpul de luptă. Pentru

urmărirea inamicului şi exploatarea succeselor este nevoie de un comandant care să nu ştie de nimic altceva decît de necesitatea de a înainta. Cu cît îşi mînă mai aprig oamenii, cu atît le cruță mai mult viața, de aceea el trebuie să se arate indiferent față de oboseala lor şi să le ceară, fără cruțare, pînă şi ultimul strop de energie fizică.

Toate acestea le înțelegeam şi puteam să mi le explic mie însumi, în ciuda indignării pe care mi-o stîrnise purtarea lui. După părerea mea, Patton trebuia să rămînă la conducerea trupei, căci ne aşteptau încă bătălii grele în Europa, dar îmi revenea mie sarcina să găsesc modalitatea de a reduce la minimum inevitabilele consecințe dăunătoare ale ieşirii lui impulsive şi de a mă asigura că ea nu se va mai repeta. Lucram pe atunci de zor la planurile pentru debarcarea în Italia, aşa că nu mă puteam deplasa imediat în Sicilia. În aceste împrejurări am trimis acolo trei persoane care îmi inspirau deplină încredere prin înțelepciunea, tactul şi integritatea lor. Pe unul din cei trei l-am trimis la generalul Patton, al doilea s-a dus la spitalul unde se petrecuse incidentul, iar al treilea a investigat prin diviziile de sub ordinele lui Patton pentru a stabili personal în ce măsură aflaseră soldații despre cele întîmplate şi care era reacția lor. Voiam nu numai să capăt informări independente una de cealaltă, din cîteva surse diferite, ci şi să termin ancheta cît mai repede cu putință.

Rezultatul a fost că m-am decis să-l păstrez pe Patton. I-am trimis mai întîi o scrisoare de mustrări, foarte tăioasă, în care îi aduceam la cunoştință că repetarea unei astfel de abateri va fi sancționată cu destituirea imediată. I-am mai comunicat că, pentru a rămîne comandant în cadrul teatrului meu de acțiuni militare, trebuia să-şi ceară scuze celor doi soldați pe care îi insultase, precum şi întregului personal al spitalului, care fusese de față la incident. În sfîrşit, i-am cerut să se prezinte înaintea ofițerilor şi a unor grupuri reprezentative de soldați din toate diviziile sale, cărora să le declare că se lăsase furat de un impuls şi să-i asigure de respectul pe care-l purta calității lor de combatanți ai unei țări democratice.

Patton s-a executat fără întîrziere şi din nou m-am informat despre rezultate printr-o serie de „observatori“ şi „inspectori“.

De îndată ce m-am decis asupra liniei ce o aveam de urmat, am convocat grupul de gazetari care îmi aduseseră ştirea despre neplăcuta întîmplare şi le-am explicat în amănunțime ce măsuri luasem şi din ce motive. Le-am citit scrisoarea pe care o trimisesem lui Patton, precum şi fragmente din scrisoarea lui de răspuns. În ceea ce mă privea pe mine, incidentul era închis.

La multe interpretări greşite a dat naştere unul dintre aspectele acestei afaceri – şi anume, prezumția că s-ar fi aplicat cenzura. Or, tocmai dimpotrivă, eu am ordonat statului meu major şi generalului Patton că, indiferent de împrejurări, nu le era permis să schițeze nici cel mai mic efort pentru a opri relatarea incidentului. Aceste indicații precise, pe care le-am adus la cunoştința grupului de ziarişti, se refereau atît la cenzura directă, cît şi la „presiunile indirecte“. Am spus fără ocolişuri corespondenților de presă să procedeze aşa cum vor găsi cu cale! Cea mai concludentă dovadă că ei au refuzat din proprie inițiativă să scrie sau să discute despre acest caz a fost faptul că Demaree Bess şi Quentin Reynolds, doi dintre cei care îmi povestiseră în amănunțime întîmplarea, s-au înapoiat în Statele Unite cîteva zile mai tîrziu şi au respectat consemnul, deşi nu se mai aflau sub influența directă sau indirectă a Marelui Cartier General Aliat.

Un epilog îndepărtat al incidentului a dus, totuşi, la o vremelnică încordare a relațiilor noastre – de obicei perfecte – cu presa. Cîteva luni mai tîrziu, cînd vestea a ajuns, în cele din urmă, la Washington pe calea bîrfelilor, a izbucnit un mare scandal public imediat după difuzarea ei de către un comentator de radio. Pentru a respecta regulile jocului față de ziarişti acreditați pe lîngă noi, şeful statului meu major a hotărît să țină o conferință neoficială de presă, unde să le furnizeze toate detaliile de care ar mai fi putut avea nevoie. Singura indicație pe care i-am dat-o a fost de a spune tot adevărul.

În cursul acestei conferințe s-a pus o întrebare referitoare la sancțiunile disciplinare aplicate lui Patton. Şeful statului-major a răspuns că generalul nu primise nici o mustrare, ceea ce era adevărat din punct de vedere tehnic, deoarece scrisoarea mea nu figura în evidențele oficiale, dar fals sub raportul faptelor. Îndată după terminarea conferinței, unul dintre ziarişti m-a chemat la telefon pentru a protesta împotriva „ruşinosului tratament aplicat presei". Imediat am dat ordin să se rectifice eroarea, dar era prea tîrziu: în numai zece minute, corespondența ajunsese în Statele Unite! Şeful statului-major regreta amarnic gafa comisă şi îşi făcea atîtea reproşuri, încît era limpede că nu va mai cădea niciodată într-un astfel de păcat. În plus, pățania lui a avut darul să ne demonstreze amîndurora cît de iute lucrau ziarişti; cu ei trebuia să fim foarte atenți, căci nu ne lăsau timp să ne reparăm greşelile.

După ce incidentul a fost dat uitării, vechiul meu prieten George Patton mi-a trimis o lungă scrisoare, în care spunea printre altele: „Nu mă simt în stare să găsesc cuvinte ca să-mi exprim durerea şi amărăciunea pe care le încerc la gîndul că ți-am dat motive de nemulțumire tocmai ție, omul căruia îi datorez totul şi pentru care mi-aş jertfi bucuros viața".

Campania din Sicilia a vut şi rezultate de mai mare anvergură decît simpla capturare a garnizoanei inamice. După cum am mai arătat, Mussolini cel bombastic căzuse de la putere. Semnele de nelinişte şi de nemulțumire în rîndurile poporului italian deveneau din ce în ce mai marcate şi era evident că această țară căuta cea mai uşoară cale pentru a ieşi din război. În locul lui Mussolini, postul de prim-ministru a fost ocupat de bătrînul general Pietro Badoglio. La început, declarațiile lui lăsau să se înțeleagă că guvernul de la Roma voia să continue lupta, dar lumea îşi dădea seama că asemenea fraze nu aveau altă menire decît de a-i linişti pe germani şi de a oferi o portiță de scăpare italienilor, amenințați de represaliile arogantului lor aliat.

Într-adevăr, şansele lor de a negocia o capitulare separată erau foarte firave. Mussolini permisese sau fusese obligat să accepte infiltrarea în întregul sistem

guvernamental şi administrativ italian a unui mare număr de germani, care abia aşteptau cel mai mărunt simptom de defecțiune pentru a se repezi să pună mîna pe putere, nu numai de fapt, ci şi de drept. Dar, în ciuda vigilenței lor, guvernul Badoglio a încercat să intre în contact cu noi, trimițînd un emisar la Lisabona*. Am delegat, la rîndu-mi, pe doi dintre cei mai de încredere colaboratori ai mei – generalul W. Bedell Smith, şeful statului meu major, şi generalul de brigadă Kenneth Strong, şeful serviciilor noastre de informații – pentru a ne reprezenta ca emisari la tratative şi a obține capitularea necondiționată a forțelor italiene.

A început astfel un lung şir de negocieri, mesaje cifrate, călătorii clandestine ale agenților secreți, frecvente întîlniri prin locuri ascunse şi alte asemenea peripeții pe care cineva, găsindu-le într-un roman, le-ar trata cu dispreț drept aventuri neverosimile de melodramă. S-au pus la cale tot soiul de comploturi, la care s-a renunțat din cauza împrejurărilor mereu în schimbare. Printre aceste planuri conspirative s-a numărat şi lansarea unui puternic desant aerian aliat în apropierea Romei. În ultimul moment a trebuit să anulăm acțiunea fie din cauza panicii în care intrase guvernul Badoglio, fie pentru că, aşa cum pretindeau italienii, germanii îşi mobilizaseră rezervele; pînă în ziua de astăzi nu cunosc adevăratul motiv. Dar între timp, generalul de brigadă Maxwell D. Taylor, care avea să devină mai tîrziu bravul comandant al Diviziei 101 aeropurtate, a fost trimis de urgență şi în mare secret la Roma, unde aventurile sale şi ale însoțitorului său au adăugat încă un capitol de senzație acestui roman palpitant. În tot cursul războiului nu am cerut nici unui alt agent sau emisar să înfrunte riscuri atît de mari ca Taylor: purta pe umeri o răspundere copleşitoare şi s-a achitat de ea cu o impecabilă competență, deşi îl pîndea în fiecare clipă primejdia de a fi descoperit şi ucis.

Italienii ardeau de dorința de a capitula, dar numai cu

---

* E vorba de generalul Castellano, care, de fapt, a plecat mai întîi (15 august) la Madrid, de unde Ambasada britanică l-a trimis la Lisabona. – *Nota trad.*

condiția ca o foarte puternică forță aliată să debarce în peninsulă exact în momentul ieşirii lor din război, astfel încît să pună la adăpost guvernul şi țara de represaliile germane. De aceea au încercat să afle planurile noastre în toate detaliile, lucru cu care nu am fost de acord, întrucît nu puteam elimina cu desăvîrşire eventualitatea unei trădări. Pe deasupra, o debarcare cu efectivele pe care italienii le socoteau necesare era absolut imposibilă, pentru simplul motiv că nu dispuneam de atîtea trupe pe acest teatru de acțiuni militare şi, chiar dacă le-am fi avut, nu existau navele cu care să le transportăm. Autoritățile militare italiene nu concepeau ca aliații să se lanseze într-o astfel de operație cu mai puțin de 15 divizii, care să alcătuiască valurile de asalt. Noi însă intenționam să nu folosim decît trei divizii plus cîteva unități de întărire, în afara celor două divizii care urmau să forțeze strîmtoarea Messina.

Acestea din urmă, sub comanda lui Montgomery, s-au strecurat într-o noapte pe țărmul celălalt fără a întîmpina nici o împotrivire, astfel că, în timp ce tratativele îşi urmau cursul*, debarcarea aliată pe continentul european a devenit un fapt împlinit. Ea a avut loc la 3 septembrie, cu zece zile mai tîrziu decît sperasem eu că va fi cu putință. Pregătirile pentru o acțiune de desant maritim cer mult timp, dar în cazul de față, dacă am fi economisit cîteva zile, problemele noastre în golful Salerno ar fi fost mult mai uşor de rezolvat. Totuşi, programarea s-a dovedit destul de bună pentru a ne permite să utilizăm, în cadrul asaltului principal, o parte din navele de desant folosite de Montgomery pentru traversarea strîmtorii Messina. Îndată după debarcare, Montgomery a început să înainteze spre nord, în botul cizmei, în vreme ce forțele inamicului duceau lupte prudente de întîrziere, străduindu-se să ghicească unde vom da viitoarea noastră

* De la Lisabona, negocierile cu generalul Castellano şi cu un alt emisar italian, generalul Zanussi, au continuat în Sicilia. La 31 august, aliații au cerut guvernului Badoglio un răspuns categoric în următoarele 24 de ore. La 1 septembrie, Roma a anunțat prin radio Marele Cartier General Aliat că acceptă armistițiul pe care generalul Castellano l-a semnat în prezența lui Eisenhower la 3 septembrie 1943. – *Nota trad.*

lovitură principală.

După căderea lui Mussolini a urmat o scurtă perioadă în care am diminuat intensitatea raidurilor de bombardament asupra Italiei şi am făcut publicitate în jurul acestui fapt, ca fiind menit să dea prilej noului guvern de a cruța țara de alte distrugeri şi de a accepta fără întîrziere cererile noastre de capitulare necondiționată a tuturor forțelor sale armate. Campania noastră propagandistică a provocat un protest violent din partea Londrei, ceea ce ne-a reamintit că un conducător modern de oşti nu se află niciodată la distanță mai mare de o oră de capitalele aliate şi de opinia publică din spatele frontului. De fapt, reducerea bombardamentelor se datora necesității de a disloca unitățile aeriene şi de a aduce materiale de aprovizionare – cu alte cuvinte, nu făcusem altceva decît să ascundem necesitatea sub masca virtuții. De îndată ce am fost din nou în măsură să folosim forțele aeriene cu maximum de randament, am reluat raidurile la aceeaşi scară ca mai înainte.

În elaborarea planurilor tactice s-a ridicat o problemă care a dat naştere unei profunde divergențe de opinii. Unii susțineau că metoda cea mai sigură, deşi mai puțin decisivă, de a înainta în Italia era să urcăm mai departe, spre tocul cizmei, după stabilirea capului de pod inițial de către Montgomery şi să ne croim drum încet-încet, pe şoselele strîmte şi întortocheate, spre inima țării. Era un plan lipsit de riscuri, dar care nu putea oferi rezultate demne de luat în seamă, căci, de îndată ce s-ar fi convins că principalul nostru efort venea din acea unică direcție, inamicul putea să ne blocheze cu uşurință pe o serie de poziții din munți, unde nu am fi avut posibilitatea să ne desfăşurăm şi să facem uz de forțele noastre.

Era evident de preferat o debarcare pe un front mai larg şi, după ce am examinat fiecare colțişor al litoralului între Roma şi vîrful cizmei, ne-am oprit asupra golfului Salerno. Cel mai mare neajuns al acestui plan era că logica sa interioară apărea deopotrivă de limpede inamicului ca şi nouă. Majoritatea avioanelor noastre de vînătoare mai sufereau încă de pe urma razei lor mici de acțiune, şi golful

Salerno se afla aproximativ la limita maximă a capacității lor efective de sprijinire a unei acțiuni de desant maritim. În afară de aceasta, între golf şi vîrful cizmei nu exista nici o altă plajă deosebit de convenabilă pentru debarcări, aşa că am lansat operația fără a ne face nici o iluzie că vom lua prin surprindere pe duşman.

Între timp, negocierile pentru capitularea Italiei progresau cu o viteză de melc. Ce e drept, erau extrem de încîlcite, implicînd flota maritimă militară italiană, încă puternică, rămăşițele forțelor aeriene şi trupele de uscat din peninsulă şi din Balcani. Problema cea mai delicată era însăşi posibilitatea capitulării în timp ce germanii dominau categoric țara. În cele din urmă, am căzut de acord ca armistițiul să intre în vigoare în seara de 8 septembrie, iar Badoglio şi cu mine să-l anunțăm simultan. Alesesem această dată deoarece la miezul aceleiaşi nopți urma să înceapă debarcarea la Salerno. Din partea aliaților, aceste lungi şi uneori exasperante tratative au fost purtate de către şeful statului meu major, generalul W. Bedell Smith.

Totul se desfăşura conform planului, cînd, la amiaza zilei de 8 septembrie, am primit un mesaj expediat pe căi clandestine care mă anunța că Badoglio se răzgîndise, pe motiv că acțiunea noastră era pripită şi nu ar fi dus decît la o completă subjugare a Italiei de către germani, precum şi la pedepsirea sîngeroasă a celor implicați în negocieri. Dar ajunsesem prea departe pentru a mai tărăgăna deznodămîntul. Am replicat printr-o radiogramă categorică, arătînd că, indiferent de atitudinea lui Badoglio, eu voi anunța armistițiul la ora 6,30, aşa cum convenisem în prealabil, iar dacă el nu va proceda la fel, Italia va rămîne fără nici un prieten în acest război.

Mă aflam pe atunci la comandamentul meu din apropierea Cartaginei. Mesajul lui Badoglio fusese mai întîi recepționat la Marele Cartier General Aliat din Alger, al cărui stat-major, complet derutat, a cerut prin radio instrucțiuni de la Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, în timp ce-mi transmitea mie mesajul original. Hotărît să acționez aşa cum îmi dicta rațiunea mea proprie, am ordonat să se

anuleze radiograma către Comitetul Unificat sau, dacă nu mai era posibil, să se explice că luasem deja măsurile necesare. În aceeaşi seară, la ora 6,30 am anunţat capitularea Italiei şi după o oră şi jumătate, tremurînd de spaimă, Badoglio s-a hotărît, în sfîrşit, să procedeze la fel.

Această acţiune nu a schimbat cu nimic planurile noastre de debarcare. De cîteva zile ştiam că trupele italiene din zona golfului Salerno erau înlocuite treptat cu forţe germane de elită. Serviciile noastre de informaţii pronosticau lupte aprige în capul de pod, culminînd cu violente contraatacuri între a patra şi a şasea zi de la prima operaţie de desant maritim.

Angajînd asaltul cu valoarea a patru divizii – pe lîngă cele două aflate în Italia, dar încă departe spre sud-est, în vîrful cizmei –, declanşam ofensiva într-o ţară unde trupele inamicului erau evaluate la 18 divizii. Deşi efectivele noastre iniţiale urmau să fie dublate de forţe debarcate ulterior, în anumite privinţe operaţia părea nesăbuită. Am întreprins-o totuşi, deoarece ne bizuiam pe capacitatea aviaţiei noastre, care, concentrîndu-şi puterea de foc, avea să asigure capului de pod acoperirea aeriană şi sprijinul în caz de nevoie pînă la aducerea unor forţe suficiente. Aveam, de asemenea, încredere în posibilităţile marinei militare de a acorda trupelor debarcate un sprijin de foc continuu şi susţinut, pînă ce ele vor fi în măsură să se descurce singure.

Operaţia de desant maritim şi cele următoare s-au desfăşurat aproape exact aşa cum prevăzuseră secţiile G-2. Pentru a pune piciorul pe ţărm, ai noştri au susţinut o luptă înverşunată, dar de durată relativ scurtă şi, cu mici excepţii, diversele etape ale debarcării au mers bine. Potrivit obiceiului său, inamicul a lansat imediat contraatacuri şi, pînă spre ziua de 13 septembrie, strînsese efective suficiente pentru a trece la o acţiune de mare amploare, destinată să ne arunce în mare. În această perioadă, propaganda germană ridiculiza debarcarea noastră, calificînd-o drept o imensă greşeală şi prevestind lumii întregi, pe calea undelor, eşecul total al operaţiei aliate.

La 13 septembrie, inamicul a dezlănţuit un atac

furibund, după care a urmat o perioadă îndelungată de lupte crîncene. Presiunea cea mai puternică, care se exercita în centrul sectorului, a permis germanilor să ajungă la două-trei mile distanță de țărm. Situația a devenit destul de critică, mai ales atunci cînd Divizia 36 americană, izbită dintr-o direcție neașteptată, a suferit grele pierderi înainte de a se desprinde şi regrupa. La un moment dat părea atît de probabil ca forțele de desant să fie tăiate în două, încît generalul Clark, pentru orice eventualitate, a întocmit un plan de reîmbarcare a comandamentului său, în scopul de a putea supraveghea ambele sectoare şi de a continua lupta în cel care oferea şanse mai mari de succes. Acest plan provizoriu, comunicat Marelui Cartier General Aliat într-o formă trunchiată, a produs consternare, fiind interpretat ca o dovadă că în golful Salerno comandanții se demoralizaseră şi pregăteau retragerea întregului desant. Lucrurile nu stăteau chiar aşa. Nici generalul Clark, nici generalul Richard L. McCreery, comandantul Corpului 10 armată britanic, nu se clintiseră măcar o clipă din hotărîrea lor de a păstra capul de pod.

Înainte de a i se încredința comanda Armatei 5 americane la Salerno, generalul Clark nu participase încă la nici o bătălie din cel de-al doilea război mondial. El s-a dovedit însă un excelent conducător de oameni, justificînd pe deplin încrederea personală pe care i-o acordasem numindu-l într-un post atît de important. Ceva mai tîrziu, cînd generalul Alexander a devenit comandant suprem al teatrului de acțiuni militare din Mediterana, Clark a fost avansat la rangul de comandant al Grupului de armate din Italia, promovare care constituie o mărturie concludentă că autoritățile militare, atît britanice, cît şi americane, erau pe de-a-ntregul satisfăcute de serviciile sale.

Informațiile care ne soseau în continuare, ca şi acțiunile de cercetare efectuate la 13 septembrie ne-au furnizat amănunte despre ofensiva germană. În aceeaşi zi, mareşalul aerului Tedder a primit ordin să concentreze toate efectivele sale, pînă la ultimul avion capabil să-şi ia zborul, într-un atac asupra punctelor vulnerabile ale formațiilor inamice. În

dimineața zilei de 14 septembrie, acest bombardament aerian de mare amploare s-a desfăşurat cu multă precizie şi eficiență, afectînd în asemenea măsură căile de comunicații şi de asigurare tehnico-materială ale naziştilor, ca şi mobilitatea trupelor lor, încît forțele noastre de uscat, bucurîndu-se şi de sprijinul cu foc al artileriei navale, au reluat inițiativa în mîinile lor. De atunci încolo, contraatacurile germane nu au mai reuşit niciodată să pericliteze dispozitivul nostru general.

Dar faza luptelor grele nu fusese încă depăşită. Cele două mari obiective inițiale ale debarcării noastre în Italia erau ocuparea, în primul rînd, a portului Napoli, menit să asigure aprovizionarea tehnico-materială a forțelor noastre, şi, în al doilea rînd, a aerodromurilor de la Foggia. De acolo urma să ne aducem contribuția la bombardarea Europei centrale, operație care, pînă la acea dată, fusese întreprinsă aproape exclusiv de escadrile decolînd de la bazele din Marea Britanie.

La 16 septembrie m-am deplasat personal în capul de pod de la Salerno pentru a investiga împrejurările în care, pare-se, unul sau mai mulți comandanți americani dăduseră dovadă de incompetență. După o anchetă amănunțită am considerat necesar să aprob propunerea generalului Clark de a-l înlocui pe comandantul corpului de armată american*.

În timp de război, înlăturarea unui comandant pe cîmpul de luptă nu este o treabă uşoară. Primul rezultat este că trupele respective interpretează măsura ca o dovadă a nemulțumirii față de activitatea lor, căci altfel comandantul ar fi elogiat, nu destituit. Acest efect, mai mult decît probabil, trebuie bine pus în balanță cu îndoielnicul avantaj de a numi în postul rămas liber un alt ofițer, poate lipsit de experiență.

---

* Este vorba de generalul-maior Ernest Dawley, comandantul Corpului 6 armată american, debarcat la sud de rîul Sele, care desparte ca o bisectoare țărmul în formă de semilună al golfului Salerno. Unii istorici şi analişti militari apreciază că Dawley a căzut victimă erorilor comise de Clark şi încetinelii cu care înainta Montgomery (în ciuda ordinelor lui Alexander de a-şi accelera ritmul, la 13 septembrie Armata 8 britanică se mai afla încă la o depărtare de 50 de mile). – *Nota trad.*

Pe de altă parte însă, un comandant cu adevărat incapabil trebuie reperat cît mai repede şi înlăturat pe loc. Sînt în joc viețile a mii de oameni, aşa că problema nu se mai pune de a face dreptate unui ofițer, ci de a avea ca preocupare soarta celor mulți şi dobîndirea victoriei.

Din pricina depărtării la care se afla frontul de la Salerno de bazele noastre aeriene din Sicilia, ni se impunea cu o deosebită pregnanță necesitatea de a cuceri repede aerodromurile de la Foggia. Pentru a facilita această operație, studiasem în prealabil o serie de planuri.

La sfîrşitul campaniei din Sicilia am început să dislocăm şapte divizii – patru americane şi trei britanice – de pe teatrul de acțiuni militare din Mediterana în Anglia, în cadrul pregătirilor pentru marele asalt peste Canalul Mînecii. În lipsa acestei trupe pentru operațiile în Italia, singura unitate de care mai dispuneam pentru o expediție în călcîiul cizmei şi în porțiunea meridională a peninsulei, cu direcția Foggia, era o divizie britanică aeropurtată. Locul stabilit pentru acțiunea de desant era Taranto, o bază navală pe care speram s-o obținem în virtutea clauzelor de armistițiu cu Italia şi unde forțele germane erau aproape inexistente. Dacă reuşeam să debarcăm acolo fie numai şi cîteva formații mici, aveam şanse să ocupăm importantele aerodromuri de la Foggia repede şi cu pierderi minime.

Miza era valoroasă, dar, din păcate, cu excepția cîtorva nave de luptă, toate mijloacele noastre de transport maritim erau angajate în operația de la Salerno. Pe lîngă aceasta, nedispunînd nici de vehicule terestre, nici de tehnică grea de luptă, divizia aeropurtată nu era o formație deosebit de indicată pentru o acțiune de desant care să necesite o lungă înaintare pe uscat. Am hotărît să ne mai încercăm norocul şi, de rîndul acesta, amiralul Cunningham şi-a asumat o copleşitoare răspundere. Fără nici o şovăire – fără să țină seama de eventualitatea unei trădări şi de pericolul cîmpurilor de mine –, el a căzut de acord să intre cu escadra sa direct în rada portului Taranto pentru a aduce pînă în docuri Diviza 1 aeropurtată britanică. Operația s-a desfăşurat conform planului, la 9 septembrie, singura

pierdere înregistrată fiind cea a unui brav crucişător britanic, care s-a lovit de o mină chiar în radă, scufundîndu-se împreună cu cei peste două sute de oameni aflaţi la bord.

Raportul oficial menţionează un incident dramatic survenit în cursul acţiunii:

„În după-amiaza de 9 septembrie, cuirasatul «Howe», însoţit de patru crucişătoare şi ducînd la bord unităţi ale Diviziei 1 aeropurtate britanice, naviga pe canalul dragat de mine spre Taranto. Cu puţin înainte, escadra din Taranto a Flotei de luptă italiene ieşise din radă. Momentul cînd cele două formaţii s-au încrucişat a fost plin de încordare. Nu exista nici o garanţie că escadra italiană va respecta clauzele armistiţiului şi că, pînă în cele din urmă, nu va deschide focul asupra noastră. Dar ultimul gest de sfidare din partea amiralului Cunningham, făcut cu acelaşi sînge rece care a caracterizat dintotdeauna acţiunile acestui neîntrecut navigator, a rămas fără răspuns. Escadra italiană s-a pierdut în zare, îndreptîndu-se spre locul fixat pentru capitulare“*

La capătul acestei operaţii debarcasem pe teritoriul Italiei continentale în trei locuri: golful Salerno, portul Taranto şi Reggio Calabria.

Crîncenele lupte de la Salerno au obligat pe inamic să aducă acolo trupe de pe frontul Armatei 8 britanice şi Montgomery a putut să înainteze mai repede spre nord. La 16 septembrie, flancul său stîng a efectuat joncţiunea cu flancul drept al lui Clark imediat la sud de golful Salerno. Aripa dreaptă a Armatei 7 a înaintat, la rîndul ei, pentru a face joncţiunea cu Divizia 1 aeropurtată, care îşi croia drum spre Foggia. Peste cîteva zile, preţioasa pradă pe care o constituiau aerodromurile de acolo cădea în mîinile noastre. Clark a continuat să avanseze prin luptă spre Napoli, unde forţele sale şi-au făcut o intrare triumfală la 1 octombrie

* Escadra din Taranto s-a îndreptat spre Malta, unde la 8 septembrie se refugiase grosul marinei militare italiene, care îşi avea baza la Spezia. – *Nota trad.*

1943*.

Echipa mixtă de genişti şi de experţi în lucrări subacvatice de salvare, ale cărei realizări în materie de repunere în funcţiune a porturilor ne umpluseră mereu de uimire, s-a apucat îndată de treabă. Toate succesele sale de pînă atunci la Casablanca, Alger, Oran, Bizerta şi Palermo păreau nişte fleacuri în comparaţie cu rapiditatea şi eficienţa cu care a reparat instalaţiile portuare – după toate aparenţele, distruse şi inutilizabile – din Napoli. Cu refacerea acestei baze şi cu luarea în stăpînire a aerodromurilor de la Foggia ne atinsesem primele obiective majore ale campaniei din Italia. Principalul ţel al tuturor luptelor pe care aveam să le susţinem ulterior în această ţară era de a imobiliza forţele germane departe de zona asaltului principal, prevăzut pentru anul următor, peste Canalul Mînecii. Un al doilea scop era, bineînţeles, de a secătui permanent resursele naziştilor, obligîndu-i să trimită pe întortocheatele şi vulnerabilele căi de comunicaţii italiene diverse materiale şi rezerve pentru înlocuirea pierderilor. Un al treilea obiectiv era de natură politică: ameninţarea constantă pe care o făceam să planeze asupra Romei şi a centrelor industriale din nordul Italiei avea să dea naştere unei stări de nelinişte în Balcani şi în alte regiuni din Europa, scăzînd moralul germanilor şi ridicîndu-l pe al nostru.

În esenţă însă, de atunci încolo campania din Italia a devenit o operaţie cu totul secundară, deşi rezultatele obţinute de ea au jucat un rol imens, aproape incalculabil, în înfrîngerea efectivă a naziştilor. Era limpede, totuşi, că poarta de acces italiană nu se deschidea ca atare spre o cale favorabilă ofensivei hotărîtoare împotriva teritoriului german. Aceasta nu se putea realiza decît peste Canalul Mînecii, prin Franţa şi Ţările de Jos.

La începutul lui septembrie, imediat după capitularea Italiei, în estul bazinului mediteranean s-a creat o situaţie

---

* La data cînd au intrat trupele americane (2 octombrie, după alţi istorici), oraşul Napoli fusese eliberat prin insurecţia victorioasă a locuitorilor săi. – *Nota trad.*

care nu numai că ne-a dat multă bătaie de cap, dar avea să constituie, încă multă vreme, subiectul unor dezbateri contradictorii. Importantele insule ale arhipelagului Dodecanez erau, în majoritatea lor, apărate de garnizoane italiene; de aceea, după armistițiul acceptat de Badoglio, ele ar fi putut fi ocupate de noi aproape fără luptă. Cu condiția de a convinge garnizoanele respective să le apere mai departe în numele aliaților, aveam posibilitatea să dobîndim, cu minimum de efort, un uriaş avantaj strategic în această zonă.

Sesizînd perfect situația, comandamentul aliat din Orientul Mijlociu, condus de generalul Sir Henry Maitland, a trimis mici detaşamente în insulele Dodecanezului, printre care Leros şi Rhodos, înregistrînd astfel un prim succes. Foarte repede însă ne-am dat seama că trupele italiene nu mai aveau destulă vlagă pentru a lupta împotriva cuiva. Dacă doreau să păstreze insulele, aliații trebuiau să le apere ei înşişi, iar efectivele necesare nu puteau fi luate decît din cadrul forțelor angajate în crîncenele lupte din Italia.

Deoarece primul ministru Churchill ținea foarte mult să trimitem întăriri în Dodecanez, statul meu major şi cu mine am studiat problema, cu sincera dorință de a-i face pe plac, dar am ajuns la concluzia că nu puteam oferi nimic altceva în afară de un sprijin aerian temporar. Detaşarea unui număr prea mare de avioane şi, mai ales, dislocarea unor trupe de uscat în acea zonă ar fi dăunat în mod grav – poate că ar fi fost chiar fatală – bătăliei pe care o duceam în Italia. Pe de altă parte, întăririle pe care le-am fi trimis în estul Mediteranei nu ar fi avut, probabil, efective suficiente pentru a păstra insulele.

Insistențele primului ministru britanic de a întreprinde ceva pentru a veni în ajutorul Dodecanezului au luat asemenea proporții, încît ni s-a ordonat să ținem o consfătuire cu comandanții şefi din Orientul Mijlociu. Ne-am întîlnit cu toții în Tunisia, unde convocasem pe comandanții şefi ai forțelor de uscat, navale şi aeriene de la cartierul meu general.

A fost cea mai simplă şi mai puțin controversată conferință dintre toate cele similare la care am participat în

timpul războiului. Am prezentat în linii mari situația de ansamblu așa cum o vedeam noi şi am anunțat hotărîrea pe care o luasem şi care rămînea definitivă, afară de cazul cînd ar fi fost anulată de Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore. În esență, se stabilea că nu era indicat să dislocăm forțe de pe frontul italian şi că nu puteam şi nu aveam să facem nimic în problema Dodecanezului. După părerea mea, deşi insulele aveau o considerabilă importanță strategică, păstrarea lor nu se compara, pe planul valorii militare, cu un rezultat favorabil al bătăliei din Italia. Toți ofițerii prezenți la consfătuire şi-au exprimat deplinul acord cu concluziile mele, deşi ele reprezentau o mare deziluzie pentru comandanții din Orientul Mijlociu, fiind, totodată, o pilulă foarte amară pentru Churchill. Am adus aceste concluzii la cunoştința Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore, care a subscris la decizia mea. În scurt timp, inamicul a ocupat din nou insulele.

Încă de la începutul debarcării în Sicilia ne revenise o nouă sarcină, aceea de a guverna populația unui teritoriu ocupat. Ofițeri cu o pregătire specială în materie de „probleme cetățeneşti“ – unii americani, alții britanici – însoțeau forțele de asalt şi înaintau pas la pas cu acestea, pentru a prelua din mîinile trupelor combatante misiunea de mare răspundere de a cîrmui populația civilă.

Contingentul american îşi făcuse ucenicia la şcoala din Charlottesville (statul Virginia). Ulterior, grupuri de ofițeri – atît britanici, cît şi americani – din cadrul guvernămîntului militar şi-au continuat pregătirea în Africa de Nord. Ei lucrau sub controlul unei secții speciale a cartierului meu general.

Sănătatea publică, administrația, igiena publică, agricultura, industria, transporturile şi o sută de alte activități fireşti ale colectivităților umane se aflau sub supravegherea şi îndrumarea acestor ofițeri. Sarcina lor era dificilă, dar extrem de importantă, nu numai pe plan umanitar, ci şi pentru succesul armatelor noastre. Orice comandament are nevoie de linişte şi ordine în spatele frontului, altfel trebuie să repartizeze o parte din unități pentru a proteja rețelele de transmisiuni şi comunicații, a

păzi depozitele şi convoaiele şi a reprima activitatea subversivă.

Era o îndatorire nouă pentru noi şi, în ciuda unor greşeli inevitabile, ea a fost îndeplinită admirabil, dîndu-ne prilejul să cîştigăm experienţă şi să învăţăm lecţii în vederea misiunilor şi mai grele din acelaşi domeniu care ne aşteptau în Italia şi Germania.

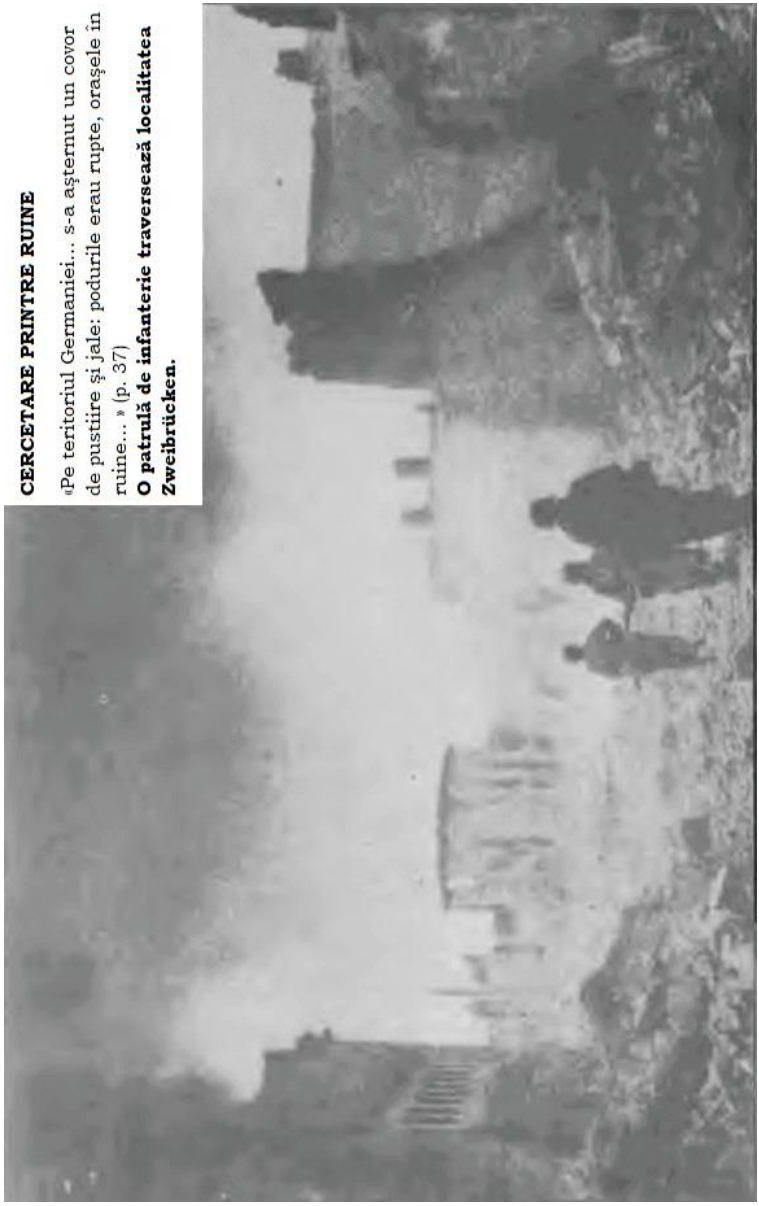

CERCETARE PRINTRE RUINE

«Pe teritoriul Germaniei... s-a aşternut un covor de pustiire şi jale: podurile erau rupte, oraşele în ruine... » (p. 37)
O patrulă de infanterie traversează localitatea Zweibrücken.

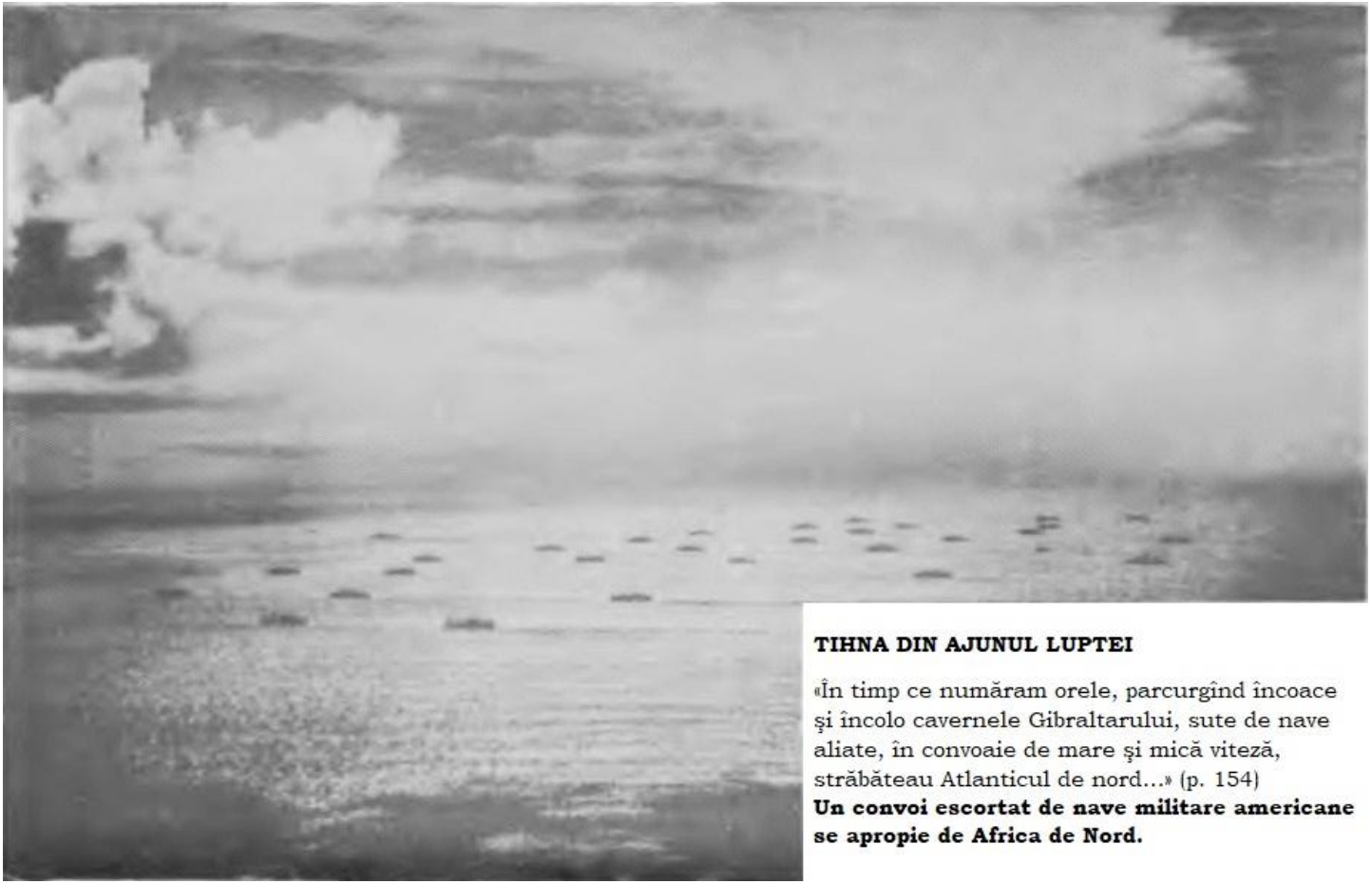

TIHNA DIN AJUNUL LUPTEI

«În timp ce număram orele, parcurgînd încoace şi încolo cavernele Gibraltarului, sute de nave aliate, în convoaie de mare şi mică viteză, străbăteau Atlanticul de nord...» (p. 154)
Un convoi escortat de nave militare americane se apropie de Africa de Nord.

LICHIDAREA UNUI SNAIPER

«Ostaşul american instruit posedă calităţi aproape fără pereche. Datorită spiritului de iniţiativă şi inventivităţii sale, precum şi facultăţii de a se adapta la condiţii noi şi ingeniozităţii cu care se descurcă în împrejurări grele...» (p. 569)

În Normandia, tunul antitanc joacă un rol nou.

CUCERITORI ÎN ȘIR INDIAN

«Înaintînd de la Palermo spre est... singurul drum disponibil era de gen «raft», o biată nișă în faleză, întreruptă de numeroase poduri și podețe, pe care inamicul, retrăgîndu-se prin luptă, le distrugea sistematic» (p. 252)
Infanteriști înaintînd de-a lungul falezei siciliene.

BOMBARDIERELE FAC PRĂPĂD

În Italia, «atacurile frontale împotriva dispozitivului german din inima munților progresau încet și erau extrem de costisitoare» (p. 295-296). **Încă de la începutul bombardamentului, trîmbele de fum învăluie Monte Cassino.**

ÎN SPATELE DUNEI – EUROPA

«Veți pătrunde pe continentul european şi... veți executa operații avînd drept scop să ajungeți pînă în inima Germaniei şi să-i distrugeți forțele armate » (p. 312).

Trupele de asalt ajung pe plajele Normandiei în ziua Z.

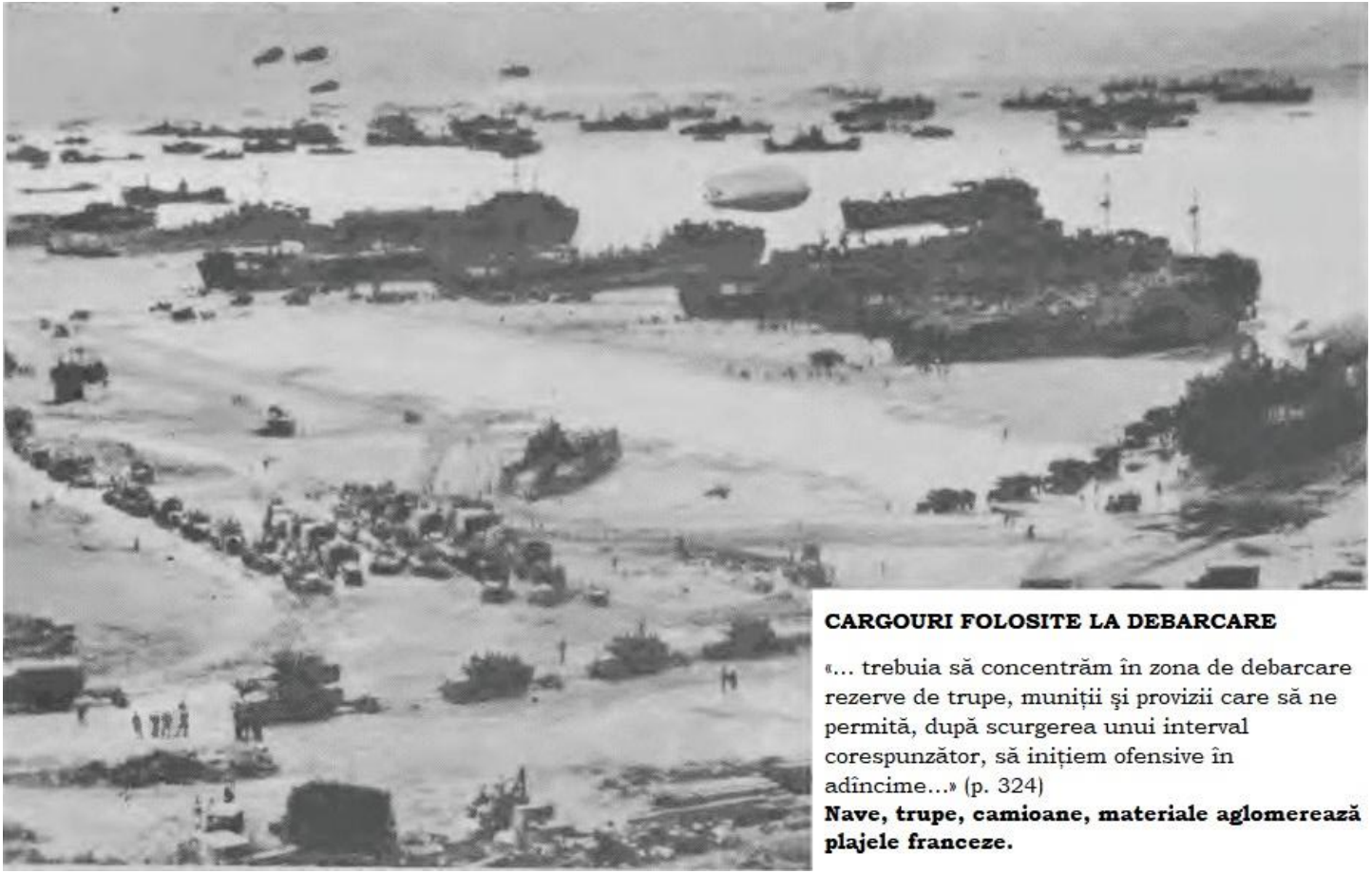

CARGOURI FOLOSITE LA DEBARCARE

«... trebuia să concentrăm în zona de debarcare rezerve de trupe, muniții şi provizii care să ne permită, după scurgerea unui interval corespunzător, să inițiem ofensive în adîncime...» (p. 324)

Nave, trupe, camioane, materiale aglomerează plajele franceze.

NOROIUL – ALIATUL AXEI

«Un ostaş a spus într-un rînd «Vremea este totdeauna neutră». Nimic mai puțin adevărat!» (p. 330). În Tunisia, în Italia şi pe continentul european, noroiul a reprezentat o barieră greu de trecut, în calea înaintării aliaților. **Pînă şi** jeep**-ul cădea victimă noroiului din Italia.**

VUIND, «BILA ROȘIE» SE ROSTOGOLEȘTE ÎNAINTE

Pe așa-numitele autostrăzi «Bila roşie», «fiecare vehicul rula cel puțin douăzeci de ore pe zi... neoprindu-se decît atît cît era strict necesar pentru încărcare, descărcare şi operațiile de întreținere» (p. 413).

Transportoare de tancuri aduc în grabă materiale pentru blindate

PUSTIETATEA CÎMPULUI DE LUPTĂ

«... precumpăneşte un sentiment de singurătate... mai fiecare individ cade pradă spaimei şi panicii, la gîndul că e destul să se mişte sau să se facă văzut, pentru ca moartea să-l secere într-o clipită» (p. 420)

Tunurile germane de 88 mm trag în trupele aliate aeropurtate, lîngă Arnhem.

IZOLAȚI, APOI ANIHILAȚI

«... luptele de anihilare nu sînt posibile decît împotriva unei grupări izolate din întreaga forță a inamicului. Distrugînd podurile, căile ferate, șoselele și canalele, aviația tinde să izoleze trupele atacate...» (p. 431)

Depoul de cale ferată din Ulm, după raidul din decembrie 1944.

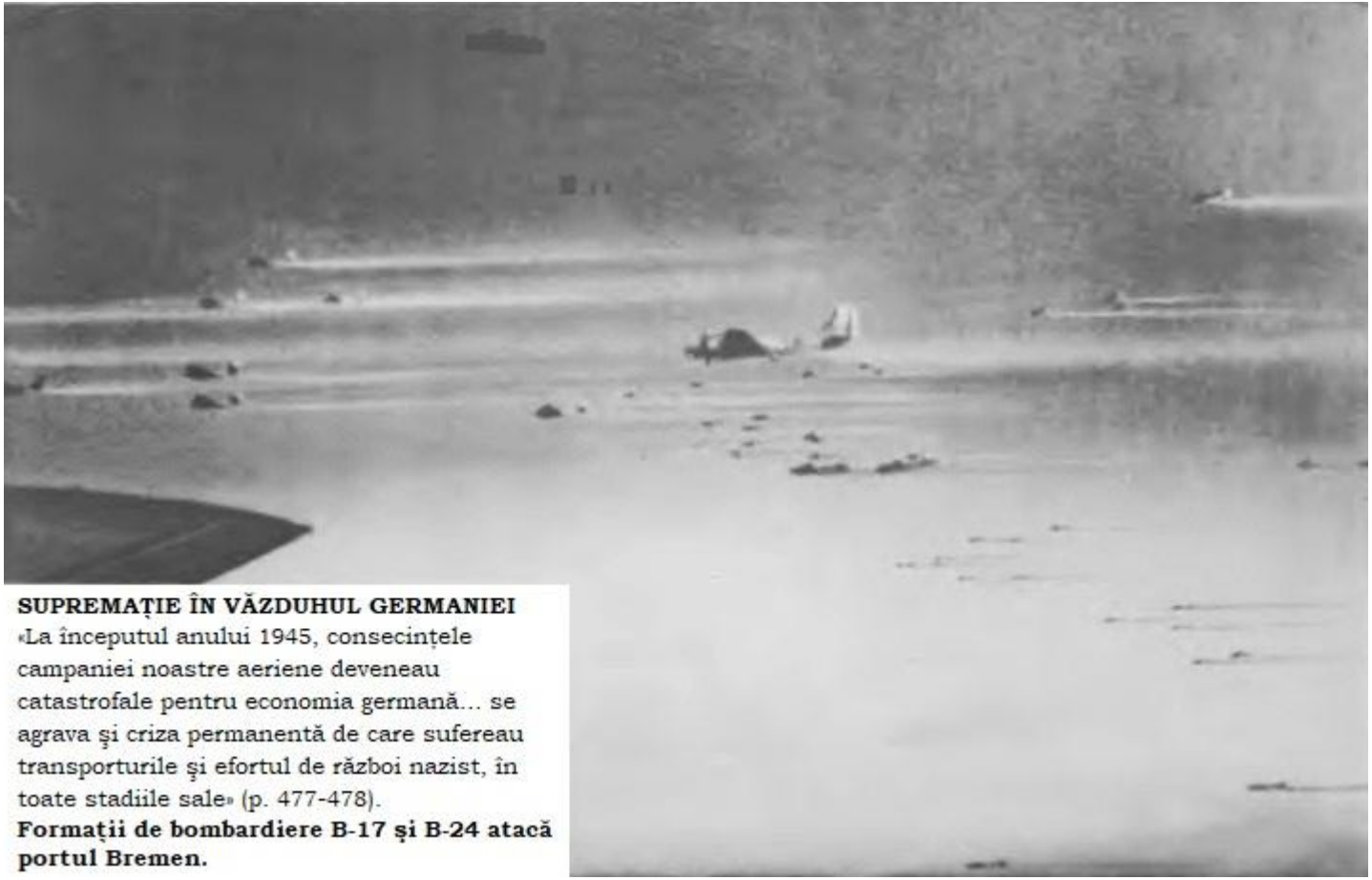

SUPREMAȚIE ÎN VĂZDUHUL GERMANIEI

«La începutul anului 1945, consecințele campaniei noastre aeriene deveneau catastrofale pentru economia germană... se agrava și criza permanentă de care sufereau transporturile și efortul de război nazist, în toate stadiile sale» (p. 477-478).

Formații de bombardiere B-17 și B-24 atacă portul Bremen.

ACESTEA ERAU TRUPELE DE ELITĂ ALE LUI HITLER
«... după numai 18 zile din momentul cînd s-a realizat încercuirea Ruhrului, inamicul a capitulat, lăsînd în mîinile noastre un număr şi mai mare de prizonieri decît luasem cu prilejul prăbuşirii forţelor Axei în Tunisia»
Naziști din «punga» Ruhrului, căzuți în captivitate.

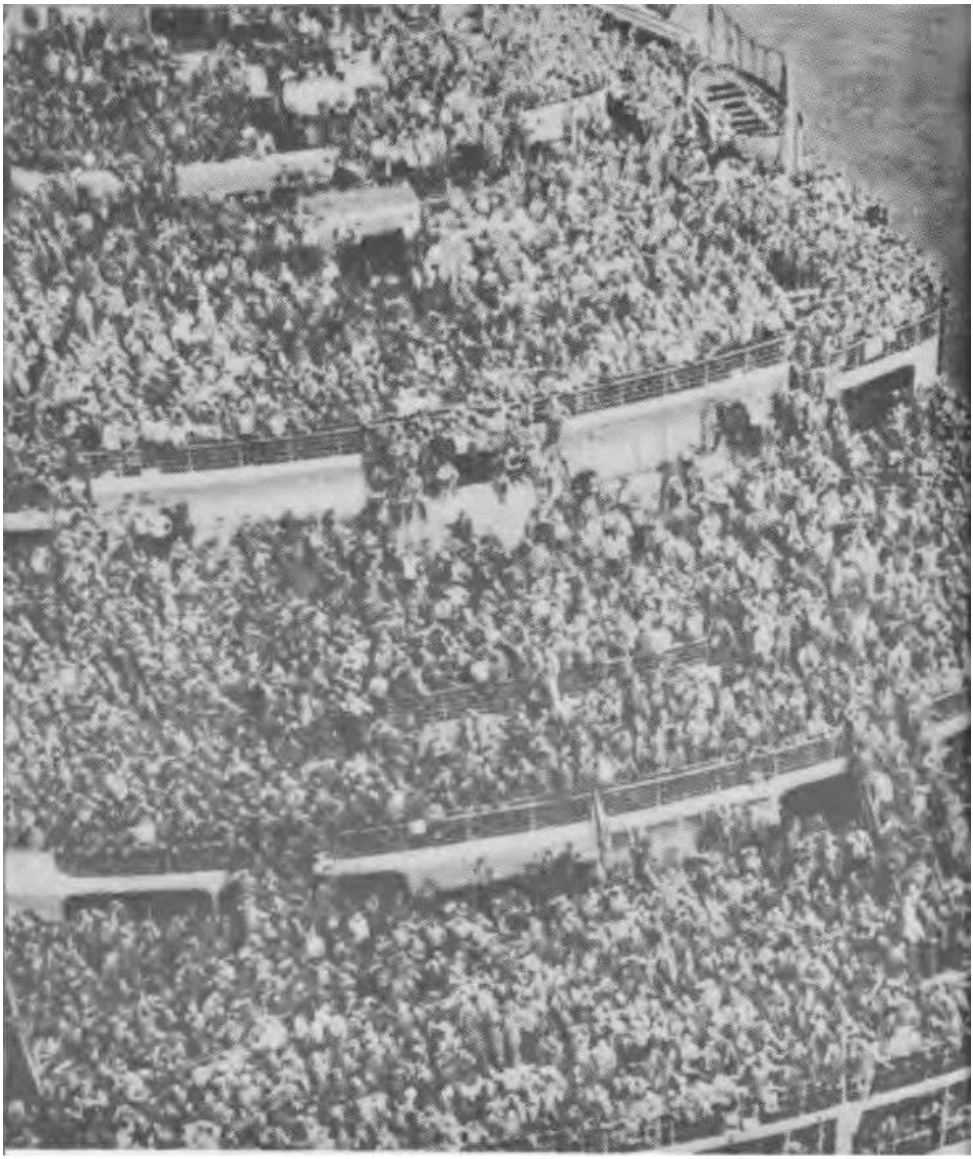

DIRECȚIA SPRE CASĂ, CU DUBLĂ ÎNCĂRCĂTURĂ

Planul prevedea: «... un om va trebui să doarmă ziua, pentru ca altul să-i poată folosi cuşeta în timpul nopții... Niciodată nu mi-a ajuns la ureche o plîngere a vreunuia dintre ei...» (p. 539-540).

Pachebotul «Queen Elizabeth» aduce ostașii americani acasă.

A SUPRAVIEȚUIT BOMBELOR ȘI LUI HITLER

Dar nici un edificiu, oricît de sfînt, nu va supraviețui războiului atomic. «... pînă și ruinele rămase de pe urma bombardării Germaniei nu ne-au mai adresat, parcă decît un palid avertisment despre ceea ce ar putea să însemne un viitor război pentru locuitorii Pămîntului» (p. 572).

Catedrala din Köln se înalță printre ruine.

PĂRTAȘI LA VICTORIE

«Rușii sînt generoși. Le place să invite oaspeți și să facă daruri... În ochii mei, rusul obișnuit are o pronunțată asemănare cu așa-numitul «american mijlociu» (p. 588)

Apusul și Răsăritul în sărbătoare, la Torgau.

Capitolul al XI-lea

Conferinţa de la Cairo

În timp ce luptele din vara şi toamna anului 1943 erau în toi, ni s-a dat de ştire că preşedintele Roosevelt şi primul ministru Churchill, împreună cu suitele lor de colaboratori, se pregăteau pentru o nouă întîlnire, de data aceasta lîngă Cairo. Pe atunci, Egiptul nu se afla în limitele teatrului nostru de operaţii militare, dar, în afară de misiunea de a ne ocupa de securitatea participanţilor în cursul trecerii lor prin zona de care răspundeam, ni s-a ordonat să asigurăm sedii protejate împotriva tuturor riscurilor pentru şedinţele preliminare şi pentru cazarea diferitelor persoane. Ca de obicei, o puzderie de agenţi ai serviciului secret au împînzit fiecare localitate unde preşedintele urma să se oprească, fie şi pentru scurtă vreme. Împreună cu membrii statului meu major, ei au început să desfăşoare activitatea de „cercetare“, avînd drept scop să garanteze securitatea lui Roosevelt, dar ducînd, totodată, în mod inevitabil la anunţarea cu surle şi trîmbiţe a sosirii sale.

Secretul care învăluia planurile legate de conferinţă a fost deconspirat, după cît se pare, fie la Washington, fie la Londra, şi guvernele noastre erau foarte îngrijorate de imensul număr de comentarii apărute în presa mondială, printre care cîteva detalii jenant de exacte publicate de ziarele din Cairo. Chiar şi după ce preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii au pornit la drum, Washingtonul şi Londra ne-au propus o radicală modificare a programului. Departamentul de Război ne-a sugerat ca locul

conferinței să fie mutat în Malta sau, dacă era posibil, chiar la Khartoum. Povara răspunderii ce ne revenea de a garanta securitatea lui Roosevelt şi Churchill creştea considerabil la gîndul că orice adept fanatic al nazismului era la curent cu toate mişcările lor. După matură chibzuință însă am recomandat stăruitor preşedintelui să nu modifice cu nimic planul inițial. Consideram că, dacă nu eram în stare să punem la adăpost de orice pericol pe participanții la conferință după ce luasem toate măsurile imaginabile de asigurare – inclusiv îngrădirea unor perimetre cu garduri de sîrmă ghimpată, păzite de numeroase sentinele, precum şi amplasarea unor baterii de artilerie antiaeriană –, atunci nu am fi izbutit decît să sporim riscurile mutîndu-ne brusc în altă parte, unde pregătirile nu mai puteau fi la fel de minuțioase. Pentru o escală-surpriză de o zi sau două ne-ar fi convenit aproape orice loc, dar securitatea unei conferințe care urma să dureze cîteva săptămîni putea fi asigurată numai prin pregătirile cele mai serioase.

Sosind în bazinul mediteranean înaintea lui Roosevelt, Churchill a avut o întrevedere cu mine în Malta, unde am purtat o lungă convorbire. După multe dezbateri, primul ministru s-a declarat de acord cu mine că era mai cuminte să respectăm planul inițial al conferinței şi a trimis preşedintelui o radiogramă în acest sens.

Churchill era însoțit de statul său major militar, ceea ce mi-a dat prilejul să-mi petrec toată ziua revăzînd o serie de teme importante atît pentru operațiile în curs, cît şi pentru cele viitoare.

Ca de obicei, Churchill spunea lucruri interesante şi spirituale. Nu am mai avut niciodată de-a face cu cineva capabil să întrețină o atmosferă atît de însuflețită printre comeseni. Comentariile sale pe marginea evenimentelor şi a personalităților erau incisive şi sarcastice, adesea extrem de amuzante. Aştepta cu mult entuziasm întîlnirea cu preşedintele Roosevelt, la care, după spusele lui, găsea totdeauna sursele de inspirație pentru a aborda problemele războiului şi ale păcii ce avea să urmeze. Primul ministru a zăbovit îndelung asupra unuia dintre subiectele lui favorite –

importanța unui atac împotriva Germaniei prin „pîntecele moale“ al Europei şi deci necesitatea de a menține ritmul ofensivei noastre în Italia şi de a-i lărgi cadrul, cuprinzînd o mare parte din litoralul septentrional al Mediteranei. În bazinul acesteia, el vedea mereu posibilități uriaşe şi hotărîtoare, pe cînd planul unei debarcări peste Canalul Mînecii îl lăsa rece. Cît de frecvent l-am auzit spunînd în legătură cu perspectivele operației „Overlord“:

— Trebuie să avem grijă ca nu cumva sîngele tinerilor americani şi englezi să înroşească fluxul mării, iar trupurile lor să acopere țărmul.

Nu mă puteam debarasa de sentimentul că opiniile lui Churchill erau influențate inconştient de două considerente care ieşeau din cadrul imediat al problemei militare. Nu mă bizuiam pe nimic concret pentru a-mi justifica acel sentiment, ştiu doar că nu eram singurul care se întreba din cînd în cînd ce pondere prezentau pentru el cele două considerente. Era vorba, în primul rînd, de preocuparea sa, în calitate de lider politic, pentru viitorul Balcanilor. Aveam toată înțelegerea pentru această preocupare, dar ca ostaş mă feream ca de foc de asemenea criterii în orientarea propriei mele atitudini. În al doilea rînd, exista la Churchill un fel de impuls lăuntric de a reabilita concepțiile sale strategice din primul război mondial, cînd fusese principalul promotor al campaniei din peninsula Gallipoli*. Mulți specialişti erau de acord că debarcarea de acolo eşuase mai mult din cauza erorilor de execuție decît dintr-un calcul greşit al posibilităților sale. Uneori aveam impresia că primul ministru ținea morțiş să profite de cel de-al doilea război mondial

* La 25 aprilie şi 6-8 august 1915, trupe australiene şi neozeelandeze au debarcat în peninsula Gallipoli, la vestul strîmtorii Dardanele, în tentativa de a scoate Turcia din război şi de a asigura comunicațiile maritime cu Rusia. Pregătită defectuos şi executată lamentabil, operația s-a soldat cu un grav eşec, înregistrînd pierderea a 252 000 de ofițeri şi soldați; aliații au trebuit să se retragă, evacuîndu-şi ultimele contingente la 6-8 ianuarie 1916. Socotit unul dintre principalii vinovați, Winston Churchill a trebuit să-şi dea demisia din postul de prim lord al Amiralității. – *Nota trad.*

pentru ca acest punct de vedere să fie acceptat de toată lumea.

În străvechiul palat al cavalerilor de Malta, Churchill ne-a decorat, pe Alexander şi pe mine, cu o medalie specială pe care ne-o trimisese regele Angliei şi din care nu aveau să se mai toarne altele la fel. Lucrurile s-au petrecut fără nici o ceremonie, ceea ce l-a determinat pe unul dintre oaspeți să remarce că un astfel de eveniment în acelaşi palat cu patru sute de ani mai înainte ar fi oferit garnizoanei din insulă ocazia să petreacă zile de-a rîndul în turniruri, alaiuri sărbătoreşti şi alte îndeletniciri tumultuoase.

La scurt timp după aceea am fost convocat în întîmpinarea lui Roosevelt, care sosea, pe calea mării, la Oran. Acolo l-am îmbarcat într-un avion şi l-am dus la o vilă de pe litoralul tunisian, care, printr-o coincidență, era cunoscută prin partea locului sub numele de „Casa albă". La acea dată, preşedintele avea un aer sănătos, optimist şi plin de încredere. El a rămas o zi în plus pentru a vizita cîmpurile de luptă din Tunisia şi, în timp ce le parcurgea, a făcut tot felul de ipoteze în jurul posibilității ca tot pe acele meleaguri să se fi desfăşurat bătăliile din antichitate, mai ales cea de la Zama*. După cîte ştiam noi doi, istoricii nu identificaseră niciodată cu precizie locul respectiv, dar, ținînd seama de elefanții pe care îi utilizaseră cartaginezii, eram siguri că trebuia să se fi aflat într-o cîmpie plată, şi nu în munții unde se desfăşuraseră cele mai multe dintre luptele noastre. Gustul pentru istorie al preşedintelui şi frecventele sale referiri la evenimentele trecutului făceau şi mai atractive convorbirile cu el pe teme militare. Acelaşi lucru se putea spune despre George Patton şi Winston Churchill.

În timp ce Roosevelt îşi lua prînzul împreună cu fata din Corpul auxiliar feminin care îi servea drept şofer, m-am îndepărtat puțin pentru a examina nişte tancuri incendiate.

---

* Bătălia de la Zama a avut loc în anul 202 î.e.n între romani, conduşi de Scipio Africanul, şi cartaginezi, în frunte cu Hanibal, soldîndu-se cu înfrîngerea acestora din urmă, din rîndul cărora au murit 20 000, iar 10 000 au fost luați prizonieri. – *Nota trad.*

La înapoiere, el m-a întrebat:

— Ike, dacă în urmă cu un an ai fi vrut să pariezi că astăzi preşedintele Statelor Unite va prînzi la o margine de drum în Tunisia, pe cît te-ai fi încumetat să pui rămăşag?

Plecînd de la acest punct, gîndul i s-a îndreptat spre extraordinarele evenimente ale anului care tocmai se încheia, spunîndu-mi, la început, cît de dezamăgit fusese că debarcarea în Africa avusese loc puțin după – în loc de puțin înainte de – alegerile din 1942. Mi-a vorbit despre Darlan, Boisson şi Giraud, apoi despre Italia şi Mussolini, precum şi despre neliniştea pe care o resimțise în perioada contraofensivei inamice de la Kasserine. Mi-a relatat unele împrejurări cînd fusese în dezacord cu Churchill, dar a adăugat, grav şi aproape cu emoție:

— Nimeni nu şi-ar putea dori un aliat mai bun şi mai dîrz decît acest bătrîn conservator.

Roosevelt dădea impresia că se distra de minune, dar amintirile sale au fost întrerupte de un agent din serviciul secret, care s-a apropiat de el pentru a-i spune:

— Domnule preşedinte, stăm aici de prea multă vreme. Ar trebui s-o pornim.

— Ce noroc pe dumneata că nu ai, ca mine, atîția şefi pe cap! – mi-a spus Roosevelt zîmbind.

Serviciul secret adusese energice obiecții împotriva prezenței preşedintelui pe fostele cîmpuri de luptă, dar eu cunoşteam atît de bine condițiile locale, încît am considerat că excursia nu prezenta nici un pericol. Fiind vorba de o deplasare efectuată prin surprindere, despre care nimeni nu fusese prevenit, securitatea oaspetelui nostru, departe de a suferi vreo ştirbire, nu avea decît de cîştigat.

Pentru a oferi generalului Marshall şi amiralului King răgazul să mai scape puțin din chinga inevitabilelor restricții ale oricărei călătorii împreună cu o suită prezidențială, i-am invitat să stea în vilişoara mea din Cartagina. Amîndoi şi-au exprimat fără rezerve plăcerea de a beneficia de o seară liniştită. Ambii mi s-au părut perfect sănătoşi şi într-o excelentă stare de spirit. Într-o discuție înainte de cină, amiralul King a abordat subiectul viitorului comandament al

operației „Overlord“, spunîndu-mi că, în primele lor convorbiri, preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii conveniseră ca comanda supremă să fie încredințată unui ofițer englez, poate pentru că în Mediterana conducerea aparținea deja unui american. Ulterior însă, cînd şi-a dat seama că efectivele americane în „Overlord“ vor precumpăni, pînă la urmă, asupra celor britanice, Roosevelt a ajuns la concluzia că opinia publică va reclama un comandant american. El l-a informat în acest sens pe Churchill, care a căzut de acord, deşi aceasta îl punea într-o situație cam jenantă față de Alan Brooke, căruia apucase să-i promită comanda.

În acelaşi timp, preşedintele spusese primului ministru că, dat fiind acest aranjament, era logic ca în Mediterana comandamentul să revină englezilor, deoarece acolo urma ca trupele din Imperiul britanic să furnizeze grosul efectivelor de uscat şi navale. Pentru moment, Roosevelt era decis să numească pe Marshall la conducerea operației „Overlord“, în ciuda stăruitoarei şi presantei opoziții a lui King şi a altora, care se temeau de consecințele ieşirii generalului din Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore.

În timpul expunerii făcute de amiral, generalul Marshall, cu un aer stînjenit, a păstrat cea mai deplină tăcere. Amiralul King a avut amabilitatea să adauge că, numai datorită faptului că eu eram cel desemnat să iau locul lui Marshall la Washington, putea să privească proiectul fără un sentiment de consternare. Dar, după părerea lui, era o greşeală să schimbi între ei componenții de bază ai unei echipe învingătoare şi avea de gînd să mai prezinte o dată preşedintelui argumentele sale.

În Malta, cu cîteva zile mai înainte, Churchill îmi vorbise şi el de această problemă. Era însă prima oară cînd auzeam pe un american discutînd despre comandamentul operației „Overlord“ altfel decît pe bază de zvonuri şi speculații. Cele relatate de amiralul King coincideau în cele mai mărunte detalii cu spusele primului ministru, aşa încît le-am considerat drept înştiințarea cvasioficială că va trebui curînd să părăsesc comandamentul teatrului de operații militare

pentru a mă înapoia la Washington.

În treacăt fie zis, deşi dezamăgit că „Overlord“ nu va fi condus de Brooke, Churchill îmi vorbise cu o satisfacție fără margini despre perspectiva numirii lui Marshall.

— E hotărîrea preşedintelui – mi-a declarat el. – Noi, englezii, vă vom accepta bucuroşi fie pe dumneavoastră, fie pe Marshall. Numirea lui – a continuat primul ministru – constituie o garanție că guvernul american va investi toate resursele sale în această acțiune.

Apoi s-a grăbit să adauge că Washingtonul „a procedat totdeauna aşa“, dar acum, ținînd seama de personalitatea viitorului comandant suprem, o va face cu şi mai mare intensitate. Atent, ca de obicei, să nu jignească amorul propriu al cuiva, Churchill m-a asigurat că era încîntat de rezultatele obținute pînă acum în Mediterana, dar şi-a exprimat convingerea că voi înțelege cît de chibzuită era măsura de a trece conducerea acestui teatru de război în mîinile unui englez, de vreme ce un american va comanda operația principală peste Canalul Mînecii.

În dimineața care a urmat convorbirii mele cu amiralul King, preşedintele Roosevelt mi-a pomenit pe scurt despre viitorul comandament al operației „Overlord“ şi, pînă la urmă, am reuşit să înțeleg că această problemă prezenta un imens interes pentru oficialitățile şi opinia publică din țară. Preşedintele nu a făcut nici o aluzie la decizia sa finală, mărginindu-se să-mi spună că se îngrozea la gîndul că nu-l va mai avea pe Marshal la Washington.

— Dumneata şi cu mine ştim cum îl chema pe şeful Marelui Stat-Major în războiul de secesiune, dar, cu excepția militarilor de carieră, puțini americani cunosc numele lui. Numai că este primejdios să faci schimbări într-o echipă învingătoare, a adăugat el, ca şi cum ar fi gîndit cu glas tare.

M-am mulțumit să-i declar că mă voi strădui să fac tot ce pot în funcția în care guvernul va găsi de cuviință să mă folosească.

În ziua următoare, Roosevelt şi suita sa au plecat la Cairo, lăsîndu-mi dispoziția să viu şi eu acolo peste două-trei zile, pentru a participa la conferință. Însoțit de principalii mei

colaboratori, cu excepția lui Alexander, care era bolnav, am pornit spre capitala Egiptului, pentru a ne expune părerea cu privire la forțele noastre în bazinul mediteranean.

Astfel de călătorii îmi dădeau posibilitatea să ofer o vacanță celor care alcătuiau personalul meu auxiliar. În mod normal, acestor oameni nu le rămînea aproape nimic de făcut în absența mea de la Marele Cartier General, aşa că invitam cu mine cît de mulți încăpeau în avion. Drept urmare, vestea unui voiaj spre o destinație îndepărtată era primită totdeauna cu multă satisfacție, deoarece însemna că patru pînă la şase dintre ei vor petrece un mic concediu, vizitînd locuri exotice şi văzînd privelişti interesante. Ofițeri, soldați şi membre ale Corpului auxiliar feminin au profitat de cîteva ocazii bine meritate, care altfel nu li s-ar fi ivit niciodată.

În măsura în care se puteau înregistra divergențe de opinii în materie de strategie între britanici şi americani la Conferința de la Cairo, eu şi colaboratorii mei am constatat că englezii se pronunțau şi acum în favoarea campaniei din Mediterana, pe care voiau s-o continue viguros, cu toate forțele disponibile, chiar dacă aceasta ar fi dus la o nouă întîrziere în declanşarea operației „Overlord". Americanii, dimpotrivă, refuzau să accepte cea mai mică sustragere din efectivele destinate ofensivei care urma să se desfăşoare la începutul verii următoare dincolo de Canalul Mînecii. Reprezentanții Statelor Unite insistau ca toate proiectele în legătură cu bazinul mediteranean să fie examinate exclusiv prin prisma eventualului folos pe care ele le-ar fi putut aduce debarcării în Franța. Pe de altă parte, englezii erau de părere că o concentrare maximă pe frontul italian avea şanse să ducă la un succes neaşteptat, care ar fi făcut din „Overlord" fie ceva inutil, fie o simplă acțiune de curățire.

Churchill şi unii dintre consilierii săi militari priveau încă planul de debarcare în Franța cu suspiciuni abia voalate. Din atitudinea lor reieşea că, pentru a evita gravele riscuri suplimentare pe care le implica o nouă operație de desant maritim, era suficient să investim în bazinul mediteranean toate resursele noastre terestre, aeriene şi navale. Cu alte cuvinte, lăsau britanicii să se înțeleagă, depunînd eforturi

sporite pe frontul din Italia, debarcînd în Iugoslavia, ocupînd Creta, insulele Dodecanezului şi Grecia, am fi dat o grea lovitură Germaniei, fără a mai înfrunta primejdiile inerente unui atac de mare anvergură în Europa de nord-vest. Propriul meu stat-major – inclusiv ofiţerii englezi din cadrul său – continua însă, ca şi mine, să adere la punctul de vedere stabilit cu un an şi jumătate mai înainte, şi anume că numai o operaţie efectuată peste Canalul Mînecii putea să concentreze toate forţele noastre şi să dobîndească rezultate hotărîtoare.

Debarcarea în Normandia înfăptuindu-se ulterior cu succes, fără pierderi excesiv de mari, este lesne ca astăzi să treci cu vederea foarte autenticele riscuri şi pericole pe care le prezenta planul operaţiei. Dacă am fi suferit o înfrîngere zdrobitoare în Franţa, cei ce critică actualmente rezervele unora faţă de „Overlord" ar condamna la fel de necruţător pe cei ce au stăruit în favoarea debarcării. Adversarii acesteia se temeau de o reeditare a războiului de tranşee din 1914-1918. Pentru britanici, amintirea luptelor de lîngă Passchendaele şi de pe creasta Vimy* era încă vie şi dureroasă. Nimeni dintre noi nu dorea ca asemenea experienţe să se repete. În plus, raidul de la Dieppe din vara anului 1942 nu făgăduia deloc o debarcare uşoară pe ţărmul francez. Efectuat de o puternică formaţie canadiană, raidul se soldase cu un ridicat procent de pierderi**. De pe urma lui am tras o serie de învăţăminte

---

* La 9-10 aprilie 1915, trupele canadiene au luat cu asalt poziţiile germane de pe creasta Vimy, în nordul Franţei; a fost singurul „succes" al unei ofensive britanice care a continuat pînă la 15 aprilie fără nici un rezultat, dar cu pierderi imense (britanicii – 84 000 de morţi şi răniţi, germanii – 75 000).

La 16 iulie 1917, în apropiere de satul Passchendaele (Belgia), britanicii şi francezii au declanşat o ofensivă care a durat pînă la 10 noiembrie. Aliaţii au reuşit să înainteze numai 5 mile, englezii pierzînd aproximativ 300 000 de oameni, francezii – 8 258, iar germanii – 260 000. – *Nota trad.*

** La 29 august 1942, 5 000 de ofiţeri şi soldaţi, în majoritate canadieni, dar şi cu participare britanică, au întreprins un raid împotriva portului francez Dieppe, ocupat de nazişti. După o luptă scurtă şi sîngeroasă, atacatorii au pierdut 3 350 de morţi şi răniţi, 28 de tancuri şi

care mai tîrziu ne-au prins bine, dar prețul plătit de canadieni încă ne mai stătea pe suflet.

Sensibilizați de asemenea experiențe ale trecutului, unii – printre care şi cîțiva americani – s-au lăsat tentați de ideea că era mai înțelept să evităm riscurile unei traversări a Canalului Mînecii, intensificînd în schimb, pînă la limita capacităților aliate, campania în Italia şi în restul bazinului mediteranean.

Adaug, totuşi, că nu l-am auzit niciodată pe Churchill cerînd sau propunînd să renunțăm cu desăvîrşire la „Overlord". După cîte îmi puteam da seama, el era convins că, odată şi odată, într-un viitor imprecis, aliații vor întreprinde expediția peste Canalul Mînecii. În acelaşi timp însă aprecia că trebuia să atacăm energic pe alte fronturi, pînă în ziua cînd inamicul va fi silit să-şi retragă majoritatea trupelor din Europa de nord-vest, permițîndu-ne să debarcăm acolo uşor şi fără riscuri.

În numele Marelui Cartier General Aliat am expus la Conferința de la Cairo un alt punct de vedere, şi anume că, aşa cum stipulau ordinele primite de noi, țelurile imediate ale campaniei din Italia fuseseră atinse odată cu capturarea aerodromurilor de lîngă Foggia şi cu intrarea în Napoli, port care satisfăcea necesitățile noastre de asigurare tehnico-materială. Eram de acord că armatele aliate din Mediterana ar fi adus cel mai substanțial ajutor cu putință viitoarei ofensive din nord-vestul Europei dacă ar fi putut ajunge repede pînă în valea Padului, unde să-şi concentreze forțele pentru a amenința inamicul cu pătrunderea noastră în Franța pe drumurile de munte ale Rivierei. Tot de acolo mai aveam posibilitatea să înaintăm spre nord-est, în direcția Triest şi defileul Ljubljana, pînă în Austria, fiind, totodată, în stare să lansăm, pe căile maritime cele mai scurte, operații de desant maritim în sudul Franței sau pe țărmul Mării Adriatice. După părerea noastră însă, nu am fi fost în stare să înaintăm pînă în valea Padului în cursul iernii 1943-1944

---

cîteva nave de desant, supraviețuitorii fiind nevoiți să se retragă în grabă. – *Nota trad.*

decît cu condiția să oprim imediat dislocarea în Anglia a trupelor noastre din bazinul mediteranean, unde să concentrăm la maximum forțele aliate. Numai cu efectivele pe care le aveam pe atunci în vedere nu consideram că vom reuşi să ajungem în valea Padului înainte ca sezonul de vară să permită din nou efectuarea de operații terestre, aeriene şi navale.

În concluzie, pe frontul din Mediterana era necesar să ne mulțumim cu un obiectiv mai modest, căci, pentru a asigura ocuparea văii Padului, ar fi trebuit să reținem de la plecarea în Anglia trupe atît de numeroase şi tehnică de luptă de o importanță atît de vitală, încît operația „Overlord“ nu ar mai fi putut fi întreprinsă în primăvara anului 1944.

Recomandarea pe care am făcut-o Conferinței de la Cairo a fost, ca şi în alte dăți, să nu angajăm nici o acțiune în Mediterana decît dacă ea reprezenta un sprijin direct pentru „Overlord“ şi să accelerăm cît mai mult regruparea forțelor noastre în Anglia, potrivit planului. Fireşte, în bazinul mediteranean trebuia să reținem efective suficiente pentru a păstra ceea ce cucerisem şi a sili pe naziști să-şi imobilizeze în zonă un număr considerabil de soldați.

Acesta a fost programul adoptat de Conferința de la Cairo, aşa că transportul de trupe şi tehnică de luptă spre Marea Britanie a continuat fără întrerupere. Totuşi, ni s-a atras atenția asupra valorii psihologice pe care urma să o aibă intrarea noastră în Roma, punct pe care Churchill l-a subliniat stăruitor.

Din nou am avut prilejul să mă întreținîn particular cu preşedintele Roosevelt, care, în cursul unei asemenea întîlniri, m-a decorat, fără nici o ceremonie, cu Legiunea de Merit. Discuțiile sale se axau mai mult asupra problemelor postbelice decît ale celor privind operațiile din viitorul apropiat. Mi-a înfățişat opiniile sale în legătură cu ocuparea Germaniei după victorie şi a plecat urechea cu simpatie la teza mea că ocupația va trebui să devină sarcina unor organe civile de guvernămînt, imediat ce exigențele războiului o vor permite. Preşedintele a menționat doar în treacăt situația politică internă a Statelor Unite, mărginindu-se să-mi spună

că, oricît de mult îşi dorea să devină iar un simplu cetăţean, trebuia, pare-se, să candideze din nou la preşedinţie.

Într-o seară, generalul Marshall m-a invitat pe mine şi pe alţi cîţiva ofiţeri la cină. A fost o masă excelentă, tipic americană, cu curcan şi cu tot ce se mai serveşte de obicei împreună cu această pasăre. Pe cînd oaspeţii se pregăteau de plecare, unul dintre ei i-a spus generalului Marshall:

— Vă mulţumesc din suflet pentru minunata cină de Ziua recunoştinţei*.

M-am uitat, uluit, de jur împrejurul meu:

— Iată ce-i în stare să facă războiul dintr-un om. Habar nu aveam că azi este Ziua recunoştinţei.

O întîmplare agreabilă pe plan personal care s-a petrecut cu ocazia călătoriei la Cairo a fost ordinul primit din partea şefului Marelui Stat-Major de a-mi lua două zile de odihnă şi recreaţie. Am profitat de ele pentru a face o vizită în goană la Luxor, unde Egiptul antic înălţase cetatea Tebei, şi o plimbare de cîteva ore la Ierusalim şi Betleem. Era primul meu contact cu aceste părţi ale lumii şi, mai mult decît orice altceva în cursul războiului, viul interes cu care am contemplat vestigiile civilizaţiilor străvechi mi-a descătuşat fugitiv mintea de necontenitele preocupări în legătură cu problemele militare.

Capitolul al XII-lea

Italia

* Sărbătoare oficială în Statele Unite (ultima joi a lunii noiembrie), în amintirea primilor colonişti britanici care au traversat cu bine Oceanul Atlantic pentru a se stabili pe teritoriul actualului stat Massachusetts. Curcanul este o mîncare tradiţională în această zi. – *Nota trad.*

De la Cairo, preşedintele Roosevelt şi suita sa de consilieri şi-au continuat drumul spre Teheran, în vreme ce eu m-am întors la teatrul meu de operaţii militare. Statul-major înaintat era tocmai în curs de mutare la Caserta, un orăşel lîngă Napoli. Se punea la punct, într-un ritm accelerat, planul de a transfera tot acolo în întregime Marele Cartier General, schimbare pe care o consideram necesară, căci mă aducea mai aproape de linia frontului. În afară de aceasta, treburile noastre în Africa nu mai prezentau atîta importanţă, deoarece acum necesităţile de a recurge la porturile acestui continent se reduceau necontenit, pe măsură ce transporturile maritime plecate din Statele Unite şi Marea Britanie puteau ajunge direct în porturile italiene ocupate. Un alt obiectiv al mutării era de a permite concentrarea masivă a sistemelor de comandă şi asigurare tehnico-materială în apropiere de cîmpul de luptă. În sfîrşit, mutarea cartierului genera se recomandă de fiecare dată cînd personalul său se „oploşeşte“ aşa ca cel de la Alger, adică atunci cînd ofiţerii de stat-major se lasă prea absorbiţi de avantajele unui trai dus la mare distanţă de trupele din linia întîi şi de adevăratele probleme ale războiului.

O inspecţie făcută imediat de-a lungul întregului front mi-a dovedit încă o dată cît de întemeiată era previziunea noastră că operaţiile în Italia pe timpul iernii vor avea de înfruntat gigantice piedici şi dificultăţi, mai ales pentru că nu vor beneficia de sprijinul continuu cu foc al marelui nostru atu – o forţă aeriană covîrşitor superioară celei inamice. Ştiam că, pentru a susţine moralul trupelor, vor fi necesare un control atent al tuturor acţiunilor de luptă şi eforturi neprecupeţite din partea comandanţilor. Evident, aveam intenţia să mă aflu prin apropiere, pentru a da o mînă de ajutor la nevoie.

O nouă piesă de tehnică militară pe care am început s-o primim pe atunci a fost un veritabil dar al zeilor. E vorba de aşa-numitul „tankdozer“. Ori de cîte ori se retrăgeau cu un pas înapoi, germanii luau măsuri pentru a arunca în aer toate podurile şi podeţele de pe traseul mizerabilelor şosele de ţară; în acelaşi fel era nimicit fiecare drum tăiat în

povîrnişurile abrupte ale munţilor. Pentru a le face cît de cît utilizabile, ne vedeam siliţi să recurgem la omniprezentele buldozere. Aceste maşini trebuiau să lucreze în linia întîi, uneori chiar în faţa ei, astfel ca materialele de aprovizionare necesare să parvină trupelor, iar răniţii să poată fi evacuaţi.

Pentru a contracara această activitate, inamicul folosea cuiburi mascate de mitraliere şi alte arme de calibru mic, dar cu tragere lungă, care, de la adăpostul unei distanţe de peste 300 m, îşi concentrau focul asupra celor ce lucrau pe buldozere, adesea distrugînd şi maşinile. Aflînd despre această dificultate, cineva cu imaginaţie şi cu scaun la cap de pe frontul producţiei din Statele Unite a rezolvat problema, transformînd pur şi simplu în buldozere o serie de tancuri de tip „Sherman". Acestea erau invulnerabile la focul oricărei arme de infanterie şi nu puteau fi distruse decît cu proiectile antitanc sau mine de mare calibru. De atunci, formaţiile noastre de genişti de pe linia frontului au început să beneficieze de un grad de securitate atît de ridicat, încît oamenii simţeau un real imbold să solicite acest gen de activitate aventuroasă. Nimeni dintre noi nu a izbutit să identifice pe inventatorul „tankdozerului", dar, dacă s-ar fi aflat în mijlocul nostru, l-am fi aclamat şi decorat cu toate medaliile pe care i le-am fi putut prinde pe piept.

Un principiu de bază în efectuarea unei operaţii auxiliare sau de sprijin este că ea trebuie să coste cît mai puţin cu putinţă. Scopul fiind de a provoca o risipire a forţelor vrăjmaşe, acţiunea nu poate fi considerată ca reuşită decît atunci cînd afectează proporţional mai serios resursele inamicului decît pe ale noastre. E limpede însă că operaţia auxiliară trebuie să pună în pericol ceva de preţ pentru inamic şi că forţele noastre trebuie să fie destul de masive pentru a da consistenţă pericolului. Dacă nu se respectă aceste două condiţii, duşmanul îşi poate îngădui să nici nu ia în seamă întreaga operaţie.

Cîteva motive ne făceau să credem că în Italia naziştii vor reacţiona la ameninţarea pe care o reprezentau trupele noastre şi că vor rezista pînă la limita capacităţilor lor. „Complexul cuceritorului" aproape că îi silea să procedeze

aşa, după cum îi determinase să trimită mai departe oameni şi muniţii în Tunisia mult timp după ce nu le mai rămăsese nici o şansă de a restabili situaţia. La fel se întîmplase şi în Sicilia la o scară mai redusă. Roma avea, de asemenea, o imensă valoare psihologică, iar resursele industriale ale Italiei de nord prezentau o mare importanţă economică pentru germani.

Deţinînd supremaţia pe mare şi dispunînd de Napoli ca punct terminus al căii de comunicaţii, nouă ne venea mult mai uşor să întreprindem operaţii active în Italia meridională şi centrală decît inamicului, care era obligat să-şi aducă toate cele necesare pe ruta lungă, sinuoasă şi vulnerabilă care traversează Alpii. Problema care a început să se ridice în faţa noastră acum era aceea de a provoca lupta, dar cu prudenţă şi chibzuinţă, pentru a nu irosi inutil efective şi tehnică de luptă, care puteau fi folosite în cadrul operaţiei „Overlord". Trebuia să ne călăuzim după un plan care să evite eşecurile, atacurile prea costisitoare şi cheltuielile excesive de materiale, continuînd însă să stîrnească nelinişte în tabăra inamică şi împiedicînd-o să-şi reducă forţele din Italia pentru a-şi întări dispozitivul în Europa de nord-vest.

În cadrul campaniei de iarnă aveam de gînd să declanşez ofensive de proporţii mici, minuţios planificate şi cu succes garantat în fiecare caz. Aşa ne cerea obiectivul stabilit şi necesitatea de a susţine moralul trupei în condiţiile inevitabil deprimante din munţii Italiei.

Odată cu venirea toamnei, vremea se înrăutăţise considerabil. Soldaţii americani, plini de un sarcastic dezgust, făceau frecvente aluzii la „însorita Italie". Avînd de furcă cu căi ferate distruse, poduri năruite şi numeroase tronsoane de drumuri aruncate în aer, înaintarea se efectua cu dificultate, chiar în lipsa unei împotriviri a inamicului. Ţinutul însuşi era ideal pentru apărare. Terenul era întretăiat de rîuri, unele dintre ele încolăcindu-se în atîtea meandre, încît trebuia să le traversăm de cîteva ori.

Divizia 34, de pildă, a întîlnit de trei ori în drumul său rîul Volturno. Într-o noapte, locţiitorul comandantului, generalul de brigadă B.F. Caffey, se înapoia de pe front într-

un jeep al cărui şofer i-a declarat că nu pricepea nici în ruptul capului cum de o țară putea să fie atît de „trăsnită". Întrebat de Caffey de ce şi-a format această părere despre Italia, soldatul a dat o replică antologică:

— Păi, în țara asta aiurită, fiecare nenorocit de rîu se cheamă Volturno.

În defileurile muntoase, germanii au construit poziții de apărare aproape inexpugnabile, punînd ingeniozitatea americană la cele mai grele încercări. La scurt timp după cucerirea Muntelui Camino am fost dus într-un loc unde, pentru a ataca din flanc una dintre aceste fortărețe montane, un mic detaşament făcuse o remarcabilă demonstrație de alpinism. Nu am înțeles niciodată cum de au fost în stare oamenii noştri, în ciuda echipamentului greu care le stînjenea mişcările, să se cațere cu ajutorul frînghiilor pe nişte stînci atît de abrupte şi de înalte. Cred că orice specialist în sporturi alpine ar fi cercetat cu inima îndoită locul respectiv înainte de a-l escalada. Cu toate acestea, detaşamentul a ajuns în vîrf şi, dibuind unde era adăpostul comandantului de companie, a dat năvală şi l-a luat prizonier pe căpitan, care a bolborosit:

— Cum de ați ajuns aici? Pe stîncile astea e imposibil de urcat!

Atît Armata 5 americană, cît şi Armata 8 britanică luptau în ținuturi cu relief dificil, deşi în sectorul american terenul era mai muntos. Principalele probleme care i se puneau lui Montgomery în perioada sfîrşitului de toamnă erau rîurile, noroiul şi inamicul. Şi totuşi, ai noştri înaintau pe întregul front, încet, dar fără întrerupere.

La 15 noiembrie 1943, Armata 5 era alcătuită din diviziile americane 3, 34 şi 45 infanterie, 82 aeropurtată şi 1 blindată, precum şi din diviziile 46 şi 56 infanterie britanice şi 7 blindată. Dar divizia 1 blindată nu-şi dislocase încă tot efectivul în Italia, iar diviziile 82 aeropurtată şi 7 blindată urmau să fie retrase curînd de pe front pentru a fi transferate în Anglia. Armata 8 a lui Montgomery avea 6 divizii: 5, 78 şi 1 – toate trei canadiene –, 8 indiană, 2 neozeelandeză şi 1 aeropurtată.

În toamnă am luat măsuri pentru a aduce din Africa pe cîmpul de luptă italian corpul de armată francez de sub comanda generalului Juin. Pentru a dispune de efective sporite într-o campanie care, după părerea mea, avea să fie de mare ajutor viitoarei debarcări în nord-vestul Europei, am propus Washingtonului întărirea contingentului american cu două-trei divizii proaspete de îndată ce se va ivi vreo posibilitate.

La 2 decembrie 1943, un incident extrem de regretabil şi de supărător a avut loc la Bari. Foloseam acest port pentru asigurarea tehnico-materială a Armatei 8 şi a puternicelor forțe aeriene pe care le concentram în Italia. Rada era veşnic înțesată de nave şi portul însuşi se situa neplăcut de aproape de cîteva baze aeriene inamice de pe celălalt țărm al îngustei Mări Adriatice.

În noaptea amintită, Bari a fost supus unui raid de bombardament care ne-a pricinuit cele mai mari pierderi suferite vreodată de pe urma unui singur atac aerian în tot cursul campaniilor aliate din Mediterana şi Europa. Inamicul ne-a scufundat 16 vase, unele dintre ele avînd la bord o încărcătură deosebit de prețioasă. Consecințele cele mai grave le-a avut lovirea unui tanc petrolier: țîşnind din rezervoarele sparte, lichidul arzînd a incendiat multe din navele din apropiere. În situația creată, o împrejurare specială ar fi putut avea cele mai nefaste repercusiuni. Unul dintre vasele cuprinse de flăcări transporta în cală o cantitate de iperită pe care eram siliți s-o cărăm tot timpul cu noi, nefiind siguri dacă germanii aveau sau nu intenția de a utiliza gazele toxice. Din fericire, vîntul sufla dinspre țărm, aşa încît iperita, care se răspîndea în văzduh, nu a făcut victime. Dacă însă vîntul ar fi bătut în direcție contrară, urmările ar fi fost catastrofale, mai ales că ne-ar fi venit extrem de greu să explicăm prezența gazului, chiar dacă îl fabricam şi îl transportam numai pentru a putea trece la represalii în eventualitatea unei inițiative luate prin surprindere de inamic.

Ca rezultat al acestei nefericite întîmplări, am înființat un sistem mult mai perfecționat de informare şi control pentru

coordonarea apărării antiaeriene a forțelor de uscat, navale şi aeriene. A fost ultima lovitură serioasă înregistrată de trupele de sub comanda mea din partea aviației inamice în bazinul mediteranean.

Un incident legat de cele petrecute la Bari ilustrează în mod convingător faptul că războiul se duce mai curînd pe tărîmul posibilului şi al estimărilor decît pe cel al certitudinilor. Nu e bine niciodată să fii prea sigur de viitor! În după-amiaza premergătoare atacului de la Bari, mareşalul aerului Sir Arthur Coningham, comandantul aviației de sprijin a Armatei 8, a ținut o conferință de presă. Forțele aeriene germane suferiseră o înfrîngere zdrobitoare, fiind aproape eliminate din zona propriu-zisă a frontului, aşa încît Coningham ajunsese la concluzia că nu mai aveau capacitatea de a interveni în cursul campaniei. Ziariştilor care îl ascultau le-a declarat pe un ton categoric:

— Voi lua drept o insultă şi un afront personal orice încercare făcută de „Luftwaffe“ de a întreprinde vreo acțiune cît de cît importantă pe acest front.

În dimineața următoare, Coningham nu mai ştia pe unde să scoată cămaşa, iar amicii săi din presă nu l-au lăsat cu nici un chip să uite arbitrara şi incompetenta declarație din ajun.

În prima zi de Crăciun, ultima dată cînd am inspectat trupele noastre care luptau în Italia, linia frontului avea în mare traseul Ortona-Arielli-Orsogna-malul de est al rîurilor Sangro, Peccia şi Gorigliano. Lunga şi sîngeroasa bătălie pentru Muntele Cassino a început după plecarea mea de pe teatrul de operații militare.

Soldatului de pe front nu-i pasă prea mult dacă Înaltul Comandament trece o operație în rîndul celor „secundare“. În cazul de față, calificativul nu diminua cu nimic dificultățile de care se izbeau trupele noastre. Ploua cu găleata şi cursurile de apă se transformau în torente. Vremea se răcea zi de zi. Oamenii şi vehiculele se înfundau în noroi. Luptele continuau însă cu aceeaşi îndîrjire. Pozițiile de apărare ale germanilor, săpate adesea direct în stîncă, țineau sub foc toate căile de acces, şi fiecare metru de teren era cucerit

numai cu preţul unor trudnice manevre pe povîrnişurile muntoase şi numai după ce artileriştii sau genişti noştri îi scoteau pe mitraliorii inamici din adăposturile lor.

La începutul lui decembrie mi s-a adus la cunoştinţă că pe drumul de întoarcere în Statele Unite preşedintele Roosevelt va trece din nou prin zona noastră. Am plecat la Tunis pentru a-i ieşi în întîmpinare. Cu cîteva ore înainte de sosirea lui am primit din partea generalului Marshall o radiogramă cam trunchiată, în care era vorba despre nişte detalii administrative legate de iminenta mea numire într-un alt post. Scriind mesajul, generalul Marshall îşi închipuise probabil că, pe baza informaţiilor sosite la statul-major, eram la curent cu toate amănuntele noii mele misiuni. Nefiind însă în posesia unor astfel de informaţii, nu am putut descifra exact semnificaţia radiogramei. Preşedintele a sosit pe la mijlocul după-amiezii şi, de cum s-a instalat în maşină, a lămurit misterul printr-o singură frază scurtă:

— Ştii, Ike, dumneata vei comanda operaţia „Overlord".

Trebuind să punem de îndată la punct detalii ale programului său din ziua următoare, nu am avut pe moment posibilitatea să mai vorbim despre noua mea misiune, aşa că nu am reuşit să-i spun decît:

— Domnule preşedinte, îmi dau seama că o asemenea numire v-a obligat să luaţi hotărîri dificile. Sper să nu vă dezamăgesc.

Restul după-amiezii l-am petrecut organizînd călătoria lui Roosevelt în Malta şi Sicilia. În Malta, preşedintele dorea să înmîneze lordului Gort şi, prin el, garnizoanei din insulă o Citaţie prezidenţială pentru brava luptă de apărare purtată în 1941 şi 1942. În Sicilia voia să inspecteze un aerodrom american şi să-l decoreze personal pe generalul Clark. Ambele dorinţe i-au fost împlinite, dar, din cauza unor defecţiuni mecanice ale avionului său, nu şi-a putut continua drumul spre Statele Unite în aceeaşi zi, aşa cum prevedea programul. Cei de la serviciul secret erau enervaţi şi plini de teamă, dar Roosevelt mi-a mărturisit că se decisese în orice caz să petreacă încă o noapte la Cartagina şi că, dacă nu s-ar fi ivit un motiv temeinic de întîrziere, ar fi născocit el

un pretext. Mi-am exprimat mirarea, deoarece îmi închipuiam că nimeni nu ar fi cutezat să pună în discuție dreptul președintelui Statelor Unite de a stabili amănuntele propriei sale călătorii. El mi-a răspuns apăsînd pe fiecare cuvînt:

— Se cunoaşte că n-ai avut ocazia să te cerți cu cei de la serviciul secret!

În timpul vizitei, Roosevelt a abordat în cîteva rînduri probleme legate de iminentul meu transfer la Londra. Mi-a spus că, avînd deplinul acord al generalului Marshall, mă numise comandant al „Overlord"-ului, deoarece aprecia că factorul timp nu mai îngăduia nici o întîrziere în ocuparea postului respectiv. Mi-a mai spus că la început se gîndise să încredințeze generalului Marshall această misiune, pe considerentul că era indicat ca ofițerii superiori să facă rotație între activitatea şi onorurile statului-major şi cele ale comandamentului de campanie. După matură chibzuință însă ajunsese la concluzia că nu se putea lipsi de Marshall la Washington, mai ales pentru funcția sa din cadrul Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore. Roosevelt a subliniat că tocmai prestigioasa prezență a lui Marshall în sînul Comitetului i-a inspirat dintotdeauna un puternic sentiment de încredere în deciziile adoptate de acest organism. A mai adăugat apoi că, deşi englezii l-ar fi acceptat cu plăcere pe Marshall la conducerea „Overlord"-ului, toți colaboratorii președintelui se declarau satisfăcuți de hotărîrea pe care o luase.

Pe Roosevelt îl preocupau în mod deosebit două probleme care mie nu mi se păreau chiar atît de importante, dar cărora el şi Harry Hopkins le atribuiau o semnificație specială. Prima privea momentul cînd se va anunța numirea mea; pînă la urmă, s-a stabilit că președintele o va face la Washington, pînă atunci ea rămînînd strict secretă. A doua problemă se referea la titlul pe care aveam să-l port în calitate de conducător al operației „Overlord". Roosevelt a adus de cîteva ori în discuție termenul „suprem", dar deocamdată nu s-a pronunțat definitiv, mulțumindu-se să arate că va trebui să inventeze un titlu care să scoată în relief importanța acordată

de aliați acțiunii ce se pregătea.

La cîteva zile după plecarea sa am primit din partea generalului Marshall o foaie de hîrtie care a rămas şi astăzi pentru mine una dintre cele mai dragi amintiri din cel de-al doilea război mondial.

Din partea preşedintelui către mareşalul Stalin.

S-a adoptat hotărîrea ca generalul Eisenhower să fie numit în funcția de comandant al operației „Overlord".

Roosevelt

Cairo, 7 dec. 43

Dragă Eisenhower, m-am gîndit că ți-ar face plăcere să păstrezi rîndurile de mai sus spre aducere aminte. Le-am scris eu, în mare grabă, la încheierea şedinței finale de ieri şi preşedintele le-a semnat imediat.

Gl. M.

Pentru mine, valoarea reală a acestei însemnări neoficiale rezidă în postscriptumul lui Marshall. Încă din toamna anului 1943 circulau bîrfeli mincinoase şi răuvoitoare potrivit cărora între el şi mine izbucnise un conflict personal pe tema funcției de comandant al operației „Overlord". Mulți prieteni de-ai mei ştiau că aş fi preferat să rămîn undeva pe teatrul de acțiuni militare decît să mă întorc la munca de birou de la Washington. Dar nici eu, nici generalul Marshall nu ne-am pretat vreodată la manevre de culise pentru a ocupa un post, fie în perioada de pace, fie în anii războiului. Niciodată nu mi-am manifestat în prezența cuiva preferința pentru o funcție anume şi ştiu că nici Marshall nu a făcut una ca asta. De fapt, sub raport personal, aş fi dorit mai mult ca orice să rămîn comandantul forțelor aliate din bazinul mediteranean.

Solicitudinea cu care Marshall mi-a trimis scrisoarea de la Cairo, ştiind bine cît de mult o voi prețui, nu era nicidecum gestul unui adversar iritat de înfrîngerea suferită în cursa pentru „slujbă". Deşi cu el nu am abordat niciodată chestiunea în mod direct, am intuit de la bun început că cuvîntul lui atîrnase în balanță mai greu decît al oricărei alte

persoane în problema numirii mele la conducerea „Overlord“-ului. Încă de la prima noastră întîlnire, la începutul războiului, nu am simțit pentru el decît lealitate şi un respect fără margini. Dealtfel, comunicasem preşedintelui Roosevelt convingerea mea că nimeni nu putea dirija operația „Overlord“ cu mai mari perspective de succes decît Marshall. Eram sigur pe atunci – aşa cum sînt sigur şi acum – că pe cîmpul de luptă ar fi dovedit aceleaşi calități excepționale ca şi în complexele sarcini pe care le avea de îndeplinit la Washington.

Bineînțeles, îmi dădeam seama de aprecierea şi încrederea ce mi se arătau prin alegerea mea în această dificilă funcție şi le prețuiam aşa cum se cuvenea. Totuşi, în vreme de război, un comandant militar care este mutat dintr-o muncă într-alta cade totdeauna pradă unei stări de oarecare deprimare. Prin însăşi natura activității sale, el şi-a creat strînse legături cu prietenii şi colaboratorii apropiați şi s-a familiarizat cu nenumărate probleme complicate, astfel că resimte un fel de şoc traumatic la gîndul că va trebui să ia treaba de la capăt, punînd pe picioare organismele de lucru, alcătuind statele-majore şi elaborînd planurile necesare pentru declanşarea unei noi operații. Colac peste pupăză, în plină campanie activă, eu şi cei pe care îi luam cu mine abandonam pe o perioadă de cîteva luni arena crîncenelor înfruntări nemijlocite pentru a trece la o muncă de studiu, cercetare şi planificare.

Sistemul de organizare a comandamentului care ființa în bazinul mediteranean la sfîrşitul anului 1943 era rezultatul unui proces evolutiv, al cărui debut trebuia căutat cu mult în urmă, în vremea febrilelor zile de la Londra din vara şi toamna lui 1942.

În noiembrie 1942, aliații debarcaseră în Africa cu o serie de idei preconcepute despre zonele în care aveau să fie folosite trupele britanice şi americane. Comandamentul fusese structurat în aşa fel, încît să se potrivească condițiilor prevăzute. În clipa cînd am constatat că cerințele militare se deosebeau radical de cele la care ne aşteptam, a trebuit să purcedem la reorganizarea comandamentului şi a statului-

major. Se desprindea limpede concluzia că în viitoarea operație trebuia să ne ferim de situații necesitînd o revizuire fundamentală a structurii comandamentului în toiul luptelor şi să adoptăm o formulă care, avînd o bază trainică şi flexibilă, putea face față oricărei eventualități probabile.

Experiența noastră în Mediterana a confirmat adevărul că unitatea, coordonarea şi conlucrarea sînt cheile succesului. Războiul se desfăşoară în cele trei elemente, dar nu există un război terestru separat de cel naval sau de cel aerian. Atunci cînd mijloacele disponibile din toate trei elementele se combină şi se coordonează în mod eficient împotriva unui obiectiv comun, ales cu grijă, se obține un randament maxim. Obiectivele fizice pot fi despărțite între ele de suprafața unui întreg continent sau ocean, totuşi, nimicirea lor trebuie să contribuie în cea mai mare măsură posibilă la realizarea planului complex de operații. Iată în ce constă coordonarea.

Aveam nevoie de colaboratori care nu numai să înțeleagă acest adevăr, ci să aprecieze corect şi importanța moralului trupelor, dovedind că sînt capabili să instaureze şi să mențină o stare de spirit corespunzătoare în rîndurile lor. Luînd pe fiecare în parte, printre factorii de care depinde succesul în război, moralul se situează pe primul loc. Superioritatea față de inamic în alte domenii esențiale – conducere, disciplină, efective, tehnică de luptă, mobilitate, aprovizionare tehnico-materială şi servicii – reprezintă condiția prealabilă a unui moral ridicat. Bineînțeles, acesta atinge nivelul cel mai înalt atunci cînd se înregistrează succese, dar un comandant destoinic îl menține destul de sus chiar dacă trupele sale înfruntă perioade lungi de eşecuri. Metodele de ridicare a moralului diferă atît de mult de la comandant la comandant, încît prescrierea unei anume rețete este imposibilă. O singură regulă însă are o valabilitate perenă: în cursul unei campanii îndelungate şi dificile, moralul va avea de suferit dacă ostaşii de toate gradele nu sînt pe deplin convinşi că principala şi consecventa preocupare a comandanților lor este bunăstarea trupelor care duc greul luptelor. Capacitatea de a înțelege problemele

oamenilor şi priceperea firească de a trăi cot la cot cu ei, pe bază de egalitate, fac mai mult decît dibăcia tehnică, oricît de departe ar ajunge ea.

Am avut şansa de a-l obține pe mareşalul aerului Tedder ca locțiitor al meu la conducerea „Overlord“-ului. În Mediterana, el cucerise respectul şi admirația tuturor camarazilor săi, fiind nu numai un strălucit aviator, ci şi un adept de neclintit al principiului „aliat“, aşa cum îl aplicam noi în cadrul comandamentului. Mi s-a permis, de asemenea, să-l iau pe şeful statului meu major, generalul W. Bedell Smith, fără ajutorul căruia mi-ar fi fost greu să organizez comandamentul unei mari operații aliate. La început am crezut că fie generalul Alexander, fie generalul Montgomery aveau să fie disponibili pentru a conduce forțele britanice care participau la „Overlord“. Pe atunci mi-am arătat preferința față de Alexander, mai cu seamă pentru că colaborasem foarte strîns cu el şi îmi inspira sentimente de admirație şi prietenie, care au crescut odată cu scurgerea anilor. Îl consideram cel mai competent comandant britanic în probleme de strategie. În plus, avea o fire deschisă şi plăcută, iar americanii îl simpatizau instinctiv.

Pînă la urmă însă, Churchill a hotărît să nu-l scoată pe Alexander de la conducerea campaniei din Italia, care urma să joace un rol important în desfăşurarea cu succes a operației „Overlord“ şi de la care primul ministru încă mai aştepta rezultate aproape decisive. În consecință, l-a numit pe generalul Montgomery în fruntea trupelor britanice care aveau să debarce în nord-vestul Europei, alegere care mi s-a părut acceptabilă. Generalul Montgomery este neîntrecut în două privințe. Mai întîi, reuşeşte foarte repede să cîştige admirația şi devotamentul soldaților de rînd, ceea ce reprezintă cea mai de seamă însuşire a unui comandant. În al doilea rînd, dovedeşte o mare pricepere tactică în ceea ce s-ar putea numi „bătălia pregătită“: pentru a obține un succes tactic, el studiază dispozitivul şi situația inamicului cu aceeaşi atenție şi meticulozitate cu care îşi grupează blindatele, artileria, aviația şi infanteria, mergînd apoi la sigur.

Campania în Italia
Septembrie-decembrie 1943
Săgeţile albe indică forţele americane. Săgeţile punctate indică forţele britanice

Mi-a făcut o deosebită plăcere să-l capăt pe amiralul Ramsay în calitate de comandant al forțelor navale. Cu cîteva săptămîni mai înainte, amiralul Cunningham ne părăsise, fiind numit prim-lord al Amiralității, dar Ramsay era un comandant la care competența se îmbina cu curajul, ingeniozitatea şi o fantastică energie. De asemenea, îl ştiam cu toții ca pe un om săritor şi sociabil, deşi uneori zîmbeam pe sub mustață văzînd grija cu care veghea, conform tradiției şi practicii naționale, ca marina militară să-şi păstreze rangul de regină a mărilor.

În ajunul Crăciunului am ascultat la radio importanta cuvîntare pe care aflasem că o va ține Roosevelt. În cuprinsul ei, preşedintele a făcut prima declarație publică despre numirea mea la conducerea operației „Overlord", anunțînd, totodată, şi titlul pe care urma să-l port: comandant suprem al forțelor expediționare aliate. Suna foarte impunător, ceea ce l-a determinat pe comandorul Butcher, aghiotantul meu naval, să declare că în săptămîna următoare sarcina lui principală avea să fie elaborarea unui antet care să se potrivească cu mărețul meu titlu.

Cea mai semnificativă dintre ultimele treburi pe care le-am făcut în bazinul mediteranean a fost cea din prima zi de Crăciun, cînd am efectuat o nouă inspecție a frontului din Italia şi am plecat cu avionul în Tunisia, unde m-am întîlnit cu Churchill. De față se mai aflau noul comandant al teatrului de acțiuni militare din Mediterana, generalul Sir Henry Maitland Wilson, generalul Alexander şi o serie de ofițeri de stat-major. Discuția avea ca temă propunerea de a se efectua o operație de desant maritim în portul Anzio. Debarcarea nu putea să aibă loc decît în ianuarie, deci după plecarea mea, aşa că părerile mele despre acest proiect nu aveau o pondere decisivă. Totuşi, problema mă privea şi pe mine, deoarece declanşarea atacului urma să provoace o oarecare întîrziere în programul conform căruia se expediau în Anglia anumite nave de desant. Iată de ce mi se solicita acordul.

Aşa cum se prezenta pe atunci situația în Italia, era

limpede că o înaintare substanțială spre nordul peninsulei nu se putea realiza decît printr-un şir de desantări maritime, care să depăşească inamicul prin flanc, preferabil chiar prin ambele flancuri. Atacurile frontale împotriva dispozitivului german din inima munților progresau încet şi erau extrem de costisitoare. Trebuia rezolvată de fapt problema dacă interesele de ansamblu ale aliaților aveau mai mult de beneficiat de pe urma alocării unor resurse suficiente pentru a imprima un ritm viu înaintării noastre pe frontul din Italia sau dacă, dimpotrivă, nu trebuia să ne limităm la atacuri minore, dar bine pregătite în regiunea muntoasă, urmărind obiective modeste, dar făcînd maximum de economie în oameni şi materiale. Deocamdată, nu dispuneam nici de trupe, nici de nave de desant în număr suficient pentru a efectua operații de mare amploare pe ambele flancuri. Litoralul de vest al Italiei era mai indicat decît cel estic pentru asemenea acțiuni, deoarece oferea condiții relativ mai favorabile aducerii de întăriri ulterioare.

Am convenit că, în general, era oportun să ne continuăm înaintarea, dar am subliniat că debarcarea a două divizii cu efective incomplete în portul Anzio, la o sută de mile dincolo de linia frontului, va fi o treabă plină de riscuri, iar atacul ca atare nu-i va obliga pe germani să bată în retragere. Chiar dacă strategia militară seamănă întrucîtva cu jocul de şah, este primejdios să împingi analogia prea departe. La şah, un rege amenințat de adversar trebuie apărat prin retragerea altor piese; în război, s-ar putea ca el să prefere lupta. Naziştii nu s-au repliat imediat din Africa şi Sicilia numai pentru că spatele frontului le era periclitat. Dimpotrivă, şi-au adus întăriri şi s-au bătut pînă la capăt. Bineînțeles, în cazul de față, unul dintre primele noastre obiective era de a sili inamicul să aducă întăriri, sporindu-şi astfel efectivele în Italia, dar la fel de important era să ne atingem țelul plătind un preț cît mai redus. Tocmai din punctul de vedere al prețului am insistat să se analizeze cu atenție întregul plan al operației, arătînd că numai dacă vom trimite la Anzio cîteva divizii puternice vom obține rezultate semnificative. Am subliniat de asemenea că, din cauza distanței pînă la Anzio,

va fi greu să concentrăm acolo forțele de atac într-un interval scurt, aşa că navele de desant vor fi necesare încă multă vreme după termenul la care căzusem de acord să fie trimise în Anglia.

Churchill era însă hotărît să treacă la înfăptuirea operației de desant maritim. Primul ministru şi statul său major erau atît de siguri de marele şi rapidul succes al debarcării, încît s-au angajat să dea disponibile navele de desant de îndată ce ambele divizii se vor afla pe țărm. I-am avertizat din nou asupra rezultatului probabil, dar am acceptat fermele angajamente luate de britanici cu privire la data cînd urmau să restituie aceste nave, de care era urgentă nevoie în Anglia, învoindu-mă să recomand Comitetului Mixt al Şefilor de State-Majore din S.U.A. rămînerea lor în Mediterana încă două săptămîni.

Pînă la urmă, operația de la Anzio a dat rezultate destul de frumoase, dar în fazele ei inițiale a evoluat exact aşa cum pronosticasem noi, cei de la cartierul general. În plus, navele de desant care urmau să fie transferate în Regatul Unit au fost nevoite să mai rămînă foarte mult timp în Mediterana, pentru a aduce cît mai prompt întăriri trupelor noastre de la Anzio, pe care inamicul le supunea unei puternice presiuni. Din fericire, această întîrziere nu a avut consecințe dăunătoare pentru „Overlord". S-a dovedit însă că, înainte de a dobîndi un succes demn de luat în seamă, a trebuit să concentrăm la Anzio mai bine de şase divizii şi să luptăm, în condiții vitrege, vreme de vreo patru luni. Pe de altă parte, nu încape îndoială că operația a reuşit să-l convingă pe Hitler că aliații intenționau să dea mari proporții operației din Italia, determinîndu-l să trimită ca întăriri trupelor sale din peninsulă opt divizii suplimentare. Ceea ce a reprezentat un mare avantaj pentru celelalte fronturi ale noastre.

În ajunul plecării mele la Londra m-am trezit cufundat pînă în gît într-o grămadă de amănunte finale privind teatrul de acțiuni militare din Mediterana. Nu puteam să mă debarasez de sentimentul de neplăcere pe care mi-l stîrnea proiectul de debarcare la Anzio. Spre uimirea mea, am aflat că urma să se renunțe la planul de a se concentra Marele

Cartier General Aliat, în întregimea sa, la Caserta. Decizia mi s-a părut că reflecta o lipsă de înțelegere a situației şi a îndatoririlor ce revin comandantului suprem; indiferent de preocupările pe care i le creează multitudinea problemelor de mare importanță, el nu trebuie să înceteze niciodată de a lua „pulsul“ trupelor. Desigur, el poate şi trebuie să delege responsabilitatea tactică şi să evite amestecul în sfera de autoritate a subalternilor pe care şi i-a ales. În cursul unei campanii importante şi dificile însă va eşua inevitabil dacă nu se va menține într-un foarte strîns contact cu oamenii, pe plan atît faptic, cît şi spiritual. Acest contact presupune numeroase vizite făcute direct trupelor. Comandantul unor forțe aliate constată, ce-i drept, că asemenea vizite la unități de altă naționalitate îmbracă, din păcate, un aspect formal, pe care însă poate şi trebuie să-l evite atunci cînd se duce la soldați din aceeaşi țară cu el.

Nu mi-a fost deloc greu să predau succesorului meu sarcinile legate de conducerea operațiilor. Marea majoritate a ofițerilor de stat-major şi principalii colaboratori ai comandantului suprem rămîneau în bazinul mediteranean. Ei cunoşteau îndeaproape planurile, cît şi resursele, ca, dealtfel, şi noul comandant, generalul Wilson, care se aflase în fruntea trupelor britanice din estul Mediteranei. El asistase la consfătuirea cu Churchill de la Tunis din ziua de 25 decembrie, unde se analizase exhaustiv fiecare aspect al situației noastre militare. Murphy şi Macmillan rămîneau mai departe consilierii politici ai generalului Wilson. În consecință, nu aveam de ce să mă tem că acesta va întîmpina dificultăți, chiar dacă nu făcuse încă cunoştință cu principalele oficialități franceze şi nu era la curent cu planurile americane de a furniza armament forțelor franceze.

În domeniul administrativ însă mai erau multe de făcut. În afara sarcinilor de comandant al forțelor aliate, îmi revenea, bineînțeles, şi răspunderea trupelor americane din bazinul mediteranean. Gospodărirea unei asemenea oştiri – cu veşnicele ei probleme de asigurare, întreținere tehnică, înlocuiri, avansări, destituiri, plus o voluminoasă corespondență cu Departamentul de Război – constituia un

proces foarte complex şi, uneori, cu caracter foarte personal.

Una dintre primele chestiuni care trebuiau puse la punct era alegerea ofițerului american care să devină acum locțiitor al generalului Wilson, preluînd, totodată, îndatoririle administrative legate de prezența trupelor Statelor Unite în Mediterana.

Aceasta a pus pe tapet problema completării funcțiilor de conducere care reveneau americanilor pe ambele teatre de acțiuni militare. Fireşte, generalul Marshall şi cu mine doream ca fiecare ofițer să dețină funcția în care calitățile sale specifice vor fi cît mai bine valorificate în fazele următoare ale războiului.

Pe vremea aceea, părerile mele despre formula ideală de repartizare a comandanților americani pe cele două teatre de război şi-au găsit expresia în radiograma trimisă generalului Marshall la 23 decembrie 1943:

„În etapele inițiale ale operației «Overlord» nu văd necesitatea unor comandanți britanici şi americani ai grupurilor de armate. Mai mult chiar, o astfel de organizare ar afecta în mod grav coordonarea absolut indispensabilă dintre forțele de uscat şi cele aeriene. Cînd vom avea nevoie de comandanți ai grupurilor de armate, sper din adîncul inimii să numesc un ofițer care are experiența frontului în acest război. Cel pe care-l prefer pentru acest post, în clipa cînd «Overlord» va necesita mai mult decît o singură armată americană, este generalul Bradley. Unul dintre comandanții de armată din subordinea sa va fi, probabil, Patton; celălalt – un om care poate că se va face remarcat chiar în cadrul «Overlord»-ului sau, eventual, un ofițer ca Hodges sau Simpson, cu condiția să poată veni din timp în Marea Britanie, pentru a fi alături de Bradley în fazele inițiale ale operației.

După părerea mea, Bradley ar trebui să conducă armata de asalt şi, atunci cînd va fi cazul, să devină comandantul grupului de armate.

V-am expediat la Washington o lungă scrisoare în care îmi expun opiniile cu privire la structura comandamentelor americane atît în bazinul mediteranean, cît şi în cadrul

operației «Overlord». Sper că veți găsi scrisoarea cînd veți ajunge în capitală, dar, pentru imediata dumneavoastră informare, o rezum aici. Pentru funcția de comandant al forțelor americane de pe teatrul mediteranean de acțiuni militare îl propun pe Devers, lăsîndu-l pe Clark disponibil, astfel încît, la momentul oportun, să răspundă din toate punctele de vedere de «Anvil»" *.

Stima mea față de Bradley, care data încă din vremea studenției la West Point, a crescut zi de zi în cursul lunilor petrecute împreună cu el în Mediterana. În februarie 1943, la cererea mea, venise în Africa, avînd gradul de general-maior, ca să-mi dea concursul într-o calitate pe care am botezat-o „Ochii şi urechile comandantului". Era împuternicit – şi totodată dator – să meargă unde şi cînd găsea de cuviință prin sectorul american pentru a observa şi a-mi raporta tot ceea ce aprecia că era demn de atenția mea. Bradley era deosebit de potrivit pentru acest rol de consilier intim nu numai din cauza vechii noastre prietenii, ci şi datorită competenței şi reputației sale de om cu judecată, scrupulos şi de o vastă cultură. Curînd după venirea lui în Africa a fost numit locțiitor al comandantului Corpului 2 armată american, care lupta pe atunci în regiunea Tebessa. La 16 aprilie 1943 a fost avansat la comanda acestui corp, unde a dovedit reale calități de conducător. Subtil cunoscător de oameni, ştia să le evalueze capacitățile cu desăvîrşită corectitudine şi imparțialitate. În afară de aceasta, avea un sistem nervos echilibrat şi sesiza uşor problemele cu o arie mai largă, ceea ce îl făcea foarte potrivit pentru o funcție de răspundere. Abia aşteptam să reînnodăm strînsa noastră colaborare în cadrul expediției peste Canalul Mînecii.

Avansîndu-l pe Bradley la rangul de comandant al tuturor trupelor de uscat ale Statelor Unite din cadrul „Overlord"-ului, prevedeam şi eventualitatea apariției unor fricțiuni, deoarece aveam de gînd să-l folosesc şi pe Patton în

* „Anvil" („Nicovală") era numele inițial de cod – ulterior schimbat în „Dragoon" – al operației de desant maritim în sudul Franței, care s-a efectuat la 15 august 1944. – *Nota trad.*

aceeaşi operaţie, cu condiţia ca el să accepte noua scară ierarhică, cu alte cuvinte inversarea poziţiilor pe care le ocupaseră, unul faţă de celălalt, cei doi generali în victorioasa campanie din Sicilia. Eram de mulţi ani prieten intim cu amîndoi şi ştiam că vor accepta fără să crîcnească orice misiune li se va încredinţa. Speram, totuşi, că Patton, care pentru anumite genuri de acţiuni era cel mai eminent ostaş pe care-l dăduse ţara noastră, va adera fără nici o rezervă la schema concepută de mine. Am avut o convorbire deschisă cu el şi am constatat cu bucurie că era total de acord că locul cel mai nimerit pentru el personal era în fruntea unei armate. În acel moment nu rîvnea la o funcţie mai înaltă. Avînd la dispoziţie pentru „Overlord“ pe cei doi generali capabili şi cu experienţă, consideram că nu aveam nevoie de la început, în cadrul aceluiaşi comandament, de generalul-locotenent Jacob L. Devers, pe atunci comandantul forţelor americane în Marea Britanie. Calităţile sale recunoscute de excelent administrator erau deosebit de valoroase în Africa, pe cînd lipsa lui de experienţă pe cîmpul de luptă nu constituia o piedică, căci conducerea operaţiilor tactice ale trupelor americane pe frontul din Italia aparţinea generalului Clark, comandantul Armatei 5 a Statelor Unite. Departamentul de Război a aprobat recomandările mele şi generalul Devers a primit ordinul de transfer în bazinul mediteranean, unde avea să fie ofiţerul american cel mai înalt în grad.

Doream, de asemenea, să-l iau în Anglia pe generalul Spaatz. Conform acordului realizat de Conferinţa de la Cairo, aviaţia strategică de bombardament din Mediterana urma să fuzioneze cu cea din Marea Britanie, sub comanda operativă unică a lui Spaatz, ceea ce făcea mai necesară ca oricînd prezenţa lui în insulele britanice, de unde avea să pornească ofensiva principală. Transferul s-a efectuat prin aducerea generalului-locotenent Ira C. Eaker din Regatul Unit în calitate de comandant al tuturor forţelor aeriene din bazinul mediteranean. În Anglia, funcţia lui Eaker de comandant al Flotei 8 aeriene a Statelor Unite a fost încredinţată generalului Doolittle.

Mă ocupam de toate aceste detalii, intenționînd să plec în Anglia în jurul datei de 10 ianuarie. De Crăciun însă am primit o radiogramă de la generalul Marshall, care mă convoca de urgență la Washington pentru a avea cîteva scurte consfătuiri cu el şi cu preşedintele Roosevelt şi pentru a petrece o mică vacanță în Statele Unite înainte de a-mi lua în primire noua funcție. Am protestat, pe motiv că timpul juca un rol capital şi că, pe deasupra, nu puteam realiza mare lucru ducîndu-mă la Washington înainte de a fi stat la Londra măcar atît cît să mă familiarizez cu problemele esențiale de acolo. Generalul Marshall nu a fost de acord, sfătuindu-mă să las „pe altcineva să ducă războiul vreme de douăzeci de minute“ şi să viu la Washington. În sensul strict al cuvîntului primeam ordine numai de la Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, dar, dîndu-mi seama de seriozitatea cu care trata generalul Marshall această problemă, m-am pus repede de acord cu partea britanică şi m-am pregătit de plecare în Statele Unite. Aveam de gînd să mă întorc în Africa după o săptămînă, pentru a pune la punct ultimele amănunte în legătură cu predarea comandamentului american în mîinile generalului Devers, care nu sosise încă de la Londra. Toate acestea aveau să consume timp, elementul cel mai prețios.

Pentru a da unele indicații statului-major din Anglia pînă la sosirea mea acolo, am socotit necesar să trimit la Londra pe cineva care să fie la curent cu concepțiile mele generale. Din fericire, generalul Montgomery era disponibil şi putea pleca imediat. Am avut cu el o discuție la cartierul meu general şi i-am spus că cu cîteva săptămîni în urmă văzusem o schiță sumară a proiectului de atac peste Canalul Mînecii, pe care mi-o adusese generalul de brigadă William E. Chambers din armata de uscat a Statelor Unite. Aveam îndoieli cu privire la planul tactic, care prevedea o acțiune de desant maritim pe un front relativ îngust, unde urmau să lupte trei divizii, plus un total de numai cinci divizii la bordul navelor de transport în momentul asaltului. I-am mărturisit, de asemenea, lui Montgomery că, pe lîngă nemulțumirea pe care mi-o stîrnea proiectul unei manevre atît de înghesuite,

mă îngrijora şi faptul că schiţa pe care o văzusem nu prevedea măsuri eficiente pentru o rapidă ocupare a portului Cherbourg. După părerea mea, în afară de cazul cînd surveniseră modificări între timp, planul nu insista suficient asupra necesităţii de a ocupa de la început porturi importante şi de a aduce repede efective cît mai numeroase.

I-am ordonat lui Montgomery să acţioneze în calitate de reprezentant al meu pînă ce voi veni în Anglia, analizînd şi revizuind planul de bază al debarcării, cu un accent special asupra punctelor care mă preocupau. I-am spus că putea comunica cu mine la Washington repede şi uşor. Am împărtăşit aceleaşi puncte de vedere generalului W. Bedell Smith, şeful statului meu major, care urma să plece la Londra de îndată ce succesorul său avea să se familiarizeze cu complexa activitate de la Marele Cartier General din Mediterana.

Pe cînd mă ocupam de aceste detalii în Italia şi la Alger, Churchill, aflat încă la Tunis, s-a îmbolnăvit grav. Pe la sfîrşitul anului, el s-a restabilit suficient pentru a ajunge pînă la Marrakech, în Maroc, unde însă medicii au decis să-l reţină cîteva săptămîni pentru a-şi face convalescenţa. De acolo mi-a trimis un mesaj urgent, invitîndu-mă să mă opresc la el, pentru o consfătuire, în drum spre Statele Unite. Am ajuns la Marrakech în după-amiaza de 31 decembrie.

La data aceea, operaţia de la Anzio primise toate aprobările. Cu obişnuita sa energie şi în ciuda unei sănătăţi foarte şubrede, primul ministru se consacra cu trup şi suflet sarcinii de a scoate la iveală toate resursele pentru a întări atacul şi a-l lansa cît mai devreme cu putinţă, sperînd că el va permite aliaţilor ocuparea întregii Italii. Eu mi-am exprimat din nou îndoiala că succesul va atinge asemenea proporţii. Churchill mi-a adresat cererea personală de a permite generalului W.B. Smith să rămînă şeful statului-major în Mediterana, lucru cu care nu am putut fi de acord. Raporturile dintre un comandant şi şeful statului său major îmbracă o natură foarte personală, care diferă de la comandant la comandant. Mă împăcăm atît de bine cu generalul Smith, încît consideram că nu ar fi fost deloc

cuminte să scindăm cuplul nostru tocmai în ajunul celei mai grandioase operații din cursul războiului. Eram convins, de asemenea, că generalul Wilson avea el însuşi anumite intenții cu privire la numirea unui membru atît de important al echipei pe care o conducea şi că i-ar fi displăcut să-i fie băgat pe gît cineva din afară, chiar dacă inițiativa aparținea şefului propriului său guvern. Vizibil afectat de boală şi arătînd foarte rău, Churchill punea, totuşi, atîta pasiune în pregătirea acțiunii de la Anzio, încît discuția noastră a durat pînă seara tîrziu.

Am plecat din Marrakech în zorii zilei de Anul Nou, la ora 4.45, şi am ajuns la Washington în noaptea următoare, la ora 1.00. Călătoria a fost lipsită de incidente, cu o singură excepție: pe cînd zburam deasupra țărmului uneia dintre insulele Azore, servanții mai nervoşi ai unei baterii portugheze de artilerie antiaeriană au tras cîteva focuri fără rezultat în direcția noastră.

Ajuns în Statele Unite, am fost primit mai întîi la Departamentul de Război şi apoi la Casa Albă. Roosevelt căzuse la pat bolnav de gripă, dar avea un aer foarte bine dispus şi m-a ținut la căpătîiul lui peste o oră, pentru a discuta sute de amănunte referitoare la trecutele şi viitoarele operații. Ca de obicei, m-a uimit prin profundele lui cunoştințe geografice: cele mai obscure localități, de peste țări şi mări, erau situate corect pe harta memoriei lui. Profitînd de ocazie, preşedintele mi-a dezvăluit planurile sale de ocupație postbelică a Germaniei. Ținea neapărat ca zona de nord-vest să revină Statelor Unite, dar a ascultat cu atenție obiecțiile mele împotriva împărțirii Germaniei în „sectoare naționale". Recunoşteam cît de dificilă avea să fie o ocupație cu adevărat în comun, dar socoteam că trebuia să stăruim în acest sens, ca fiind singurul procedeu aplicabil, care, pe deasupra, avea să pună repede la încercare posibilitățile unei veritabile „acțiuni cvadripartite". Am cerut din nou ca administrația teritoriilor ocupate să fie încredințată cît mai curînd cu putință autorităților civile. Roosevelt părea impresionat de argumentele mele, dar nu s-a pronunțat într-un sens sau altul.

În nici una dintre diferitele convorbiri avute cu el nu au fost abordate decît cu totul în treacăt probleme de politică internă. Fiul său, Elliott, pe care l-am întîlnit de cîteva ori atît în Anglia, cît şi în Africa, evita, de asemenea, în conversaţie subiectele politice, în afară de faptul că vorbea uneori despre sine însuşi, pe un ton glumeţ, ca despre „oaia cea neagră şi reacţionară a familiei".

— Vă urez din adîncul inimii grabnică însănătoşire, i-am spus preşedintelui la plecare.

— De ani de zile nu m-am simţit atît de bine ca acum – mi-a răspuns el în grabă. – Stau în pat numai pentru că doctorilor le e teamă să nu se întoarcă boala dacă mă dau jos prea devreme.

Nu l-am mai văzut niciodată.

În timpul scurtei mele şederi în Statele Unite am avut fericitul prilej de a mă duce la West Point împreună cu soţia mea pentru a-l vedea pe fiul nostru. După aceea am făcut în pripă o călătorie pînă în oraşul Manhattan (statul Kansas), unde se adunaseră, pentru a se întîlni cu mine, mama şi fraţii mei, părinţii soţiei şi alţi cîţiva membri ai familiilor noastre. Aceste vizite m-au reîmprospătat sufleteşte – pînă atunci nu-mi dădusem seama cît de insistent tinde războiul să îndepărteze pe cei ce iau parte la el de interesele, ţelurile şi preocupările unei vieţi normale.

Bineînţeles, temporara mea despărţire de preocupările războiului era departe de a fi completă. De la Londra primeam periodic cablograme care ridicau probleme dintre cele mai serioase, cerîndu-mi-se, în anumite împrejurări, să iau hotărîri definitive înainte de a mă familiariza cu toate datele cazului respectiv. Totuşi, am constatat cu satisfacţie că Montgomery lucra din răsputeri la un plan prevăzînd un front de asalt pentru cinci divizii, cu alte două ca întăriri îmbarcate pe mare. Ştiind aceasta, nu-mi mai făceam chiar atîta sînge rău în aşteptarea plecării spre Anglia.

Între timp, guvernul britanic începuse să manifeste o oarecare nelinişte în legătură cu situaţia comandamentului aliat în Mediterana. Atîta vreme cît mă mai aflam nominal în fruntea tuturor forţelor din acea regiune, se făcea simţită o

anumită nehotărîre în activitatea de pregătire a debarcării la Anzio, care urma să aibă loc după plecarea mea de la Marele Cartier General Aliat din bazinul mediteranean. Mi-a ajuns la ureche că ofițerii cărora avea să le revină răspunderea finală şovăiau înainte de a adopta o serie de decizii, deoarece, din punct de vedere oficial, eram încă superiorul lor. În consecință, am renunțat imediat la proiectul de a mă mai întoarce în Africa şi i-am recomandat generalului Marshall să ia măsuri prompte pentru a mă elibera de orice legătură cu acest teatru de acțiuni militare şi a încredința întreaga autoritate din cuprinsul lui generalului Wilson. Am făcut aceasta cu inima niţeluş grea, căci aş fi vrut să mai trec o dată pe la vechiul meu comandament, pentru a spune „mulțumesc“ şi „la revedere“ tuturor celor care mă ajutaseră cu lealitate, eficiență şi devotament. Îmi părea bine însă că apucasem să adresez trupelor un mesaj scris de rămas bun, în care le prevesteam că ne vom întîlni din nou în inima Germaniei.

Capitolul al XIII-lea.

Planuri pentru „Overlord“

Am plecat din Statele Unite la 13 ianuarie 1944, pentru a prelua conducerea celei mai puternice oştiri pe care o puteau strînge cei doi aliați occidentali. În seara de 14 ianuarie eram la Londra. O luam de la capăt cu pregătirea unei debarcări, dar, în comparație cu treaba asemănătoare din urmă cu un an şi jumătate, rînduiala luase locul haosului, iar încrederea şi certitudinea luaseră locul temerilor şi îndoielilor. Printre subalternii mei apropiați se numărau mareşalul aerului Sir Arthur Tedder, generalul-locotenent Omar Bradley, generalul

Sir Bernhard Montgomery, generalul-locotenent Carl Spaatz şi amiralul Sir Bertram Ramsay. Toţi se dovediseră conducători încercaţi pe cîmpul de luptă, toţi aveau experienţă pe tărîmul făuririi unei veritabile unităţi aliate, în cadrul unei operaţii de proporţii ample. Mareşalul aerului Sir Trafford Leigh-Mallory, repartizat de Marele Cartier General în calitate de comandant-şef al aviaţiei militare, avea multă experienţă, dobîndită mai ales în bătălia Angliei, dar nu dirijase pînă atunci operaţii aeriene efectuate în strînsă cooperare cu trupele de uscat.

Ca şi în iunie 1942, cînd sosisem pentru prima oară la Londra, am găsit statul-major încartiruit în centrul capitalei. De data aceasta însă eram hotărît să nu mă dau bătut şi să găsesc un sediu convenabil în afara oraşului. Am găsit unul care a provocat proteste şi sumbre prorociri. Dar, după ce ne-am instalat în suburbia Bushey Park, am devenit repede o mare şi unită familie, ceea ce a răsplătit cu vîrf şi îndesat micile inconveniente pricinuite de distanţa care ne separa de sediile centrale ale autorităţilor britanice. Comandamentul meu purta denumirea oficială de *Supreme Headquarters, Allied Expeditionary Force* (Statul-major al Comandamentului Suprem al Forţei Expediţionare Aliate). Din iniţialele celor cinci cuvinte s-a născut SHAEF.

Doar specialiştii şi şcolile militare vor studia în amănunţime perioada de pregătiri şi de elaborare a planurilor care a urmat sosirii mele la Londra. În legătură cu structura comandamentului şi a statului-major, trebuiau luate în consideraţie cîteva puncte importante. Primul consta în a stabili cea mai nimerită compunere a statului-major. Încă de cînd fusesem numit comandant aliat, în iulie 1942, avînd sub ordinele mele forţe de uscat, navale şi aeriene, am descoperit şi am studiat anumite avantaje ale unui stat-major cu adevărat integrat, în care să fie reprezentate în mod aproximativ egal forţele de uscat, aeriene, navale şi de asigurare tehnico-materială. O astfel de alcătuire mi se părea necesară în anumite situaţii, cînd importante grupări operative aveau de executat acţiuni de amploare la mari distanţe de comandamentul suprem. Aşa avusesem de gînd

să ne organizăm la începutul perioadei cînd pregăteam operația „Torch“, în 1942. Dar, pînă la urmă, am renunțat la idee, deoarece implica un personal prea numeros, de care nu era nevoie în condițiile noastre.

Am constatat că sistemul cel mai convenabil, care permitea tuturor comandanților să se întrunească aproape momentan, era de a considera pe şefii forțelor navale, aeriene şi de uscat ca funcționînd în două ipostaze. În cea dintîi, fiecare făcea parte integrantă din statul meu major, lucrînd împreună cu colaboratorii săi la elaborarea planurilor; în cea de-a doua ipostază, fiecare avea rolul comandantului răspunzător de execuția părții ce-i revenea din întreaga operație. Acesta a fost sistemul general pe care l-am aplicat în cursul întregii noastre campanii în Mediterana şi eram convins că, ținînd seama de condițiile noului teatru de operații militare, trebuia să-l adoptăm ca mijloc de orientare în alcătuirea actualului comandament, deşi unele excepții erau inevitabile.

Prima excepție privea forțele aeriene. Pentru fazele pregătitoare ale asaltului şi pentru a dispune de cuvenitul sprijin cu foc în cursul criticelor etape inițiale ale operațiilor terestre – pînă cînd ne vom fi implantat destul de ferm pentru ca riscul unui eşec să fie eliminat – era de dorit ca toată aviația militară din Anglia, cu excepția Comandamentului de coastă, să treacă sub controlul meu, inclusiv aviația strategică, formată din Comandamentul aviației britanice de bombardament, în frunte cu mareşalul aerului Sir Arthur Harris, şi Flota 8 aeriană a Statelor Unite, în frunte cu generalul Doolittle. Ideea s-a ciocnit repede de oarecare împotrivire, mai ales din partea lui Winston Churchill şi a şefilor săi de stat-major. De asemenea, comandanții aviației strategice nu admiteau să primească ordine de la comandantul aviației tactice. Eram convins că, departe de a izvorî din motive de ordin personal, obiecțiile lor porneau de la premisa că un comandant al aviației tactice nu putea să aprecieze aşa cum s-ar fi cuvenit rolul şi posibilitățile aviației strategice, riscînd astfel să-i dea o utilizare necorespunzătoare. O teză şi mai categorică afirma

că niciodată, nici măcar vremelnic, activitatea acestor mari formații de bombardiere, care aveau capacitatea de a ataca orice punct din Europa occidentală, nu trebuia limitată la un rol atît de mărunt ca sprijinirea cu foc a unei singure acțiuni terestre.

Replicînd acestor obiecții, am subliniat că operația pe cale de a fi efectuată acum de către Statele Unite şi Marea Britanie nu putea fi trecută în categoria obişnuitelor mişcări tactice, ale căror consecințe nu depăşeau ca proporții succesul sau eşecul unei bătălii. Cele două țări ale noastre îşi investeau toate speranțele şi toate mijloacele de care dispuneau într-un unic şi uriaş efort de a stabili un teatru de acțiuni militare în Europa occidentală. O înfrîngere ar fi dus la rezultate aproape fatale. O astfel de catastrofă ar fi putut însemna ca Statele Unite să disloce pe alte teatre de război toate forțele concentrate în Regatul Unit, iar lovitura pe care ar fi avut-o de suferit moralul şi spiritul combativ al aliaților ar fi atins proporții incalculabile. În sfîrşit, era cert că repercusiunile unui asemenea eşec asupra situației de pe frontul sovietic ar fi fost dintre cele mai violente: dacă U.R.S.S. ajungea la concluzia că aliații săi occidentali erau cu desăvîrşire neputincioşi să întreprindă o acțiune majoră în Europa, nu ar fi fost exclus să ia în considerație posibilitatea unei păci separate.

În stăruințele depuse pe atunci pentru a avea sub ordinele mele toate forțele aeriene şi-au spus cuvîntul şi învățămintele concludente pe care le-am tras la Salerno: într-o bătălie care necesită aruncarea în luptă a tuturor forțelor disponibile, comandantul nu trebuie să fie pus în situația de a le obține prin solicitări şi tratative. În fazele critice ale debarcării era de o importanță capitală să putem folosi întreaga noastră capacitate de asalt, inclusiv ambele aviații strategice. Am declarat fără ocol că, atîta vreme cît dețineam funcția de comandant suprem, nu aveam de gînd să accept altă soluție. Am convenit doar ca şefii celor două aviații de bombardament greu să nu fie subordonați comandantului forțelor aeriene tactice, ci să primească ordine direct de la mine. Aceasta nu însemna că-mi luam o povară suplimentară

prea grea, deoarece locțiitorul meu, mareşalul aerului Tedder, era un experimentat comandant al forțelor aeriene, care se bucura în plus de încrederea tuturor celor din aviație, fie ei britanici sau americani.

Nu intenționam să utilizăm bombardierele strategice în chip de simplă anexă a Comandamentului aviației tactice. Dimpotrivă, dorința noastră expresă era de a continua opera de distrugere a industriei germane, şi îndeosebi a celei petroliere. Generalul Spaatz mă convinsese că scăderea treptată a rezervelor de petrol, care punea Germania într-o situație tot mai grea, va avea un efect extrem de puternic asupra luptelor de uscat, grăbind în mod corespunzător victoria noastră finală în război.

Argumentele mele au fost acceptate la începutul lunii aprilie şi începînd de atunci şi pînă ce fazele critice ale campaniei în Franța şi Belgia au fost depăşite Doolittle şi Harris s-au aflat sub ordinele mele. Autoritatea lui Leigh-Mallory se exercita numai asupra aviației care fusese definitiv repartizată forțelor expediționare, făcînd parte integrantă din ele. Era vorba de forțele aeriene britanice de sprijin ale Grupului de armate 29, Flota 9 americană de sprijin a Grupului de armate 12 şi, mai tîrziu, forțele aeriene americane de sprijin ale Grupului de armate 6 (francez şi american) în sudul Franței. Comandamentul său cuprindea, de asemenea, avioane mari de transport, avioane de recunoaştere şi alte unități speciale.

Nu aveam în perspectivă numirea specială a unui „comandant-şef al trupelor de uscat“, care să dirijeze aceste forțe. Dat fiind că operația noastră de desant maritim urma să se desfăşoare pe un front relativ strîmt, cu participarea doar a două armate, sarcina de a le coordona pe plan tactic în fazele inițiale trebuia să revină, în mod permanent şi nemijlocit, unui comandant al frontului. Această misiune a fost încredințată lui Montgomery. Dar planurile noastre prevedeau ca, la scurtă vreme după debarcarea în Franța, să se constituie acolo grupuri distincte de armate, unul britanic, celălalt american. Atunci cînd ele aveau să dispună de suficiente efective pentru a realiza o rupere decisivă a

frontului inamic şi a începe să înainteze rapid prin Europa occidentală, era logic ca gruparea de uscat de pe fiecare direcție naturală de marş să-şi aibă propriul său comandant, care să depindă direct de cartierul meu general. Aceeaşi schemă se aplica şi grupului de armate care trebuia să debarce ulterior în sudul Franței. Un comandament intermediar între cei trei comandanți ai grupurilor de armate şi cartierul meu general ar fi dat naştere la o desăvîrşită confuzie – un caz tipic cu prea multe moaşe. În consecință, fiecare dintre aceşti comandanți ai trupelor de uscat avea să fie, de fapt, un comandant-şef în zona atribuită lui şi fiecare avea să beneficieze de un sprijin aerian tactic pentru acțiunile de zi cu zi.

Problema a fost dezbătută sub toate aspectele şi bine lămurită pentru toți cu mult înainte de declanşarea operației „Overlord". Totuşi, o serie de ofițeri britanici – dar fără ca printre ei să se numere şi cei de la cartierul meu general –, care respectau cu strictețe tradiția „triumviratului" în materie de comandament, considerau că ar fi trebuit să existe la cartierul general un comandant-şef al trupelor de uscat avînd funcția de locțiitor al meu.

Colectivul nostru a dobîndit un nou şi important membru odată cu venirea lui George Patton, al cărui transfer din bazinul mediteranean îl cerusem. Uneori îşi petrecea seara în apartamentul meu şi, deşi aceasta însemna cu certitudine că nu mă voi culca pînă la orele mici ale dimineții, discuțiile cu el erau atît de pasionante, încît îmi venea greu să-mi amintesc că ziua de lucru începea înainte de revărsatul zorilor.

Mi-am dat multă osteneală dăscălindu-l pe George să evite conferințele de presă şi declarațiile publice. Dotat cu un veritabil talent pentru discursuri explozive, care cel mai adesea îi stupefiau pe ascultătorii săi, practica de atîta vreme obiceiul de a-şi năuci prietenii şi colaboratorii cu afirmații ținînd de domeniul fantasticului, încît deprinderea devenise o a doua natură, care se manifesta indiferent de împrejurări. Puțin după venirea sa în Anglia ținuse în fața unei divizii americane o cuvîntare care stîrnise destulă uimire şi dăduse

loc la numeroase comentarii de presă. Ştiam perfect că mi-ar fi venit incomparabil mai uşor să-i rezerv un rol important în război dacă ar fi renunțat la exhibițiile sale oratorice. Mi-a făgăduit solemn că aşa va face.

Ceva mai tîrziu însă, în cursul primăverii, o nouă furtună s-a abătut asupra sa: vorbind în fața unui auditoriu britanic, el şi-a exprimat o seamă de păreri cu totul nesocotite şi deplasate despre necesitatea ca Marea Britanie şi Statele Unite să-şi unească puterile pentru a conduce lumea după obținerea victoriei în război.

Palma trasă soldatului în spitalul din Sicilia fiind încă proaspătă în amintirea tuturor, spusele lui, reproduse pe larg în presă, au atras atenția într-o măsură mai mare decît ar fi fost normal în alte împrejurări. Cei ce-l criticau în public s-au convins, o dată mai mult, că Patton nu corespundea deloc sarcinii de comandant al unei armate. Pentru prima oară, eu însumi am început să mă îndoiesc serios că-l voi putea scoate basma curată pe vechiul meu prieten, în a cărui capacitate de ostaş aveam, totuşi, o nemărginită încredere. Ceea ce mă neliniştea însă nu era atît ultima sa cuvîntare, virulent criticată în Statele Unite, cît faptul că-şi călcase făgăduiala, cu implicita concluzie că nu se va îndrepta niciodată în această privință.

Cercetările întreprinse au scos repede la iveală două aspecte care mi-au influențat hotărîrea. În primul rînd, înainte de adunarea respectivă, Patton refuzase să țină vreun discurs şi, la insistența gazdelor sale, nu făcuse altceva decît să se ridice pentru a rosti două-trei cuvinte în spiritul acelei întruniri. În al doilea rînd, i se dăduseră asigurări că era vorba de o întîlnire cu caracter privat, fără nici un ziarist de față, deci fără riscul ca vreun amănunt despre cele spuse acolo să transpire.

Între timp, incidentul a format obiectul unui schimb de cablograme cu Departamentul de Stat, dar, ca de obicei, secretarul acestui departament şi şeful Marelui Stat-Major m-au lăsat pe mine să iau hotărîrea finală, bazată exclusiv pe modul cum apreciam necesitățile frontului.

În cursul anchetei, George a venit la mine şi, în felul său

caracteristic – generos şi temperamental –, mi-a propus să mă scoată din încurcătură demisionînd din funcţia pe care o căpătase. În cele din urmă, cînd l-am anunţat că mă hotărîsem să clasez incidentul şi să-l menţin în funcţia de viitor comandant al Armatei 3, a fost atît de emoţionat, încît a izbucnit în lacrimi. În asemenea clipe, generalul Patton îşi dezvăluia o latură a firii sale greu de înţeles pentru cei ce nu-i erau prieteni intimi. După spusele lui, avea remuşcări foarte mari nu numai pentru necazurile pe care mi le pricinuise, ci şi fiindcă mă criticase vehement în faţa colaboratorilor săi, închipuindu-şi că-l voi demite. Registrul său emoţional era extrem de larg, el trăind de obicei fie la o extremă, fie la cealaltă.

— Ne eşti debitor cu cîteva victorii – i-am spus eu rîzînd. – Achită-ţi datoria şi lumea mă va considera un înţelept pentru că te-am păstrat.

Deosebit de importantă era elaborarea din vreme a unei strategii de lungă durată pentru ofensiva noastră, în cadrul căreia acţiunea de desant maritim nu reprezenta decît prima etapă. Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore îşi formulase foarte simplu directivele, ordonîndu-ne doar să debarcăm pe litoralul francez, nimicind ulterior forţele germane de uscat. Paragraful cel mai semnificativ glăsuia: „Veţi pătrunde pe continentul european şi, mînă în mînă cu celelalte Naţiuni Unite, veţi executa operaţii avînd drept scop să ajungeţi pînă în inima Germaniei şi să-i distrugeţi forţele armate“. Nimicirea maşinii de război naziste constituia dintotdeauna principiul nostru director; nu intenţionam să ocupăm diverse puncte geografice decît în măsura importanţei lor – fie pentru inamic, în realizarea acţiunilor sale, fie pentru noi, ca centre de asigurare materială şi comunicaţii, în cadrul efortului de a distruge forţele duşmane terestre şi aeriene.

Inima Germaniei de apus era bazinul Ruhrului, centrul principal al industriei de război din această ţară. Bazinul Saarului era cea de-a doua importantă regiune industrială a Germaniei de apus. Naziştii obţineau cea mai mare parte din armele şi muniţiile de care aveau nevoie din zona cuprinzînd

Ruhrul şi Saarul.

Printre căile naturale de trecere a Rinului cu puternice forțe armate, una se afla la nord de bazinul Ruhrului, alta străbatea regiunea Frankfurt, iar şi mai la sud, în regiunea Strasbourg, se puteau efectua, de asemenea, traversări ale fluviului. Dintre toate aceste itinerare posibile, din punctul nostru de vedere, cel mai important era primul, la nord de Ruhr. În primul rînd, acolo terenul de lîngă Rin avea o configurație mai prielnică pentru acțiuni ofensive. În al doilea rînd, o înaintare relativ mică în această regiune era suficientă pentru a despărți Ruhrul şi fabricile sale de armament de restul Germaniei. Un al treilea avantaj al traseului nordic îl constituia prezența Anversului, cel mai bun port din nord-vestul Europei sub raportul asigurării noastre tehnico-materiale. Ocuparea şi folosirea acestui port ar fi scurtat enorm liniile noastre de comunicații. Or, era limpede că, odată ajunşi la frontierele germane, problemele noastre în legătură cu transporturile aveau să fie foarte critice.

Totuşi, distrugerea ultimelor cuiburi de rezistență ale germanilor nu se putea realiza aruncînd în luptă toate resursele noastre numai pe un singur front, care să se deplaseze pe direcția căii de coastă din nord. Se punea în continuare problema de a nimici forțele armate ale naziştilor pe cîmpul de luptă şi nu încăpea îndoială că aveam să ne lovim frontal de aceste trupe oriunde îşi va simți inamicul mai puternic amenințată securitatea. Utilizarea în scop ofensiv doar a unei fracțiuni din forțele noastre, în indiferent care sector al frontului, nu ar fi dus decît la o ciocnire directă între avangărzile noastre şi totalitatea forțelor defensive de care dispuneau germanii. Dar noi intenționam să-i atacăm cu toate efectivele noastre – toate fiind mobile şi toate contribuind nemijlocit la anihilarea completă a maşinii lor de război.

Spre a evita un impas şi spre a ajunge la poziția de forță şi mobilitate necesară pentru distrugerea forțelor germane, am prevăzut ca, îndată după ruperea pozițiilor de apărare duşmane, să efectuăm înaintarea pe un front larg, acordînd prioritate flancului stîng. În felul acesta aveam posibilitatea

să ne folosim cît mai repede de porturile extrem de importante ale Belgiei. Înaintarea avea să ne ducă mai întîi prin locuri unde ştiam că tocmai se instalau nişte misterioase „arme secrete“, iar apoi pe poziții de unde să amenințăm direct bazinul Ruhrului. De asemenea, încă de la început se stabilise ca după cucerirea porturilor belgiene să înaintăm cît mai departe cu putință în direcția Saar, ajungînd cu flancul stîng într-un punct de unde să exercităm o altă presiune asupra Ruhrului. Era firesc ca inamicul să opună rezistență, pentru a proteja bazinul Saarului. Între timp, forțele noastre care atacau în acest sector urmau să facă repede joncțiunea cu trupele aliate debarcate în sudul Franței, care, conform planului, urcau spre nord pe valea Ronului. Absolut necesară, această închegare a unui front unitar avea cîteva avantaje mari şi imediate: ne permitea să eliberăm Franța într-un interval scurt; oferea o importantă cale suplimentară de comunicații, în stare să asigure aducerea trupelor din Statele Unite într-un ritm rapid şi asigurarea lor tehnico-materială în condiții satisfăcătoare; în sfîrşit, izola unitățile germane rămase în Franța de restul armatei naziste, scoțîndu-le din luptă, ceea ce ne dădea posibilitatea să ne angajăm cu toate forțele în înfruntarea şi atacarea inamicului, scutindu-ne de costisitoarea obligație de a ne apăra pe flancuri lungi, unde soldaților noştri nu le-ar fi revenit decît misiuni statice şi negative.

Dacă toate aceste mişcări aveau să fie încununate de succes, trebuia să purcedem, în faza următoare, la anihilarea finală a duşmanului, care în acea etapă avea să se apere, probabil, pe linia Siegfried* şi în valea Rinului.

În mai 1944 am calculat că, beneficiind de porturile de destinație pe care contam să le ocupăm, vom dispune,

---

* Linia Siegfried, căreia naziştii îi spuneau şi „Zidul de vest”, era un complex de fortificații construite încă înainte de război la frontiera occidentală a Germaniei, de la granița cu Elveția pînă în punctul unde Rinul pătrunde în Olanda. Întinzîndu-se pe o adîncime de aproape 5 km, era compusă din sute de cazemate, culoare subterane, puncte de observație blindate, obstacole antitanc naturale şi artificiale, cîmpuri de mine etc. – *Nota trad.*

probabil, de 68 de divizii complete – fără a mai socoti pe cele venite din bazinul mediteranean – atunci cînd va sosi momentul să declanşăm ofensiva hotărîtoare peste Rin. Potrivit evaluărilor serviciilor, pe direcția de înaintare Amiens-Maubeuge-Liège-Ruhr se putea realiza asigurarea tehnico-materială a maximum 35 de divizii. Rămîneau celelalte aproximativ 33, plus diviziile debarcate în sudul Franței pentru diverse operații pe lungul aliniament care se întindea de la Wesel, pe malul Rinului, pînă jos, în sud, la frontiera elvețiană. Prin urmare, în afară de cazul cînd am fi străpuns linia Siegfried, nu am fi putut face altceva decît să ne apărăm pe frontul situat la sud de Ruhr. Profitînd de avantajele astfel dobîndite, inamicul îşi putea concentra forțele după bunul lui plac, pentru a lansa puternice contraatacuri.

Perspectiva s-ar fi schimbat însă în mod radical dacă reuşeam să ajungem cu efective numeroase pe aliniamentul întregului curs al Rinului. Atingînd acest obiectiv, ne-am fi bucurat de o relativă securitate pe tot frontul, ceea ce ne-ar fi îngăduit practic să încredințăm misiuni ofensive oricăror dintre forțele noastre, nu numai celor 35 de divizii din coridorul situat la nord de Ruhr.

Mai existau şi alte considerente care ne impuneau să înaintăm pînă în valea Rinului, pe întreaga sa lungime, înainte de a declanşa asaltul final împotriva Germaniei centrale. Țelul nostru era nimicirea forțelor naziste. Dacă izbuteam să zdrobim covîrşitoarea lor majoritate *la vest* de fluviu, nu încăpea îndoială că germanilor nu le mai rămîneau decît efective slabe pentru a se apăra ulterior pe Rin. Forțele sovietice intraseră deja în Polonia şi o considerabilă parte din trupele germane erau imobilizate pe frontul de est pentru a face față viitoarelor ofensive ale ruşilor. În sfîrşit, dacă nu reuşeam să distrugem armatele inamice la vest de obstacolul reprezentat de Rin, unde căile noastre de asigurare materială erau cele mai scurte cu putință, cum am fi obținut un asemenea succes la est de fluviu, unde avantajul căilor scurte trecea de partea duşmanului? Generalii Bradley şi Patton, împreună cu tot statul meu major, au sprijinit

permanent ideea de a include în planuri două înaintări simultane, atît prin breşa de la Metz, cît şi la nord de Ardeni.

Strategia generală „Overlord“
îmbinată cu operația „Anvil-Dragoon“
Main Drive = direcția ofensivei principale
Secondary Drive = direcția ofensivei secundare

Abordînd etapa următoare, am ajuns la concluzia că, pentru a ocupa bazinul Ruhrului, pe care era de aşteptat ca inamicul să-l apere cu cele mai puternice efective disponibile, soluția cea mai nimerită consta într-o dublă manevră de învăluire. Pentru realizarea ei, am proiectat să atacăm în nord cu maximum de forțe pe care ni-l va îngădui capacitatea de asigurare tehnico-materială a căilor de comunicații şi în regiunea Frankfurt cu restul efectivelor. După părerea

noastră, de îndată ce trupele de pe aceste două sectoare vor face joncțiunea în apropiere de oraşul Kassel, la est de Ruhr, Germaniei nu-i va mai rămîne nici o speranță din punct de vedere militar. În orice caz, ştiam că, odată ajunşi la Kassel, ne-ar fi fost lesne să acționăm ofensiv pe flancuri, punînd astfel capăt războiului în Europa.

Toate aceste faze succesive, împreună cu alternativele posibile, au format obiectul unor discuții prelungite. În cele din urmă, s-a aprobat următorul plan general al operației pe care urma să o efectuăm.

Debarcați pe coasta Normandiei.

Concentrați resursele necesare pentru o bătălie decisivă în zona Normandia-Bretania şi rupeți dispozitivul de încercuire al inamicului. (În primele două faze, operațiile de uscat urmau să se efectueze sub conducerea tactică a lui Montgomery.)

Urmăriți inamicul pe un front larg, cu două grupuri de armate, punînd accent pe flancul stîng, pentru a ocupa porturile necesare, a ajunge la granițele Germaniei şi a ține sub amenințare bazinul Ruhrului. Pe flancul drept, efectuați joncțiunea cu forțele debarcate în sudul Franței.

Concentrați noi forțe de-a lungul frontierei occidentale a Germaniei, cucerind porturile necesare în Belgia şi Bretania, precum şi în bazinul mediteranean.

Pe timpul acțiunii de concentrare a forțelor pentru bătălia finală, mențineți-vă într-o permanentă stare de ofensivă, în limita posibilităților existente, atît pentru a uza forțele inamice, cît şi pentru a dobîndi avantaje în vederea ultimelor lupte.

Desăvîrşiți lichidarea forțelor inamice la vest de Rin, căutînd între timp să stabiliți capete de pod peste fluviu.

Lansați atacul final ca o dublă mişcare de învăluire a Ruhrului, punînd din nou accentul asupra flancului stîng. Imediat după aceea, lansați o ofensivă pe teritoriul Germaniei, pe o direcție care se va stabili la momentul oportun.

Curățiți restul Germaniei.

Acest plan general, elaborat în amănunțime de statul-major înainte de ziua debarcării în Normandia, nu a fost dat uitării, nici măcar pentru o clipă, de-a lungul întregii campanii.

Calendarul operației era greu de stabilit. La Teheran, preşedintele Roosevelt şi primul ministru Churchill făgăduiseră generalissimului Stalin că atacul va începe în mai 1944. Nouă ni s-a dat însă de înțeles că orice zi din această perioadă a anului va corespunde angajamentelor luate de cei doi lideri politici.

Pentru a beneficia de o perioadă cît mai lungă de timp frumos, trebuia să declanşăm operația „Overlord“ cît mai devreme. Un alt factor în favoarea unei date timpurii era efortul necurmat şi frenetic al germanilor de a-şi întări fortificațiile de coastă. Ținînd seama de condițiile atmosferice în Canalul Mînecii, luna mai reprezenta momentul cel mai apropiat în care se putea întreprinde cu succes o acțiune de desant maritim. Prima combinație prielnică între orarul fluxului şi cel al răsăritului de soare se situa la începutul lunii. Aceasta a fost data aleasă inițial şi cu titlu de încercare pentru ziua Z.

Ştiri alarmante, furnizate de serviciile de informații, cu privire la progresele înregistrate de germani în producția noilor arme cu bătaie lungă şi mare capacitate de distrugere pledau, de asemenea, pentru lansarea atacului cît mai curînd.

În lunile de primăvară, o serie de ofițeri de stat-major au venit de la Washington la cartierul meu general pentru a-mi aduce la cunoştință cele mai recente ipoteze pe marginea realizărilor naziştilor în domeniul armamentului, inclusiv posibilitatea ca ei să fie pe cale de a fabrica bomba atomică şi arma bacteriologică. Aceste expuneri aveau un caracter strict secret şi îmi erau prezentate exclusiv pe cale orală. Mi s-a relatat că oamenii de ştiință americani făcuseră paşi inainte în realizarea ambelor tipuri importante de arme şi că, bazîndu-se pe propria lor experiență, ei puteau trage concluzii interesante privind amănuntele activității similare pe care o depuneau naziştii. Toate aceste date erau completate de rapoartele periodice ale serviciilor de informații din Londra. În plus, se examinau cu cea mai mare atenție fotografiile aeriene, pentru a se descoperi eventual unele instalații recente ale duşmanului, capabile să servească,

după toate aparențele, numai introducerii în luptă a unor arme noi.

Atît în Marea Britanie, cît şi în Statele Unite se făcea apel la cei mai competenți savanți pentru a ne ajuta să evaluăm şi să anticipăm diferitele probabilități. În cursul lunilor de pregătire din anul 1944, singurul nostru mijloc eficient de a contracara intențiile inamicului a fost raidul de bombardament. Am trimis, rînd pe rînd, escadrilele aviației strategice deasupra fiecărui colț din Europa unde, după presupunerile oamenilor noştri de ştiință, fie că se elaborau noi tipuri de arme, fie că se construiau rampe de lansare pe țărmul mării.

În cursul acestei lungi perioade, calculele serviciilor de informații se bazau, în mod inevitabil, pe un număr foarte sărăcăcios de elemente, aşa încît nu era de mirare că din cînd în cînd surveneau modificări în evaluarea progresului făcut de germani. Totuşi, înainte de a declanşa „Overlord", specialiştii serviciilor de informații au reuşit să ne furnizeze date remarcabil de precise în legătură cu existența, caracteristicile şi potențialul noilor arme naziste.

Două considerente – unul dintre ele cu caracter decisiv – s-au conjugat, determinîndu-ne să amînăm pentru luna iunie acțiunea de desant maritim. Primul şi cel mai important a fost insistența noastră ca debarcarea să se efectueze pe un front mai larg decît cel prevăzut inițial de către statul-major de la Londra, care lucrase sub conducerea generalului-locotenent Frederick Morgan. Înzestrat cu calități excepționale, acest ofițer inspirase generalului Marshall un profund sentiment de admirație şi respect, cu mult înainte de sosirea mea în Anglia din ianuarie 1944. În scurt timp am ajuns şi eu să-i apreciez competența, în aceeaşi măsură ca şi şeful Marelui Stat-Major. În lunile dinaintea venirii mele, el elaborase nenumărate proiecte amănunțite, adunase o mulțime de date şi stocase suficiente materiale pentru a face posibilă ziua Z. Generalul Morgan era de acord cu modul cum vedeam eu desfăşurîndu-se debarcarea, dar, silit să-şi întocmească planul pe baza unui număr fix de nave de transport, de desant şi alte resurse, nu-i rămăsese decît să

preconizeze efectuarea acțiunii de desant maritim pe un front de trei divizii. Eu însă am stăruit pentru aruncarea în luptă, de la bun început, a celor cinci divizii şi am adus la cunoştința Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore că trebuia neapărat să ni se livreze navele de desant suplimentare, precum şi celelalte mijloace tehnice necesare unei operații de amploare mai mare, chiar dacă aceasta ar fi însemnat amînarea debarcării cu o lună. Comitetul unificat s-a declarat de acord.

Un alt factor care a acționat în favoarea unei date mai tîrzii l-a reprezentat părerea noastră că reuşita operației „Overlord“ depindea de activitatea pregătitoare a forțelor aeriene. Un atac întreprins prea devreme nu ar fi oferit aviației aliate decît puține prilejuri de a bombarda cu precizie centrele nevralgice de comunicații din Franța, pe cînd îmbunătățirea condițiilor atmosferice, prevăzută de meteorologi pentru luna mai, i-ar fi lăsat un răgaz mult mai lung şi ar fi creat condiții mai prielnice pentru a stînjeni dislocările rezervelor inamice şi a distruge fortificațiile germane de coastă. Bombardarea punctelor vitale de pe şoselele şi căile ferate care duceau spre zona debarcării constituia o trăsătură capitală a planului „Overlord“. Totuşi, amînarea operației „Overlord“ ne-a făcut sînge rău, căci am fi vrut să nu pierdem nici o zi de vară pentru campania din Europa.

În afară de elaborarea planului general de operații, ne-am străduit din răsputeri să găsim mijloace pentru a-l induce în eroare pe inamic în legătură cu locul şi data atacului. Intenția noastră era de a-l convinge că vom da lovitura direct peste tronsonul cel mai îngust al Canalului Mînecii, asaltînd fortăreața Calais. De fapt, dacă am fi dus cu bine la capăt acțiunea de desant maritim în această regiune, ne-am fi ales, din multe puncte de vedere, cu foarte serioase avantaje. Plajele erau nu numai cele mai bune de pe întregul litoral de nord al Franței, dar şi cele mai apropiate de porturile britanice şi de frontiera germană. Pe deplin conştient de aceasta, inamicul reținuse efective puternice în sectorul Calais şi întărise linia de coastă de acolo mai mult decît pe

oricare alta. Lucrările de fortificație erau atît de masive, încît nimeni dintre noi nu putea să conceapă un asalt izbutit dinspre mare, afară de cazul cînd l-am fi plătit cu pierderi înspăimîntătoare, din cauza cărora întreaga expediție risca să ajungă pe țărm vlăguită şi incapabilă de a întreprinde vreo acțiune. Dar ne bizuiam pe impresia inamicului că vom ceda ispitei şi vasta gamă de măsuri pe care le-am luat pentru a-l întări în această părere s-a bucurat de un credit extraordinar la serviciile naziste de informații.

Debarcarea complementară în sudul Franței fusese de mult considerată – cel puțin de mine şi de generalul Marshall – ca o parte integrantă şi necesară a marii operații de peste Canalul Mînecii. La începutul anului 1944, pe cînd lucram la elaborarea planurilor, îmi închipuiam că toți comandanții principali, ca şi Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore ajunseseră la un acord deplin în această privință. Analizînd însă situația la cartierul meu general de la Londra, am constatat repede că, chiar amînînd „Overlord“ pentru luna iunie, aliații tot nu dispuneau de suficiente nave de desant şi de celelalte utilaje necesare pentru a declanşa concomitent cele două operații – peste Canalul Mînecii şi în Mediterana – cu efectivele pe care le doream.

La acea dată, Statele Unite erau angajate în acțiuni ofensive pe teatrul de război din Oceanul Pacific, de unde nu se puteau deci retrage navele de desant suplimentare, de care aveam nevoie. În această situație, generalul Montgomery a propus să renunțăm cu desăvîrşire la debarcarea în sudul Franței (care purta pe atunci denumirea codificată „Anvil“), scriindu-mi la 21 februarie 1944: „Recomand foarte insistent să ne pronunțăm cu toată hotărîrea împotriva operației «Anvil»“. Am refuzat să mă raliez acestui punct de vedere, dar devenise limpede că singura soluție era de a amîna această debarcare cu un interval suficient pentru ca navele de transport şi de desant să participe mai întîi la „Overlord“ şi apoi să treacă în Mediterana, unde să contribuie la punerea în aplicare a planului „Anvil“. După părerea noastră, această modificare de program nu prezenta inconveniente deosebite, fiind, în orice caz, cu mult preferabilă unei anulări a operației

complementare. Prezența aliaților în bazinul mediteranean nu îngăduia germanilor să-şi evacueze toate trupele din sudul Franței. În cazul, totuşi, cînd ei şi le-ar fi retras treptat, forțele noastre debarcate ulterior pe țărmul meridional ar fi putut înainta mult mai uşor. În consecință, am căzut de acord să amînăm operația „Anvil", cu recomandarea ca ea să fie efectuată cît mai curînd după 15 iulie.

Proiectele noastre de a utiliza aviația de bombardament în pregătirea marelui asalt a întîmpinat o foarte sinceră şi serioasă împotrivire, în special la nivelul politic. Distrugerea podurilor principale, a gărilor de mărfuri şi a celor mai importante artere de cale ferată ale Franței avea să ducă la pierderi inevitabile în rîndurile populației civile. Deşi intenționam să dezorganizăm rețeaua căilor de comunicații bombardînd cu prioritate punctele-cheie din jurul marilor oraşe, în loc de a ataca pe cele din interiorul centrelor dens populate, unii statisticieni au calculat că ofensiva noastră aeriană va costa cel puțin 80 000 de vieți. O astfel de calamitate fiind de natură să stîrnească resentimentele francezilor, primul ministru britanic şi mulți dintre colaboratorii săi ne-au cerut stăruitor să găsim o altă cale pe care operația „Overlord" să beneficieze de sprijinul forțelor aeriene. Profund zguduit de înfiorătorul tablou pe care i-l zugrăveau adversarii planului nostru, Churchill mi-a adresat apeluri insistente şi patetice, declarînd: „Franța postbelică trebuie să devină prietena noastră. Nu este numai o problemă de umanitarism, ci şi una de înaltă politică statală".

Comandanții de aviație din subordinea mea contestau, ca şi mine, exactitatea cifrelor avansate de statisticieni. Pierderile anticipate de noi nu se ridicau decît la o fracțiune din totalul de 80 000, mai ales că aveam de gînd să prevenim populația civilă printr-o serie de avertismente, unele cu caracter general, altele destinate locuitorilor dintr-o anumită regiune. Am folosit toate mijloacele posibile pentru a cere în repetate rînduri francezilor şi belgienilor să se îndepărteze de punctele-cheie ale rețelei de comunicații. Mai mult,

plănuisem ca înaintea fiecărui raid să invităm prin radio şi prin manifeste pe locuitori să evacueze vremelnic perimetrele în cuprinsul cărora se găseau obiectivele atacului. Ne puteam permite să lansăm astfel de avertismente precise deoarece ştiam, pe de o parte, că „Luftwaffe“ înregistrase pierderi grele, iar pe de altă parte, că inamicul nu dispunea de suficientă artilerie antiaeriană pentru a asigura, de la o zi la alta, apărarea fiecărui nod nevralgic de comunicaţii din Franţa. Planul asaltului aerian a trebuit să fie astfel conceput, încît să nu dezvăluie prin schema generală a obiectivelor atacate zona pe care o alesesem pentru debarcare. Am continuat, aşadar, să-l păcălim pe inamic, efectuînd cu regularitate bombardamente grele asupra unor obiective din sectorul Calais, concomitent cu raiduri de pregătire a operaţiei „Overlord“.

Valoarea şi necesitatea bombardamentelor au fost discutate îndelung, cu multă seriozitate şi, fireşte, cu toată compasiunea, din cauza factorilor umani implicaţi. În cele din urmă, Winston Churchill, guvernul britanic şi generalul Pierre Joseph Koenig, comandantul Forţelor franceze din interior, s-au declarat cu toţii de acord ca raidurile aeriene să fie efectuate conform planului, în speranţa că măsurile adoptate pentru a preveni populaţia civilă vor reduce la minimum numărul victimelor. Evenimentele ulterioare aveau să dovedească limpede cît de importantă a fost contribuţia bombardamentelor aeriene la succesul dobîndit de trupele noastre de uscat. De asemenea, nu numai că pierderile suferite de populaţia civilă nu au atins decît o fracţiune din cifrele pronosticate de statisticieni, dar întregul popor francez le-a acceptat cu calm, ca pe o necesitate, fără să manifeste din cauza lor vreo animozitate împotriva forţelor aliate. În afară de loviturile aplicate reţelei de comunicaţii din Franţa, am continuat să bombardăm rafinăriile de petrol din Germania şi alte ramuri vitale ale industriei naziste de război. De asemenea, aviaţia noastră s-a străduit permanent să angajeze lupte cu formaţiile inamice, pentru a le provoca pierderi cît mai mari încă înainte ca trupele noastre să debarce pe teritoriul francez şi bătălia să ajungă la un stadiu

critic.

Între timp, statele-majore ale forțelor noastre de uscat şi aeriene lucrau de zor la perfecționarea măsurilor de coordonare a activității lor viitoare. Încetasem de mult să ne mai referim la „sprijinul cu foc al aviației pentru trupele de uscat", utilizînd doar formula „lupte sol-aer". Această interdependență este caracteristică pentru războiul modern. Trupele de uscat trebuie totdeauna să ocupe şi să apere localitățile care oferă forțelor aeriene bazele necesare pentru a opera în imediata apropiere a liniei frontului, în vreme ce, pe de altă parte, sprijinul cu foc permanent al avioanelor de vînătoare şi bombardament trebuie considerat o chestiune curentă. În diverse faze critice ale campaniei noastre în Europa, aviația aliată a efectuat mai bine de 10 000 de ieşiri de luptă pe zi, dîndu-şi astfel contribuția la bătălia sol-aer.

Una dintre cele mai dificile probleme, care se ridică invariabil ori de cîte ori se elaborează planurile unei ofensive tactice, este cea legată de măsurile de asigurare tehnico-materială, evacuare şi înlocuire.

Înainte de cel de-al doilea război mondial se considera că orice acțiune majoră de desant maritim, fără excepție, trebuie să ducă în cîteva zile la cucerirea unor instalații portuare, în caz contrar urmînd să se renunțe la continuarea operației. Introducînd în practică utilaje eficiente de debarcare – printre care L.S.T.-uri, L.C.T.-uri, „rațe" şi alte nave de desant –, aliații au contribuit într-o mare măsură la reducerea dependenței nemijlocite de instalații portuare fixe. Se poate spune, fără exagerare, că fabricarea în cantități mari de către aliați a unor tipuri cu totul noi de vehicule amfibii a constituit unul dintre factorii cei mai de seamă în zădărnicirea planurilor Înaltului Comandament German.

Totuşi, existența utilajului şi a vehiculelor care permit debarcarea de materiale pe țărmuri, în aer liber, nu exclude cîtuşi de puțin necesitatea unor porturi – adevăr care era deosebit de valabil pentru „Overlord". Aşa cum arată clar o istorie multiseculară, Canalul Mînecii este bîntuit de furtuni crîncene în tot cursul anului, iarna fiind de departe perioada cea mai critică. Unica metodă sigură, aşadar, pentru a

aproviziona trupele aliate debarcate era cucerirea unor instalații portuare de mare capacitate.

Deoarece natura fortificațiilor de care aveam să ne izbim elimina posibilitatea ca aliații să ocupe repede porturile corespunzătoare trebuințelor noastre, era, de asemenea, necesar ca materialele de asigurare materială de pe țărm să fie puse la adăpost de efectele furtunilor. Ştiam că, chiar după ce aveam să capturăm Cherbourgul, capacitatea radei sale, ca şi căile de comunicații care-l legau de interiorul țării nu erau suficiente pentru a ne satisface toate nevoile. Pentru a rezolva această problemă – care în aparență nu avea soluție –, am recurs la un mijloc atît de ieşit din comun, încît mulți sceptici l-au socotit pur şi simplu de domeniul fantasticului. Este vorba de construirea unor porturi artificiale de-a lungul coastei normande.

Am auzit prima oară despre această idee în primăvara anului 1942, cînd amiralul Mountbatten, care participa la o consfătuire cu o serie de comandanți, a declarat la un moment dat:

— Dacă nu vor fi porturi disponibile, va trebui, probabil, să le construim noi şi să le transportăm, în piese detaşate, pînă în zona de debarcare.

Primită cu huiduială şi comentarii sarcastice, propunerea a devenit peste doi ani o realitate. S-au conceput două categorii mari de rade protejate. Prima, denumită „Agrişa“, consta doar dintr-un şir de vase scufundate, amplasate pupa la pupa, în număr suficient pentru a oferi la bordul de sub vînt o linie de coastă adăpostită, unde vasele mici şi navele de desant puteau să descarce fără întrerupere pe orice vreme, cu excepția furtunilor violente. Celălalt tip, „Aguda“, era de fapt un port complet. Două exemplare din această categorie au fost proiectate şi realizate în Marea Britanie, urmînd să fie remorcate, în piese detaşate, pînă la coasta Normandiei. Principala unitate de construcție a „Agudei“ era un vas enorm din beton, denumit „Phoenix“ şi avînd forma unei cutii. Greutatea „Phoenix“-urilor era atît de mare, încît scufundate cap la cap de-a lungul unei fîşii de coastă formau un scut masiv de protecție împotriva valurilor, aproape

indiferent de forța acestora. Potrivit planurilor, s-a realizat un utilaj auxiliar complex, care facilita manevrele de descărcare, precum şi tot soiul de mecanisme necesare bunei funcționări a unui port modern. Sectoarele de debarcare american şi britanic urmau să primească fiecare cîte o „Agudă", prevăzîndu-se, de asemenea, instalarea a cinci „Agrişe".

Din experiența luptelor din bazinul mediteranean învățasem că o divizie întărită a aliaților angajată în operații active consumă zilnic materiale în cantitate de aproximativ 600-700 de tone, pe care unitățile de servicii trebuie să le aducă cu regularitate. În afară de aceasta, trebuia să concentrăm în zona de debarcare rezerve de trupe, muniții şi provizii care să ne permită, după scurgerea unui interval corespunzător, să inițiem ofensive în adîncime, cu certitudinea că le vom susține în cursul unor îndelungate perioade de acțiuni decisive. În plus, trebuia să mai aducem şi materialele grele de construcție necesare genieştilor pentru a restaura şi reutila porturile cucerite, a repara căile ferate, podurile şi drumurile şi a construi aerodromuri. Un alt punct – şi încă unul dintre cele mai importante – al planului de servicii privea rapida evacuare a răniților de pe litoralul francez şi transportarea lor de urgență la numeroasele spitale din Anglia.

În cadrul Comandamentului Suprem, principalii mei colaboratori în domeniul serviciilor erau generalul-locotenent Sir Humphrey Gale şi generalul-maior R.W. Crawford, ambii foarte experimentați şi competenți. În fruntea unităților de servicii americane se afla generalul-locotenent John C.H. Lee, încercat ofițer de geniu şi reputat ca om care îşi îndeplinea exemplar sarcinile.

În cadrul atacului inițial am anticipat numeroase probleme speciale de ordin tactic, unele dintre ele extrem de greu de rezolvat. Mă întîlneam adesea cu principalii comandanți pe care îi aveam în subordine şi cu membrii statului-major ca să discutăm şi să punem de acord planurile în curs de elaborare. La aceste consfătuiri participau frecvent experți şi specialişti din cele mai diferite ramuri, pentru a-şi da avizul în chestiunile tehnice.

PROGNOZA «OVERLORD»

- Linia frontului american.
- Divizie americană în ofensivă.
- Divizie americană pe linie de apărare.
- Linia frontului britanic.
- Divizie britanică în ofensivă.
- Divizie britanică pe linie de apărare.
- Acțiuni ofensive planificate.

Nu figurează pe hartă diviziile de rezervă și din zonele de refacere.
Acest complex de 8 hărți de plan, întocmite în primăvara 1944 la Comandamentul suprem al forțelor expediționare aliate, arată cît de limitată și de migăloasă ar fi fost campania de eliberare a Franței fără sprijinul operației «Anvil-Dragoon», care a contribuit cu presiunea exercitată de trupele aliate debarcate pe coasta de sud. Obligați să organizeze o lungă linie de apărare la sud de Loire, aliații ar fi trebuit să se mărginească la ofensive locale împotriva germanilor.
D + ... = Ziua Z + numărul respectiv de zile

Consilierii mei permanenți în toate problemele tactice şi operative erau ofițeri în care aveam cea mai deplină încredere, ca generalul-maior Harold R. Bull, generalul de brigadă Arthur S. Nevins – ambii din forțele de uscat americane – şi generalul-maior J.F.M. Whitley din armata britanică.

Într-un colț izolat din estul Angliei, trupele de uscat britanice au reprodus toate tipurile de obstacole tactice la care puteau recurge naziştii pentru a respinge atacul nostru. În poligoane speciale, englezii au construit cazemate, ziduri masive de piatră şi suprafețe întinse acoperite cu rețele de sîrmă ghimpată, au plantat cîmpuri de mine, au înălțat obstacole de oțel cu utilizare subacvatică şi terestră, au săpat şanțuri antitanc – toate acestea fiind copii fidele ale unor mijloace de apărare pe care ştiam că germanii le şi instalaseră. Apoi, englezii s-au apucat să proiecteze tehnica de luptă capabilă să uşureze distrugerea acestor obstacole artificiale. În sfîrşit, au folosit poligoanele respective pentru a verifica în practică armele astfel create şi a încerca noi procedee de luptă.

Un interesant exemplu al acestei activități experimentale l-a oferit o nouă metodă de utilizare a torpilei Bangalore. Nimic altceva decît un simplu tub lung, umplut cu exploziv, torpila era lansată într-un cîmp de mine, unde, detonînd, arunca în aer toate minele îngropate de-a lungul ei. În felul acesta se forma o potecă îngustă, pe care soldații puteau să înainteze, continuîndu-şi atacul, în vreme ce alții, veniți din urmă, curățau restul cîmpului. Arma ca atare intrase de mult în folosință curentă, dar britanicii găsiseră un mod original de întrebuințare a ei, montînd pe un tanc model „Sherman“ o serie de țevi, fiecare dintre ele prevăzută cu o torpilă Bangalore. Orientate drept înainte, țevile erau de fapt nişte tunuri cu mici încărcături de praf de puşcă în partea posterioară. Din mers, tancul trăgea automat, succesiv din aceste tunuri improvizate, astfel că torpilele zburau prin văzduh şi explodau la vreo zece metri în față, croind mereu drum prin cîmpul de mine. Fiecare tanc ducea cu sine

suficiente torpile pentru a deschide o cărare lungă de aproximativ 50 m. Cu alte cuvinte, această muncă primejdioasă, în loc de a reveni unor soldați pedeştri, lipsiți de apărare, era încredințată unui echipaj de car blindat, aflat la adăpostul relativ al unei cuirase protectoare. Nu am văzut niciodată tancul cu torpile în acțiune, dar el reprezintă un exemplu de inovație prin care încercam să rezolvăm problemele cu care avea de-a face infanteristul. Poduri transportabile pentru trecerea şanțurilor antitanc, tancuri aruncătoare de flăcări, precum şi îmblăciuri, pluguri şi rulouri compresoare grele pentru distrugerea minelor se numărau printre utilajele în curs de fabricare şi verificare.

Ca totdeauna, moralul trupelor de uscat polariza atenția constantă a tuturor ofițerilor superiori. Uneori, această atenție trebuia să se îndrepte asupra anumitor puncte speciale. De pildă, un comentator de presă a apreciat că orice tentativă de debarcare pe coasta fortificată a Europei de nord-vest va provoca unităților de asalt pierderi ajungînd la 80-90% din efective. Această afirmație iresponsabilă a avut o circulație destul de largă pentru a da naştere unui sentiment de jenă şi îndoială în sînul comandamentului. Cu prilejul numeroaselor vizite făcute prin diverse unități, Bradley şi alți ofițeri s-au grăbit să înfiereze articolul cu pricina, arătînd că era o născocire menită să inducă în eroare şi să stîrnească panică şi că autorul nu cunoştea realitatea şi habar nu avea de război. Bradley a prevăzut că pierderile aliaților nu vor depăşi pe cele dintr-o bătălie îndîrjită de o amploare corespunzătoare. Pentru a nu îngădui lugubrei profeții a comentatorului să zdruncine încrederea soldaților aliați, am folosit toate mijloacele aflate la dispoziția noastră, mergînd atît de departe, încît am dat publicității pronosticul lui Bradley.

Am întocmit în cele mai mărunte detalii planul de acțiuni aeriene – în fazele sale atît de pregătire, cît şi de sprijin cu foc –, iar în cursul primăverii am analizat săptămînal rezultatele obținute în faza de pregătire. Submarinele şi avioanele au efectuat o serie nesfîrşită de recunoaşteri, dar informațiile strînse de noi proveneau şi din multe alte surse. Planul de

acțiuni navale cuprindea protecția de ansamblu, dragarea minelor, escortarea, sprijinul cu foc şi, concomitent cu toate celelalte sarcini, construirea de porturi artificiale, repararea porturilor capturate şi asigurarea aprovizionării tehnico-materiale peste Canalul Mînecii. Am studiat fortificațiile de coastă ale naziştilor şi am elaborat planuri aparte pentru distrugerea fiecărui punct de sprijin, a fiecărei cazemate. Am cercetat îndeaproape fotografiile, constatînd cu îngrijorare că ele aduceau mereu mărturia unei densități crescînde a obstacolelor de pe plaje, majoritatea subacvatice în timpul fluxului. Pentru îmbarcarea trupelor, a tehnicii de luptă şi a proviziilor s-au redactat planuri voluminoase şi foarte precise în amănunte. S-au stabilit cu anticipație şi, în măsura posibilului, s-au verificat în prealabil itinerarele de deplasare spre porturi, orarul plecărilor şi sosirilor, amplasarea, apărarea şi mascarea bivuacurilor provizorii şi o mie de alte măsuri de acest gen.

Comandanții superiori profitau de fiecare clipă liberă pentru a vizita şi inspecta trupele. Din însemnările pe care ni le-a lăsat un ofițer de stat-major reiese că în patru luni, de la 1 februarie la 1 iunie, am vizitat personal 26 de divizii, 24 de aerodromuri, patru nave de luptă şi numeroase depozite, ateliere, spitale şi alte centre importante. Bradley, Montgomery, Spaatz şi Tedder aveau un program similar. Astfel de vizite, efectuate în scurtele răgazuri dintre nenumăratele consfătuiri şi şedințe de stat-major, erau necesare şi extrem de rodnice.

Soldaților le place să vadă în carne şi oase pe cei ce conduc operațiile. Jigniți, pe drept cuvînt, de orice manifestare de indiferență sau de lipsă de grijă din partea comandanților lor, ei interpretează orice vizită, chiar şi una scurtă, drept o dovadă a interesului ce li se poartă. Timiditatea sau modestia nu trebuie să-l abată pe comandant de la datoria de a veni în mijlocul oamenilor săi, de a le vorbi şi de a fi mereu cît mai aproape de ei, în limita posibilităților fizice. Efectul acestei atitudini se resimte pe plan moral, iar moralul – în condițiile cînd toți ceilalți factori sînt aproximativ echivalenți – joacă rolul principal pe cîmpul

de luptă.

Cînd a bătut ceasul să ne deplasăm trupele în porturi, partea de sud a Angliei a devenit un unic şi uriaş bivuac, depozit şi aerodrom*. La cererea noastră, guvernul britanic a suspendat toate comunicaţiile dintre această zonă şi restul Regatului Unit, aşa cum mai înainte procedase cu Irlanda de Sud, stat neutru, în care mişunau spionii inamici. Guvernul a luat chiar măsura fără precedent de a opri, în mod arbitrar, întregul curier diplomatic dintre Marea Britanie şi alte ţări, atrăgîndu-şi proteste indignate şi prelungite. De asemenea, a fost suprimată navigaţia de cabotaj, ale cărei neprețuite vase ne-au fost repartizate nouă, în scopuri militare. Aceasta a aruncat o povară aproape insuportabilă în seama reţelei feroviare, care şi aşa era suprasolicitată: a încetat practic orice trafic de pasageri şi pînă şi transportul produselor de primă necesitate se lovea de imense dificultăţi. Construcţia „Agudelor“ şi „Agrişelor“ cerea mii de oameni, provocînd o indescriptibilă înghesuială în porturile şi aşa aglomerate.

Populaţia civilă a Marii Britanii, istovită de anii războiului, s-a resemnat, fără să crîcnească, în faţa noilor lipsuri şi neplăceri. Încurajaţi de certitudinea unei iminente ofensive hotărîtoare şi însufleţiţi de exemplul şi conducerea lui Winston Churchill, oamenii au acceptat de bună voie riscul de a fi accidentaţi de tancurile şi camioanele militare care mişunau pe propriile lor străzi şi şosele, de a-şi vedea ogoarele şi grădinile călcate în picioare de soldaţi, de a face cozi lungi în aşteptarea unor trenuri care rareori soseau, de a suferi o nouă reducere a raţiei alimentare, deja sărăcăcioasă – toate acestea pentru a da cale liberă mişcărilor de trupe şi transportului munţilor de provizii, pe care noi le consumam cu atîta lăcomie.

---

* În vederea operaţiei „Overlord“, s-au concentrat în Anglia 45 de divizii aliate (dintre care două treimi americane), cu un efectiv total de aproximativ un milion de oameni destinaţi primului eşalon. Un număr aproape egal (circa 980 000) îl aveau unităţile de servicii şi administrative, care răspundeau de asigurarea materială a trupelor. În rîndurile forţelor de sprijin navale şi aeriene din cadrul operaţiei „Overlord“ se aflau 896 000 de ofiţeri şi soldaţi. – *Nota trad.*

După ce am renunțat să declanşăm „Overlord“ în luna mai, prima combinație dintre faza lunii, orarul fluxului şi răsăritul soarelui pe care o consideram prielnică pentru debarcare survenea în zilele de 5, 6 şi 7 iunie. Intenția noastră era de a ordona convoaielor să traverseze Canalul Mînecii în cursul nopții, pentru ca întunericul să mascheze efectivele şi direcțiile celor cîteva acțiuni de desant maritim. Aveam nevoie de lună pentru asalturile aeropurtate. Înaintea atacului pe uscat ne erau necesare aproximativ 40 de minute de lumină a zilei pentru a duce la capăt bombardamentele aeriene şi navale. Trebuia să debarcăm în timpul refluxului, deoarece nu puteam elimina obstacolele de pe plaje decît atunci cînd deveneau vizibile. Dar alegerea zilei exacte urma să depindă de prognoza meteorologică.

În eventualitatea că nici una dintre cele trei zile din iunie nu s-ar fi dovedit satisfăcătoare din punctul de vedere al condițiilor atmosferice, consecințele ar fi fost înspăimîntătoare. Secretul nu ar mai fi putut fi păstrat. Trupele de asalt ar fi fost nevoite să coboare de la bordul navelor şi să se îngrămădească din nou în locuri de aşteptare împrejmuite cu sîrmă ghimpată şi arhipline deja cu soldații aparținînd valurilor următoare. Tabele complicate de deplasare ar fi trebuit anulate. Moralul s-ar fi prăbuşit. Ar fi devenit necesară o aşteptare de cel puțin 14 – dacă nu 28 – de zile, un fel de pas întrerupt, cu piciorul suspendat în aer, implicînd peste două milioane de oameni! Am fi rămas cu şi mai puțină vreme bună la dispoziție pentru operațiile majore ale campaniei, iar fortificațiile inamicului ar fi devenit şi mai puternice! Întreaga Anglie şi-ar fi dat seama că s-a întîmplat ceva rău şi demoralizarea britanicilor şi americanilor ar fi putut duce la dezastre imprevizibile. În sfîrşit, din umbră pîndea necontenit certitudinea că pe coasta franceză naziştii puneau la punct noi arme secrete, probabil eficiente, şi nici măcar nu îndrăzneam să ne întrebăm care ar fi fost consecințele folosirii lor împotriva porturilor noastre aglomerate, şi îndeosebi împotriva Portsmouthului şi Plymouthului.

A fost o perioadă plină de încordare, cu atît mai greu de

suportat cu cît acel unic factor capabil să ne împingă la catastrofă scăpa cu desăvîrşire de sub controlul nostru. Un ostaş a spus într-un rînd: „Vremea este totdeauna neutră". Nimic mai puțin adevărat! Vremea proastă este indiscutabil duşmanul taberei care se străduie să lanseze operații necesitînd condiții atmosferice favorabile, ca şi al taberei aflate în posesia unei arme valoroase (cum ar fi o aviație puternică), a cărei eficiență depinde de starea timpului. Pentru a apăra coasta Normandiei, naziştii nu aveau nevoie de nimic altceva decît de o vară cu ploi şi furtuni!

Proiectatul nostru atac aeropurtat în peninsula Cotentin ridica o problemă deosebit de dificilă. Planul „Overlord" includea o acțiune de desant maritim pe o plajă denumită în cod Utah şi situată pe litoralul de est al acestei peninsule; după părerea mea, la care se raliase şi Bradley, numai aşa devenea posibilă ocuparea rapidă a portului Cherbourg. Dacă nu izbuteam să capturăm în scurt timp acest port, inamicul avea posibilitatea să încercuiască atît de strîns capul nostru de pod, încît întreaga operație „Overlod" risca să eşueze. De succesul prompt şi complet pe plaja Utah, am apreciat noi, depindea reuşita întregii campanii.

Peninsula Cotentin nu avea decît o singură plajă abordabilă, din păcate, foarte păcătoasă. Imediat în spatele ei se afla o lagună întinsă, peste care se putea trece numai pe cîteva diguri strîmte, ce duceau de la plajă spre interiorul peninsulei. Dacă inamicul controla punctele de ieşire de pe diguri, trupele noastre de desant cădeau într-o capcană, riscînd, pînă la urmă, să fie masacrate de focul artileriei şi al altor arme fără a putea să dea o replică substanțială.

Pentru a preveni o asemenea eventualitate, am proiectat să lansăm două divizii americane aeropurtate dincolo de lagună, cu misiunea principală de a cuceri şi păstra în mîinile lor vitalele extremități ale digurilor. Terenul – aşa-numitul *bocage* – era extrem de neprielnic pentru o acțiune de desant aerian, din cauza mulțimii de garduri vii, înalte şi viguroase. Baterii antiaeriene înțesau liniile de coastă, deasupra cărora trebuiau să treacă vulnerabilele planoare şi avioane de transport. În regiune se aflau, de asemenea,

unităţi mobile ale inamicului, care, în afara unui tir antiaerian susţinut, mai aveau posibilitatea să acţioneze împotriva paraşutiştilor şi a planorişti lor noştri încă înainte ca ei să apuce să se regrupeze în dispozitiv de luptă.

De la bun început s-au purtat aprige discuţii pe marginea acestui proiect, dar Bradley şi generalul-maior Matthew Ridgway, care comanda trupele americane aeropurtate, s-au declarat tot timpul de acord cu mine că acţiunea era necesară şi posibilă. Primind aprobarea de a fi inclusă în plan încă din prima perioadă a pregătirilor, o consideram drept o problemă rezolvată, dar ea avea să se ridice din nou, într-un mod dramatic, chiar în ajunul operaţiei „Overlord".

Ofiţerii de stat-major care puneau la punct, coordonau şi înregistrau toate aceste detalii lucrau, desigur, în permanent contact cu numeroase instituţii şi personalităţi din Londra şi Washington. În perioada de pregătire, la cartierul nostru general veneau nenumăraţi ofiţeri de stat-major din S.U.A., ca să ne informeze dacă tehnica de care aveam nevoie era disponibilă, să confirme datele unor transporturi maritime, să discute planuri în vederea înlocuirilor de personal, a măsurilor de securitate, a procurării de fotografii şi încă alte o mie de treburi de genul acesta.

Unul dintre principalii colaboratori ai generalului Somervell, generalul-maior LeRoy Lutes, a rămas cîteva săptămîni cu noi, în Marea Britanie, studiind metodele prin care putea fi organizat un flux neîntrerupt al materialelor de la fabricile din Statele Unite şi pînă la linia frontului. Cu diferite prilejuri am avut consfătuiri cu membri ai cabinetului britanic, ca Anthony Eden şi Ernest Bevin, cu emisari ai Washingtonului, ca Edward R. Stettinius şi Henry L. Stimson, cu reprezentanţii Statelor Unite la Londra, Averell Harriman şi Francis Biddle, precum şi cu generalul de Gaulle, care a venit din Africa special în acest scop. Discuţiile se purtau în jurul celor mai variate teme, printre care şi cum vom exercita controlul asupra regiunilor unde aveam intenţia să operăm, sau cum vom administra teritoriile germane şi austriece după ce vom pătrunde în cele două ţări.

În toată această perioadă am avut frecvente şi rodnice

contacte cu primul ministru britanic. Îl interesa îndeaproape fiecare amănunt mai important şi ne dădea o mînă de ajutor ori de cîte ori revendicările noastre impuneau autorităților civile britanice – şi aşa suprasolicitate – un efort suplimentar.

La Chequers mă duceam, mai de fiecare dată, cu treburi urgente. Dar împrejurimile erau atît de plăcute şi tihnite, încît mă destindeam hoinărind din cînd în cînd cîte o oră pe cîmpii şi prin păduri. La Chequers, unde odinioară locuise Cromwell, cadrul, arhitectura şi mobila prezentau un mare interes din punct de vedere istoric.

Churchill îşi invita de obicei oaspeții spre seară. După cină urma un film de scurt metraj şi apoi, pe la 10.30, începea şedința de lucru, care uneori dura pînă la 3 dimineața. Aproape totdeauna erau de față Eden şi unul sau mai mulți şefi de stat-major britanici. Se discuta orice fel de problemă şi se ajungea adesea la hotărîri precise. La fiecare cîteva ore parveneau rapoarte operative de la Marele Cartier General britanic din Londra, şi Churchill participa de fiecare dată, alături de şefii săi de stat-major, la redactarea şi expedierea instrucțiunilor, pînă şi a celor strict militare, chiar dacă uneori aveau numai un caracter tactic.

Cu prilejul unor asemenea consfătuiri am început să admir şi să îndrăgesc pe mulți dintre oamenii cu care eram într-un contact atît de frecvent. Unul dintre ei era mareşalul aerului Sir Charles Portal, şeful Marelui Stat-Major al forțelor aeriene militare britanice.

Dar arareori i se întîmpla lui Churchill să scape ocazia de a aduce o notă emotivă în aceste şedințe. Într-o zi s-a nimerit ca un general să spună „corpuri“ referindu-se la soldați (termen utilizat curent în limbajul tehnic al statului-major britanic). Primul ministru l-a întrerupt, criticîndu-l cu asprime într-o înflăcărată cuvîntare. Cît de inuman era să vorbeşti cu atîta indiferență despre ostaşi, a arătat el, ca şi cum ai avea de-a face cu nişte baloturi de marfă sau – şi mai rău – cu nişte cadavre! Mărturisesc că nici eu nu puteam să sufăr expresia, dar de data aceasta am fost de partea bietului ofițer, care o băgase vizibil pe mînecă, constatînd că, fără să vrea, atrăsese asupră-şi fulgerele lui Churchill.

Ca în majoritatea locuințelor britanice, la Chequers exista o „carte de oaspeți“, în care fiecare musafir trebuia să iscălească ori de cîte ori trecea pragul casei. Într-un rînd, în drum spre coasta de sud a Angliei, m-am oprit acolo pentru o convorbire de zece minute cu Churchill, după care am dat buzna pe uşă ca să-mi continuu călătoria. Tocmai cînd mă instalam în maşină, m-am pomenit cu valetul familiei, care, arborînd un aer plin de demnitate, mi-a spus:

— Domnule general, ați uitat să semnați în carte!

Tonul lui solemn îmi dădea de înțeles cît de greu îi venea să mă ierte pentru gafa pe care o comisesem. Mi-am îndreptat greşeala şi am pornit-o mai departe.

În ciuda tuturor preocupărilor, Churchill îşi manifesta în permanență caldele sale sentimente de omenie. Cînd Londra a trebuit să îndure o nouă serie de bombardamente germane, în februarie 1944, el mi-a oferit insistent unul dintre adăposturile subterane construite special în capitală. Primul ministru a mers pînă acolo încît a luat măsuri să mi se amenajeze un apartament în toată puterea cuvîntului, cu salon, dormitor, bucătărie şi telefoane secrete. Deşi, nu numai că nu l-am folosit niciodată, dar nici măcar nu l-am văzut, Churchill a continuat să acorde o mare atenție securității mele personale, în timp ce de a lui nu se sinchisea cîtuşi de puțin. În cursul raidurilor aeriene inamice, singura-i preocupare era, pare-se, de a se duce să o vadă pe fiica lui, Mary, înrolată ca servant într-o baterie de antiaeriană care proteja Londra.

La toate întîlnirile noastre de lucru, Churchill şi-a expus limpede şi concret atitudinea față de „Overlord“ şi speranțele legate de această operație. Treptat, el a devenit mai optimist decît fusese în trecut, dar tot nu îngăduia nădejdilor să-i spulbere cu desăvîrşire îndoielile. Nu o dată mi-a declarat:

— Generale, dacă iarna viitoare vă găseşte, împreună cu cele 36 de divizii aliate de sub ordinele dumneavoastră, bine consolidați pe continent şi avînd în mîini peninsulele Cotentin şi Bretania, voi proclama, în auzul întregii lumi, că a fost una dintre operațiile cele mai reuşite ale războiului. Iar dacă, în plus, mai ocupați portul Le Havre şi eliberați

frumosul Paris din ghearele inamicului, voi afirma sus şi tare că aţi repurtat cea mai grandioasă victorie din istoria contemporană.

— Domnule prim-ministru – răspundeam eu cu regularitate –, vă asigur că iarna va găsi forţele aliate chiar la frontierele Germaniei. Dumneavoastră vă bizuiţi doar pe cele 36 de divizii de care dispunem acum. Dar noi vom mai aduce alte zece din Mediterana, iar prin porturile capturate vor începe curînd să curgă spre front încă 40 de divizii din Statele Unite.

— Toate astea sînt planuri de viitor, deocamdată rămîn la părerea mea, replica adesea Churchill, care se îndoia că vara şi toamna anului 1944 ne vor oferi răgazul necesar pentru a atinge obiectivele planului nostru. La stăruitoarele mele tentative de a-l convinge că tabloul zugrăvit de mine nu era exagerat de trandafiriu, chiar şi în cazul cînd naziştii aveau să lupte cu înverşunare, el îmi răspundea zîmbind: – Iubite generale, aşa se cuvine – un conducător de oşti trebuie să fie optimist. Vă admir entuziasmul, dar eliberaţi Parisul pînă la Crăciun şi nimeni nu va mai avea vreo pretenţie la dumneavoastră.

La 7 aprilie, generalul Montgomery, care colaborase cu statele-majore naval şi aerian, era în măsură să prezinte planul complet şi amănunţit al operaţiei de desant maritim în Normandia. Timp de o zi întreagă, numeroşii participanţi la o şedinţă convocată în localul Şcolii Sf. Paul din Londra s-au ocupat cu expunerea, analizarea şi coordonarea fiecărui detaliu.

Planul prevedea ca trupele noastre să fie dirijate direct spre sud, debarcînd pe litoralul francez cu americanii în flancul drept şi cu britanicii şi canadienii în flancul stîng. La extremitatea flancului drept se afla plaja Utah, în peninsula Cotentin, iar capătul flancului stîng se situa aproximativ la vărsarea fluviului Orne. Lungimea totală a frontului de asalt depăşea 60 de mile.

Dorind să aducem mai aproape de linia întîi avioane de vînătoare-bombardament în număr cît mai mare şi să ocupăm zone în care puternicele noastre efective de tancuri

aveau posibilitatea să opereze cu maximum de randament, planul prevedea ca Armata 2 britanică să cucerească repede şesurile plate de la sud de Caen. La vest de acest oraş, americanii debarcați pe plaja Utah urmau să înainteze spre sud în acelaşi ritm cu britanicii. Şi mai spre vest, corpul de armată american comandat de generalul-maior J. Lawton Collins şi debarcat pe aceeaşi plajă trebuia să aibă ca principal obiectiv grabnica ocupare a portului Cherbourg. Deoarece în sectorul Calais staționau numeroase trupe germane, era de presupus că, pentru a păstra legătura dintre această regiune şi Normandia, inamicul va masa puternice efective în sectorul Caen. Era, de asemenea, sigur că naziştii se vor strădui cu desperare să nu piardă Cherbourgul, ca să nu putem folosi noi acest port. Speram totuşi că, datorită elementului surpriză şi rapidității de acțiune, vom intra repede în posesia cîmpiei de lîngă Caen. Bradley aprecia că americanii vor intra în Cherbourg într-un interval de zece pînă la treizeci de zile de la debarcare, după cum le va surîde norocul.

Planul detaliat al lui Montgomery conținea, de asemenea, aprecierile sale cu privire la zonele probabile pe care le vom ocupa la diverse termene succesive după debarcare. Aceste anticipări sînt indicate în harta „Prognoza Overlord".

Bineînțeles, previziunile referitoare la înaintarea noastră, aşa cum se înfățişează ele în contururile care delimitează fazele, nu constituiau un element esențial al planului de desant maritim; obiectivul primordial consta în atacarea litoralului şi ocuparea unui cap de pod suficient de larg şi capabil să reziste oricăror contraatacuri, unde să ne putem concentra forțele cît mai repede, în vederea viitoarei bătălii hotărîtoare pentru Franța. Dar anticiparea modului cum se va desfăşura înaintarea este totdeauna utilă celor ce răspund de asigurarea tehnico-materială: ei îşi pot planifica astfel propriile lor activități, orientîndu-se după cîteva repere care le dau o imagine despre amploarea sarcinilor ce le vor reveni. Am ocupat cu puțin înainte de termen teritoriul pentru care ne rezervasem un interval de 90 de zile. În schimb, datele-limită ale primelor zile s-au dovedit cu neputință de

respectat, din care cauză s-au ivit anumite dificultăți.

Deja în curs de aplicare, planul de acțiuni aeriene prevedea uzura treptată a aviației germane şi distrugerea nodurilor de comunicații feroviare şi rutiere, pentru a izola regiunea de coastă unde urma să aibă loc debarcarea. În ziua Z, forțele noastre aeriene aveau misiunea de a ataca fortificațiile inamice de pe litoral, nimicind obiective dinainte stabilite, de a asigura acoperirea aeriană şi de a asigura, prin avioanele de vînătoare-bombardament, sprijinul cu foc trupelor noastre care înaintau spre interior.

Planul de acțiuni navale avea de rezolvat complicațiile determinate de configurația şi natura regiunii de coastă, care nu oferea vaselor decît un spațiu strîmt pentru manevre, precum şi de întinderea şi densitatea cîmpurilor de mine. Totuşi, s-a stabilit foarte precis întregul program, care cuprindea dragarea minelor, escortarea, bombardamentele preliminare, sprijinul cu foc şi apărarea de ansamblu împotriva navelor de suprafață şi a submarinelor inamice. Planul de transport, subzistență şi deservire a trupelor, precum şi de asigurare tehnico-materială era la fel de cuprinzător şi amănunțit ca toate celelalte.

La 15 mai, sub conducerea SHAEF, a avut loc o ultimă consfătuire la Şcoala Sf. Paul. Au participat toți membrii de seamă ai Cabinetului de Război, prezidat de Churchill, şi ai Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore, alături de regele Angliei şi de zeci de generali aliați. Feldmareşalul Smuts* a venit împreună cu vechiul său prieten Winston Churchill. În toți anii războiului nu am mai pomenit vreodată o şedință la care să se înghesuie atîția înalți dregători şi comandanți de oşti. Scopul reuniunii era de a verifica dacă clarificasem şi corectasem toate punctele rămase încă sub semnul îndoielii la consfătuirea precedentă. În acelaşi timp

* Ian Christiaan Smuts (1870-1950), ofițer sud-african de origine olandeză, inițial inamic al Angliei, apoi susținător fervent al Imperiului britanic, a fost prim-ministru al Africii de Sud în 1919-1924 şi 1939-1948. În 1941 a devenit membru al Cabinetului de Război britanic. – *Nota trad.*

am atras atenția tuturor comandanților asupra obiectivelor generale ale Comandamentului Suprem şi am prezentat fiecăruia dintre ei o imagine completă şi exactă a ajutorului pe care putea conta. Am controlat şi confirmat instrucțiunile cu privire la ordinele care urmau să fie transmise unităților mici şi la măsurile care trebuiau luate în perioada dislocării lor în porturi. Un factor precumpănitor îl constituia păstrarea secretului absolut.

Şedința ne-a oferit prilejul de a asculta cuvintele rostite de regele Angliei şi de primul ministru britanic. Acesta din urmă a ținut unul dintre tipicele sale discursuri pline de combativitate, folosind în cursul lui o expresie care ne-a frapat în mod deosebit pe mulți dintre noi, mai cu seamă pe americani. „Domnilor – a spus el –, această operație mă atrage din ce în ce mai puternic". Ceea ce pentru noi însemna că, deşi se îndoise multă vreme de oportunitatea „Overlord"-ului, deşi pledase pentru o nouă amînare a lui în favoarea unor operații de pe alte fronturi, el ajunsese, în cele din urmă, să se convingă, alături de noi ceilalți, că aceasta era într-adevăr calea cea mai directă către victorie. Consfătuirea a avut o profundă semnificație nu numai fiindcă a marcat practic încheierea fazei preliminare de planificare şi pregătire, ci şi pentru că a insuflat o încredere şi mai mare zecilor de comandanți şi ofițeri de stat-major prezenți acolo, fiecare aflînd în ce va consta sprijinul pe care-l va primi pentru a duce la bun sfîrşit partea ce-i revenea din giganticul asalt.

Înainte de declanşarea atacului, secțiile operații din SHAEF şi cartierul general al Grupului de armate 21* s-au instalat la Portsmouth, pe coasta de sud a Angliei. Aici se afla principalul nostru punct de îmbarcare şi tot aici marina militară înființase o rețea de transmisiuni care avea să ne țină la curent, în primele ore ale zilei Z, cu rezultatele obținute de fiecare element component al uriaşei oştiri.

---

* Acest grup era alcătuit din Armata 1 britanică şi Armata 2 americană şi reprezenta totalitatea efectivelor primului val de asalt. – *Nota trad.*

După transferarea la Portsmouth a secțiilor operații, mi-am dat seama că mai rămăsese de luat o singură hotărîre importantă înainte de ziua Z, şi anume stabilirea exactă a zilei şi orei asaltului. Totuşi, comandantul-şef al aviației, mareşalul aerului Leigh-Mallory, nu considera încă definitiv rezolvată vechea problemă a oportunității acțiunii aeropurtate în peninsula Cotentin. Cîteva zile după şedință, la 30 mai, a venit la mine pentru a protesta din nou împotriva a ceea ce el numea „masacrul inutil" al celor două divizii de elită. După părerea lui, terenul nefavorabil unei operații de desant aerian, conjugat cu rezistența inamicului, probabil foarte puternică, constituiau laolaltă un risc prea mare. Nu aceeaşi era primejdia în flancul stîng, unde urma să fie lansată divizia aeropurtată britanică şi unde nu se anticipau jertfe deosebit de grele. În schimb, după evaluările lui Leigh-Mallory, americanii aveau să piardă 70% din planoare şi cel puțin 50% din paraşutişti încă înainte de aterizare. În consecință, cele două divizii fiind văduvite de orice forță tactică, atacul avea perspectiva să se soldeze cu sacrificiul multor mii de vieți omeneşti, fără măcar să contribuie cu ceva la reuşita asaltului general.

De o sinceritate incontestabilă, Leigh-Mallory, cunoscut pentru curajul său personal, nu-şi făcea decît datoria expunîndu-mi fără ocol modul cum vedea el lucrurile.

Greu de conceput o problemă mai tulburătoare! În eventualitatea că expertul meu în materie de aviație avea dreptate, acțiunea nu era decît o nesăbuință condamnabilă – dacă nu şi mai rău –, deoarece, nici măcar plătind enormul preț pe care-l anticipam, tot nu atingeam obiectivul principal al desantului. Mai mult, dacă dreptatea era de partea lui Leigh-Mallory, însemna că nici debarcarea pe plaja Utah nu avea, probabil, şanse de succes, astfel încît operația „Overlord" prezenta dintr-o dată riscuri incalculabile, devenind aproape un act necugetat, care prevestea un eşec gigantic, poate chiar înfrîngerea forțelor aliate în Europa.

Pentru a-l descărca de orice răspundere în cazul cînd nu aş fi ținut seama de avizul său, i-am cerut lui Leigh-Mallory să-şi aştearnă în scris recomandările şi i-am făgăduit să-i

dau un răspuns peste cîteva ore. Nu m-am sfătuit însă cu nimeni. Opiniile şi consideraţiile specialiştilor nu mai ajutau la nimic.

M-am retras în cortul meu de unul singur şi am început să chibzuiesc. Am recapitulat de cîteva ori fiecare etapă parcursă, cam în aceeaşi ordine ca în lucrarea de faţă, dar mult mai complet şi mai exhaustiv. Fireşte, îmi dădeam seama că, dacă treceam cu bună ştiinţă peste avizul expertului meu în acest domeniu şi dacă pronosticurile sale se dovedeau corecte, aveam să port pînă la moarte insuportabila povară a unei conştiinţe care m-ar fi învinuit, pe drept cuvînt, de sacrificarea nătîngă şi iresponsabilă a mii de soldaţi, floarea tineretului nostru. Dar, dincolo de orice problemă personală, dacă temerile lui Leigh-Mallory erau justificate, exista posibilitatea ca efectele dezastrului să nu se limiteze la cadrul local, ci să se repercuteze asupra întregii operaţii „Overlord".

Analizînd totuşi situaţia, am ajuns la concluzia că punctele nevralgice erau următoarele:

Dacă anulam acţiunea de desant aerian, trebuia fie să renunţ la debarcarea pe plaja Utah, fie să pun forţele de asalt sub spectrul unei catastrofe şi mai cumplite decît cea prezisă diviziilor aeropurtate.

Dacă anulam debarcarea de la Utah, provocam asemenea perturbări în complexele planuri întocmite pentru „Overlord", încît diminuam şansele de succes pe întregul front şi făceam imposibilă buna desfăşurare de mai tîrziu a asigurării tehnico-materiale. Studiind cu calm şi pe îndelete planul cel mare în ansamblul său, convenisem cu toţii că debarcarea la Utah juca un rol capital în dobîndirea succesului. A renunţa la ea însemna, de fapt, a renunţa la un plan în care de mai bine de doi ani îmi pusesem toată încrederea.

În definitiv, ipoteza lui Leigh-Mallory nu era decît o ipoteză, atît şi nimic mai mult. Experienţa noastră din Sicilia şi cea din Italia nu justificau cîtuşi de puţin negrul său pesimism. Bradley împreună cu Ridgway şi cu alţi comandanţi ai trupelor aeropurtate se declaraseră totdeauna de acord cu mine şi cu statul-major în problema desantului

aerian din peninsula Cotentin.

Toate aceste considerații mi-au insuflat curajul de a rămîne la convingerea că Leigh-Mallory se înşela. I-am dat un telefon, spunîndu-i că atacul se va desfăşura conform planului şi că îi voi confirma în scris hotărîrea. Ulterior, cînd acțiunea a fost încununată de succes, el a fost primul care mi-a telefonat, spunîndu-mi cît de bucuros era şi exprimîndu-şi regretul că găsise de cuviință să-mi sporească bătăile de cap în zilele pline de încordare dinaintea debarcării în Normandia.

Bineînțeles, în aşteptarea deciziei finale cu privire la data atacului, mai erau multe de făcut. Am primit vizita multor personalități de seamă. Printre ultimii noştri oaspeți s-a numărat generalul de Gaulle, cu care am avut unele neînțelegeri în legătură cu programarea şi conținutul exact al apelurilor ce urmau să fie adresate populației franceze imediat după debarcare. Generalul de Gaulle voia ca guvernele american şi britanic să-l recunoască, în mod categoric şi fără echivoc, drept şeful statului francez, subliniind cu insistență că numai lui îi revenea dreptul să dea francezilor ordin de a conlucra cu forțele aliate.

Preşedintele Roosevelt a refuzat net să-i acorde această recunoaştere de un fel mai special. Ca şi în alte dăți, el a scos în relief faptul că în Franța poporul era suveran şi că aliații nu intrau pe teritoriul acestei țări cu scopul de a impune cetățenilor un anume guvern sau un anume cîrmuitor. De aceea, susținea preşedintele, proclamațiile noastre trebuiau să arate că eram gata să colaborăm cu orice grupare dispusă să participe la lupta pentru nimicirea trupelor germane. Dacă toate sau măcar unele dintre aceste grupări se hotărau să-l urmeze pe de Gaulle, Roosevelt era de acord să cooperăm cu ele prin intermediul lui, dar nu putea accepta ideea de a-l impune cu de-a sila pe general altor formații politice.

Misiunea de a elabora un plan care să-l mulțumească pe de Gaulle şi totuşi să nu depăşească limitele fixate de cele două guverne aliate a revenit în mare măsură cartierului nostru general, dîndu-ne mult de furcă, deoarece ne bizuiam pe un sprijin considerabil din partea luptătorilor din

Rezistență. Ştiam că aceştia erau numeroşi mai ales în Bretania şi pe dealurile şi munții din sud-estul Franței, astfel că un conflict fățiş cu de Gaulle ne-ar fi dăunat enorm, stîrnind resentimente amare şi ducînd la inutile pierderi de vieți omeneşti.

Statul nostru major aprecia că, într-un sens, disputa avea un caracter academic: cel puțin în stadiile inițiale ale operației, de Gaulle reprezenta singura autoritate capabilă să unifice şi să coordoneze activitatea grupărilor franceze, aşa că nu aveam nimic de pierdut dacă-i acordam recunoaşterea pe care o cerea. Trebuia doar să i se atragă atenția că, după eliberarea țării, guvernul şi şeful statului francez vor fi aleşi prin voința liber exprimată a poporului. Cu consimțămîntul Washingtonului şi Londrei, îl acceptasem deja în cadrul Comandamentului Suprem, sub ordinele mele directe, pe generalul Koenig, reprezentantul lui de Gaulle, în calitate de comandant al Forțelor franceze din interior.

Țineam neapărat ca în ziua debarcării de Gaulle să se adreseze prin radio, împreună cu mine, populației franceze, recomandîndu-i să evite răscoalele şi jertfele inutile în regiunile situate deocamdată departe de front, dar să fie gata în orice clipă să ne dea ajutor acolo unde aveam nevoie. În limitele directivelor primite, ne-am străduit din răsputeri să-l aducem pe de Gaulle pe pozițiile noastre, dar el nu s-a lăsat convins pe moment, deşi, după declanşarea campaniei, avea să colaboreze cu noi în mod eficient.

În zilele petrecute la Portsmouth înaintea debarcării, mai rămăseseră de pus la punct o serie de alte detalii. Dar marele semn de întrebare pe care-l aveam veşnic în fața ochilor îl constituia starea vremii în singura perioadă utilizabilă de la începutul lui iunie, zilele de 5, 6 şi 7.

Întreg sudul Angliei era o imensă tabără militară, gemînd de soldați care aşteptau ordinul de atac şi doldora de armament şi subzistențe, care aşteptau să fie transportate pe partea cealaltă a Canalului Mînecii. Regiunea era izolată de restul Angliei, guvernul stabilind o linie de demarcație pe care nimeni nu avea voie s-o treacă, într-un sens sau într-altul, fără o autorizație specială. Fiecare bivuac, fiecare

cazarmă, fiecare parc auto, fiecare unitate erau notate cu grijă pe hărțile noastre. Planul de dislocare fusese astfel întocmit încît fiecare unitate urma să ajungă la punctul de îmbarcare exact în clipa cînd nava respectivă era în măsură s-o primească. Bivuacurile de la extremitatea de sud, unde se găseau trupele de asalt, erau împrejmuite cu garduri de sîrmă ghimpată, pentru ca soldații să nu mai poată ieşi de acolo după ce li se făcuse instructajul privind rolul fiecăruia în cadrul „Overlord“-ului. Formidabila oştire era încordată ca un resort sub tensiune. La drept vorbind, chiar asta era: un uriaş resort uman, aşteptînd sub tensiune momentul cînd i se va declanşa energia care-l va propulsa dincolo de Canalul Mînecii, în cea mai mare operație de desant maritim întreprinsă vreodată.

De două ori pe zi, la nouă şi jumătate seara şi la patru dimineața, țineam şedință cu comisia meteorologică, alcătuită atît din britanici, cît şi din americani şi condusă de un scoțian posac, dar priceput, colonelul de aviație J.M. Stagg. La aceste şedințe, cele mai mărunte indicii atmosferice erau migălos prezentate, migălos analizate de către experți şi migălos studiate de către comandanții de față. Pe măsură ce se apropia termenul stabilit, tensiunea creştea necontenit, căci perspectivele de vreme favorabilă scădeau văzînd cu ochii.

La 4 iunie, ora patru dimineața, era programată ultima şedință care trebuia să decidă dacă atacul putea fi declanşat la data stabilită în principiu – 5 iunie. Încă dinainte însă, o parte din navele care transportau trupele de asalt primiseră ordinul de a ieşi în larg, căci dacă întregul efectiv avea să debarce la 5 iunie, unele unități importante staționate în nordul Angliei nu puteau rămîne pe loc, aşteptînd decizia finală din dimineața de 4 iunie.

În dimineața aceea, cînd comandanții s-au întrunit, prognoza meteo era descurajantă: plafonul jos de nori, vîntul puternic şi marea foarte agitată amenințau să pună în primejdie debarcarea. Meteorologii prevesteau că protecția aeriană se va dovedi imposibilă, sprijinul cu foc al marinei militare nu va da rezultate şi pînă şi manevrarea navelor de

desant se va lovi de dificultăți. Amiralul Ramsay şi-a exprimat părerea că acțiunea de desant maritim putea fi dusă la capăt, dar s-a declarat de acord că reglarea tragerilor artileriei navale va fi foarte grea. Îngrijorat, pe drept cuvînt, de gravele inconveniente ale unei amînări, generalul Montgomery a fost de părere să pornim la atac. Tedder s-a pronunțat contra.

Cîntărind toți factorii, am hotărît să amîn operația. Această decizie impunea trimiterea imediată de ordine către navele şi trupele aflate deja în largul mării, ceea ce dădea naştere la unele îndoieli cu privire la capacitatea lor de a fi din nou gata de luptă peste 24 de ore în cazul cînd ziua următoare s-ar fi dovedit propice pentru asalt. Şi într-adevăr, din cauza furtunii, navele au manevrat extrem de greu în Marea Irlandei. Faptul că, pînă la urmă, ele au izbutit să se înapoieze în porturi, să se realimenteze cu combustibil şi să se pregătească pentru a lua totul de la capăt a doua zi a reprezentat o culme a artei marinăreşti şi a strădaniilor depuse de comandanți şi ofițerii de stat-major.

Şedința din seara de 4 iunie nu a adus mai nici o rază de lumină în sumbrul tablou de dimineață. Tensiunea a sporit şi mai mult, deoarece inevitabilele consecințe ale unei noi amînări erau atît de grave, încît nici nu îndrăzneam să le luăm în considerație.

În dimineața următoare, la ora trei şi jumătate, un vînt care atingea aproape proporțiile unui uragan zgîlțîia fără milă micul cantonament al cartierului general, iar ploaia curgea parcă în şuvoaie orizontale. Drumul lung de o milă, pe şoseaua noroioasă, pînă la statul-major naval nu era deloc reconfortant, căci în asemenea împrejurări s-ar fi zis că nici nu mai avea rost să discutăm situația.

La începutul şedinței, colonelul de aviație Stagg şi colaboratorii săi ne-au informat că pe coasta Franței domneau exact condițiile meteorologice nefavorabile anticipate în ajun şi că, dacă ne-am fi încăpățînat să debarcăm la 5 iunie, ne-ar fi pîndit cu siguranță un dezastru cumplit. Această introducere era menită, probabil, să ne inspire încredere în ceea ce avea să urmeze – surprinzătoarea

prognoză pentru a doua zi dimineaţă: se anunţa o perioadă de vreme relativ bună, pe care nimic nu o lăsase să se prevadă pînă atunci şi care avea să dureze aproximativ 36 de ore. Ulterior, timpul avea să se strice din nou, dar specialiştii ne-au asigurat că scurtul răgaz de acalmie va surveni între sfîrşitul furtunii care bîntuia şi începutul următoarei perioade de vreme proastă.

Perspectiva nu prea era strălucită: chiar dacă primele valuri de asalt reuşeau să debarce, riscam să ne trezim apoi în imposibilitate de a aduce întăriri, fiind astfel nevoiţi să lăsăm izolată avangarda, care putea deveni pradă uşoară pentru contraatacurile germane. Totuşi, consecinţele unei noi amînări justificau asumarea acestui risc şi m-am grăbit să anunţ hotărîrea de a lansa atacul la 6 iunie. Era exact ora patru şi un sfert în dimineaţa zilei de 5 iunie. Nimeni dintre cei de faţă nu s-a opus. Cu chipul vizibil luminat, fără a mai rosti vreun cuvînt, fiecare a pornit spre locul de unde avea să transmită celor din subordinea sa dispoziţiile care urmau să pună în mişcare întreaga oştire.

O serie de persoane au apelat la mine, cerîndu-mi permisiunea de a se îmbarca la bordul navelor de sprijin ca să asiste la atac. Orice ofiţer de stat-major este în stare să demonstreze oricînd, invocînd o grămadă de argumente, de ce tocmai el trebuia să participe la o expediţie, în loc să rămînă la singurul loc unde poate fi util, de exemplu, la centrul de transmisiuni. Nu am acordat nimănui permisiunea solicitată, cu excepţia celor ce aveau o răspundere militară precisă şi, bineînţeles, corespondenţilor de presă şi radio acreditaţi pe lîngă SHAEF.

Printre cei refuzaţi se număra şi Winston Churchill. Dorinţa lui izvora în egală măsură din pornirile sale războinice, ca şi din nerăbdarea la gîndul că va trebui să stea la Londra, cu braţele încrucişate, aşteptînd veştile. I-am răspuns că riscul ca el să păţească ceva avea prea multă importanţă pentru întregul efort de război şi că trebuia să-l refuz. La rîndul său, mi-a ripostat cu argumentul, întru totul exact, că, deşi eram comandantul unic al operaţiei „Overlord“, în virtutea autorităţii pe care mi-o delegaseră cele

două guverne, nu intra sub jurisdicția mea şi controlul administrativ asupra forțelor britanice.

— Aşa stînd lucrurile, iubite general – mi-a declarat el –, nu este de competența dumneavoastră să stabiliți compunerea echipajului pe nici una din navele aparținînd flotei Maiestății Sale. Şi dacă acesta e adevărul – a continuat el cu şiretenie –, nu aveți dreptul să mă împiedicați de a mă îmbarca în calitate de simplu membru al unui echipaj de vas.

Cu durere în suflet, am recunoscut că aşa era, dar am subliniat cu tărie că, încălcîndu-mi dispozițiile, Churchill nu făcea decît să-mi complice şi mai mult dificultățile personale. Tocmai cînd eram pe cale să mă dau bătut, am primit o neaşteptată mînă de ajutor. După cum am auzit mai tîrziu, regele Angliei, aflînd de intențiile primului ministru şi fără a se hazarda să se amestece direct în hotărîrea acestuia, i-a trimis un mesaj: dacă Churchill găsea de cuviință să însoțească expediția, atunci şi el, regele, considera că era de datoria lui – şi, totodată, un privilegiu – să participe la atac în fruntea trupelor. Aceasta a pus imediat problema într-o altă lumină şi nu mi-a mai fost dat să aud nimic despre ea.

Totuşi, simpatizam pe deplin cu poziția primului ministru. Din nou a trebuit să îndur interminabila aşteptare care survine între ultima hotărîre a Înaltului Comandament şi prima clipă cînd este cu putință să se stabilească dacă operația a reuşit sau nu. Mi-am trecut vremea vizitînd trupele care urmau să ia parte la asalt. Tîrziu, în seara de 5 iunie, am ajuns la cantonamentul Diviziei 101 aeropurtate americane, una dintre unitățile a cărei participare fusese atît de sever criticată de comandantul aviației, Leigh-Mallory. Într-o formă excelentă, soldații m-au interpelat în glumă, spunîndu-mi că nu aveam nici un motiv de frămîntare, deoarece divizia lor era pe față şi totul va merge strună. Am rămas acolo pînă pe la miezul nopții, cînd ultimul dintre ei şi-a luat zborul. După două ore de călătorie, înapoiat la cantonamentul meu, nu-mi mai rămînea decît un scurt răgaz înainte de a primi cele dintîi veşti.

Capitolul al XIV-1ea

Bătălia capului da pod

Primul raport, primit din partea diviziei aeropurtate pe care o vizitasem abia cu cîteva ore mai înainte, suna foarte încurajator*. Pe măsură ce se scurgeau orele dimineții, reieşea că debarcarea se desfăşura în condiții destul de bune. Îmbarcîndu-se pe un contratorpilor, Montgomery a plecat să inspecteze plajele şi să găsească un loc unde să-şi instaleze statul-major avansat. I-am făgăduit că voi trece pe la el a doua zi.

În sectorul Utah, unde acțiunea de desant maritim trebuia coordonată cu acțiunea americană de desant aerian, operațiile progresau satisfăcător, ca şi cele de la extremitatea flancului stîng. În sectorul Omaha, în schimb, informările primite în cursul zilei indicau lupte crîncene. Într-acolo am hotărît să pornesc în dimineața următoare.

Am traversat Canalul Mînecii la bordul unui distrugător şi, ajuns pe țărm, am constatat că diviziile 1 şi 29 americane,

---

* Operația „Overlord" a început imediat după miezul nopții de 5 spre 6 iunie, cînd dragoarele de mine au curățat şi balizat zece coridoare prin cîmpurile de mine din Canalul Mînecii, iar bombardierele britanice au atacat coasta de nord a Franței, revărsînd asupra ei 10 000 de tone de explozive. În jurul orei 2 a.m., au avut loc operațiile de desant aerian pe cele două flancuri: în dreapta diviziile 82 şi 101 aeropurtate americane, în stînga Divizia 6 aeropurtată britanică. Peste 4 000 de nave de transport şi de desant, avînd la bord 176 000 de oameni şi escortate de aproximativ 600 nave de luptă, au traversat Canalul Mînecii, primind o foarte slabă replică din partea bateriilor de coastă naziste. La ora 5.50 a.m. s-a declanşat pregătirea de artilerie, cu toate gurile de foc de pe navele de luptă aliate, nimicind multe poziții fortificate şi detonînd cîmpuri de mine ale germanilor. Debarcarea trupelor americane pe plajele *Utah* şi *Omaha* a început la ora 6.30, iar cea a trupelor britanice, pe plajele *Gold* şi *Sword*, şi canadiene, pe plaja *Juno*, a început la ora 7.40. Acoperirea aeriană a fost asigurată de circa 7 000 de avioane de vînătoare şi vînătoare-bombardament. La sfîrşitul zilei de 6 iunie, aliații aveau cîte o divizie în fiecare dintre cele cinci capete de pod, în afara celor trei divizii care efectuaseră operația de desant aerian. – *Nota trad.*

care asaltau Omaha, reuşiseră, în cele din urmă, să rupă dispozitivul inamic şi înaintau repede spre interior. Germanii mai păstrau încă centre izolate de rezistență, unele dintre ele susținînd un tir de artilerie extrem de supărător împotriva punctelor de debarcare şi a navelor noastre de desant. Am avut răgazul să stau de vorbă cu generalul Bradley, care, ca de obicei, era plin de curaj şi încredere. În definitiv, rezistența pe care o întîmpinam la Omaha avea aproximativ dîrzenia cu care ne temusem că vor lupta germanii pe întregul front. Convingerea naziştilor că nu vom debarca pe o vreme atît de proastă ne-a ajutat considerabil să obținem un efect de surpriză, explicînd pînă la un punct slaba împotrivire activă de pe majoritatea plajelor. Pe de altă parte, în sectorul Omaha, prezența unei dinamice unități a duşmanului, Divizia 352 – care, după spusele prizonierilor germani, se afla acolo pentru manevre şi aplicații de apărare –, era una din cauzele înverşunatelor lupte de pe această plajă.

În cursul zilei de 7 iunie am navigat de-a lungul plajelor, găsind prilejul să stau de vorbă cu toți comandanții superiori, printre care şi Montgomery. Spre seară, în timp ce treceam în mare viteză pe lîngă țărm, distrugătorul nostru a eşuat pe o limbă de uscat, avariindu-se atît de grav, încît a trebuit să ne îmbarcăm pe altă navă pentru a ajunge la Portsmouth.

Următoarele cîteva zile au pus la grea încercare programul aducerii de întăriri la capul de pod din Normandia, conform planului pe care-l întocmisem cu infinită răbdare luni şi luni de-a rîndul. În general, previziunile lui au făcut față de minune împrejurărilor, dar, ici şi colo, condițiile de pe cîmpul de luptă au impus unele retuşuri minore, pe care cartierul meu general de la Portsmouth le-a putut efectua repede şi fără zguduiri.

Cînd un astfel de plan este pus în aplicare, se ivesc mereu dificultăți neprevăzute, care adesea afectează două sau mai multe categorii de arme. Ele pot fi rezolvate destul de lesne dacă Înaltul Comandament urmăreşte îndeaproape situația şi are posibilitatea să intervină pe loc, pentru ca neajunsul să nu capete proporții exagerate. De pildă, atunci

cînd nu se respectă orarul de circulaţie a vaselor sau cînd instalaţiile de încărcare şi descărcare se defectează, navele încep să se aglomereze la punctele de îmbarcare sau debarcare. Astfel se iroseşte un timp preţios şi navigaţia se blochează, riscînd să dea naştere la o harababură generală dacă nu se găseşte nimeni cu autoritate care să ia repede măsurile necesare. Pentru a preîntîmpina asemenea încurcături, înfiinţasem un fel de comisie a statului-major în care erau reprezentate toate armele şi prin intermediul căreia s-a rezolvat în mod satisfăcător coordonarea activităţii în porturi, astfel ca îmbarcarea trupelor şi încărcarea materialelor de aprovizionare să corespundă orarului de sosiri şi plecări ale vaselor. Odată depăşite greutăţile primelor zile, am avut remarcabil de puţine necazuri în această privinţă.

Curînd am aflat că, în lunga perioadă de pregătire de dinaintea invaziei, atmosfera devenise încordată şi la Washington. Abia pusesem piciorul pe ţărm, cînd în Anglia şi-au făcut apariţia generalul Marshall, amiralul King şi generalul Arnold, împreună cu un grup de ofiţeri de la statele lor majore. În ziua de 12 iunie am luat măsuri pentru a-i duce la capul nostru de pod, unde au cutreierat diversele sectoare, manifestîndu-şi fără reţinere satisfacţia. Prezenţa lor a dat şi mai mult curaj oamenilor. Vizitele înalţilor comandanţi şi, uneori, ale membrilor proeminenţi ai guvernului joacă un rol extrem de important în ridicarea moralului soldaţilor, care sînt foarte bucuroşi ori de cîte ori prin preajma lor se ivesc şefii cei mari. Poate că într-asta trupele văd o dovadă că sectorul lor este la adăpost de primejdie, altfel şefii nu ar veni acolo!

Intervalul dintre 6 iunie şi 25 iulie, cînd am rupt frontul inamic, a constituit o etapă bine precizată a operaţiei „Overlord“, cunoscută sub numele „Bătălia capului de pod“*.

Oprindu-se asupra bătăliilor din trecut, istoricii – fie ei

---

* Forţele aliate au atins aliniamentul Caen-Caumont-St. Lô cu aproximativ o lună mai tîrziu decît prevedea planul „Overlord“, care acorda acestei acţiuni un termen de cinci zile de la debarcare. – *Nota trad.*

militari sau civili – acordă adesea o deosebită atenție unor laturi şi aspecte care nu au prezentat prea multă importanță la data cînd au avut loc evenimentele sau, cel puțin, nu au făcut o impresie specială asupra participanților. Pentru a stabili, de exemplu, cine a fost autorul unei concepții strategice originale este necesară o intensă muncă de cercetare şi de analiză, trebuie studiat în amănunțime felul cum evoluția situației a corespuns planurilor, de unde au emanat anumite decizii şi care a fost influența cutărui sau cutărui individ asupra cutărei sau cutărei acțiuni, fără a mai pune la socoteală obligația de a răspunde istoricilor care sînt de altă părere.

„Bătălia capului de pod“ din Normandia, care nu face excepție de la această regulă, a dat şi ea naştere la numeroase şi înverşunate polemici teoretice, ca şi la multe investigații migăloase şi obiective, menite să vină în sprijinul diverselor teze şi interpretări. Acestea se ocupă de probleme care ar fi fost definitiv clarificate pentru posteritate dacă cei ce le-au rezolvat pe cîmpul de luptă le-ar fi acordat însemnătatea cuvenită, lăsînd mărturii scrise despre modul cum au procedat.

Din fericire, în război, ostaşii, în majoritatea lor, devin foarte obiectivi, considerînd că, în toiul unei bătălii, dobîndirea victoriei atîrnă mai greu în balanță decît judecata istoriei. În plus, veşnica criză de timp şi necurmata solicitare a atenției tuturor comandanților şi ofițerilor de stat-major nu îngăduie ținerea unui jurnal de bord, în care zi de zi şi minut de minut să se noteze fiecare eveniment. Numeroase acțiuni importante se inițiază prin contacte verbale, fără nimic în scris. De multe ori, ordinele de luptă, chiar pentru unitățile mari, se redactează abia după ce instructajul s-a făcut în cadrul unor istovitoare şedințe, unde nu s-a întocmit nici un soi de proces-verbal. Dealtfel, curiozitatea istoricilor şi a comentatorilor militari se concentrează atît de frecvent asupra intențiilor şi ideilor, în dauna faptelor şi rezultatelor, încît nici cel mai sîrguincios cronicar n-ar fi în stare să lase o relatare clară şi de necontestat a tuturor celor ce se petrec în cursul unei campanii.

Cît despre întrebări gen „Cine a fost autorul planului X?“ sau „Cine a luat hotărîrea Y?“, convingerea mea este că, în mod normal, nici un comandant nu poate să jure că un anume plan sau o anume concepție s-a zămislit în mintea lui. Preocupările sale curente sînt atît de numeroase, încît ulterior îi va fi imposibil să spună dacă prima scînteie a unei idei (care, pînă la urmă, devine un plan foarte reuşit) a licărit mai întîi în propriul său creier sau a apărut într-o sugestie venită din afară. Una dintre problemele ce se pun oricărui comandant este de a-şi păstra receptivitatea, de a evita să confunde fermitatea indispensabilă cu încăpățînarea în prejudecăți sau idei preconcepute.

Încă ceva: există o enormă diferență între planul precis al unei lupte sau al unei campanii şi rezultatele finale pe care se speră că le va obține operația. Trupele sînt trimise la luptă pentru a atinge un minimum de obiective, în caz contrar operația eşuînd. Dincolo de aceste obiective se află domeniul aşteptărilor justificate, iar şi mai departe începe tărîmul speranțelor, care se realizează şi ele dacă norocul surîde constant comandantului respectiv.

Un plan de luptă se străduie, de obicei, să ofere puncte de reper şi pe tărîmul speranțelor, astfel încît nici un prilej de exploatare a succesului să nu se piardă din cauză că trupele nu cunosc intențiile comandantului lor. Aceste faze ale planului nu cuprind instrucțiuni rigide, ci numai indici de orientare. Un plan bine conceput prevede o anumită elasticitate în timp şi spațiu, în aşa fel ca să se realizeze scopul final al comandantului. Rigiditatea duce inevitabil la înfrîngere, şi comentatorii care invocă o modificare de amănunt ca dovadă că planul a fost deficient demonstrează altceva – o totală ignoranță în ceea ce priveşte caracteristicile frontului.

„Bătălia capului de pod“ a însemnat o perioadă de necurmate şi grele ciocniri, care, în afară de ocuparea Cherbourgului, nu ne-au prilejuit decît puține cîştiguri teritoriale. Dar tocmai în această perioadă s-au pus bazele spectaculoasei eliberări a Franței şi Belgiei, care avea să urmeze. Luptelor din Normandia li se datorează numeroase

progrese, pe plan atît practic, cît şi teoretic, care ne-au fost de un mare folos pînă la sfîrşitul războiului.

Ştiind că Rommel, vechiul său adversar din deşert, deţinea comandamentul tactic al dispozitivului de apărare nazist*, Montgomery a prezis că inamicul va recurge la neîncetate contraatacuri, efectuate de orice unitate imediat disponibilă, de la divizie pînă la batalion sau chiar la companie. Fostul comandant al Armatei 8 britanice a arătat că Rommel nu-şi va alege niciodată o puternică linie naturală de apărare, în spatele căreia să înceapă apoi, calm şi răbdător, să concentreze efective în număr cît mai mare, pentru a lansa ulterior o ofensivă hotărîtoare împotriva poziţiilor noastre de pe plajă. Prevestirea lui Montgomery s-a adeverit cuvînt cu cuvînt.

Din ziua debarcării şi cu excepţia unor puncte izolate, bătălia nu a îmbrăcat niciodată un aspect cît de cît similar celui al războiului de poziţii din 1914-1918. Dar tocmai o asemenea posibilitate nu o puteau trece cu vederea aliaţii, şi îndeosebi camarazii noştri britanici, cu amintirile lor de la Vimy şi Passchendaele.

Pronosticînd că ocuparea Cherbourgului ne va da mult de furcă, Bradley se bizuia pe viteză şi îndrăzneală, în aceeaşi măsură ca şi pe puternicele sale formaţii de asalt, pentru a repurta un succes rapid în sectorul lui. „Zece zile dacă avem şansă, treizeci dacă nu avem", socotea el. Bineînţeles, toate aceste previziuni depindeau, printre altele, de măsura în care izbuteam să aducem întăriri în proporţiile planificate. Programele de debarcare stabileau în cele mai mici amănunte, pe zile şi ore, sosirea unui număr precis de unităţi militare de toate categoriile, alternînd cu descărcarea

---

* Feldmareşalul Erwin Rommel fusese numit, în ianuarie 1944, comandantul Grupului de armate „B" din Franţa, care cuprindea armatele 7 şi 15 – cea dintîi staţionată în Normandia, cea de-a doua în sectorul Calais. În primele zile după debarcare, luptele cu forţele aliate au fost duse exclusiv de către cele şapte divizii de infanterie ale Armatei 7, sub ordinele generalului Friedrich Dollman, cărora li s-au adăugat alte două divizii de infanterie şi şapte divizii blindate de tancuri din Grupul de blindate „Vest", comandat de generalul Heinrich Eberbach. – *Nota trad.*

de muniții şi alte materiale de aprovizionare. Aceste întăriri erau necesare nu numai pentru operațiile cotidiene, ci şi pentru formarea de rezerve, care să efectueze atacuri neîntrerupte, odată ce am fi ajuns în stadiile decisive ale bătăliei.

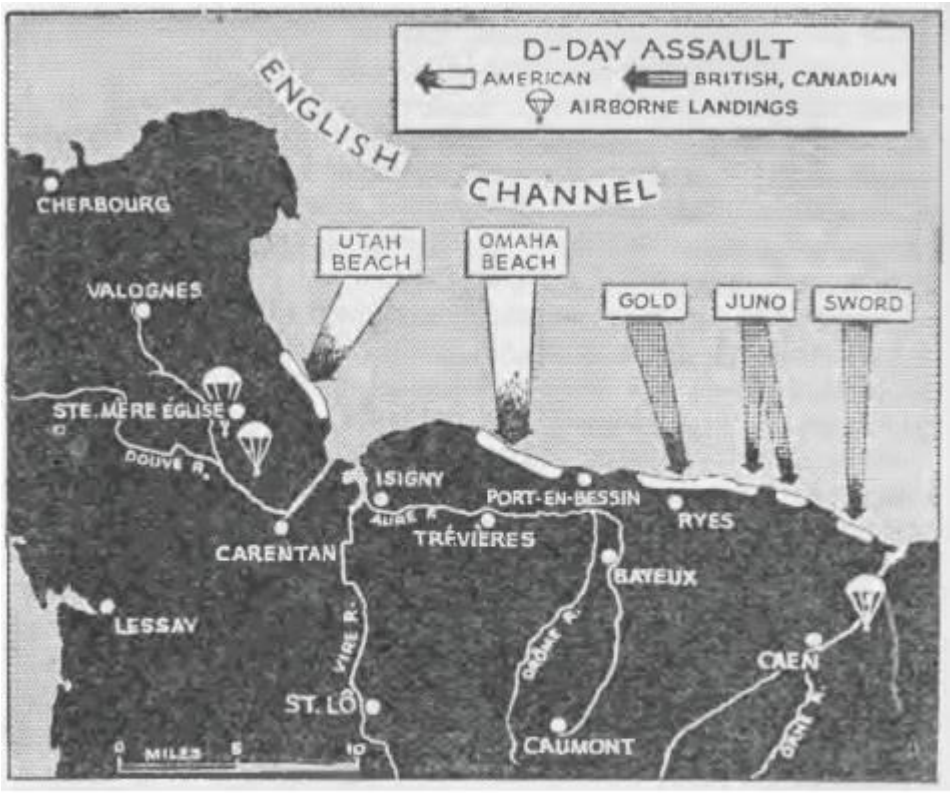

Asaltul Zilei Z

Săgeţile albe indică forţele americane. Săgeţile punctate indică forţele britanice şi canadiene. Paraşutele indică acţiunile de desant aerian

Pe flancul estic, localitatea Caen nu a fost cucerită din prima lovitură, aşa cum sperasem, ceea ce ne-a împiedicat să pătrundem în zona de la sud şi sud-est de oraş, unde avusesem de gînd să beneficiem din capul locului de superioritatea noastră în materie de blindate şi aviaţie. Dar

luptele din acest sector s-au dus într-un ritm susținut şi intens. Rommel se apăra cu înverşunare; pe măsură ce se desfăşura bătălia, am descoperit de ce era obligat să procedeze astfel.

În sprijinul diviziilor sale aflate în zona debarcării, inamicul a adus mai întîi toate trupele pe care le putea scoate din peninsula Bretania, apoi pe cele din sudul Franței, precum şi din Olanda şi Belgia. Singurele rezerve germane importante, rămase în nord-vestul Europei şi nearuncate încă în foc, făceau parte din Armata 15 şi se aflau în portul şi în sectorul Calais. Pentru a menține legătura cu ele, Rommel trebuia să păstreze Caen. Dacă pierdea oraşul, cele două armate de sub comanda sa se separau una de cealaltă şi nu mai puteau acționa laolaltă decît după ce ambele se repliau pe o distanță considerabilă. De aceea, feldmareşalul a trimis în grabă la Caen diviziile cele mai puternice şi mai bine instruite, făcînd toate pregătirile posibile pentru a apăra oraşul pînă la capăt.

Faptul că nu am izbutit să ne atingem țelurile tactice imediate în sectorul de est nu a adus cu sine nici o schimbare în obiectivele generale ale planului operativ. Era doar o nouă confirmare a străvechiului adevăr că orice asemenea plan nu prevede decît ordinea de angajare în luptă a trupelor, conform raportului – calculat de comandant – dintre obiectivele urmărite şi resursele necesare, dar fără a pierde nici o clipă din vedere că reacția inamicului va cere o permanentă adaptare a tacticii la imperativele momentului. De îndată ce ne-am convins că Rommel intenționa să păstreze cu orice preț oraşul Caen, ca pe un fel de balama a dispozitivului său, am înțeles că era în avantajul nostru să-i dăm cît mai mult de furcă în acel sector, facilitînd astfel toate celelalte operații aliate.

La extremitatea flancului apusean, Corpul 7 armată al generalului Collins a atacat mai întîi în linie dreaptă spre vest, pentru a tăia în două peninsula Cotentin, apoi a virat repede spre Cherbourg, asigurîndu-şi însă şi pe flancul de sud un dispozitiv puternic, pentru a bloca orice încercare a întăririlor inamice de a pătrunde în peninsulă.

La 12 iunie 1944, prima bombă zburătoare, cunoscută şi sub denumirea V-1, a lovit Londra. Era vorba, de fapt, de un mic avion fără pilot care se deplasa cu mare viteză pe un traseu prestabilit şi îşi încheia zborul la punctul dictat de un mecanism de direcționare. V-1 conținea o enormă cantitate de exploziv, care detona la primul contact, cu un înspăimîntător efect destructiv. Prima bombă V-2 nu a intrat în uz decît la începutul lui august. Era o rachetă lansată la o mare înălțime şi căzînd atît de repede, încît primul semn al operației sale era însăşi explozia. Dar V-2 nu a provocat aceeaşi teroare ca V-1, deoarece în timpul zborului nu putea fi nici văzută, nici auzită, nici interceptată.

Bomba V-2 se dovedea deosebit de primejdioasă atunci cînd cădea direct peste vreo construcție oarecare. Datorită vitezei, ea pătrundea adînc în pămînt şi uriaşa sa forță detonantă se exercita în sus, pe verticală. De aceea, căzînd pe un spațiu liber, era relativ inofensivă, în schimb, din cauza marii sale încărcături explozive, atunci cînd lovea o clădire, o năruia aproape complet.

Fără îndoială, punerea la punct şi darea în folosință a acestor arme au suferit o serioasă întîrziere din cauza campaniei noastre de bombardamente din primăvară, cînd am atacat locurile unde bănuiam că se fabrică V-1 şi V-2. Împotriva regiunii Peenemünde din Germania, unde ştiam că funcționa una dintre cele mai vaste uzine experimentale naziste, am trimis periodic puternice formații de bombardiere. Mai existau şi alte puncte pe hartă asupra cărora planau suspiciuni, ca, de exemplu, Trondheim, în Norvegia, unde se presupunea că germanii lucrau la arma atomică. Am bombardat, de asemenea, rampele de lansare de pe coasta de nord-vest a Europei, unde fotografiile efectuate de avioanele noastre de recunoaştere arătau numeroase amenajări şi instalații a căror funcționare nu putea fi pusă în legătură cu nici una dintre armele cunoscute. Am atacat fără întrerupere aceste regiuni.

Moralul populației civile a avut vizibil de suferit din cauza noilor arme germane. Marea Britanie rezistase cu succes crîncenelor raiduri aeriene întreprinse de „Luftwaffe“, dar în

iunie 1944, cînd aliaţii au reuşit să debarce pe coasta Normandiei, este indiscutabil că cetăţenii au răsuflat profund uşuraţi, nu numai la perspectiva victoriei, ci şi în speranţa că vor fi cruţaţi de alte bombardamente. Această speranţă s-a risipit în clipa cînd deasupra Londrei au început să apară un număr considerabil de V-1 şi V-2. La drept vorbind, efectul demoralizant al bombelor nu s-a limitat doar la populaţia civilă; pe front, soldaţii britanici au început din nou să se frămînte pentru soarta celor dragi de acasă şi mulţi soldaţi americani mi-au cerut, pe un ton îngrijorat, veşti despre cutare sau cutare oraş din sudul Angliei unde fuseseră cantonaţi înainte de declanşarea operaţiei „Overlord".

Dacă germanii ar fi izbutit să pună la punct şi să utilizeze noile lor arme cu şase luni mai devreme, debarcarea noastră în Europa de nord-vest ar fi fost, probabil, extrem de dificilă, poate chiar imposibilă. Sînt convins că, după şase luni de bombardament cu V-1 şi V-2, îndeosebi dacă printre ţintele principale s-ar fi numărat zona Portsmouth-Southampton, am fi fost nevoiţi să renunţăm la „Overlord".

Măsurile de apărare împotriva bombei V-1 au ajuns repede la un înalt grad de eficienţă, dar, chiar şi aşa, primejdia pîndea, ameninţătoare, la orice oră din zi şi din noapte şi pe indiferent ce vreme. Noi, cei de pe front, voiam să cucerim cît mai grabnic poziţiile de unde erau lansate aceste arme împotriva părţii de sud a Angliei. Spre cinstea conducătorilor politici britanici însă trebuie să subliniez că nici unul dintre ei nu mi-a cerut vreodată să modific fie şi un detaliu din planul operativ, numai pentru a pune capăt acestui flagel.

La 18 iunie, Montgomery încă mai credea că situaţia ne permitea să ocupăm în scurt timp Caenul. La data aceea, directivele sale glăsuiau: „Este evident că trebuie să cucerim acum oraşele Caen şi Cherbourg, ca prim pas spre desfăşurarea completă a planurilor noastre. Caen este realmente cheia Cherbourgului...". În aceeaşi directivă, el dădea Armatei 2 britanice următoarele instrucţiuni: „Misiunea imediată a Armatei 2 este de a ocupa oraşul Caen". Ordinul se încheia astfel: „Sper că pînă la 24 iunie atît

Caenul, cît şi Cherbourgul vor fi în mîinile noastre“.

Pe flancul stîng, tancurile naziştilor şi puternicul lor dispozitiv de apărare au continuat să dejoace intenţiile noastre. În schimb, portul Cherbourg a căzut la 26 iunie, adică exact la douăzeci de zile după debarcare. Generalul Collins a dobîndit acest succes atacînd fără încetare şi dovedind, prin rezultatele ofensivei sale, că-şi merita pe deplin porecla de „Joe-Fulgerul“. Asaltul final asupra portului a primit un substanţial sprijin cu foc, de mare precizie, din partea artileriei navale.

În privinţa acelui factor imponderabil numit noroc, avusesem parte de un coeficient aproximativ mijlociu între nivelul maxim şi cel minim anticipat de Bradley. Şansa noastră a constat mai ales în surpriza pe care o provocasem debarcînd pe plaja Utah – considerată de inamic ca improprie pentru o acţiune majoră de desant maritim – şi în excelentele rezultate obţinute de cele două divizii aeropurtate – 82 şi 101 –, care aterizaseră aproape în centrul peninsulei. Ghinionul s-a manifestat prin uraganul care s-a dezlănţuit la 19 iunie şi care vreme de patru zile a curmat aproape orice activitate amfibie, îngreuind considerabil toate celelalte operaţii şi atingînd o asemenea violenţă, încît ofensiva noastră a devenit extrem de dificilă.

În timpul furtunii, comunicaţiile pe mare între Anglia şi continent s-au întrerupt cu desăvîrşire, avioanelor fiindu-le, totodată, aproape imposibil să aterizeze pe minusculele piste pe care le construisem în cuprinsul capului de pod. În sectorul american, „Aguda“ de lîngă plaja Omaha a suferit avarii ireparabile. Un mare număr de nave şi ambarcaţii au eşuat sau au fost aruncate pe ţărm.

Germanii s-ar fi bucurat de condiţii ideale pentru un contraatac dacă, în prealabil, forţele noastre aeriene nu ar fi dus atît de bine la capăt campania de izolare a duşmanului. Ca totdeauna, a ieşit şi atunci la iveală rolul hotărîtor al aviaţiei în luptele de uscat.

În ziua cînd a încetat uraganul, am trecut în avion pe deasupra liniei noastre de coastă, de la un capăt al ei la celălalt, numărînd peste 300 de nave de dimensiuni medii

care căzuseră victime vîntului şi valurilor, unele dintre ele atît de avariate, încît nu mai puteau fi salvate.

Cînd izbucnise furtuna, Divizia 83 americană se afla încă la bordul vaselor de transport, în apropiere de ţărm. Nici vorbă nu putea fi de debarcare, aşa că pe toată durata vijeliei oamenii au trecut prin încercări extrem de neplăcute şi chinuitoare. Făcîndu-le o vizită în ziua cînd, în sfîrşit, au coborît pe uscat, am constatat că mulţi sufereau încă de pe urma răului de mare şi erau sleiţi de puteri.

Nici o scenă din război nu mi-a oferit o asemenea imagine asupra forţei industriale a Statelor Unite ca spectacolul epavelor zvîrlite de furtună pe plajele de debarcare. Pentru orice altă ţară, pierderile materiale ar fi fost practic fatale, dar capacitatea de producţie a S.U.A. se ridicase la un nivel atît de înalt, încît nimicitorul uragan abia de a stînjenit cu ceva operaţiile de aducere a întăririlor.

Imediat după ocuparea Cherbourgului a început munca de repunere în funcţiune a portului. Germanii aruncaseră în aer toate instalaţiile mai importante, iar rada şi apele din vecinătate erau înţesate de mine de diverse feluri. Cele de tip nou nu puteau fi neutralizate decît de scafandrii de mare adîncime, care trebuiau să coboare pînă în fundul mării pentru a le dezamorsa. Era o activitate dramatică şi plină de curaj, ca şi cea a echipajelor de pe dragoarele de mine din rada portului Cherbourg.

În cele douăzeci de zile cît a durat pînă ce Corpul 7 armată american a cucerit Cherbourgul, pe tot restul frontului luptele nu au încetat o clipă. Nu am înregistrat nicăieri decît cîştiguri de teren locale, cu excepţia sectorului Caen, unde intrasem în impas.

Manevrele tactice efectuate de trupele britanice şi canadiene pe flancul de est şi coordonarea acestor operaţii cu cele ale americanilor pe flancul de vest constituiau tocmai genul de activitate în care Montgomery era neîntrecut. Datorită faptului că sesiza de minune mentalitatea soldatului britanic, moralul oamenilor săi rămînea ridicat, în ciuda unor decepţii şi pierderi capabile să zdruncine cu uşurinţă nişte trupe care ar fi avut mai puţină încredere în comandantul

lor.

Generalul Bradley a dat dovadă de perseverență, energie, competență militară şi un dar al înțelegerii umane – calități atît de evidente pentru superiorii săi, ca şi pentru subalternii săi, încît colectivul american de comandament, călit pe numeroasele cîmpuri de luptă ale capului de pod din Normandia, a rămas ferm sudat pînă la sfîrşitul războiului. Generalul-maior Elwood R. Quesada, un tînăr şi activ comandant de aviație, conducea grupările aeriene tactice care dădeau lui Bradley un sprijin cu foc nemijlocit. Atmosfera de încredere reciprocă pe care au creat-o cei doi generali, procedeele şi metodele pe care le-au elaborat împreună pentru o mai bună coordonare pe cîmpul de luptă, curajoasa stare de spirit pe care au ştiut s-o insufle tuturor subalternilor lor contrastau foarte plăcut cu alte cazuri pe care le cunoscusem mai înainte. Marina militară se încadra şi ea admirabil în acest tablou general. Succesele repurtate în Europa de cele trei categorii de arme ale Statelor Unite, sub un comandament unificat, aveau să mă determine să pledez cu insistență la Washington, în perioada postbelică, în favoarea unei organizări similare a forțelor noastre armate.

În stadiile inițiale ale bătăliei, viața mea a fost un şir neîntrerupt de călătorii. O vizită la Montgomery, la Bradley sau la trupele de pe front era urmată imediat de o perioadă de activitate la cartierul general din Portsmouth, unde munca de coordonare şi de sincronizare a transporturilor, în conformitate cu prevederile fazelor principale ale planului, se împletea cu nenumărate discuții şi şedințe, fără a mai vorbi, bineînțeles, de permanenta datorie de a vizita unitățile aflate încă în Anglia şi pe cale de a pleca pe front.

Un eveniment care mi-a făcut multă plăcere, dovedind, totodată, constanta solicitudine a generalului Marshall față de subordonații săi, a fost sosirea fiului meu în Marea Britanie pe la mijlocul lunii iunie. Absolvind Colegiul militar de la West Point exact în ziua debarcării în Normandia, John căpătase permisiunea, cu aprobarea generalului Marshall, de a-şi petrece scurta sa vacanță de diplomă alături de mine, pe cîmpul de luptă, cu condiția de a se reîntoarce în Statele

Unite înainte de 1 iulie, cînd trebuia să înceapă pregătirea superioară. M-a însoțit pretutindeni şi singura decepție i-a pricinuit-o refuzul meu de a mă amesteca în destinul lui de tînăr absolvent şi de a-l repartiza la una din diviziile americane de infanterie aflate pe atunci în Europa.

Atît forțele britanice, cît şi cele americane aduceau necontenit întăriri masive în Normandia. În ciuda întreruperii transporturilor şi a pagubelor provocate de furtuna izbucnită la 19 iunie, întîrzierile survenite au avut un caracter temporar şi au afectat prea puțin ducerea la bun sfîrşit a planului final.

Fluxul neîntrerupt de efective proaspete ne permitea să ne menținem în ofensivă, deşi condițiile atmosferice şi de teren erau neprielnice. Aveam acum drept scop la est să reținem cea mai mare parte din trupele germane, iar la vest să înaintăm suficient pentru a putea lansa atacul final şi coordonat de rupere a liniilor inamice şi de ieşire din perimetrul restrîns al capului de pod.

Sfîrşitul lui iunie a însemnat o perioadă grea pentru noi toți. Mulți dintre înalții noştri oaspeți au început să-şi exprime temerea că intrasem într-un impas şi că dreptatea se vădea a fi de partea celor ce prorociseră o soartă tristă operației „Overlord". Într-adevăr, orice acțiune de desant maritim împotriva unei mase de uscat continental prezintă riscul ca atacanții să se trezească zăvorîți într-un cap de pod. Dobîndirea unui spațiu de mişcare suficient este condiția *sine qua non* a aducerii de întăriri şi materiale de aprovizionare, necesare unei bătălii mobile şi decisive.

Cînd atît posibilitățile de întărire şi aprovizionare, cît şi natura terenului favorizează defensiva, se conturează perspectiva ca, în ciuda unei debarcări izbutite, cîmpul de luptă să devină mai curînd o rană sîngerîndă în coasta atacatorului decît preludiul unei nimicitoare campanii împotriva forțelor principale ale apărătorului. Aşa au pățit aliații la Gallipoli, în primul război mondial. O experiență în parte similară a reprezentat-o, vreme de cîteva luni, la începutul anului 1944, debarcarea de la Anzio. Cu mult înainte de 6 iunie examinasem pe toate fețele o asemenea

eventualitate şi luasem măsuri pentru a preveni apariția ei. În acest sens, cel mai de seamă atu era supremația noastră în aer şi pe mare. Ne bizuiam pe aviație pentru a bloca liniile de aprovizionare şi comunicații ale inamicului, a pune piedici mişcărilor de trupe şi a disIruge fortificațiile dispozitivului de apărare. Grație dominației pe mare şi construirii de porturi artificiale, dispuneam de un mecanism robust pentru aducerea de întăriri şi provizii. În consecință, eram convinşi că vom ieşi învingători în cursa de viteză pentru concentrarea forțelor în zona debarcării. În afară de aceasta, mai exista posibilitatea unei contramanevre, prin lansarea unei a doua acțiuni de desant maritim şi, eventual, de desant aerian în peninsula Bretania.

Încă de la primele schițe de planuri, acordasem o foarte mare importanță porturilor bretone. Dacă inamicul îşi slăbea dispozitivul de apărare de acolo, în dorința de a opune trupelor noastre debarcate în Normandia o linie inexpugnabilă, ne rămînea deschisă calea unui atac prin surprindere în Bretania, care i-ar fi amenințat pe germani din flanc şi din spate. Ştiind din experiență că ei nu evacuau niciodată un port din proprie inițiativă, fără a lăsa în urmă un morman de ruine fumegînde, care făceau extrem de dificile reparațiile grabnice, am stabilit că locul cel mai convenabil pentru a asigura aprovizionarea şi întreținerea tehnică a forțelor noastre era golful Quiberon, o radă încăpătoare şi bine adăpostită, dar cam primitivă, pe coasta de sud a peninsulei.

Pe măsură ce se apropia luna iulie, urmăream din ce în ce mai atent evoluția situației, pentru a hotărî dacă o debarcare secundară va fi sau nu în avantajul nostru. În ce mă privea pe mine, soluția îmi surîdea tot mai puțin. Unul dintre motive era că raidurile aviației aliate şi amenințările pe care le simulam împotriva sectorului Calais îi împiedicau pe germani să aducă în Normandia efective suficiente pentru a rezista la infinit forțelor noastre. De asemenea, ştiam că orice tentativă de a efectua o a doua debarcare va duce la întîrzieri inevitabile în concentrarea de trupe şi materiale de aprovizionare direct pe frontul principal. Eram şi acum

convins că vom avea foarte multă nevoie de porturile Bretaniei, dar eram la fel de convins că le vom obține mai repede continuînd să atacăm în Normandia decît slăbind presiunea pe frontul principal de dragul de a efectua o a doua acțiune de desant maritim.

Am petrecut o bună parte din timp în Franța, unde am avut numeroase consfătuiri cu generalul Bradley şi generalul Montgomery în legătură cu datele viitoarelor operații şi cu efectivele pe care proiectam să le angajăm în luptă. Vizitele la Bradley îmi făceau totodeauna plăcere, căci, ca şi mine, era mare amator de plimbări prin pozițiile înaintate, pentru a sta la taifas cu cei ce duceau efectiv greul războiului. Pînă la sfîrşitul războiului, multe dintre şedințele noastre în doi s-au desfăşurat în timpul frecventelor escapade pe care le făceam împreună în linia întîi.

În Franța eram însoțit pretutindeni de un sergent motociclist din poliția militară pe nume Sidney Spiegel. Devotamentul său, grija cu care voia să mă ocrotească şi să-mi fie de folos nu cunoşteau margini. Ținea, de asemenea, foarte mult să aibă o înfățişare cît mai ostăşească şi, oricît de desfundată şi noroioasă ar fi fost şoseaua pe care era nevoit să circule, de îndată ce soseam la destinație, se apuca să-şi lustruiască motocicleta şi să se ferchezuiască, redevenind un model de soldat. În cele din urmă, cînd a trebuit să ne despărțim, am pierdut în el un prieten credincios şi un prețios colaborator.

În această perioadă am întreținut o vastă corespondență scrisă, telefonică şi prin radio atît cu Bradley, cît şi cu Montgomery. La sfîrşitul lui iunie, suprafața capului de pod era încă prea restrînsă ca să permită Comandamentului Suprem să se instaleze în Franța, dar, pentru a fi în permanent contact cu ambii comandanți principali ai trupelor de uscat, mi-am mutat în Normandia statul-major personal în cursul lunii iulie. Uneori, cîştigurile de teren şi concentrarea resurselor se realizau cu o exasperantă încetineală, ceea ce dădea naştere la severe critici în presa britanică şi cea americană. Fireşte, autorii articolelor respective nu cunoşteau situația: în război, dacă toată lumea

ar şti totul, nu ar mai fi cu putință să iei prin surprindere un inamic care este cu ochii în patru.

Ori de cîte ori se iveşte un impas temporar însă se pune problema de a menține ridicat moralul celor din linia întîi, care, după ce că suferă pierderi, mai au şi prilejul să afle cît de aspru sînt judecați comandanții lor. Din micile aparate de radio, de care oamenii nu se despărțeau nici în ruptul capului, vocile comentatorilor răsunau în fiecare grupă şi în fiecare pluton.

Efectele sînt şi mai serioase atunci cînd criticile nu lipsesc nici din scrisorile primite de soldați de la cei de acasă, cărora li s-a făgăduit imposibilul. Problema devine cu atît mai gravă cu cît oamenii sînt mai puțin călițiîn lupte. Cît despre veterani, atitudinea lor s-a reflectat admirabil într-o remarcă pe care mi-a făcut-o într-o zi un sergent, în timp ce aştepta, împreună cu unitatea lui de feroviari, să plece mai departe pe front pentru a începe lucrul la nu ştiu ce construcție de terasamente:

— Domnule general – mi-a spus el –, pe hartă ziceați că treaba asta o să meargă şnur, dar uite că şi friții au un cuvînt de spus. Nu-i nimic, după ce le tragem o mamă de bătaie, uităm noi de toate belelele!

Capitolul al XV-lea

În ofensivă

La sfîrşitul lui iunie, primul obiectiv esențial al campaniei din Normandia – stabilirea unui cap de pod ferm, cu linii adecvate de aprovizionare, în zona dintre Cherbourg şi vărsarea rîului Orne – fusese îndeplinit pe de-a-ntregul.

Încă de la început, Montgomery, Bradley şi cu mine

fuseserăm de părere că marea manevră de ieşire din limitele capului de pod se va efectua printr-o enormă mişcare de rotaţie spre stînga, pentru a aduce frontul pe linia Senei şi a lăsa în mîinile noastre toată regiunea cuprinsă între acest fluviu şi Loira şi întinzîndu-se spre est pînă la Paris. Departe de a însemna implicit adoptarea unei rigide scheme tactice de ansamblu, aceasta reprezenta doar prognoza noastră despre cele ce se vor întîmpla atunci cînd vom fi reuşit să concentrăm toate forţele noastre de uscat, aeriene şi navale împotriva inamicului întîlnit în nord-vestul Franţei.

Un punct de seamă în calculele noastre se referea la linia de pe care intenţionam iniţial să executăm mişcarea de rotaţie. În această privinţă, anticipările noastre tactice neadeverindu-se, au necesitat rectificări. Prezentat în mod oficial de Montgomery la 15 mai, planul stabilea: „De îndată ce vom lua sub controlul nostru principalul aliniament inamic Granville-Vire-Argentan-Falaise-Caen şi vom ocupa ferm zona delimitată de acest traseu, vom dispune de suprafaţa dorită pentru concentrarea de întăriri şi vom putea începe înaintarea“.

Speram să atingem aliniamentul de mai sus pînă la 23 iunie sau, altfel spus, în termen de ziua Z plus 17. Într-o expunere mai amănunţită făcută la 7 aprilie, Montgomery a arătat că, în cea de-a doua mare fază a operaţiei, care urma să înceapă puţin după Z plus 20, Armata 2 britanică va pivota pe flancul ei stîng, la Falaise, pentru „a-şi împinge flancul drept în direcţia Argentan-Alençon”. Asta însemna că trebuia să ocupăm oraşul Falaise înainte de a începe marea mişcare de rotaţie. Dar linia pe care ne aflam de fapt în ziua de Z plus 50 (25 iulie), cînd am declanşat ofensiva, corespundea aproximativ celei prevăzute pentru Z plus 5.

Situaţia era, aşadar, cu totul alta decît cea pe care o anticipasem, dar nu aveam încotro. Războiul nu este o treabă unilaterală, ci o împletire de acţiuni şi contraacţiuni reciproce, care se repetă mereu, adversarii străduindu-se să cîştige teren şi alte avantaje, graţie cărora să provoace maximum de pierderi inamicului respectiv.

În cazul de faţă, germanii puneau atîta preţ pe sectorul

Caen, încît l-au apărat cu forțe considerabile. Pentru noi, ocuparea acestui teritoriu a devenit deocamdată o imposibilitate sau, cel puțin, o operație prohibitivă prin prețul în vieți omeneşti pe care ar fi trebuit să-l plătim.

Fireşte, această întorsătură a situației ne-a pricinuit dificultăți. Dacă am fi reuşit să ajungem, din primul elan, pe cîmpia de la sud de Caen, înaintarea americanilor spre Avranches s-ar fi transformat într-o urmărire a trupelor naziste în retragere, în loc să dea loc, ca acum, la o crîncenă încleştare. Cu alte cuvinte, un succes inițial mai substanțial pe flancul stîng ar fi înlesnit flancului drept să ajungă pe o linie convenabilă pentru demarajul mişcării de rotație.

După 6 iunie, pe măsură ce treceau zilele, presa îşi exprima tot mai apăsat nemulțumirea față de imobilitatea flancului stîng al forțelor noastre din Normandia. Bineînțeles, alături de ceilalți comandanți şi ofițeri superiori de stat-major, eram şi eu profund preocupat de situația statică de lîngă Caen. Am folosit toate mijloacele de natură să ne urnească din acest punct mort şi în repetate rînduri i-am cerut lui Montgomery să acționeze mai rapid şi să nu precupețească nici un efort. El a lansat atac după atac, dar, în ciuda bravurii cu care s-au bătut britanicii şi a puternicului sprijin cu foc furnizat de artilerie şi aviație, rezistența germanilor nu a putut fi înfrîntă.

Pe de altă parte, trebuie să se ştie că, atunci cînd izbuteşte să țină piept unei părți din forțele noastre, fie printr-o activitate intensă, fie prin concentrarea de trupe, inamicul ajunge, de obicei, la acest rezultat în dauna propriei sale capacități de luptă în alte sectoare ale frontului. În cazul de față, chiar dacă atacul nostru trebuia acum să pornească de pe o linie situată mai înapoi decît prevedea planul, era evident că, din moment ce masa forțelor inamice era reținută în jurul Caenului, pe flancul de vest erau mai puține trupe germane care să se opună coloanelor americane. Era un adevărat noroc, dacă aveam în vedere relieful accidentat al terenului pe care trebuiau să înainteze americanii. Am discutat de nenumărate ori aceste lucruri cu Bradley şi Montgomery, acesta din urmă continuînd să răspundă de

coordonarea tactică a trupelor de uscat pe aglomeratul cap de pod.

Pe la 30 iunie, Montgomery s-a convins şi el – aşa cum ne convinsesem, încă mai dinainte, Bradley şi cu mine – că ruperea liniilor inamice trebuia să se facă în sectorul unde apărarea era mai slabă. Directiva sa, emisă în acea zi, arăta foarte clar că Armata 2 britanică va continua să atace pe flancul stîng pentru a atrage acolo cît mai multe efective germane, în timp ce americanii, care cuceriseră Cherbourgul cu patru zile în urmă, vor începe atacul în direcţia sud, pentru a sparge frontul inamic pe flancul drept. De atunci încolo, acest plan de luptă nu s-a mai modificat, deşi natura terenului şi rezistenţa naziştilor, conjugate cu condiţiile atmosferice nefavorabile, au amînat atacul hotărîtor pînă la 25 iulie. Cele peste trei săptămîni de întîrziere s-au scurs în lupte pentru cucerirea de noi poziţii şi pentru concentrarea rezervelor necesare.

Bineînţeles, noul plan punea pe umerii forţelor americane o sarcină mai grea şi mai pretenţioasă decît cea prevăzută iniţial. Dar Bradley a sesizat perfect care era situaţia de moment şi, încă de la 20 iunie, şi-a exprimat convingerea că ofensiva de pe flancul drept trebuia declanşată de pe poziţiile de lîngă St. Lô, şi nu de pe o linie situată mai la sud, aşa cum stabilea prima versiune a planului. La fel de imperturbabil ca totdeauna, Bradley şi-a înţeles misiunea şi a purces la îndeplinirea ei ca un meşteşugar care se apucă de lucru, raţionalizînd consumul de muniţii pe tot frontul, alternînd mereu trupele din linia întîi şi pregătindu-şi formaţiile de luptă şi unităţile de servicii în aşa fel încît să fie gata, oricînd se va ivi prilejul, să lovească inamicul pe neaşteptate şi cu toată puterea.

Problema ofensivei pe frontul american se complica şi mai mult datorită prezenţei unor formidabile garduri vii în zona de *bocage*. În această parte a Franţei, ogoarele au fost împărţite de secole în loturi foarte mici – unele depăşind doar cu puţin suprafaţa necesară pentru construcţia unei case –, fiecare dintre ele înconjurat de un gard viu, dens şi viguros, care creşte de obicei pe un taluz de pămînt, înalt de 0,90-

1,20 m. Uneori, gardurile şi taluzurile de la baza lor sînt duble, astfel încît între ele se formează o tranşee, care oferă un maximum de protecţie şi camuflaj natural atunci cînd teritoriul devine cîmp de bătălie. În vara anului 1944, în mai toate tufişurile se ascundeau cuiburi de mitraliere sau mici grupe de luptă, care se tîrau pe nevăzute, pîndind în ambuscade pe orice cale de acces pentru a-i decima pe infanteriştii noştri.

Numai tancurile le puteau veni de hac, dar şi ele într-o măsură destul de redusă. Încercînd să străpungă un desiş, carul blindat era silit să se ridice aproape la verticală, expunîndu-şi pîntecele lipsit de armură şi devenind o pradă uşoară pentru oricare tip de proiectil perforant. La fel de exasperant era faptul că, din cauza poziţiei perpendiculare pe care o lua, tancul nu-şi mai putea îndrepta gurile de foc împotriva inamicului şi echipajele erau incapabile nu numai să se apere, ci şi să tragă în germani.

În faţa acestei situaţii, un sergent american pe nume Culin a născocit ceva simplu care a redat carului blindat eficienţa sa şi a ridicat considerabil moralul tuturor trupelor de uscat. Culin a propus să se fixeze de botul tancului două lame dure de oţel care, acţionînd oarecum ca nişte coase, retezau taluzurile de pămînt şi tufişurile de deasupra lor. Rezultatul era că vehiculul putea trece peste obstacol în poziţie orizontală şi trăgînd din tunuri, ba chiar ducînd cu sine, pe o anumită distanţă, camuflajul natural al gardului ciopîrţit.

De îndată ce sergentul Culin a prezentat-o căpitanului companiei sale, invenţia a fost adusă la cunoştinţa generalului Walter M. Robertson, comandantul Diviziei 2. La rîndul său, acesta a făcut o demonstraţie lui Bradley, care s-a apucat în grabă să echipeze cu „coase“ un număr cît mai mare de tancuri, în vederea iminentei bătălii. Un aspect al acestui eveniment i-a umplut de satisfacţie şi veselie pe soldaţii noştri: oţelul necesar pentru lamele tăioase era furnizat de obstacolele pe care germanii le plantaseră cu atîta generozitate pe plajele din Normandia pentru a împiedica debarcarea aliaţilor pe litoral.

Dar inovația lui Culin nu intrase încă în uz atunci cînd Armata 1 americană şi-a început trudnica înaintare spre sud, în dorința de a ajunge pe o linie convenabilă de start pentru atacul cel mare. Ne venea foarte greu să căpătăm o imagine reală a cîmpului de luptă. Într-o zi m-am urcat, împreună cu cîțiva colaboratori, într-un turn de observație situat pe o colină, ridicîndu-ne astfel la o înălțime de mai bine de 30 m deasupra gardurilor vii din vecinătate. Totuşi, cîmpul nostru vizual a rămas atît de limitat, încît am apelat la aviație, cerînd un avion de vînătoare care să mă ducă de-a lungul liniei frontului, doar-doar îmi voi putea face o idee despre ceea ce ne aştepta în față. Din nefericire, nici măcar de la o altitudine de o mie şi ceva de metri nu se prea zărea ceva care să ne fie de vreun ajutor. După cum era şi de aşteptat în asemenea condiții, în afara tirului de hărțuială la distanță, artileria nu era de cine ştie ce folos. Aveam de-a face cu o luptă de speța cea mai păcătoasă – corp la corp, între „pifani". Toate diviziile care au luat parte la ea au ieşit din această acțiune mult mai călite, cu o vastă experiență şi pline de încredere în forțele lor.

Tactica, serviciile şi moralul – iată cele trei probleme cărora comandamentele superioare şi statele-majore şi-au închinat fiecare clipă de activitate. Tactica – pentru a ajunge la cea mai avantajoasă linie, de unde să declanşăm atacul cel mare împotriva naziştilor care ne încercuiau. Serviciile – pentru a subveni nevoilor noastre zilnice, a clădi munții de provizii şi a aduce efectivele de rezervă care ne erau necesare pentru a da atacului un caracter decisiv. Moralul – o problemă care ne obseda necontenit, deoarece angajam mereu trupele în lupte grele, fără însă a le da satisfacția unor lungi înaintări, care sînt de natură să insufle elan soldaților.

Pînă la 2 iulie 1944 am debarcat în Normandia aproximativ 1 000 000 de oameni, printre care 13 divizii americane, 11 britanice şi una canadiană. În aceeaşi perioadă am adus acolo 566 648 de tone de materiale de aprovizionare şi 171 532 de vehicule. A fost o muncă grea şi istovitoare, dar ducerea ei la bun sfîrşit s-a dovedit extrem de avantajoasă atunci cînd am fost în măsură să aruncăm toate

forțele noastre împotriva inamicului. În cursul acestor prime trei săptămîni am luat 41 000 de prizonieri, pierderile noastre ridicîndu-se la 60 771, dintre care 8 975 ofițeri şi soldați uciși.

„Bătălia capului de pod“ a pus în evidență un aspect caracteristic al acelei perioade – progresele neîntrerupte pe care le-au înregistrat aliații în materie de utilizare a forțelor aeriene ca sprijin direct al trupelor de uscat angajate în luptă.

Din păcate, este greu, dacă nu chiar imposibil, să se atingă perfecțiunea pe tărîmul coordonării sol-aer. Pilotul unui avion de vînătoare care zăreşte o țintă terestră dedesubtul lui are multe şanse să se înşele în privința identității acesteia. Aflîndu-te în văzduh la o altitudine de 3 000-5 000 m, în afară de cazul cînd vizibilitatea este fără cusur, nu-i deloc lesne să recunoşti punctul exact de pe sol deasupra căruia zbori. Dorind din tot sufletul să-ți ajuți camarazii din infanterie, ajungi dintr-o dată la concluzia că bateria, autocamionul sau unitatea pe care le vezi jos aparțin inamicului. În aceeaşi clipă începi lansarea în picaj, cu o viteză înspăimîntătoare. De îndată ce ai luat hotărîrea de a ataca, toată atenția ți se concentrează asupra obiectivului, singurul tău scop fiind de a pricinui duşmanului maximum de pierderi cu putință în unicul şi trecătorul moment pe care-l ai la dispoziție. Numai o pregătire de luptă intensivă, căreia i se adaugă dotarea avionului cu cele mai moderne dispozitive de locație şi detectare, pot să contribuie la reducerea riscului ca pilotul să greşească şi să atace propriile-i forțe.

Una dintre metodele utilizate de noi consta în îmbarcarea unui detaşament de transmisiuni aero la bordul unui tanc aparținînd unității pornite în atac. Fiecare asemenea detaşament avea un emițător-receptor radio capabil să intre în legătură cu avioanele aflate în văzduh. În acest fel nu numai că am contribuit la evitarea accidentelor, dar am reuşit să dirijăm aviația împotriva unor anumite obiective deosebit de prețioase. Acționînd în colaborare, forțele de uscat şi aeriene au pus la punct tehnici şi mecanisme

perfecționate, care au înregistrat remarcabile succese.

În trecut, antagonismele dintre cele două arme fuseseră foarte frecvente. Nu o singură dată, un avion de-al nostru, străduindu-se să ajute trupele de uscat, era întîmpinat cu salvele de foc ale armelor de infanterie. Numeroşi piloți, înapoiați la bazele lor, s-au plîns cu mult năduf că „pifanului“ nu-i plăcea să-şi vadă propria aviație deasupra capului. În primele zile ale campaniei din Africa, asemenea accidente se petreceau aproape zilnic, dar, la data cînd am încheiat victorioşi „bătălia capului de pod“, ele încetaseră aproape cu desăvîrşire.

Pentru noi, cei de la Comandamentul Suprem, aprecierea corectă a raportului dintre bombardamentele strategice efectuate împotriva Germaniei şi necesitățile de acoperire aeriană a forțelor de uscat prezenta o importanță capitală, dacă voiam să acționăm în slujba țelului comun şi să obținem maximum de rezultate posibile. Pe măsură ce această concepție a cîştigat de partea sa pe comandanții ambelor arme, a dispărut complet şi rezistența unor specialişti ca mareşalul aerului Harris şi generalul Doolittle – comandanții forțelor de bombardament ale Marii Britanii şi, respectiv, ale Flotei 8 aeriene a Statelor Unite – față de utilizarea formațiilor lor împotriva aşa-numitelor obiective tactice. La data cînd am rupt liniile inamice în Normandia, intervenția în caz de necesitate a întregii aviații de bombardament în luptele de uscat era acceptată de toți, ca ceva de la sine înțeles.

Nu a existat decît o singură excepție demnă de relevat de la această regulă generală. Printr-un nefericit concurs de împrejurări, Divizia 30 americană a suferit pierderi considerabile în urma unui bombardament efectuat de aviația noastră, accident care s-a repetat ceva mai tîrziu. Pînă la sfîrşitul războiului, ori de cîte ori a primit ordin de atac, comandantul acestei divizii a cerut insistent să se interzică participarea la misiune a bombardierelor grele şi mijlocii.

A devenit necesar să fixăm o dată la care întregul sistem de comandament al trupelor de uscat să-şi capele forma

definitivă – adică fiecare grup de armate să intre în subordonarea nemijlocită a Comandamentului Suprem. Aveam intenția ca la 1 august să angajăm în luptă armata lui Patton, creînd, cu acest prilej, în Franța Grupul de armate 12, sub comanda lui Bradley. Conducerea Armatei 1 urma atunci să fie preluată de generalul-locotenent Courtney H. Hodges, care în prima fază a bătăliei fusese locțiitorul lui Bradley. Ceea ce însă nu putea fi anticipat atunci era durata de timp necesară pentru ruperea liniilor germane, pentru desăvîrşirea înfrîngerii lor în lupta corp la corp pe frontul din Normandia şi pentru delimitarea definitivă a celor două grupuri de armate, fiecare din ele pe propria sa direcție principală de mişcare.

Pînă la atingerea tuturor acestor obiective şi atîta vreme cît toate trupele noastre luptau în vederea țelului comun de a distruge forțele germane din Normandia, era evident că un singur comandant trebuia să fie învestit cu autoritatea de a coordona activitatea de uscat pe întregul front. După calculele noastre, această situație avea să dureze pînă la 1 septembrie. În consecință, am adus la cunoştința comandanților superiori că, de la acea dată, fiecare grup de armate va opera în subordonarea nemijlocită a Comandamentului Suprem. Din fericire, statul meu major personal era situat la o distanță foarte convenabilă față de cartierele generale ale lui Montgomery şi Bradley, aşa că mi-era lesne să mă deplasez oricînd la amîndoi.

În cursul lunii iulie s-au desfăşurat pe întregul front lupte care s-au numărat printre cele mai înverşunate din tot războiul. În sectorul american, fiecare atac era îngrădit de mlaştini şi cursuri de apă, iar terenul era deosebit de favorabil pentru defensivă. În această perioadă, mulți dintre subalternii lui Bradley şi-au cîştigat o frumoasă reputație, intrînd în rîndul celor mai competenți tacticieni ai Statelor Unite. Comandanții de corp de armată şi de divizii, ca să nu mai vorbim de sute de ofițeri cu grade mai mici, şi-au dovedit din plin calitățile de conducători şi priceperea tactică, adevăr valabil, dealtfel, şi pentru armatele aliaților noştri. Iar în rîndul soldaților, indiferent de naționalitatea lor sau de

drapelul sub care luptau, curajul şi dîrzenia s-au manifestat ca trăsături caracteristice, prevestind inevitabila înfrîngere a inamicului.

Îndată după mijlocul lunii iulie, Armata 1 americană a atins, în sectorul ei, aliniamentul St. Lô – coasta de vest a peninsulei Cotentin, de pe care putea lansa un puternic asalt. În acel moment, vremea – care fusese proastă – s-a stricat şi mai mult, iar în săptămîna următoare am trecut cu toţii printr-o perioadă de chinuitoare tensiune. A trebuit să întocmim o serie de planuri, pentru a profita de prima ameliorare a condiţiilor atmosferice, avînd, totuşi, grijă să evităm veşnicele alarme şi dislocări de trupe pe care le provoacă o succesiune prea frecventă de ordine şi contraordine. Într-un stadiu mai de început al războiului, o asemenea perioadă ar fi avut consecinţe extrem de dăunătoare asupra moralului şi eficienţei trupelor, dar soldaţii americani, care între timp se căliseră în luptă, au îndurat tortura aşteptării ca nişte veritabili veterani.

În cele din urmă, în ziua de 25 iulie, la şapte săptămîni după debarcarea în Normandia, atacul s-a declanşat de pe aliniamentul aproximativ pe care ne aşteptasem să ajungem la data de Z plus 5 şi care se întindea de la Caen, prin Caumont, pînă la St. Lô. Un formidabil bombardament în zonă (sau un „covor de bombe“, cum i se mai spune), efectuat în sectorul St. Lô al frontului american, a avut asupra inamicului un efect paralizant, care a durat toată ziua. Din nenorocire, o greşeală comisă de formaţiile de bombardiere a provocat un mare număr de pierderi unui batalion din Divizia 9 şi Diviziei 30, ucigîndu-l pe generalul McNair, care se dusese la un post de observare pentru a urmări începutul atacului. Moartea lui a îndoliat pe toţi cei care îl cunoscuseră pe acest competent şi devotat ofiţer.

În prima zi, înaintarea a fost lentă, dar seara generalul Bradley mi-a amintit că aşa se întîmpla totdeauna în fazele iniţiale ale unui astfel de atac şi şi-a exprimat convingerea că zilele următoare vor fi martorele unor extraordinare succese ale forţelor noastre. Evenimentele i-au confirmat întru totul previziunile. În cursul săptămînii următoare, Bradley şi-a

croit drum spre sud pînă la baza peninsulei Cotentin, trecînd prin porțiunea foarte îngustă de la Avranches şi lansîndu-şi coloanele în spatele trupelor germane. În momentul acela, la 1 august, generalul Patton, în fruntea cartierului general al Armatei 3 americane, s-a angajat în luptă, luînd conducerea operațiilor de la flancul drept al Armatei 1. Simultan, Montgomery, care tot mai avea de-a face cu poziții inamice de apărare eşalonate în adîncime, şi-a deplasat centrul de greutate de la Caen spre vest, la Caumont, şi s-a îndreptat spre platoul înalt dintre rîurile Vire şi Orne.

De îndată ce a reuşit o rupere decisivă a liniilor germane, lui Bradley i-a revenit sarcina nemijlocită de a provoca inamicului pierderi cît mai grele. Toate celelalte rezultate depindeau de modul cum urma să fie exploatată această ocazie extrem de favorabilă, deoarece aveam certitudinea că orice alt obiectiv devenea uşor de atins din clipa cînd forțele naziste erau nimicite. Bradley plănuise să utilizeze toate unitățile de care se putea dispensa în alte sectoare pentru a ataca direct spatele trupelor duşmane, aflate încă între Caen şi Avranches. El urmărea, de fapt, o încercuire a acestor forțe, silite în continuare să se apere la nord de loviturile englezilor şi canadienilor.

Pentru a-şi transpune în viață proiectul, Bradley a făcut o primă modificare a planurilor originale, reducînd efectivele forțelor care aveau ca sarcină să captureze peninsula Bretania. În loc să trimită acolo grosul Armatei 3, generalul Patton a primit ordin să disloce în acest scop numai Corpul 8 armată american, sub comanda generalului-maior Troy H. Middleton.

Văzînd că ofensiva Armatei 1 americane spre sud prindea un avînt din ce în ce mai mare, reuşind, pînă la urmă, să forțeze gîtuirea de la Avranches, inamicul a reacționat prompt şi caracteristic. Obligat să nu-şi părăsească dispozitivul general de apărare, atît ca urmare a ordinelor lui Hitler, cît şi datorită acțiunii paralizante a aviației noastre, comandamentul german şi-a dislocat imediat spre vest toate blindatele şi rezervele disponibile în sectorul Caen, pentru a contraataca îngusta fîşie de teren prin care americanii

pătrundeau adînc în spatele lor. Dacă s-ar fi soldat cu un succes, contraatacul ar fi izolat trupele noastre care rupseseră liniile inamice şi le-ar fi pus într-o situaţie foarte grea. Culoarul nostru de înaintare fiind încă limitat, germanii apreciau, după toate aparenţele, că riscurile pe care şi le luau erau justificate, chiar dacă, în eventualitatea unui eşec, pierderile suferite de ei ar fi sporit considerabil. Contraatacurile au început la 7 august, primul obiectiv fiind oraşul Mortain, la est de Avranches.

Cu acest prilej, contribuţia forţelor aeriene aliate la zăgăzuirea valurilor de asalt inamice s-a dovedit de o eficienţă extraordinară. Flota 9 aeriană a Statelor Unite şi Royal Air Force* au distrus sute de tancuri şi vehicule ale duşmanului. În rîndurile R.A.F.-ului, numeroase avioane de tip „Typhoon", dotate cu instalaţii de lansare a rachetelor, au efectuat atacuri la mică altitudine împotriva blindatelor germane şi au ţinut permanent sub foc trupele inamice, acordînd astfel un preţios ajutor în apărare infanteriei noastre.

Dîndu-ne seama de pregătirile care se făceau în vederea contraatacului, Bradley şi cu mine am analizat minuţios situaţia. În sectorul respectiv aveam suficiente efective, astfel încît, chiar dacă ne hotăram să ne limităm la defensivă, germanii nu puteau cîştiga nici un centimetru de teren. Totuşi, pentru a fi pe deplin siguri de dispozitivul nostru de la Mortain, ar fi trebuit, în principiu, să reducem numărul de divizii aruncate în spatele inamicului, sacrificînd astfel ocazia de a realiza distrugerea completă pe care o speram. Pe de altă parte însă, în zilele acelea, condiţiile atmosferice ameliorîndu-se simţitor, puteam recurge la serviciul nostru de transport aerian, care avea capacitatea să aducă zilnic pînă la 2 000 de tone de materiale de aprovizionare pe indiferent ce pistă i-ar fi indicat oricare dintre marile unităţi aliate, temporar izolată de restul forţelor noastre.

După ce i-am arătat lui Bradley că va avea parte de acest

---

* Royal Air Force (R.A.F.) – forţele aeriene militare ale Marii Britanii. – *Nota trad.*

sprijin pe linia asigurării tehnico-materiale, chiar în eventualitatea unui succes provizoriu al germanilor, el s-a decis, fără şovăire, să reţină doar un minimum de efective la Mortain, dislocîndu-le pe celelalte spre sud şi spre est, pentru a începe mişcarea de învăluire a avangărzilor inamice. Mă aflam la cartierul său general cînd l-a chemat la telefon pe Montgomery ca să-i explice planul. Deşi şi-a manifestat o oarecare îngrijorare în privinţa poziţiilor de la Mortain, comandantul britanic s-a declarat de acord că avantajele în perspectivă erau enorme şi a lăsat întreaga răspundere a problemei pe seama lui Bradley, dînd repede ordin tuturor trupelor să acţioneze conform acestui plan şi întîlnindu-se apoi cu Bradley şi cu generalul-locotenent Miles Dempsey, comandantul Armatei 2 britanice, pentru a coordona detaliile operaţiei.

Un alt factor pe care s-a întemeiat această decizie foarte îndrăzneaţă era încrederea dobîndită acum de Bradley şi de mine în principalii noştri comandanţi de campanie. Patton, care a luat conducerea Armatei 3 imediat după ruperea liniilor inamice, era un mare specialist în exploatarea unei situaţii mobile. Pe flancul stîng al americanilor îl aveam pe dîrzul şi cumintele Hodges pentru a continua presiunea asupra germanilor şi în ambele armate existau comandanţi – de corp şi de divizie – încercaţi în luptă, pe care ne puteam bizui ca în orice situaţie să acţioneze prompt şi eficient, fără a aştepta instrucţiuni amănunţite de sus.

Cele întîmplate ulterior au confirmat pe de-a-ntregul aprecierea lui Bradley despre posibilităţile sale de a păstra poziţiile-cheie de la Mortain. Dar situaţia creată acolo oferă încă un exemplu al delicatelor hotărîri pe care trebuie să le ia adesea un comandant pe cîmpul de luptă. Dacă tancurile şi infanteria inamicului reuşeau să rupă liniile noastre la Mortain, situaţia tuturor trupelor aliate aflate la sud de această localitate ar fi fost grea, în ciuda capacităţii noastre parţiale de a le aproviziona pe calea aerului. Nu aveam nici o îndoială că, pînă la urmă, vom repurta o victorie, chiar dacă germanii vor reuşi să ne întrerupă temporar comunicaţiile. Totuşi, într-un asemenea caz, la fel de sigur era că

inevitabilele replieri ale trupelor noastre şi rezultatele mai puțin satisfăcătoare pe care le-am fi obținut ar fi fost caracterizate în mod public drept o bătălie pierdută.

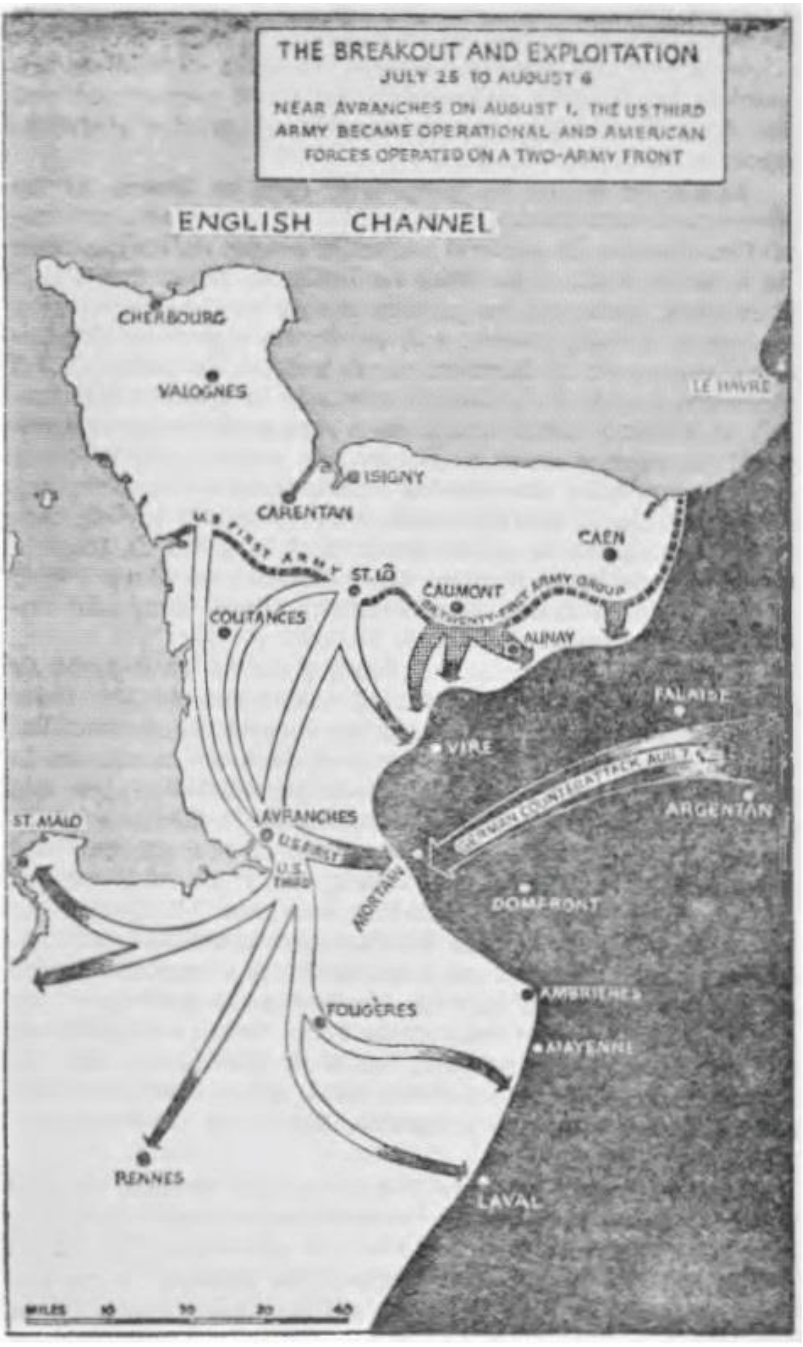

Ieşirea din încercuire

25 iulie-6 august
La 1 august, lângă Avranches, Armata 3 americană a devenit operativă şi forțele americane au acționat pe frontul a două armate.

Situația prezenta numeroase similitudini cu cea care s-a ivit în Ardeni cu vreo patru luni mai tîrziu şi care a dus la „bătălia intrîndului“. În ambele împrejurări, calculele noastre pe termen lung s-au dovedit corecte, dar într-una din ele germanii au înregistrat un succes vremelnic, în timp ce la Mortain ei au fost respinşi imediat, neizbutind decît să sporească şi mai mult propriile lor pierderi pe cîmpul de luptă.

Inamicul şi-a concentrat grosul blindatelor disponibile la Mortain şi a continuat să atace cu încăpățînare pînă la 12 august, dată la care acțiunile lui Bradley se desfăşurau satisfăcător, în conformitate cu planul.

La indicația generalului Bradley, generalul Patton trimisese Corpul 15 armată american, în frunte cu generalul-maior Wade H. Haislip, direct spre sud, către localitatea Laval. Ajuns la est de aceasta, Haislip a cotit spre nord, în direcția oraşului Argentan. Corpul 12, sub comanda generalului-maior Gilbert R. Cook, a primit ordin să înainteze spre Orléans, pe flancul de sud al Armatei 3, iar Corpul 20, sub ordinele generalului-maior Walton H. Walker, s-a îndreptat spre Chartres. Mai tîrziu, Corpul 19, comandat de generalul-maior Charles H. Corlett, a participat, de asemenea, la învăluire. Montgomery a ordonat Armatei 1 canadiene să-şi continue presiunea spre sud, în direcția oraşului Falaise, în scopul de a face joncțiunea cu americanii la Argentan şi de a închide astfel cercul în jurul forțelor inamice aflate la vest de acest punct. Între timp, Armata 1 americană şi Armata 2 britanică căpătaseră misiunea de a ataca pe germanii prinşi în capcană, pentru a desăvîrşi rapida lor nimicire.

Mişcarea de învăluire dinspre sud avea, aşadar, ca prim obiectiv distrugerea sau capturarea trupelor inamice în regiunea Mortain-Falaise, existînd, totodată, posibilitatea de a lichida şi unele rămăşițe ale armatelor 1 şi 7 germane dacă acțiunea se desfăşura pe un arc de cerc şi mai larg, pînă la punctele de trecere peste Sena. Operația îmbrăca următorul aspect de ansamblu: grupul de armate al lui Montgomery

ataca în general spre sud, lovindu-se de vechiul dispozitiv german de apărare din Normandia, în vreme ce forțele lui Bradley, cu flancul lor stîng ancorat în apropiere de locul unde rupseseră inițial liniile inamice, efectuau marile mişcări de învăluire, menite să încercuiască toate trupele duşmane aflate încă între coloanele americane în marş şi frontul Grupului 21 de armate britanic. Între timp, forțele aeriene aliate țineau sub un foc continuu toate punctele de trecere peste Sena, pentru a împiedica retragerea acelor unități germane care ar fi încercat să traverseze fluviul, repliindu-se în direcția nord, înainte de a se închide capcana. În materie de coordonare a unei asemenea operații este greu de conceput un grad mai înalt de perfecțiune.

În noaptea de 13 august, Divizia 5 blindată a Statelor Unite, comandată de generalul Oliver, un veteran al campaniei din Africa, îşi făcea intrarea în periferiile Argentanului. Divizia 2 blindată franceză, sub conducerea generalului Jacques Leclerc, se afla în imediată vecinătate, iar diviziile americane 79 şi 90 de infanterie sprijineau acțiunea din apropiere. Germanii continuau să opună o rezistență desperată chiar la sud de Caen, unde îşi creaseră cel mai puternic dispozitiv de apărare din cîte am întîlnit de-a lungul întregii campanii. Canadienii au lansat atacuri violente şi susținute, dar n-au putut ocupa Falaise decît la 16 august. Transformat într-un morman de ruine, Caen fusese cucerit la 9 iulie.

La sfîrşitul lui iulie, grăbindu-se din răsputeri, inamicul îşi aducea întăriri peste Sena. În săptămîna 5-12 august, el a aruncat în luptă cinci divizii, dar, ca şi mai înainte, nu a fost în stare să influențeze cu ceva rezultatul bătăliei.

La 13 august am trimis comandamentului aliat un mesaj, în care spuneam printre altele:

„Deoarece nu vom putea profita de acest prilej decît dovedind un zel fără margini, o neclintită hotărîre şi o exemplară rapiditate de acțiune, vă adresez acest apel, mai stăruitor ca oricînd pînă acum.

Cer fiecărui ostaş din forțele aeriene să considere că are misiunea personală de a ataca inamicul fără încetare, zi şi

noapte, neîngăduindu-i să se simtă la adăpost nici în luptă, nici în retragere.

Cer fiecărui ostaş din forţele maritime să facă tot ce-i stă în putinţă pentru ca nici o unitate a duşmanului să nu scape sau să nu primească întăriri pe calea mării şi pentru ca nici unul dintre camarazii noştri din forţele de uscat să nu ducă lipsă de nimic din ceea ce-i pot oferi artileria navală, vasele militare şi echipajele acestora.

Cer fiecărui ostaş din forţele de uscat să atace obiectivul ce i s-a fixat cu hotărîrea de a nu lăsa să supravieţuiască decît inamicii care se predau. Nici o palmă de pămînt cucerită să nu fie cedată, nici un singur german să nu scape prin liniile noastre".

Dat fiind că, în covîrşitoarea lor majoritate, forţele aliate atacau dinspre arcul unui uriaş semicerc în direcţia unui centru comun, o problemă deosebit de complexă era precizarea punctului exact unde să se oprească fiecare unitate, pentru ca nu cumva să se nască ciocniri cu alte unităţii aliate, venite din sens opus.

În cazul de faţă, trupele lui Bradley, executînd marea mişcare de rotaţie, aveau un drum mult mai lung de parcurs decît britanicii şi canadienii. Aceştia, pe de altă parte, trebuiau să rupă poziţiile întărite ale inamicului, mişcările lor limitîndu-se la înaintările pe care le puteau efectua prin zone foarte puternic apărate. Montgomery urmărea îndeaproape evoluţia situaţiei, dar americanii progresau într-un ritm atît de rapid, încît era aproape imposibil de realizat acea coordonare de oră cu oră care ne-ar fi permis să cîştigăm pe deplin bătălia de anihilare.

Pe front s-au ivit o serie de confuzii şi singurul mijloc ca să le punem capăt era de a opri trupele în loc, chiar dacă asta însemna că unele unităţi germane vor ieşi din încercuire. Pînă la urmă ne-a scăpat un foarte mare număr de inamici, pe care această evadare însă i-a costat sacrificii imense şi abandonarea completă a tehnicii grele de luptă.

Mă aflam la cartierul general al lui Bradley atunci cînd au început să sosească mesaje din partea comandanţilor de coloane americane în marş, care se plîngeau că limitele

stabilite de ordinele ce le fuseseră transmise permiteau germanilor să iasă din încercuirea proiectată. L-am susținut însă fără rezerve pe Bradley, care le-a răspuns că trebuiau să se supună ordinelor şi să respecte scrupulos hotarele dintre grupurile de armate, exact aşa cum le fuseseră indicate, pentru a evita declanşarea unei catastrofale bătălii între aliați.

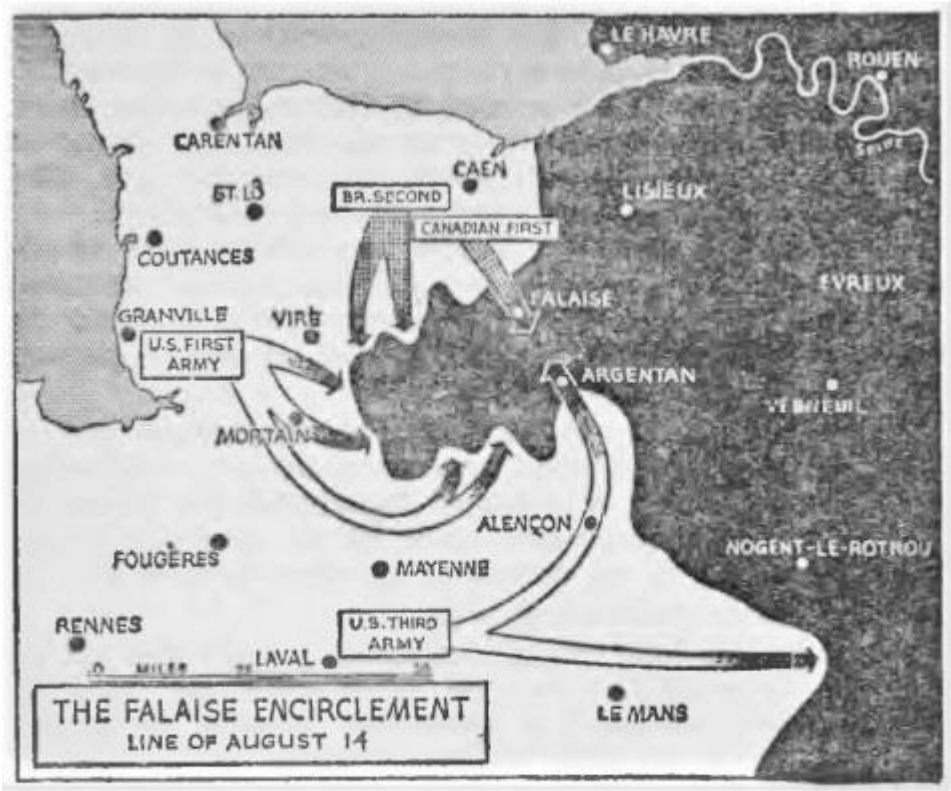

Acțiunea de împresurare de la Falaise

Linia frontului la 14 august
Br. Second = Armata 2 britanică. *Canadian First* = Armata 1 canadiană. *U.S. First Army* şi U.S. *Third Army* = Armatele 1 şi 3 americane

Amenințat de un dezastru total, inamicul a luptat cu

desperare pentru a păstra un coridor de ieşire din cercul pe cale de a se închide şi pentru a salva cît mai multe unităţi din capcană. Comandanţii germani şi-au concentrat atenţia mai ales asupra elementelor blindate: un număr supărător de mare din diviziile lor de tancuri au reuşit să traverseze înapoi Sena, dar cu preţul pierderii unei importante proporţii din tehnica lor de luptă. În mîinile noastre au căzut 8 divizii de infanterie şi două divizii blindate, cu efectivele aproape complete.

Cîmpul de luptă de la Falaise era, incontestabil, unul dintre cele mai impresionante „abatoare“ pe care le-a cunoscut războiul. Drumurile, şoselele şi ogoarele erau atît de ticsite cu tehnică avariată şi cu cadavre de oameni şi animale, încît trecerea pe acolo se făcea cu extremă dificultate. La 48 de ore după desăvîrşirea încercuirii am parcurs regiunea pe jos, asistînd la scene pe care doar Dante ar fi capabil să le descrie: era literalmente posibil să mergi pe cîte o sută de metri şi mai bine călcînd numai pe cărnuri moarte şi intrate în putrefacţie.

În cadrul mişcării mai largi de rotaţie în direcţia punctelor de trecere peste Sena din spatele armatei germane, americanii s-au văzut din nou nevoiţi să se oprească, după o înaintare rapidă, pentru a evita să-şi depăşească obiectivele şi să tragă în trupele aliate. Inamicul a profitat şi de data aceasta, reuşind să-şi salveze efective simţitor mai numeroase decît în cazul cînd am fi prevăzut din timp care va fi situaţia exactă.

În vreme ce grosul forţelor lui Bradley, angajate în aceste bătălii de amploare, străbăteau Franţa îndreptîndu-se spre Paris, Corpul 8 armată al generalului Middleton a virat spre vest, pentru a ocupa peninsula Bretania şi a captura porturile sale. Deoarece noi, cei de la Comandamentul Suprem, încă mai credeam că va trebui să recurgem, într-o măsură sau alta, la golful Quiberon şi poate chiar la portul Brest, Middleton a primit ordin să ocupe cît mai repede aceste puncte de pe litoral. El a efectuat o înaintare rapidă şi a împresurat St. Malô, un mic port de pe coasta de nord a Bretaniei. Garnizoana a rezistat cu înverşunare, dar,

bucurîndu-se de sprijinul cu foc al forțelor aeriene şi navale, Middleton a exercitat o presiune suficient de puternică pentru a intra în St. Malô la 14 august, deşi rămăşițe ale garnizoanei au mai luptat încă trei zile în citadela oraşului. Middleton a înaintat apoi spre vest, ajungind în apropiere de Brest, unde garnizoana germană era condusă de un ofițer foarte combativ, pe nume Ramcke.

Asediul, întreprins cu multă energie de Middleton, s-a lovit de pozițiile întărite ale apărătorilor, care luptau cu îndîrjire, aşa că orice tentativă de a lua oraşul cu asalt ar fi fost extrem de costisitoare pentru noi. Din fericire, începînd cu a doua jumătate a lunii august, au devenit din ce în ce mai probabile perspectivele noastre de a ocupa porturi mai bune decît Brest, pe care, în orice caz, nu contasem niciodată să-l folosim ulterior în aceeaşi măsură ca golful Quiberon. În consecință, s-a ordonat Corpului 8 armată să evite pierderile grele în sectorul Brest, dar să-şi continue presiunea, pînă ce garnizoana va capitula.

Vizitîndu-l pe Middleton în timpul asediului şi examinînd pozițiile fortificate pe care trebuia să le străpungem, am admirat dibăcia cu care acesta lansa atac după atac, fiecare din ele astfel conceput încît reducea la minimum pierderile noastre, dar împingea mereu pe germani înapoi, pe un perimetru din ce în ce mai restrîns, unde erau supuşi din cînd în cînd bombardamentelor efectuate de aviația aliată.

Garnizoana cuprindea şi un număr de trupe SS. În loc să le strîngă pe toate într-o singură formație, generalul Ramcke le-a împrăştiat printre celelalte unități din dispozitivul de apărare, folosind astfel fanatismul lor pentru a obliga întregul efectiv să se bată cu desperare: la cel mai mic semn de slăbiciune, vinovatul era executat pe loc de un SS-ist.

Brest a căzut la 19 septembrie, dar portul şi toate instalațiile sale – bombardate de noi şi aruncate în aer de inamic – suferiseră distrugeri atît de mari, încît nici măcar nu am încercat vreodată să le utilizăm.

Atunci cînd armatele aliate au încheiat, în cele din urmă, manevra de împresurare a trupelor inamice, la vest de Sena, înfrîngerea finală a Germaniei în Europa occidentală a

devenit o certitudine, singura problemă care mai rămînea deschisă fiind cea a duratei de timp pînă la acest deznodămînt. Totuşi, s-a ivit imediat primejdia ca popoarele şi guvernele Statelor Unite şi Marii Britanii, subestimînd misiunea pe care o mai aveam de îndeplinit, să slăbească eforturile pe frontul producției, ceea ce putea avea cele mai grave consecințe. Nu numai că am atras atenția superiorilor mei asupra acestui pericol, dar încă la 15 august am ținut o conferință de presă în care am prezis că forțele aliate mai aveau de dus la capăt o sarcină dificilă – anihilarea armatelor germane pe aliniamentul general Rin-Siegfried. Aceste cuvinte precaute s-au înecat însă în valul de bucurie stîrnit de victoria pe care o dobîndisem. Pînă şi printre ofițerii superiori din cadrele active ale forțelor noastre armate a început să se manifeste un sentiment de optimism, ba chiar de seninătate nemotivată, care refuza să țină seama de factori ca fanatismul unei însemnate părți din armata nazistă sau capacitatea de rezistență a germanilor, împinşi la o luptă desperată fie şi numai de teama slugilor devotate cu trup şi suflet lui Hitler – Gestapoul şi SS-ul.

Noua situație a dat naştere uneia dintre controversele cele mai prelungite pe care le-am avut cu primul ministru Churchill în tot cursul războiului. Începută aproape concomitent cu ruperea liniilor inamice din Normandia, spre sfîrşitul lui iulie, disputa a ținut pînă pe la 10 august, una dintre şedințe durînd cîteva ore. Tema discuțiilor a constituit-o oportunitatea operației purtînd mai întîi numele de cod „Anvil“ şi ulterior „Dragoon“ – debarcarea forțelor conduse de generalul Devers în sudul Franței.

Una dintre rațiunile inițiale pentru efectuarea acestei acțiuni de desant maritim fusese dobîndirea unui port de intrare suplimentar, prin care diviziile de întărire, pregătite în Statele Unite, să poată ajunge repede pe teatrul de război din Franța. Churchill susținea că acum, cînd ştiam că vom reuşi să utilizăm curînd porturile din Bretania, aveam posibilitatea să aducem pe acolo trupele din bazinul mediteranean sau, încă şi mai bine, puteam să le lăsăm în continuare pe frontul din Italia, cu scopul final de a intra în Balcani pe la nord de

Marea Adriatică.

M-am împotrivit categoric oricărei asemenea modificări a planurilor. Deoarece, conform practicii sale uzuale, Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore din S.U.A. a refuzat să pună în discuție concluziile comandantului suprem al teatrului de acțiuni militare, am devenit imediat omul cu care primul ministru a purtat întreaga polemică. Pe scurt, argumentele sale erau următoarele:

„Marsilia şi linia de comunicații care duce la nord de acest port nu ne mai sînt necesare. Trupele din Statele Unite pot debarca în Bretania.

Atacul prin sudul Franței se va desfăşura la o distanță geografică atît de mare de frontul din nordul Franței, încît între ele nu se va stabili o legătură tactică.

Trupele de sub comanda generalului Devers, care ar urma să efectueze acțiunea în sudul Franței, ar contribui mai mult la cîştigarea războiului dacă şi-ar continua înaintarea în Italia şi apoi în Balcani, amenințînd Germania dinspre sud, decît dacă s-ar conforma planului inițial de acțiune.

Pătrunderea noastră în Balcani ar insufla curaj întregii regiuni să se ridice la insurecție fățişă împotriva lui Hitler şi ne-ar permite să aducem arme şi muniții forțelor din rezistență, ale căror eforturi ar deveni astfel mai rodnice“.

Propria mea poziție se definea după cum urmează:

„Experiența trecutului dovedeşte că ne aşteaptă, probabil, mari decepții în ceea ce priveşte posibilitatea de folosire a porturilor din Bretania. Nu numai că ele vor fi apărate cu înverşunare, dar putem fi siguri că vor fi complet distruse înainte ca noi să le cucerim. Nu credem că distrugerile vor fi la fel de mari la Marsilia, deoarece ştim că o bună parte din efectivele garnizoanei au fost dislocate la nord, spre a face față atacurilor noastre. Capturarea portului va trebui efectuată atît de rapid, încît germanilor să nu le mai rămînă timp pentru aruncarea în aer a instalațiilor.

Distanța de la Brest pînă în sectorul Metz este mai mare decît cea dintre Marsilia şi Metz. Liniile de cale ferată Brest-Metz sînt cu mult mai întortocheate şi mai vulnerabile decît cele care urcă de-a lungul fluviului Ron.

Fără a avea Marsilia în mîinile noastre nu vom putea accelera sosirea diviziilor americane din Statele Unite.

Debarcarea unor forțe importante în sudul Franței va reprezenta un incontestabil sprijin tactic şi strategic pentru propria noastră operație.

În primul rînd, trupele generalului Devers vor acoperi şi sprijini flancul nostru drept, în timp ce ne vom continua înaintarea spre centrul de rezistență al germanilor. În al doilea rînd, după joncțiunea lor cu flancul nostru drept, vom izola în mod automat toată zona situată la vest de această linie, vom captura toate trupele inamice de pe cuprinsul ei şi vom elibera întreaga Franță, care astfel ne va putea ajuta în mod atît pasiv, cît şi activ.

În condițiile în care nu are loc operația «Dragoon» ar trebui să ne protejăm flancul drept pe toată distanța dintre baza peninsulei bretone şi cel mai înaintat punct al avangărzilor noastre. Aceasta ar însemna imobilizarea unui mare număr de divizii aliate, amplasate pe flancul drept numai pentru a ne asigura împotriva atacurilor din partea unor mici forțe mobile. Aceste divizii de apărare nu ar putea participa decît cu mare dificultate la acțiuni ofensive ulterioare.

Pînă acum, singurul port de care dispuneam este Cherbourg. Liniile sale de comunicații cu interiorul nu au deloc capacitatea necesară deservirii forțelor noastre de pe front. Situația noastră pe plan administrativ şi în ceea ce priveşte asigurarea tehnico-materială nu va fi la înălțimea cerințelor impuse de înfrîngerea finală a Germaniei dacă nu vom cuceri Anversul în nord şi Marsilia – sau instalații portuare echivalente – în sud. Sînt convins că, de îndată ce le vom dobîndi, vom putea trimite spre frontierele Germaniei suficiente efective şi materiale de aprovizionare pentru a declanşa ultimele ofensive hotărîtoare care vor scoate pe inamic din război. În lipsa unor asemenea instalații portuare, capacitatea noastră de asigurare tehnico-materială va fi inevitabil depăşită şi ne vom trezi în situația prin care au trecut atît de frecvent forțele britanice din Egipt atunci cînd au înaintat spre vest, situație în care s-a găsit şi Rommel atunci cînd a ajuns la linia El Alamein, fără să fie în stare să-şi exploateze succesul.

Un alt factor este acela că guvernul Statelor Unite a făcut cheltuieli imense pentru a dota şi aproviziona un număr de divizii franceze. Acestea doresc, firește, să participe la bătălia pentru eliberarea patriei lor. Nicăieri altundeva nu ar lupta ele cu aceeaşi înflăcărare şi devotament, nicăieri altundeva nu ar găsi efectivele necesare pentru înlocuirea pierderilor suferite. Aceste trupe, staționate în Italia şi Africa de Nord, nu pot fi angajate repede în luptă decît pe calea acțiunii de desant maritim în sudul Franței.

Sînt categoric de părere că trebuie să realizăm cea mai puternică concentrare de forțe pe lungul traseu de frontieră dintre Elveția şi Marea Nordului, de unde vom putea rupe cel mai repede dispozitivul inamic, pătrunzînd în inima Germaniei şi făcînd pînă la urmă joncțiunea cu Armata Roşie care înaintează dinspre est".

În sprijinul tezei sale, Churchill întrevedea sîngeroase perspective pentru forțele debarcate în sudul Franței, fiind convins că vor avea de furcă săptămîni de-a rîndul cu anihilarea lucrărilor de fortificații şi temîndu-se că nu vor putea înainta spre nord, pînă la Lyon, în mai puțin de trei luni. Primul ministru credea că se vor înregistra pierderi mari şi că se vor reedita acolo cele petrecute la Anzio. Poate că el nu dădea crezare datelor furnizate de serviciile noastre de informații, dar noi eram convinşi că în sudul Franței nu mai rămăseseră, în afara unor divizii precumpănitor imobile, decît puține forțe germane. În consecință, nu ne îndoiam că dispozitivul de apărare inamic va fi rupt în scurtă vreme şi că trupele lui Devers vor înainta spre nord într-un ritm rapid.

Deşi nu l-am auzit niciodată vorbind despre aceasta, aveam impresia că principala obiecție a lui Churchill era de natură mai curînd politică decît militară. S-ar putea ca el să fi considerat că, dacă sfîrşitul războiului ar fi găsit mari forțe ale aliaților occidentali staționate în Balcani, lumea postbelică s-ar fi bucurat de o situație mai stabilă. I-am declarat că, dacă acestea erau motivele sale, trebuia să se ducă imediat la preşedintele Roosevelt şi să-i expună deschis atît faptele, cît şi propriile sale concluzii. Îmi dădeam seama că strategia poate fi afectată de considerente politice. Iar în

cazul cînd preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii hotărau că merita să prelungim războiul – chiar dacă asta antrena cu sine pierderi şi mai mari de vieţi omeneşti şi de bunuri materiale – pentru a se atinge obiectivele politice pe care ei le socoteau necesare, eram gata, pe loc şi fără rezerve, să-mi schimb planurile în consecinţă. Atîta vreme însă cît argumentele lui Churchill îşi păstrau un caracter pur militar, nu puteam să le recunosc temeinicia.

După părerea mea, în acest domeniu special, numai mie îmi revenea răspunderea şi datoria de a lua hotărîri, de aceea am refuzat să modific cu ceva planurile din motive de ordin exclusiv militar. Primul ministru al Marii Britanii nu a recunoscut că se lăsa influenţat de raţiuni politice, dar sînt convins că nici un ostaş cu experienţă nu va pune niciodată la îndoială – din punct de vedere strict strategic – oportunitatea respectării planului de debarcare în sudul Franţei,

Ca de obicei, Churchill a continuat discuţia pînă exact în clipa cînd s-a declanşat operaţia. Şi iarăşi, ca de obicei, în momentul cînd s-a convins că teza lui nu va triumfa, a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a sprijini acţiunea. Luînd un avion, el a plecat în Mediterana pentru a asista la debarcare şi, după cîte am auzit, atunci cînd a început atacul, se afla pe puntea de comandă a unui distrugător pentru a urmări bombardamentul naval de pregătire.

În lunga şi serioasa controversă avută cu mine, primul ministru s-a bucurat de sprijinul unora dintre membrii statului său major, dar ofiţerii britanici care lucrau în cadrul Comandamentului Suprem au fost tot timpul şi cu nezdruncinată fermitate de partea mea.

Deşi pe vremea cînd elaboram planurile, la începutul anului 1944, Montgomery pledase în favoarea abandonării definitive a operaţiei „Anvil", pentru ca „Overlord" să obţină mai multe nave de desant, acum, la începutul lui august, el era de acord cu mine ca debarcarea în sudul Franţei să se desfăşoare în conformitate cu planul.

În timp ce dezbaterea se prelungea, Montgomery mi-a propus pe neaşteptate să păstreze, pînă la sfîrşitul

campaniei, controlul asupra coordonării tactice a tuturor forțelor de uscat. I-am răspuns că era imposibil, mai ales datorită faptului că voia să rămînă, concomitent, şi comandantul direct al propriului său grup de armate. Pentru mine şi pentru întreg statul meu major, propunerea aceasta ținea de domeniul fanteziei. Rațiunea de a fi a unui comandant de grup de armate este să asigure conducerea directă, de zi cu zi, a unui anumit sector al frontului, într-o măsură care depăşeşte posibilitățile unui comandant suprem. Este evident că nimeni nu poate să îndeplinească această funcție în partea din dispozitiv ce-i revine şi, în acelaşi timp, să controleze, în mod logic şi inteligent, vreun alt sector al frontului. Singurul rezultat al unei astfel de organizări ar fi fost situarea lui Montgomery pe o treaptă ierarhică de pe care să poată utiliza la discreție efectivele întregului Comandament Suprem pentru traducerea în viață a propriilor sale idei.

Într-o situație de felul celei cu care aveam de-a face în Europa, un comandant suprem nu poate, de obicei, să supervizeze zi de zi şi ceas de ceas nici un sector al frontului. Totuşi, el este acea unică persoană din sistemul de comandament care deține autoritatea necesară pentru a stabili obiectivele principale ale marilor unități. El este, de asemenea, singurul în măsură să repartizeze efective şi tehnică de luptă diferitelor comandamente superioare în conformitate cu misiunile lor, să stabilească modul cum se distribuie materialele de aprovizionare primite şi să dirijeze operațiile tuturor forțelor aeriene în sprijinul oricărui sector al frontului. În consecință, existența unui comandament al trupelor de uscat – ca verigă intermediară între comandantul suprem şi comandantul unui grup de armate – ar fi constituit o anomalie, căci i-ar fi lipsit nu numai de autoritatea de a dirija fluxul de întăriri şi provizii, ci şi de dreptul de a da instrucțiuni pentru valorificarea marilor posibilități combative ale aviației.

Practica modernă a britanicilor era însă de a menține trei comandanți-şefi – unul pentru forțele aeriene, unul pentru forțele de uscat şi unul pentru forțele maritime. Orice abatere

de la acest sistem trecea în ochii multora drept ceva de neconceput, de natură să ducă direct la catastrofă. Le-am explicat răbdător că pe un teatru de acțiuni militare de proporții vaste, ca al nostru, fiecare comandant al unui grup de armate trebuia să fie comandant-şef al trupelor de uscat din propriul său sector, astfel încît, în loc de unul singur, funcționau trei aşa-numiți comandanți-şefi ai forțelor de uscat, fiecare dintre ei dispunînd de sprijinul propriei sale aviații tactice. În spatele tuturor se afla comandantul suprem, învestit cu autoritatea de a concentra, pe orice front era necesar, întreaga forță aeriană, inclusiv aviația de bombardament. Din cînd în cînd, efectivele fiecărui grup de armate sufereau modificări, în funcție de importanța pe care o prezenta dispozitivul inamic pentru înaintarea forțelor aliate în ansamblul lor.

Punctul meu de vedere a fost acceptat, chiar dacă cei formați la o altă şcoală îl socoteau drept o erezie. Într-o formă diferită, problema s-a mai ridicat o dată, într-o fază ulterioară a campaniei, dar hotărîrea mea a rămas neclintită.

În ciuda unor asemenea întîmplătoare divergențe de opinii, în acțiunile noastre cotidiene se putea constata, lună după lună, un nivel atît de înalt de conlucrare şi de muncă colectivă, încît incidente de felul celor menționate erau cu totul excepționale. Ori de cîte ori se iveau, totuşi, astfel de excepții, ele trebuiau discutate pe larg, cu fermitate, dîndu-li-se soluțiile corespunzătoare. De mirare este că doar foarte puține dintre ele au devenit vreodată probleme cu adevărat serioase.

Ca şi generalul Patton, feldmareşalul Montgomery nu putea fi încadrat într-o categorie bine definită. Cultiva cu premeditare anumite excentricități, una dintre ele fiind aceea că, de obicei, se izola de statul său major, locuind într-o rulotă împreună cu cîțiva colaboratori. Aceasta crea dificultăți în activitatea de stat-major, care trebuie să se desfăşoare prompt şi eficient, pentru ca fiecare bătălie să se soldeze cu un succes. În mod sistematic, Montgomery refuza să aibă de-a face cu vreun ofițer de Stat-major care nu aparținea propriului său cartier general. În discuții îşi

susținea cu tenacitate punctul de vedere, pînă în clipa cînd se lua hotărîrea.

Efectele negative pe care le-ar fi putut avea această comportare au fost reduse la minimum datorită şefului de stat-major al Grupului 21 de armate, un om care se bucura de o reputație şi de un prestigiu demne de invidiat în rîndul întregii forțe expediționare aliate. Este vorba de generalul-maior Francis de Guingand – „Freddy", cum îi spuneau toți camarazii săi din SHAEF şi din alte cartiere generale. Întruchipare vie a spiritului de colaborare dintre aliați, de Guingand îşi punea imensa lui putere de muncă, toată competența şi inepuizabila sa energie în slujba coordonării planurilor şi a punerii la punct a detaliilor, activități de o importanță capitală pentru dobîndirea victoriei.

Cel mai reuşit portret al lui Montgomery este cel zugrăvit de el însuşi într-o scrisoare pe care mi-a trimis-o la scurtă vreme după capitularea Germaniei şi în care spunea:

Dragă Ike,

Acum, după ce am semnat cu toții documentele de la Berlin, presupun că, în curînd, vom începe să ne vedem de treburile noastre. Înainte de aceasta însă țin să spun că a fost un privilegiu şi o onoare pentru mine să lupt sub ordinele dumitale. Rămîn profund îndatorat înțelepciunii cu care m-ai îndrumat şi binevoitoarei indulgențe pe care mi-ai arătat-o. Îmi cunosc foarte bine cusururile şi ştiu că nu sînt un subordonat comod – îmi place să fac totul după capul meu.

De la dumneata însă, care m-ai împiedicat să deraiez de pe şine în momente grele şi tumultuoase, am avut multe de învățat.

Pentru toate acestea îți sînt profund recunoscător. Şi-ți mulțumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine.

Foarte devotatul dumitale prieten, Monty.

În răspunsul meu i-am scris, respectînd întru totul adevărul:

Locul de cinste pe care-l ocupi printre comandanții militari

ai Marii Britanii este bine precizat şi nu mi-a venit niciodată uşor să fiu în dezacord cu ceea ce ştiam că sînt sincerele dumitale convingeri. Dar voi fi totdeauna bucuros să aduc mărturie că, atunci cînd se lua o hotărîre, ne puteam bizui fără ezitare pe lealitatea şi eficienţa dumitale pentru traducerea ei în viaţă, indiferent ce părere personală ai fi avut înainte.

O altă discuţie interesantă, deşi cu un caracter mai puţin presant, am avut-o cu secretarul Departamentului de Finanţe, Morgenthau*. Într-o vizită făcută la cartierul nostru general în primele zile ale lunii august 1944, el mi-a spus că rata cursului valutar care urma să fie introdus în Germania ocupată nu trebuia, în nici un caz, să ofere vreun avantaj acestei ţări. I-am răspuns cu toată sinceritatea că fusesem mult prea prins de treburi pentru a mă ocupa în mod special de viitoarea economie a Germaniei, dar că aveam o secţie foarte competentă a statului meu major care lucra în această problemă. Acesta a fost punctul de plecare al unei conversaţii de ansamblu pe tema viitorului Germaniei, în cursul căreia mi-am exprimat aproximativ următoarele opinii:

„Asupra acestor chestiuni vor decide alţii, dar, în ceea ce mă priveşte, consider că, după încheierea ostilităţilor, nu va trebui să încapă nici cea mai mică îndoială în legătură cu cine a cîştigat războiul. Germania va trebui să fie ocupată. Mai mult decît atît, să nu li se permită germanilor să se eschiveze de la un sentiment de vinovăţie, de complicitate cu autorii tragediei care a zguduit lumea. Căpeteniile naziste împreună cu anumiţi industriaşi să fie traduse în faţa justiţiei şi pedepsite. Să se socotească apartenenţa la Gestapo şi la SS drept o dovadă peremptorie de vinovăţie. Să fie desfiinţat Marele Stat-Major general, să i se confişte toate arhivele şi să fie judecaţi toţi membrii săi suspectaţi de complicitate la dezlănţuirea războiului sau la comiterea vreunei crime de război. Germanii să plătească reparaţii de

* Henry Morgenthau Jr. (născut în 1891) a fost secretar al Departamentului de Finanţe al Statelor Unite de-a lungul aproape întregii administraţii Roosevelt, mai precis din 1934 pînă în 1945. – *Nota trad.*

război unor țări ca Belgia, Olanda, Franța, Luxemburg, Norvegia şi Uniunea Sovietică. Să nu se mai lase Germaniei nici o posibilitate de a provoca un nou conflict, aceasta realizîndu-se eventual fie prin exercitarea unui control foarte strict asupra ramurilor industriale care folosesc maşini-unelte grele, fie prin simplul expedient de a se interzice fabricarea avioanelor. Germanilor să li se îngăduie, ba chiar să li se ceară să subvină propriilor lor nevoi, şi nu să trăiască de pe urma ajutoarelor americane. Iată de ce distrugerea resurselor naturale ar fi o greşeală prostească".

Am respins categoric o propunere care îmi ajunsese la ureche, anume de a se inunda minele din bazinul Ruhrului, ceea ce mi se părea stupid şi criminal. În sfîrşit, am arătat că administrarea Germaniei ocupate ar trebui să treacă, cît mai repede cu putință, din mîinile militarilor în cele ale civililor.

Am prezentat opiniile de mai sus tuturor celor care, atunci sau mai tîrziu, mi-au pus întrebări în această problemă. În cele din urmă, am avut prilejul să le expun preşedintelui Truman şi secretarului Departamentului de Stat, Byrnes, atunci cînd au venit la Potsdam în iulie 1945.

Capitolul al XVI-lea

Urmărirea inamicului şi bătălia aprovizionării

În timpul „bătăliei capului de pod", inamicul şi-a ținut Armata 15 concentrată în sectorul Calais. Convins că intenționam să atacăm dinspre mare şi dinspre uscat această fortăreață, el a refuzat cu încăpățînare să trimită de aici forțe în ajutorul celor din Normandia. Pentru a-l întări în părerea lui greşită, am folosit toate subterfugiile posibile. De exemplu, am atribuit în mod semipublic generalului McNair,

aflat pe teatrul european de acțiuni militare, comanda unei armate care exista doar în imaginația noastră. Numele lui figura pe lista secretă, dar am avut grijă ca taina să fie divulgată în Anglia, astfel încît orice agent nazist să fie convins că, aflînd despre prezența lui, deținea o informație importantă, pe care trebuia s-o comunice de urgență germanilor. Speram ca aceştia să creadă că misiunea „armatei“ conduse de McNair era o ofensivă pe frontul Pas de Calais.

Pînă la urmă însă, inamicul a căpătat o imagine mai clară a situației, lucru de care ne-am dat repede seama şi noi. Identificarea unităților inamice de pe linia frontului reprezintă una dintre sarcinile permanente ale tuturor serviciilor de informații pe cîmpul de luptă. Culegînd asemenea date, noi reconstituiam zilnic – şi, de obicei, cu o remarcabilă precizie – „ordinea de bătaie“ a germanilor. Ea ne-a dezvăluit, spre sfîrşitul lui iulie, că diviziile Armatei 15 începuseră să treacă Sena, pentru a participa la „bătălia capului de pod“. Veneau însă prea tîrziu şi fiecare soldat care ajungea atunci în Normandia era înghițit de vîrtejul înfrîngerii, fără a influența cu ceva desfăşurarea luptelor. Aceluiaşi eşec îi erau sortite şi o serie de divizii pe care inamicul le adusese din sudul Franței, din Bretania, din Olanda şi chiar din Germania. Cînd toate aceste întăriri s-au dovedit incapabile să zăgăzuiască înaintarea noastră, inamicul nu a mai fost în stare, pentru moment, să ne opună un front continuu.

La 1 august, odată cu intrarea în acțiune a Armatei 3, de sub comanda generalului Patton, forțele noastre de uscat s-au extins, cuprinzînd patru armate. Pe flancul drept se afla Armata 3 americană a generalului Patton, care forma împreună cu vecina ei din stînga, Armata 1 americană a generalului Hodges, Grupul de armate 12, sub comanda generalului Bradley. Pe flancul stîng, sub ordinele generalului Montgomery, lupta Grupul de armate 21 britanic, care cuprindea Armata 2 britanică a generalului Dempsey şi Armata 1 canadiană a generalului-locotenent Henry D.G. Crerar. Aviația britanică de sprijin pentru grupul de armate

al generalului Montgomery era condusă de mareşalul aerului Coningham, în vreme ce grupul de armate al lui Bradley avea sprijinul Flotei 9 aeriene a Statelor Unite, comandată de generalul-maior Hoyt S. Vandenberg. În subordinea acestuia, generalul-maior Otto R. Weyland răspundea de comandamentul aviației tactice, care asigura acoperirea aeriană a Armatei 3 americane, iar generalul Quesada comanda formațiile aeriene care sprijineau Armata 1 americană.

Tuturor forțelor aeriene ataşate armatelor şi grupurilor de armate le revenea misiunea curentă de a efectua atacurile cerute de comandanții trupelor de uscat respective. Pe de altă parte, toate unitățile aviației tactice se aflau în subordinea lui Leigh-Mallory, care le putea folosi atît pe cele americane, cît şi pe cele britanice, masate laolaltă, pentru a lovi orice obiectiv desemnat de SHAEF. Un exemplu tipic de acțiune unitară l-a oferit contribuția forțelor aeriene britanice la respingerea atacului german împotriva oraşului Mortain, în sectorul lui Bradley. Grație caracterului flexibil al comandamentului său, aviația tactică venea, ori de cîte ori era necesar, în ajutorul puternicelor bombardiere strategice, chiar cînd acestea pătrundeau adînc deasupra teritoriului german.

La sfîrşitul lui august, efectivele aproximative ale aliaților pe continent se ridicau la 20 de divizii americane, 12 divizii britanice, 3 divizii canadiene, una franceză şi una poloneză. Anglia nu mai dispunea de alte divizii, dar pe teritoriul ei se găseau încă şase divizii americane, printre care trei aeropurtate. În rîndul forțelor noastre aeriene operative intrau circa 4 035 de bombardiere grele, 1 720 de bombardiere uşoare, medii şi torpiloare şi 5 000 de avioane de vînătoare. Acestora li se adăuga Comandamentul aviației de transport, în cadrul căruia formațiile americane şi britanice numărau împreună peste 2 000 de avioane.

Aproape orice risc calculat îşi găseşte justificare împotriva unui inamic înfrînt şi demoralizat, iar succesele învingătorului se judecă, de regulă, după îndrăzneala, ba chiar nechibzuința manevrelor sale. Scopul costisitoarei

ofensive din Normandia şi al furtunoaselor atacuri din cele trei săptămîni următoare era tocmai de a ajunge la o situaţie de felul celei în care ne aflam acum. Întocmisem planuri menite să ne ofere posibilitatea de a culege cele mai bogate roade de pe urma succesului iniţial, dar dificultăţile de aprovizionare, care s-au ivit de îndată ce coloanele noastre au început să gonească înainte, constituiau o problemă care trebuia rezolvată în mod eficient dacă voiam să nu pierdem nimic din beneficiile dobîndite.

De-a lungul întregii „bătălii a capului de pod", formaţiile noastre de servicii fuseseră îngrădite în limitele unei zone foarte strîmte. Singurele porturi operative erau Cherbourg şi rada artificială „Aguda" din sectorul britanic, lîngă Arromanches. Repunerea în funcţiune a Cherbourgului a prezentat numeroase dificultăţi, rada şi căile de acces trebuind să fie dragate de mine, dintre care multe erau de tipuri noi, deosebit de eficiente. Am început să folosim portul în iulie, dar abia pe la mijlocul lui august s-a ajuns la utilizarea întregii sale capacităţi. „Aguda" din sectorul american fusese distrusă de furtuna din iunie. Pornind de la Arromanches şi Cherbourg, nu am putut să amenajăm în prealabil drumurile, căile ferate şi depozitele provizorii de campanie de pe traseu, aşa cum am fi făcut dacă ofensiva s-ar fi declanşat de pe o linie situată mult mai spre sud, la baza peninsulei Cotentin, de unde contasem la început că vom ataca. Ne-am văzut nevoiţi, aşadar, să aprovizionăm toate coloanele noastre în marş din stocuri situate în apropierea ţărmului şi să transportăm materialele pe drumuri şi căi ferate care trebuiau reparate pe măsură ce înaintam.

Cu asemenea mijloace necorespunzătoare nu se putea realiza la infinit asigurarea tehnico-materială şi era inevitabil să existe undeva, în direcţia Germaniei, o limită unde să ne oprim, din cauza nu atît a acţiunilor întreprinse de inamic, cît a suprasolicitării pînă la refuz a liniilor noastre de aprovizionare.

O divizie întărită angajată în operaţii active consumă între 600 şi 700 de tone de materiale de aprovizionare pe zi.

Dacă lupta se duce de pe poziții staționare, muniția formează majoritatea tonajului, pe cînd în marş, cea mai mare parte este alcătuită din benzină şi lubrifianți.

Cu 36 de divizii angajate în luptă ni se punea problema să livrăm zilnic 20 000 de tone de materiale, transportîndu-le de pe plajele litoralului şi din porturi pînă la linia frontului. În plus, avangărzile se deplasau repede, uneori cu 75 de mile pe zi, şi serviciile de asigurare tehnico-materială trebuiau să se țină după ele, cu coloanele lor de autocamioane încărcate. Fiecare milă parcursă reprezenta o distanță dublă, deoarece camionul cu materiale trebuia să facă totdeauna un drum dus şi întors – pînă la plaje şi înapoi – pentru a furniza o nouă încărcătură trupelor în marş. Alte mii de tone erau necesare lucrărilor de construcție şi, ulterior, de întreținere a aerodromurilor înaintate, iar refacerea drumurilor şi a podurilor cerea, de asemenea, însemnate cantități de utilaj greu.

Cîtă vreme ne-am aflat în țarcul pe care-l constituia capul de pod, nu aveam cum să prevedem reacția exactă a inamicului după ruperea liniilor sale pe flancul drept al aliaților. Cea mai logică manevră părea să fie replierea pînă la Sena, pentru a apăra punctele de trecere peste fluviu. În spatele acestui obstacol natural, trupele germane ar fi putut opune o înverşunată rezistență, pînă ce forțele noastre în ofensivă ar fi reuşit să le depăşească prin flancuri, obligîndu-le să se retragă.

Dacă am fi fost obligați să angajăm o bătălie de mare anvergură pe Sena, am fi beneficiat de linii de comunicații relativ scurte, iar problemele asigurării tehnico-materiale s-ar fi rezolvat treptat, adaptîndu-se ritmului de înaintare a forțelor noastre. Cînd însă Hitler a ordonat trupelor sale să rămînă pe loc şi să lanseze contraatacul de la Mortain, în flancul coloanelor aliate în marş, perspectiva de ansamblu s-a modificat.

Grăbindu-ne să profităm de ocazia de a cădea, dinspre sud, în spatele frontului nazist, speram să obținem lichidarea completă a tuturor forțelor germane. Dacă reuşeam, nu mai trebuia să angajăm bătăliile intermediare pe care, în

anticipările noastre, le socotisem dintotdeauna ca fiind posibile pe Sena şi pe Somme. Ne mai rămînea o singură problemă de rezolvat: să calculăm cea mai avansată linie pe care speram s-o atingem înainte ca sistemul nostru de asigurare tehnico-materială să fie cu desăvîrşire depăşit.

În consecință, în timp ce generalul Bradley lansa grosul forțelor sale spre spatele frontului german, pentru mine a devenit necesară o reexaminare a întregului plan de campanie, pentru a stabili ce modificări mai importante îmi recomanda noua situație.

Cele mai promițătoare perspective care ni se conturau pe atunci erau ocuparea rapidă a Marsiliei, la extremitatea meridională a Franței, şi a Anversului, în Belgia. Capturarea portului Anvers – cu condiția să fie în stare de funcțiune – ne-ar fi rezolvat problemele aprovizionării pentru întreaga jumătate de nord a frontului. Cel mai mare port din Europa, Anvers, situat nu departe de frontierele Germaniei, ar fi redus transporturile noastre feroviare şi rutiere în aşa măsură, încît asigurarea tehnico-materială nu ar mai fi fost un factor limitativ pentru continuarea campaniei, cel puțin în sectoarele de nord.

Speram că vom putea să utilizăm în scurt timp Marsilia, deoarece germanii scoseseră din zonă o mare parte din diviziile lor mobile, astfel că o ocupare rapidă a portului ne-ar fi permis să evităm distrugerile. Un succes în acest sector oferea flancului drept al aliaților cele mai bune linii de aprovizionare. Tot pe această rută urmau să intre în Franța primele întăriri din Statele Unite. Capacitatea admirabilelor linii de cale ferată care străbăteau valea Ronului era atît de mare, încît, după repunerea lor în funcțiune, nu am mai fi întîlnit nici un obstacol mai de seamă în asigurarea tehnico-materială a vreunui sector al frontului nostru la sud de granița Luxemburgului.

Pentru a valorifica pe deplin cele două posibilități, se impunea, bineînțeles, ca flancul drept al armatelor noastre să facă joncțiunea cît mai repede cu Grupul 6 de armate al generalului Devers, venit din sud, şi, concomitent, să atacăm în direcția nord-est cu efective foarte puternice. Pe această

cale am fi izbutit, printre altele, să punem mîna pe zona de unde naziştii trimiteau sistematic bombele V-1 şi V-2 împotriva Angliei de sud. Dar obiectivul principal era cucerirea Anversului şi împingerea liniei frontului spre est, pentru a putea utiliza nestingheriți marele port.

Toate acestea erau conforme cu planurile inițiale, în afară de faptul că eventualitatea unui progres rapid, în locul unei înaintări prin luptă, ne deschidea perspectiva de a folosi într-un termen mai scurt porturile de pe coasta de nord şi ne făcea mai puțin dependenți de porturile din Bretania. Mai rămînea însă de răspuns la întrebarea dacă sistemul nostru de asigurare tehnico-materială, handicapat de condițiile specifice ale primelor şapte săptămîni de la debarcare, era sau nu capabil să sprijine acțiunile întreprinse de noi pentru atingerea acestor obiective.

Nu încăpea îndoială că toate unitățile vor duce lipsă de materiale. Se punea însă problema de a repartiza în aşa fel deficitele, încît să evităm oprirea trupelor înainte de a-şi fi realizat misiunile principale, ceea ce însemna, pe de altă parte, că nici o formație nu avea dreptul să capete nici măcar un kilogram în plus față de strictul necesar pentru îndeplinirea sarcinilor de bază.

Cînd o operație se desfăşoară cu viteza celei din Franța febrilelor zile de la sfîrşitul lui august şi începutul lunii septembrie 1944, pe fiecare general care comandă de la o divizie în sus începe să-l obsedeze gîndul că, dacă ar dispune de cîteva tone de materiale în plus, ar continua să înainteze fulgerător şi ar cîştiga războiul. Aceasta este, dealtfel, starea de spirit în care se dobîndesc victoriile şi, ca atare, trebuie să fie încurajată totdeauna. Inițiativa, siguranța de sine şi îndrăzneala se numără printre cele mai prețioase trăsături caracteristice ale bunului conducător de oşti. Iată de ce, în timp ce goneam după inamic prin Franța şi Belgia, fiecare comandant ne implora sau ne soma să-i dăm prioritate față de toți ceilalți, fiind incontestabil că fiecăruia i se ofereau posibilități de exploatare atît de rapidă a succesului, încît solicitările sale erau pe deplin justificate.

Pe la sfîrşitul verii anului 1944 însă aveam cunoştință de

faptul că inamicul dispunea încă de rezerve importante în propria lui țară şi că ar fi fost cu desăvîrşire absurd să trimitem înainte un mic eşalon care să forțeze Rinul şi să înainteze spre inima Germaniei. Chiar dacă o asemenea formație ar fi totalizat la început 10-12 divizii – şi e cert că nu aveam cum să aprovizionăm mai mult de atît, nici măcar temporar –, coloana de atac s-ar fi redus treptat, văzîndu-se nevoită să lase pe parcurs unități care să-i acopere flancurile, şi ar fi sfîrşit printr-o inevitabilă înfrîngere. O astfel de tentativă ne-ar fi pus la discreția inamicului.

Cu cît studiam mai îndeaproape situația, cu atît mai bine ne dădeam seama că planul la care lucrasem săptămîni şi luni de-a rîndul îşi păstra încă aplicabilitatea, chiar dacă condițiile imediate de îndeplinire a prevederilor sale nu corespundeau întocmai cu amănunțitele posibilități anticipate de noi pentru operație. În consecință, am hotărît să înaintăm pe flancul drept pînă la efectuarea joncțiunii cu forțele generalului Devers, într-un punct care, după părerea noastră, urma să fie situat în regiunea Dijon. Pe flancul stîng, Montgomery a primit ordin să avanseze cît mai iute, pentru a avea certitudinea că va ajunge la un aliniament capabil să protejeze, în mod corespunzător, portul Anvers. Bradley a dat directive Armatei 1 a lui Hodges să asigure succesul flancului stîng, înaintînd cot la cot cu formațiile britanice şi avînd ca direcție aproximativă de marş oraşul german Aachen.

Speram că această ofensivă spre nord-est se va desfăşura atît de repede şi că prăbuşirea rezistenței germane va fi atît de manifestă, încît, înainte de a surveni inevitabila oprire, vom dobîndi şi un cap de pod dincolo de Rin, de unde să ținem bazinul Ruhrului sub amenințarea noastră.

Luptele din săptămînile următoare au avut loc conform acestui plan general.

În vreme ce treaba mergea strună pe frontul grupurilor de armate 12 şi 21, Armata 7 americană, sub comanda generalului Alexander M. Patch, obținea şi ea remarcabile

rezultate în sudul Franței*.

La Conferința de la Teheran, unde s-au întîlnit şefii guvernelor celor trei mari puteri aliate, la sfîrşitul lui 1943**, Roosevelt şi Churchill l-au informat pe generalissimul Stalin că o debarcare secundară în sudul Franței va face parte integrantă din operația efectuată de noi peste Canalul Mînecii, în scopul de a crea un al doilea front în Europa. Totuşi, la începutul anului 1944, aliații erau angajați în campania din Italia şi se pregăteau pentru marea aventură a „Overlord"-ului. De aceea, în tot cursul primei jumătăți a anului, generalului Wilson, comandantul teatrului de acțiuni militare din bazinul mediteranean, i-a fost imposibil să capete date estimative despre forțele eventual disponibile pentru „Dragoon".

Hotărîrea luată de mine în ianuarie, ca operația „Overlord" să fie efectuată pe un front de cinci divizii, nu a mai permis aliaților să lanseze acțiunea „Dragoon" simultan cu debarcarea în Normandia, aşa cum se proiectase inițial. Ulterior, un imens volum de analize ale situației militare şi de corespondență telegrafică a circulat între Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, generalul Wilson şi cartierul meu general cu privire la oportunitatea respectării în continuare a planului. Încă de la început am susținut cu înflăcărare atacul în sudul Franței şi niciodată, în nici un moment al lungii perioade de discuții, nu am fost de acord să-l eliminăm din planurile noastre. Generalul Marshall a sprijinit punctul meu de vedere.

Toate aceste polemici şi dezbateri țineau acum de domeniul trecutului. Nu mai încăpea îndoială că, într-un răstimp foarte scurt, în sudul Franței va acționa Grupul de armate 6 al generalului Devers – alcătuit din cel puțin zece divizii americane şi franceze, care vor înainta spre nord, pentru a face joncțiunea cu noi – şi că, în curînd, vor debarca

---

* Armata 7 americană debarcase în sudul Franței la 15 august 1944. – *Nota trad.*

** Conferința de la Teheran a avut loc între 28 noiembrie şt 1 decembrie 1943. – *Nota trad.*

tot acolo divizii de întărire venite din Statele Unite. În acea perioadă, nici un eveniment cu caracter militar nu ne-a adus beneficii mai hotărîtoare şi nu a contribuit mai substanţial la dobîndirea victoriei finale şi complete asupra Germaniei decît această ofensivă secundară, care progresa pe valea Ronului.

Date fiind distanţa dintre trupele generalului Patch şi cartierul meu general, ca şi lipsa de comunicaţii între noi, se stabilise ca generalul Wilson să păstreze controlul operativ asupra Armatei 7 pînă cînd îmi va fi posibil să creez mecanismul corespunzător de comandament, ceea ce, conform prevederilor noastre, trebuia să se întîmple pe la 15 septembrie. Dar încă din primele zile ale acţiunii „Dragoon", toate cîmpurile de bătălie din Franţa s-au contopit, de fapt, într-un singur front şi toate planurile – de ordin atît tactic, cît şi al serviciilor – au fost elaborate plecîndu-se de la premisa că nu va trece mult pînă ce se va forma, de la un capăt la celălalt al ţării, un unic şi continuu dispozitiv aliat de luptă. Dorinţa noastră era de a ajunge cît mai iute în această situaţie şi, la sfîrşitul lui august, odată cu încheierea luptelor de pe Sena, Bradley a ordonat Armatei 3 a lui Patton să urmărească inamicul mai departe, spre est, cu misiunea principală de a face grabnic joncţiunea cu Armata 7, pentru a forma un front neîntrerupt.

Celelalte forţe aliate şi-au continuat ofensiva în direcţia generală nord-est, pentru a elibera Belgia, a cuceri Anversul şi a ameninţa Ruhrul. Înaintarea s-a efectuat pe un front larg, fiind jalonată pe parcurs de numeroase incidente, pe care le vor relata doar cronicile foarte amănunţite. De exemplu, corpurile 7 şi 19 de armată au avansat cu asemenea viteză, încît în apropiere de Mons – scenă a uneia dintre marile bătălii din primul război mondial – au prins în capcană un întreg corp de armată german şi, după o înverşunată ciocnire, au luat 25 000 de prizonieri. Într-un moment obişnuit, această faptă ar fi fost salutată ca o victorie de mare amploare. Momentul fiind însă departe de a fi obişnuit, cele întîmplate nu şi-au găsit aproape nici un ecou în presă.

O problemă aparte, care a devenit acută spre sfîrşitul lui

august, era de a stabili ce trebuia făcut în privința Parisului. În cursul diverselor acțiuni preliminare ne străduisem din răsputeri să evităm bombardarea directă a capitalei franceze. Pînă şi în campania de distrugere a căilor de comunicații am preferat să atacăm mai degrabă nodurile feroviare din regiunea pariziană decît stațiile terminus din cuprinsul oraşului. Consecvenți cu această concepție şi dorind să nu transformăm Parisul într-un cîmp de luptă, am proiectat să înaintăm prin zona din jurul metropolei şi s-o împresurăm, pentru a sili garnizoana germană să capituleze. Bineînțeles, nu cunoşteam exact condițiile şi situația în care se afla populația oraşului. În momentul acela țineam neapărat să păstrăm pentru viitoarele acțiuni de luptă fiecare gram de combustibil şi de muniții, astfel încît să împingem dispozitivul nostru la maximum de distanță înainte. Iată de ce speram să amîn eliberarea propriu-zisă a capitalei, afară de cazul cînd aş fi aflat că locuitorii săi sufereau de foame sau de alte calamități.

Dar acțiunile întreprinse de Forțele franceze libere din Paris mi-au forțat mîna. Pe tot cuprinsul țării, aceste forțe se dovediseră de o valoare inestimabilă în cursul campaniei. Deosebit de active în Bretania, ele ne-au dat ajutor în nenumărate feluri şi pe toate sectoarele frontului. Fără imensul lor sprijin, eliberarea Franței şi zdrobirea inamicului în Europa occidentală ar fi luat mult mai mult timp şi s-ar fi soldat cu pierderi mult mai grave pentru noi. Astfel că, atunci cînd Forțele franceze libere din interiorul capitalei au organizat insurecția, a trebuit să le dăm de îndată ajutorul necesar. Informațiile pe care le dețineam arătau că nu va avea loc o mare bătălie, pentru eliberarea oraşului fiind suficientă apariția pe străzile sale a una sau două divizii aliate.

Pentru onoarea de a fi prima unitate care intra în Paris, generalul Bradley a ales Divizia 2 franceză, a generalului Leclerc. Veteranii ei porniseră, cu trei ani înainte, de la Lacul Ciad, efectuaseră un marş aproape imposibil de conceput prin deşertul Saharei şi se alăturaseră Armatei 8 britanice, participînd la ultima fază a campaniei din Africa de Nord. Iar

acum, la 25 august, generalul Leclerc a primit capitularea generalului german care comanda garnizoana din Paris. Acesta a fost punctul culminant al unei odisee al cărei itinerar complet începuse în Africa Centrală şi avea să se termine la Berchtesgaden, în Germania.

Totuşi, înainte de a reduce la tăcere pe inamic şi de a restabili ordinea în oraş, a fost nevoie să intervină şi Divizia 4 americană. Din fericire, Parisul nu a avut prea mult de suferit de pe urma luptelor. Din punctul nostru de vedere, cea mai importantă dintre aceste împrejurări prielnice a fost că podurile de peste Sena au rămas intacte.

Imediat după eliberarea Parisului i-am transmis generalului de Gaulle că speram să-şi facă, în cel mai scurt timp, intrarea în capitală, ca simbol al Rezistenței franceze, înainte ca eu însumi să mă opresc sau să trec pe acolo.

În sîmbăta care a urmat eliberării oraşului m-am dus la cartierul general al lui Bradley, unde am aflat că generalul de Gaulle îşi stabilise deja comandamentul într-una din clădirile guvernamentale ale Parisului. M-am decis numaidecît să mă reped pînă în capitală, pentru a-i face o vizită oficială. Dorind să prezint opiniei publice o poziție aliată comună, l-am informat pe Montgomery de intențiile mele şi l-am invitat să mă însoțească. El nu a putut da curs invitației din cauza situației de pe front, care evolua cu repeziciune, aşa că m-am mulțumit să iau cu mine pe colonelul Gault, consilierul meu britanic.

În drum spre oraş, Bradley şi cu mine am luat-o pe o şosea lăturalnică pentru a ocoli o regiune unde se mai dădeau încă lupte şi ne-am făcut intrarea în linişte şi taină (sau, cel puțin, aşa credeam noi) înainte de amiaza duminicii de 27 august. Ne-am dus imediat la de Gaulle, pe care, încă de pe atunci, îl păzeau gărzile republicane, înveşmîntate în strălucitoarele lor uniforme, apoi l-am vizitat pe generalul Gerow, la cartierul general al Corpului 5 armată american, şi ne-am oprit la generalul Koenig, care, în calitatea sa de subordonat al SHAEF-ului, era comandantul tuturor Forțelor franceze libere din interior. În timp ce circulam pe străzile Parisului s-a răspîndit, pare-se, vestea despre sosirea

noastră şi, cînd am ajuns în dreptul Arcului de Triumf, în Piața Etoile, ne-am trezit înconjurați de o mulțime entuziastă. Exuberantele saluturi ale locuitorilor eliberați ni s-au părut niţeluş cam stînjenitoare, aşa că ne-am grăbit să părăsim cît mai iute capitala, înapoindu-ne la cartierul general al lui Bradley, lîngă Chartres.

În cursul convorbirii purtate cu mine, generalul de Gaulle m-a pus la curent cu cîteva dintre problemele şi preocupările lui. Astfel, el ne-a solicitat alimente şi materiale de aprovizionare. Dorea, de asemenea, să primească tehnică de luptă suplimentară, cu care să doteze noi divizii franceze.

Dată fiind dezorganizarea care domnea în oraş, o problemă serioasă o constituia necesitatea ca de Gaulle să-şi impună cît mai prompt autoritatea şi să restabilească ordinea. El ne-a cerut să-i „împrumutăm“ temporar două divizii, menite, după spusele lui, să facă o demonstrație de forță şi să-l ajute la consolidarea propriei sale poziții. Gîndul m-a dus imediat la evenimentele din Africa de Nord, în urmă cu aproape doi ani, şi la problemele noastre politice de atunci. Acolo, deşi acceptasem să păstrăm organizarea administrativă pe care o găsisem, niciodată – de-a lungul întregii noastre prezențe pe acele meleaguri – nu ne-a cerut vreuna din personalitățile oficiale franceze să impunem sau să consolidăm autoritatea sa pe plan local. Acum însă, ca o ironie a soartei, simbolul Franței descătuşate trebuia să apeleze la forțele aliate pentru a-şi instaura şi menține propria sa poziție în inima capitalei eliberate.

Am înțeles, totuşi, în ce consta problema lui de Gaulle şi, deoarece nu aveam divizii disponibile pentru a le încartirui la Paris, i-am făgăduit că două dintre ele, în drum spre front, vor defila pe principalele artere de circulație ale oraşului. I-am mai propus ca aceste divizii să străbată Parisul în formație de paradă şi l-am invitat să le treacă în revistă, considerînd că această demonstrație de forță, ca şi prezența lui la tribună vor atinge exact țelurile pe care şi le dorea. Personal, am declinat cinstea de a fi prezent la manifestare, dar i-am spus că generalul Bradley se va înapoia la Paris şi va sta alături de el în tribună, pentru a marca unitatea dintre

aliați.

Operația „Anvil-Dragoon"

După jonctiunea efectuată la Epinal, între Armatele 3 și 7 americane, linia frontului aliat a devenit continuă, de la frontiera cu Elveția pînă la Marea Nordului.

Deoarece parada coincidea exact cu planul de luptă din acest sector, a devenit posibil, pentru prima oară în istorie, ca nişte trupe să defileze pe străzile capitalei unei țări mari înainte de a participa, în aceeaşi zi, la o violentă ciocnire pe front.

O parte din presa britanică a comentat că „americanilor le plac parăzile", remarcînd, în mod critic, că trupele engleze participaseră şi ele la campania de eliberare a Franței şi că nici unul dintre aliați n-ar fi trebuit să-şi asume singur toată gloria. Din rîndul oficialităților însă, nimeni nu a înțeles greşit împrejurările şi nimeni nu a găsit ceva de obiectat la cele întîmplate. Dealtfel, imediat ce au aflat rațiunile defilării, ziarele care ne criticaseră s-au grăbit să-şi retragă observațiile, dar incidentul a constituit o nouă dovadă a necesității ca, în războiul modern, comandantul să se preocupe totdeauna de aparențele unei acțiuni în ochii opiniei publice în egală măsură ca şi de efectuarea acțiunii respective. Nu ajută la nimic să-ți spui că opinia publică poate fi trecută cu vederea, pe motiv că o victorie dobîndită ulterior va face să se uite neînțelegerile vremelnice.

O situație analoagă, în care a fost implicată presa din Statele Unite şi din Marea Britanie, s-a ivit în august, cînd ziarele americane au publicat ştirea că generalului Montgomery nu-i mai revenea sarcina de a coordona trupele de uscat şi că avea acum acelaşi rang ca şi generalul Bradley, fiindu-mi amîndoi direct subordonați. Vestea a fost dezmințită de SHAEF numai pentru că nu pusesem încă în aplicare acest sistem de organizare. Cele apărute în presă erau absolut exacte, dar premature: proiectasem de mult modificarea, care însă nu urma să intre în vigoare decît la 1 septembrie.

Ziarele britanice au reacționat cu o profundă nemulțumire, afirmînd că Montgomery fusese retrogradat din cauza succeselor sale. Pe de altă parte, presa americană a salutat ştirea cu o imensă satisfacție, considerînd-o drept un indiciu că forțele Statelor Unite operau acum într-un mod cu adevărat independent, pe propria lor direcție de înaintare.

Iată de ce prompta dezmințire dată de SHAEF a creat confuzie în S.U.A. şi generalul Marshall a găsit de cuviință să mă întrebe, printr-o telegramă, care era situația. A trebuit să repet, cu foarte multe detalii, în ce consta exact reorganizarea noastră în materie de comandament. Mi-am îngăduit, de asemenea, să dau glas unei oarecare iritări, remarcînd în telegrama mea că „opiniei publice nu-i este suficient să obținem o mare victorie, părîndu-i-se mai important felul în care a fost repurtată". Totuşi, reacția în ambele țări era perfect normală: fără fierbintele patriotism şi fără înflăcărată stare de spirit cărora li se datora această mîndrie națională ne-ar fi fost imposibil să ne organizăm şi să rezistăm în fața necontenitelor pierderi pe care le înregistram. Incidentul a constituit doar o nouă şi utilă lecție despre modul cum trebuie tratate problemele de mare interes pentru opinia publică.

În timp de război nu se poate realiza niciodată o coordonare desăvîrşită şi o conlucrare perfectă între presă şi autoritățile militare. Secretul, socotit de presă o pacoste, reprezintă pentru comandant o armă de apărare. Problema constă în a se pune la punct un procedeu care să țină seama de ambele puncte de vedere.

Preocuparea de căpetenie a presei este, pe bună dreptate, să ofere informații publicului cititor de acasă. Populația civilă – prin eforturile căreia se realizează tehnica de luptă şi celelalte lucruri necesare forțelor armate pentru a dobîndi victoria – are dreptul să afle despre război tot ceea ce nu este obligatoriu să rămînă secret din imperativele precumpănitoare ale securității militare. Pe cîmpul de luptă, comandantul nu trebuie să uite niciodată că este de datoria lui să colaboreze cu conducerea guvernului în strădania de a menține moralul populației civile la un nivel capabil să facă față oricărei împrejurări.

Pentru a atinge acest obiectiv, ustensila principală pe care o are la îndemînă comandantul este corpul corespondenților de presă de pe teatrul său de acțiuni militare. Ei reprezintă toate categoriile de ziare şi periodice, stațiile de radio, serviciile foto şi jurnalele de actualități

cinematografice. Pe unii ofițeri superiori îi deranjează prezența acestor necombatanți, care uneori ajung la un total considerabil: pe teatrul european de acțiuni militare se aflau, la un moment dat, 943 de corespondenți de presă.

Cînd m-am întîlnit prima oară cu ei în Africa de Nord, generalii Alexander şi Montgomery aveau tendința să impună ziariştilor reguli şi norme foarte stricte, lista subiectelor interzise fiind lungă. Deşi ştiau că corespondenții de război se aflau acolo printr-o decizie a guvernului, cei doi generali erau atît de obsedați de păstrarea secretului, încît tratau presa mai mult ca pe un rău necesar decît ca pe o prețioasă verigă de legătură cu patria şi ca pe un factor de mare utilitate în purtarea unei campanii.

Britanicii aveau un motiv temeinic, mai ales la începutul războiului, de a adopta o atitudine mai rezervată şi mai conservatoare față de presă decît cea promovată mai totdeauna de către comandamentele americane. În prima perioadă a conflictului, mai cu seamă în 1940 şi 1941, cînd Anglia înfrunta de una singură pe naziști, printre puținele arme cu ajutorul cărora britanicii se împotriveau germanilor era înşelătoria. Ei recurgeau la tot soiul de subterfugii, printre care şi constituirea de comandamente imaginare şi expedierea de mesaje false, pentru a semăna confuzie printre germani cu privire la efectivele militare existente şi, îndeosebi, la dispozitivul lor de luptă. Din cauza acestei necesități s-a născut o deprindere de care, mai tîrziu, oamenii s-au dezbărat cu greu.

După părerea mea, cea mai indicată atitudine a comandantului față de reprezentanții presei era de a-i considera ca pe un fel de ofițeri de stat-major, de a recunoaşte că aveau şi ei o anumită misiune în cadrul războiului şi de a-i ajuta să şi-o aducă la îndeplinire. În mod normal, singura rațiune de existență a cenzurii este de a interzice publicarea de informații importante, pe care inamicul nu le-ar putea obține pe altă cale. De-a lungul ostilităților, eu însumi am violat această regulă generală, impunînd o cenzură politică provizorie în Africa de Nord şi nepermițînd difuzarea cu anticipație a ştirilor despre

reorganizarea finală a comandamentului în Normandia. Deşi în ambele cazuri motivele mi s-au părut temeinice, nu m-am putut niciodată împiedica să regret ceea ce ulterior s-a dovedit a fi o greşeală.

În cel de-al doilea război mondial, marea majoritate a corespondenților de presă americani şi britanici era alcătuită dintr-un grup de oameni inteligenți, energici şi plini de patriotism, cărora comandantul putea să le încredințeze – în deplină securitate şi spre binele reciproc – mai toate secretele sale militare. Ori de cîte ori am procedat aşa, grupul însuşi a devenit cel mai bun instrument pentru chemarea la ordine a celui ce încălcase regulile de securitate sau de conduită conform cărora activau ziariştii. În tot cursul campaniilor din bazinul mediteranean şi Europa, am constatat că, de obicei, corespondenții aveau o comportare deschisă, sinceră şi înțelegătoare.

În tratamentul aplicat presei, practica americană consta în a pune la dispoziția unui ziarist toate mijloacele care să-i îngăduie să meargă oriunde voia şi oricînd voia. Deşi asta ne punea în spinare unele sarcini administrative suplimentare, avantajele nu erau deloc neglijabile, deoarece toată lumea căpăta convingerea că nu se făcea nici o încercare de a se ascunde greşelile şi prostiile. Odată descoperite, acestea puteau fi imediat date în vileag, evitîndu-se astfel transformarea lor în focare de infecție, aşa cum s-ar fi întîmplat după cine ştie ce tentativă de a le ține sub obroc.

Interzicînd să se publice denumirea unităților deja angajate în luptă, comandantul se privează de unul dintre mijloacele cele mai de seamă pentru ridicarea moralului în rîndul trupelor şi pentru menținerea lui la un nivel înalt. Soldatul doreşte să fie identificat, vrea să ştie că suferințele şi lipsurile pe care le îndură sînt cunoscute şi probabil apreciate de ceilalți. Nimic nu-i face mai multă plăcere decît să găsească o mențiune favorabilă în presă despre propriul său batalion, propriul său regiment sau propria sa divizie. Atunci cînd totul se acoperă sub o umbrelă impersonală, soldatului i se răpeşte această satisfacție, ceea ce, mai devreme sau mai tîrziu, se răsfrînge în proteste fățişe. În

afară de aceasta, orice inamic cît de cît eficient află repede, prin intermediul contactelor de front, identitatea tuturor unităților care îi stau în față şi a persevera în politica struțului, pretinzînd contrarul, nu duce decît la scoaterea din sărite a presei, nefiind nimănui de nici un folos.

Potrivit metodelor practicate de forțele americane în Europa, corespondenților de presă acreditați le revin mari răspunderi, una dintre ele fiind de a scrie nepărtinitor şi cu un simț al perspectivei. Unii ziarişti tind să devină avocați şi susținători ai cutărei unități sau ai cutărui comandant, lucru care devine deosebit de serios atunci cînd este vorba de un comandament aliat şi cînd subiectivismul capătă şi o nuanță naționalistă. Bineînțeles, s-au produs incidente neplăcute, vina fiind uneori categoric a presei, aşa cum alteori era a comandantului respectiv. Dar luînd în considerare nenumăratele prilejuri cînd s-ar fi putut scrie cu părtinire, semănîndu-se astfel disensiuni între unități, între categorii de arme şi chiar între popoare întregi, trebuie să conchidem că corespondenții de război, asemenea tuturor celorlalte colectivități de pe cîmpul de luptă, au fost la înălțimea cerințelor de bază ale cooperării intraaliate.

Începînd cu luna august 1944, relațiile noastre de prietenie cu presa s-au întărit şi mai mult prin numirea generalului de brigadă Frank A. Allen Jr. ca şef al serviciului meu de informare publică. Deşi comandase cu succes o brigadă blindată în Africa de Nord şi Franța, am socotit că excepțional de valoroasă pentru efortul de război se va dovedi priceperea sa în materie de asigurare a securității militare şi, totodată, de aducere la cunoştința publicului a informațiilor de care acesta avea nevoie. Prin numirea lui Allen la statul-major am pierdut un încercat comandant de unitate, dar am scăpat de multe dureri de cap.

Eliberarea Parisului, la 25 august 1944, a produs o adîncă impresie pretutindeni. Pînă şi scepticii au început să-şi dea seama că sfîrşitul lui Hitler se apropia. De la debarcare încoace, inamicul suferise pierderi enorme, iar trei dintre feldmareşalii săi şi un comandant de armată fuseseră fie înlăturați din posturile lor, fie scoşi din luptă în urma rănilor

primite. La 19 iulie, un avion aliat de vînătoare l-a rănit grav pe Rommel, care, cîteva luni mai tîrziu, s-a sinucis pentru a nu fi adus în fața tribunalului sub acuzația de complicitate la atentatul împotriva lui Hitler de la 20 iulie. Un comandant de armată, trei comandanți de corpuri şi 15 comandanți de divizii fuseseră uciși sau luați prizonieri. Inamicul pierduse 400 000 de oameni, uciși, răniți sau prizonieri. Aceştia din urmă reprezentau peste 50% din total şi 135 000 dintre ei fuseseră capturați în perioada 25 iulie-25 august.

Pierderile germane în materiale se ridicau la 1 300 de tancuri, 20 000 de alte vehicule, 500 de tunuri de asalt şi 1 500 de piese de artilerie. „Luftwaffe“ înregistrase, de asemenea, pierderi uriaşe, peste 3 500 dintre avioanele sale fiind distruse, şi asta în ciuda faptului că forțele aeriene naziste avuseseră serios de suferit încă înainte de debarcare.

Moralul inamicului scăzuse considerabil. În rîndul prizonierilor, fenomenul se putea constata mai ales la ofițerii superiori, care, grație pregătirii lor de specialitate, îşi dădeau seama de inevitabilitatea înfrîngerii finale. Dar trupele de uscat, în ansamblul lor, nu atinseseră încă stadiul prăbuşirii de masă şi nu încăpea îndoială că, în condiții favorabile, diviziile germane mai erau capabile să opună o rezistență foarte dîrză.

Odată cu eliberarea Parisului ne aflam în mare pe aliniamentul pe care, înainte de ziua Z, prevăzusem că vom ajunge la trei-patru luni după debarcare. În felul acesta, din punctul de vedere al prognozei pe termen lung, ne îndeplinisem misiunea cu cîteva săptămîni mai devreme, dar pe importantul tărîm al capacității de aprovizionare rămăsesem în urmă rău de tot. Deoarece aproape întreaga zonă fusese ocupată în urma rapidelor manevre de după 1 august, şoselele şi căile ferate redate circulației, depozitele, atelierele de reparații şi utilajele bazelor, adică tot ce era necesar pentru păstrarea unui ritm susținut de înaintare, se aflau încă departe în spatele frontului.

După ce trupele germane, în ciuda înfrîngerilor suferite şi a confuziei care domnea, reuşiseră să retragă efective substanțiale dincoace de Sena, ne mai rămăsese încă o

speranță de a le prinde în capcană înainte de a se putea reorganiza într-un dispozitiv corespunzător de apărare. Părți din Armata 15 germană se mai aflau în sectorul Calais, în jurul lor urmînd să se concentreze armatele 1 şi 7, în curs de repliere. Se anticipa din partea inamicului posibilitatea unei tentative de rezistență pe liniile naturale de apărare formate de căile de apă ale Belgiei. În această eventualitate, cele mai mari şanse de încercuire părea să ofere o mişcare de învăluire verticală prin surprindere, executată de trupe aeropurtate.

De îndată ce zdrobirea naziştilor pe frontul din Normandia a devenit o certitudine, forțele noastre aeropurtate au primit ordin să elaboreze planuri pentru acțiuni de desant aerian într-un număr de poziții succesive, locul exact urmînd a fi ales atunci cînd evoluția situației ni-l va indica pe cel mai promițător. Deşi laborioasă, întocmirea de planuri pentru astfel de operații era o treabă simplă, dar, atunci cînd se trecea la pregătirea propriu-zisă a paraşutării proiectate, se iveau dileme aflate într-un delicat echilibru. Preparativele pentru un atac al forțelor aeropurtate impunînd scoaterea avioanelor de transport din activitatea de aprovizionare, era greu de stabilit uneori dacă, dimpotrivă, lăsîndu-le să-şi continue această activitate, nu s-ar fi obținut cumva rezultate mai favorabile.

Din păcate, reținerea avioanelor de la alte sarcini trebuia să preceadă acțiunea de desant aerian cu cîteva zile, ca să se creeze răgazul necesar pentru reutilarea lor în acest scop şi pentru instructajul şi pregătirea de luptă a echipajelor. Pe la sfîrşitul lui august, în timp ce situația asigurării tehnico-materiale devenea din ce în ce mai desperată, iar noi cu toții urmăream cu încordare desfăşurarea luptelor în căutarea unei noi posibilități de a împresura efective inamice în număr cît mai mare, problema folosirii Comandamentului aviației de transport nu lipsea niciodată din discuțiile noastre cotidiene. În medie – şi ținînd seama de diversele condiții atmosferice –, avioanele noastre puteau livra frontului aproximativ 2 000 de tone pe zi. Deşi cifra nu reprezenta decît un mic procent din totalul livrărilor, fiecare tonă era atît de prețioasă, încît

adoptarea unei decizii întîmpina serioase dificultăți.

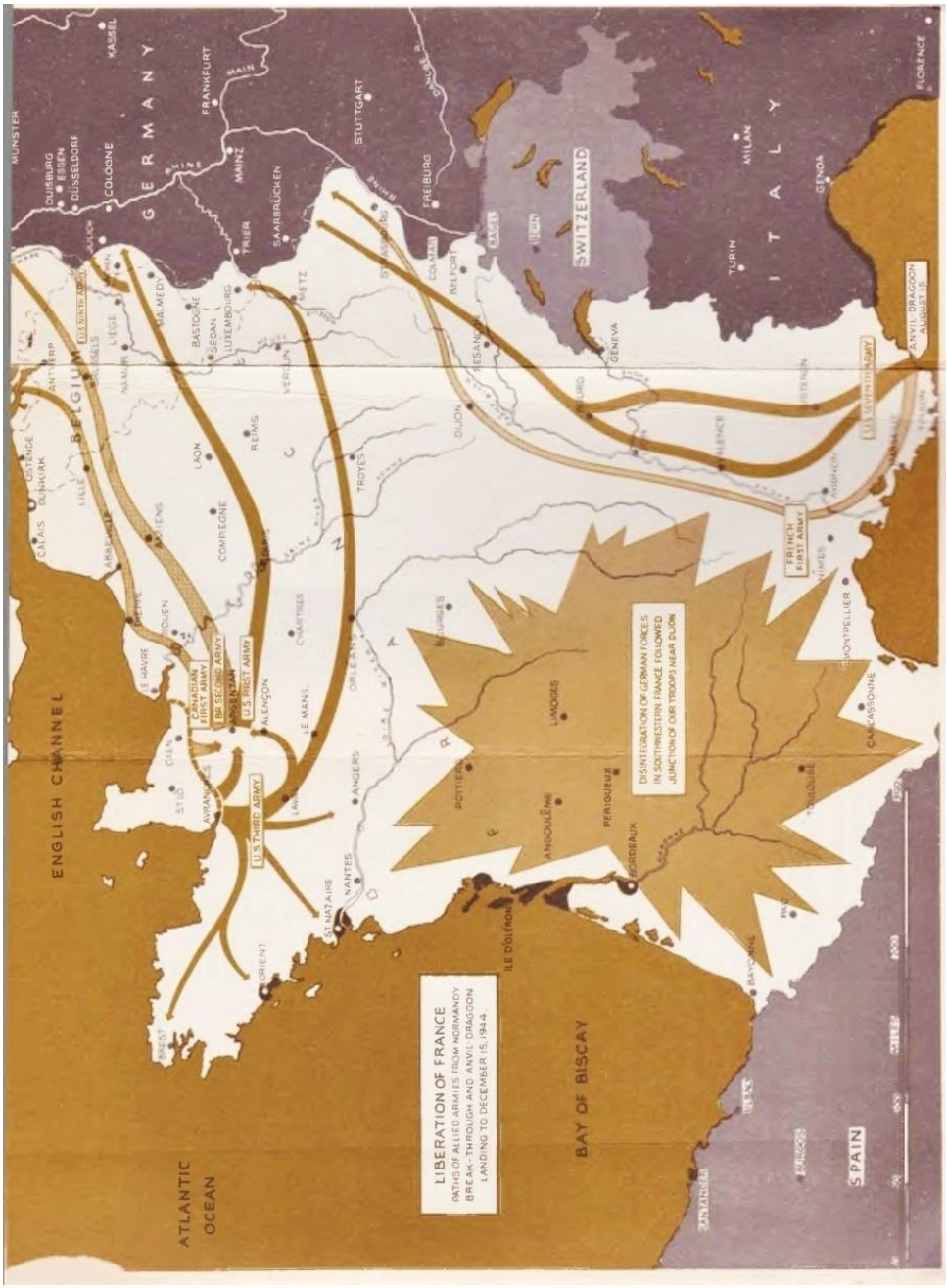

ELIBERAREA FRANȚEI

Coridoarele armatelor aliate, începînd cu ofensiva din capul de pod din Normandia și operația «Anvil-Dragoon» pînă la 15 decembrie 1944. După joncțiunea efectuată de trupele aliate lîngă Dijon a urmat dezintegrarea forțelor germane în sud-vestul Franței.

După părerea mea, în regiunea Bruxelles se conturau perspective frumoase de succes pentru lansarea unui atac aeropurtat şi, deşi s-au exprimat diferite opinii cu privire la oportunitatea scoaterii avioanelor din activitatea de aprovizionare de dragul unei operaţii cu şanse îndoielnice, m-am decis să-mi asum acest risc. La 10 septembrie, Comandamentul aviaţiei transportoare de trupe a încetat provizoriu să mai execute misiuni de aprovizionare şi a trecut la intense pregătiri pentru o acţiune de desant aerian în regiunea Bruxelles. Curînd însă a devenit evident că operaţia va eşua, deoarece germanii se retrăgeau foarte repede, nefăcînd nici o tentativă de a apăra zona, în afara unor acţiuni de ariergardă.

De-a lungul întregului front am înaintat necontenit, urmărindu-l îndeaproape pe inamicul în fugă. În patru zile, avangărzile britanice au acoperit o distanţă de 195 de mile, în paralel cu forţele americane de pe flancul lor drept, care au avansat la fel de rapid. A fost unul dintre multele recorduri pe care le-au stabilit formaţiile noastre la proba de marş în cadrul marii curse de urmărire de-a curmezişul Franţei. La 5 septembrie, Armata 3 a lui Patton a ajuns la Nancy şi a forţat trecerea rîului Moselle, între acest oraş şi Metz. La 13 septembrie, Armata 1 a lui Hodges a atins fortificaţiile liniei Siegfried, declanşînd puţin după aceea atacul în direcţia oraşului Aachen. Obligate să se retragă spre propriile lor frontiere, trupele germane au început să dea semne evidente de combativitate sporită. La 4 septembrie, armatele lui Montgomery au intrat în Anvers, de unde – aşa cum am avut bucuria să aflăm – germanii fuseseră izgoniţi atît de repede, încît nu avuseseră timp să se dedea la distrugeri de prea mari proporţii. Cucerit la 28 august, încăpătorul port al Marsiliei era pe cale de a fi repus în funcţiune.

Aceste succese ne garantau că problemele noastre de asigurare tehnico-materială îşi vor găsi, în cele din urmă, soluţiile, ceea ce însemna că, într-un viitor destul de apropiat, vom fi capabili să asaltăm graniţele Germaniei la o

scară şi cu o intensitate cărora inamicul nu putea spera să le facă față. Totuşi, mai erau multe de făcut înainte de a ajunge în această fericită situație şi suprasolicitatele noastre linii de aprovizionare mai aveau puțin pînă la limita maximă a capacității lor de extindere. În sud, forțele lui Patch nu făcuseră încă joncțiunea cu cele ale lui Bradley, iar căile ferate din valea Ronului urmau de-abia să fie reparate. În nord întîmpinam dificultăți şi mai mari.

Anversul este un port interior, legat de mare prin vastul estuar al fluviului Scheldt. Pentru a-l putea utiliza, trebuia să rupem dispozitivul german, încă intact, care ținea sub acoperirea lui aceste căi de acces.

Sarcinile noastre în nord se divizau în trei părți. Trebuia să ajungem la un aliniament destul de avansat spre est pentru a proteja Anversul împreună cu şoselele şi căile ferate care duceau de acolo spre front. Trebuia să nimicim lucrările de apărare germane dintre port şi mare. În sfîrşit, speram să pot trimite cît mai înainte cu putință avangărzile noastre, care să stabilească eventual şi un cap de pod peste Rin, pentru a ține sub amenințare bazinul Ruhrului şi a facilita viitoarele ofensive.

La flancul grupului de armate al lui Montgomery se cerea rezolvată imediat problema ordinii de prioritate care urma să se dea acestor sarcini. Ca prim obiectiv se impunea cu necesitate avansarea liniilor noastre suficient de departe spre est ca să pună la adăpost Anversul, căci altfel portul şi instalațiile sale deveneau inutilizabile pentru noi. Această acțiune trebuia întreprinsă imediat şi pînă la realizarea ei nu puteam nici măcar declanşa celelalte operații. La fel de limpede era că portul nu prezenta nici o valoare pentru noi atîta vreme cît nu degajam căile sale de acces. Operația se anunța grea şi de lungă durată, deoarece inamicul ocupa poziții întărite în insulele Bevelandul de Sud şi Walcheren, de aceea, cu cît începeam mai devreme, cu atît era mai bine. Se punea însă întrebarea dacă ne convenea sau nu ca, înainte de a ne înhăma la ingrata misiune de a distruge lucrările de apărare germane din împrejurimile Anversului, să ne continuăm înaintarea spre est, pe urmele inamicului în

retragere, în intenția de a dobîndi un eventual cap de pod peste Rin, în vecinătatea Ruhrului.

În timp ce studiam datele problemei, Montgomery ne-a prezentat pe neașteptate propunerea să furnizăm Grupului de armate 21, de sub comanda sa, toate materialele de aprovizionare disponibile, pentru a-i permite să înainteze în trombă direct pînă la Berlin și – după spusele lui – să pună capăt războiului. Nu mă îndoiesc că, în lumina evenimentelor ulterioare, feldmareșalul Montgomery a înțeles cît de greșită era concepția lui. Pe moment însă, rapidele progrese din săptămîna precedentă îi stîrniseră entuziasmul și, convins că germanii erau complet demoralizați, declara sus și tare că nu-i trebuia decît o aprovizionare corespunzătoare pentru a ajunge dintr-un salt la Berlin.

La începutul lui septembrie, întorcîndu-mă dintr-o inspecție făcută pe pozițiile avansate, am avut nițeluș de pătimit de pe urma unei aterizări forțate pe o plajă. Prinși într-o furtună iscată brusc, nu am mai avut posibilitatea să ne înapoiem la mica pistă din vecinătatea cartierului general, singurul loc unde am putut ateriza fiind o plajă din apropiere, într-unul din sectoarele fortificate și minate de germani înainte de 6 iunie. Nu ne simțeam tocmai la largul nostru, totuși, ne-am străduit să tragem avionul cît mai departe de apă, ca să nu-l inunde fluxul, și, opintindu-mă, mi-am scrîntit rău un genunchi. În vreme ce pilotul meu, locotenentul Underwood, mă ajuta să străbat plaja, îmi aținteam neliniștit privirea asupra nisipului moale din fața noastră, iscodind semne care să trădeze prezența explozivelor îngropate. În cele din urmă, am ajuns la un drum de țară și am luat-o pe jos spre îndepărtatul sediu al cartierului general. Era o călătorie trudnică, pe o ploaie torențială și fără prea mari speranțe de autostop, deoarece pe această șosea dosnică circulau rareori trupele noastre.

Peste cîteva minute însă, în spatele nostru s-a ivit un jeep, în care reușiseră să se înghesuie opt soldați. Le-am făcut semn să oprească și, recunoscîndu-mă imediat, au sărit să-mi dea o mînă de ajutor. Pe fețele lor se putea citi cît de uimiți erau văzîndu-l pe comandantul lor suprem cum

şchiopăta prin ploaie într-un cotlon uitat de dumnezeu. Cînd i-am rugat să mă ducă la cartierul general, mi-au manifestat atîta solicitudine, încît m-au luat practic pe sus pentru a mă instala pe scaunul din faţă al maşinii. Plini de grijă ca nu cumva piciorul meu vătămat să aibă ceva de suferit, soldaţii nu au permis decît şoferului să stea alături de mine. Nici pînă în ziua de astăzi nu înţeleg cum de au încăput cu toţii în jeep şi pe jeep, izbutind să-l ia pînă şi pe pilot la bord.

Am stat două zile ţintuit la pat, fiind obligat după aceea să umblu o bucată de vreme cu piciorul în gips. Corespondenţii de presă, remarcînd absenţa mea de la cartierul general, au presupus că mă îmbolnăvisem, probabil din cauza surmenajului. Un ziar a publicat o ştire în acest sens, obligîndu-mă să dau în vileag detaliile accidentului, în speranţa că soţia mea nu-i va acorda o importanţă exagerată pînă la primirea scrisorii de explicaţii pe care i-o trimisesem.

Un timp mi-a venit greu să mă deplasez, dar, pentru a avea siguranţa că Montgomery va fi pe deplin la curent cu planurile noastre, m-am întîlnit cu el la Bruxelles în ziua de 10 septembrie. Erau prezenţi, de asemenea, mareşalul aerului Tedder şi generalul Gale.

I-am arătat lui Montgomery care era situaţia sistemului nostru de aprovizionare şi de ce aveam urgentă nevoie de Anvers. Am subliniat că, fără a dispune de poduri de cale ferată peste Rin şi fără a avea stocuri masive de materiale de aprovizionare la îndemînă, nu exista nici o posibilitate de a întreţine în Germania o forţă capabilă să răzbată pînă la Berlin. Inamicul avea încă rezerve considerabile în propria sa ţară şi orice pătrundere cu efective restrînse în inima Germaniei, aşa cum propunea Montgomery, era sortită unei inevitabile pieiri – adevăr valabil, dealtfel, pentru oricare dintre sectoarele frontului. Iată de ce nu puteam accepta o asemenea idee.

Era posibil, poate chiar era cert că, la sfîrşitul lui august, dacă am fi oprit orice acţiune aliată pe tot restul frontului, Montgomery ar fi reuşit să stabilească un puternic cap de pod care să ameninţe bazinul Ruhrului, aşa cum oricare dintre grupările aliate ar fi izbutit să ajungă mai repede într-

un punct mai îndepărtat dacă i s-ar fi permis să opereze pe seama celorlalte forțe ale noastre, condamnate la post negru. Nicăieri însă nu s-ar fi obținut un succes hotărîtor şi, în schimb, pe alte sectoare ale frontului am fi ajuns în situații critice, din care cu greu ne-am fi putut descurca.

Feldmareşalul Montgomery, care nu cunoştea decît situația din propriul său sector, îşi dădea seama că propunerea lui însemna paralizarea pe săptămîni de-a rîndul a tuturor unităților, cu excepția Grupului 21 de armate, dar nu înțelegea în ce impas risca să intre tot restul marelui nostru front în cazul cînd el, epuizînd orice posibilitate de asigurare, se vedea nevoit să se oprească sau să se retragă.

I-am precizat că obiectivele noastre în nord erau Anversul în stare de funcționare şi un aliniament care să acopere acest port. În plus, consideram ca posibilă stabilirea unui cap de pod peste Rin, în regiunea Arnhem, cu participarea trupelor aeropurtate, astfel încît să depăşim prin flanc lucrările de apărare ale liniei Siegfried. Operația necesară pentru a dobîndi acest cap de pod – purtînd denumirea codificată „Market-Garden“ („Grădina de legume“) – nu urma să constituie decît un incident menit să ne împingă spre est, pînă la linia de care aveam nevoie pentru a ne asigura o temporară securitate şi care, pe flancul de nord, era formată din însuşi cursul inferior al Rinului. Dacă ne poticneam de acest obstacol, rămîneam foarte expuşi, mai ales în perioada cînd Montgomery trebuia să concentreze forțe mari pentru operația de pe insula Walcheren.

În eventualitatea că izbuteam să ne atingem obiectivele stabilite, nu mai aveam de gînd să realizăm alte cîştiguri substanțiale de teren în sectorul de nord înainte de a pune la punct serviciile înapoia frontului. În schimb, puteam şi intenționam să lansăm acțiuni de mică anvergură de-a lungul întregului front, cu scopul de a facilita marile ofensive de mai tîrziu. Montgomery ținea neapărat să se angajeze cît mai repede în tentativa de cucerire a unui cap de pod.

Iată de ce, la şedința de la Bruxelles din ziua de 10 septembrie, s-a aprobat ca feldmareşalul Montgomery să amîne operațiile de curățire a împrejurimilor Anversului şi

să-şi îndrepte eforturile spre cucerirea capului de pod pe care mi-l doream. În sprijinul său am repartizat Armata 1 aeropurtată aliată, formată de curînd sub comanda generalului-locotenent Lewis H. Brereton din forţele aeriene militare ale Statelor Unite. Data atacului a fost fixată provizoriu pentru ziua de 17 septembrie şi am promis feldmareşalului să fac tot ce-mi stătea în putinţă pentru asigurarea sa materială pînă la încheierea operaţiei. După cucerirea capului de pod îi revenea misiunea de a trece imediat cu toate efectivele sale la ocuparea insulei Walcheren şi a celorlalte poziţii de pe care germanii apărau căile de acces spre Anvers. Montgomery s-a pus pe treabă cu obişnuita lui energie.

Apreciind că la noi lucrurile stăteau relativ bine în toate privinţele, cu excepţia asigurării tehnico-materiale, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, întrunit la Quebec, a hotărît că nu mai era necesar să reţin sub comanda mea directă şi personală cele două forţe de bombardament din Marea Britanie. S-a ajuns la concluzia ca bombardierele strategice să intre în subordonarea Comitetului Unificat prin intermediul unui stat-major unificat, cu sediul la Londra. Din punctul meu de vedere, sistemul adoptat acum era greoi şi ineficient, ceea ce însă nu avea absolut nici o importanţă pentru desfăşurarea operaţiilor noastre, deoarece directivele conţineau un paragraf potrivit căruia cererile formulate de comandantul suprem în Europa se bucurau de prioritate asupra tuturor celorlalte misiuni ce s-ar fi putut încredinţa aviaţiei strategice de bombardament. Avînd la mînă această garanţie şi dispunînd de o neîndoielnică autoritate, nu am mai găsit nimic de obiectat împotriva noului sistem, oricît de puţin funcţional mi s-ar fi părut.

Aflînd de reorganizarea efectuată, Spaatz a protestat cu vehemenţă pînă ce l-am potolit, arătîndu-i că nu mă afecta cu nimic. Pînă şi Harris – cunoscut odinioară ca omul care voia să cîştige războiul numai pe calea bombardamentelor şi despre care se spunea că luase în derîdere mobilizarea forţelor de uscat şi navale – era acum extrem de mîndru de calitatea sa de membru al „colectivului aliat“. Iată cîteva

fragmente din scrisoarea pe care mi-a trimis-o atunci cînd a primit ordinul de a intra din nou în subordonarea Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore:

21 septembrie 1944

Dragul meu Ike,

Conform noii repartizări, eu şi comandamentul meu nu mai luptăm sub comanda dumitale directă. Profit de acest prilej pentru a te asigura – deşi sînt convins că vei socoti de prisos asigurările mele – că vom continua, ca şi mai înainte, să ne facem datoria, răspunzînd la orice chemare şi venind în sprijinul forţelor dumitale cu toată priceperea de care ne simţim capabili şi pînă la ultima noastră picătură de energie.

În numele meu personal, ca şi în numele comandamentului meu, ţin să-ţi exprim recunoştinţa şi mulţumirile noastre pentru statornicia cu care ne-ai ajutat, ne-ai încurajat şi ne-ai sprijinit de-a lungul întregii campanii, atît în cursul luptelor încununate de succes, cît şi în situaţiile critice apărute întîmplător…

Noi, cei de la Comandamentul aviaţiei de bombardament, îţi transmitem nu numai felicitări şi mulţumiri, ci şi promisiunea că vom fi la dispoziţia dumitale ori de cîte ori va fi nevoie. Sper din tot sufletul că vom continua să ne facem datoria laolaltă, ducînd la îndeplinire misiunea ce revine fiecăruia dintre noi în domeniul respectiv de activitate.

Al dumitale,
Bert

Pe toată lungimea frontului simţeam din ce în ce mai pronunţat efectele strangulării provocate de starea necorespunzătoare a căilor noastre de comunicaţii. Pentru a ne asigura mobilitatea pînă în ultima clipă, formaţiile de servicii au depus eforturi eroice şi eficiente, folosind principalele şosele ale Franţei ca artere de circulaţie în sens unic ale unor reţele de transporturi auto. Erau aşa-numitele autostrăzi „Bila roşie“*, pe care camioanele le străbăteau fără

* Aluzie la cea mai importantă piesă din jocul de biliard american, prin intermediul căreia sînt puse în mişcare celelalte bile. – *Nota trad.*

încetare, fiecare vehicul rulînd cel puțin douăzeci de ore pe zi. S-au recrutat şoferi de schimb din toate unitățile unde au putut fi găsiți, iar vehiculele nu se opreau decît atît cît era strict necesar pentru încărcare, descărcare şi operațiile de întreținere.

Geniştii feroviari munceau zi şi noapte pentru a repara podurile şi căile ferate şi pentru a repune în funcțiune materialul rulant. Aduse pe continent cu ajutorul unor conducte flexibile, instalate pe fundul Canalului Mînecii, benzina şi motorina erau pompate de pe țărm pînă la principalele centre de distribuție prin conducte montate la suprafața solului. Cu o viteză uimitoare, geniştii de aviație construiau piste de aterizare. Toate formațiile de servicii vădeau acelaşi moral ridicat şi îşi făceau datoria cu acelaşi devotament ca oricare dintre unitățile combatante ale întregului comandament.

În lunile de după încheierea ostilităților am avut numeroase prilejuri să analizez diferitele campanii împreună cu principalii comandanți ai armatei sovietice. Am vorbit nu numai cu mareşali şi generali, ci am abordat acest subiect şi într-o lungă discuție purtată cu generalissimul Stalin. Fără excepție, toți comandanții ruşi mi-au cerut foarte stăruitor să răspund la o întrebare: cum am organizat asigurarea tehnico-materială în aşa fel încît să pot declanşa marea ofensivă care ne-a scos de pe strîmtul nostru cap de pod din Normandia, permițîndu-ne să străbatem, dintr-un singur elan, toată Franța, Belgia şi Luxemburgul, pînă exact la frontierele Germaniei? A trebuit să le descriu în detaliu activitatea de reparații şi construcții feroviare, sistemul de cărăuşie, metodele de evacuare şi aprovizionare pe calea aerului.

Interlocutorii mei mi-au declarat că, dintre toate realizările spectaculoase din cursul războiului, inclusiv cele sovietice, succesul aliaților occidentali în asigurarea materială a ofensivei din Franța va intra în istorie ca cel mai uimitor. Poate că spuneau asta din politețe, dar ce n-aş fi dat să-i poată auzi toți cei care s-au străduit din răsputeri în săptămînile acelea fierbinți pentru ca frontului să nu-i

lipsească nici măcar un gram de muniție, combustibil, alimente, echipament şi alte materiale!

Prevederi şi realizări

Cînd realizările au depăşit prevederile de plan, căile de asigurare s-au extins, subțiindu-se.
Linia întreruptă indică aliniamentul conform planului.
Linia continuă indică aliniamentul atins.

Totuşi, în pofida neprecupețitelor eforturi depuse de formațiile de servicii, acesta era domeniul unde întîmpinam dificultățile cele mai acute. Întregul front răsuna de strigătele celor care cereau mai multă benzină şi mai multă muniție. Cu o asigurare mai bună, oricare dintre avangărzile noastre ar fi fost în stare să ajungă mai departe decît ajunsese şi într-un timp mai scurt. Am fost şi am rămas convins că Patton ar

fi reuşit să cucerească oraşul Metz. Dar trebuia să dăm fiecărei grupări cele necesare pentru executarea misiunilor de bază, şi numai a misiunilor de bază.

La 11 septembrie, adică exact după 27 de zile de la debarcarea în sudul Franței, flancul nostru drept a realizat joncțiunea, lîngă Dijon, cu forțele lui Patch, aflate în ofensivă. Începînd din clipa aceea, singura piedică în calea unei abundente asigurări materiale a tuturor trupelor noastre la sud de Metz au reprezentat-o reparațiile de care aveau nevoie liniile ferate din valea Ronului. Ca urmare a joncțiunii cu forțele lui Patch, un număr considerabil de trupe germane au fost încercuite în sud-vestul Franței. Ele au început să capituleze în grupuri mici, cu o singură excepție, cînd s-au predat in corpore 20 000 de oameni.

La extremitatea flancului stîng, operația de la Arnhem s-a declanşat conform planului, la 17 septembrie. Trei divizii aeropurtate au fost desantate pe o axă nord-sud. La capătul de nord se găsea Divizia 1 aeropurtată britanică, urmată în direcția sud de Divizia 82 aeropurtată şi Divizia 101 aeropurtată, ambele americane. Acțiunea a început bine şi nu încape îndoială că s-ar fi încheiat cu succes dacă nu ar fi intervenit o înrăutățire a vremii. Condițiile atmosferice nefavorabile nu ne-au dat posibilitatea să aducem întăriri avangărzii de la extremitatea de nord, ceea ce a dus, pînă la urmă, la decimarea diviziei aeropurtate britanice şi la o reuşită doar parțială a întregii operații. Nu am putut stabili un cap de pod peste Rin, dar aliniamentul nostru a ajuns suficient de departe pentru a apăra Anversul.

Desfăşurarea luptelor a captivat atenția tuturor celor de pe teatrul de operații. E drept că unitățile noastre aeropurtate ne inspirau o mîndrie cu totul ieşită din comun, dar interesul pentru această bătălie avea rădăcini mai profunde decît sentimentul mîndriei. După părerea noastră, la Arnhem urma să ne dăm seama dacă germanii mai erau în stare să opună şi acum o rezistență eficace. În funcție de rezultatul bătăliei puteam evalua severitatea luptelor care ne mai aşteptau. S-a creat impresia generală că acțiunea de desant aerian era, de fapt, o tentativă în toată puterea

cuvîntului de a declanşa imediat ofensiva spre inima Germaniei, ceea ce sporea şi mai mult interesul pentru o luptă care avea loc în condiţii neobişnuit de dramatice.

În ciuda eroicelor lor strădanii, diviziile aeropurtate şi forţele terestre de sprijin au fost oprite în loc de inamic. Atunci am căpătat dovada concludentă că viitorul ne rezerva încă multe ciocniri înverşunate. În avangardă, Divizia 1 aeropurtată britanică s-a angajat într-una dintre cele mai brave acţiuni desfăşurate în cursul războiului şi dîrzenia cu care a luptat a ajutat cele două divizii americane din spatele ei, ca şi forţele terestre de sprijin ale Grupului 21 de armate să ocupe şi să păstreze regiuni importante. Dar britanicii au suferit pierderi grele, doar 2 400 dintre ei izbutind să se retragă la adăpost pe malul stîng al Rinului.

Acum trebuia să evităm cu orice preţ o nouă întîrziere în cucerirea căilor de acces spre Anvers. Deocamdată, forţele lui Montgomery erau foarte dispersate. Linia frontului său, care forma o proeminenţă neregulată, atingea cursul inferior al Rinului. Britanicii trebuiau să concentreze o forţă considerabilă în estuarul Scheldtului şi, concomitent, să asedieze cîteva porturi mici, înşirate pe coastă, unde garnizoanele inamice continuau să reziste. Spre a le da posibilitatea să se regrupeze pentru operaţia din estuarul fluviului, le-am trimis două unităţi americane – Divizia 7 blindată, sub comanda generalului-maior Lindsay McD. Sylvester, şi Divizia 104 infanterie, sub comanda generalului-maior Terry Allen, veteran al campaniilor din Tunisia şi Sicilia.

Ajunsă la capătul strălucitului marş care o adusese de pe malurile Senei la graniţa Reichului, Armata 1 americană a declanşat aproape imediat operaţii care s-au soldat cu ocuparea oraşului Aachen, una dintre porţile de intrare în Germania. Naziştii s-au apărat cu o tenace înverşunare, dar Collins şi Corpul 7 armată, de sub comanda lui, a atacat cu atîta abilitate, încît la 13 septembrie au încercuit garnizoana şi au intrat în localitate, presînd necontenit inamicul şi silindu-l să se retragă în ultima sa fortăreaţă, o clădire masivă din centrul Aachenului. Împotriva acesteia s-a recurs

la simplul expedient de a se aduce tunuri de 155 mm, supranumite „Long Tom“, pînă la mai puțin de 70 m distanță şi de a se trage sistematic în ziduri pentru a le nărui. La 21 octombrie, după ce cîteva proiectile au perforat clădirea dintr-o parte în cealaltă, comandantul german s-a predat, remarcînd dezolat:

— Dacă americanii se apucă să utilizeze tunurile de 155 ca arme pentru trăgătorii de elită, a sosit timpul să capitulăm!

În sud, Grupul de armate 6 al lui Devers a devenit operativ, trecînd sub comanda mea. SHAEF controla acum un front continuu, care se întindea pe cîteva sute de mile, de la țărmul Mediteranei, în sud, pînă la vărsarea Rinului, în nord.

În compunerea forțelor lui Devers intrau Armata 7 americană, comandată de generalul-locotenent Patch, şi Armata 1 franceză, sub comanda generalului de Lattre de Tassigny (pînă atunci aflat sub controlul operativ al lui Patch). Grupul american de armate al lui Bradley era alcătuit din armatele 1, 3 şi 9, aceasta din urmă recent formată sub comanda generalului-locotenent William H. Simpson. Montgomery avea în continuare Armata 2 britanică a lui Dempsey şi Armata 1 canadiană a lui Crerar, în vreme ce Armata 2 aeropurtată aliată, care îi fusese repartizată provizoriu, era direct subordonată Comandamentului Suprem.

În luna octombrie am aflat că Leigh-Mallory era solicitat pe un alt teatru de operații. Deşi îmi părea rău să-l pierd, structura noastră organizatorică se cristalizase definitiv la acea dată şi munca colectivă ajunsese la un nivel atît de înalt, încît am aprobat transferul. Nu a trecut mult şi Leigh-Mallory şi-a pierdut viața într-un accident de avion. Astfel a pierit unul dintre cutezătorii şi distinşii comandanți din cel de-al doilea război mondial.

Spre sfîrşitul verii, Marele Cartier General SHAEF s-a

mutat de la Granville*, unde se stabilise după debarcare, la Versailles, în imediata apropiere a Parisului. Alegînd un nou sediu, aş fi vrut să găsesc un loc convenabil, situat la est de capitală şi destul de departe de ea pentru a nu fi obligat să trec prin aglomerata regiune metropolitană ori de cîte ori plecam pe front. Totuşi, din cauza modului cum erau amplasate principalele canale de transmisiuni, ca şi din cauza lipsei de instalaţii adecvate în zonele situate la est de Paris, statul-major s-a văzut nevoit, iniţial, să accepte Versailles ca fiind sediul cel mai nimerit. Am creat, de asemenea, un punct de comandă înaintat în suburbiile oraşului Reims, de unde puteam să ajung cu uşurinţă în orice sector al frontului, chiar şi în zilele cînd zborul avioanelor era imposibil.

În cursul lunilor septembrie, octombrie şi noiembrie, deplasările mi-au absorbit o mare parte din timp. Frontul se extindea fără încetare şi distanţele creşteau, astfel că fiecare drum dura din ce în ce mai mult. Aceste călătorii îmi erau însă de mare folos şi îşi meritau pe deplin preţul în timp şi eforturi. Practicîndu-le cu consecvenţă, am putut să-i vizitez pe comandanţi la propriile lor cartiere generale, să păstrez un contact personal cu problemele pe măsură ce se ridicau şi, mai presus de orice, să iau pulsul trupei. Dar după două luni, cînd iarna a prins să se apropie, drumurile întortocheate care duceau la micul meu bivuac de lîngă Reims au început să devină uneori impracticabile. Într-o după-amiază, împotmolindu-mă, am aşteptat trei ore pînă ce a venit un tractor să-mi scoată maşina din şanţ. În aceste condiţii am fost silit să mă întorc la Cartierul general de la Versailles şi, de atunci încolo, nu m-am mai putut deplasa atît de uşor, în afară de zilele cînd condiţiile atmosferice permiteau avioanelor să-şi ia zborul.

Cu prilejul unei inspecţii efectuate în toamna acelui an, m-am oprit puţin pe o poziţie avansată pentru a sta de vorbă cu cele cîteva sute de oameni dintr-un batalion al Diviziei 29

* Mic port de pescari şi staţiune balneară pe coasta de vest a peninsulei Cotentin. – *Nota trad.*

infanterie. Ne aflam cu toţii pe panta alunecoasă şi plină de noroi a unui deal. După cîteva minute, cînd am dat să plec, am căzut pe spate, cît eram de lung. Judecînd după hohotele de rîs care au izbucnit, sînt convins că, în tot cursul războiului, nici o întîlnire de-a mea cu soldaţii nu a repurtat un succes atît de mare. Pînă şi cei care s-au repezit pentru a mă ajuta să mă ridic din mocirlă abia puteau să se mişte de tare ce rîdeau.

Din cînd în cînd, prietenii mei mă sfătuiau insistent să renunţ la astfel de vizite pe front sau măcar să le scurtez, subliniind, pe bună dreptate, că nu puteam niciodată să discut personal decît cu un infim procent din masa soldaţilor. În consecinţă, argumentau ei, nu reuşeam să fac altceva decît să mă surmenez, fără a obţine un rezultat cît de cît semnificativ în ceea ce privea trupa. Eu nu eram de acord cu acest punct de vedere. În primul rînd, aveam sentimentul că, vorbind mereu cu ostaşii, îmi formam o imagine precisă a stării lor de spirit. Discutam cu ei despre cîte în lună şi în soare. De exemplu, îmi plăcea să întreb dacă nu cumva grupa sau plutonul respectiv pusese la cale vreun şiretlic sau născocise vreo maşinărie care să aducă foloase în lupta de infanterie Eram gata să vorbesc oricît de mult, pe orice temă, numai pentru a-l determina pe soldat să-mi vorbească, la rîn- dul său.

Ştiam, desigur, că vestea despre o discuţie a mea – fie şi numai cu o mînă de oameni dintr-o divizie – se va răspîndi repede în întreaga unitate, ceea ce era de natură a-i încuraja pe soldaţi să vorbească cu superiorii lor, obicei care, după părerea mea, contribuie la sporirea eficienţei. În masa celor ce fac războiul cu puşca pe umăr există imense rezerve de ingeniozitate şi iniţiativă. Dacă soldaţii pot să se adreseze ofiţerilor în mod firesc şi fără reticenţe, resursele lor se valorifică, devenind un bun al tuturor. În plus, dintr-o asemenea deprindere se nasc încrederea reciprocă şi sentimentul unei participări pe picior de egalitate, ceea ce formează însăşi esenţa spiritului de solidaritate. O armată în care domină teama de ofiţeri nu va fi nicicînd la fel de bună ca una ai cărei comandanţi se bucură de un credit nelimitat

în rîndul trupei.

Operația „Market-Garden"
Liniile întrerupte indică traseele trupelor aeropurtate decolate din Anglia. Parașutele indică acțiunile de desant aerian. Săgețile indică acțiunile planificate ale trupelor de uscat.
În casetă:
Arnhem și Nijmegen
17 septembrie 1944
Hașurile indică pozițiile puternic apărate de germani

Pentru oricine a asistat la o bătălie, vechea expresie

„pustietatea cîmpului de luptă“ este o descriere corectă şi semnificativă. În afară de cazul unei neobişnuite concentrări de activităţi tactice – aşa cum se întîmplă, de exemplu, la forţarea unui curs de apă sau într-o acţiune de desant maritim –, pe poziţiile înaintate precumpăneşte un sentiment de singurătate. Privirea nu prea are pe ce să zăbovească: duşmanul şi prietenul, ca şi maşinile de război se spulberă parcă în neant atunci cînd trupa ocupă dispozitivul de luptă. Controlul şi coeziunea se pierd cu uşurinţă, căci mai fiecare individ cade pradă spaimei şi panicii, la gîndul că e destul să se mişte sau să se facă văzut, pentru ca moartea să-l secere într-o clipită. În asemenea împrejurări îşi dau roade încrederea în comandanţi, spiritul de camaraderie între ei şi trupă, convingerea acesteia că se poate bizui pe ofiţeri.

Eforturile mele personale şi directe nu aveau cum să ducă la cine ştie ce rezultate în această privinţă. Ştiam însă că, dîndu-şi seama că puteau vorbi cu „coşcogea generalul“, soldaţii se simţeau mai puţin intimidaţi în prezenţa unui locotenent. În plus, poate că exemplul meu avea darul să stimuleze la unii ofiţeri dorinţa de a afla anumite lucruri de la soldaţi şi de a le cîştiga încrederea. În orice caz, am rămas fidel acestei practici în tot cursul războiului şi nu a existat nici o discuţie cu un soldat sau cu un grup de soldaţi pe care s-o fi considerat vreodată inutilă.

Vizitele făcute de mine au reprezentat, de asemenea, tot atîtea prilejuri pentru dezbaterea aprofundată a unor probleme privind îndeosebi înlocuirile, muniţia, echipamentul şi tehnica de luptă necesare pentru sezonul de iarnă şi pentru efectuarea viitoarelor operaţii. Bineînţeles, de aceste domenii se ocupă sistematic state-majore la diferite niveluri, ceea ce – afirmă manualele – asigură în mod automat satisfacerea tuturor nevoilor trupei. Nimic nu poate înlocui însă contactul direct între comandanţi şi acesta devine cu mult mai valoros atunci cînd superiorul este cel care face deplasarea, în loc să stea la cartierul său general, aşteptînd ca subordonaţii să vină la el cu problemele lor.

Moralul primului eşalon operativ trebuie urmărit totdeauna cu multă atenţie. Soldaţii au o capacitate aproape

inepuizabilă de a rezista la suferinţe şi de a îndura privaţiuni, cu condiţia să fie convinşi că nu li se face nici o nedreptate, că ofiţerii le poartă de grijă şi că faptele lor de arme sînt înţelese şi apreciate. Cea mai mică suspiciune că li se aplică un tratament incorect le stîrneşte, pe drept cuvînt, mînia şi indignarea, iar resentimentele lor se pot răspîndi ca pecinginea, în întreaga unitate. Într-un rînd, în Africa, soldaţii din linia întîi mi s-au plîns că nu căpătaseră nici batoane de ciocolată, nici ţigări, deşi ştiau că şi unele şi celelalte se găseau din abundenţă în depozitele serviciilor de asigurare. M-am interesat la comandamentul unităţii locale, care mi-a declarat că, la repetatele lui solicitări, i se răspunsese că nu existau mijloace de transport pentru a aduce aceste lucruri pe front.

M-am mulţumit să dau un telefon la cartierul general şi să ordon: pînă ce toate aerodromurile înaintate şi toate unităţile din primul eşalon operativ nu vor primi cele două articole în cantităţi corespunzătoare, nu se va mai repartiza nimănui din formaţiile de servicii nici un dulce, nici o ţigaretă şi nici o ţigară de foi. Într-un răstimp surprinzător de scurt mi s-a raportat cu bucurie de pe front că toate solicitările erau satisfăcute cu promptitudine.

În toamna anului 1944 a ieşit la iveală o afacere deplorabilă. Cele două lucruri a căror lipsă se resimţea cel mai acut pe front păreau să fie benzina şi ţigările. Conform unui raport primit de mine, la Paris, ambele articole se vindeau la o înfloritoare bursă neagră, manipulată de oameni din formaţiile de servicii. Cei cîţiva inspectori pe care i-am trimis să investigheze au scos la lumină toată murdăria acestor matrapazlîcuri. Nu era de mirare că unii se lăsaseră ispitiţi de preţurile fabuloase care se ofereau pentru benzină şi ţigări. În cazul de faţă însă, o unitate devenise, în cvasitotalitatea ei, o bandă organizată şi eficientă de răufăcători, care vindeau aceste articole cu vagonul sau cu tona. Chiar şi aşa, ticăloşia cea mare consta nu atît în valoarea furturilor, cît în jefuirea celor de pe front. Am fost profund revoltat.

Mi-am dat seama, totuşi, că o unitate americană nu se

abătuse peste noapte de la drumul cel drept. Logica te îndemna să presupui că dezolanta panama fusese pusă la cale de cîțiva escroci, ceilalți lăsîndu-se treptat atraşi în combinație, aproape fără a fi conştienți de ceea ce făceau şi, odată implicați, nu mai ştiau pe unde să scoată cămaşa.

Am dat dispoziție organelor justiției militare să deschidă acțiune împotriva celor vinovați – din fericire, numărul lor era mai mic decît cel anunțat la început –, dar să nu considere nici o sentință ca definitivă înainte de a mi-o aduce la cunoştință. Ulterior, după ce s-a procedat aşa cum ordonasem, mi-am dat în vileag planul – şi anume, de a oferi tuturor celor condamnați posibilitatea de a se reabilita propunîndu-se ca voluntari pe front. Sentințele, care erau severe, fuseseră deja aduse la cunoştința ostaşilor, astfel că cei din primul eşalon operativ ştiau că vinovații nu vor scăpa de pedeapsă. Eu însă eram hotărît să le ofer o şansă, de care majoritatea dintre ei s-au grăbit să beneficieze, ştergînd pata de pe numele lor şi trecînd în rezervă, la sfîrşitul războiului, cu un cazier intact. De această posibilitate nu au avut însă dreptul să profite şi ofițerii care fuseseră amestecați în afacere.

Din cauza mizerabilelor condiții atmosferice din zona frontului, trupele aliate au început să sufere un mare număr de pierderi, dar nu în luptă. Una dintre principalele cauze era aşa-numitul „picior de tranşee“*. Tratamentul curativ al acestei maladii este dificil şi uneori nu dă nici un rezultat, dar medicii au descoperit că prevenirea ei se poate realiza destul de simplu, fiind doar o problemă de disciplină: trebuia exercitat un control strict, pentru ca nimeni să nu neglijeze aplicarea procedeului recomandat. Acesta consta în scoaterea bocancilor şi ciorapilor cel puțin o dată pe zi şi masarea picioarelor timp de cinci minute. Pentru o mai mare siguranță că indicația era corect executată, s-a introdus practicarea tratamentului preventiv în perechi, fiecare

* Afecțiune a circulației periferice la membrele inferioare datorată şederii prelungite în tranşee în sezonul friguros şi umed; simptomele se apropie întrucîtva de cele ale degerăturilor. – *Nota trad.*

partener masînd picioarele celuilalt pe durata prescrisă. Nu era cine ştie ce, dar, din clipa cînd am cunoscut soluţia şi am aplicat-o riguros în toate zonele afectate, am redus numărul cazurilor serioase cu cîteva mii pe lună.

Serviciul medical funcţiona atît de eficient, încît Ia trupele de uscat americane, în cel de-al doilea război mondial, proporţia de decese la suta de răniţi nu ajungea nici la jumătatea celei din primul război mondial. Situaţia se datora mai multor cauze, printre care se numărau prezenţa penicilinei şi a sulfamidelor în arsenalul terapeutic, folosirea din vreme a plasmei sangvine şi un sistem eficace de evacuare, în mare parte pe calea aerului. În ceea ce-l priveşte pe rănit, datoria medicului este de a-l face cît mai repede apt să reia lupta, iar atunci cînd plaga provoacă o invaliditate permanentă, să-l trimită grabnic, în condiţii de confort şi securitate, la un spital din patrie. Medicii, infirmierele şi restul personalului mediu sanitar şi-au îndeplinit în mod remarcabil ambele misiuni. Au existat răniţi care au fost spitalizaţi de cîteva ori într-un singur an de campanie, întorcîndu-se de fiecare dată pe front. Am văzut pe alţii internîndu-se în spitale situate la sute de mile depărtare de front după numai cîteva ore de la rănirea care le provocase o invaliditate permanentă.

Grija faţă de soldat preocupă totdeauna pe comandanţii de toate gradele, dar în toamna anului 1944 ea prezenta o deosebită importanţă. Ostaşul aliat înfrunta toate greutăţile şi primejdiile caracteristice oricărui război, în timp ce, din pricina vremii rele, viaţa lui cotidiană era aproape de neîndurat. Lupta se desfăşura simultan în gospodăria proprie şi împotriva inamicului. Totuşi, statul meu major şi cu mine eram convinşi de necesitatea de a menţine ritmul operaţiilor. Aveam datoria să nu slăbim nici o clipă presiunea împotriva naziştilor, să concentrăm forţele noastre umane şi materiale în cursul toamnei şi al iernii şi să fim gata la primăvară să dăm loviturile de graţie.

Pe toţi comandanţii trupelor de uscat din Corpul expediţionar american îi alesesem eu. În privinţa aceasta, încă de la începutul campaniei în Africa exista între generalul

Marshall şi mine un acord foarte precis:

— Nu eşti obligat să iei sau să păstrezi nici un comandant în care nu ai deplină încredere – îmi spusese el. – Pentru mine, atîta vreme cît cineva deține o funcție de conducere în teatrul dumitale de operații, se presupune că eşti mulțumit de el. Sînt în joc multe vieți, aşa că nu vreau să ai nici cea mai mică îndoială despre dreptul şi datoria dumitale de a nu accepta sau de a destitui pe cel care nu te satisface pe de-a-ntregul.

Generalul Marshall nu a călcat niciodată această regulă, pe care şi eu, la rîndul meu, am aplicat-o comandanților superiori subordonați mie.

La începutul operației „Overlord", prim-ministrul Churchill şi feldmareşalul Brooke au găsit de cuviință să mă anunțe că şi ei erau dispuşi să înlocuiască imediat pe oricare dintre principalii mei colaboratori britanici față de care mi-aş fi exprimat vreo nemulțumire. Ce distanță străbătuse cooperarea dintre aliați față de primele zile ale operației „Torch"!

Aveam soldați minunați şi ofițeri admirabili atît în rîndul trupelor de uscat, cît şi al forțelor militare aeriene. În fiecare zi veneau întăriri din Statele Unite. Tot ce ne mai lipsea era asigurarea în zonele înaintate. Eram convinşi că, atunci cînd vom reuşi să rezolvăm şi această problemă, vom dispune de tăria necesară pentru a angaja bătălia finală, în care să lichidăm inamicul în Europa occidentală.

Înaintarea noastră rapidă în această parte a continentului a suscitat un entuziasm fără margini în sînul populației locale. Pretutindeni, în Franța, Belgia, Olanda şi Luxemburg, întîlneam acelaşi tablou: locuitorii erau subalimentați şi sufereau de sărăcie, dar faptul că îşi recîştigaseră libertatea individuală, că puteau să vorbească în voie cu vecinii lor şi că aflau ce se mai întîmplase prin lumea mare atîrnau parcă mai greu în balanță – cel puțin pentru moment – decît foamea şi lipsurile.

În perioada ocupației, schimburile comerciale ale acestor țări cu străinătatea încetaseră cu desăvîrşire, industria lor fusese aservită naziştilor, iar viața de zi cu zi a oamenilor se

scurgea permanent sub spectrul spaimei de arestare sau de o soartă şi mai rea. Pînă şi veştile din restul lumii le parveneau filtrate de presa şi radioul aflate sub controlul hitlerist. Bineînțeles, călcînd legile în vigoare, locuitorii căpătau unele informații transmise de posturile de radio britanice şi americane, dar ştirile aflate nu puteau circula liber în rîndurile întregii populații, iar cei prinşi în timp ce ascultau emisiunile interzise erau pasibili de sancțiuni grave. La venirea aliaților, exuberanța maselor lua uneori proporții care puneau în încurcătură pe militarii noştri, dar nețărmurita bucurie a popoarelor eliberate de sub jugul nazist nu lăsa loc la nici o îndoială.

Reinstalate la cîrma statelor respective, guvernele din Europa occidentală cooperau din toată inima cu Înaltul Comandament Aliat. Pe măsura posibilităților fiecărei țări în parte, ni se puneau la dispoziție brațe de muncă şi ni se dădea sprijin pe multe alte căi. Existau, desigur, şi elemente care făceau notă discordantă. Oameni care luptaseră îndelung, cu arma în mînă, în mişcarea de rezistență şi care se obişnuiseră să lucreze în secret şi cu mijloace violente pentru a-şi îndeplini misiunile de sabotaj se adaptau cu dificultate cerințelor ordinii sociale.

Războiul nu a pus capăt tendințelor de dezbinare din Franța. Dar veşnicele disensiuni dintre diversele partide în spatele frontului nostru nu au afectat cu nimic situația militară a aliaților. Indiferent de opiniile lor politice, popoarele eliberate aveau o atitudine prietenoasă față de noi. Primejdia de natură să pericliteze viitoarele noastre operații ofensive consta însă în slăbiciunea sistemului nostru de comunicații, care se întindea de la litoralul francez pînă în zona frontului. Fluxul vital al asigurării tehnico-materiale ajungea în proporții periculos de reduse pînă la pozițiile cele mai înaintate ale forțelor terestre aliate.

Capitolul al XVII-lea

Lupte de toamnă la graniţa Germaniei

În luna septembrie 1944, forţele noastre se concentrau la frontierele Germaniei, unde inamicul dispunea de poziţii de apărare consolidate prin obstacole naturale şi artificiale. Armata 7 americană şi Armata 1 franceză, sub comanda lui Devers, înaintau spre est în direcţia lanţului Munţilor Vosgi, care alcătuiau o tradiţională barieră defensivă. În nord, linia Siegfried, sprijinindu-se pe valea Rinului, forma un sistem de apărare pe care nu putea să-l rupă decît o forţă bine asigurată, care să atace cu hotărîre.

Deocamdată ne bizuiam încă pe porturile Cherbourg şi Arromanches, care, avînd o capacitate limitată şi căi de comunicaţii de mîna a doua, nu ne permiteau acumularea rezervelor de materiale în apropierea liniei întîi. Ne venea greu să asigurăm pînă şi subzistenţa trupelor angajate zi de zi în lupte necurmate pentru cucerirea de noi poziţii. Situaţia avea să dureze pînă ce porturile Anvers şi Marsilia puteau fi repuse în funcţiune la întreaga lor capacitate. La 21 septembrie, Bradley îmi scria: „... toate planurile viitoarelor operaţii ne obligă să ţinem seama de faptul că portul Anvers prezintă o importanţă capitală pentru asigurarea materială a unei acţiuni de indiferent ce amploare dincolo de Rin“. Comandantul Grupului de armate 12 nu scăpa niciodată din vedere că serviciile urmau să joace un rol esenţial în zdrobirea finală a Germaniei.

Odată cu înrăutăţirea condiţiilor meteorologice, întreţinerea drumurilor a ridicat noi probleme formaţiilor de servicii, din cauza şubredelor fundaţii ale multor şosele din Europa şi, mai ales, din Belgia. În numeroase rînduri, autocamioanele noastre supraîncărcate au spart în bucăţi învelişul de beton al unor magistrale. Pentru a restabili cît de cît circulaţia, mlaştinile formate în porţiunile avariate trebuiau să fie umplute cu pietre şi prundiş, lucru care părea

aproape cu neputință de realizat.

Ca să depindem mai puțin de traficul rutier, am adus o mare cantitate de material rulant feroviar, menit să înlocuiască pe cel distrus în fazele anterioare ale războiului. Pentru a-şi duce cît mai prompt această misiune la capăt, geniştii au pus la punct un procedeu simplu care, odată adoptat, a dat rezultate splendide. Ca orice utilaj greu, vagoanele de cale ferată nu pot fi aduse de obicei pe un teatru de operații decît dacă sînt descărcate în docuri speciale. Operația este dificilă, deoarece necesită utilizarea celor mai puternice tipuri de macarale. Dar geniştii noştri au instalat şine de tren atît în calele L.S.T.-urilor, cît şi pe malul apei, la punctele de îmbarcare şi debarcare. Apoi, ei au unit şinele de pe uscat cu cele din nave prin tronsoane flexibile, pe care au împins pur şi simplu vagoanele la încărcare şi descărcare.

În lunile de toamnă, pe cînd dădeam şi cîştigam bătălia pentru asigurare, luptele de pe front nu ne acordau nici un răgaz. Deşi nu atinseseră efectivele maxime, forțele noastre de uscat continuau să crească. La 1 august aveam pe continent 35 de divizii, iar în Anglia alte patru divizii americane şi două britanice. La 1 octombrie, totalul efectivelor noastre pe continent – inclusiv Grupul de armate 6, care înainta dinspre sudul Franței – era de 54 de divizii, alte şase fiind încă în curs de aşteptare în Regatul Unit. Toate diviziile noastre duceau lipsa infanteriei de înlocuire, astfel că, din punct de vedere numeric, trupele de uscat germane se aflau încă într-o netă superioritate. Dispozitivul nostru urma o linie care, începînd la nord pe malul Rinului, cobora spre sud, pe o distanță de 500 de mile, pînă la frontiera Elveției. La sud de aceasta, detaşamente aliate apărau granița franco-italiană de eventuale incursiuni executate împotriva căilor noastre de comunicații de către germanii din Italia.

Cu alte cuvinte, punînd la socoteală toate tipurile de divizii – infanterie, blindate şi aeropurtate –, puteam desfăşura, în medie, ceva mai puțin de o divizie la fiecare zece mile de front.

Date fiind toate aceste condiţii, aveam motive puternice să trecem de pe acum la apărare, pentru a ne consacra toată energia organizării sistemului de asigurare şi pentru a evita suferinţele unei campanii de iarnă. Am refuzat, totuşi, să merg pe această linie şi comandanţii principali s-au declarat în unanimitate de acord cu mine că, presînd în continuare pe inamic, nu aveam decît de cîştigat.

Una dintre dovezile concludente ale avantajului de a duce mai departe ofensiva, în limita efectivelor şi a capacităţii noastre de asigurare, era că – după cum aflasem – inamicul organiza şi dota în pripă noi divizii, pentru a înlocui grelele pierderi suferite în iulie, august şi septembrie. De multe ori, el se vedea nevoit să aducă aceste trupe în primul eşalon, deşi nu făcuseră decît o pregătire sumară. La început, ele aveau un grad de eficienţă scăzut, şi acţiunile întreprinse împotriva lor erau acum cu mult mai puţin costisitoare decît urmau să devină mai tîrziu, cînd noile formaţii germane aveau să-şi desăvîrşească pregătirea şi să-şi organizeze lucrările de apărare.

Serviciile de informaţii au primit ordin să facă zilnic analize exhaustive ale pierderilor înregistrate de inamic în toate sectoarele frontului, scopul fiind de a ne abţine de la atacuri acolo unde balanţa acestor pierderi înclina în favoarea germanilor. Principiul general care ne-a călăuzit în această perioadă a fost că – în afară de punctele unde aveam un obiectiv precis şi esenţial, ca în cazul barajelor de pe rîul Roer – nu calificam drept rentabile decît operaţiile care se soldau cu pierderi duble pentru inamic faţă de cele ale noastre.

Eram convinşi că, în ciuda dificultăţilor şi a lipsurilor, susţinînd o ofensivă neîntreruptă, vom mai culege şi alte roade şi, îndeosebi, vom pune mai curînd capăt războiului, cruţînd astfel mii de vieţi din rîndul forţelor aliate.

În consecinţă, toamna anului 1944 a rămas de neuitat din cauza unor ciocniri înverşunate, care au avut loc, de obicei, în condiţii atmosferice şi de teren extrem de grele. În acele luni, insula Walcheren, oraşul Aachen, pădurea Hurtgen, barajele de pe Roer, bazinul Saarului şi Munţii

Vosgi şi-au împrumutat numele unor bătălii care, prin suma rezultatelor lor, au scurtat considerabil durata războiului în Europa. În afară de piedica pe care o reprezenta vremea rea, ne loveam şi de dificultăţile pricinuite de lipsa muniţiilor şi a altor materiale. Niciodată ca în această perioadă, bărbăţia, cutezanţa şi ingeniozitatea soldatului aliat nu au fost supuse la un examen mai sever şi nu au obţinut rezultate mai strălucite.

Prezenţa unei viguroase şi eficiente forţe aeriene făcea să sporească enorm puterea crescîndă a trupelor noastre de uscat.

Din punct de vedere tactic, aviaţia dispune de o mobilitate care oferă Înaltului Comandament o armă utilizabilă de la o zi la alta împotriva unor obiective situate la sute de mile distanţă unele de celelalte. Bombardamentele aeriene se efectuează într-o formă extrem de concentrată, provocînd forţelor de apărare un şoc pe care artileria nu-l obţine mai niciodată, oricîte guri de foc ar folosi.

În schimb, aviaţia nimerea, de obicei, ţintele accesibile cu mai puţină exactitate decît artileria, iar în ceea ce priveşte obiectivele generale, ea nu distrugea, ci avaria. Un singur raid nu a nimicit niciodată o zonă industrială şi nici măcar bombardamentele repetate nu i-au pricinuit decît rareori pagube care să nu poată fi reparate parţial. Cu excepţia perioadelor prelungite de vreme bună, căile de comunicaţie nu puteau fi niciodată scoase cu desăvîrşire din uz. Dar aviaţia aducea daune serioase tuturor obiectivelor pe care le ataca şi – utilizată pe scară mare şi în condiţii ideale de zbor – putea atinge o deosebită eficacitate.

Atacul aerian executat de un singur avion are un caracter pasager, şi rezultatele obţinute nu coincid totdeauna cu primele evaluări. Rapoartele menţionînd distrugerea unor vehicule – mai ales a celor blindate – erau totdeauna mult prea optimiste, şi asta nu din vina piloţilor. Fiecare avion de vînătoare-bombardament era dotat cu o cameră de filmat, care înregistra automat rezultatele aparente ale fiecărui atac. La aerodrom, filmele erau examinate, servind drept bază pentru „palmaresul aviaţiei“, dar am constatat că această

metodă nu aprecia corect distrugerile provocate, care puteau fi evaluate exact abia după ocuparea teritoriului respectiv de către trupele de uscat.

În ceea ce priveşte concentrarea dintr-o singură lovitură a unui imens tonaj de explozive asupra unei anumite zone, capacitățile aviației sînt fără seamăn. Utilizarea bombardierelor mari în acest scop are avantajul de a nu impune nici o povară căilor de comunicații avansate. Dimpotrivă, fiecare proiectil de artilerie trebuie să fie adus mai întîi la o bază principală, de unde porneşte spre front prin intermediul suprasolicitatelor transporturi feroviare sau rutiere şi, după diverse manipulări, ajunge, în cele din urmă, lîngă gura de foc, gata de a fi folosit. Marile bombardiere staționează departe, înapoia frontului – în cazul nostru, ele se găseau în Anglia. Bombele utilizate erau fie produse în această țară, fie aduse în cala cargourilor din Statele Unite. De la fabrică sau din port, ele soseau la aerodromul respectiv, iar de acolo, printr-o singură manipulare, erau trimise direct împotriva inamicului.

Aviația poate fi folosită în diferite moduri pentru a contribui la reuşita luptelor terestre. Misiunile ei cele mai curente constau în prevenirea intervenției avioanelor inamice împotriva forțelor noastre de uscat, acordarea de asistență tactică trupelor în ofensivă prin atacarea unor obiective de pe front de către avioanele de vînătoare-bombardament şi bombardarea masivă a punctelor de apărare fortificate, pentru a facilita cucerirea lor. Bineînțeles, în această activitate de sprijin nemijlocit, forțele aeriene se lovesc de anumite limite. Cel mai mare duşman al lor în Europa era vremea rea: apariția pe neaşteptate a ploii, ceței sau norilor dădea adesea peste cap un plan de luptă. La mijlocul lunii decembrie 1944, condițiile atmosferice defavorabile au împiedicat aviația aliată să semnaleze concentrările de trupe germane proaspete în Ardeni şi să intervină în mod activ în cursul primei săptămîni din „bătălia intrîndului“. În plus, prin însăşi natura sa, aviația nu poate rămîne în permanență pe front şi fiecare avion trebuie să se înapoieze periodic pentru a lua carburanți şi a i se face întreținerea. Aceasta

limita numărul aparatelor prezente pe front la o fracțiune din totalul celor disponibile, aşa că, din cînd în cînd, forțele aeriene inamice puteau da lovituri dispozitivului nostru, deşi din punctul de vedere al efectivelor globale, supremația noastră era copleşitoare.

Aviația mai avea şi alte utilizări importante, printre care şi atacarea căilor de comunicații inamice. O altă misiune care îi revenea era aceea de a întări caracterul decisiv al luptelor terestre. Orice comandant din rîndul trupelor de uscat rîvneşte să cîştige o bătălie de anihilare şi, în măsura în care condițiile o permit, încearcă să reediteze clasicul exemplu de la Cannae* într-o versiune modernă. La începutul unei campanii de mari proporții, luptele de anihilare nu sînt posibile decît împotriva unei grupări izolate din întreaga forță a inamicului. Distrugînd podurile, căile ferate, şoselele şi canalele, aviația tinde să izoleze trupele atacate, chiar dacă nu rupe cu totul căile lor de comunicații.

În toamna anului 1944, efectivele noastre aeriene încadrate în unități operative, inclusiv aviația de bombardament care ne seconda, se ridicau la aproximativ 4 700 de avioane de vînătoare, 6 000 de bombardiere uşoare, mijlocii şi grele şi 4 000 de avioane de cercetare, transport şi alte tipuri.

În afară de procesul de concentrare a forțelor aliate, mai rămăseseră încă multe de făcut, potrivit planurilor inițiale, în domeniul operativ propriu-zis. În nord, pe lîngă cucerirea căilor de acces spre Anvers, era de dorit să ajungem cît mai aproape de Rin, deoarece din acest sector urma să lansăm atacurile cele mai puternice pentru a forța trecerea fluviului. Mai spre sud, pe frontul lui Bradley, ne convenea să efectuăm operații preliminare în vederea lichidării complete a tuturor forțelor germane rămase la vest de Rin. În felul

---

* Marcînd punctul culminant al carierei militare a lui Hannibal, bătălia de la Cannae (2 august, anul 216 î.e.n.) s-a soldat cu o zdrobitoare victorie a cartaginezilor asupra romanilor, ale căror pierderi (peste 60 000 de morți) au fost de zece ori mai mari decît cele înregistrate de oastea generalului african. – *Nota trad.*

acesta, nu numai că reduceam efectivele inamice disponibile pentru apărarea ulterioară a fluviului, dar ocupam şi acele puncte din regiunea Saar de unde intenționam să lansăm atacuri puternice, conjugate cu cele din nord, atunci cînd aveam să fim gata pentru manevra de învăluire a Ruhrului.

În cursul luptelor de toamnă ne-am ciocnit iarăşi de vechiul nostru duşman – starea vremii. Uraganul care bîntuise în iunie pe țărmul mării stabilise un record de violență pe ultimii patruzeci de ani. Inundațiile survenite în toamnă au doborît un alt record meteorologic pe ultimele cîteva decenii. Pînă la 1 noiembrie, numeroase cursuri de apă au ieşit din matca lor, iar condițiile atmosferice de pe întregul front au încetinit ritmul atacurilor noastre. În ciuda acestor situații nefavorabile însă, am continuat să aplicăm planul general, care prevedea: construirea de baze şi legături spre frontiera Germaniei, apropierea de Rin – la început, mai ales, pe flancul stîng –, preparative pentru lichidarea forțelor inamice la vest de fluviu, pe toată lungimea acestuia, pregătirea asalturilor finale spre inima Germaniei.

Cucerirea căilor de acces spre Anvers constituia o operație dificilă. Estuarul Scheldtului era puternic minat, iar trupele germane de pe insulele Walcheren şi Bevelandul de sud dominau complet căile de apă care duceau spre oraş. Era păcat că nu reuşisem să ocupăm toată regiunea încă din primele zile ale lunii septembrie, cu prilejul marii noastre ofensive spre nord.

Ocuparea pozițiilor fortificate ale naziştilor necesita o operație conjugată navală, aeriană şi terestră. Montgomery a dat generalului Crerar, comandantul Armatei 1 canadiene, misiunea de a elabora şi pune în aplicare planurile acestei operații. Pregătirile au început la scurt timp după 4 septembrie, cînd Anversul a căzut în mîinile noastre.

Singura cale de acces pe uscat spre pozițiile inamice era o îngustă limbă de pămînt care unea Bevelandul de sud cu continentul. Planul prevedea un atac lansat din acest istm în direcția vest, simultan cu o acțiune de desant maritim. Forțele necesare operației nu au putut fi adunate înainte de sfîrşitul lunii octombrie. Dacă n-aş fi făcut tentativa de la

Arnhem, poate că am fi reuşit să declanşăm asaltul împotriva insulelor cu vreo două-trei săptămîni mai devreme.

Divizia 2 canadiană a primit ordin să pătrundă în istm şi de acolo să atace spre vest pe germanii de pe insula Bevelandul de sud. Trupele noastre s-au văzut nevoite adesea să lupte în apă pînă la brîu împotriva unei puternice rezistenţe inamice, aşa că le-au trebuit trei zile pentru a ajunge la extremitatea de vest a istmului. Dar la 27 octombrie, Divizia 2 se afla pe teritoriul propriu-zis al insulei. Divizia 52 britanică a debarcat pe ţărmul de sud al Bevelandului în noaptea de 25 spre 26 octombrie. Cele două unităţi au atacat apoi convergent, realizînd joncţiunea şi ocupînd întreaga insulă Bevelandul de sud la 30 octombrie.

Garnizoana de pe insula Walcheren era alcătuită din trupe germane care scăpaseră din Beveland şi din detaşamente ale Armatei 15 germane, staţionată iniţial în sectorul Calais.

Asaltul amfibiu, declanşat împotriva insulei Walcheren la 1 noiembrie, a întîmpinat una dintre cele mai puternice rezistenţe locale cu care ne-am întîlnit pe vreo linie de coastă în cursul campaniei noastre în Europa. Ca surse ale sprijinului cu foc nu puteam utiliza decît nave mici, care s-au apropiat însă fără şovăire de ţărmul insulei, angajînd în permanenţă artileria grea a germanilor, pentru a veni în ajutorul trupelor de uscat care debarcau. Pierderile înregistrate de aceste nave au fost neobişnuit de ridicate, dar îndrăznelii şi tenacităţii echipajelor li s-au datorat atît succesul operaţiei de desant, cît şi reducerea la minimum a pierderilor suferite de trupele de asalt.

O trăsătură specifică a dificilei campanii din zona Anvers a reprezentat-o inedita misiune încredinţată bombardierelor grele – aruncarea în aer a unor porţiuni din digurile care împiedicau marea să acopere terenurile cu nivel mai coborît ale insulei Walcheren. Avariile provocate, permiţînd apei să inunde sectoare-cheie ale dispozitivului de apărare, s-au dovedit de o mare utilitate într-o operaţie care a prezentat, în tot cursul desfăşurării sale, dificultăţi ieşite din comun.

Ultima rezistenţă germană pe insulă a fost lichidată la 9

noiembrie, dată la care capturasem 10 000 de prizonieri, inclusiv un general comandant de divizie. Dar şi preţul plătit de noi a fost ridicat. În cursul întregii serii de operaţii din această zonă, pierderile noastre – aproape în întregime britanice şi canadiene – au totalizat 27 633 de oameni, în comparaţie cu mai puţin de 25 000 în campania din Sicilia, unde învinsesem o garnizoană de 350 000 de ofiţeri şi soldaţi.

După încheierea acţiunii, am început să dragăm minele din estuarul Scheldtului. Ca de obicei, germanii le plantaseră la mare adîncime şi, în ciuda muncii fără preget a scafandrilor din marina militară, treaba nu a putut fi dusă la capăt decît în două săptămîni.

Primele cargouri au început să descarce la Anvers în ziua de 2 noiembrie. Încă de pe la mijlocul lunii octombrie, germanii lansau asupra oraşului bombe V-1 şi V-2. Dacă cele dintîi cădeau adesea la întîmplare, aşa cum făcuseră şi la Londra, rachetele V-2 au pricinuit mari pagube. Numeroşi civili şi militari au fost ucişi, iar comunicaţiile şi serviciile au trebuit să-şi întrerupă activitatea în multe rînduri, deşi de obicei numai pe perioade scurte. Populaţia Anversului a rezistat cu dîrzenie acestor atacuri. O bombă V-2 a lovit un teatru arhiplin, omorînd cîteva sute de civili şi un număr aproape egal de militari.

Inamicul folosea, de asemenea, pe scară mare aşa-numitele *E-boot*-uri (vedete-torpiloare rapide de mic tonaj) şi submarine de proporţii reduse pentru a stînjeni activitatea noastră în rada portului. Împotriva acestor mijloace am utilizat energice acţiuni aeriene şi navale. În ciuda tuturor dificultăţilor, Anversul a devenit bastionul de nord al întregului nostru sistem de asigurare tehnico-materială.

În timp ce pe flancul de nord se desfăşura, în condiţii satisfăcătoare, această operaţie spectaculoasă, nici pe restul frontului nu domnea deloc liniştea. În sectoarele Grupului de armate 21, Montgomery a reuşit să concentreze efective suficiente, astfel încît în ziua de 15 noiembrie, imediat după căderea insulei Walcheren, a lansat o ofensivă spre est. Iarna se apropiase şi înaintarea a trebuit să se efectueze pe un

teren dificil, dar pînă la 4 decembrie Montgomery a lichidat ultima grupare nazistă la vest de Maas – rîul care, ceva mai în amonte spre sud, în Franța şi Belgia, se numeşte Meuse.

Din cauza lungului front pe care îl ocupa, Grupul de armate 21 nu avea pentru moment posibilitatea să lanseze noi şi puternice ofensive în sectorul său. Grupul lui Montgomery căpătase de mult toate trupele provenite din Imperiul britanic şi disponibile în Anglia, inclusiv Armata 1 canadiană şi divizia poloneză. Noi întăriri erau imposibil de obținut, afară de cazul – aşa cum s-a întîmplat în cele din urmă – cînd erau aduse cîteva unități suplimentare de pe teatrul de operații din Mediterana. Americanii se aflau într-o situație diferită: diviziile de întărire soseau rapid din Statele Unite şi, ajungînd pe front, furnizau efectivele necesare pentru îndeplinirea unor misiuni importante şi permiteau lărgirea sectorului american ori de cîte ori se punea problema de a se realiza concentrări de trupe pe flancuri.

Imediat la sud de sectorul britanic, Bradley a adus pe front, la 22 octombrie, Armata 9 americană, sub comanda generalului Simpson. La 16 noiembrie, Bradley a reluat ofensiva spre Rin în partea de nord a sectorului său, folosind în acest scop armatele 1 şi 9, după un puternic bombardament aerian şi de artilerie. La raid au participat 1 204 bombardiere grele americane şi 1 188 britanice, operația constituind un alt exemplu de măsura în care utilizam pe atunci bombardierul greu pentru intervenții în luptele terestre.

Ofensiva a început cu 14 divizii, numărul lor crescînd repede la 17, dar înaintarea s-a făcut lent şi ciocnirile erau violente. Pe flancul drept, Armata 1 a pătruns în pădurea Hurtgen, arena uneia dintre cele mai înverşunate bătălii din întreaga campanie. Inamicul avea toate avantajele unui teren extrem de favorabil apărării, iar americanii în atac trebuiau să se bizuie, aproape în exclusivitate, pe arme de infanterie, celelalte fiind inutilizabile din cauza pădurii dese. Vremea era îngrozitoare şi soldații germani rezistau cu o deosebită tenacitate. Pînă la urmă însă, încăpățînarea yankeilor a ieşit învingătoare. După aceea, ori de cîte ori vorbeau despre lupte

grele, veteranii din diviziile 4, 9 şi 28 luau drept termen de comparaţie bătălia din pădurea Hurtgen, pe care o aşezau în fruntea clasamentului.

În ciuda altor numeroase ciocniri de amploare redusă, dar cu acelaşi caracter sîngeros, unităţile noastre au fost imobilizate zile de-a rîndul pînă ce au izbutit să-l scoată pe inamic din dispozitiv. Totuşi, am continuat să înaintăm pe întregul front, Armata 9 ajungînd, în ziua de 3 decembrie, la malurile rîului Roer.

Acolo ne aştepta un nou gen de problemă tactică, determinat de prezenţa în amontele rîului, la Schmidt, a unor mari baraje. Ele erau deosebit de preţioase pentru apărarea germanilor, deoarece, prin acţionarea porţilor de reglaj, se putea varia nivelul apei din aval. Din cauza aceasta, era imposibilă o forţare nemijlocită a rîului Roer, căci trupele care reuşeau să-l treacă riscau să fie izolate de inundaţia provocată şi apoi lichidate în urma intervenţiei rezervelor germane.

Am încercat mai întîi să distrugem barajele pe calea aerului. Bombardamentul a fost precis, înregistrînd lovituri directe, dar structurile de beton erau atît de masive, încît avariile au fost neglijabile şi nu ne-a rămas altceva de făcut decît să le cucerim printr-o acţiune de uscat. Barajele fiind situate într-o zonă de munte greu accesibilă, era evident, încă de la început, că operaţia va fi lentă şi costisitoare. După eşecul unui atac întreprins de Divizia 28, Armata 1 a declanşat un puternic asalt în ziua de 13 decembrie.

Între timp, la sud de pădurea Ardeni, Armata 3 a lansat o ofensivă, la 8 noiembrie, în direcţia generală a regiunii Saar, înregistrînd la început un succes remarcabil. La nord de Metz, trupele noastre au stabilit capete de pod peste Mosella, iar pe la mijlocul lunii noiembrie avangărzile au trecut frontiera germană. Garnizoana din oraşul Metz, încercuită şi izolată, a capitulat la 22 noiembrie, dar unele forturi din apropiere au rezistat cu înverşunare, ultimul dintre ele fiind cucerit abia pe la mijlocul lunii decembrie.

Flancul drept al Armatei 3 a înaintat rapid, ajungînd la unul dintre cele mai puternice sectoare ale liniei Siegfried –

cel care acoperea triunghiul dintre Mosella şi Rin. În această regiune, Siegfried cuprindea două linii de apărare. Cea mai înaintată, constînd dintr-un sistem continuu de obstacole şi cazemate, nu avea o adîncime prea mare. În spatele ei însă se afla o altă linie, extraordinar de puternică, formată dintr-o serie de forturi de campanie care se sprijineau reciproc cu foc, dispuse pe o adîncime de peste două mile. Aceste lucrări au încetinit înaintarea Armatei 3 şi, anihilarea lor necesitînd muniție de artilerie în cantități enorme, ofensiva noastră a fost suspendată pînă la o ameliorare a condițiilor de asigurare.

Şi mai la sud, Grupul de armate 6 al lui Devers a avut de dus lupte grele. În cursul lunii septembrie, el a avansat spre nord prin valea Rinului, ajungînd pe un aliniament în prelungirea celui al Armatei 3 şi avînd în fața sa, spre est, dificila zonă a Munților Vosgi. La 14 noiembrie, Devers a atacat această formidabilă barieră, încercînd o străpungere pînă în cîmpiile Alsaciei. Dacă regiunea ar fi căzut în mîinile noastre, grosul forțelor lui Devers s-ar fi putut concentra pe flancul stîng şi germanii care apărau Saarul ar fi trebuit să reziste unor puternice atacuri pe două fronturi.

În sectorul lui Devers, ofensiva a fost declanşată de Armata 1 franceză, care după o săptămînă a reuşit să facă o ruptură la Belfort, avangărzile sale ajungînd repede la Rin. Dispozitivul lor din Vosgi fiind astfel depăşit prin flanc, germanii s-au văzut nevoiți să execute o retragere generală în fața Armatei 7 americane, de sub comanda generalului Patch. Atacînd umăr la umăr cu Armata 1 franceză, forțele lui Patch s-au izbit de uriaşe dificultăți în sinuoasele trecători ale munților. Pe flancul drept al Armatei 7 se afla Corpul 6 armată al generalului Edward H. Brook, iar pe flancul stîng Corpul 15 armată al generalului Wade H. Haislip, care luptase înainte sub comanda lui Patton. Aceste trupe au înaintat cu mare viteză atunci cînd, în urma succesului repurtat de francezi, germanii au început să se replieze. Divizia 44 americană a cucerit oraşul Saarbrücken la 21 noiembrie, iar o zi mai tîrziu, forțele noastre au ieşit în cîmpia Rinului. La 22 noiembrie, Divizia 2 blindată franceză

a intrat în Strasbourg, oraş situat pe malul fluviului. Conform practicii sale curente, inamicul a lansat aproape imediat un contraatac, la începutul căruia trupele noastre au pierdut ceva teren, dar Divizia 44 a respins tentativa germanilor şi a revenit pe vechile poziţii. În aceeaşi linie cu ea a ajuns acum Divizia 79 şi cele două unităţi au înaintat laolaltă spre localitatea Haguenau, pe care au ocupat-o la 12 decembrie.

Pe cînd se desfăşura această ofensivă, m-am dus la Devers pentru a examina împreună cu el situaţia. La extremitatea flancului stîng, o înaintare pînă în cîmpia Rinului nu părea să prezinte vreun avantaj imediat pentru noi. I-am indicat să trimită spre nord Corpul 15 din flancul stîng al armatei lui Patch, pentru a-l aduce pe aceeaşi linie cu flancul drept al armatei lui Patton, pe versantele de vest ale Vosgilor. Corpului 15 îi revenea misiunea de a sprijini Armata 3 în ofensiva spre Saar, care urma să reînceapă în curînd.

Pe restul frontului său era de dorit, bineînţeles, ca Devers să iasă la Rin cît mai repede şi apoi, printr-o manevră spre nord, să ajungă la malul fluviului pe tot parcursul, pînă la confluenţa cu Saarul. Totuşi, i-am atras atenţia în mod special să nu iniţieze această manevră spre nord, la est de Munţii Vosgi, înainte de a fi lichidat toate grupările germane rămase înapoia frontului.

Uneori este recomandabil să depăşeşti anumite grupări inamice, mulţumindu-te să le împiedici să acţioneze, pînă ce izolarea şi lipsa de materiale le obligă să capituleze. Dar acest procedeu se aplică în mod normal numai dacă trupele inamice sînt complet încercuite. În plus, metoda are totdeauna inconvenientul că imobilizează o parte din forţele proprii. În nici un caz ea nu este aplicabilă atunci cînd punga se găseşte într-o zonă pe care o utilizezi în scopuri ofensive sau de unde inamicul poate să-ţi ameninţe căile de comunicaţii. Mă săturasem să tot las pe parcurs unităţi care să poarte grija grupărilor germane rămase în spatele frontului, aşa că i-am spus răspicat lui Devers că, dacă va permite unor formaţii naziste să rămînă în cîmpia Rinului, la

vest de cursul superior al fluviului şi la sud de Strasbourg, vom avea cu siguranță neplăceri mai tîrziu.

Generalul Devers considera însă că Armata 1 franceză, care repurtase un succes remarcabil, realizînd breşa de la Belfort şi ajungînd la Rin, va izbuti să se descurce uşor cu rămăşițele Armatei 19 germane, care mai existau încă în regiunea Colmar. Descriindu-mi situația, el mi-a spus că „Armata 19 germană a încetat să mai existe ca forță tactică". În consecință, aprecia că va putea aduce la îndeplinire instrucțiunile mele cu privire la lichidarea trupelor inamice de lîngă Colmar fără ajutorul Corpului 6 armată al generalului Brooks. Opinia lui avea pe ce să se întemeieze, mai ales ținînd seama de marile înfrîngeri pe care le suferise şi pînă atunci armata germană. El a ordonat, aşadar, Corpului 6 să execute manevra spre nord, în cîmpia de la est de Vosgi, pentru a coopera, în ofensiva împotriva Saarului, cu Corpul 15, aflat la vest de masivul muntos.

Evaluările lui Devers cu privire la eficiența imediată a Armatei 1 franceze s-au dovedit excesiv de optimiste. În acelaşi timp, el a subestimat capacitatea de luptă a unităților germane atunci cînd se hotărau să apere cu înverşunare o poziție puternică. Slăbită de recenta ei ofensivă, Armata 1 franceză nu a fost în stare să lichideze rezistența naziştilor de pe frontul ei şi astfel s-a format punga de la Colmar, în vecinătatea oraşului cu acelaşi nume, pe un teritoriu uşor de apărat, la vest de Rin, unde s-a instalat şi s-a menținut o grupare germană a cărei existență avea să ne provoace ulterior grave neajunsuri.

Pe întregul front, de la granița cu Elveția pînă la gurile Rinului, luptele din ultimele săptămîni ale toamnei s-au transformat în încăierări de infanterie de cel mai odios tip. Înaintam încet şi trudnic, cîştigurile de teren măsurîndu-se doar în metri. Operațiile au devenit în esență o problemă de artilerie şi muniții, iar în privința infanteriştilor – o chestiune de rezistență, energie şi curaj. În asemenea condiții, pierderile înregistrate de ei au fost mari, mai ales în plutoanele de puşcaşi. Infanteria, care, în orice fel de război, suferă de obicei majoritatea pierderilor, acum le înregistra

practic în proporție de sută la sută. Nu toate se datorau exclusiv acțiunilor întreprinse de inamic, deoarece pe alte planuri infanteria a avut, de asemenea, de pătimit de pe urma unui procent neobişnuit de pierderi. Din cauza expunerii la frig şi umezeală, cazurile de degeraturi, „picior de tranşee“ şi afecțiuni respiratorii erau incomparabil mai numeroase printre infanterişti decît în rîndurile soldaților din alte arme. Cu efectivele descompletate, diviziile se epuizau repede în cursul operațiilor. În lipsa oamenilor care să îndeplinească misiunea zilnică de a înainta şi manevra sub perdeaua focului de artilerie, capacitatea noastră ofensivă a scăzut considerabil.

În afară de problema micşorării efectivelor în fiecare unitate, ne-am mai lovit de dificultăți în găsirea unui număr suficient de divizii care să ducă la capăt toate misiunile de urgență şi care să mențină, concomitent, concentrarea de forțe necesare pentru reuşita atacurilor.

Problema infanteriei de înlocuire devenind acută, am recurs la tot felul de expediente pentru a păstra efectivele unităților la un nivel corespunzător. Am expediat rapoarte complete Departamentului de Război, astfel ca eforturile celor din patrie să se concentreze asupra acestei nevoi. Am cernut printr-o sită deasă propriile noastre forțe, căutînd – în formațiile de servicii sau aiurea – oameni cărora să li se poată face o pregătire rapidă pentru a fi încadrați în unitățile de infanterie. Oriunde a fost cu putință, am înlocuit un soldat din servicii cu unul scutit medical sau cu o membră a Corpului auxiliar feminin. Generalul Spaatz a constatat că ne poate fi de un imens ajutor în această problemă, transferînd zece mii de oameni din unitățile sale în rîndul forțelor de uscat. Dar toate aceste măsuri nu au reuşit să umple rîndurile formațiilor de infanterie. Dîndu-şi seama de aceasta, generalul Marshall mi-a transmis o sugestie care avea aparent un mare merit, şi anume ca infanteriştii care-şi făcuseră pregătirea în Statele Unite să ne fie trimişi fără a mai aştepta cargourile necesare pentru a transporta artileria, autocamioanele şi restul tehnicii lor grele de luptă. Generalul Marshall şi cu mine speram ca, în felul acesta, să aducem pe

front noi regimente şi să le facem o prețioasă pregătire de luptă, alternîndu-le cu unitățile aflate deja în rîndul primului eşalon operativ. Scopul nostru principal era de a da unei divizii veterane de infanterie, obosită şi descompletată, posibilitatea de a se reface şi de a-şi împrospăta tehnica de luptă, în timp ce locul ei pe front era luat de unul dintre noile regimente cu efective complete.

Rezultatele nu au corespuns pe de-a-ntregul aşteptărilor noastre. Pe măsură ce treceau lunile de iarnă, nevoile noastre de trupe au devenit atît de acute şi întinsul dispozitiv aliat atît de sărac în efective, încît atunci cînd au început să sosească noile regimente, fiecare comandant de armată, în loc să înlocuiască forțele uzate cu cele proaspete, a găsit necesar să repartizeze acestora din urmă sectoare speciale, dîndu-le ca sprijin gurile de foc pe care a putut să le adune de la diferite corpuri şi armate.

Situația nu era deloc satisfăcătoare şi reprezenta o nesocotire totală a scopului pentru care noile regimente fuseseră aduse pe teatrul de operații atît de grabnic, încît mijloacele lor grele de luptă urmau să sosească abia ulterior. Totuşi, nevoile frontului nu ne permiteau să procedăm altfel şi, deşi oriunde a fost cu putință am revenit la planul inițial de alternare, nu am reuşit niciodată să-l realizăm aşa cum intenționasem. În privința rezultatelor de ansamblu însă, sosirea timpurie a acestor unități de infanterie a avut un efect profund pozitiv, căci, în anumite momente critice ale campaniei, ele ne-au dat posibilitatea să efectuăm o masivă concentrare a diviziilor încercate în luptă, ceea ce altfel ar fi fost cu neputință.

În ambele războaie mondiale, problema înlocuirii trupelor de infanterie a dat multă bătaie de cap comandanților americani din primul eşalon operativ. Numai un mic procentaj din efectivele unui teatru de operații luptă în fața liniei de artilerie uşoară stabilită de către divizii. Acest număr redus de oameni suferă însă 90% din pierderi. Mulți dintre răniți se restabilesc repede şi sînt apți de a se reîntoarce pe front, ceea ce ridică însă o altă problemă deosebit de importantă, mai ales în legătură cu menținerea moralului.

În mod obişnuit, indiferent dacă sînt recent sosiți din patrie sau abia externați din spitale, soldații din trupele de înlocuire ajung pe front prin intermediul centrelor de înlocuire. Astfel ia naştere un amestec foarte pestriț de veterani din numeroase divizii şi novici care nu au primit încă botezul focului. Cînd nevoia de înlocuiri devine acută, toți oamenii aflați la centrele respective trebuie să fie trimişi cît mai grabnic acolo unde lipsa de efective se resimte cel mai puternic. O repartizare individuală, potrivit preferințelor personale, este aproape imposibilă.

Veteranii însă stăruie totdeauna să se înapoieze la vechile lor divizii şi, dacă dorința nu le poate fi împlinită, moralul lor trece printr-o incontestabilă criză. În limitele impuse de stringența nevoilor, ne-am străduit să trimitem pe veterani înapoi la propriile lor unități. Dar în cazuri de forță majoră, regula a trebuit să fie violată. În toamna anului 1944 ne-am văzut obligați să aruncăm peste bord toate considerentele de ordin psihologic, străduindu-ne doar să completăm efectivele în sectoarele care duceau cea mai acută lipsă de oameni.

Menținerea moralului reprezenta o problemă de maximă importanță. Elaborasem un plan de permisii care oferea cel puțin unora dintre oameni prilejul de a se înapoia la Paris sau la Londra. În spatele liniilor înființasem, de asemenea, centre divizionare, unde o companie sau un batalion, care puteau din cînd în cînd să iasă din primul eşalon, aveau la dispoziție băi, paturi calde şi o zi-două de odihnă. Într-unul din cele mai mari hoteluri din Paris am întemeiat un „Club aliat“ rezervat exclusiv soldaților. A fost una dintre cele mai reuşite inițiative luate de noi în favoarea celor care aveau prilejul să viziteze capitala Franței. În domeniul recreativ şi al distracțiilor ne bizuiam pe concursul civililor de la Crucea Roşie şi U.S.O. *

---

* *United Services Organization* a reunit, pe bază de voluntariat, cîntăreți de operă şi soliști instrumentişti, actori de teatru şi film, artişti de circ şi de music-hall, ansambluri orchestrale şi companii de balet etc., care făceau turnee pe fronturile unde erau angajate forțele de uscat, aeriene şi navale ale Statelor Unite. – *Nota trad.*

Pe acest plan, armata americană primise sprijin, în primul război mondial, din partea a tot felul de organizații civile. Ele lucraseră bine, dar frecventele dificultăți de ordin administrativ ivite în urma contactelor cu un număr atît de mare de grupuri diferite au determinat Departamentul de Război, la începutul celei de-a doua conflagrații mondiale, să insiste ca de această activitate să se ocupe două organizații principale: Crucea Roşie în domeniul recreativ, şi U.S.O. în cel al distracțiilor. În cadrul lor, devotamentul civililor care s-au consacrat soldaților veniți în permisie de pe front a fost mai presus de orice elogiu. Crucea Roşie avea sub egida sa cluburi şi cafenele mobile, organiza vizite la răniții din spitale, scria scrisori, furniza consultații gratuite pe diverse teme şi, în toate privințele, reuşea să ofere din cînd în cînd soldaților noştri răgazul unui ceas în care se simțeau ca acasă, atît pe cît era posibil la mii de mile depărtare de Statele Unite.

Tot astfel, U.S.O. izbutea să dăruiască o oră-două de voie bună celui de pe front, care gusta din plin acest prilej de a se destinde. Am văzut actori de music-hall făcîndu-şi numărul pe poziții înaintate şi expuse, uneori literalmente sub bombele unui raid inamic. Pretutindeni, în zonele de odihnă, în bivuacuri, la baze şi în toate categoriile de spitale, ei aduceau soldaților o clipă de uitare, care, în război, este totdeauna o binefacere.

Spre sfîrşitul toamnei, pe cînd ne apropiam de frontierele Germaniei, am analizat oportunitatea angajării forțelor noastre aeriene în distrugerea podurilor de peste Rin, de care depindea prezența trupelor germane la vest de fluviu. Dacă reuşeam să le distrugem pe toate, era cert că puternica noastră aviație va şti să limiteze într-atît utilitatea pontoanelor de vase, încît inamicul va trebui să se retragă repede. Nu nutream nici o speranță de a cruța podurile permanente, pentru a le folosi ulterior noi înşine. Plecam de la premisa că, atunci cînd se va hotărî să efectueze replierea, inamicul le va arunca în aer pe toate şi noi nu vom găsi nici unul intact, cu excepția vreunui caz accidental.

Am refuzat să trimitem forțele aeriene aliate împotriva

podurilor din considerente de prioritate şi eficienţă. Distrugerea doar a cîtorva dintre ele nu ne-ar fi servit la mare lucru. După cum mi se raportase, 26 de poduri importante treceau de pe un mal al fluviului pe celălalt; dacă voiam să obţinem mai mult decît un rezultat parţial, trebuia să scoatem din uz vreo douăzeci. Chiar şi în condiţii optime de zbor, treaba ar fi cerut bombardamente prelungite şi de mare anvergură. Dar în această perioadă a anului, Europa cunoaşte doar rareori cîte o zi cu vreme suficient de bună pentru un bombardament de precizie de la mare altitudine. Pe de altă parte, artileria antiaeriană nazistă era încă atît de puternică şi de eficace, încît zborul la joasă înălţime devenea prea costisitor. În consecinţă, singura metodă aplicabilă împotriva podurilor era bombardamentul fără vizibilitate, prin perdelele de nori. Dar statul-major al aviaţiei a calculat că, pentru a distruge majoritatea podurilor, aveam nevoie de un interval de timp şi de un tonaj de bombe cu mult superioare celor pe care ne puteam îngădui să le abatem de la alte misiuni de importanţă vitală.

Unul dintre obiectivele capitale ale acestor misiuni era epuizarea rezervelor germane de carburanţi. Încă de pe atunci, inamicul se găsea într-o situaţie precară în privinţa acestui material indispensabil. Bombardierele grele aliate aveau ordin să atace fără încetare, pînă la limita maximă a capacităţii lor, sursele de petrol, rafinăriile şi reţelele de distribuţie. Această tactică a avut profunde repercusiuni nu numai în general, asupra întregului potenţial de război al Germaniei, ci şi în mod nemijlocit asupra frontului, toţi comandanţii nazişti fiind obligaţi să-şi elaboreze planurile în funcţie de disponibilităţile de combustibil. Era deci în avantajul nostru să continuăm bombardamentele, pentru a spori şi mai mult dificultăţile inamicului.

Campania aeriană împotriva rezervelor de petrol germane a scos în evidenţă una dintre marile noastre superiorităţi asupra naziştilor, de care beneficiasem în tot cursul luptelor din bazinul mediteranean şi Europa, anume pe planul mobilităţii relative. Armata de uscat americană a ţinut totdeauna seama de mobilitate în organizarea şi dotarea

trupelor sale. Înainte de apariția automobilului, forțele noastre dispuneau proporțional de o cavalerie mai puternică decît majoritatea celorlalte oştiri ale epocii. Cînd a intrat în scenă motorul cu combustie internă, armata terestră a Statelor Unite a pus fără zăbavă mîna pe el pentru a-şi spori mobilitatea. Metodele producției de masă ale industriei americane au ridicat la un grad extrem de înalt avantajul nostru în această direcție. Cu siguranță că nici o altă țară din lume n-ar fi fost în stare să producă, să repare şi să întrețină uriaşa flotă de transporturi motorizate pe care au folosit-o forțele armate americane în cel de-al doilea război mondial.

La sfîrşitul lunii noiembrie şi la începutul lui decembrie, lungimea excesivă a aliniamentului nostru ne preocupa necontenit, mai ales în sectorul lui Bradley. Pentru a susține cele două ofensive pe care le consideram importante, a trebuit să concentrăm forțele disponibile la nord, în vecinătatea barajelor de pe rîul Roer, şi la sud, în apropiere de rîul Saar. Acest amplasament şubrezea gruparea noastră statică sau de acoperire din regiunea Ardeni. O bucată de vreme nu am avut acolo decît trei divizii în total pe un front de aproximativ 75 de mile, între Trier şi Mondschau, unde, dealtfel, nu am izbutit niciodată să aducem mai mult de patru divizii. Statul meu major urmărea cît mai îndeaproape posibil evoluția acestei situații, pe cînd eu am analizat-o personal, împreună cu Bradley, în repetate rînduri. Am ajuns amîndoi la concluzia că în Ardeni ne asumam un risc de netăgăduit, dar că ar fi fost o greşeală să suspendăm acțiunile ofensive pe întregul front numai pentru a ne pune la adăpost pînă ce venirea tuturor întăririlor din Statele Unite ar fi adus totalul efectivelor noastre la nivelul cel mai înalt.

Discutînd problema, Bradley a evidențiat în mod special factorii din sectorul său pe care îi considera favorabili unei continuări a ofensivelor şi cu care eu m-am declarat categoric de acord. În primul rînd, el a subliniat remarcabilele succese comparative pe care le repurtam în privința pierderilor, a căror medie zilnică era de două ori mai mare la inamic decît în rîndurile noastre. În al doilea rînd, după părerea lui

Bradley, singurul loc unde germanii puteau să lanseze o contraofensivă serioasă era regiunea Ardenilor, la flancurile căreia se aflau cele două puncte unde concentrasem trupe ale Grupului 12 de armate în vederea unor acțiuni ofensive; Bradley aprecia, aşadar, că ne găseam pe poziții optime pentru a lovi din ambele flancuri pe germani dacă încercau să declanşeze o contraofensivă în Ardeni. De asemenea, el considera că, în eventualitatea unei acțiuni prin surprindere în această regiune, inamicul s-ar fi lovit de uriaşe dificultăți în asigurarea tehnico-materială din clipa cînd s-ar fi hotărît să înainteze pînă la linia rîului Meusa. Afară de cazul cînd reuşea să pună mîna pe marile noastre depozite de materiale, el avea să intre curînd într-o situație grea, mai ales dacă condițiile atmosferice permiteau aviației noastre să opereze în mod eficace. Bradley mi-a desenat pe hartă linia la care, după părerea lui, puteau ajunge avangărzile naziste; estimările sale s-au dovedit ulterior remarcabil de precise, marja de eroare fiind de maximum cinci mile în oricare dintre puncte. În zona unde anticipa eventuala înaintare a inamicului printr-un atac prin surprindere, el a lăsat foarte puține centre de asigurare. La Liège şi la Verdun aveam depozite importante, dar Bradley era convins că germanii nu vor ajunge la nici unul din ele.

La fel de sigur era că vom putea oricînd să împiedicăm inamicul de a forța Meusa şi de a răzbate pînă la marile noastre antrepozite de la vest de rîu. Prin urmare, orice asemenea ofensivă a naziştilor trebuia să se soldeze, pînă la urmă, cu un eşec.

Concluzia noastră de ansamblu a fost că nu ne puteam îngădui să stăm cu brațele încrucişate – în timp ce germanii îşi organizau apărarea şi îşi perfecționau pregătirea de luptă –, numai pe baza presupunerii că, înainte de a se recunoaşte definitiv înfrînt, inamicul va declanşa cîndva o contraofensivă de amploare. În încheiere, Bradley a remarcat:

— Ne-am străduit să luăm în prizonierat pe toți aceşti germani înainte de a se ascunde în spatele liniei Siegfried. Dacă ies de acolo şi se angajează iarăşi în luptă cu noi, pe teren descoperit, nu avem decît de cîştigat.

Amîndoi consideram că nimic nu ne putea costa mai scump decît stagnarea care ar fi domnit pe tot frontul dacă ne-am fi instalat peste iarnă pe poziții de apărare, aşteptînd întăriri suplimentare din patrie.

Mie îmi revine răspunderea pentru cele numai patru divizii păstrate pe frontul Ardenilor şi pentru expunerea la riscul unei mari pătrunderi germane în această regiune. Cu începere din ziua de 1 noiembrie aş fi putut trece la apărare în orice clipă şi pe întregul front, punînd dispozitivul nostru la cel mai perfect adăpost de orice acțiune inamică şi aşteptînd întăririle. Dar hotărîrea mea de bază a fost de a continua ofensiva pînă la limita extremă a capacității noastre. Acestei hotărîri i se datoresc uimitoarele succese din prima săptămînă a contraofensivei germane din luna decembrie.

La începutul aceleiaşi luni, generalul Patton, la comanda Armatei 3, făcea pregătiri pentru a relua ofensiva împotriva Saarului, pe care urma să o declanşeze la 19 decembrie. El îşi punea mari speranțe într-un rezultat decisiv, dar Bradley şi cu mine, hotărîți să evităm angajarea într-o operație de lungă durată, neconcludentă şi costisitoare, am căzut de acord să o suspendăm după o săptămînă dacă nu va înregistra succese substanțiale. Ştiam desigur că, în eventualitatea că Patton va reuşi să dobîndească cîştiguri importante, inamicul va trebui să disloce forțe din alte sectoare pentru a-l opri, reuşita Armatei 3 aducîndu-ne, prin urmare, un plus de securitate în restul dispozitivului. Dimpotrivă, dacă un număr considerabil de divizii americane se înhămau la o înaintare lentă şi costisitoare, nu numai că nu realizam mai nimic, dar nu ne mai stătea în putință să reacționăm prompt în nici un alt sector al frontului.

Între timp, declanşată, potrivit planului, la 13 decembrie, ofensiva Armatei 1 împotriva barajelor de pe Roer nu angrenase decît relativ puține divizii. La începutul lunii, vremea, care pînă atunci se strica cu intermitențe, s-a înrăutățit brusc. Ceața şi norii nu au mai permis practic nici o cercetare aeriană, zăpada a început să cadă în zona de munte şi frigul s-a întețit.

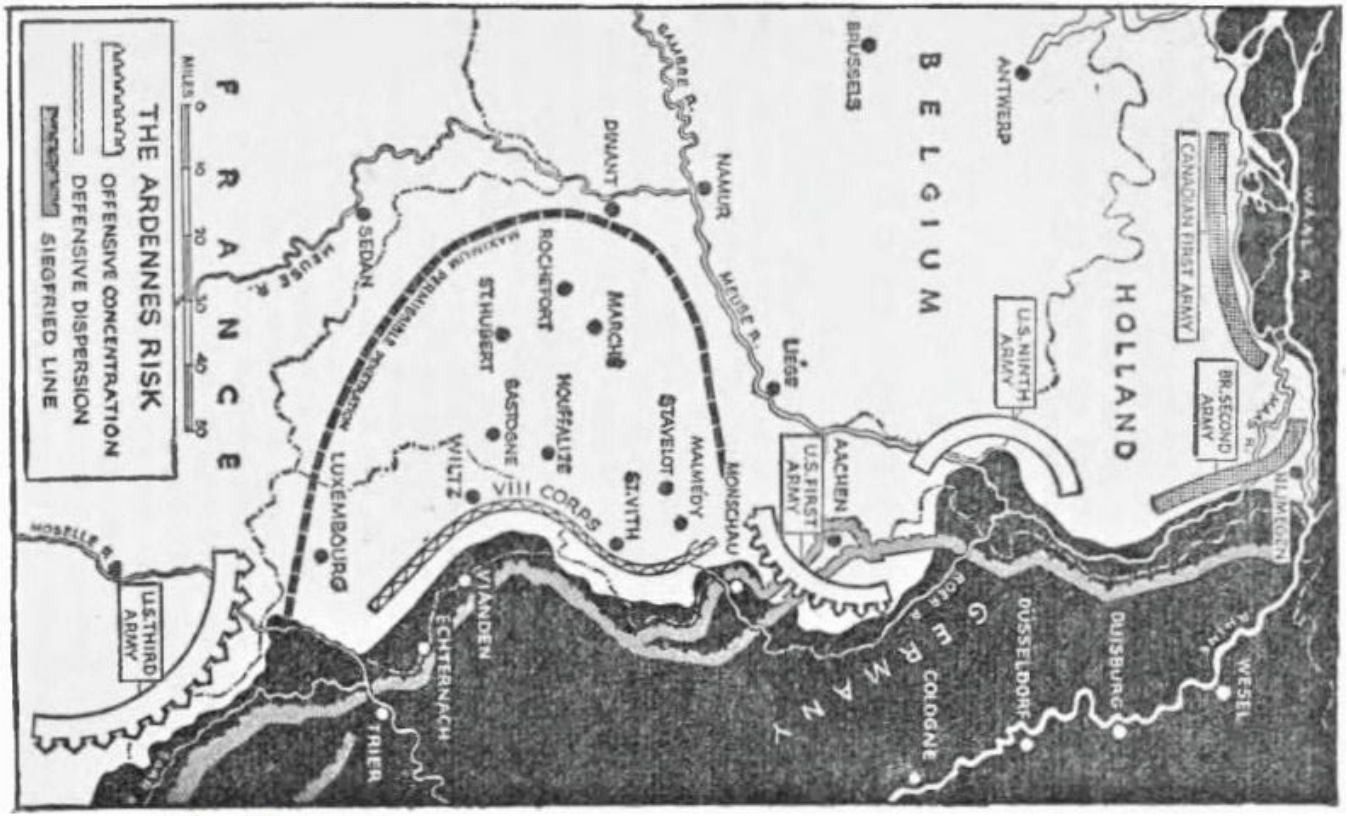

Riscul în Ardeni

Legenda indică de sus în jos: concentrări în vederea ofensivei; dispersiune în apărare; linia Siegfried.
Linia întreruptă de pe hartă arată maximul de pătrundere admisibil.

Armata 6 blindată germană, care apăruse pe frontul nostru, era cea mai puternică şi mai eficientă rezervă mobilă rămasă la dispoziția inamicului în întreaga sa țară. La sosirea pe frontul nostru, ea a ocupat o fîşie de apărare în fața flancului stîng al Grupului de armate 12, cu misiunea aparentă de a împiedica forțarea Roerului. La începutul lunii decembrie, cînd ofensiva americană din acest sector a trebuit să fie suspendată, am pierdut urma Armatei 6 blindate şi nu am mai putut s-o reperăm cu nici unul dintre mijloacele de care dispuneam. Prin acea perioadă, unele rapoarte ale serviciilor de informații au manifestat o îngrijorare crescîndă față de slabele noastre forțe din Ardeni, unde ştiam că inamicul aducea acum noi unități de infanterie, deşi înainte folosise acest sector al frontului ca loc de refacere pentru diviziile istovite, aşa cum procedam şi noi.

Astfel de rapoarte însă sosesc în permanență la cartierul general dintr-un punct sau altul al dispozitivului. Comandantul care se bizuie exclusiv pe sumbrele estimări ale serviciilor de informații nu are nici o şansă să cîştige vreodată o bătălie, mulțumindu-se să stea veşnic în colțul său şi aşteptînd cu spaimă catastrofele anunțate. În cazul de față am aflat ulterior că omul care prevăzuse declanşarea contraofensivei germane a apreciat, în plină fază critică, că inamicul avea gata pentru a angaja în luptă şase sau şapte divizii compuse din rezerve proaspete şi încă nefolosite.

În orice caz, operațiile din cursul toamnei anului 1944 s-au desfăşurat după schema pe care o concepusem personal. Ne-am menținut în ofensivă, slăbind sectoarele de unde trebuia să luăm forțe în acest scop. Planul meu a furnizat comandamentului german prilejul să dea o lovitură uneia dintre părțile vulnerabile ale dispozitivului nostru. Dacă istoricii vor condamna faptul că am oferit inamicului această şansă, sentința va trebui să fie pronunțată numai la adresa mea.

Capitolul al XVIII-lea

Ultima carte a lui Hitler

În ziua de 16 decembrie 1944, Bradley a sosit la cartierul general ca să discute mijloacele de a remedia acuta lipsă a înlocuirilor de infanterie. Exact în clipa cînd intra în biroul meu, un ofițer de stat-major a venit să-mi raporteze uşoare infiltrări inamice în liniile noastre din fața Corpului 8 armată, al generalului Middleton, şi pe flancul drept al Corpului 5, sub comanda generalului Gerow – ambele în regiunea Ardenilor. Ofițerul a însemnat punctele respective pe harta mea de campanie, iar Bradley şi cu mine ne-am apucat să discutăm semnificația celor întîmplate.

Din prima clipă am fost convins că nu aveam de-a face cu o acțiune locală: nu era logic ca inamicul să o efectueze în Ardeni, afară, bineînțeles, de cazul cînd recurgea la o stratagemă pentru a ne distrage atenția şi a da lovitura principală în altă parte. Bradley şi cu mine am eliminat această posibilitate. În celelalte sectoare ale frontului, fie că eram atît de puternici încît germanii nu puteau conta pe succesul unei ofensive, fie că lipseau obiectivele majore la care ei puteau spera să ajungă. În plus, ni se adusese la cunoştință că, de un număr de zile, efectivele trupelor inamice din Ardeni crescuseră treptat. În aceeaşi regiune lansaseră naziştii marea lor ofensivă din 1940, care izgonise pe britanici de pe continent şi scosese Franța din război. Operația fusese condusă de acelaşi comandant care se afla acum în fața noastră, von Rundstedt, care poate că spera într-o reeditare a succeselor sale din urmă cu mai bine de patru ani. Nutrisem dintotdeauna convingerea că, înainte de a se recunoaşte definitiv înfrînți în Eurupa occidentală, germanii vor încerca să declanşeze o desperată contraofensivă. Bradley şi cu mine aveam impresia că tocmai acest gen de operație începea acum.

La nord de sectorul critic, Armata 1 a generalului

Hodges, aflată în ofensivă împotriva barajelor de pe Roer, nu angajase decît patru divizii. La sud de aliniamentul din Ardeni, generalul Patton era în curs de concentrare şi pregătire pentru reluarea operației împotriva Saarului, care urma să înceapă la 19 decembrie.

Convinşi că împotriva centrului Grupului de armate 12 se desfăşura o ofensivă de amploare, Bradley şi cu mine am căzut de acord să transferăm unele trupe de pe ambele flancuri în sectorul Ardenilor. Era o manevră preliminară – mai mult o măsură de precauție –, efectuată pentru a veni în ajutorul celor 75 de mile ale fişiei ocupate de Corpul 8, cu condiția, desigur, ca modul cum interpretam noi doi intențiile germanilor să se dovedească corect.

Am convocat în sala de şedințe o serie de ofițeri din cadrul Comandamentului Suprem, printre care mareşalul aerului Tedder şi generalii Smith, Bull şi Strong. Hărțile operative de sub ochii noştri arătau că, pe ambele flancuri ale Ardenilor, grosul cîte unei divizii blindate americane ieşise din dispozitiv şi se putea deplasa rapid. La nord se afla Divizia 7 blindată, sub comanda generalului-maior Robert W. Hasbrouck, iar la sud, în armata lui Patton, se găsea Divizia 10 blindată, comandată de generalul-maior William H. Morris Jr.

Am convenit ca ambele divizii să pornească imediat spre sectorul amenințat, urmînd ca Bradley să stabilească ulterior destinația exactă a fiecăreia. Asta însemnînd amînarea pregătirilor pentru ofensiva împotriva Saarului, ştiam că generalul Patton va protesta. Noua ofensivă îi stătea la suflet, scontînd rezultate grandioase de pe urma ei. Dar Bradley şi cu mine apreciam acum că era pe cale de a lua naştere tocmai situația pe care ne simțisem îndreptățiți s-o desfidem, bizuindu-ne pe concentrările noastre de trupe din ambele flancuri ale vulnerabilului sector al Ardenilor. Considerasem tot timpul că riscul asumat se întemeia pe convingerea că, în caz de nevoie, puteam să reacționăm cu promptitudine. După părerea noastră, momentul critic sosise. În afară de directivele pe care le-a dat în vederea acestor manevre preliminare, Bradley a pus în alertă pe toți comandanții de

armată din grupul său, prevenindu-i să fie gata de a ține la dispoziție unități suplimentare pentru lupta care, după părerea lui, urma să se desfăşoare.

Laolaltă cu ofițerii de stat-major am studiat cu atenție lista rezervelor de care dispuneam pe atunci. Printre cele mai la îndemînă se număra Corpul 18 aeropurtat, sub comanda generalului Ridgway, încartiruit lîngă Reims şi în compunerea căruia intrau diviziile 82 şi 101 aeropurtate, ambele fiind unități călite în luptă şi de cea mai bună factură. Cu puțin timp în urmă fuseseră angajate în luptele din Olanda şi încă nu se refăcuseră complet. În plus, ele erau relativ slab dotate cu armament greu de sprijin, dar pe acesta Bradley putea să-l procure din sectoarele calme ale frontului său.

Divizia 11 blindată americană sosise de curînd şi Divizia 17 aeropurtată se afla în Anglia, gata de a veni pe continent, iar Divizia 87 infanterie putea şi ea să fie adusă destul de repede în regiunea Ardenilor.

Sus, la nord, în sectorul britanic, Montgomery se pregătea pentru o nouă ofensivă. În acel moment, Corpul 30 armată din subordinea sa ieşise complet din dispozitiv. Cu resursele de care dispuneam eram siguri că puteam da o ripostă eficace oricărei ofensive lansate de germani, dar nu ne făceam iluzii cu privire la vulnerabilitatea fîşiei de apărare a Corpului 8 sau la posibilitatea ca inamicul să o rupă printr-o lovitură puternică, pătrunzînd la mare adîncime. Am convenit, aşadar, să evităm dispersarea rezervelor în cazul cînd înaintarea germană se va dovedi un asalt hotărîtor. În asemenea împrejurări eşti totdeauna tentat să arunci în luptă fiecare formație trimisă ca întărire de îndată ce ajunge pe front. Această deprindere era o slăbiciune a lui Rommel. Procedînd aşa în fața unei mari ofensive, singurul rezultat este că tăria loviturii inamice copleşeşte pe rînd fiecare unitate de întărire. Ştiam că, chiar dacă am fi reuşit să oprim în modul acesta înaintarea naziştilor, nu ne-ar mai fi rămas nimic cu care să dăm o contralovitură decisivă. Pe de altă parte, se impunea să venim de urgență în ajutorul Corpului 8 cu forțe suficiente, pentru a-i permite să se replieze în ordine

şi să-şi salveze majoritatea efectivelor proprii.

Din nou am examinat limitele pînă la care puteam accepta, dacă era necesar, o pătrundere inamică în această regiune, fără a suferi noi înşine consecinţe iremediabile. Linia acoperea la sud oraşele Luxembourg şi Sedan, urma cursul Meusei spre vest şi acoperea la nord oraşul Liège. Mai mult nu aveam voie să ne retragem, urmînd, bineînţeles, să oprim inamicul şi mai devreme dacă ne stătea în putintă.

Un factor de natură să ne preocupe în mod deosebit, ba chiar să ne îngrijoreze, era starea vremii. De cîteva zile, puternica noastră aviaţie fusese ţintuită la sol din cauza norilor şi a unor perdele impenetrabile de ceaţă. Iată deci că acum, pînă la ameliorarea situaţiei meteorologice, unul dintre cele mai importante atuuri ale noastre era practic inutilizabil. Atîta vreme cît împiedicau decolarea avioanelor noastre, condiţiile atmosferice deveneau un aliat al inamicului, valorînd cît numeroase divizii suplimentare.

După consfătuirea de la Bruxelles, Bradley s-a înapoiat la propriul său cartier general, în oraşul Luxembourg, de unde, în cursul următoarelor cîteva zile critice, a ţinut contactul telefonic cu mine aproape din oră în oră.

Prima lui misiune era de a aduce întăriri care să sprijine replierea Corpului 8. Între timp, statul său major împreună cu al meu trebuiau să adune şi să regrupeze rezervele în vederea unei acţiuni pe care urma să o precizăm pe măsură ce ajungeam în posesiunea unor informaţii mai exacte.

Diviziile pe care Middleton le folosea pe frontul Corpului 8 erau de la nord spre sud: Divizia 106 a generalului-maior Alan W. Jones, Divizia 28 a generalului-maior Norman D. Cota şi Divizia 4 a generalului-maior Raymond O. Barton. Divizia 9 blindată, sub comanda generalului-maior John W. Leonard, intra, de asemenea, în compunerea Corpului 8.

În dimineaţa zilei de 17 decembrie a devenit evidentă forţa deosebită a ofensivei germane. Apărarea noastră a fost ruptă în două locuri – unul pe frontul Diviziei 106, celălalt pe frontul Diviziei 28. Primeam rapoarte confuze şi foarte puţine informaţii exacte, dar era clar că inamicul folosea un număr considerabil de tancuri şi înainta rapid spre vest. Bineînţeles,

toate serviciile noastre de informații munceau din răsputeri şi curînd am căpătat o imagine foarte corectă a efectivelor de ansamblu implicate în ofensiva germană.

Von Rundstedt concentrase în vederea asaltului trei armate: armatele 5 şi 6 blindate şi Armata 7 infanterie. În compunerea lor intrau zece divizii blindate, întreaga grupare totalizînd 24 de divizii, împreună cu formațiile lor de servicii. Unele dintre aceste date nu ne-au parvenit decît într-o fază ulterioară a luptelor, dar în seara de 17 decembrie, serviciile de informații identificaseră 17 divizii şi erau convinse că la operații participau cel puțin douăzeci.

Inamicul ne surprinsese categoric în două privințe importante. Prima era programarea ofensivei: date fiind zdrobitoarele înfrîngeri pe care i le provocasem la sfîrşitul verii şi în cursul toamnei, ca şi măsurile excepționale la care se văzuse nevoit să recurgă pentru a recruta noi trupe, nu ne-am închipuit că va reuşi atît de devreme să fie gata pentru un asalt de proporții. A doua surpriză a constituit-o tăria loviturii: Armata 6 blindată era acea forță mobilă căreia îi pierdusem urma ceva mai înainte – o unitate proaspătă şi puternică, abia sosită pe front din Germania; în schimb, pricinuisem deja pierderi grele Armatei 7 infanterie şi Armatei 5 blindate.

Vremea l-a ajutat pe inamic să dobîndească avantajul surprizei. Cîteva zile de-a rîndul, cercetarea aeriană a devenit imposibilă şi, în lipsa ei, nu puteam afla mai nimic despre amplasarea şi manevrele principalelor rezerve din spatele frontului german. Puternicele lucrări de apărare ale liniei Siegfried au permis naziştilor să folosească efective numeroase în cadrul ofensivei. Obstacolele, cazematele şi gurile de foc fixe formau bariere atît de greu de trecut, încît germanii au avut posibilitatea să adune forțele necesare pentru contralovitură, lăsînd trupe foarte puține pe lungi sectoare ale frontului.

Deşi, din punctul de vedere al efectivelor angajate de ambele părți, lupta de la trecătoarea Kasserine, în Tunisia, era o simplă hărțuială în comparație cu bătălia Ardenilor, între cele două tentative ale inamicului existau anumite

similitudini. Ambele au fost operații desperate, ambele au profitat de extraordinara tărie a unor lucrări de apărare pentru a concentra forțele care să dea o lovitură căilor de comunicații aliate şi să determine Înaltul nostru Comandament să renunțe la planurile sale cuprinzătoare de ofensive necurmate.

Deşi programarea şi efectivele operației ne-au surprins, nu greşisem prevăzînd că, pînă la urmă, ea va avea loc şi că se va desfăşura în sectorul Ardeni. De asemenea, în ceea ce privea caracterul general al ripostei noastre, generalul Bradley şi cu mine căzuserăm de mult de acord asupra planurilor corespunzătoare.

Pentru a le îndeplini cu succes, era de o importanță vitală ca, pe flancurile coridorului de pătrundere a germanilor, dispozitivul nostru de apărare să reziste cu fermitate. La nord, zona critică se afla în apropiere de Monschau; în momentul cînd s-a declanşat operația germană, pe acolo se desfăşura ofensiva Corpului 5 al lui Gerow din compunerea Armatei 1 americane împotriva barajelor de pe Roer. Lovitura inițială a inamicului s-a îndreptat împotriva Diviziei 2, alcătuită din veterani, sub comanda generalului Robertson, şi a proaspetei Divizii 99 a generalului-maior Walter E. Lauer. În scurt timp, aceasta din urmă a fost silită să se retragă în debandadă. Divizia 2 însă a înfruntat primejdia, manevrînd cu multă abilitate şi hotărîre şi ducînd, în următoarele trei zile, una dintre cele mai strălucite lupte pe care le-a susținut vreo divizie în cursul războiului din Europa. Germanii au surprins-o în timp ce înainta spre barajele de pe Roer. La început, generalul Hodges, comandantul Armatei 1, nu a realizat proporțiile pericolului şi a ordonat ca americanii să-şi continue ofensiva. Dar generalul Robertson, aflat la fața locului, a apreciat exact situația creată şi a acționat în mod ferm.

El a trebuit să-şi aleagă mai întîi un aliniament pe care divizia sa să poată organiza o apărare eficientă. Trupele au intrat apoi în dispozitiv, deşi se aflau sub presiunea inamicului, şi s-au pregătit să facă față unor asalturi violente. Între timp, efectivele lor au crescut, adăugîndu-li-se

coloanele în retragere ale Diviziei 99, care a fost încadrată parțial în rîndurile Diviziei 2.

Împotriva acesteia, germanii au îndreptat lovituri puternice, dar americanii s-au încăpățînat să nu dea înapoi. Este îndoielnic însă că ei ar mai fi putut rezista singuri cele 36 de ore care s-au scurs pînă la sosirea întăririlor dacă Divizia 7 blindată nu ar fi întreprins o cutezătoare acțiune la St. Vith.

La 17 decembrie, cînd tancurile acestei mari unități au coborît de pe flancul de nord, situația era încă extrem de neclară. Înaintînd pentru a veni în sprijinul Corpului 8, divizia a rămas pînă la urmă semiizolată în oraşul St. Vith, la aproximativ 15 mile sud de Monschau. Avangărzile germane care se străduiau să înainteze spre vest aveau nevoie de acest nod important al rețelei rutiere din regiune. Completată acolo cu rămăşițele diviziilor 106 şi 28, Divizia 7 blindată a rezistat cu tenacitate repetatelor asalturi. Luptele de la St. Vith nu numai că au divizat forțele naziste care atacau spre nord, dar au împiedicat o rapidă încercuire a pozițiilor noastre de la Monschau.

În cele din urmă, necurmata şi puternica presiune a germanilor a dus la o izolare şi mai pronunțată a Diviziei 7 blindate, care la 20 decembrie, sub loviturile concentrice ale cîtorva divizii inamice, s-a repliat spre vest, în zona situată la nord de St. Vith. A doua zi i s-a ordonat să se retragă, pentru a intra în dispozitivul aliat care se organiza acum pe flancul de nord al intrîndului german. Dar admirabila ei rezistență a dat peste cap planurile avangărzilor naziste şi a fost de un imens folos Diviziei 2, care s-a apărat la Monschau, punct de o importanță vitală, pînă ce i-au venit în ajutor Divizia 1, sub comanda generalului de brigadă Clift Andrus, şi Divizia 9, sub comanda generalului-maior Louis A. Craig. Din clipa aceea, avînd în dispozitiv aceste trei divizii experimentate şi călite în luptă, puteam conta cu certitudine pe securitatea flancului nostru de nord.

Încă din ziua de 17 decembrie, Bradley a căpătat diviziile 82 şi 101 aeropurtate, care făceau parte din rezervele SHAEF. S-au luat măsuri de urgență pentru folosirea Diviziei

11 blindate, care abia sosise pe front, şi pentru dislocarea în Franța a Diviziei 17 aeropurtate.

Generalul Lee, comandantul uriaşei rețele a formațiilor de servicii, a primit ordin să pregătească trupele de geniu disponibile, precum şi alte detaşamente pentru apărarea punctelor de trecere peste Meusa şi, la nevoie, pentru aruncarea în aer a podurilor de peste rîu. Dădusem acest ordin deoarece misiunea încredințată lui Lee avea în principal caracterul unei măsuri statice şi de precauție, la realizarea căreia nu voiam să participe divizii mobile. Formațiile de servicii au răspuns cu promptitudine şi în sectorul american a început munca de dotare a aliniamentului de pe Meusa cu puternice lucrări de apărare. La rîndul său, generalul Montgomery, în sectorul britanic, a luat şi el din timp măsuri de protecție a depozitelor din spatele frontului.

În ciuda eşecului de la Monschau, germanii au înaintat foarte repede prin centrul zonei de ruptură. Pe măsură ce cîştigau teren, ei au început să se orienteze treptat pe direcțiile nord şi nord-vest, unde devenise evident că se afla obiectivul ofensivei. După părerea noastră, inamicul urmărea, în primul rînd, ocuparea oraşului Liège. Acolo putea captura materialele de asigurare, pe care trebuia să se bizuie în parte, chiar dacă îşi fixase un țel mai ambițios – recucerirea Anversului. Am ajuns la această concluzie deoarece, încă de la început, contasem pe deficiențele de asigurare ale germanilor şi mai ales pe inevitabilele dificultăți ale transportului de materiale spre front. Iată de ce considerăm că, aproape indiferent de contra-măsurile noastre, înaintarea lor mai departe depindea de capturarea vreunuia dintre marile noastre depozite de materiale.

Chiar dacă ar fi dispus de servicii la fel de eficiente ca ale noastre – ceea ce nu era cazul –, inamicul tot s-ar fi lovit de imense greutăți în asigurarea avangărzilor sale, dată fiind starea deplorabilă a şoselelor, aglomerate concomitent şi de întăririle germane care se îndreptau spre front.

În consecință, ne-a preocupat foarte mult soarta oraşului Liège, unde se aflau enorme cantități de materiale esențiale

din cele mai diverse categorii, inclusiv combustibil şi alimente. Dar eram hotărîţi să oprim inamicul înainte de a ajunge acolo şi, într-adevăr, el nu a apucat niciodată să se apropie de oraş. Ulterior am aflat că principalele obiective ale trupelor de asalt germane fuseseră Bruxelles şi Anvers. Totuşi, raţionamentul nostru s-a dovedit corect, deoarece lipsa de asigurare materială a devenit efectiv una dintre piedicile majore de care s-a lovit von Rundstedt în continuarea ofensivei.

În ziua de 17 decembrie, Bradley a ordonat Corpului 18 aeropurtat din cadrul rezervelor să pornească spre front cu destinaţia Bastogne. Generalul Middleton, care se afla acolo, a sesizat marea importanţă a oraşului şi a stăruit să se ia măsuri pentru apărarea lui. Într-o convorbire telefonică cu Bradley, deşi a admis că localitatea putea fi încercuită în scurt timp, Middleton a recomandat să o păstrăm în mîinile noastre. Fiind nevoiţi să trimitem Divizia 82 aeropurtată spre nord, în direcţia Stavelot, Divizia 101 aeropurtată împreună cu detaşamente ale Corpului 8 au luat asupra lor apărarea oraşului Bastogne.

În tot cursul zilelor de 17 şi 18 decembrie am examinat şi analizat în amănunţime desfăşurarea evenimentelor. În seara de 18 am apreciat că informaţiile aflate în posesiunea noastră despre efectivele, intenţiile şi situaţia inamicului, ca şi despre capacităţile proprii erau suficiente pentru a elabora un plan de contraacţiune. În primele ore ale dimineţii de 19 decembrie, însoţit de mareşalul aerului Tedder şi de un mic grup de ofiţeri de stat-major, am plecat la Verdun, unde convocasem pe generalii Bradley, Patton şi Devers. După ce ne-am strîns cu toţii în jurul unei mese lungi, am deschis consfătuirea cu următoarea precizare:

— Situaţia de faţă trebuie privită ca fiindu-ne favorabilă, nu ca o catastrofă. La această masă nu vreau să văd decît chipuri vesele.

Impulsiv ca totdeauna, generalul Patton a exclamat:

— Ei, drăcie! Ce-ar fi dacă am avea curajul să-i lăsăm pe... să ajungă pînă la Paris. După aia îi încercuim şi-i facem praf!

Toți cei de față, inclusiv Patton, au zîmbit la această replică, dar eu i-am ripostat că nu vom permite niciodată inamicului să treacă dincolo de Meusa.

Analizînd cu atenție situația, am avut bucuria să constat că toți participanții la şedință, fie ei comandanți sau ofițeri de stat-major, îşi păstraseră sîngele rece şi încrederea. Nu am auzit nici o frază care să indice o stare de isterie sau să dovedească o teamă exagerată.

Într-o situație ca aceasta, forțele de apărare reacționează de obicei în două feluri, cu condiția ca Înaltul Comandament să nu se sperie atît de tare, încît să ordone o retragere generală pe tot frontul. Unul din procedee constă în făurirea unui masiv dispozitiv de apărare în jurul zonei aflate sub loviturile inamicului, alegîndu-se o trăsătură marcată a reliefului, de exemplu un rîu, pentru a se organiza acolo rezistența. O altă cale este ca forțele de apărare să treacă la ofensivă de îndată ce pot grupa trupele necesare. Am ales-o pe cea de-a doua, nu numai pentru că, din punct de vedere strategic, ne aflam în ofensivă, ci şi pentru că eram ferm convins că, ieşind din fortificațiile liniei Siegfried, germanii ne oferiseră o mare ocazie, de care trebuia să profităm cît mai repede. În această idee, la 19 decembrie i-am trimis o radiogramă lui Montgomery, în care spuneam: „Punctul nostru cel mai slab se găseşte în direcția Namur. Planul nostru general prevede închiderea rupturilor la nord şi lansarea unei ofensive coordonate dinspre sud". A doua zi, într-un alt mesaj pe care i l-am trimis, precizam: „Te rog să-mi comunici modul cum apreciezi dumneata personal situația de pe flancul de nord, referindu-te şi la posibilitatea de a ceda – dacă va fi necesar – o anumită porțiune de teren, pentru a ne scurta aliniamentul şi a strînge rezerve puternice, cu care să nimicim pe inamic în Belgia".

Ajunsesem deja la concluzia că nu era esențial să declanşăm simultan contraofensiva pe ambele flancuri. În nord, unde tăria atacului german scădea, urma să mai rămînem cîteva zile în apărare. În sud însă puteam restabili situația, începînd cît mai curînd să înaintăm în direcția nord. La consfătuirea ținută la Verdun în ziua de 19 decembrie,

obiectivul meu imediat consta în organizarea primei faze a asaltului dinspre sud.

Lui Bradley îi revenea misiunea de a delimita exact sectorul fiecărei unități şi de a pune la punct alte detalii privind direcția de mişcare şi coordonare. Deoarece însă forțele lui Devers urmau să-şi extindă flancul stîng pentru a prelua o parte din frontul lui Bradley, oferindu-i astfel posibilitatea de a-şi concentra mai bine trupele, a trebuit ca eu însumi să iau hotărîrile corespunzătoare, inclusiv pe cele privind efectivele generale şi încadrarea în timp.

Mai întîi am stabilit limita pînă la care consideram că Devers putea să-şi lungească flancul stîng fără a expune cu nechibzuință aripa noastră de sud. Problema următoare era de a preciza numărul de oameni pe care Patton putea să-i grupeze pentru o contraofensivă, precum şi momentul aproximativ al declanşării acesteia. Nu voiam ca Patton să înceapă înainte de a dispune de forțe suficiente pentru ca – odată angajat – să macine treptat şi fără întrerupere flancul de sud al intrîndului, care creştea mereu. După efectuarea acestei operații, trupele germane situate la vest de direcția noastră de atac aveau să se oprească, deoarece comunicațiile pe axa est-vest în regiunea Ardenilor erau relativ firave. După estimările noastre, Patton putea începe o contraofensivă cu trei divizii în dimineața de 23 decembrie, poate chiar în ziua de 22.

Am transmis ordinele verbale pentru a se lua imediat măsurile necesare, convenind ca ofensiva lui Patton, aflat în subordinea lui Bradley, să înceapă nu mai devreme de 22 decembrie şi nu mai tîrziu de 23. Am mai căzut de acord că forțele sale, după ce vor ajunge în zona Bastogne, îşi vor continua înaintarea, probabil în direcția generală Houffalize. Am promis un puternic sprijin aerian din clipa cînd vremea, îndreptîndu-se, va permite avioanelor să decoleze. În plus, am adus la cunoştința participanților la consfătuire că voi lua măsuri pentru o acțiune ofensivă pe flancul de nord imediat ce tăria loviturii germane în acel sector se va epuiza.

S-a stabilit ca Patton să-şi concentreze gruparea de atac, compusă din cel puțin trei divizii, în apropiere de Arlon,

pentru a-şi începe de acolo înaintarea spre Bastogne. L-am prevenit personal să nu se angajeze într-o ofensivă dispersată şi i-am cerut ca înaintarea să se facă sistematic şi perseverent. La început, Patton nu prea sesiza tăria asaltului german şi vorbea cu atîta dezinvoltură despre misiunea ce i se încredinţase, încît am găsit cu cale să insist asupra tăriei şi coeziunii necesare propriei sale operaţii.

Am discutat, de asemenea, în ce măsură era oportun să declanşăm împotriva aripii de sud a intrîndului o ofensivă simultană întrucîtva mai la est. Am ajuns la concluzia că desfăşurarea viitoare a evenimentelor ar putea să ceară o astfel de manevră, dar că, deocamdată, trebuia ca acolo să asigurăm doar securitatea aripii, limitîndu-ne acţiunile la sectorul indicat.

Directivele elaborate la Verdun în ziua de 19 decembrie au stabilit schema planului de contraofensivă pe flancul de sud, plan care nu s-a mai modificat ulterior. Emiţînd propriul său ordin de atac, Patton, ca de obicei, a fixat forţelor sale un obiectiv situat la o distanţă inaccesibilă. Lucrul nu ne stingherea însă cîtuşi de puţin, deoarece pe Bradley şi pe mine nu ne interesa decît o înaintare metodică spre zona Bastogne. În fazele următoare, Bradley avea să indice care anume manevre trebuiau efectuate.

Punga de la Colmar a avut o influenţă categoric negativă asupra planurilor întocmite în acea dimineaţă. Dacă ea nu ar fi existat, Armata 1 franceză ar fi putut ocupa aliniamentul de pe malul Rinului, de la graniţa elveţiană spre nord, în direcţia bazinului Saarului, ceea ce ar fi dat posibilitate întregii Armate 7 americane să intre în luptă la nord de Colmar, sporind astfel considerabil tăria ofensivei lui Patton. Dar punga de acolo reprezenta o ameninţare pentru forţele noastre din cîmpia Rinului, la est de Vosgi, de aceea era imprudent şi periculos să luăm din zonă toate trupele, de care, altfel, am fi putut dispune.

Am ordonat lui Devers să abandoneze orice ieşind în sectorul său, pentru a face economie de forţe, şi, în cazul unei lovituri germane, să cedeze încet teren pe flancul de nord, chiar dacă trebuia să se retragă complet pînă la Munţii

Vosgi. Cîmpia din nordul Alsaciei nu prezenta nici o importanță imediată pentru noi. În acel moment nu aveam nimic împotrivă, dacă era necesar, să mă retrag pe frontul lui Devers, pînă la limita de est a Munților Vosgi, dar nu intenționam să-i las pe germani să pătrundă din nou în interiorul masivului, aşa că am stabilit acolo aliniamentul definitiv pe care Devers trebuia să reziste.

Am transmis, bineînțeles, aceste instrucțiuni şi Armatei 1 franceze, deoarece exista posibilitatea unei mişcări de repliere, care, dacă se extindea, aducea cu sine şi eventuala abandonare temporară a Strasbourgului. Comandantul francez a comunicat Parisului directiva primită de la mine, care a stîrnit o mare neliniște în cercurile militare şi guvernamentale. Generalul Juin, şeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat franceze, a venit la mine, cerîndu-mi cu insistență să apărăm Strasbourgul cu orice preț. I-am răspuns că deocamdată nu puteam garanta securitatea oraşului, dar că nu-l voi părăsi dacă nu va fi nevoie. Problema Strasbourgului însă avea să mai îmi dea mult de furcă în tot cursul bătăliei Ardenilor.

Rapoartele primite în noaptea de 19 decembrie la cartierul general de la Versailles arătau că ofensiva germană făcea progrese rapide la centrul intrîndului şi că avangărzile inamicului continuau să execute o manevră circulară spre nord-vest. După toate aparențele, direcția loviturii arăta din ce în ce mai categoric că naziştii plănuiau să forțeze trecerea Meusei pe undeva la vest de Liège şi de acolo – după încercuirea oraşului, conform aprecierii noastre – să continue spre nord-vest, pentru a ajunge la principala cale de comunicații a tuturor forțelor noastre situate la nord de ruptură. Flancul de nord se afla într-un pericol evident şi lupta creştea mereu în intensitate. În plus, devenea probabil ca inamicul să lanseze ofensive secundare şi de sprijin ceva mai la nord, încercînd astfel să ne disperseze forțele şi să realizeze o dublă învăluire a întregii noastre aripi de nord. Secția de informații avea anumite dovezi că asemenea acțiuni de sprijin figurau în planurile inamicului.

Ofensiva germană căpătase curînd numele de „bătălia

intrîndului“, din cauza rapidei înaintări inițiale, care a fost obținută printr-un puternic asalt împotriva dispozitivului nostru slab apărat şi care a dus la o pătrundere în frontul aliat atingînd o adîncime maximă de aproximativ 50 de mile.

Acest gen de luptă apasă extrem de greu pe umerii unei armate în campanie, de la generalul cu gradul cel mat înalt pînă la ultimul soldat din cadrul trupei. Desigur, efectul moral destructiv se resimte cel mai grav în rîndurile unităților asupra cărora se îndreaptă lovitura inamicului. Atacați de forțe copleşitoare, necunoscînd măsurile pe care comandanții lor le pregătesc pentru a le veni în ajutor, soldații din primul eşalon operativ, avînd de înfruntat toate riscurile şi primejdiile luptei corp la corp, cad inevitabil pradă confuziei, derutei şi descurajării.

La fel de puternic, deşi în alt fel, se exercită presiunea asupra comandanților superiori. Oricît de mare încredere ar avea ei în propria lor capacitate de a zădărnici tentativa inamicului şi chiar de a face ca situația să evolueze în favoarea lor, atunci cînd duşmanul preia inițiativa, există totdeauna pericolul ca ceva să iasă prost. Istoria războaielor este plină de exemple cînd o panică bruscă, o neaşteptată schimbare de vreme sau o altă împrejurare neprevăzută au dat peste cap planurile cele mai judicios elaborate, aducînd înfrîngerea în locul victoriei. Ar fi stupid şi fals să pretind că prima săptămînă a ofensivei din Ardeni nu ar fi provocat o stare de tensiune şi îngrijorare în rîndul forțelor aliate, la toate treptele ierarhice. Ar fi la fel de fals însă dacă aş exagera proporțiile şi gravitatea acestui efect.

În război, nici un om cu simț al răspunderii nu scapă vreodată de o anumită tensiune psihică, şi aceasta ajunge la un punct culminant în bătălii de tipul celei inițiate de germani în Ardeni. Dar în cadrul unor forțe armate cu o bună pregătire de luptă, toți ofițerii şi soldații au învățat cum să trăiască sub o asemenea tensiune. Isteria generată de o spaimă excesivă se întîlneşte doar în cazuri excepționale. În astfel de lupte, mai mult ca oricînd, este necesar ca ofițerii cu funcții de înaltă răspundere să dea dovadă de fermitate, calm şi optimism, cu care să sfîşie păienjenişul de rapoarte

contradictorii, de îndoieli şi de nesiguranţă, pentru a profita de orice slăbiciune a inamicului şi a-l înfrînge, repurtînd victoria. Exact aşa au reacţionat comandanţii americani.

La 22 decembrie, în prima fază a bătăliei, am emis unul dintre puţinele mele „Ordine de zi" din timpul războiului, în care spuneam:

„Ieşind din lucrările sale de apărare, inamicul ne oferă poate prilejul de a transforma marele lui joc de noroc în cea mai zdrobitoare înfrîngere a sa. Iată de ce fac apel la fiecare om din rîndurile tuturor aliaţilor de a se ridica acum pînă la culmile curajului, ale hotărîrii şi ale efortului. Fiecare dintre noi să nu aibă decît un singur gînd – acela de a nimici inamicul pe uscat, în văzduh, pretutindeni. Să-l nimicim! Uniţi în această hotărîre şi cu o încredere de nezdruncinat în cauza pentru care luptăm, vom păşi înainte, cu ajutorul lui Dumnezeu, spre măreaţa noastră victorie".

La nord de ruptură, trei armate aliate şi parte dintr-a patra ocupau poziţii pe un mare intrînd, care se întindea, în formă oarecum semicirculară, pe un front de 250 de mile. La extremitatea de nord se afla Grupul de armate 21, al cărui aliniament, orientat spre nord şi est, urma cursul inferior al Rinului şi valea rîului Mosella. Ceva mai la sud era Armata 9 americană, care lupta în direcţia est. Urma apoi acea parte din Armata 1 americană care rămăsese la nord de pătrunderea germană şi care acum era orientată în direcţia sud.

Toate trupele disponibile ale armatelor 1 şi 9 erau actualmente în curs de regrupare, pentru a construi o linie de apărare pe axa est-vest împotriva asaltului inamic. Deocamdată, cele două armate nu puteau oferi nici un fel de rezervă mobilă.

În cadrul Grupului de armate 21 al lui Montgomery exista însă o rezervă disponibilă: Corpul 9 armată britanic, pe atunci în afara primului eşalon operativ şi gata de a interveni pe marea noastră linie semicirculară din nord în orice punct unde ar fi atacat inamicul. Nu mai încăpea îndoială că acel intrînd se transformase într-un singur front, dispunînd de o singură rezervă la care se putea recurge

pentru a sprijini fie armatele britanică şi canadiană, fie armatele 9 şi 1 americane. În zilele de 18 şi 19 decembrie, din cauza pătrunderii germane, fuseseră întrerupte toate comunicațiile normale dintre cartierul general al lui Bradley, în oraşul Luxembourg, şi cartierele generale ale armatelor 9 şi 1. De aceea, lui Bradley îi era cu desăvîrşire imposibil să acorde ofensivei la aripa de sud atenția pe care aş fi dorit-o eu şi să păstreze, concomitent, contactul corespunzător cu trupele din nord, care suportau cele mai puternice lovituri ale naziştilor.

O singură soluție părea să fie aplicabilă acestei situații de ansamblu – şi anume, de a subordona unui unic comandant toate forțele din intrîndul nostru de nord. Singura cale pentru a realiza unitatea necesară era de a numi temporar pe Montgomery la comanda tuturor trupelor din nord şi de a ordona lui Bradley să-şi consacre întreaga atenție situației din sud. Plin de încredere în trăinicia spiritului de muncă colectivă pe care-l instaurasem, nu am ezitat nici o clipă să adopt această soluție. I-am telefonat lui Bradley pentru a-l informa despre hotărîrea luată, apoi l-am chemat pe feldmareşalul Montgomery şi i-am transmis ordinele corespunzătoare.

Tîrziu, în aceeaşi seară, m-a sunat Churchill la telefon, întrebîndu-mă cum se desfăşurau luptele. I-am prezentat în linii mari contramăsurile pe care le luasem şi i-am adus la cunoştință că înființasem un comandament temporar. Primul ministru a subliniat că planul meu va pune imediat rezerva britanică la dispoziția noastră, indiferent de limitele stabilite anterior între zone.

— Vă asigur – a adăugat el – că trupele britanice se vor socoti totdeauna onorate să participe la o bătălie cot la cot cu prietenii lor americani.

Soluția comandamentului unic a dat roade şi, în general, necesitatea ei a fost admisă pe atunci de toată lumea.

Din păcate, după încheierea bătăliei, o conferință de presă ținută de Montgomery, căreia i s-au adăugat o serie de articole scrise de ziarişti acreditați pe lîngă Grupul 21 de armate au stîrnit în rîndul americanilor nefericita impresie

că, prin modul cum intervenise, feldmareşalul îşi atribuia rolul de mîntuitor al trupelor S.U.A. Nu cred că Montgomery voia să dea un asemenea înțeles cuvintelor sale, dar asta nu scădea cu nimic din răul făcut.

Acest incident mi-a pricinuit mai multe frămîntări şi amărăciune decît toate celelalte cazuri similare din cursul războiului. Mă îndoiesc că Montgomery şi-a dat vreodată seama cît de profunde erau resentimentele unora dintre comandanții americani, care, trăgînd concluzia că el îi umilise cu premeditare, nu au întîrziat să-i plătească cu aceeaşi monedă a disprețului şi a desconsiderării. Totuşi, învinuirile şi recriminările reciproce pe care le-a iscat comandamentul temporar se refereau nu la rațiunile militare ale hotărîrii inițiale, ci la interpretările date de americani conferinței de presă a lui Montgomery şi la articolele publicate de corespondenții de război de la cartierul său general. Ce păcat că un astfel de incident a trebuit să întunece satisfacția unanimă provocată de succesul nostru!

Tot atunci, o parte din presa britanică a redeschis vechea problemă a comandamentului unic al forțelor de uscat. Feldmareşalul Montgomery, care îl considera o chestiune de principiu, mi-a propus să intre el însuşi în subordinea lui Bradley, dacă voi fi de acord. Dar şi eu eram împotriva comandamentului unic ca o chestiune de principiu, aşa că i-am respins şi acum propunerea. Pînă şi generalul Marshall mi-a telegrafiat în această problemă la 30 decembrie, scriindu-mi:

„Poate că au ajuns la cunoştința dumitale cîteva articole din anumite ziare londoneze care propun un locțiitor britanic al Comandamentului Suprem pentru toate forțele de uscat aliate, insinuînd, totodată, că ai luat prea multe misiuni asupra dumitale. Am sentimentul că sub nici un cuvînt nu trebuie să faci vreo concesie. Nu plec de la premisa că ai fi avut în gînd o astfel de concesie, vreau doar să fii sigur de poziția dumitale. Faci o treabă excelentă, vezi-ți de ea mai departe şi nu te sinchisi de nimeni“.

În ziua de Anul Nou i-am răspuns:

„Să nu vă temeți că aş reflecta la numirea unui locțiitor

pentru forțele de uscat. După primirea telegramei dumneavoastră, am citit articolele din gazetele britanice la care vă referiți. Un anumit grup de ziare şi corespondenții acestora folosesc dificultățile noastre actuale pentru a pleda în favoarea unei măsuri pe care au dorit-o dintotdeauna, dar care nu are nimic bun într-însa. În cazul de față, ofensiva germană nu s-a desfăşurat la marginea sectorului vreunui grup de armate, ci a lovit exact în centrul unui singur grup. Modificările de urgență survenite în structura comandamentelor – cu alte cuvinte numirea cîte unui om care să răspundă de fiecare flanc – au fost determinate de evoluția situației: inamicul pătrunsese atît de departe, încît Bradley nu mai putea comanda ambele flancuri, iar singurele rezerve disponibile pe flancul de nord erau britanice. În consecință, a trebuit să se instituie cîte un control unic atît la nord, cît şi la sud".

Apărarea oraşului Bastogne nu numai că a fost o spectaculoasă faptă de arme, dar a avut şi o mare influență asupra rezultatului bătăliei. Localitatea se afla pe direcția generală de înaintare a Armatei 5 blindate germane, care avea ordin – aşa cum am aflat ulterior – să lase în urma sa Bastogne dacă va fi apărat, trimițîndu-şi avangărzile mai departe, spre vest, şi apoi spre nord, pentru a se alătura ofensivei principale.

La 17 decembrie, cînd cele două divizii ale Corpului 18 aeropurtat au fost preluate de Bradley şi trimise la Bastogne, nu bănuiam că în acea zonă se va desfăşura o bătălie, ci ştiam doar că oraşul era un excelent nod rutier. Trupele ajunse acolo puteau fi trimise ulterior oriunde găsea de cuviință comandantul local. La 18 decembrie, aceste trupe înaintau spre front, cînd situația a devenit atît de serioasă pe flancul de nord, încît generalul Bradley a schimbat spre stînga direcția de marş a Diviziei 82, aflată în frunte. Divizia 101 şi-a continuat însă drumul spre destinația inițială, Bastogne, de care a început să se apropie în noaptea de 18 decembrie. În acea noapte şi în ziua de 19, în timp ce germanii aveau de-a face cu detaşamente izolate din prima linie de apărare, divizia s-a pregătit de luptă pentru păstrarea oraşului. În dimineața de 19 decembrie, cînd am ținut

consfătuirea de la Verdun, nu ştiam dacă oraşul Bastogne fusese deja înconjurat, dar forța şi direcția de înaintare a trupelor germane în acea zonă dovedeau că încercuirea nu mai putea să întîrzie.

În consecință, Divizia 101 s-a pregătit pentru o apărare circulară. Din acel moment şi pînă ce a fost înlocuită, ea s-a aflat sub permanenta presiune a germanilor, deşi diviziile lor blindate de asalt au depăşit oraşul, pentru a participa la ofensiva în direcția nord-vest.

Pe frontul de nord al acestei ofensive, situația a rămas critică timp de cîteva zile. La 21 decembrie am retras rămăşițele Diviziei 7 blindate şi detaşamentele ei de sprijin de pe pozițiile lor expuse de lîngă St. Vith, unde rezistaseră, în ziua precedentă, la crîncenul asalt al unor forțe de o copleşitoare superioritate numerică. În zilele următoare, pe flancul de nord au continuat să se desfăşoare lupte desperate. De îndată ce a preluat comandamentul, Montgomery a început să organizeze o grupare americană în vederea unei ulterioare contraofensive pe acest flanc.

Misiunea a fost încredințată Corpului 7 armată, sub comanda generalului Collins, dar, timp de cîteva zile, pe măsură ce i se repartizau divizii, ele erau aruncate în luptă, pentru a pune stavilă înaintărilor inamice în punctele critice.

Ciocnirile au continuat să se desfăşoare la această scară pînă în ziua de 26 decembrie şi, conform tuturor datelor aflate în posesiunea noastră, germanii aveau să mai facă cel puțin încă o mare tentativă de a rupe liniile noastre din sectorul de nord.

În sud, Bradley îşi lansase ofensiva în dimineața de 22 decembrie, dar înaintarea s-a făcut foarte încet şi manevrele au fost dificile din cauza troienelor de zăpadă care acopereau şoselele şi cîmpiile. Atacul inițial a fost întreprins de Corpul 3, în compunerea căruia intrau Divizia 4 blindată şi diviziile 80 şi 26. Era genul de luptă pe care generalul Patton nu putea să-l sufere – o deplasare lentă şi trudnică, fără nici o posibilitate de rupere a liniilor inamice. În cursul acțiunii, Patton m-a chemat de cîteva ori la telefon pentru a da glas dezamăgirii pe care i-o pricinuia imposibilitatea de a înainta

mai repede; în cadrul consfătuirii de la Verdun din dimineața de 19 decembrie, el lăsase să se înțeleagă, ba chiar pronosticase că va intra în Bastogne din primul elan. I-am răspuns că, atîta vreme cît va cîştiga teren, mă voi declara pe deplin satisfăcut. Acum făcea exact ceea ce mă aşteptasem să facă şi, deşi ştiam că primele sale lovituri nu întîlniseră în cale decît diviziile de apărare ale Armatei 7 germane, condițiile de teren şi de climă erau atît de vitrege, încît nu puteam conta pe o înaintare mai rapidă.

La 23 decembrie a intervenit unul dintre factorii favorabili nouă – o bruscă şi trecătoare îmbunătățire a vremii în zonele înaintate, ceea ce a permis aviației noastre să se arunce în luptă. Din clipa aceea, cu unele întreruperi datorate relelor condiții atmosferice, colectivul nostru tactic sol-aer, călit în foc, a început să funcționeze din nou, cu obişnuita-i eficacitate. Aviația aliată a bombardat puncte nevralgice din rețeaua de comunicații a germanilor, a atacat coloane mărşăluind pe şosele, a cercetat şi ne-a raportat toate mişcările semnificative de trupe ale inamicului. Prizonierii capturați ulterior se plîngeau regulat şi cu multă vehemență de eşecul pe care-l înregistrase „Luftwaffe“ şi de teroarea şi distrugerile pe care le provocau forțele aeriene aliate.

În cele din urmă, la 26 decembrie, Patton a reuşit să strecoare o coloană mică în Bastogne, care a trecut însă printr-un coridor atît de strîmt de pe flancul stîng, încît nu a realizat decît a legătură precară cu trupele asediate de acolo. De-abia după acea dată s-au desfăşurat luptele cu adevărat grele din jurul oraşului, la care au participat atît forțele din Bastogne, cît şi cele care le veneau în ajutor.

Intenționasem să mă duc la Montgomery în ziua de 23 decembrie, dar în spatele frontului deplasările pe calea aerului nu erau încă recomandabile, iar cele pe şosea se făceau greu şi fără siguranță. Ar fi fost imprudent din partea mea să plec de la cartierul general într-o călătorie care putea să dureze cîteva zile. Din fericire, transmisiunile radio şi telefonice cu feldmareşalul şi cu Bradley rămăseseră satisfăcătoare, aşa că am putut să mă mențin într-un contact

strîns cu evoluția situației. Totuşi, m-am hotărît să dau o fugă cu trenul, peste noapte, la Bruxelles, pentru a mă întîlni cu Montgomery, urmînd să mă înapoiez imediat după încheierea consfătuirii. Dar garnitura pe care trebuia să o iau a fost bombardată de germani în noaptea de 26 decembrie şi o alta a fost încropită la iuțeală, permițîndu-mi să plec în ziua de 27 decembrie.

Călătoria s-a complicat şi mai mult din cauza extraordinarelor temeri ale serviciului de securitate, care era convins că prin regiune circulau asasini trimişi de inamic cu misiunea de a ne ucide pe Montgomery, pe Bradley şi pe mine, poate şi pe alții. Faptul m-a uimit, căci de cîteva luni cutreieram Franța în maşină, fără a beneficia de altă protecție decît cea furnizată de o ordonanță şi un aghiotant, care călătoreau de obicei în automobil cu mine. Vestea mi-a adus-o, la 20 decembrie, un foarte agitat colonel american, care era sigur că deținea dovezi complete şi pozitive despre existența unui astfel de complot. El mi l-a descris în cele mai mici detalii şi concluziile sale au fost coroborate de alți membri ai serviciului de securitate. Nu am luat în seamă teoria asasinatului, dar am acceptat să-mi mut domiciliul mai aproape de cartierul general. Pînă atunci locuisem la Saint Germain, într-o casă pe care înainte o ocupase von Rundstedt. Eram convins că inamicul avea prea multă nevoie de oameni pentru a-i lăsa să vagabondeze într-o zonă întinsă, în căutarea victimelor desemnate, printre care nici o persoană nu era de neînlocuit. M-a iritat insistența cu care serviciul de securitate îmi cerea să pun limite precise libertății mele de mişcare, dar am constatat că, dacă nu mă conformam în mod rezonabil acestei recomandări, singurul rezultat era că se foloseau şi mai mulți oameni în cadrul măsurilor de pază.

În consecință, am promis că nu voi pleca de la cartierul general decît atunci cînd va fi necesar, cu condiția ca detaşamentele de protecție să fie reduse la minimum, astfel încît soldații să fie trimişi pe front, în loc să se țină scai după mine. Mi s-a făgăduit că perioada de vigilență va lua sfîrşit la 23 decembrie. La 27 decembrie însă, cînd am plecat la

Bruxelles, m-am trezit cu gara forfotind de membri ai poliției militare şi de santinele înarmate. I-am luat la rost pe ofițerii din serviciul de securitate pentru modul cum foloseau oamenii, dar ei m-au asigurat că nu aduseseră în gară decît pe cei care erau în mod normal de gardă prin împrejurimi. După plecarea trenului însă am descoperit că mă însoțea o grupă de soldați; la fiecare oprire – şi opririle surveneau frecvent, din cauza dificultăților pricinuite de gheață şi de troienele de zăpadă –, aceşti ostaşi săreau din tren şi luau poziție de alarmă, pentru a ne proteja.

Am arătat ofițerului inferior care comanda grupa că ar fi fost o adevărată minune ca vreun ambițios asasin german să poată stabili dinainte că va da peste victima sa în perspectivă într-un vagon al unui anume tren, la un anume moment, într-un anume colțişor din Europa. I-am ordonat să nu-şi mai dea jos oamenii, pentru a nu-i mai expune la gerul aspru de afară. Ofițerul s-a declarat de acord în principiu, dar într-atît îl impresionase strictețea ordinelor primite, încît mă îndoiesc că am reuşit să scutesc vreunul dintre soldați de inutila şi neserioasa activitate pe care trebuia să o depună*.

Abia pe la amiaza zilei de 28 decembrie am luat contact cu Montgomery. Şoselele fiind impracticabile, transportul auto devenise imposibil şi trenul nostru a trebuit să meargă pe o linie secundară, lungă şi ocolită, pînă la Hasselt, unde m-am întîlnit cu Montgomery. El mi-a dat amănunte cu privire la recentele lovituri germane împotriva aliniamentului nostru de nord, mi-a arătat poziția rezervei sale generale şi mi-a declarat că începuse din nou să regrupeze corpul de armată al lui Collins, cu care voia să înceapă ofensiva aliată de pe flancul de nord, avînd ca direcție generală oraşul Houffalize.

La acea dată nu dispuneam de informații care să indice

---

* Documente din arhivele naziste, ieşite la iveală după apariția *Cruciadei în Europa*, au dovedit că măsurile de precauție pe care le ironizează Eisenhower erau pe deplin întemeiate: asasinarea înalților comandanți aliați se înscria printre principalele obiective ale unei ample operații hitleriste de diversiune, pusă sub comanda faimosului maior SS Otto Skorzeny. – *Nota trad.*

categoric intenția inamicului de a pune capăt ofensivei sale din nord. Bizuindu-se pe informațiile aflate în posesiunea sa – informații corecte în momentul primirii lor –, Montgomery era sigur că germanii aveau de gînd să mai declanşeze cel puțin încă o ofensivă de mare anvergură împotriva flancului nostru de nord. Neîndoindu-se că o va respinge, el voia ca rezerva să fie gata de a porni în urmărirea germanilor în retragere. Bineînțeles, planul prevedea să se profite de cele mai bune condiții pentru inițierea marii contralovituri, singura dificultate fiind că fixarea datei ei depindea de acțiunea inamicului. Am discutat cu Montgomery posibilitatea ca naziştii să nu mai atace din nou în nord, dar, după părerea lui, perspectiva unei lovituri era practic o certitudine. Dacă, totuşi, inamicul nu-şi va relua asaltul, mi-a spus că va folosi răgazul pentru a-şi reorganiza trupele, a le dota din nou cu tehnică de luptă şi a le împrospăta. Deocamdată, prima lui misiune era de a se asigura de integritatea liniilor noastre din nord. Germanii se aflau încă departe de orice regiune în care ne-ar fi putut provoca daune grave şi nu aveam nimic de care să ne temem, în afara unei rupturi efective, realizată de trupe inamice proaspete aduse pe acest front.

Am căzut de acord că cel mai bun lucru în actuala situație era să întărim frontul, să reorganizăm unitățile şi să ne pregătim pe deplin pentru declanşarea unei puternice contralovituri, între timp fiind oricînd gata să respingem orice atac german. Am convenit, de asemenea, că, dacă inamicul nu va lansa nici un astfel de atac, Montgomery să-şi înceapă contraofensiva în ziua de 3 ianuarie 1945.

Pînă la urmă, nu a mai avut loc nici o acțiune a germanilor, din cauza unei modificări în planurile lor, ducînd la concentrarea de trupe în zona Bastogne. Trupele aliate de pe flancul de nord au folosit răgazul în avantajul lor şi în dimineața de 3 ianuarie au trecut la ofensivă, potrivit planului adoptat la 28 decembrie.

La 29 decembrie m-am înapoiat la cartierul meu general. Cei din serviciul de securitate începuseră, în sfîrşit, să admită că exageraseră în teama lor de asasinatele proiectate.

Deşi continuau să mă înconjure cu măsuri de pază mai severe decît cele utilizate înainte de declanşarea ofensivei, acum puteam măcar să plec de la cartierul general fără a fi însoţit de un întreg pluton de poliţie militară, îmbarcat în jeepuri şi maşini de cercetare.

La 26 decembrie, Patton stabilise un firav contact cu trupele din Bastogne, pe cînd la nord tocmai respinsesem un foarte violent atac al germanilor, care s-a dovedit a fi ultima lor acţiune majoră pe acest flanc. Între timp, forţele aliate din Bastogne stăteau ca un ghimpe puternic în coasta Înaltului Comandament German. Atîta vreme cît oraşul se afla în mîinile noastre, coridorul inamic spre vest se reducea la o trecătoare îngustă, mărginită la sud de Bastogne şi la nord de Stavelot. De-a lungul ei, în direcţia est-vest se găsea o singură şosea demnă de acest nume. La 26 decembrie, inamicul a început să concentreze forţe puternice pentru o ofensivă împotriva regiunii Bastogne, transferînd acolo trupe de pe frontul de nord şi aducînd altele din zona interioară.

Între timp însă adusesem şi noi Divizia 11 blindată şi dislocasem pe continent Divizia 17 aeropurtată din Anglia. Cele două unităţi împreună cu Divizia 87 au ocupat poziţii în apropiere de Meusa, aşteptînd să ne hotărîm unde urmau să fie folosite în modul cel mai eficient. Ţinînd seama de necurmatele lovituri ale germanilor pe flancul de nord între 20 şi 26 decembrie, se părea că noile noastre formaţii ar fi dat cel mai bun randament pe acest flanc. Dar în ziua de 27 decembrie a devenit evident că inamicul îşi îndrepta lovitura principală împotriva oraşului Bastogne, aşa că la 28 decembrie am pus cele trei unităţi la dispoziţia lui Bradley. Diviziile 11 şi 87 au fost trimise în sprijinul flancului stîng al lui Patton, imediat la vest de Bastogne, dar drumurile îngheţate şi întroienite ridicau asemenea dificultăţi, încît noile trupe nu prea au realizat mare lucru. La sfîrşitul lunii, Corpul 8 armată al lui Middleton s-a refăcut şi a reintrat în luptă, participînd la ofensiva spre nord, în direcţia Bastogne. La rîndul său, inamicul nu a încetat să asalteze această regiune dinspre nord, pînă în noaptea de 3 ianuarie.

În cursul luptelor din decembrie nu am întrerupt nici o

clipă elaborarea de planuri pentru reluarea ofensivei generale. La 31 decembrie am trimis lui Montgomery şi lui Bradley un plan în linii mari al operațiilor noastre pînă la Rin, pe tot frontul de la Bonn spre nord.

Spre sfîrşitul bătăliei Ardenilor, germanii au început să lanseze atacuri de diversiune în Alsacia. Efectivele angajate în luptă nu erau mari, dar situația trebuia urmărită cu atenție, deoarece descompletasem liniile noastre din acea regiune. I-am ordonat lui Devers să nu permită, sub nici un motiv, izolarea şi încercuirea vreuneia dintre unitățile sale mai mari.

Securitatea Strasbourgului continua să-i preocupe pe francezi. La 3 ianuarie, de Gaulle a sosit la cartierul meu general. I-am prezentat situația şi el s-a declarat de acord că planul meu de a salva trupele din acea regiune era justificat din punct de vedere militar. De Gaulle a insistat însă asupra faptului că, încă de pe timpul războiului din 1870, Strasbourgul devenise un simbol pentru poporul francez. După părerea lui, o pierdere, chiar temporară, a oraşului va duce la o totală demoralizare a Franței, poate chiar la o revoltă fățişă. Tratînd problema cu o deosebită seriozitate, de Gaulle mi-a spus că, în caz extrem, ar prefera să apere Strasbourgul cu toate forțele franceze, luîndu-şi pînă şi riscul de a le pierde cu desăvîrşire, decît să cedeze oraşul fără luptă. El mi-a adus o scrisoare în care declara că se va vedea nevoit să acționeze în mod independent dacă nu voi ordona apărarea pînă la capăt a Strasbourgului. I-am atras atenția că trupele sale nu vor căpăta muniție, materiale şi alimente dacă nu vor asculta de ordinele mele şi am subliniat că o asemenea situație nu s-ar fi ivit dacă francezii ar fi lichidat punga de la Colmar.

La prima vedere, argumentele lui de Gaulle păreau să pornească de la considerente politice întemeiate mai curînd pe sentimente decît pe logică şi pe bun-simț. Totuşi, pentru mine, problema îmbrăca un aspect militar, din cauza repercusiunilor posibile asupra căilor noastre de comunicație şi de asigurare materială, care străbăteau Franța de la un capăt la celălalt, din două direcții. Dacă pe traseul lor s-ar fi

ivit neliniște, tulburări sau răscoale, consecința pentru noi ar fi fost înfrîngerea pe front. În plus, întîlnirea mea cu de Gaulle avea loc după ce criza din Ardeni fusese complet rezolvată. Acum trecusem la ofensivă în interiorul intrîndului, şi nu pentru a preveni un dezastru, ci pentru a da un caracter şi mai decisiv victoriei noastre voiam să trimit în sectorul lui Bradley toate trupele de care mă puteam dispensa în alte părți ale frontului. Din aceste motive, am hotărît să modific ordinele date lui Devers. I-am spus generalului de Gaulle că voi trimite instrucțiuni comandantului Grupului de armate 6 să se retragă numai din ieşindurile de la flancul de nord al aliniamentului său şi să ia măsuri, în centru, pentru a păstra ferm Strasbourgul. De asemenea, am promis că nu voi mai scoate trupe din compunerea acestui grup de armată. Aceste modificări au produs o mare satisfacție lui de Gaulle, care a plecat bine dispus, declarînd că avea o încredere fără margini în competența mea militară.

Din întîmplare, la cartierul meu general se afla tot atunci Winston Churchill, care venise într-o vizită. El a asistat la convorbirea noastră fără să rostească un cuvînt, dar, după plecarea lui de Gaulle, a observat pe un ton calm:

— Ai făcut lucrul cel mai înțelept şi mai nimerit.

În cursul luptelor care au urmat, „Luftwaffe“ a încercat să opereze mai intens ca oricînd de la începutul campaniei. La 1 ianuarie, aviația germană a lansat împotriva noastră cel mai violent atac din ultimele luni, principalele sale obiective fiind aerodromurile aliate, îndeosebi cele din apropierea intrîndului şi de la nord de el. În acea zi, inamicul ne-a distrus numeroase avioane, în majoritatea lor la sol. Reacția propriilor noastre avioane de vînătoare a fost promptă şi, deşi am suferit pierderi severe şi, în parte, inutile, naziştii au plătit succesul lor cu o jumătate din forțele cu care atacaseră.

Peste două zile, la 3 ianuarie, Armata 1 americană, avînd în avangardă Corpul 7, a dezlănțuit ofensiva pe flancul de nord şi orice pericol al marii pătrunderi germane a dispărut. Începînd din acea clipă nu s-a mai pus decît o singură

întrebare: vom reuşi noi oare să înaintăm suficient prin lucrările de apărare ale inamicului şi prin nămeții Ardenilor pentru a captura sau lichida o parte însemnată a forțelor sale?

Ofensiva noastră a continuat de pe ambele flancuri în direcția Houffalize, unde cele două armate au făcut joncțiunea la 16 ianuarie. Înaintarea se desfăşurase însă atît de încet şi inamicul rezistase cu atîta înverşunare, încît majoritatea trupelor germane, situate la vest de inelul care se închidea, reuşiseră să se replieze. După întîlnirea la Houffalize, ambele armate au atacat în direcția generală est, pentru a-i respinge pe naziști dincolo de aliniamentul lor inițial. Armata 1 a reintrat acum sub comanda generalului Bradley. Am repartizat temporar Armata 9 a S.U.A., de pe flancul stîng al forțelor americane, Grupului de armate 21, pe baza unui plan pe care îl elaboram pentru forțarea cursului Roerului şi pentru o operație convergentă în sectorul de nord, menită să împiedice inamicul să treacă Rinul. Speram să lansez asaltul în jur de 8-10 februarie şi, dat fiind că forțele lui Montgomery ocupau încă un dispozitiv mai puțin avansat, în vecinătatea Anversului, singura cale prin care puteam oferi cele două armate necesare operației era de a utiliza Armata 9 americană.

„Bătălia Ardenilor“ s-a soldat cu pierderi considerabile de ambele părți. Comandanții din primul eşalon operativ au estimat că, în luna care se încheiase la 16 ianuarie, inamicul înregistrase 120 000 de oameni scoşi din luptă. Ținînd seama că, după război, comandanții germani au recunoscut că totalul pierderilor lor se ridicase la aproximativ 90 000, rezultă că evaluările noastre fuseseră destul de precise. În afara pierderilor de personal, inamicul înregistrase un mare număr de tancuri, tunuri de asalt, avioane şi vehicule de transport distruse sau avariate. Pe atunci, calculele noastre arătau că totalul lor atingea 600 de tancuri şi tunuri de asalt, 1 600 de avioane şi 6 000 de alte vehicule. În „bătălia Ardenilor“, trupele noastre de uscat au utilizat pentru prima oară în luptă noul „focos de proximitate“, o invenție care a făcut să crească enorm eficacitatea artileriei aliate.

Pierderile noastre erau şi ele ridicate, cel mai mult avînd de suferit Divizia 106 infanterie. Ocupînd poziţii expuse, ea nu numai că a fost angajată de la început în luptă, dar mulţi dintre oamenii săi au fost izolaţi şi capturaţi. Divizia 28 s-a aflat, de asemenea, în situaţii dificile, iar Divizia 7 blindată a înregistrat pierderi serioase ca urmare a bravurii sale în apărarea oraşului St. Vith. Conform calculelor noastre, pierderile aliate ajungeau la un total de 77 000 de oameni, dintre care aproximativ 8 000 morţi, 48 000 răniţi şi 21 000 prizonieri sau dispăruţi. Pierdusem, de asemenea, 733 de tancuri şi mijloace antitanc.

Ofensiva proiectată pe 8-10 februarie avea să fie doar prima dintr-o serie de lovituri prin intermediul cărora intenţionam să desăvîrşim lichidarea trupelor germane aflate la vest de Rin. Voiam să trec la ofensiva generală cît mai curînd cu putinţă, deoarece eram convins că inamicul îşi aruncase în „bătălia intrîndului" toate rezervele care îi mai rămăseseră. De acum înainte contam pe o rezistenţă mult mai slabă, din cauza pierderilor suferite de germani, ca şi din cauza profundei demoralizări care eram convins că va cuprinde trupele lor. În plus – şi faptul era foarte important – ruşii declanşaseră la 12 ianuarie puternica şi îndelung aşteptata lor ofensivă de iarnă*. Încă de pe acum, rapoartele

---

* „Aşteptarea" nu fusese deloc îndelungată. Iată ce ne spune, în această privinţă, mareşalul G.K. Jukov („Amintiri şi reflecţii", Editura militară, 1970, pp. 809-810), relatîndu-ne una din întîlnirile sale postbelice cu Eisenhower:

„Mă interesa mult contraofensiva germană din Ardeni, de la sfîrşitul anului 1944, şi acţiunile defensive ale trupelor aliate în acest raion. Trebuie spus că Eisenhower şi însoţitorii săi nu au manifestat prea multă dorinţă de a se angaja în discuţii pe această temă. Din zgîrcitele lor relatări rezulta totuşi că lovitura executată de trupele germane în Ardeni a constituit o surpriză pentru statul major al Înaltului comandament aliat şi pentru comandamentul Grupului 12 de armate al generalului Bradley.

Înaltul comandament aliat a avut mari temeri cu privire la acţiunile pe care le va întreprinde inamicul în continuare în Ardeni. Temerile acestea erau împărtăşite întru totul de Churchill, care la 6 ianuarie 1945 i-a adresat o scrisoare personală lui Stalin. El îl informă că în Apus se desfăşoară lupte foarte grele şi că situaţia aliaţilor a devenit alarmantă,

arătau că sovieticii înaintau repede şi era evident că, cu cît vom ataca mai prompt, cu atît vom fi mai siguri că inamicul nu se va putea organiza din nou pe frontul de vest în tentativa de a evita înfrîngerea.

Capitolul al XIX-lea

Trecerea Rinului

În tot cursul „bătăliei intrîndului“, noi am continuat să

---

ca urmare a pierderii inițiativei.

Acordînd o mare importanță reacției rapide a Uniunii Sovietice la această comunicare, Churchill şi Eisenhower au trimis această scrisoare la Moscova prin mareşalul principal al aviației, Tedder. În cazul în care, aşa cum sperau Churchill şi Eisenhower, guvernul sovietic era de acord ca trupele sovietice să treacă cît mai repede la ofensivă, Hitler ar fi fost nevoit să-şi îndepărteze trupele de şoc de pe frontul occidental şi să le transfere în est.

După cum se ştie, credincios obligațiilor sale de aliat, guvernul sovietic a declanşat după numai o săptămînă o ofensivă grandioasă pe tot frontul, care a zdruncinat din temelii apărarea trupelor germane pe toate direcțiile strategice şi le-a obligat să se retragă, suferind pierderi colosale, pe Oder, Neisse, Moravská Ostrava, să cedeze Viena şi partea de sud-est a Austriei.

Referindu-se la această ofensivă, Eisenhower a spus:

— Pentru noi a fost o ofensivă mult aşteptată. Am răsuflat uşurați mai ales după ce am primit comunicarea că ofensiva se dezvoltă cu mult succes. Eram siguri că acum nemții nu-şi vor mai putea întări frontul occidental.

Din păcate, după declanşarea «războiului rece», şi mai ales după ce generalii germani rămaşi teferi au început să inunde piața cu memoriile lor, aprecierile obiective de acest gen, făcute în perioada imediat postbelică, au fost în mod evident deformate. Propagandiştii peste măsură de zeloşi din tabăra antisovietică ajung chiar pînă acolo încît să afirme că nu Armata Sovietică i-a ajutat pe americani în bătăliile lor din Ardeni, ci americanii mai că au salvat Armata Sovietică“. – *Nota trad.*

întocmim planuri pentru ultimele lovituri ofensive, pe care, odată declanşate, intenționam să le continuăm fără încetare pînă la zdrobirea Germaniei. Planul operativ prevedea trei faze generale, începînd cu o serie de acțiuni pe întregul front menite să distrugă unitățile germane de la vest de Rin. Stadiul următor consta din forțarea acestui fluviu şi cucerirea unor importante capete de pod. În sfîrşit, ne rămîneau de efectuat ultimele înaintări, care eram siguri că ne vor duce pînă în inima Germaniei, unde vom anihila ceea ce-i mai rămînea acesteia ca posibilitate de rezistență.

Ştiam că, în cursul acestei ultime înaintări, vom întîlni pe undeva unități ale Armatei Roşii venind dinspre est, aşa că acum devenise important să realizăm o coordonare mai strînsă cu activitatea sovieticilor. În campaniile precedente, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore ne ținuse la curent cu intențiile generale ale trupelor sovietice, ceea ce era suficient pentru coordonarea dintre cele două forțe de la extremitățile Europei atîta vreme cît zonele lor de operații erau despărțite prin distanțe mari. Acum însă sosise momentul să facem schimb de informații cu privire la obiectivele şi încadrarea în timp a acțiunilor prevăzute în planuri.

Cu aprobarea Comitetului Unificat al Şefilor de StateMajore, am trimis, la începutul lunii ianuarie 1945, pe mareşalul aerului Tedder la Moscova pentru a realiza acordurile necesare acestei coordonări. Îl însoțeau generalul-maior Harold R. Bull şi generalul de brigadă T.J. Betts, doi ofițeri capabili din statul-major SHAEF. Îl autorizasem pe Tedder să furnizeze autorităților militare sovietice toate datele referitoare la planurile noastre pentru sfîrşitul iernii şi primăvară, urmînd ca el să obțină informații similare privind proiectele ruşilor.

Aflasem deja că sovieticii aveau intenția să lanseze curînd o ofensivă spre vest, de pe pozițiile din jurul Varşoviei, pe Vistula. Ştiam că ei efectuaseră concentrări în acest scop încă de la 1 ianuarie, dar că, din cauza condițiilor de teren şi, îndeosebi, din cauza perdelelor dese de ceață şi nori, care împiedicau activitatea aeriană, îşi amînaseră lovitura în

aşteptarea unei îmbunătăţiri a vremii. Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore ne-a adus însă la cunoştinţă că, chiar în eventualitatea că nu va surveni o ameliorare a condiţiilor, sovieticii vor declanşa ofensiva nu mai tîrziu de 15 ianuarie. Ea a început la 12 ianuarie, obţinînd succese remarcabile.

Mareşalul aerului Tedder şi însoţitorii săi au sosit la Moscova imediat după angajarea acestei operaţii. Generalissimul Stalin şi autorităţile militare sovietice i-au primit cu cea mai deplină cordialitate şi cele două părţi au făcut un schimb complet şi amănunţit de informaţii în legătură cu planurile de viitor. Generalissimul a comunicat trimişilor noştri că, chiar dacă ofensivele în curs nu vor reuşi să-şi atingă obiectivele stabilite, ruşii vor continua să efectueze o serie de operaţii care, în cel mai rău caz, îi vor împiedica măcar pe nazişti să retragă forţe de pe frontul de est pentru a-şi întări dispozitivul din vest.

Un alt rezultat al acestui prim efort de coordonare s-a materializat în autorizaţia pe care mi-a acordat-o Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore de a comunica direct cu Moscova în probleme de natură exclusiv militară. Într-o fază ulterioară a campaniei, Churchill a contestat cu energie interpretarea dată de mine acestei autorizaţii, dificultatea decurgînd din străvechiul adevăr că activităţile politice şi militare nu se pot separa niciodată cu totul.

În războiul modern, necesitatea coordonării între două forţe aliate care înaintează spre un centru comun este cu mult mai acută decît în zilele cînd lupta, exclusiv terestră, se mărginea la o fîşie îngustă de teritoriu, delimitată de raza de tragere a armelor de infanterie şi a tunurilor de campanie. Astăzi, avioanele de vînătoare-bombardament, care sprijină o armată în ofensivă, trec mereu dincolo de liniile inamicului, ajungînd uneori pînă la sute de mile în spatele frontului său, cu scopul de a găsi şi distruge diferite cartiere generale, depozite şi poduri, precum şi de a ataca unităţile de rezervă. Cu mult înainte ca cele două forţe aliate să stabilească ele înseşi contactul se ridică delicata problemă a coordonării, pentru a preveni accidente şi neînţelegeri cu urmări grave între armate care luptă pentru aceeaşi cauză, dar la distanţă

una de cealaltă.

Pe cîmpul de luptă nu este niciodată uşor să deosebeşti prietenul de duşman. În războiul de secesiune american, unde una din tabere avea uniforme albastre şi cealaltă cenuşii, nu o dată s-au produs ciocniri violente între unităţi ale aceleiaşi armate. În războiul de astăzi, cînd toate uniformele sînt concepute în ideea de a se contopi cu peisajul, cînd nu se mai întîlnesc niciodată formaţiile de masă ale secolului al XIX-lea şi cînd viteza avioanelor şi a vehiculelor nu mai lasă observatorilor decît o clipă fugară înainte de a indica acţiuni hotărîtoare, problema devine greu de soluţionat. Aceste aspecte cereau o atenţie din ce în ce mai trează, pe măsură ce înaintarea noastră continua. Dar în ianuarie 1945 aveam, în primul rînd, nevoie să cunoaştem data şi direcţia viitoarei ofensive sovietice şi să punem bazele unei cooperări ulterioare pe cîmpul de luptă.

La începutul anului 1945, consecinţele campaniei noastre aeriene deveneau catastrofale pentru economia germană. Marile noastre cîştiguri de teren reuşiseră să deregleze sistemul de alarmă şi apărare antiaeriană al inamicului şi să aducă în mîinile noastre numeroase centre – mai ales porturile Europei occidentale folosite drept baze de submarine – care abătuseră pînă atunci multe dintre escadrilele noastre de la obiectivele situate în inima Germaniei. Bombardierele strategice aliate beneficiau acum de un alt avantaj – o mai bună protecţie din partea avioanelor de vînătoare care le însoţeau. Formaţii de vînătoare au putut staţiona pe aerodromuri înaintate din apropierea Rinului, aşa că, în ciuda razei lor relativ mici de acţiune, au fost în stare să opereze deasupra mai oricărui obiectiv de pe teritoriul Axei.

Forţele noastre aeriene înregistraseră între timp un remarcabil succes în distrugerea rezervelor de petrol ale Germaniei. De luni de zile, resursele de carburanţi ale inamicului formau unul dintre principalele obiective ale bombardamentelor strategice şi, pe măsură ce se cumulau efectele ofensivei, se agrava şi criza permanentă de care sufereau transporturile şi efortul de război nazist, în toate

stadiile sale. Această criză avea o considerabilă influență asupra luptelor terestre, căci germanilor le venea din ce în ce mai greu să transfere trupe de rezervă şi materiale de pe un front pe altul, iar unitățile lor din toate sectoarele se loveau permanent de lipsa de carburanți pentru vehicule. Efectele erau resimțite şi de „Luftwaffe“, unde aceleaşi deficiențe au dus la o scurtare marcată a perioadei de instruire a noilor piloți.

În cursul lungilor lupte de iarnă, serviciile noastre de informații au început să ne aducă veşti îngrijorătoare despre marile progrese realizate de germani în construirea avioanelor cu reacție. După părerea comandanților forțelor noastre aeriene, dacă izbutea să trimită în văzduh asemenea avioane într-un număr masiv, inamicul va începe în scurt timp să provoace pierderi insuportabile bombardierelor aliate care operau deasupra Germaniei. În Statele Unite şi Marea Britanie, punerea la punct a tehnicii de zbor cu reacție făcea, de asemenea, paşi înainte, dar nu ajunsesem suficient de departe pentru a conta pe escadrile formate din astfel de avioane în campania de primăvară.

Singura soluție posibilă pentru noi era de a ne strădui ca, prin intermediul bombardamentelor, să întîrziem producția germană a noii arme. Echipajele noastre ştiau că avioanele cu reacție au nevoie de piste deosebit de lungi, aşa că, ori de cîte ori dădeau peste un aerodrom german cu o asemenea pistă, îl supuneau unor bombardamente intermitente, dar repetate. În plus, formațiile aliate cercetau cu atenție fiecare zonă în care presupuneam că se construiau noile aparate. Aceasta a însemnat o oarecare deviere de la misiunea de a distruge rezervele de petrol germane, dar în ianuarie 1945 efectivele şi randamentul forțelor noastre aeriene ajunseseră la un nivel atît de ridicat, încît ne-am putut permite o astfel de abatere fără a afecta pe plan material obiectivul principal. Bombardamentele întreprinse de noi împotriva uzinelor unde se fabricau avioane cu reacție au dat rezultate cel puțin parțiale, deoarece germanii nu au reuşit niciodată să le folosească în număr suficient pentru a provoca daune materiale.

Serviciile de informații aliate strîngeau date referitoare la toate aceste probleme, prezentîndu-mi zilnic calculele şi concluziile lor. Ele scoteau în relief dificultățile crescînde ale maşinii de război inamice şi coroborau părerea mea şi a colaboratorilor mei că încă o campanie de anvergură, purtată cu energie, pe un front larg, va da lovitura de moarte Germaniei hitleriste.

Planul meu s-a lovit însă de o puternică şi – pentru mine – surprinzătoare împotrivire din partea unora dintre autoritățile militare superioare ale Angliei.

Raporturile pe care le întreținea Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore din S.U.A. cu comandanții de pe cîmpul de luptă difereau sensibil de cele existente între treptele ierarhice corespunzătoare ale Marii Britanii. Doctrina americană a preconizat dintotdeauna să i se dea comandantului unui teatru de război o misiune, să i se pună la dispoziție un anumit număr de trupe şi apoi să se intervină cît mai puțin în modul cum îşi îndeplineşte planurile. Teza este, mai întîi, că omul de la fața locului cunoaşte mai bine situația tactică decît cineva aflat la cîteva mii de mile depărtare de front şi în al doilea rînd că, dacă rezultatele obținute de comandant devin nesatisfăcătoare, procedeul cel mai indicat nu este de a-l sfătui, admonesta sau hărțui, ci de a-l înlocui cu alt comandant.

Dimpotrivă, şefii de stat-major de la Londra au păstrat, de-a lungul întregului război, cel mai strîns contact cu comandanții din subordinea lor, insistînd să fie permanent ținuți la curent cu detalii despre efective, planuri şi situații. Poate că acest obicei se întemeia pe considerente judicioase, pe care le ignoram. Pe mine însă, crescut în tradiția forțelor armate americane, mă şoca ori de cîte ori constatam că şefii de stat-major britanici puneau regulat comandanților lor de pe front întrebări în legătură cu planurile tactice. De exemplu, un comandant britanic trebuia să trimită Londrei un raport zilnic, cuprinzînd toate datele mărunte care în cadrul forțelor S.U.A. nu ar fi ajuns decît în mod excepțional mai sus de statul-major local al unei armate.

În cel de-al doilea război mondial am practicat sistemul

de a expedia Washingtonului şi Londrei scurte rapoarte zilnice asupra situației, denumite *Cositintreps* (*Combined situation and intelligence reports* = rapoarte mixte asupra situației şi a datelor obținute de serviciile de informații).

În ianuarie 1945, cînd am terminat de redactat planul final, prietenul meu feldmareşalul Brooke mi-a prezentat – în mod neoficial, dar cu multă gravitate – obiecții serioase împotriva a ceea ce denumea „dispersarea planificată" a forțelor noastre. El susținea că nu vom dispune niciodată de suficiente efective pentru a declanşa mai mult decît o singură ofensivă de mare amploare peste Rin. În consecință, spunea Brooke, pentru a ne asigura efectivele necesare unei astfel de ofensive, trebuia, potrivit situației de atunci, să trecem la apărare în toate celelalte sectoare ale frontului.

În purtarea unui război, dispersarea forțelor constituie una dintre cele mai mari crime, dar, aşa cum se întîmplă cu toate celelalte generalități, aplicarea corespunzătoare a adevărului este cu mult mai importantă decît simpla cunoaştere a existenței sale.

În situația în care ne găseam în ianuarie, germanii beneficiau de uriaşul avantaj al lucrărilor de apărare din linia Siegfried, începînd cu bazinul Saarului şi în zona situată la nord de acesta. Îngăduindu-le să se adăpostească în complicatul sistem de fortificații, le dădeam posibilități sporite de a apăra, cu forțe relativ slabe, porțiuni întinse din lungul lor aliniament şi de a se concentra în puncte alese cu grijă, pentru a declanşa acțiuni de hărțuire. Aceasta însemna că o bună parte din forțele aliate ar fi rămas imobilizate în apărare, singurul sector în ofensivă fiind cel de la nord de bazinul Ruhrului. În această unică zonă de înaintare însă nu puteam asigura material mai mult de 35 de divizii.

În schimb, dacă mai întîi lichidam trupele germane de la vest de Rin printr-o succesiune de operații masive şi concentrate, dobîndeam, pe toată lungimea marelui front, o linie de apărare la fel de greu de rupt ca şi cea a inamicului. Am calculat că, dacă ocupam malul de vest al Rinului, puteam trimite 75 de divizii întărite împotriva naziştilor, în cadrul unor mari ofensive convergente, pe cînd, dacă le

permiteam să rămînă în lucrările liniei Siegfried, la sud de Ruhr, trebuia să ne limităm, aşa cum am văzut, la o singură ofensivă, întreprinsă cu aproximativ 35 de divizii.

Un al doilea avantaj al planului nostru îl reprezenta diminuarea forţelor germane cu care aveam să ne ciocnim mai tîrziu, la punctele de forţare a trecerii Rinului. În plus, efectul unei ofensive convergente sporeşte atunci cînd o susţine o aviaţie de proporţiile celei pe care o aveam în Europa în primele luni ale anului 1945. Cu ajutorul ei puteam împiedica inamicul să-şi deplaseze trupele încoace şi încolo, după bunul lui plac, împotriva uneia sau alteia dintre coloanele noastre în ofensivă. Aveam, de asemenea, posibilitatea de a utiliza, în orice clipă, întreaga noastră forţă aeriană, pentru a ne sprijini înaintarea în orice sector doream.

Am explicat pe larg feldmareşalului Brooke că, departe de a dispersa efortul, îmi duceam campania în aşa fel încît, atunci cînd vom fi gata să ne angajăm de cealaltă parte a Rinului în ofensiva finală pe teritoriul Germaniei, să putem lovi cu o forţă închegată şi gigantică, pentru a provoca rapida prăbuşire a inamicului. Atingînd cursul Rinului pe toată lungimea sa, beneficiam de avantajul hotărîtor de a spori considerabil proporţia de trupe aliate capabile de a fi utilizate în scopuri ofensive.

Brooke nu s-a lăsat convins pe deplin. Dînd de înţeles că planurile mele fuseseră întocmite pe considerente naţionaliste, el mi-a spus:

— Tare aş vrea ca Grupul de armate 12 să ocupe dispozitivul la nord de Ruhr, iar forţele britanice să se afle la centru.

— Nu ţin cîtuşi de puţin să trimit la moarte pe americani, aruncîndu-i în vîrtejul luptei, aşa cum nu ţin să văd că britanicii suferă grosul pierderilor. Am întărit grupul de armate al lui Montgomery cu o armată americană completă, deoarece este singurul mijloc de a concentra la nord de Ruhr efectivele pe care le consider indispensabile unei prompte execuţii a planurilor mele. Nu am conceput nici un plan în funcţie de un anume individ sau o anume ţară cărora să le

revină gloria, căci trebuie să vă spun că nu există glorie dobîndită în luptă care să merite sîngele vărsat pentru ea.

Feldmareşalul Brooke şi-a exprimat speranța că evenimentele se vor desfăşura în conformitate cu previziunile mele, dar se îndoia, pare-se, de capacitatea aliaților de a distruge, printr-o serie de lovituri zdrobitoare, trupele germane situate între noi şi Rin.

În aceeaşi perioadă mi s-a sugerat din nou să numesc un „comandant-şef al trupelor de uscat", care să opereze în subordinea directă a SHAEF. Am respins propunerea, aşa cum o respinsesem şi mai înainte. Eram convins că elaborasem cele mai bune planuri cu putință pentru a desăvîrşi înfrîngerea Germaniei. În afară de sentimentul că reorganizarea propusă era inutilă şi nefuncțională, eram hotărît să evit orice imixtiune în precisa şi rapida îndeplinire a acestor planuri.

La începutul lunii ianuarie am aflat că preşedintele Roosevelt, primul ministru Churchill şi consilierii lor urmau să aibă o nouă conferință cu generalissimul Stalin, de data aceasta la Ialta. Am organizat o întîlnire secretă la Marsilia cu generalul Marshall, care venise în Europa separat de restul grupului american. La 25 ianuarie am avut cu el o lungă convorbire pe marginea situației, aşa cum o vedeam atunci.

Generalului Marshall îi parveniseră, la Washington, ecouri ale nemulțumirilor exprimate de şefii de stat-major britanici la adresa planurilor noastre, aşa cum auzise şi despre propunerea de a se institui un comandament unic al trupelor de uscat. I-am explicat cum stăteau lucrurile şi i-am prezentat, în linii mari, în ce constau exact măsurile prevăzute pentru zdrobirea Germaniei. El s-a declarat cu totul de acord.

Pe vremea aceea însă, în planurile noastre se strecurase un calcul eronat, datorat unor defectuoase informații tehnice. După ce efectuaseră numeroase studii asupra fluviului Rin, bazîndu-se pe statistici care acopereau o îndelungată perioadă, geniştii îmi raportaseră că, după toate probabilitățile, acest curs de apă nu putea fi forțat cu succes

mai devreme de data aproximativă de 1 mai. Această opinie era exprimată atît de categoric, încît, în sinea mea, mă resemnasem cu inevitabila întîrziere şi nu intenționam să inițiez pînă atunci principalele asalturi împotriva fluviului. Bineînțeles, acest lucru nu a afectat deloc nici o prevedere a planului cu termen de îndeplinire înainte de forțarea Rinului. Mai tîrziu, avizele tehnice în această privință s-au modificat radical şi am descoperit că încă cu mult înainte de 1 mai aveam posibilitatea să forțăm trecerea fluviului, să construim poduri peste el şi să rezolvăm problema asigurării materiale.

Impresionat de temeinicia întregului plan, generalul Marshall mi-a propus să trimit pe generalul Smith, şeful statului meu major, la Malta pentru a participa la o consfătuire care urma să aibă loc acolo între Roosevelt, Churchill şi consilierii lor, în drum spre Ialta.

— Fireşte – mi-a spus el –, pot să te susțin bazîndu-mă doar pe principiul că asemenea hotărîri intră în sfera răspunderilor dumitale. Dar planul dumitale este atît de rațional, încît cred că e mai bine să-l trimiți pe generalul Smith la Malta ca să prezinte în detaliu problemele. Logica lor va convinge.

Mi-am dat bucuros consimțămîntul, ştiind bine că, avînd sprijinul generalului Marshall, nu riscam nici o imixtiune în planurile noastre pe cale de elaborare.

Obiecțiile ridicate de feldmareşalul Brooke în această chestiune izvorau dintr-o convingere sinceră, iar profunda sa preocupare nu avea la bază nimic meschin. Dovadă că, doar cu cîteva săptămîni mai tîrziu, cînd lichidarea trupelor germane de la vest de Rin se încheiase şi cînd ne aflam amîndoi pe malul fluviului, asistînd la trecerea lui, efectuată de Armata 9 şi de Grupul de armate 21, Brooke s-a întors spre mine, spunîndu-mi:

— Slavă Domnului că nu ți-ai modificat planul, Ike, aveai perfectă dreptate. Iartă-mă dacă temerile mele față de dispersarea forțelor ți-au creat dificultăți suplimentare. Acum, nemții sînt bătuți. Capitularea lor nu mai e decît o chestiune de timp. Slavă Domnului că te-ai ținut tare în privința planurilor.

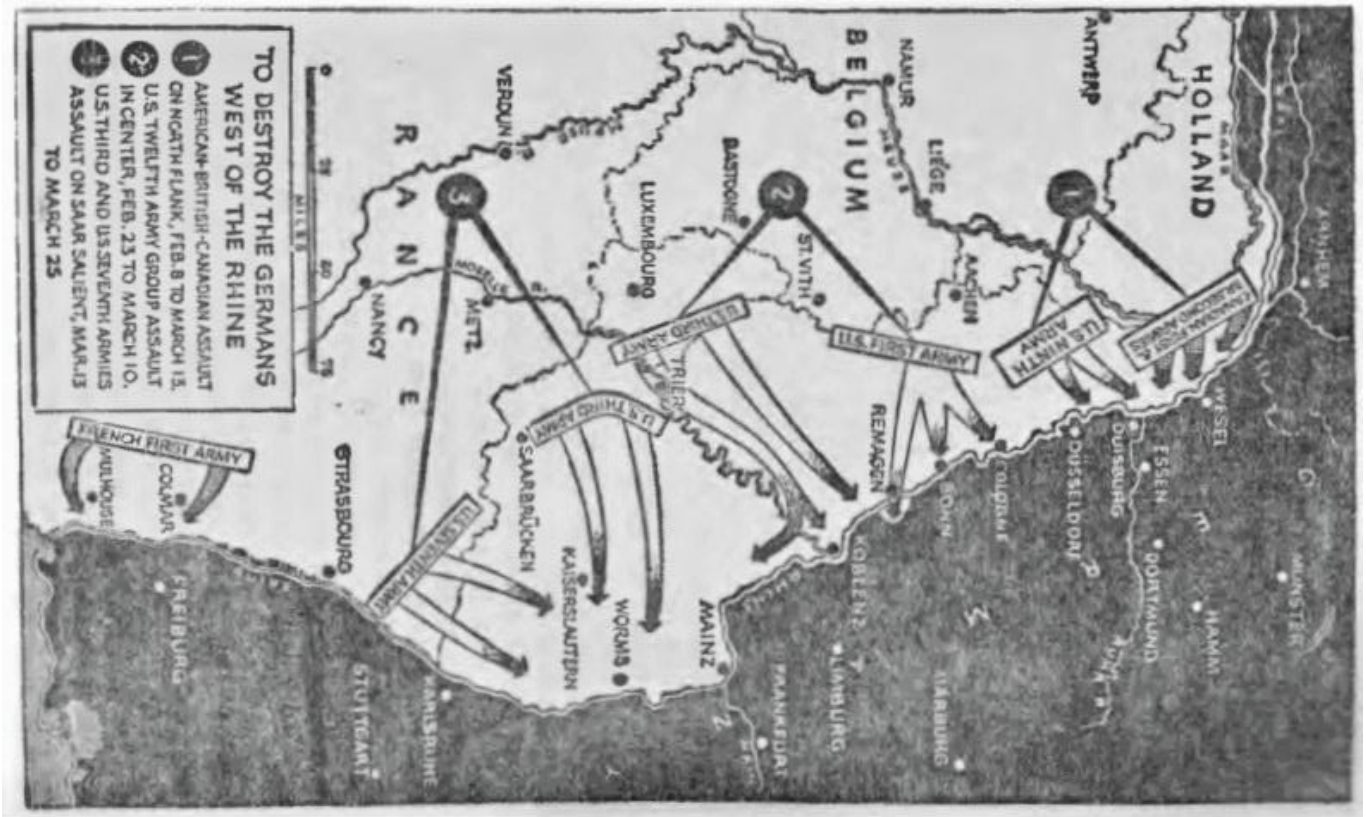

Distrugerea forțelor germane la vest de Rin

1) Asaltul forțelor americane, britanice şi canadiene pe flancul de nord, 8 februarie-13 martie 1945.
2) Asaltul Grupului de armate 12 american în centru, 23 februarie-10 martie.
3) Asaltul Armatelor americane 3 şi 7 împotriva ieşindului din Saar, 13-25 martie.

Schema operativă pentru prima fază a planului nostru strategic – lichidarea trupelor inamice de la vest de Rin – prevedea trei lovituri principale: prima revenea Grupului de armate 21, pe flancul de nord al aliniamentului nostru, cea de-a doua – grupului lui Bradley, la centru, iar cea de-a treia consta dintr-o ofensivă convergentă, efectuată de Bradley şi Devers, pentru a lichida unitățile naziste din bazinul Saarului.

De îndată ce armatele 1 şi 3 au făcut joncțiunea la Houffalize, în ziua de 16 ianuarie 1945, Montgomery s-a consacrat din nou pregătirilor pentru prima dintre operațiile menționate. La vest de Rin, linia Siegfried se prelungea spre sud dincolo de vărsarea Mosellei în fluviu, cuprinzînd şi lucrările de apărare din bazinul Saarului. Imediat la sud de acesta mai rămîneau cîteva detaşamente germane în cîmpia Alsaciei, iar şi mai la sud aveam de furcă cu punga de la Colmar.

În ianuarie, pe cînd inamicul făcea cale întoarsă după dezastruoasa sa aventură în Ardeni, mi-am îndreptat din nou atenția spre Colmar, hotărîndu-mă să lichidez fără zăbavă acest dispozitiv german, a cărui prezență într-un punct sensibil al frontului nostru mă iritase dintotdeauna. La 20 ianuarie, Armata 1 franceză a lansat împotriva lui o ofensivă, care, stînjenită de vremea rea, nu a obținut rezultate substanțiale. Punga era încercuită de două corpuri franceze de armată, dar, hotărît să pun capăt, odată pentru totdeauna, acestei pacoste, i-am repartizat lui Devers unități suplimentare, pentru ca să poată sprijini pe francezi cu un corp american de armată complet, format din patru divizii. Misiunea a fost încredințată Corpului 21, aflat sub comanda generalului-maior Frank W. Milburn şi în compunerea căruia intrau diviziile 3, 28 şi 75 infanterie şi Divizia 5 blindată franceză. Ulterior, Divizia 12 blindată americană şi Divizia 2 blindată franceză au fost, de asemenea, folosite în sectorul Corpului 21. Cu acesta în avangardă, francezii şi americanii au atacat simultan. Apărarea germană s-a dezintegrat repede, trupele din Colmar au capitulat la 3 februarie şi pînă la 9 februarie singurii supraviețuitori inamici din zonă au

fost respinşi dincolo de Rin. În această operaţie, naziştii au pierdut peste 22 000 de oameni şi o enormă cantitate de material.

Conform planului de campanie împotriva forţelor germane din faţa unităţilor noastre, prima lovitură urmau s-o dea armata canadiană din cadrul Grupului 21 şi Armata 9 americană, repartizată temporar lui Montgomery. Canadienii atacau în direcţia sud şi sud-est, peste rîul Meusa, iar Armata 9 a lui Simpson trebuia să forţeze cursul Roerului, pentru a înainta spre nord-est, cu scopul de a pune inamicul în faţa unei ofensive convergente şi de a-l sili să se retragă repede spre Rin.

În acest sector se aflau cîteva dintre cele mai încercate trupe rămase la dispoziţia naziştilor. Printre ele se înscria şi Armata 1, ai cărei oameni şi unităţi ajunseseră, printr-o pregătire corespunzătoare, la un înalt nivel de competenţă şi temeritate. O altă dificultate pe frontul lui Simpson o formau barajele de pe Roer, aflate tot în mîinile inamicului, care le putea utiliza pentru a împiedica forţarea rîului. De aceea, Bradley a ordonat Armatei 1 a lui Hodges să intre cît mai repede în posesiunea barajelor. La 4 februarie, Corpul 5 a angajat lupta în direcţia lor şi după şase zile de ciocniri înverşunate Armata 1 a izbutit să le cucerească. Dar nici atunci nu am scăpat de dificultăţi, căci germanii blocaseră porţile canalelor deversoare, în aşa fel încît debitul excedentar al rezervoarelor să umfle apele rîului, provocînd inundaţii pe o durată de cîteva zile.

Începînd să se pregătească de ofensivă, Montgomery, care dorea, firește, ca Armata 9 americană să dispună de maximum de efective posibile, mi-a recomandat să-i ordon lui Bradley să oprească acţiunile ofensive ale armatelor 1 şi 3 în Ardeni, pentru a elibera trupe şi a realiza astfel o concentrare superioară la nord. Am respins propunerea, fiind convins că neîncetatele acţiuni din Ardeni vor reţine forţele inamicului departe de sectorul de nord. Lucru şi mai important, ţineam neapărat să împing înainte liniile americane din această regiune, astfel ca, atunci cînd va sosi momentul să participe la ofensivele majore de nimicire,

trupele să se angajeze în luptă plecînd de pe poziții cît mai bune. Eram sigur că puteam ajunge la aliniamentul pe care-l doream fără a stînjeni cu nimic regruparea la timp a Armatei 9.

Am căzut de acord cu Montgomery asupra datei la care să dea prima lovitură. Inițial, intenționasem ca americanii şi canadienii să lanseze un asalt simultan, ambele armate putînd fi gata de acțiune pe la 10 februarie. Dar nici eu, nici Montgomery nu socoteam că era rațional să aşteptăm pînă ce apele revărsate ale Roerului vor reveni în matca lor. Am aprobat, aşadar, propunerea lui ca trupele canadiene să atace cît mai repede, chiar dacă apoi trebuia să treacă o perioadă de două săptămîni sau mai mult pînă ce americanii puteau să se angajeze şi ei în operație.

Armata canadiană a intrat în acțiune la 8 februarie, obținînd la început rezultate satisfăcătoare, dar împotmolindu-se repede pe terenul inundat şi mocirlos şi avînd de înfruntat o rezistență înverşunată. Înaintarea era lentă şi costisitoare, iar împotrivirea s-a întețit cînd germanii şi-au adus trupele din bazinul Roerului pentru a le arunca în calea direcției de atac a canadienilor. Această deplasare de forțe nu l-a prea tulburat pe Montgomery, deoarece promitea implicit că americanii vor putea înainta foarte rapid.

În această perioadă am inspectat Armata 9 a generalului Simpson, găsind-o cu moralul ridicat şi bine pregătită pentru operație. Nu ştiu ca Simpson să fi comis vreo greşeală în calitate de comandant de armată. După război am aflat că suferea de cîțiva ani de o serioasă afecțiune gastrică, lucru pe care nici nu l-aş fi bănuit în timpul ostilităților.

În compunerea armatei sale intrau trei corpuri. Pe flancul stîng se afla Corpul 16, sub comanda generalului J.B. Anderson. Pe flancul drept era Corpul 19, comandat de generalul-maior Raymond S. McLain, ofițer din Garda națională care intrase în război ca general de brigadă, comandînd artileria Diviziei 45. Mai tîrziu, în cursul grelelor lupte desfăşurate imediat după ofensiva noastră din iulie în Normandia, el a preluat Divizia 90, vădind asemenea calități remarcabile, încît a fost avansat la comanda Corpului 19,

unde l-a înlocuit pe generalul Corlett, care se îmbolnăvise. La centrul armatei lui Simpson se găsea Corpul 13, sub comanda generalului-maior Alvan C. Gillen Jr.

În zilele care au urmat ofensivei canadiene din nord, americanii nu prea au avut ce face, mulțumindu-se să observe nivelul apelor Roerului şi să se pregătească de acțiune de îndată ce reintrarea lor în albie va permite construirea de poduri peste rîu. Lucrul a devenit posibil abia la două săptămîni după intrarea în luptă a canadienilor, comandați de generalul Crerar. La 23 februarie, Simpson a declanşat atacul.

Precedată de un violent bombardament, Armata 9 a ieşit din dispozitiv conform planului şi a reuşit să forțeze trecerea rîului. La început, ea s-a lovit de mari dificultăți, îndeosebi din cauza focului de artilerie al inamicului asupra pontoanelor de vase şi din cauza distrugerilor suferite de oraşul Jülich în urma bombardamentelor noastre aeriene şi de artilerie. Nevoite să treacă prin această localitate, a fost necesar ca unitățile noastre să aducă mai întîi buldozere, pentru a le croi un drum printre mormanele de ruine. În ciuda întîrzierilor, forțele lui Simpson au înaintat pe distanțe remarcabile, succes care se datora în parte şi dislocării trupelor germane de aici în sectorul canadian. În mai puțin de o săptămînă, Armata 9 a cucerit Mönchen-Galdbach, cel mai mare oraş german ocupat de noi pînă atunci.

Străbătînd oraşul, împreună cu Simpson, la scurt timp după ocuparea lui, am văzut prima oară un avion cu reacție. Era un avion de vînătoare german care zbura la mare înălțime. Toate bateriile de antiaeriană din zonă au deschis imediat un foc intens şi, în cîteva secunde, de jur împrejurul nostru a început să plouă cu schije. A fost singura dată în cursul războiului cînd mi-am pus pe cap o cască de oțel, altfel ar fi trebuit să opresc jeepul şi să mă adăpostesc sub el. În Africa, unul dintre ofițerii noştri cei mai destoinici fusese lovit de o schijă, suferind o rană atît de grea, încît a rămas în spital mai bine de un an. Din fericire, primirea inospitalieră a izgonit repede avionul inamic.

Resimțind acum presiunea puternicei ofensive

convergente, forțele germane din zonă au început să se retragă spre Rin. La 3 martie, Corpul 16, din flancul stîng al lui Simpson, luase direcția înainte, făcuse joncțiunea cu canadienii şi se îndrepta spre fluviu. Întregul sector era curățat repede de inamici. Din cauza apropierii la care se afla dispozitivul de apărare german de podurile peste Rin, în aceste lupte nu am izbutit să luăm prizonieri într-un număr la fel de mare ca în asalturile ulterioare.

După curățarea malului de vest al Rinului în sectorul de nord, lui Montgomery îi revenea misiunea de a se pregăti pentru o cît mai rapidă forțare a fluviului. Pentru această operație avea nevoie de efective mai numeroase decît cele ale Grupului 21 de armate, aşa că am ordonat Armatei 9 să rămînă mai departe sub comanda lui. În timp ce aceste forțe se ocupau cu pregătirile de trecere a Rinului, în sectorul situat mai spre sud evenimentele se desfăşurau într-un mod deosebit de satisfăcător.

Ziua de 23 februarie, cînd Simpson a lansat asaltul, a constituit pentru Bradley, aflat la centrul lungului nostru aliniament, un semnal pentru a declanşa o serie de acțiuni ofensive, întreprinse cu mare viteză şi strălucit organizate. Sub comanda sa operativă se găseau atunci două armate – 1 pe flancul stîng şi 3 pe flancul drept. În urma luptelor purtate de ele la sfîrşitul lui ianuarie şi începutul lui februarie, ambele ocupaseră poziții favorabile pentru angajarea unei ofensive importante. Prima manevră în sectorul lui Bradley a aparținut lui Hodges, care şi-a trimis înainte Corpul 7, de pe flancul stîng al Armatei 1, concomitent cu ofensiva lui Simpson şi avînd misiunea inițială de a sprijini flancul drept al acestuia. În caz de succes, manevra avea să descopere spre sud flancul drept al germanilor, îndată după aceea Corpul 7 urmînd să se întoarcă spre dreapta, pentru a ataca inamicul din flanc. Restul armatei lui Hodges trebuia să declanşeze apoi asaltul în direcția est. Şi mai spre sud venea, după aceea, rîndul lui Patton să atace, cu scopul mai întîi de a izola şi încercui pe naziști şi apoi de a-i captura sau nimici pe loc.

Totul a mers ca pe roate. La dreapta lui Simpson, Corpul

7 a izbutit curînd să angajeze lupta în direcția sud, şi din momentul acela am înregistrat numai succese pe toată lungimea frontului.

După ce a zdrobit o îndîrjită rezistență în apropierea canalului Erft, Corpul 7 a continuat să înainteze spectaculos, ajungînd la 5 martie în suburbiile Kölnului. Ne aşteptam ca oraşul să fie apărat cu înverşunare, aşa cum se întîmplase la Aachen, dar trupele inamice, instruite în pripă şi surprinse de apariția noastră, nu se ridicau cîtuşi de puțin la nivelul celor cu care avusesem de-a face în stadiile inițiale ale campaniei. Pînă în după-amiaza zilei de 7 martie, Collins a ocupat tot oraşul. Infirmînd prevederile noastre, conform cărora Corpul 7 ar fi trebuit să întreprindă acolo un puternic asediu, pe o durată de cîteva zile, rapida cucerire a Kölnului ne-a pus la dispoziție divizii suplimentare, pentru exploatarea altor victorii, mai spre sud.

În timp ce Corpul 7 al lui Collins înregistra aceste răsunătoare succese, Hodges a trimis corpurile 3 şi 5 în direcția sud-est, spre Rin. Corpul 3 a ajuns pe malul fluviului în ziua de 7 martie, la Remagen, unde a nimerit peste unul dintre acele extraordinare prilejuri favorabile ale războiului care, sesizate prompt şi ferm, au repercusiuni incalculabile asupra operațiilor viitoare. La Remagen, coloanele americane de asalt au descoperit că podul Ludendorff de peste Rin rămăsese în picioare.

Fără doar şi poate, germanii făcuseră dinainte pregătiri minuțioase pentru distrugerea podurilor de peste Rin, şi Ludendorff nu reprezenta o excepție. Dar forțele americane înaintaseră atît de repede, iar în rîndurile naziştilor se stîrnise o derută atît de gravă, încît nehotărîrea şi îndoielile puseseră stăpînire pe detaşamentul care urma să detoneze încărcăturile de explozive instalate sub pod. Poate că germanii, cărora, după cît se pare, nu le venea să creadă că americanii se apropiau în forță, au crezut de cuviință să amîne distrugerea podului pentru a permite retragerea trupelor lor, aflate încă în număr mare la vest de fluviu.

În fruntea coloanei care înainta spre pod se afla Divizia 9 blindată, sub comanda generalului Leonard. Fără nici o

ezitare, un brav detaşament al Brigăzii „B“ de tancuri a generalului de brigadă William M. Hoge a trecut în viteză peste pod, împiedicînd aruncarea lui în aer, deşi o mică încărcătură de explozive fusese, totuşi, detonată.

Vestea a fost adusă la cunoştinţa lui Bradley, la al cărui cartier general se afla întîmplător un ofiţer de stat-major din SHAEF, şi între ei s-a încins de îndată o discuţie referitoare la efectivele care trebuiau să treacă fluviul. Dacă erau prea reduse, forţele din capul de pod riscau să fie zdrobite printr-o rapidă concentrare a trupelor germane de pe malul de est al Rinului. Pe de altă parte, Bradley îşi dădea seama că, trimiţînd dincolo un număr prea mare de oameni, putea stînjeni desfăşurarea acţiunilor prevăzute de planul meu de ansamblu. M-a sunat deci imediat la telefon.

Chemarea lui m-a găsit la cartierul meu general de la Reims, unde luam cina împreună cu comandanţii de corp de armată şi de divizie ai forţelor americane aeropurtate. Cînd Bradley mi-a raportat că cucerisem un pod permanent peste Rin, nu mi-a venit să-mi cred urechilor. Discutasem adesea cu el despre o astfel de perspectivă, considerînd-o drept o posibilitate foarte îndoielnică şi nicidecum o speranţă întemeiată.

Strigînd în gura mare în receptor, l-am întrebat:

— Cîţi oameni ai acolo pe care poţi să-i trimiţi peste Rin?

— Am peste patru divizii – mi-a răspuns el –, dar te-am chemat ca să mă asigur că nu-ţi încurc cumva planurile dacă-i trimit dincolo.

— Lasă, Brad, doar ne aşteptam să imobilizăm patru divizii în jurul Kölnului, dar acum sînt libere. Nu te codi şi expediază imediat pe malul celălalt cel puţin cinci divizii cu tot ce trebuie ca să fim siguri de capul de pod.

— Exact ce aveam şi eu de gînd – mi-a spus el pe un ton plin de satisfacţie –, dar pe aici s-a pus problema dacă asta nu se bate cap în cap cu planurile tale, aşa că am vrut să verific.

A fost, pentru mine, una dintre clipele fericite ale războiului. Într-o conflagraţie, succesul de mari proporţii este prevăzut cu zile sau săptămîni înainte, încît atunci cînd

survine cu adevărat, comandanții şi statele-majore nu-l mai iau în seamă, cufundîndu-se în planuri de viitor. Acum însă aveam de-a face cu ceva cu totul neaşteptat. Traversasem Rinul pe un pod permanent, străpungînd tradiționala barieră de apărare spre inima Germaniei. Zdrobirea finală a inamicului – pe care, potrivit calculelor, ne aşteptam de mult să o realizăm în cursul campaniilor din primăvara şi vara anului 1945 – ne apărea acum, brusc, ca o perspectivă imediată.

Entuziasmul care mă însufleța i-a molipsit şi pe oaspeții mei de la masă, printre care se aflau veterani ai unor reuşite lansări cu paraşuta împotriva inamicului şi ai unor lupte crîncene purtate în cele mai diferite împrejurări. În unanimitate, ei mi-au prevestit că războiul va lua sfîrşit curînd. Sînt sigur că, din acea clipă, au intrat toți în luptă cu elanul care izvorăşte din îmbucurătoarea certitudine a unei victorii triumfale.

Pînă la 9 martie, Armata 1 a extins suprafața capului de pod de la Remagen, care a atins o adîncime de peste trei mile. Inamicul a avut nevoie de o bună bucată de vreme ca să se dezmeticească din surprinderea şi confuzia inițială, dar, pînă să aducă întăriri împotriva capului nostru de pod, eram prea puternici pentru a ne mai teme de o înfrîngere. Ca de obicei, naziştii au atacat fracționat, aruncînd în luptă fiecare unitate de îndată ce sosea pe front, dar o tactică atît de slabă nu ne putea împiedica să extindem sistematic teritoriul pe care-l cucerisem într-o zonă vitală pentru inamic.

Încă din ziua cînd am trecut fluviul, el s-a străduit cu desperare să distrugă podul Ludendorff. Artileria cu tragere lungă a deschis focul împotriva lui şi „Luftwaffe“ l-a atacat cu toate avioanele de bombardament disponibile. Nici una dintre tentative nu a dat rezultate imediate şi trupele noastre au continuat să se reverse peste pod. Concomitent însă am construit şi pontoane de vase Treadway.

Pontonul Treadway, o excelentă piesă a tehnicii noastre de luptă, avînd capacitatea de a rezista la încărcături militare foarte grele, se transportă relativ uşor şi se montează repede. După trecerea Rinului, generalul Collins, comandantul

Corpului 7 armată, preocupat, bineînțeles, de instalarea cît mai promptă a podurilor de vase, a convocat pe colonelul Mason J. Young, şeful trupelor de geniu ale corpului, şi i-a spus:

— După cîte ştiu, Young, dumneata poți monta un ponton peste acest fluviu în 12 ore. Ce premiu vrei de la mine ca să-l faci mai repede?

— Personal, nu vreau nimic – a răspuns colonelul după o clipă de gîndire –, dar, dacă puteți promite oamenilor mei două lăzi de şampanie, vom munci din răsputeri ca să le cîştigăm!

— În regulă – a declarat Collins –, eu vă fac rost de şampanie dacă dumneata îmi faci rost de un pod în mai puțin de 12 ore.

În 10 ore şi 11 minute, genişti au terminat un ponton de 300 m, peste care a trecut primul transport. Collins şi-a respectat bucuros promisiunea. După cîte am auzit, pînă şi acest lăudabil record a fost doborît ulterior.

Sub efectele cumulate ale tentativelor germane, podul Ludendorff a început, în cele din urmă, să cedeze. După cinci zile am încetat să-l mai folosim, căci pontoanele Treadway deveniseră pe deplin corespunzătoare pentru asigurarea materială a trupelor noastre de pe malul de est. Genişti americani însă s-au încăpățînat să depună eforturi necurmate pentru a consolida piesele şubrezite ale construcției, în vederea unei utilizări viitoare. Strădaniile lor s-au dovedit inutile. La 17 martie, traveea de mijloc – cea avariată la 7 martie de încercarea nereuşită a inamicului de a arunca podul în aer – s-a prăbuşit în fluviu, tîrînd cu ea un număr de bravi genişti de-ai noştri, dintre care unii nu au mai putut fi salvați din apele înghețate ale Rinului.

Folosirea celor cinci divizii pentru cucerirea capului de pod de la Remagen, la începutul lui martie, nu a modificat sau stînjenit cu ceva realizarea planului de lichidare a trupelor germane la nord de Mosella. Toată luna februarie, Armata 3 a făcut pregătiri pentru ofensiva spre Rin. Corpul 8 al lui Middleton a înaintat în direcția est, dincolo de Prüm, iar Corpul 12 al generalului-maior Manton S. Eddy a ocupat

Bitburg. La 23 februarie, Corpul 20, sub comanda generalului Walker, a zdrobit rezistența naziştilor în triunghiul Saar-Mosella, cucerind un cap de pod de partea cealaltă a Saarului. Lucrările liniei Siegfried au fost străpunse şi oraşul Trier a căzut în mîinile noastre la 2 martie. Peste două zile, Corpul 12 a stabilit capete de pod dincolo de rîul Kyll.

Era semnalul pentru declanşarea loviturii principale a Armatei 3. Corpul 8 a atacat în direcția nord-est şi, rupînd toate liniile de apărare germane, a ajuns, în ziua de 9 martie, la Andernach, pe Rin, unde a făcut curînd joncțiunea cu Armata 1. Simultan, Corpul 12 a angajat lupta tot spre nord-est, de-a lungul malului de nord al Mosellei, atingînd Rinul la 10 martie. Ambele corpuri au capturat mari cantități de mijloace şi materiale, iar cînd au făcut joncțiunea pe Rin, avangărzile lor au încercuit unități întregi ale inamicului.

Impresionantele victorii ale armatelor 1 şi 3 au desăvîrşit cea de-a doua etapă din planul de distrugere a trupelor germane de la vest de Rin. Nu mai rămînea acum decît puternica grupare nazistă din bazinul Saarului, al cărei dispozitiv avea forma unui imens triunghi, cu baza pe valea Rinului şi cu cele două laturi întîlnindu-se într-un punct situat la 75 de mile spre vest. Latura de nord era protejată de rîul Mosella, cea de sud consta din cîteva sectoare extrem de puternice ale liniei Siegfried. Analizînd retrospectiv situația, este de neînțeles de ce, după ce a constatat că trupele sale la nord de Mosella se prăbuşeau şi erau nimicite, inamicul nu a inițiat o retragere rapidă a grupării din bazinul Saarului, pentru a o scoate de pe pozițiile ei expuse şi a o utiliza la apărarea Rinului.

În campaniile precedente întîlnisem, nu o singură dată, exemple analoage ale unei tactici care nouă ni se părea pur şi simplu stupidă. Personal, cred că motivul trebuie căutat în „complexul cuceritorului“: teama că abandonarea unei palme de teren cotropit ar duce la demascarea putredelor temelii pe care se clădise mitul invincibilității naziste. Unii ofițeri din statul meu major erau de părere că germanii rămăseseră în bazinul Saarului sub influența încrederii pe care o aveau în

capacitatea de apărare a aliniamentului pe Mosella şi a liniei Siegfried. În plus, inamicul nu cunoştea, probabil, tăria Armatei 7, care se afla la sud de ieşindul Saarului.

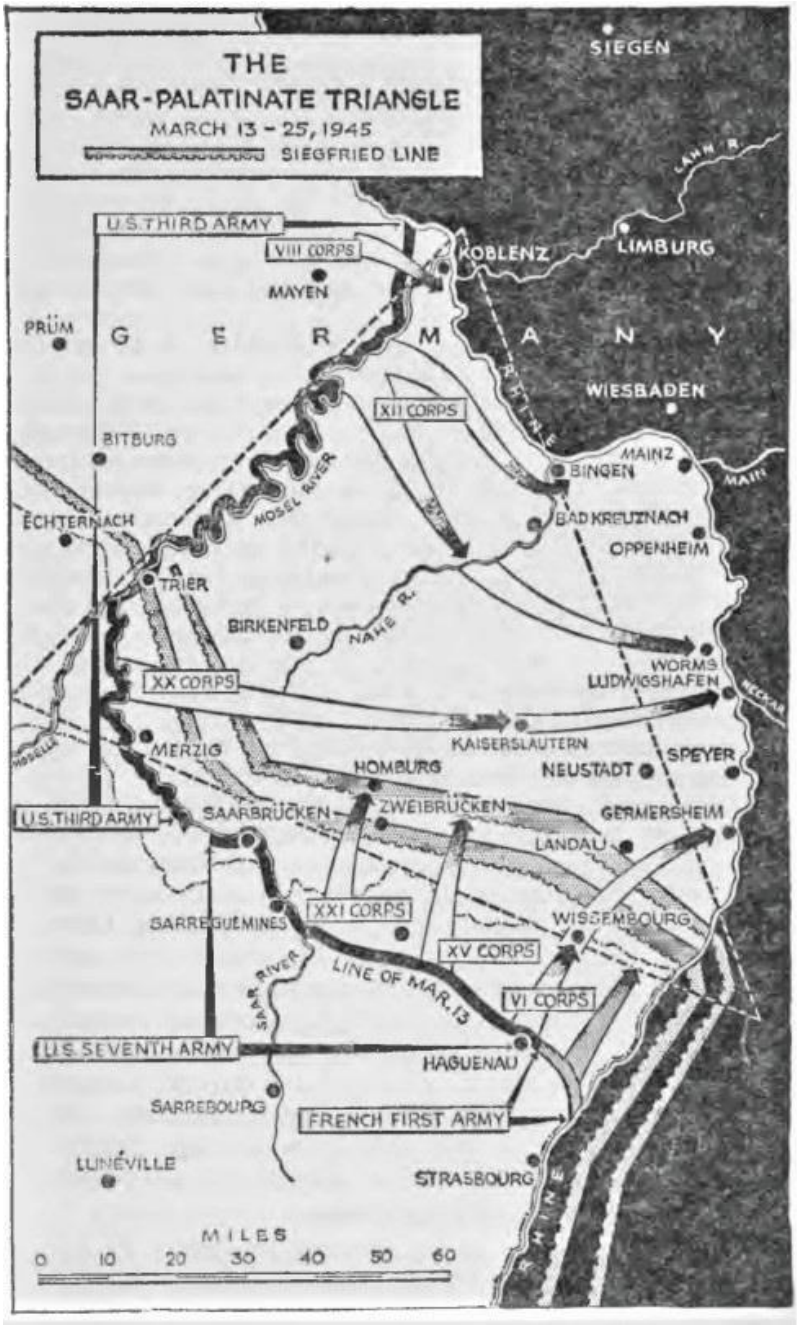

Triunghiul Saar-Palatinat
13-25 martie 1945

Astfel de motive ar denota o jalnică prostie din partea comandanților şi ofițerilor de stat-major germani. Dar atunci cînd avuseseră libertate de acțiune, ei îmi dovediseră prea adesea cît de competenți erau pentru ca să cred că nu îşi retrăseseră trupele expuse din motive de ordin militar – treaba semăna mai curînd cu rodul intuiției lui Hitler!

În cursul primelor două acte ale dramei ce se juca lîngă Rin am ordonat grupului de armate al lui Devers să rămînă în apărare, cu excepția lichidării pungii de la Colmar. Între timp am refăcut Armata 7 a generalului Patch din compunerea acestui grup, ale cărei efective au ajuns la neobişnuitul total de 14 divizii, fără a mai socoti una franceză, Divizia 3 algeriană. Actul al treilea putea să înceapă.

Bradley urma să lovească vîrful şi latura de nord a ieşindului triunghiular, Devers era gata să atace latura lui de sud.

Planul prevedea ca Armata 7 americană să lanseze un puternic asalt în direcția Worms, străpungînd linia Siegfried şi cucerind un cap de pod peste Rin. Bradley urma să forțeze trecerea cursului inferior al Mosellei, astfel încît să pătrundă adînc în spatele germanilor care luptau împotriva Armatei 7. Prin aceste lovituri convergente speram să izolăm forțele inamice şi să împiedicăm retragerea lor dincolo de Rin. Concomitent cu aceste două acțiuni la baza ieşindului, flancul drept al Armatei 3 urma să atace vîrful acestuia.

Ofensiva a început la 15 martie. Operațiile din sud şi din vest s-au lovit de o împotrivire înverşunată în puternicele lucrări de apărare ale inamicului, dar au reuşit atît de bine, încît toată atenția germanilor părea să se fi concentrat exclusiv asupra acestor două mari acțiuni. Ca urmare, asaltul întreprins de Corpul 12 peste cursul inferior al Mosellei s-a soldat cu rezultate excelente: americanii au început să treacă rîul la 14 martie fără a întîmpina vreo rezistență puternică şi organizată, poate din cauză că inamicul se aştepta ca ei să înainteze spre nord, în avalul Rinului, pentru a face joncțiunea cu forțele noastre situate la

est de fluviu, în capul de pod de la Remagen. În orice caz, germanii au rămas foarte surprinşi cînd Corpul 12 a făcut un salt direct spre sud, realizînd una din cele mai spectaculoase înaintări ale războiului, pentru a lovi adînc în inima dispozitivului de apărare al Saarului.

Curînd, situaţia inamicului a devenit desperată. De jur împrejurul ieşindului, americanii îşi croiau drum prin luptă, în timp ce Corpul 12 al lui Eddy bloca eficace orice coridor de scăpare. Cînd forţele sale au ieşit la Rin, Patton nu s-a oprit nici o clipă, ci a trimis Divizia 5 a generalului-maior Stafford Irwin peste fluviu fără nici un fel de pregătire de tip clasic. Pierderile lui Irwin au fost neînsemnate şi la 23 martie divizia sa se organizase ferm în cel de-al doilea cap de pod aliat.

Curăţirea Saarului s-a efectuat rapid şi la 25 martie orice rezistenţă organizată la vest de Rin încetase.

Toate aceste operaţii s-au desfăşurat conform procedeului – acum curent – al cooperării sol-aer. Puternica noastră aviaţie, care ajungea departe şi acoperea o suprafaţă întinsă, a atacat în masă obiectivele importante, reducînd aproape la zero capacitatea germanilor de a manevra şi distrugînd uriaşe cantităţi de materiale vitale şi de tehnică de luptă. Deşi nu erau ideale pentru operaţiile aeriene, condiţiile atmosferice nu s-au înrăutăţit niciodată atît de mult încît să ţintuiască la sol avioanele noastre.

De ziua lui Washington*, forţele aeriene aliate au întreprins o operaţie la o scară colosală, bătînd aproape toate recordurile, chiar şi într-o zonă în care se înregistraseră uneori peste 10 000 de misiuni pe cîmpul de luptă într-o singură zi. Denumită codificat „Clarion“ („Trîmbiţă“), operaţia avea drept scop să dea o gigantică lovitură reţelei de transporturi germane, cu anumite obiective special alese pentru a provoca cele mai mari daune şi maximum de întîrzieri în repararea lor. Pornind de la aerodromuri din Anglia, Franţa, Italia, Belgia şi Olanda, 9 000 de avioane au participat la raid, lovind puncte situate în aproape toate

* În Statele Unite, aniversarea zilei de naştere a lui George Washington (22 februarie 1732) este sărbătoare legală. – *Nota trad.*

zonele nevralgice ale Germaniei. Reacția a fost slabă, „Luftwaffe“ fiind, pare-se, incapabilă să se opună în mod eficient, din cauza ariei imense pe care a acoperit-o atacul. „Clarion“ s-a dovedit o operație excepțional de inventivă şi s-a soldat cu un mare succes, devenind unul dintre episoadele cele mai memorabile ale îndelungatei campanii aeriene purtate de aliați pentru nimicirea maşinii de război germane.

Una dintre remarcabilele trăsături ale luptelor de la sfîrşitul iernii a reprezentat-o faptul că desfăşurarea lor a corespuns extraordinar de fidel prevederilor de plan. În mod normal, în cadrul unor operații de mari proporții, care implică un efectiv atît de numeros pe fronturi atît de vaste, reacția inamicului şi evenimente neaşteptate determină necontenit rectificări ale planului. Cazul de față a fost o excepție. Exactitatea planului s-a datorat, în primul rînd, enormei forțe aliate aeriene şi terestre angajate în operații, în al doilea rînd, calităților în luptă ale trupei şi competenței comandanților de plutoane, batalioane şi divizii, în al treilea rînd, crescîndei demoralizări, derute şi confuzii din rîndul naziştilor. Hitler a plătit parte din prețul pentru „bătălia intrîndului“ prin zdrobitoarele înfrîngeri pe care le-a suferit în februarie şi martie 1945.

Toate trupele noastre mergeau la luptă avînd ordin să cucerească un cap de pod peste Rin oriunde se ivea cel mai mic prilej şi toate erau prevenite asupra posibilității – puțin probabile – de a captura un pod permanent. Şansa pe care o avusesem la Remagen a precipitat sfîrşitul Germaniei, dar nu a avut nici o influență efectivă asupra luptelor, pe atunci în toi, la vest de Rin.

O uşoară modificare în planurile noastre a survenit în cursul bătăliei din bazinul Saarului. Limitele dintre grupurile de armate ale lui Bradley şi Devers treceau chiar pe cîmpul de luptă, situație creată în mod premeditat, pentru a conferi maximum de tărie loviturilor convergente ale armatelor 7 şi 3 împotriva bastionului inamic. Treptat, în cursul ciocnirilor, Armata 3 a lui Patton a căpătat posibilitatea de a ataca obiective în sectorul Armatei 7 a lui Patch, care erau inabordabile lui Devers. Aflîndu-mă din întîmplare la fața

locului în momentul respectiv, am aprobat efectuarea unor ajustări ale limitelor dintre grupuri, punînd un accent deosebit pe necesitatea unui strîns contact între armate. Măsura implica, de asemenea, transferarea unei divizii blindate a Armatei 7 în compunerea Armatei 3. Caracterul lipsit de orice importanță al acestei modificări ilustrează precizia cu care statele-majore calculaseră probabilitățile.

În cursul acestei campanii de o lună am luat în medie 10 000 de prizonieri germani pe zi, ceea ce însemna că armata de uscat a naziştilor pierduse valoarea a 20 de divizii complete, fără a mai pune la socoteală morții şi răniții. Inamicul a suferit, de asemenea, mari pierderi în tehnică de luptă şi materiale, fiind grav afectate importante zone industriale şi surse de materii prime.

La acea dată dispuneam de o organizare administrativă şi a asigurării materiale capabilă să facă față unui număr foarte ridicat de prizonieri, astfel încît aceştia nu au stînjenit decît trecător mişcările de trupe şi operațiile noastre. Cît de mult progresasem față de epoca luptelor din Tunisia, cînd neaşteptata capitulare a 275 000 de soldați ai Axei mă făcuse să spun, cu destulă tristețe, ofițerilor mei din secția de operații, Rooks şi Nevins:

— De ce nu ne-a învățat nimeni, la vreo şcoală de stat-major, ce să facem cu un sfert de milion de prizonieri, îngrămădiți la capătul unei prăpădite de linii ferate, de unde e imposibil să-i transportăm şi unde e cumplit de greu să-i păzim şi să-i hrănim?

La 24 martie, în capul de pod de la Remagen se afla o armată americană alcătuită din trei corpuri complete, ferm amplasate şi gata să dea lovituri în orice direcție. Mai spre sud, Armata 3 forțase şi ea Rinul şi în această zonă nu se mai afla acum nici o grupare inamica capabilă să ne împiedice de a cuceri noi capete de pod, aproape la discreția noastră.

Imediat la nord de capul de pod de la Remagen curgea rîul Sieg, care mărginea la sud bazinul Ruhrului. Securitatea acestei regiuni era atît de vitală pentru industria de război germană, încît inamicul, presupunînd că într-acolo se va

îndrepta lovitura forțelor noastre de la Remagen, a grupat în pripă de-a lungul Siegului toate trupele disponibile pe care le putea scoate din celelate sectoare amenințate ale frontului de vest.

În această situație, Hitler a recurs la vechiul său obicei de a proceda la schimbări în comandamentul superior şi von Rundstedt a fost înlăturat din funcție, urmînd să nu mai ia parte la război. Von Rundstedt, pe care noi l-am considerat totdeauna cel mai capabil dintre generalii germani, era comandantul tuturor trupelor naziste în Europa occidentală la 6 iunie 1944, cînd debarcasem în Normandia. Neputînd să-i arunce pe aliați în mare, aşa cum îi ordonase Hitler, fusese demis la trei săptămîni după debarcare şi înlocuit cu von Kluge. Cînd nici acesta nu a făcut o ispravă mai bună decît predecesorul său, Hitler s-a decis din nou în favoarea unei schimbări, rechemînd în funcție pe von Rundstedt. După cîte am înțeles noi pe atunci, cea de-a doua înlocuire avea drept cauză imediată bănuiala că von Kluge participase la complotul de la 20 iulie împotriva lui Hitler.

Acesta s-a hotărît acum să aducă pe feldmareşalul von Kesselring din Italia în locul lui von Rundstedt.

Capitolul al XX-lea

Asalt şi încercuire

În timp ce în sectorul de nord Montgomery susținea primele lupte din februarie şi martie pentru nimicirea trupelor germane de la vest de Rin, Grupul de armate 21 a început să primească efective suplimentare canadiene şi britanice din bazinul mediteranean. Denumit codificat „Goldflake“ („Fulg de aur“), transferul implica un corp de

armată canadian din Italia şi o divizie britanică din Orientul Mijlociu. O bună parte din aceste trupe au sosit la Marsilia, trebuind să traverseze întreaga noastră reţea de comunicaţii pînă să ajungă la dispozitivul lor de pe flancul de nord. Statele-majore au organizat acest dificil transport cu pricepere, astfel că el s-a desfăşurat fără incidente şi fără a stînjeni cu ceva asigurarea materială şi subzistenţa frontului. Astfel, pe cînd Bradley şi Devers dădeau, mai spre sud, loviturile care au eliberat malul apusean al Rinului, la nord, Montgomery putea conta pe întăriri grabnice în cursul preparativelor sale pentru forţarea trecerii fluviului.

Feldmareşalul britanic era un maestru al pregătirii metodice a forţelor pentru o ofensivă construită după tipicul clasic. În cazul de faţă, el a făcut preparativele cele mai meticuloase, deoarece ştia, ca şi noi, că avea în faţă, imediat la nord de Ruhr, cele mai bune trupe rămase inamicului, inclusiv unităţi din Armata 1 de paraşutişti.

Asaltul lui Montgomery urma să se desfăşoare pe un front de patru divizii – două din Grupul de armate 21 şi două din Armata 9 americană, cu sprijinul unei acţiuni de desant aerian întreprinse de Divizia 17 aeropurtată americană şi Divizia 6 aeropurtată britanică. În mod obişnuit, forţele aeropurtate precedau în luptă trupele de uscat, cu scopul de a provoca maximum de surprindere şi confuzie în rîndul inamicului înainte de declanşarea operaţiei terestre. De data aceasta, Montgomery intenţiona să inverseze ordinea celor două faze, hotărînd să forţeze trecerea fluviului la adăpostul întunericului şi să întreprindă desantarea aeriană în dimineaţa următoare. Se obişnuia, de asemenea, să se lanseze forţele aeropurtate la o distanţă considerabilă în spatele frontului inamic, unde se presupunea că ele vor întîlni la început o rezistenţă slabă, avînd astfel răgazul să se organizeze pentru a ataca sedii ale statelor-majore, a bloca mişcările de trupe şi, în general, a face ravagii. În această operaţie însă, cele două divizii urmau să fie desantate în apropiere de linia frontului, la o distanţă suficientă doar pentru a nu se găsi în raza de tragere a propriei noastre artilerii. Misiunea lor era de a lovi bateriile de artilerie

inamică şi de a participa direct la luptele tactice. Pentru forțarea Rinului s-au luat măsuri complexe în vederea utilizării fumului ca mijloc de mascare artificială şi s-a adus un mare număr de tunuri pentru sprijinirea cu foc a operației.

Rinul constituia un formidabil obstacol militar, mai ales în porțiunea sa de nord, unde era nu numai larg, ci şi periculos; pînă şi nivelul apei şi viteza curenților erau susceptibile de a fi modificate, deoarece inamicul putea manipula barajele existente pe albia afluenților răsăriteni ai marelui fluviu. Împotriva acestui risc au fost înființate detaşamente speciale de cercetare şi avertizare. Dată fiind natura obstacolului, acțiunea de forțare a trecerii semăna cu asaltarea unui țărm maritim, cu deosebirea că, în loc să debarce din vase pentru a ataca malul, trupele trebuiau să se angajeze în luptă de la un mal la celălalt.

Un studiu al condițiilor locale a scos la iveală că era cît se poate de indicat ca la operație să participe forțele maritime militare, deoarece aveam nevoie de ambarcații de dimensiuni suficiente pentru a transporta tancuri concomitent cu primele valuri de asalt. În consecință, marina a început să transfere pe frontul lui Montgomery nave de desant cunoscute sub numele de L.C.M.-uri* şi L.C.V.(P.)-uri**, parte aduse pe căi de apă, dar multe din ele transportate pe şoselele Europei de nord-vest. În acest scop au fost construite remorci speciale, cu ajutorul cărora micile nave – unele avînd o lungime de aproape 15 m şi o lățime de peste 4 m – au călătorit cu bine pe uscat, pentru a lua parte la ofensivă.

La data cînd a început asaltul, efectivele Grupului 21 de armate numărau 15 divizii. Adăugînd la socoteală cele două divizii aeropurtate şi Armata 9 a lui Simpson, Montgomery avea sub comanda sa operativă, în acea zi, 29 de divizii şi 7

---

* L.C.M. (*Landing Craft Mechanized*) = navă de desant pentru tancuri. – *Nota trad.*

** L.C.V.(P) (*Landing Craft, Vehicle Personnel*) = navă mică de desant pentru infanterie – *Nota trad.*

brigăzi separate. Nu toate însă puteau fi angajate imediat în ofensiva spre est, deoarece Montgomery trebuia să-şi protejeze flancul stîng, foarte lung, care se întindea spre vest, pe valea Rinului, pînă la Marea Nordului. Pe drum se aflau întăriri formate din trupe ale Imperiului britanic şi aduse din bazinul mediteranean.

Declanşată în noaptea de 23 spre 24 martie, ofensiva a fost precedată de un violent bombardament de artilerie. Pe frontul celor două divizii americane trăgeau 2 000 de tunuri de toate calibrele. Împreună cu generalul Simpson, am găsit un punct de observaţie în turla unei vechi biserici, de unde am urmărit focul. Cum bateriile se eşalonau pe şesul plat de pe malul de vest al Rinului, puteam vedea fiecare străfulgerare. Vuietul nu contenea nici o clipă. Între timp, unităţile infanteriei de asalt mărşăluiau pe marginea apei, pentru a se îmbarca pe navele de desant. Apropiindu-ne de cîteva dintre ele, am constatat că oamenii erau însufleţiţi de un remarcabil elan în îndeplinirea misiunii lor. Nimic nu contribuie mai mult la ridicarea moralului ca o serie de mari victorii. Tot umblînd pe mal, am dat însă peste un tînăr soldat care mergea în tăcere, cu un aer abătut. L-am întrebat:

— Cum te simţi, băiatule?

— Sînt grozav de nervos, domnule general – mi-a răspuns el. – Acum două luni am fost rănit şi abia ieri am ieşit din spital. Nu prea mă simt la largul meu.

— Atunci să ştii că ne potrivim: şi eu sînt nervos. Dar ofensiva asta am pregătit-o de multă vreme şi avem aviaţie, avem tunuri, avem trupe aeropurtate, avem tot ce ne trebuie ca să-i facem praf pe nemţi. Ce-ar fi să mergem împreună pînă la mal, poate că aşa o să ne mai vină inima la loc?

— A, la drept vorbind, *eram* nervos. Acum nu mai sînt. Parcă nu-i dracul chiar atît de negru pe-aici!

Şi am înţeles ce voia să spună.

Pregătirile pentru forţarea cursului de nord al Rinului fuseseră atît de laborioase şi complicate, încît inamicul ştia ce-l aşteaptă. Singurul element de surpriză îl putea furniza numai data şi tăria atacului, aşa că anticipam o puternică

rezistență. Credeam, mai ales, că naziştii vor ține fluviul şi malul răsăritean sub bătaia unui mare număr de tunuri, încercînd să oprească prin foc trupele noastre la marginea apei.

Nu ne-am lovit însă de acest gen de împotrivire. Diviziile 30 şi 79 americane, de sub comanda generalului Anderson, din Corpul 16, care efectuau asaltul pe frontul Armatei 9, nu au pierdut în total decît 31 de oameni în cursul trecerii propriu-zise.

În restul nopții am primit o serie de rapoarte îmbucurătoare. Pretutindeni, forțarea fluviului înregistra un succes deplin. Aveam motive să sperăm că vom reuşi să înaintăm atît de departe spre est, încît să interceptăm căile de acces inamice spre bazinul Ruhrului.

În dimineața următoare m-am urcat pe o colină pentru a asista din vîrful ei la desantarea unităților aeropurtate, a căror lansare era prevăzută să înceapă la ora 10. Transportul lor a fost efectuat de 1 572 de avioane şi 1 326 de planoare, escortate în timpul zborului de 889 de avioane de vînătoare, alte 2 153 de avioane de vînătoare acoperind zona obiectivului şi formînd un ecran de protecție în direcția est.

Ceața şi fumul de pe cîmpul de luptă nu mi-au permis să urmăresc desfăşurarea întregii operații, dar am putut vedea unele aspecte. Cîteva dintre avioanele noastre au fost lovite de artileria antiaeriană – în general însă abia după ce îşi desantaseră paraşutiştii, pe drumul de înapoiere, deasupra unui punct unde focul bateriilor era deosebit de precis. Aparatele lovite au căzut în interiorul dispozitivului nostru şi, aproape în toate cazurile, echipajele au izbutit să se salveze, aruncîndu-se cu paraşuta. Chiar şi aşa, pierderile noastre în avioane au fost mult mai uşoare decît prevăzusem. Denumită codificat „Varsity“ („Universitate“), operația aeropurtată din cadrul ofensivei lui Montgomery a fost cea mai reuşită acțiune de acest fel întreprinsă de noi în cursul războiului.

În aceeaşi dimineață am avut o întîlnire cu Winston Churchill şi cu feldmareşalul Brooke. Primul ministru britanic găsea totdeauna mijlocul de a fi în apropiere de locul unde se pregătea declanşarea unei operații deosebit de

importante. În dimineața aceea, încîntat, aşa cum eram cu toții, exclama într-una:

— Dragă generale, s-a isprăvit cu neamțul! I-am venit de hac! Gata cu el!

Primul ministru exprima, de fapt, ceea ce simțeam cu toții şi ceea ce ne spuneam unul celuilalt. Şi tot în dimineața aceea, feldmareşalul Brooke a dat glas imensei lui bucurii că operațiile din februarie şi martie se desfăşuraseră aşa cum prevedeau planurile elaborate de SHAEF.

Pe la amiază a trebuit să dau o fugă pînă la cartierul general al lui Bradley pentru a discuta pe marginea unor faze importante ale operațiilor sale. După plecarea mea, Churchill l-a convins pe comandantul local să-l treacă peste Rin într-un L.C.M. Fără îndoială, primul ministru a savurat intensa satisfacție de a pune piciorul pe malul răsăritean al tradiționalei bariere a Germaniei. Poate că gestul a reprezentat pentru el un simbol al înfrîngerii finale a inamicului care încolțise cu ferocitate Anglia în urmă cu cinci ani. În orice caz, dacă aş fi fost de față, nu i-aş fi permis cu nici un preț să treacă Rinul în ziua aceea.

Conform practicii noastre curente, aviația a participat intens la ofensivă. Cu un număr de zile înainte de 23 martie am organizat un bombardament aerian neîntrerupt împotriva unei largi varietăți de obiective din regiunea respectivă şi, mai ales, împotriva aerodromurilor inamice, acordînd o deosebită atenție fiecărei piste de pe care putea opera un avion cu reacție. Începînd din 21 martie, am revărsat o ploaie de bombe asupra aerodromurilor, ciuruind pistele şi distrugînd avioanele la sol. Aceste măsuri s-au dovedit hotărîtoare: în ziua asaltului, forțele aeriene aliate au efectuat aproape 8 000 de ieşiri, întîlnind mai puțin de 100 de avioane inamice în văzduh. În tot acest timp am beneficiat de condiții atmosferice excelente şi de o vizibilitate perfectă.

În ziua de 24 martie am efectuat, de asemenea, operații aeriene cu caracter de diversiune, pentru a împiedica concentrarea avioanelor de vînătoare inamice în zona unde se desfăşura ofensiva. Un număr de 150 de bombardiere din Flota 15 aeriană, staționată în Italia, au parcurs în zbor 1

500 de mile, atacînd Berlinul, pe cînd alte formații aeriene, decolînd tot din Italia, au întreprins raiduri împotriva aerodromurilor din sudul Germaniei. Încă cu mult înainte, Comandamentul aviației strategice britanice, conceput inițial numai pentru bombardamente de noapte, începuse să participe regulat la raidurile de zi. Protejate de masele imense ale avioanelor de vînătoare, bombardierele britanice puteau opera în securitate la lumina zilei şi precizia lor a crescut considerabil. La 24 martie au intervenit şi ele, atacînd nodurile de cale ferată şi depozitele de petrol din bazinul Ruhrului şi vecinătate.

Operația de la 24 martie a pecetluit soarta Germaniei. Desigur, cucerisem deja două capete de pod peste Rin mai spre sud, dar în ambele cazuri ne favorizaseră şansa şi elementul surpriză. Ofensiva din sectorul de nord s-a desfăşurat împotriva celei mai înverşunate rezistențe pe care o putea opune inamicul undeva pe linia lungului fluviu. În plus, ea a pătruns direct în coasta bazinului Ruhrului, iar desantările reuşite pe malul de est al Rinului au dus la crearea unui puternic dispozitiv aliat, capabil să răpească germanilor posibilitatea de a utiliza mari sectoare din această mare zonă industrială.

Concomitent, în sectoarele de sud, situația evolua rapid. Bradley avea ca prim obiectiv ocuparea unor poziții sigure în regiunea Frankfurt, de unde urma să inițieze o înaintare masivă spre Kassel. Acolo, potrivit aşteptărilor noastre, avea să facă joncțiunea cu forțele lui Montgomery venind de la nord, pentru a desăvîrşi manevra de împresurare a bazinului Ruhrului.

Din primul moment cînd îşi trimisese Divizia 5 americană peste Rin, în noaptea de 22 martie, generalul Patton a continuat sistematic să-şi extindă capul de pod. În seara de 24 martie, acesta măsura 9 mile în lungime şi 6 în adîncime, iar americanii luaseră 19 000 de prizonieri. Întreg Corpul 12 se afla acum pe malul celălalt şi Divizia 4 blindată înainta atît de impetuos, încît la 25 martie a capturat intacte podurile de peste rîul Main de la Aschaffenburg.

Încă de la cucerirea sa, capul de pod de la Remagen se

lărgise neîncetat, în ciuda repetatelor lovituri fracționate ale germanilor. Generalul Hodges trimisese acolo corpurile 3, 5 şi 7. La 26 martie, detaşamentele naziste de pe flancul de nord al capului de pod au fost respinse dincolo de rîul Sieg, unde inamicul era convins că aliații vor lansa un asalt important. Dar sectorul Remagen îi rezerva o altă mare surpriză. De îndată ce forțele americane au început să se organizeze acolo, am trecut, împreună cu Bradley, la elaborarea unui plan care să ne dea posibilitatea valorificării la maximum a acestui succes.

În sectorul lui Bradley avusesem de la bun început intenția de a trece grosul trupelor peste Rin, în regiunea unde Patton cucerise capetele de pod, deoarece de acolo ne convenea cel mai bine să înfigem cea de-a doua suliță a giganticei ofensive duble, menită să încercuiască Ruhrul. Desigur, de la Remagen puteam îndrepta Armata 1 spre nord şi nord-est, pentru a asalta direct dispozitivul german. Dar aceasta presupunea o lovitură frontală peste rîul Sieg şi nu ducea la marea şi completa încercuire a rîvnitului bazin – obiectiv esențial al planului nostru de ansamblu. Iată de ce Bradley şi cu mine hotărîserăm de mult să dirijăm trupele din capul de pod de la Remagen în direcția sud-est, pentru a realiza joncțiunea cu Patton în apropiere de Giessen. După aceea, Bradley urma să-şi concentreze forțele, în vederea obținerii de noi succese rapide şi sigure.

La 26 martie a început ofensiva care avea ca punct de plecare capul de pod de la Remagen. Corpul 5, acum sub conducerea generalului-maior Clarence R. Huebner, a înaintat repede spre sud-est şi a ocupat Limburg. Puternicele lovituri convergente ale lui Patton şi Hodges au dus la demoralizarea completă a inamicului în acest sector.

Corpul 8 al lui Middleton, din compunerea Armatei 3, se afla încă pe malul vestic al Rinului, la nord de Braubach, unde, din cauza malurilor abrupte, trecerea fluviului sub focul inamicului părea aproape imposibilă. Totuşi Corpul 8 a încercat să realizeze această operație şi, în ciuda unei aprige rezistențe inițiale, a ajuns de partea cealaltă, putînd astfel să înainteze în linie dreaptă şi să participe la marea ofensivă. La

29 martie, Frankfurtul a fost complet ocupat şi avangărzile blindate au pornit în direcţia Kassel.

Şi mai spre sud, în sectorul Grupului de armate 6, Armata 7 a lui Patch s-a alăturat, de asemenea, ofensivei. În zilele cînd această unitate lupta încă în bazinul Saarului prevăzusem că va trebui să o sprijinim cu trupe aeropurtate pentru a-i asigura forţarea cu succes a Rinului, unde apreciam că dispozitivul de apărare german era foarte puternic. În acest scop, Divizia 13 aeropurtată americană a primit ordin să întocmească planul unei acţiuni de desant. Dar aceasta s-a dovedit inutilă, într-atît a fost de mare confuzia inamicului după prăbuşirea grupării sale din Saar. La 26 martie, Corpul 15 al generalului Haislip din compunerea Armatei 7 a forţat trecerea Rinului lîngă Worms. Îndîrjita împotrivire a detaşamentelor naziste de pe malul de est a fost repede înfrîntă şi, pînă la 27 martie, Corpul 15 a trecut în întregime fluviul. Imediat, Armata 7 a reluat ofensiva şi, după ce a făcut joncţiunea cu Armata 3, a înaintat repede, ocupînd oraşul Mannheim. În ziua de 1 aprilie, Armata 1 franceză a efectuat ultima trecere a Rinului sub focul inamic, la Philippsburg. De acolo, francezii aveau să lovească spre sud-est, în direcţia Stuttgart, şi să cureţe tot malul drept al fluviului, pînă la frontiera elveţiană.

Traversasem acum Rinul în toate coridoarele principale alese de noi pentru invadarea Germaniei. Uşurinţa cu care obţinusem aceste succese şi pierderile mici cu care le plătisem contrastau puternic cu ceea ce s-ar fi întîmplat, desigur, dacă inamicul s-ar fi retras în cursul iernii de pe malul de vest şi ar fi opus o rezistenţă hotărîtă de-a lungul fluviului. Acesta constituia un obstacol formidabil şi, pe tot malul de est, terenul favoriza crearea unui puternic dispozitiv de apărare. Ciocnirile frontale cu armata germană, chiar cu efectivele ei reduse şi cu capacitatea de luptă diminuată de la începutul anului 1945, ne-ar fi impus mari sacrificii.

Îi datoram mult lui Hitler. Nu încăpea îndoială că, dacă ar fi avut mînă liberă în domeniul operaţiilor militare, Statul-Major General german ar fi prevenit inevitabilul dezastru de pe malul de vest şi şi-ar fi retras forţele cel mai tîrziu,

probabil, la începutul lunii ianuarie. La acea dată, eşecul loviturii din Ardeni devenise evident şi trupele care participau la ea fuseseră înfrînte şi respinse. În plus, la 12 ianuarie, ruşii declanşaseră o mare ofensivă, care avea să-i poarte de pe Vistula pe Oder, la mai puţin de 30 de mile de Berlin.

Din punct de vedere militar, lucrul cel mai înţelept pe care l-ar fi putut face germanii în momentul acela ar fi fost să capituleze. Situaţia lor era fără ieşire şi, chiar dacă nu ar mai fi putut salva nimic pe plan politic, ar fi cruţat măcar viţele a mii dintre ai lor pe cîmpul de luptă şi ar fi evitat distrugerea în continuare a industriei şi oraşelor germane.

Din moment ce se hotărîse însă să lupte mai departe – poate în smintita speranţă că aliaţii se vor încăiera între ei, renunţînd astfel să mai ducă pînă la capăt ocuparea Germaniei –, inamicul ar fi trebuit să se sprijine, în Europa occidentală, pe cea mai puternică linie de apărare – fluviul Rin –, grupînd acolo toate rezervele centrale pe care le putea utiliza. Nici aşa nu avea vreo şansă de succes, fie şi din cauză că uriaşa noastră forţă aeriană pulveriza actualmente, într-o proporţie catastrofală pentru el, resursele vitale de pe teritoriul său, ce se micşora necontenit. Dar era singura cale care îi dădea o posibilitate de a prelungi ostilităţile – şi acum devenise limpede că nu putea exista nici un alt motiv de a continua războiul. Pînă şi Hitler, aşa fanatic cum era, trebuie să fi trecut prin momente de luciditate, în care nu se poate să nu-şi fi dat seama că sfîrşitul era iminent. Dar el scria finalul unei drame al cărui tragic deznodămînt avea să întreacă cu mult tot ceea ce concepuse vreodată prea iubitul său Wagner.

În ce-i priveşte pe aliaţi, situaţia se asemăna întrucîtva cu cea survenită cu opt luni în urmă, după ofensiva din Normandia, dar cu unele deosebiri importante. În clipa de faţă, forţele noastre terestre şi aeriene ocupau un dispozitiv capabil să zdrobească orice rezistenţă întîlnită în cale, iar inamicul nu mai avea, departe în spate, o linie Siegfried în care să se instaleze. Mult mai importantă era deosebirea pe care o prezenta sistemul nostru de asigurare materială, acum riguros şi bine organizat. Chiar pe malul stîng al Rinului se aflau stocuri de mijloace tehnice şi materiale. În imediata

noastră apropiere activau formațiile de servicii, indispensabile pentru a asigura trupele într-o ofensivă impetuoasă, inclusiv în privința subzistenței de zi cu zi. De îndată ce forțam Rinul, montam pontoane de vase, cărora li se adăugau curînd poduri fixe. Cel dintîi pod semipermanent de cale ferată a fost construit la Wesel, în sectorul de nord. Acolo, la mai puțin de 11 zile de la cucerirea oraşului şi deasupra uneia dintre cele mai largi porțiuni ale fluviului, geniştii americani au construit un pod peste care a trecut prima noastră garnitură feroviară.

Odată cu forțarea Rinului în toate punctele şi cu dispariția unor enorme efective germane în naufragiul liniei Siegfried, s-a încheiat cea de-a doua mare etapă a campaniei noastre de primăvară. Acum se impunea să analizăm situația şi să stabilim ce operații mai trebuiau efectuate în etapa a treia – nimicirea finală a puterii militare a Germaniei şi invadarea teritoriului său.

Primul pas continua să fie încercuirea Ruhrului. Acest obiectiv figura dintotdeauna printre prevederile majore ale planurilor noastre şi în situația în care ne aflam nimic nu arăta că abandonarea lui ne-ar aduce vreun avantaj. Dimpotrivă, acum era clar că dubla manevră de învăluire nu numai că va izola definitiv şi complet Ruhrul industrial de restul Germaniei, dar va duce şi la distrugerea uneia dintre cele mai puternice grupări de care dispunea inamicul.

În primele zile ale lunii martie, după eşecul tentativei lor de a lichida capul de pod de la Remagen, naziştii au început să organizeze, cu o grabă frenetică, aliniamentul de sud al apărării Ruhrului, pe rîul Sieg. În acelaşi fel, la 24 martie, cînd Montgomery şi-a catapultat forțele peste Rin, în sectorul de nord, germanii s-au apucat să ocupe în pripă poziții la flancul de nord al regiunii Ruhr. Dubla învăluire urma, aşadar, să împresoare aceste trupe, să facă o largă ruptură prin centru şi să-şi croiască drum prin bazinul Ruhrului spre est.

Eram la curent cu acordurile politice ale aliaților, care prevedeau împărțirea Germaniei postbelice în zone de ocupație. Axa nord-sud, pe care hotărîrea adoptată o stabilea

ca limită de răsărit a părții atribuite britanicilor şi americanilor, începea din apropiere de Lübeck, la est de baza peninsulei daneze, şi cobora în direcția generală sud, pînă la oraşul Eisenach şi, mai departe spre sud, pînă la frontiera austriacă.

Această viitoare împărțire a Germaniei nu a avut nici o influență asupra planurilor noastre militare de ocupare a țării. După părerea mea, asemenea planuri trebuiau concepute cu singurul scop de a grăbi victoria, rămînînd ca rectificări ulterioare să permită trupelor aparținînd celor cîteva state să se regrupeze, fiecare în sectorul respectiv.

După Ruhr, Berlinul constituia un obiectiv firesc, fiind important pe plan politic şi psihologic, ca simbol a ceea ce mai rămăsese din puterea militară germană. Am ajuns însă la concluzia că, pentru forțele aliate occidentale, nu era un obiectiv logic şi nici deosebit de oportun.

În ultima săptămînă a lunii martie, cînd ieşisem la Rin, ne mai despărțeau de Berlin 300 de mile, iar la 200 de mile de frontul nostru se găsea obstacolul Elbei.

Forțele sovietice ocupaseră poziții ferme pe Oder şi aveau un cap de pod pe malul de vest al fluviului, la numai 30 de mile de Berlin. Capacitatea noastră de asigurare tehnico-materială, în care se includea şi posibilitatea de a transporta zilnic pe calea aerului aproximativ 2 000 de tone de materiale pentru primul eşalon operativ, era suficientă pentru a permite avangărzilor noastre să străbată Germania. Dar, dacă am fi intenționat să forțăm Elba, cu unicul scop de a încerca să împresurăm capitala, s-ar fi întîmplat două lucruri. Mai întîi, ruşii ar fi încercuit, probabil, oraşul cu mult înainte ca noi să ajungem acolo. În al doilea rînd, necesitățile de asigurare materială a unei grupări puternice, la această distanță de bazele noastre principale de pe valea Rinului, ar fi dus, practic, la imobilizarea unităților de pe tot restul frontului – lucru pe care-l socoteam nu numai nechibzuit, ci de-a dreptul prostesc. În afară de încercuirea Berlinului, existau alte cîteva obiective majore, care trebuiau atinse de urgență.

De exemplu, era de dorit ca avangărzile noastre să

străbată repede Germania, pentru a face joncțiunea cu forțele sovietice, fracționînd astfel teritoriul țării şi privînd trupele naziste de orice posibilitate de a acționa unitar. De asemenea, prezenta importanță ocuparea cît mai grabnică a oraşului Lübeck, situat la extremitatea de nord, ceea ce ducea la izolarea tuturor trupelor germane rămase în Danemarca, ca şi a celor aflate încă în Norvegia. În plus, prin această lovitură puneam stăpînire pe porturile din nordul Germaniei, ocupînd fie Hamburgul, fie Bremenul, fie ambele şi scurtînd astfel şi mai mult căile noastre de comunicație.

La fel de important şi oportun era să pătrundem în aşa-numita „redută națională" şi s-o nimicim. Cu multe săptămîni în urmă începusem să primim informații că, în caz de extremă necesitate, naziştii intenționau să concentreze elita SS-ului, a Gestapoului şi a altor organizații fanatic devotate lui Hitler în masivul alpin care ocupă sudul Bavariei, vestul Austriei şi nordul Italiei. Acolo, ei sperau să blocheze întortocheatele trecători de munte şi să reziste la infinit aliaților. Un asemenea bastion putea fi oricînd lichidat, măcar prin înfometare, dacă nu pe alte căi. Dar dacă li s-ar fi permis să-şi organizeze „reduta", germanii aveau posibilitatea de a ne sili să ne angajăm într-un lung război de guerilă sau într-un sîngeros asediu, căpătînd astfel mijlocul de a ține trează speranța dementă că, grație neînțelegerilor ivite între aliați, vor smulge condiții mai favorabile decît capitularea necondiționată. În posesiunea probelor evidente că naziştii intenționau să facă această încercare, m-am hotărît să-i împiedic s-o pună în aplicare.

Un alt obiectiv al hitleriştilor, întrucîtva înrudit cu edificarea fortăreței în munți, îl reprezenta înființarea unei armate subterane, căreia i se dăduse un nume semnificativ: „Vîrcolacii". Alcătuită în exclusivitate din discipoli fideli ai lui Hitler, organizația folosea ca mijloace de luptă omuciderea şi teroarea. În „armata" secretă urmau să fie înrolați băieți şi fete, ca şi adulți, în speranța că ei vor răspîndi o asemenea groază în țară şi vor crea asemenea dificultăți puterilor de ocupație, încît ele vor fi bucuroase să evacueze teritoriile cucerite.

Din cauza fanaticului devotament al multor tineri germani față de führerul lor, un astfel de proiect putea oricînd să devină real şi, pentru a-l curma din faşă, soluția era de a invada tot teritoriul țării înainte de a se efectua organizarea „vîrcolacilor".

Cu aceste cîteva considerente în minte, am hotărît că, imediat ce grupurile de armate 12 şi 21 vor termina împresurarea Ruhrului, principalele noastre ofensive vor cuprinde trei părți esențiale.

Prima consta dintr-o puternică lovitură a lui Bradley, care urma să traverseze direct centrul Germaniei. Înaintînd în această direcție, trupele sale aveau de străbătut platoul central al țării, forțînd astfel cursurile de apă în apropiere de izvoarele lor, unde ele nu formau obstacole importante, ca în cîmpia din nordul Germaniei, în vecinătatea mării. Pentru a pune la dispoziția lui Bradley forțele necesare unui marş neîntrerupt de la un capăt la altul al teritoriului, Armata 9 americană reintra în subordinea sa. În plus, am organizat, tot pentru Grupul 12, o nouă armată, 15, sub comanda generalului Gerow, căruia îi reveneau două misiuni principale: să-şi asume răspunderea administrației militare în spatele trupelor noastre care înaintau şi să asigure pe malul stîng al Rinului, în fața bazinului Ruhrului, o prezență aliată capabilă de a împiedica pe germanii de acolo să saboteze punctele vitale ale căilor noastre de comunicație de la vest de fluviu. Lui Gerow i s-a mai încredințat comanda Diviziei 6 americane, care, la sute de mile spre vest, înfrunta încă garnizoanele germane din St. Nazaire şi Lorient, porturi în golful Biscaya.

Ofensiva celor trei armate ale Grupului 12 trebuia să înceapă de îndată ce Bradley căpăta certitudinea că gruparea inamicului din Ruhr nu mai putea să-i amenințe căile de comunicații. Nu aveam de gînd să duc o luptă crîncenă, din casă în casă, pentru nimicirea acestei grupări. Dens populată, regiunea nu dispunea de surse alimentare proprii, aşa că, pînă la urmă, foametea avea să oblige cu siguranță inamicul să capituleze, evitînd astfel aliaților nenumărate sacrificii de vieți omeneşti.

După joncțiunea efectuată de Bradley cu forțele sovietice undeva pe cursul Elbei, planul de ansamblu prevedea, pentru partea a doua şi a treia, cîte o înaintare rapidă pe ambele noastre flancuri – în nord izolînd Danemarca, în sud pătrunzînd în Austria şi ocupînd munții din vestul şi sudul ei. În stadiile inițiale ale ofensivei lui Bradley, Grupul de armate 6, din flancul drept, şi Grupul de armate 21, din flancul stîng, trebuiau în general să înainteze în sprijinul acestei lovituri principale, cîştigînd cît mai mult teren în direcția obiectivelor lor finale.

La rîndul său, după ce-şi îndeplinea misiunea în centru, Bradley urma să-l sprijine pe Montgomery la nord şi pe Devers la sud, în cursul ultimelor operații pe care le aveau de efectuat aceştia.

Planul de ansamblu a fost prezentat generalissimului Stalin.

Conform celor stabilite în ianuarie şi aprobate de Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, consideram că misiunea de a comunica acest plan generalissimului Stalin intra pe deplin în sfera competenței şi a răspunderilor mele. Dar am constatat foarte repede că primul ministru Churchill avea obiecții foarte serioase împotriva inițiativei pe care o luasem şi nu era de acord cu planul meu. El susținea că, deoarece campania se apropia de sfîrşit, mişcările de trupe căpătau o semnificație politică, ceea ce necesita intervenția conducătorilor de stat în definitivarea planurilor operative de ansamblu. După părerea sa, mesajul trimis lui Stalin depăşea competența mea, care se limita la a comunica cu Moscova doar în probleme de ordin strict militar. Churchill se declara foarte dezamăgit şi nemulțumit de faptul că planul meu nu prevedea o ofensivă a lui Montgomery, susținută de toate efectivele americane disponibile, într-o desperată încercare de a ocupa Berlinul înaintea ruşilor. El a adus la cunoştința Washingtonului acest punct de vedere.

Bineînțeles, primul ministru ştia că, indiferent de distanța la care ar fi înaintat aliații occidentali spre Elba, el şi preşedintele Roosevelt conveniseră deja ca zonele de ocupație britanică şi americană să aibă ca limită răsăriteană o linie

situată la 200 de mile vest de Berlin. Prin urmare, repetatele sale insistențe de a pune toate resursele noastre în slujba intrării aliaților occidentali în capitală înaintea ruşilor trebuie să se fi întemeiat pe convingerea că britanicii şi americanii vor beneficia ulterior de un mare prestigiu şi de multă influență de pe urma acestei realizări.

Eu nu puteam cunoaşte adevăratele sale motive, dar protestul lui a dat naştere imediat unui schimb de numeroase telegrame, începînd cu un mesaj al generalului Marshall din 29 martie. Mesajul mă informa că Comitetul Britanic al Şefilor de State-Majore îşi manifesta îngrijorarea în legătură atît cu procedura pe care o adoptasem, intrînd în contact cu Stalin, cît şi cu ceea ce ei numeau modificarea adusă de mine planului. Comitetul Britanic al Şefilor de State-Majore propunea lui Marshall ca principala mea ofensivă să se desfăşoare prin cîmpia din nordul Germaniei, deoarece în felul acesta puteam ocupa porturile germane din vestul şi nordul țării. Englezii subliniau că operațiile preconizate de ei ar fi dus la scoaterea din luptă a submarinelor inamice, ne-ar fi dat libertate de mişcare în Danemarca, ar fi stabilit o cale de comunicații cu Suedia şi ne-ar fi pus la dispoziție vase suedeze şi norvegiene cu un deplasament de aproximativ 2 000 000 de tone.

După recepționarea acestui mesaj, am răspuns următoarele:

„Eisenhower către Marshall, data 30 martie:

Sincer vorbind, învinuirea că aş fi modificat planurile nu are nici un temei. Nimeni nu a obiectat vreodată împotriva loviturii principale date la nord de Ruhr, cu scopul de a izola această regiune bogată. Acum, putînd să întrevăd momentul cînd forțele mele se vor concentra în sectorul Kassel, rămîn în continuare fidel vechiului meu plan de a lansa de acolo o ofensivă principală, menită să realizeze, în cooperare cu ruşii, distrugerea forțelor armate ale inamicului. Conform acestui plan, vom ocupa porturile şi celelalte obiective de pe coasta de nord mai repede şi mai sigur decît prin dispersarea forțelor pe care o cere mesajul lui Wilson către dumneavoastră".

După expedierea acestui răspuns preliminar, am

redactat, pentru informarea generalului Marshall, un rezumat complet al planului nostru, pe care l-am trimis prin următoarea radiogramă:

„Eisenhower către Marshall, data 30 martie:

Ca răspuns la radiograma dumneavoastră.

Protestele reproduse în telegrama dumneavoastră, cu excepția celui privind «procedura», mi-au fost aduse la cunoştință aseară de către primul ministru pe cale telefonică.

Nu înțeleg deloc la ce se referă protestul privind «procedura». Am primit instrucțiuni să tratez direct cu ruşii în probleme de coordonare militară. Nu a survenit nici o schimbare în strategia de bază. Consiliul Britanic al Şefilor de State-Majore a protestat vara trecută împotriva intenției mele de a înainta în direcția Frankfurt, susținînd că ar fi o operație inutilă, care ar sustrage efectivele necesare unei ofensive în nord. Am subliniat totdeauna că ofensiva în nord va fi lovitura principală în acea fază operativă care va duce la izolarea Ruhrului, dar încă de la început, înainte chiar de ziua Z, am arătat ofițerilor de stat-major şi comandanților superiori că planul meu prevede mai întîi conjugarea loviturilor inițiale şi secundare în sectorul Kassel şi apoi declanşarea marii ofensive spre est.

Examinînd, fie şi superficial, problema direcției hotărîtoare a acestei ofensive, după încheierea operației în sectorul Kassel, constatăm că, în actualele împrejurări, lovitura principală trebuie să fie îndreptată spre regiunea Leipzig, unde se concentrează ceea ce a mai rămas din potențialul industrial al Germaniei şi unde se crede că s-ar refugia ministerele. Planul meu nu prevede dislocarea spre sud a forțelor britanice şi canadiene ale lui Montgomery. Flancul drept al acestuia, după cum puteți remarca, va înainta pe axa generală Hanovra-Wittemberg. Nefăcînd altceva decît să respect principiul enunțat dintotdeauna de feldmareşalul Brooke, sînt hotărît să mă concentrez într-o singură ofensivă majoră. Planul meu se mulțumeşte să readucă Armata 9 americană sub comanda lui Bradley pentru faza operativă care prevede o înaintare în centru, din zona Kassel pînă în zona Leipzig, afară de cazul, firește, cînd joncțiunea cu ruşii se va face înainte de a ajunge

noi în această ultimă zonă. Apoi acest dispozitiv va fi organizat, iar planul arată clar că s-ar putea ca Armata 9 să se deplaseze spre nord, pentru a sprijini armatele britanică şi canadiană în acţiunea de curăţire a întregii linii de coastă de la vest de Lübeck. După asigurarea efectivelor pentru această operaţie, se apreciază că putem întreprinde o manevră spre sud-est, pentru a împiedica pe nazişti să-şi organizeze o redută în munţi.

Am acordat toată atenţia cuvenită aspectelor navale ale situaţiei şi îmi dau seama limpede de avantajul ocupării rapide a coastei de nord. Tocmai de aceea am considerat-o drept proximul obiectiv de atins, după ce ofensiva principală ne va pune într-o situaţie de superioritate hotărîtoare. Utilizarea porturilor Bremen, Hamburg şi Kiel presupune operaţii împotriva insulelor Frisice şi Helgoland şi o acţiune de dragare a minelor pe o mare întindere. Toate acestea, ca şi operaţiile în Danemarca şi Norvegia fac parte dintr-un stadiu ulterior.

Aş vrea să subliniez că Berlinul nu mai este un obiectiv deosebit de important. El şi-a pierdut mult din utilitate pentru germani şi pînă şi guvernul se pregăteşte să se instaleze într-o altă zonă. Acum este important să ne grupăm forţele pentru o unică ofensivă, ceea ce – mai repede decît risipirea eforturilor noastre în diverse direcţii – ne va aduce căderea Berlinului, eliberarea Norvegiei, intrarea în posesiunea vaselor şi a porturilor suedeze.

Un alt punct pe care aş vrea să-l subliniez este că aşa-numitul «teren favorabil» din nordul Germaniei nu este cu adevărat favorabil în această parte a anului. Nu numai că o serie de apărători împînzesc regiunea, dar solul însuşi, în acest anotimp, este foarte umed şi nu atît de prielnic pentru deplasări rapide ca platoul înalt prin care mă pregătesc să lansez ofensiva principală.

Pentru a rezuma:

Propun ca la o dată cît mai apropiată şi în cooperare cu sovieticii să fracţionăm şi să distrugem forţele germane, lansînd ofensiva principală din sectorul Kassel direct spre est, către centrul a ceea ce mai rămîne din potenţialul industrial al

Germaniei, pînă ce vom ajunge în zona Leipzigului, inclusiv oraşul respectiv, afară de cazul cînd joncțiunea cu ruşii în ofensivă se va face la vest de acest punct. A doua caracteristică fundamentală a operației constă în a da ordin de înaintare forțelor lui Montgomery pe flancul stîng şi, îndată după îndeplinirea misiunii de mai sus, în a trimite Armata 9 spre nord, pentru a-l sprijini pe Montgomery în curățirea întregii zone situate la vest de Kiel şi Lübeck.

După ce aceste două manevre îşi vor atinge țelurile, voi trimite o grupare spre sud-est, străduindu-mă să fac joncțiunea cu ruşii în valea Dunării şi să împiedic crearea unei redute naziste în sudul Germaniei.

Bineînțeles, planurile mele sînt flexibile şi trebuie să-mi păstrez libertatea de acțiune pentru a face față eventualelor situații noi. Un maximum de flexibilitate va rezulta din concentrarea unui maximum de forțe la centru".

Un amănunt interesant cu privire la telegrama de mai sus: ciorna ei a fost redactată la cartierul general SHAEF de către unul dintre colaboratorii mei britanici.

„Marshall către Eisenhower, data 31 martie:

Consiliul Britanic al Şefilor de State-Majore din Londra a făcut astăzi cunoscute Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore părerile sale despre planul dumitale.

Britanicii contestă că ar avea dorința de a lega mîinile comandantului suprem al Forțelor expediționare aliate (SCAEF), dar se referă la probleme mai vaste, care ies din sfera de competență a acestuia (războiul submarin, vasele suedeze, importanța politică a salvării de la înfometare a mii de olandezi, importanța unei pătrunderi în Danemarca şi a eliberării Norvegiei), şi solicită să nu se trimită detalii suplimentare ale planului lui Deane [şeful Misiunii militare la Moscova] pînă nu vei primi indicații de la Comitetul unificat.

Astăzi, Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore din S.U.A. a răspuns în esență după cum urmează: procedura adoptată de SCAEF pentru a comunica cu ruşii pare să fi fost o necesitate operativă. Orice modificare a acestui mesaj trebuie să fie adusă de Eisenhower, nu de Comitetul unificat. Acțiunile prevăzute în planul SCAEF sînt conforme cu strategia aprobată

şi cu directiva trimisă SCAEF, mai ales în lumina evenimentelor actuale. Eisenhower dislocă peste Rin, în nord, maximum de forţe care pot fi utilizate. Operaţia secundară din sud obţine remarcabile succese şi e valorificată pînă la limita capacităţilor de asigurare materială. Şefii de state-majore ai S.U.A. sînt convinşi că planul de acţiune al SCAEF va duce la ocuparea porturilor şi la realizarea celorlalte obiective menţionate de britanici mai repede şi mai sigur decît prin manevra cerută de ei.

Bătălia Germaniei a ajuns astăzi la un stadiu în care numai comandantul suprem poate aprecia măsurile ce trebuie luate. Nu ni se pare indicat să renunţăm în mod deliberat la exploatarea slăbiciunilor inamicului. Unicul obiectiv trebuie să fie victoria rapidă şi completă. Deşi sînt de acord că anumiţi factori nu intră în preocupările directe ale SCAEF, şefii de state-majore ai S.U.A. consideră că concepţiile strategice ale acestuia sînt judicioase şi trebuie să primească un sprijin deplin. El va trebui să continue a comunica liber cu comandantul suprem al armatei sovietice".

Peste cîteva zile, la 7 aprilie, în ultima radiogramă adresată generalului Marshall pe această temă, spuneam printre altele:

„Mesajul pe care i l-am trimis lui Stalin era o măsură de natură strict militară, luată conform amplelor împuterniciri şi instrucţiuni emise anterior de Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore. Sincer să fiu, nici nu mi-a trecut prin cap să mă consult în prealabil cu Comitetul Unificat, deoarece plecam de la premisa că răspund de eficienţa operaţiilor militare în acest teatru de război şi era firesc să-l întreb pe comandantul forţelor ruse care vor fi direcţia şi data viitoarei sale ofensive majore şi să-i prezint, în linii mari, propriile mele intenţii.

Acum întîrziem transmiterea către Misiunea militară în Rusia a unui mesaj al cărui scop este stabilirea de măsuri concrete pentru identificarea reciprocă a forţelor noastre aeriene şi terestre şi găsirea unor proceduri pentru eventualitatea că forţele noastre vor lua contact cu cele sovietice în indiferent ce parte a Germaniei. Este extrem de important ca această problemă să fie rezolvată repede, pe o

bază practică”.

Pînă la urmă, rezultatul tuturor acestor discuții a fost că am pus mai departe în aplicare planul nostru. Atît de convins eram de temeinicia militară a operațiilor noastre, încît ofițerii de stat-major mai apropiați de mine ştiau că eram gata să pun chestiunea de încredere.

Un singur rezultat a mai avut această controversă neobişnuită, anume că, de atunci încolo, ne-am simțit cam îngrădiți în contactele cu Stalin şi că am avut grijă ca toate mesajele noastre să abordeze exclusiv probleme de importanță tactică. Nu mi se părea o situație deosebit de serioasă, mai ales pentru că Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore ai S.U.A. reafirmase categoric libertatea mea de acțiune în realizarea unor planuri care, după părerea mea, aveau să pună capăt ostilităților în cel mai scurt timp cu putință.

Capitolul al XXI-lea

Invadarea Germaniei

Importanța industrială pe care o prezenta bazinul Ruhrului pentru Germania scăzuse considerabil încă înainte ca noi să-l fi împresurat. Uzinele de acolo fuseseră ținta multor raiduri masive de bombardament, iar în februarie 1945 forțele aeriene aliate inițiaseră un „program de interzicere“, menit să rupă căile de comunicații ducînd din Ruhr spre interiorul țării. Operația repurtase un succes remarcabil şi ştiam că germanii se loveau de mari dificultăți în transporturile de muniții din bazin către trupele pe care le mai aveau pe front. Ținînd seama că acum regiunea era amenințată pe ambele laturi şi că posibilitățile de utilizare a

ei se micşoraseră enorm, ar fi fost logic ca germanii să-şi retragă trupele de acolo, pentru a le folosi împotriva forţelor noastre care înaintau. Marele Stat-Major German trebuie să-şi fi dat seama că, odată cu încercuirea Ruhrului, pierdea nu numai fabricile sale, ci şi toate unităţile militare îngrămădite în dispozitivul local de apărare. Totuşi, şi de data aceasta, germanii au rămas pe loc.

În sud, forţele lui Bradley, iar în nord cele ale lui Montgomery au înaintat neîntrerupt prin luptă spre punctul de întîlnire ce li se fixase, în apropiere de Kassel. Armata 9 a lui Simpson, pe flancul drept al Grupului de armate al lui Montgomery, s-a lovit de o rezistenţă mai dîrză decît cea întîlnită de armatele 1 şi 3, care ieşiseră din regiunea Frankfurt. Drept urmare, braţul de sud al cleştelui nostru a înconjurat flancurile de est şi nord-est ale Ruhrului, pentru a se întîlni cu coloanele avansate ale lui Simpson în apropiere de Lippstadt, lîngă Paderborn.

În ziua de 1 aprilie, exact la o săptămînă după ce Grupul de armate 21 forţase Rinul în sectorul Wesel, joncţiunea se realizase complet, bazinul Ruhrului era încercuit, iar trupele germane de acolo căzuseră în capcană.

Inamicul suferise pînă acum un şir neîntrerupt de înfrîngeri zdrobitoare. Începînd cu sîngeroasa respingere a ofensivei falimentare din Ardeni, avalanşa aliaţilor îi provocase, în serie, pierderi şi eşecuri de proporţii înspăimîntătoare. Nu mai exista nici o fărîmă de raţiune sau logică pentru a justifica prelungirea luptei. Atît în est, cît şi în vest, forţe puternice operau actualmente pe teritoriul naţional al Germaniei. Inamicul pierduse Ruhrul, Saarul şi Silezia. Risipite în zona centrală a ţării, uzinele care îi mai rămîneau nu aveau nici o posibilitate de a subveni nevoilor trupelor care mai încercau să lupte. Căile de comunicaţie suferiseră rupturi grave şi nici un comandant superior nazist nu mai putea fi sigur că ordinele sale vor ajunge la unităţile cărora le erau destinate. Deşi în multe părţi se aflau grupări capabile să opună o înverşunată rezistenţă locală, numai pe flancurile de nord şi de sud ale marelui front occidental existau încă armate dispunînd de efective suficiente pentru a

realiza mai mult decît o întîrziere a înaintării aliate.

În ziua de 31 martie am adresat o proclamație trupelor şi populației germane, cerînd primelor să capituleze, iar țăranilor să înceapă însămînțările de primăvară. Arătînd că se găseau într-o situație desperată, le spuneam că prelungirea rezistenței nu va face decît şi mai grele suferințele lor viitoare.

Intenția mea era de a pune capăt sîngerosului măcel. Dar ascendența lui Hitler asupra complicilor săi era încă atît de puternică, iar dominația sa asupra țării se exercita atît de absolut, prin intermediul Gestapoului şi al SS-ului, încît germanii continuau să se bată.

Ajungînd în regiunea Kassel, Bradley a avut de înfruntat o dublă problemă: mai întîi să îngrămădească gruparea inamicului din Ruhr într-o pungă suficient de mică pentru a fi ținută la respect doar de cîteva divizii, care să prevină orice amenințare pentru căile aliate de comunicație; în al doilea rînd, să-şi organizeze cele trei armate pentru ofensiva principală, prin platoul central al Germaniei, în direcția Leipzig.

Bradley avea în primul eşalon operativ, de la nord spre sud, Armata 9 a lui Simpson, Armata 1 a lui Hodges şi Armata 3 a lui Patton, cu un total de 48 de divizii – cea mai mare forță exclusiv americană din istoria Statelor Unite.

Gruparea germană împresurată în bazinul Ruhrului se afla sub comanda feldmareşalului Model. Acesta a încercat mai întîi să rupă încercuirea atacînd spre nord, dar a fost înfrînt. O tentativă similară în direcția sud a eşuat de asemenea, şi inamicului nu i-a mai rămas nici o perspectivă, în afara capitulării finale. Prin lovituri neîncetate, Bradley îl silea să se retragă, iar la 14 aprilie a lansat o ofensivă locală care a secționat punga în două. După alte două zile, jumătatea de est s-a prăbuşit, iar la 18 aprilie a capitulat tot restul grupării. Calculasem inițial că vom lua în Ruhr aproximativ 150 000 de prizonieri, dar totalul lor s-a ridicat, în ultimă instanță, la 325 000, printre care 30 de generali. Am distrus 21 de divizii şi am capturat enorme cantități de materiale. Hitler îşi închipuise, probabil, că asediul Ruhrului

va întîmpina aceeaşi înverşunată împotrivire ca şi cel al Brestului, dar după numai 18 zile din momentul cînd s-a realizat încercuirea, inamicul a capitulat, lăsînd în mîinile noastre un număr şi mai mare de prizonieri decît luasem, cu aproape doi ani în urmă, cu prilejul prăbuşirii forţelor Axei în Tunisia.

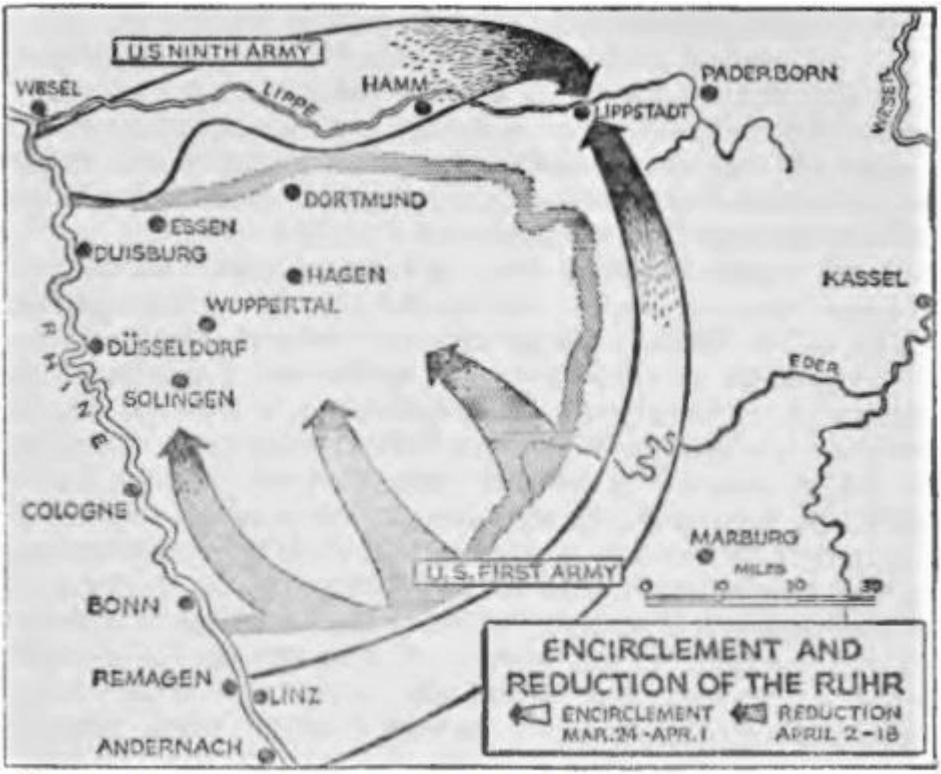

Împresurarea şi cucerirea Ruhrului

Împresurarea 24 martie-1 aprilie. Cucerirea 2-18 aprilie

Între timp, Bradley îşi organizase rapid forţele în vederea ofensivei spre est. Încă înainte de capitularea naziştilor din Ruhr, avangărzile sale ieşiseră pînă la Elba, la o distanţă de 150 de mile de Kassel. Înaintarea se efectua pe un front larg. În sud, Armata 3, îndreptîndu-şi lovitura în direcţia frontierei cehoslovace şi a oraşului Chemnitz, imediat la nord de

această țară, a ajuns acolo la 13-14 aprilie. Pe flancul stîng al lui Patton, Armata 1 a declanşat ofensiva la 11 aprilie, înaintînd impetuos în fața unei rezistențe sporadice. La 14 aprilie, Divizia 3 blindată din compunerea Corpului 7 al lui Collins a ajuns la Dessau, practic pe Elba. Acest corp, care participase la asaltul inițial al plajelor din Normandia, ocupînd curînd după aceea portul Cherbourg, a parcurs luptînd toată Europa de nord-vest, de la coastele Franței pînă la fluviul Elba.

Ziua de 12 aprilie am petrecut-o împreună cu Patton. Scenele pe care le-am văzut şi veştile pe care le-am auzit înainte de a se lăsa întunericul mi-au gravat această dată în memorie. Dimineața am vizitat cîteva corpuri şi divizii dispersate ale Armatei 3, care înaintau repede spre est, în cadrul unei ofensive tipice pentru Patton, ici-colo încercuind şi capturînd detaşamente izolate ale armatei inamice în plină descompunere. Nu exista o linie generală de rezistență, nici măcar o tentativă coordonată de a întîrzia înaintarea noastră. Totuşi, unele formații locale s-au împotrivit cu îndîrjire şi, în tot cursul zilei, am asistat la lupte sporadice.

Armata lui Patton a descoperit şi capturat tezaurul nazist, ascuns în galeriile subterane ale unei adînci mine de sare. Împreună cu un grup, am coborît în puț la aproximativ jumătate de milă dedesubtul pămîntului.

În fundul galeriilor se aflau imense mormane de bancnote germane, îngrămădite acolo, pare-se, într-o ultimă şi frenetică sforțare de a evacua parte din ele înainte de sosirea americanilor. Unul din tuneluri ascundea un număr colosal de tablouri şi alte obiecte de artă, unele învelite în hîrtie sau pînză de ambalaj, altele doar stivuite, ca lemnele de foc.

În alt tunel am văzut un depozit de aur, pe care experții noştri l-au estimat ca valorînd aproximativ 250 000 000 de dolari, majoritatea în bare, în greutate de aproape 12 kg fiecare şi vîrîte în saci două cîte două. Tot acolo se mai afla o imensă cantitate de monezi de aur, provenind din diferite țări ale Europei, ba chiar cîteva milioane de asemenea monede din Statele Unite.

Valize, cufere şi tot felul de lăzi şi lădițe erau tixite de

nenumărate tacîmuri şi podoabe de aur şi argint, vizibil jefuite din locuințe particulare de pe cuprinsul întregului continent. Toate fuseseră aplatizate cu ciocanul din economie de spațiu şi apoi aruncate de-a valma în valiza sau lada respectivă, aşteptînd, pare-se, prilejul de a fi topite şi transformate în bare de metal prețios.

Tunelul în care era depozitat tot acest aur atrăsese atenția datorită prezenței unui zid de cărămizi recent construit, în centrul căruia se afla o uşă de oțel, aşa cum au seifurile de tipul cel mai modern. Blindajul ei era atît de gros, încît pentru a o distruge ar fi fost cu siguranță necesară o mare cantitate de explozive. Examinînd-o, un soldat american a constatat însă că zidul de cărămizi din jurul uşii nu arăta a fi deosebit de rezistent. Prezumția soldatului s-a confirmat cu ajutorul doar al unei jumătăți de cartuş de dinamită, care, explodînd, a făcut o gaură imensă prin zid, dezvăluind privirilor tezaurul. Ne-am întrebat de ce naziştii nu încercaseră să-l ascundă într-un loc mai tainic, în labirintul de tuneluri, în loc de a-l piti după un zid pe care puteai să-l dărîmi lesne cu un tîrnăcop. Uşa perfecționată de oțel ni se părea cu totul lipsită de rost, dar un soldat american care mă însoțea a remarcat:

— Aşa-s nemții – încuie cu cheia uşa grajdului, dar din pereții lui fac praf şi pulbere.

Cele povestite de Patton despre incidentul care dusese la explorarea minei erau extrem de ciudate. Desigur, mai devreme sau mai tîrziu, forțele de ocupație ar fi cercetat cu atenție mina. Dar, potrivit spuselor lui Patton, dacă doi americani nu ar fi dat curs unor sentimente umanitare, poate că nu am fi descoperit-o decît după ce mare parte din tezaur ar fi fost ascuns într-un loc mai sigur. Iată ce se întîmplase:

În mica localitate din apropiere, trupele americane introduseseră restricții de circulație, orice civil găsit pe stradă după căderea întunericului fiind arestat şi supus unui interogatoriu. Într-o seară, o patrulă mobilă, văzînd o femeie care mergea grăbită după ora limită, a oprit jeepul şi a interpelat-o. Ea a protestat, afirmînd că plecase după moaşă

pentru vecina ei care era în chinurile facerii. Soldații americani s-au hotărît să verifice dacă spusele femeii corespundeau adevărului, fiind gata, în acest caz, să-i dea şi o mînă de ajutor. Invitînd-o cu ei în jeep, au luat moaşa şi s-au înapoiat la casa cu pricina, unde lucrurile stăteau aşa cum li se povestise. Dornici să fie în continuare de folos, soldații au aşteptat cît era necesar şi apoi au condus pe vecină şi pe moaşă la locuințele lor. Trecînd pe o stradă, prin dreptul porții de intrare a unei mine de sare de prin partea locului, una dintre femei a declarat:

— Asta-i mina în care au îngropat aurul.

Cuvintele ei au stîrnit curiozitatea soldaților, care au luat-o la întrebări şi au aflat că, în urmă cu cîteva săptămîni, sosiseră din est mari transporturi de materiale, care fuseseră depozitate în mină. Soldații au raportat cele aflate superiorilor lor, care, la rîndu-le, au anchetat cîțiva funcționari ai societății miniere respective, şi astfel tezaurul a căzut în mîinile noastre.

În aceeaşi zi am văzut pentru prima oară un lagăr de exterminare, în apropriere de oraşul Gotha. N-am fost niciodată în stare să descriu reacția mea psihică cînd am dat ochii cu dovezile de netăgăduit ale ferocității naziştilor, ale neîndurătorului dispreț cu care călcaseră în picioare orice urmă de omenie. Pînă atunci, aflasem în această privință doar unele generalități sau relatări din auzite. Sînt convins însă că nicicînd în viață nu am înregistrat o zguduitură atît de puternică.

Am umblat prin toate colțurile şi ungherele lagărului, căci socoteam de datoria mea ca, începînd din ziua aceea, să pot depune ca martor ocular despre aceste lucruri în cazul cînd s-ar fi născut vreodată la noi, în Statele Unite, impresia sau presupunerea că „poveştile despre bestialitatea naziştilor nu sînt decît propagandă“. Din grupul care vizita lagărul, unii nu au fost în stare să treacă pînă la capăt prin acest calvar. Eu nu numai că am făcut-o, dar în aceeaşi seară, de îndată ce m-am înapoiat la cartierul general al lui Patton, am expediat cîte un mesaj la Washington şi Londra, cerînd celor două guverne să trimită imediat în Germania un grup

înjghebat la iuțeală din redactori-şefi ai unor ziare, precum şi grupuri reprezentative din adunările legislative ale Statelor Unite şi Marii Britanii. După părerea mea, dovezile trebuiau etalate fără întîrziere în fața opiniei publice americane şi britanice, într-un mod care să nu lase loc îndoielilor cinice.

Ziua de 12 aprilie s-a încheiat pe nota unui dramatic punct culminant. Bradley, Patton şi cu mine am vorbit, pînă noaptea tîrziu, despre planurile de viitor, îndeosebi despre criteriile de selecție a ofițerilor şi unităților care trebuiau să fie transferate cît mai repede pe frontul din Pacific. Ne-am dus la culcare puțin înainte de miezul nopții, Bradley şi cu mine într-o căsuță de la cartierul general al lui Patton, iar acesta din urmă în rulota sa. Oprindu-i-se ceasul, el a deschis radioul pentru a şi-l potrivi după B.B.C., şi astfel a auzit ştirea despre moartea preşedintelui Roosevelt. Întorcîndu-se în casă, l-a trezit pe Bradley şi au venit amîndoi în camera mea pentru a-mi comunica tragica veste.

Am reflectat cu toții la consecințele pe care le putea avea moartea preşedintelui pentru pacea aşteptată. Eram convinşi că ritmul în care era purtat războiul nu se va schimba cu nimic, deoarece aflasem cîte ceva despre marile pregătiri făcute în Pacific pentru zdrobirea Japoniei. Bineînțeles, nu eram la curent cu nici o măsură specială luată de Roosevelt în vederea păcii viitoare. Dar ne îndoiam că mai exista în S.U.A. un alt om la fel de experimentat ca el în domeniul relațiilor cu ceilalți lideri politici aliați. Nici unul dintre noi trei nu-l cunoscuse pe preşedinte foarte îndeaproape, dar momentul ni se părea, pe plan internațional, foarte critic pentru înlocuirea unui conducător de stat, ceea ce eram nevoiți să facem. Ne-am dus din nou la culcare, trişti şi deprimați.

Existau unele acțiuni politice ale lui Roosevelt cu care nu putusem niciodată să fiu de acord. Dar îl cunoscusem doar în calitatea sa de conducător al unui popor aflat în război – şi în această calitate îl considerasem corespunzător tuturor exigențelor.

Înaintarea Armatei 1 a izolat în Munții Harz peste 15 000

de germani, care au opus o rezistență înverşunată pînă la 21 aprilie. Terenul era extrem de dificil. Timp de o săptămînă, anihilarea pungii şi respingerea tentativelor altor trupe de a scoate din încercuire gruparea inamică au provocat lupte crîncene. Mai spre nord, Armata 9 a lui Simpson s-a ținut în pas cu înaintările din centru şi sud. La 6 aprilie, ea a cucerit un cap de pod peste vijeliosul rîu Weser, năpustindu-se apoi spre Elba, unde a ieşit la sud de Magdeburg în ziua de 11 aprilie. A doua zi, Divizia 2 blindată din compunerea Armatei 9 a cucerit, cu 10 mile mai în aval, un mic cap de pod. Încercările Diviziei 5 blindate din Corpul 13 armată de a stabili un alt mic cap de pod la nord de Magdeburg au eşuat atunci cînd germanii au aruncat în aer podul. În acest sector, inamicul părea dispus să părăsească teritoriul la vest de Elba, dar opunea o dîrză rezistență oricărei tentative a noastre de a forța fluviul. El a contraatacat imediat capul de pod al Diviziei 2 blindate, pe care a trebuit să-l abandonăm la 14 aprilie. Dar Divizia 83 a forțat şi ea trecerea mai spre sud, reuşind să se mențină pe malul de est.

Aproape concomitent cu sosirea noastră pe Elba, Armata Roşie, ieşind din dispozitivul ei de pe Oder, s-a angajat într-o puternică ofensivă spre vest, pe un front de peste 200 de mile. Sovieticii au înaintat rapid pe toată linia, flancul lor de nord presînd în direcția peninsulei daneze, centrul spre Berlin, iar flancul de sud către regiunea Dresda. La 25 aprilie, patrule ale Diviziei 69 din compunerea Corpului 5 s-au întîlnit cu elemente ale Diviziei 58 de gardă sovietice pe Elba, la Torgau, oraş situat la aproximativ 75 de mile sud de Berlin. Corpul 5, ca şi Corpul 7, participase la asaltul inițial pe plajele din Normandia şi nici că se putea nimeri mai bine decît ca una din aceste mari unități să stabilească primul contact cu Armata Roşie şi să realizeze tăierea în două definitivă a teritoriului german. Pe măsură ce înaintam în Germania centrală, problemele acestui contact cu ruşii deveneau din ce în ce mai importante. Acum nu mai era vorbă de domeniul strategiei majore, ci de chestiuni cu caracter tactic, una dintre principalele dificultăți fiind identificarea reciprocă.

Din cauza diferenței de limbă, stațiile de radio de pe linia frontului nu puteau servi drept mijloace de comunicație între cele două forțe convergente. Singura soluție consta în convenții încheiate din timp cu privire la semnele distinctive şi la proceduri. Încă de la începutul lunii aprilie, forțele aeriene ale aliaților occidentali şi ale sovieticilor intraseră în contact, cu rezultate nu tocmai fericite. Între aviația noastră şi cea rusă se schimbaseră focuri şi pericolul unor ciocniri de amploare creştea necontenit. Organizarea unui sistem de semnale de recunoaştere a fost o treabă anevoioasă, care nu s-a încheiat complet decît la 20 aprilie. Totuşi, ambele părți acceptaseră deja limitele restrictive impuse aviațiilor lor şi, datorită atenției cu care s-a procedat, ca şi unei considerabile doze de noroc, nu s-au produs erori cu adevărat grave.

Am convenit, de asemenea, cu ruşii că, ori de cîte ori cele două forțe convergente se vor întîlni, comandanții unităților respective vor stabili linii satisfăcătoare de joncțiune, bazate pe considerente locale şi operative. Pentru linia generală de joncțiune dintre noi şi sovietici am ținut să folosim o caracteristică geografică uşor de identificat. Din acest motiv, am căzut de acord ca linia din centrul frontului să urmeze cursurile rîurilor Elba şi Mulda. Am stabilit că retragerea forțelor noastre în zonele de ocupație respective se va efectua la o dată viitoare, asupra căreia vor cădea de acord guvernele statelor noastre.

În timp ce în centru avea loc această hotărîtoare înaintare, la nord Grupul de armate 21 şi la sud Armata 6 îşi îndeplineau şi ele misiunea ce le fusese încredințată.

În nord, Grupul de armate 21 al lui Montgomery s-a îndreptat spre Bremen şi Hamburg, trimițînd o coloană înainte, spre Elba, pentru a acoperi flancul de nord al lui Bradley. Ofensiva spre est a fost efectuată numai de Armata 2 britanică, pe cînd armata canadiană a dat lovitura spre nord, prin Arnhem, pentru a curăța nord-estul Olandei şi centura de coastă spre est, în direcția Elbei. Înaintînd spre est pe un front de trei corpuri, Armata 2 britanică a ieşit la malul Weserului la 6 aprilie şi la cel al Elbei la 19 aprilie. La Bremen, britanicii au dat peste o grupare inamică decisă să

reziste pînă la capăt. Corpul 30 a ajuns în suburbiile oraşului la 20 aprilie, dar a trebuit să treacă o săptămînă de lupte înverşunate pînă ce Bremenul a capitulat.

Tot astfel, armata canadiană de pe flancul stîng al lui Montgomery, înaintînd spre nord, s-a lovit la început de o rezistență desperată, dar a realizat cîştiguri satisfăcătoare de teren pe toată linia, intrînd în Arnhem la 15 aprilie. Căderea oraşului a fost un semnal pentru germanii din acest sector să se retragă în „fortăreața olandeză", la adăpostul regiunilor inundate, ceea ce ridica probleme serioase în calea unei ofensive în vestul Olandei.

După părerea lui Montgomery, la care mă raliam şi eu, o campanie imediată în Olanda ar fi adus mari şi noi suferințe acestei nefericite țări, a cărei populație pătimea deja din greu de pe urma lipsei de alimente. Mare parte din teritoriu fusese pustiit de inundarea premeditată a terenurilor, de bombardamente şi de construirea lucrărilor de apărare naziste. Am hotărît, aşadar, să amînăm operațiile în Olanda şi să facem tot ce ne stătea în putință pentru a alina suferințele şi foametea din rîndul populației.

În primele zile ale lunii aprilie, Grupul de armate 6 al lui Devers a avut misiunea de a acoperi flancul drept al ofensivei lui Bradley. Pentru a îndeplini această misiune, Devers a organizat o înaintare metodică a Armatei 7 a lui Patch pe flancul său stîng şi a Armatei 1 franceze pe flancul drept.

La început, Grupul de armate 6 a întîlnit pretutindeni rezistență: în ciuda dezastrului din sectorul de nord şi a pierderilor pe care le înregistrau zilnic, germanii au continuat să se împotrivească cu înverşunare. Ajungînd la rîul Neckar, Armata 7 a trebuit să lupte din greu pentru a-l forța şi a avut nevoie de o săptămînă pentru a lichida trupele inamice din oraşul Heilbronn. În această regiune, forțele germane nu erau atît de demoralizate de marile succese aliate din februarie şi martie ca cele care suportaseră greul loviturilor noastre. La 7 aprilie, Divizia 10 blindată s-a avîntat în direcția Crailsheim, dar riposta naziştilor a fost atît de promptă şi de puternică, încît americanii s-au repliat în grabă de pe pozițiile lor expuse. Corpul 15 a intrat în

Nürnberg la 16 aprilie, dar şi aici au fost necesare cîteva zile de luptă înainte ca dispozitivul de apărare al oraşului să se prăbuşească.

Rezistența în sectorul francez nu a fost atît de pronunțată şi, după lupte aprige în imediata vecinătate a Rinului, francezii au început să înainteze impetuos.

Bineînțeles, Armata 1 franceză a participat la ofensivă sub comanda generalului Devers, care răspundea de stabilirea fişiilor între armate, de căile de asigurare materială şi de toate celelalte măsuri administrative necesare subzistenței trupei din tot grupul său de armate. Limitele amintite au plasat Stuttgartul în fişia Armatei 7 a lui Patch, deoarece căile de asigurare ale americanilor trebuiau să treacă neapărat pe acolo. Oraşul a fost însă ocupat de francezi, care au refuzat după aceea să-l evacueze pentru a permite lui Patch să-l utilizeze. Recurgînd la argumentul că era în joc onoarea lor națională, francezii s-au arătat atît de neînduplecați, încît problema a ajuns pînă la mine. I-am recomandat lui Devers să nu cedeze şi să ceară respectarea planului. Francezii au continuat însă să se încăpățîneze, aducînd problema la cunoştința Parisului. Fără a se mulțumi cu atît, generalul de Gaulle a adoptat aceeaşi atitudine rigidă şi la nivel guvernamental, aşa cum dovedea răspunsul său la un mesaj tăios pe această temă trimis de preşedintele Statelor Unite. Între timp l-am prevenit pe comandantul francez că mă vedeam nevoit să informez Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore că nu voi mai conta cu certitudine pe utilizarea operativă a nici unor forțe franceze pe care acest Comitet ar intenționa să le doteze cu tehnică de luptă în viitor. Sistarea eventuală a livrării mijloacelor de luptă pentru trupele franceze s-a dovedit o amenințare eficace şi, în cele din urmă, francezii s-au conformat.

O situație oarecum similară s-a ivit la frontiera franco-italiană, unde cele două state îşi disputau drepturile morale şi legale de posesiune asupra unui minuscul petic de teritoriu. Acolo stabilisem o delimitare a granițelor împreună cu feldmareşalul Alexander, dar francezii au violat acordul, în dorința de a da o pondere şi mai mare pretențiilor lor la

porțiunea disputată de teritoriu.

Desigur, francezii nu aveau o poziție uşoară în cel de-al doilea război mondial. Odinioară cunoscută drept cea mai de seamă putere militară a Europei, armata lor de uscat, ca şi mîndria lor națională fuseseră zdrobite în teribila catastrofă din 1940. De aceea, cînd operația „Torch“ din 1942 a dat din nou francezilor patrioți prilejul să se alăture luptei împotriva naziştilor, ei au manifestat o mare sensibilitate față de orice problemă legată de orgoliul şi onoarea națională. La aceasta se adăuga ura lor înverşunată împotriva naziştilor, o ură care devenea parcă şi mai intensă față de unii dintre foştii lor conducători politici şi militari. Un rol esențial îl juca baza nesigură pe care se sprijinea autoritatea lui de Gaulle şi a guvernului pe care el îl adusese la putere în Franța. Un alt factor îl reprezenta completa dependență a armatei franceze – şi chiar a unei considerabile părți din populație – de Statele Unite în problemele de asigurare materială. Aceasta zgîndărea şi mai rău amorul propriu al francezilor; deşi insistau mereu că le erau necesare cantități şi mai mari din fiecare categorie de mijloace şi materiale, îi rodea, fireşte, constatarea că fără această asigurare erau cu desăvîrşire neputincioşi. Toate acestea îi făceau deosebit de susceptibili şi era greu să ai de-a face cu ei, căci găseau în orice problemă, oricît de măruntă, ceva ce li se părea că leza onoarea lor națională. Totuşi, investițiile americane în forțele franceze au dat dividende minunate.

În campania din Africa, francezii au fost utili, dar extrem de slabi. Prima lor participare substanțială la lupte cu adevărat grele a avut loc în Italia, unde, la sfîrşitul anului 1943 şi la începutul anului 1944, corpul francez de armată a făcut o treabă excelentă. În plus, ei s-au distins prin faptele lor de arme cu prilejul debarcării în sudul Franței, al operațiilor din Munții Vosgi şi al înaintării spre cursul superior al Rinului. Eficiența lor a scăzut repede odată cu venirea anotimpului rece, la sfîrşitul anului 1944, din cauză că armata lor avea o mare proporție de trupe băştinaşe din Africa, incapabile să îndure frigul şi celelalte inconveniente ale unei campanii de iarnă în Europa. În primăvara anului

1945 însă, în cursul ultimelor operații ale războiului, armata franceză a înaintat cu temeritate şi pricepere, ocupînd mari părți din sudul Germaniei. Simultan, ei au dus o campanie terestră şi aeriană împotriva germanilor din golful Biscaya, care s-a încheiat cu eliberarea oraşului Bordeaux şi a insulei Oléron. Această operație – amînată de cîteva ori din toamna anului 1944, datorită nevoilor mai urgente în alte sectoare – a început la 14 aprilie; într-o săptămînă, Gironda a fost curățată pînă la mare şi Oléron a căzut la 1 mai. Cînd sînt însufleți ți de un ideal, francezii au o uriaşă capacitate de luptă.

Printre francezi se găseau numeroase personalități de seamă, care nu ne-au pricinuit niciodată o supărare cît de mică, oameni pe care viziunea lor largă şi posibilitățile de înțelegere a problemelor îi făceau aliați admirabili. Personal, îl simpatizam pe generalul de Gaulle, căruia îi recunoşteam multe calități remarcabile. După părerea noastră însă, aceste însuşiri erau întunecate de hipersensibilitatea lui şi de o extraordinară îndărătnicie în probleme care nouă ni se păreau lipsite de orice însemnătate. Contactele mele cu el în timpul războiului nu au dat naştere unei atmosfere atît de încinse ca cea pe care se pare că o provocau întîlnirile lui cu mulți alții.

Cu Giraud mă împrietenisem. Era un luptător cu desăvîrşire cinstit şi sincer, dar totala lui lipsă de interes pentru problemele politice îl făceau inapt pentru a ocupa o funcție de stat. Generalii Juin, Koenig, Koeltz şi nenumărați ofițeri inferiori erau militari curajoşi, oneşti şi competenți. Numele generalilor Mast şi Bethouart, ca şi ale colaboratorilor lor – care şi-au riscat primii viața pentru a contribui la renaşterea Franței, cu ajutorul intervenției aliate în Africa – vor rămîne veşnice simboluri ale celui mai înalt patriotism şi ale celei mai remarcabile tării de caracter.

După ce grupul de armate al lui Bradley s-a organizat ferm pe Elba, totul era pregătit pentru ultimele manevre aliate din cadrul campaniei. Inamicul era fracționat în comandamente independente în nord şi sud, fără a dispune

de mijloacele de a reface un front unic fie împotriva ruşilor, fie a aliaţilor occidentali. În acest naufragiu general, soldaţii germani nu mai aveau nici un chef să lupte şi doar în cazuri izolate reuşeau comandanţii să păstreze coeziunea unităţilor lor. În primele trei săptămîni ale lunii aprilie, aliaţii occidentali au luat peste un milion de prizonieri.

Încă înainte ca ofensiva noastră prin Germania centrală să începapă, ştiam că guvernul nazist se pregătea să evacueze Berlinul. Birourile administrative se îndreptau, după cît se părea, spre sud-est, poate – gîndeam noi – la Berchtesgaden, în „reduta naţională". Dar această mutare nu a mai putut continua după ce rapida înaintare a lui Bradley a interzis orice transport prin ţară în direcţia nord-sud. Ştiam, de asemenea, că Hitler nu izbutise să plece în sud şi că se pregătea să opună ultima rezistenţă la Berlin. Mai existau însă serioase posibilităţi ca un număr de nazişti fanatici să se instaleze în „reduta naţională", aşa că ocuparea acelei regiuni rămăsese importantă pentru noi. În nord aveam, de asemenea, motive temeinice pentru a urgenta ofensiva proiectată în direcţia Lübeck.

Această operaţie era menită să ducă la capturarea ultimelor baze de submarine ale germanilor, eliminînd astfel definitiv rămăşiţele a ceea ce fusese cîndva o gravă primejdie.

Nu eram în stare să anticipăm cum se vor comporta trupele germane de ocupaţie din Danemarca. Nu era exclus ca ele să opteze în favoarea unei rezistenţe tenace, în care caz intenţionam să declanşăm împotriva lor o campanie-fulger.

La începutul lunii aprilie, Montgomery ajunsese la concluzia că, pentru a îndeplini misiunea ce i se încredinţase, nu avea nevoie de efective în plus faţă de cele 17 divizii aflate pe atunci în compunerea Grupului de armate 21. El a refuzat şi ajutorul suplimentar de asigurare materială pe care i l-am oferit, rezervîndu-i o parte din capacitatea podului de cale ferată american de la Wesel. Odată cu angajarea operaţiilor pe flanc însă, Montgomery a constatat o rapidă uzură a forţelor sale şi, pentru a cîştiga în viteză, a cerut să fie ajutat cu trupe şi materiale. I le-am acordat bucuros şi pe unele şi pe celelalte. Am ataşat

temporar grupului său Corpul 18 aeropurtat american, sub comanda generalului Ridgway, care urma să opereze ca unitate de infanterie, pentru a sprijini ofensiva lui Montgomery. În eventualitatea că germanii din Danemarca s-ar fi decis să lupte pînă la capăt, eram gata să oferim, de asemenea, Grupului 21 de armate efectivele necesare pentru o acțiune aeropurtată în vederea forțării canalului Kiel.

La 26 aprilie, cînd Montgomery a ocupat, în sfîrşit, portul Bremen, rezistența inamicului pe frontul său a devenit sensibil mai slabă. Feldmareşalul a deplasat repede greutatea loviturii principale în sectorul Corpului 8 britanic, care a forțat Elba la 29 aprilie. Ceva mai spre sud, Corpul 18 a efectuat o trecere simultană a fluviului, acoperind pe flancul drept manevrele ulterioare ale Armatei 2 britanice.

La 1 mai, Divizia 11 blindată din Corpul 8 britanic a declanşat o vertiginoasă ofensivă, traversînd landul Schleswig-Holstein pînă la Baltica şi intrînd în Lübeck în după-amiaza zilei de 2 mai. Aceasta a pecetluit soarta inamicului în Danemarca, nepermițînd, totodată, nici unei unități înfrînte în Germania să se retragă în peninsula daneză.

Montgomery şi-a organizat rapid terenul cîştigat de-a lungul întregului său front. Într-un sector al acestuia, la 3 mai, Corpul 18 american a stabilit contactul cu ruşii. Berlinul era în flăcări, flancul de nord al Armatei Roşii înainta vijelios spre noi, traversînd Germania, şi orice rezistență s-a prăbuşit. Retrăgîndu-se în debandadă de pe frontul rus, mulțimi imense de germani au început acum să se predea armatelor anglo-americane. Trupele americane de pe Elba făceau zilnic mii de prizonieri.

Între timp, pe flancul stîng al lui Montgomery, armata canadiană îşi continua cu succes operațiile, curățind repede întregul său front, dar abținîndu-se de la a încerca să pătrundă în partea de vest a Olandei, unde se organizase în apărare Armata 25 germană.

Noi ştiam că situația în Olanda se agrava necontenit şi că, după ce ofensiva forțelor noastre o izolase de Germania, condițiile de viață ale olandezilor deveniseră aproape

insuportabile. Judecind după datele aflate în posesiunea mea, mă temeam că populaţia va fi secerată de foamete şi am hotărît să iau măsuri de prevenire. Refuzam, în continuare, să declanşez o ofensivă de proporţii în această ţară, deoarece nu numai că ar fi provocat noi distrugeri şi suferinţe, dar ar fi determinat inamicul să deschidă barajele, inundînd teritorii şi mai întinse şi transformîndu-le în pămînturi sterpe pe mulţi ani de acum înainte. L-am avertizat pe generalul Blaskowitz, comandantul grupării germane din Olanda, să nu mai deschidă alte baraje, arătîndu-i că nimic din ceea ce ar fi făcut acolo nu mai putea împiedica prăbuşirea iminentă a Germaniei.

Înaltul comisar nazist în Olanda, Seyss-Inquart, a oferit o soluţie locală, propunînd o încetare a focului în următoarele condiţii: dacă aliaţii nu vor mai efectua nici o operaţie spre vest în această ţară, germanii nu vor mai deschide alte baraje şi vor colabora la aducerea de provizii pentru populaţie. Cum superiorii mei militari îmi dăduseră deja mînă liberă în această chestiune, l-am trimis pe şeful statului meu major, generalul W.B. Smith, la o întîlnire cu Seyss-Inquart în ziua de 30 aprilie. Ei au căzut de acord asupra metodelor de aducere a alimentelor şi materialelor pe care aliaţii le pregătiseră în acest scop. Imediat a început livrarea lor în mari cantităţi. Încă înainte de aceasta, trimisesem în Olanda mici cantităţi de alimente prin paraşutare liberă. Generalul Smith a transmis lui Seyss-Inquart avertismentul că nu voi tolera nici o piedică pusă în calea programului de ajutorare şi că voi refuza să tratez ulterior pe germani ca prizonieri de război dacă se vor face vinovaţi de vreo încălcare a acordului. După părerea mea, ocuparea în continuare a Olandei de către germani nu mai avea nici un rost şi orice act eventual de represiune din partea lor trebuia pedepsit. În cadrul discuţiilor purtate, generalul Smith a propus, de asemenea, ca generalul Blaskowitz să depună de îndată armele împreună cu trupele sale. Seyss-Inquart i-a răspuns însă că, atîta timp cît guvernul german continua să reziste, Blaskowitz nu putea să capituleze sub nici un motiv.

Concomitent cu toate aceste operaţii în nord, manevre la

fel de hotărîtoare se desfăşurau în sud. Direcția principală de înaintare era sud-est, de-a lungul văii Dunării, spre Linz, în scopul de a se face joncțiunea cu ruşii în Austria. Cum ofensiva lui Bradley, în centru, îşi atinsese deja obiectivul, dispuneam de Armata 3 pentru această lovitură, pe cînd Grupul 6 de armate şi-a concentrat întreaga atenție asupra acțiunii de ocupare a zonei rezervate „redutei", mai departe spre sud şi vest. Ca să fim siguri că Devers va înainta în ritm susținut, i-am repartizat Divizia 13 aeropurtată americană, pentru a o utiliza atunci cînd va crede de cuviință. Înaintarea s-a efectuat însă atît de rapid, încît această unitate nu a mai fost necesară, rămînînd astfel, pînă la urmă, singura divizie americană venită în Europa care nu s-a angajat niciodată în luptă.

Armata 3 şi-a declanşat ofensiva în avalul Dunării la 22 aprilie. Inamicul a făcut o tentativă de rezistență la Regensburg, dar la est şi la vest de acest oraş corpurile 3 şi 20 au cucerit curînd capete de pod peste fluviu şi au avansat repede de-a lungul lui. Divizia 11 blindată din compunerea Corpului 12 a dat o energică lovitură la 5 mai, obligînd trupele germane din oraşul austriac Linz să capituleze.

Armata 3, ale cărei principale forțe înaintau în valea Dunării, a primit acum ca întăriri Corpul 5 din compunerea armatei lui Hodges, pe care Patton l-a trimis în direcția est, spre Cehoslovacia. Corpul a cucerit la 6 mai oraşul Pilsen. În această zonă, sovieticii înaintau rapid dinspre est, şi din nou, a fost necesară o minuțioasă coordonare. Conform acordului realizat, am ordonat trupelor americane să ocupe aliniamentul Pilsen-Karlovy-Vary, pe cînd la sud de Cehoslovacia, linia de joncțiune asupra căreia convenisem mergea de-a lungul căii ferate Budějovice-Linz şi, de acolo, pe valea rîului Enns.

Ultima operație majoră a Armatei 7 a lui Patch din compunerea grupului de armate al lui Devers a început la 22 aprilie. Pe flancul drept, Corpul 15 a coborît prin valea Dunării, luînd apoi direcția sud, pentru a ataca marele oraş München, locul de obîrşie a mişcării naziste, pe care l-a ocupat la 30 aprilie. Divizia 3 a aceluiaşi corp a capturat, la 4

mai, Berchtesgaden, iar alte trupe au intrat în Salzburg. Dispozitivul de apărare inamic din întregul sector s-a dezintegrat.

La 22 aprilie, corpurile 21 şi 6 din Armata 7 au forțat trecerea Dunării, înaintînd fără oprire spre „reduta națională". La 3 mai a căzut oraşul Innsbruck, iar Divizia 103 din compunerea Corpului 6 a pătruns în trecătoarea Brenner. De cealaltă parte a punctului de frontieră internațională, această divizie americană a SHAEF a făcut contactul cu Divizia 88 din compunerea Armatei 5 americane, care înainta din Italia. Prezicerea făcută de mine în urmă cu un an şi jumătate, că mă voi întîlni cu soldații din teatrul de operații mediteranean „în inima teritoriului inamic", se îndeplinise.

Pe întreaga lungime a frontului, la sfîrşitul lunii aprilie, principalele obiective fuseseră – sau erau pe cale de a fi – atinse în toate sectoarele. Marile cîştiguri de teren realizate au avut drept consecință sporirea multora dintre problemele administrative, organizatorice şi de asigurare, cu care aveam permanent de furcă. Şi de data aceasta, pe umerii formațiilor noastre de servicii apăsa o gigantică povară. Distanțele ar fi fost suficiente pentru a obliga avangărzile noastre să se oprească dacă am fi depins doar de transporturile pe uscat, oricît de eficiente s-ar fi dovedit ele. Coloanele îndepărtate şi în rapidă mişcare depindeau însă uneori aproape exclusiv de asigurarea pe cale aeriană şi, în cursul lunii aprilie, 1 500 de avioane de transport au activat neîncetat în cadrul sistemului nostru de servicii. Cunoscute sub porecla de „vagoanele zburătoare", ele nu au fost nicicînd mai necesare decît în aceste faze finale ale războiului. În plus, am demontat aparatura de pe multe bombardiere grele, prefăcîndu-le, de asemenea, în avioane de transport. În luna aprilie, forțele noastre aeriene au livrat frontului o încărcătură de 60 000 de tone, printre care aproape 38 000 000 de litri de benzină.

Forțele noastre se găseau acum în toate colțurile Germaniei occidentale şi puține mai erau obiectivele împotriva cărora puteam trimite avioane fără teamă că

bombele vor cădea fie peste trupele proprii, fie peste cele sovietice. În ultimele zile ale războiului însă, forțele aeriene ale aliaților occidentali au efectuat două importante raiduri de bombardament. Unul a fost întreprins de Comandamentul aviației strategice britanice împotriva insulei-fortăreață Helgoland, pentru a veni în sprijinul lui Montgomery, în eventualitatea că ar fi găsit necesar să forțeze canalul Kiel. Celălalt a fost întreprins de Flota 8 aeriană a Statelor Unite, care a aruncat o ploaie de explozive brizante asupra Berchtesgadenului, bastionul şi simbolul aroganței naziste [1]. Bombardamentul a avut loc într-un moment cînd încă mai credeam că naziştii vor încerca să se organizeze într-o „redută națională", avînd Berchtesgaden drept capitală. Escadrilele de cercetare foto au adus clişee care arătau că bombele noastre tranformaseră localitatea în ruine, fapt care ne-a stîrnit o vie şi explicabilă satisfacție.

La fiecare drum de înapoiere de pe front, avioanele de transport şi bombardierele transformate veneau pline cu prizonieri aliați, eliberați din captivitatea nazistă. Aceşti oameni erau internați în tabere speciale, în vederea refacerii şi a unei grabnice repatrieri. Lîngă Le Havre, într-o singură tabără de acest fel, numită „Lucky Strike" („Lovitura norocoasă"), se găseau la un moment dat 47 000 de foşti prizonieri americani. Britanicii aveau şi ei tabere similare în diverse puncte din nord-vestul Franței şi din Belgia. Dat fiind numărul mare de foşti prizonieri, refacerea sănătății lor într-un interval atît de scurt punea probleme delicate serviciului medical, serviciului de transporturi şi, la drept vorbind, nouă tuturor. În multe cazuri, condiția lor fizică era extrem de rea, aşa că hrănirea trebuia făcută cu o grijă deosebită. Cei cu un grad înalt de epuizare erau internați în spitale şi, o bucată de vreme, acestea s-au umplut cu oameni însufleți de bucuria patetică a întoarcerii acasă, dar, totodată, atît de grav bolnavi din cauza subalimentației, încît numai îngrijirea specialiştilor

[1] În imediata apropiere de Berchtesgaden – mică localitate din Bavaria –, la Obersalzberg, Hitler îşi construise o somptuoasă reşedință. – *Nota trad.*

îi mai putea salva. Unii dintre americani căzuseră prizonieri încă în primele lupte din Tunisia, în decembrie 1942, iar în rîndul britanicilor am recuperat soldați care fuseseră capturați la Dunkerque, în 1940.

Într-o zi îmi fixasem o întîlnire cu cinci senatori americani. În clipa cînd îşi făceau intrarea în biroul meu, un ofițer de stat-major m-a anunțat telegrafic că un articol apărut într-un ziar din Statele Unite se ocupa de pretinsele condiții insuportabile care ar fi domnit în tabăra „Lucky Strike". Articolul afirma că acolo oamenii – înghesuiți claie peste grămadă, într-un mediu neigienic şi hrăniți necorespunzător – erau tratați cu o lipsă totală de simpatie şi înțelegere. În realitate, lucrurile stăteau exact invers: toți prizonierii americani eliberați căpătau, în mod automat, permisiunea de a pleca în Statele Unite şi repartizasem ofițeri speciali selecționați care să se ocupe de ei.

Dar chiar dacă cele relatate de ziar erau parțial adevărate, însemna că una sau alta dintre verigile organizatorice dovedea grave carențe în executarea ordinelor stricte pe care le primise. Hotărît să verific eu însumi situația, am spus pilotului meu să pregătească avionul pentru o decolare imediată, apoi m-am adresat celor cinci senatori, rugîndu-i să mă scuze pentru că anulam întrevederea cu ei şi explicîndu-le de ce trebuia să plec imediat la „Lucky Strike". Am adăugat însă că, dacă țineau să aibă totuşi convorbirea cu mine, puteau să mă însoțească în călătorie. Am subliniat că în tabără vor avea posibilitatea să se întîlnească cu mii de prizonieri de război recuperați şi că nicăieri altundeva nu vor găsi o asemenea concentrare de cetățeni americani. Au acceptat bucuroşi cu toții.

În mai puțin de două ore ne aflam la „Lucky Strike", unde am început inspecția. Am cutreierat toată tabăra, negăsind nimic care să confirme aserțiunile uluitoare din alarmanta telegramă. Oamenii îşi manifestau o oarecare nemulțumire doar în două privințe. Prima era hrana. Mîncarea era de bună calitate şi bine preparată, dar medicii interziseseră sarea, piperul şi orice fel de alt condiment, considerîndu-le dăunătoare pentru oameni care suferiseră de foame pe

durate mergînd de la cîteva săptămîni la cîțiva ani. Senatorii şi cu mine am luat cina laolaltă cu foştii prizonieri, convenind că un regim complet lipsit de condimente nu prea era apetisant. La mijloc fiind însă o problemă de competența specialiştilor, nu m-am încumetat să iau atitudine împotriva medicilor.

Cealaltă plîngere, justificată, se referea la îndelungata perioadă pe care trebuiau să o petreacă în tabără soldații în aşteptarea mijloacelor de transport spre Statele Unite din cauza lipsei de nave. Cargourile, care formau cea mai mare parte din flota noastră maritimă comercială în această fază a războiului, nu erau potrivite pentru transportul de pasageri, neavînd rezervoarele necesare de apă potabilă şi dispunînd de toalete şi alte instalații sanitare suficiente doar pentru echipajele respective. Necunoscînd acest lucru, foştii prizonieri îşi ieşeau din fire văzînd cum cargourile părăseau aproape goale portul Le Havre, în timp ce ei ardeau de dorința de a se înapoia acasă.

Vizita noastră a produs, pare-se, o mare satisfacție, ca dovadă că, pretutindeni în tabără, soldații se țineau după noi cu sutele. Cînd ne-am întors, în cele din urmă, la avionul care ne aştepta, am constatat că, la uşa acestuia, cîțiva dintre ei, mai întreprinzători, instalaseră un microfon cuplat la o stație de amplificare. În fața noastră s-a prezentat un comitet de sergenți, care ne-au comunicat, cu o oarecare timiditate, că oamenii doreau să-l vadă şi să-l asculte pe comandantul suprem. În jurul avionului se strînsese o mulțime de vreo 15 000-20 000 de foşti prizonieri.

Stătusem de vorbă cu soldați americani – atît individual, cît şi în grupuri ajungînd la volumul unei divizii – în sute de locuri şi în mai toate împrejurările caracteristice războiului. De data aceasta însă am rămas o clipă în încurcătură, neştiind ce să spun. Fiecare dintre cei de față trecuse prin încercări care depăşeau orice imaginație normală. Indiferent ce aş fi încercat să spun din propria mea experiență, nu avea nici o şansă de a ajunge la inima unor oameni care cunoşteau atît de profund ce înseamnă suferința.

M-a salvat o inspirație fericită, o idee menită să

grăbească repatrierea acestor soldați. Am luat microfonul şi, adresîndu-mă mulțimii din jur, am arătat că existau două metode pentru întoarcerea lor acasă. Prima consta în a urca la bordul fiecărui transportor de trupe cu destinația Statele Unite numărul maxim de pasageri pentru care era concepută nava. Aceasta era practica curentă.

Am continuat subliniind că, deoarece submarinele nu mai constituiau o primejdie, aveam posibilitatea să îmbarcăm pe aceste nave un număr dublu față de cel prevăzut în mod normal, ceea ce însemna însă că un om va trebui să doarmă ziua, pentru ca altul să-i poată folosi cuşeta în timpul nopții. Însemna, de asemenea, înghesuială şi tot felul de inconveniente pentru pasageri. Am întrebat pe cei strînşi în jurul meu care din metode mă sfătuiau s-o aleg. Ovațiile cu care a fost întîmpinat proiectul dublei încărcări nu a lăsat loc la nici o îndoială în privința preferinței lor.

— Perfect, aşa vom proceda – le-am spus eu cînd vacarmul s-a mai potolit. – Dar vă avertizez, băieți, că astăzi au venit cu mine cinci senatori ai S.U.A. Prin urmare, după ce ajungeți acasă, nu vă foloseşte la nimic să trimiteți scrisori presei sau vreunui senator, plîngîndu-vă de supraaglomerația de la întoarcere. Voi ați ales soluția, aşa că acum, vrînd-nevrînd, trebuie să vă placă!

Hohotul de rîs care s-a înălțat arăta limpede că oamenii erau pe deplin satisfăcuți de soluția aleasă. Şi niciodată nu mi-a ajuns la ureche o plîngere a vreunuia dintre ei în legătură cu lipsa de confort în timpul călătoriei de înapoiere în țară.

Se întrezărea acum sfîrşitul războiului, de care ştiam că ne despart, probabil, puține zile. Singura întrebare era dacă finalul va fi determinat de joncțiunea – pe toată lungimea giganticului front – cu Armata Roşie şi cu forțele noastre din Italia sau dacă guvernul german va face o tentativă de capitulare.

Cu cîteva săptămîni înainte de încheierea ostilităților am fost sesizați că diverse personalități de mare suprafață în Germania căutau căi pentru a ajunge la capitulare. Nici unul dintre mesajele indirecte primite de noi nu îl menționa pe

Hitler. Dimpotrivă, fiecare trimițător se temea cumplit de furia naziştilor, dîndu-şi tot atîta osteneală pentru a păstra secretul asupra rolului său în această inițiativă, ca şi pentru a obține capitularea trupelor germane.

Una dintre primele aluzii la o defecțiune germană a constat într-un balon de încercare venit prin intermediul Ambasadei britanice la Stockholm, cu scopul declarat de a încheia un armistițiu pe frontul de vest. Era o tentativă vădită de a pune capăt războiului cu aliații occidentali, pentru ca naziştii să poată arunca în luptă toate forțele împotriva Rusiei. Guvernele noastre au respins propunerea.

O alta s-a ivit în Elveția, în împrejurări misterioase, emanînd de la un individ pe nume Wolff. Era vorba, după cît se pare, de un complot destinat să ducă la capitularea trupelor germane din Italia în fața feldmareşalului Alexander. Deşi comandamentul nostru nu avea nimic de-a face cu acest caz special, eram ținuți la curent cu evoluția lui, deoarece se înscria printre simptomele vizibile de demoralizare a înalților demnitari hitlerişti. Primirea unei asemenea sugestii sau a unui mesaj serios dădea totdeauna naştere la o imensă activitate şi necesita o atenție deosebită, din cauza marelui număr de țări din rîndurile aliaților, fiecare din ele fiind, bineînțeles, preocupată să-şi apere pe deplin propriile sale interese. În cazul Wolff, aliații occidentali – deşi au verificat, de bună-credință, autenticitatea mesajului şi autoritatea celui care îl trimisese – au stîrnit suspiciunile Uniunii Sovietice, făcînd necesare nenumărate explicații şi punîndu-ne şi pe noi în gardă pentru eventualitatea că ne-ar fi parvenit un astfel de mesaj.

Prima propunere directă de capitulare ajunsă la SHAEF a venit din partea lui Himmler, care a încercat să ia contact cu primul ministru Churchill prin intermediul contelui Bernadotte din Suedia. La 26 aprilie, Churchill mi-a trimis o lungă comunicare, care analiza propunerea de capitulare a lui Himmler pe frontul de vest. Am considerat această sugestie ca o ultimă şi desperată tentativă de a provoca o sciziune între aliați. Am răspuns în acest sens lui Churchill, insistînd cu energie să nu se accepte şi să nu se ia în seamă

nici o propunere care nu prevedea capitularea tuturor forțelor germane pe toate fronturile. După părerea mea, orice presupunere că aliații occidentali vor accepta o capitulare a guvernului german implicînd doar trupele din vest va provoca imediat grave fricțiuni cu ruşii, ducînd la o situație în care ei ne vor putea acuza, pe drept cuvînt, de duplicitate. Dorința unei armate germane de a depune armele reprezenta o chestiune de ordin tactic şi militar. Tot astfel, predarea tuturor forțelor pe un anume front putea fi oferită de comandantul german din zona respectivă şi acceptată de omologul său din comandamentul aliat. Dar singura cale pe care avea dreptul să capituleze *guvernul* Germaniei era cea necondiționată, față de toți aliații.

Opinia mea coincidea cu cea a lui Churchill, iar acesta şi preşedintele Statelor Unite au pus de îndată la curent pe generalissimul Stalin, anexînd şi declarația lor prin care respingeau propunerea.

Totuşi, pînă în ultima clipă, germanii nu au renunțat să facă deosebire între o capitulare pe frontul de vest şi una pe frontul de est. După eşecul tuturor acestor tentative, fiecare comandant german în sectorul său a trebuit să se decidă între o anihilare completă şi capitularea militară.

Prima mare capitulare a avut loc în Italia, unde forțele lui Alexander duseseră o campanie strălucită în tot anul 1944, reuşind ca, pînă la 26 aprilie 1945, să pună inamicul într-o situație imposibilă. Au început tratativele pentru o depunere locală a armelor şi, la 29 aprilie, comandantul german s-a predat. Toate ostilitățile în Italia urmau să înceteze la 2 mai.

Aceasta punea trupele germane situate imediat la nord de teatru de operații italian într-o situație la fel de imposibilă. La 2 mai, comandantul acestor trupe a cerut să i se spună cărui comandant aliat trebuie să se adreseze în vederea capitulării şi i s-a indicat generalul Devers, odată cu avertismentul că nu va fi acceptată decît o capitulare necondiționată. Această grupare inamică, cunoscută sub numele de Grupul de armate „G“ şi avînd în compunerea sa armatele 1 şi 19 germane, a depus armele la 5 mai, capitularea devenind efectivă o zi mai tîrziu.

Situația militară la data capitulării Germaniei

Teritorii eliberate: *alb* = aliații occidentali; *haşuri verticale* = U.R.S.S.; *haşuri orizontale* = Iugoslavia.
Teritorii aflate încă sub ocupație germană = *negru*.

Departe, spre nord, în zona Hamburg, comandantul german şi-a dat şi el seama de situaţia desperată în care se afla. La 30 aprilie şi-a făcut apariţia la Stockholm un emisar inamic care a anunţat că feldmareşalul Busch, comandantul forţelor din nord, şi generalul Lindemann, comandantul trupelor de ocupaţie din Danemarca, erau gata să capituleze imediat ce ofensiva aliată va ajunge la Marea Baltică. Ni s-a comunicat că germanii refuzau să se predea ruşilor, dar că, în momentul cînd aliaţii occidentali vor intra în Lübeck, punînd astfel trupele inamice din acea regiune la adăpost de venirea unor formaţii fanatice de SS din centrul ţării, ele vor depune armele în faţa noastră. Forţele lui Montgomery au pătruns în Lübeck la 3 mai, dar între timp avusese loc o mare schimbare în structura guvernamentală a Germaniei.

Hitler îşi pusese capăt zilelor şi amiralul Dönitz luase pe umerii săi mantia zdrenţuită a autorităţii supreme. El a dat ordin armatelor sale de pe toate fronturile să depună armele în faţa aliaţilor occidentali. Mii de soldaţi germani, copleşiţi de descurajare, au început să treacă liniile noastre. La 3 mai, amiralul Friedeburg, noul comandant al marinei militare germane, a venit la cartierul general al lui Montgomery, însoţit de un ofiţer din statul-major al feldmareşalului Busch, declarînd că misiunea lor era de a aduce capitularea a trei armate care luptaseră împotriva ruşilor şi de a obţine permisiunea ca refugiaţii să treacă prin liniile noastre. Fără ezitare, Montgomery a refuzat să discute o capitulare în asemenea condiţii şi a trimis pe emisari înapoi la feldmareşalul Keitel, şeful Înaltului Comandament german.

Încă dinainte îi indicasem lui Montgomery să accepte ca oricare dintre forţele aflate în zona sa de operaţii să-şi depună armele, o asemenea acţiune avînd un caracter tactic şi fiind de competenţa comandantului local. În consecinţă, la 4 mai, cînd amiralul Friedeburg a revenit la cartierul general al Grupului de armate 21 cu propunerea ca toate trupele germane din partea din nord-vest a ţării, inclusiv cele din Olanda şi Danemarca, să depună armele, Montgomery a acceptat imediat. Documentele au fost semnate în aceeaşi zi,

intrînd în vigoare în dimineața următoare. Devers şi Montgomery au primit aceste mari capitulări ca pe nişte măsuri cu caracter pur militar, şi nimic mai mult, fără să-şi ia nici un angajament de vreun fel oarecare, pentru a nu stînjeni sau limita cu ceva libertatea guvernelor noastre de a adopta hotărîri ulterioare în privința germanilor.

La 5 mai a venit la cartierul meu general un reprezentant al lui Dönitz, despre a cărui sosire fusesem anunțat în ajun. Tot atunci ni se adusese la cunoştință că guvernul german ordonase tuturor submarinelor sale să se întoarcă în porturi. Eu am transmis imediat această informație Comandamentului Suprem al Armatei Roşii, cerîndu-i să desemneze un ofițer care să vină la cartierul meu general pentru a participa ca reprezentant rus la eventualele negocieri propuse de Dönitz. Am anunțat, de asemenea, pe sovietici că nu voi accepta o capitulare care să nu se producă simultan pe toate fronturile. Comandamentul Suprem al Armatei Roşii l-a desemnat pe generalul-maior Ivan Suslaparov.

Am mai primit un mesaj din partea feldmareşalului von Kesselring, comandantul forțelor germane de pe frontul de vest, care îmi cerea permisiunea de a trimite un plenipotențiar pentru a stabili condițiile de capitulare. Deoarece autoritatea lui nu se exercita decît în Vest, i-am răspuns că nu voi angaja tratative care să nu privească toate forțele germane, de pretutindeni.

La 5 mai, sosind la Reims, amiralul Friedeburg a declarat că voia să clarifice o serie de puncte. Reprezentantul nostru în conducerea negocierilor, şeful statului meu major, generalul W.B. Smith, i-a răspuns că nu era nimic de discutat şi că obiectivul aliaților se limita la acceptarea unei capitulări totale şi fără condiții. Friedeburg a replicat că nu era împuternicit să semneze un astfel de document. I s-a dat permisiunea să transmită un mesaj lui Dönitz, care i-a răspuns că feldmareşalul Jodl plecase spre cartierul nostru general pentru a participa la negocieri.

Nouă ne-a devenit evident că germanii voiau să cîştige timp pentru a face să treacă în spatele liniilor noastre un

număr cît mai mare de soldați aflați încă pe cîmpul de luptă. L-am instruit pe generalul Smith să comunice lui Jodl că, dacă autoritățile germane nu vor renunța imediat la orice pretext şi tărăgănare, voi închide complet frontul aliat, împiedicînd prin forță trecerea refugiaților germani prin liniile noastre, şi nu voi mai tolera nici o nouă amînare.

În cele din urmă, Jodl şi Friedeburg au redactat o telegramă către Dönitz, cerînd împuternicirea de a oferi o capitulare totală, care să intre în vigoare la 48 de ore după semnare. Dacă aş fi fost de acord cu această procedură, germanii ar mai fi născocit un pretext sau altul pentru a amîna semnarea şi a beneficia astfel de un răgaz suplimentar. Prin intermediul lui Smith le-am comunicat că depunerea armelor va intra în vigoare după 48 de ore de la miezul nopții de 6 spre 7 mai, altfel voi pune în aplicare de îndată amenințarea de a închide frontul de vest.

Dönitz şi-a dat seama, în sfîrşit, că trebuia să se conformeze şi instrumentele de capitulare au fost semnate de Jodl în dimineața zilei de 7 mai la ora 2,41. Toate ostilitățile urmau să înceteze la miezul nopții de 8 spre 9 mai.

După ce feldmareşalul Jodl şi generalul Smith şi-au pus iscăliturile pe hîrtiile necesare, împreună cu cele ale reprezentanților Franței şi Uniunii Sovietice, care au semnat ca martori, Jodl a fost adus în biroul meu. L-am întrebat prin interpret dacă înțelegea pe deplin toate prevederile din documentul pe care-l semnase.

— *Ja*, mi-a răspuns el.

— Pe plan atît oficial, cît şi personal – i-am spus eu – vă consider răspunzător de orice violare a vreuneia dintre clauzele acestei capitulări, inclusiv prevederea ca comandanții germani să compară la Berlin, la data stabilită de Comandamentul Suprem rus, pentru formalitatea oficială de capitulare în fața guvernului sovietic. Asta e tot!

Jodl a salutat şi a ieşit din birou.

Capitolul al XXII-lea

După victorie

Conform clauzelor din documentul de capitulare, comandanții forțelor armate de uscat, aeriene şi navale ale Germaniei au fost convocați la Berlin în ziua de 9 mai pentru a semna o ratificare la Cartierul General rus. După cîte am înțeles, cea de-a doua ceremonie avea menirea să simbolizeze unitatea dintre aliații occidentali şi sovietici şi să facă cunoscut germanilor şi lumii întregi că inamicul capitulase în fața tuturor aliaților, nu numai a celor occidentali. Din aceste motive am primit instrucțiuni să nu anunțăm prima semnare înainte de a avea loc şi cea de-a doua.

Pentru a da posibilitate corespondenților de presă americani şi britanici să relateze pe larg capitularea de la Reims, am invitat un număr dintre ei la ceremonie. Acceptînd invitația, ei au convenit să nu publice nimic pînă ce ştirea nu va putea fi anunțată oficial, conform acordurilor dintre aliați. Dar un ziarist american şi-a publicat reportajul înainte de ora stabilită, ceea ce i-a scos din sărite pe ceilalți gazetari, care îşi respectaseră promisiunea. Incidentul a stîrnit o vîlvă considerabilă, dar, pînă la urmă, nimeni nu a avut cu adevărat de suferit, în afară de ziarele păcălite.

Am emis un „Ordin de zi al victoriei", în care îmi exprimam speranța că problemele postbelice vor fi rezolvate prin colaborare între popoare. După ce aduceam mulțumiri trupelor şi celor de pe frontul producției din țările noastre pentru sprijinul lor neprecupețit, continuam astfel:

„Calea pe care ați străbătut-o de-a lungul a sute de mile este presărată de mormintele foştilor noştri camarazi. Fiecare dintre cei căzuți a murit ca membru al colectivului căruia îi aparțineți, uniți laolaltă prin dragostea comună de libertate şi prin refuzul de a vă lăsa înrobiți. Problemele noastre comune în viitorul apropiat şi îndepărtat îşi vor găsi cele mai bune soluții, în acelaşi spirit de cooperare şi devotament pentru

cauza libertății omului care a făcut din forțele noastre expediționare un puternic mecanism de nimicire a răului.

Să nu luăm parte la controversele inutile, în care e inevitabil să se angajeze alții, pe tema: ce țară sau ce armă a cîştigat războiul în Europa. Fiecare bărbat, fiecare femeie a fiecărui popor reprezentat aici a slujit potrivit capacităților sale, şi eforturile fiecăruia au contribuit la obținerea rezultatului victorios. Iată ce trebuie să ne amintim, căci astfel vom aduce omagiul nostru tuturor mormintelor pe care le cinstim şi vom alina durerea celor apropiați camarazilor care nu au trăit să vadă această zi".

Nici atunci, nici mai tîrziu nu am organizat vreo festivitate locală pentru a sărbători victoria. După ce Jodl şi-a pus semnătura, ne-am mulțumit să ne ducem la culcare, pentru puțina odihnă de care aveam atîta nevoie, căci a doua zi, încă de la trezire, ne solicita puzderia de probleme ridicate de încetarea ostilităților. Din clipa aceea însă ne-am dus munca cu mulțumirea pe care ne-o dădea faptul că măcelul din Europa se sfîrşise. Oricît de dificile ar fi fost problemele, nu mai aveam de-a face cu liste de pierderi.

Cea mai complexă şi presantă dintre misiunile noastre imediate era redislocarea.

Încă din 1941, strategia de ansamblu a aliaților punea înfrîngerea Germaniei drept condiție prealabilă a unei ofensive totale şi concertate împotriva Japoniei. Capitularea Germaniei, la 7 mai, a marcat realizarea primului şi celui mai important obiectiv aliat.

Acum sosise momentul să ne consacrăm cît mai repede celui de-al doilea. Pe întreg cuprinsul globului, forțele aliate erau disponibile pentru operații împotriva partenerului oriental al Axei. Oficial, Uniunea Sovietică era încă în relații de pace cu Japonia, dar, potrivit informațiilor pe care le căpătasem, generalissimul Stalin declarase preşedintelui Roosevelt, la Ialta, că Armata Roşie se va alătura ofensivei împotriva Japoniei la maximum trei luni după capitularea Germaniei.

În trecut, diferiți conducători de oşti, în luptă cu un inamic divizat, au folosit cu succes mobilitatea şi elementul

surpriză, concentrîndu-şi trupele mai întîi împotriva uneia dintre părţile izolate ale duşmanului şi, după înfrîngerea ei, nimicind-o pe cealaltă cu o copleşitoare superioritate de forţe. Niciodată însă, această metodă simplă de a purta războiul nu a fost aplicată pe o scară care să depăşească limitele unui continent. Dar concepţia era la fel de corectă pe plan global, ca şi pe plan local. Liderii aliaţi care au aplicat-o în cel de-al doilea război mondial nu s-au intimidat de faptul că redislocarea presupunea deplasarea a milioane de oameni şi a tehnicii de luptă în cantităţi nelimitate din Europa pînă în Japonia, pe un drum care ocolea jumătate din glob.

Pentru ruşi, aceasta a însemnat o operaţie laborioasă şi care a cerut timp pentru a fi dusă la capăt – transferarea unor mari forţe din Vest în Est, pe lunga linie de cale ferată a transsiberianului, singurul mijloc de transport feroviar disponibil. Dar pentru aliaţii occidentali, dislocarea forţelor lor de uscat şi aeriene din Europa pe teatrul de război asiatic a reprezentat o realizare prodigioasă, implicînd sute de vase, care au trebuit să navigheze pe itinerare maritime cu o lungime de zece mii de mile.

Încă din februarie 1945 începusem să elaborăm planuri în vederea acestei manevre. Membrii statului meu major se consultau în permanenţă cu Departamentul de Război. În ziua victoriei în Europa, schemele, priorităţile şi pregătirile organizatorice erau suficient de avansate pentru a începe transferul în masă spre Pacific.

Cîţiva factori adăugau dificultăţi suplimentare unei probleme care, în cel mai bun caz, era foarte complexă. În Europa trebuiau păstrate efective corespunzătoare pentru ocuparea Germaniei învinse. Teatrul de acţiuni militare asiatic avea o acută nevoie imediată de formaţii de servicii, care însă ne erau şi nouă mai necesare ca oricînd, pentru a putea îmbarca rapid diviziile aşteptate în Orientul Îndepărtat. Dificultăţi şi mai mari s-au ivit ca urmare a politicii noastre de repartizare egală a misiunilor de luptă în rîndul milioanelor de soldaţi din subordinea SHAEF.

La data capitulării Germaniei, în uriaşele forţe aliate, aveam sub comanda mea peste trei milioane de americani.

Dintre cele 61 de divizii americane ale acestor forțe, 60 luaseră parte activă la luptă.

Soldații cu cele mai vechi state de serviciu în primul eşalon operativ urmau să formeze trupele de ocupație sau să fie demobilizați, ceilalți trebuind să plece pe frontul Pacificului. Multe dintre diviziile noastre aveau la activul lor unsprezece luni de luptă neîntreruptă. Unele – ca, de exemplu, diviziile 1, 3, 9, 36 şi 45 infanterie şi diviziile 82 aeropurtată şi 2 blindată – primiseră botezul focului în bazinul mediteranean, cele mai vechi luptînd, cu mici întreruperi, de doi ani şi jumătate. La fel se întîmpla cu Divizia 34 infanterie şi Divizia 1 blindată, care aparțineau în continuare teatrului de operații mediteranean.

Pentru a face rectificările necesare, trebuia să efectuăm transferul în masă din numeroase divizii veterane şi să umplem golurile cu soldați avînd un stagiu de luptă mai scurt. În acelaşi timp se impunea multă grijă pentru păstrarea eficienței unităților, căci ar fi fost absurd să trimitem pe frontul Pacificului divizii întregi formate practic din recruți.

Criteriile după care se stabilea demobilizarea sau rămînerea sub arme a unui soldat constau dintr-un punctaj complex, bazat pe data mobilizării, durata de timp petrecută peste hotare, decorații, situație familială şi vîrstă. Aplicarea sistemului cerea multă bătaie de cap, dar era greu de închipuit o metodă mai bună prin care să se pună de acord considerente atît de contradictorii ca respectarea intereselor individuale şi păstrarea eficienței unităților.

Maşina noastră administrativă în Europa a trebuit să facă marşarier. Toate formațiile de servicii de la baze, aerodromuri, depozite, porturi, şosele şi căi ferate – a căror misiune fusese de a împinge înainte oamenii şi materialele spre inima Germaniei – s-au văzut obligate să facă, vorbind la figurat, „stînga-mprejur“ şi să treacă la o activitate în sens contrar. Materiale şi muniții, risipite în toată Europa occidentală şi în mare parte pe teritoriul Italiei şi al Africii de Nord, au trebuit să fie adunate, inventariate, ambalate şi încărcate pe vase. Viteza prima asupra tuturor celorlalte

considerente.

Atît de uriaşe şi de urgente erau aceste operaţii, încît am înfiinţat un stat-major special, a cărui unică misiune era de a îndruma, a controla şi a stimula desfăşurarea lor. Acest stat-major a fost creat în mod oficial la 9 aprilie, deci cu o lună înainte de capitularea Germaniei.

Din cauza experienţei sale fără egal în domeniul marilor campanii de bombardament, generalul Spaatz a fost eliberat din funcţia ce o deţinea în teatrul nostru de război şi trimis în Pacific. Orientul Îndepărtat avînd, de asemenea, nevoie de un încercat comandant de armată, l-am ales pentru aceasta pe generalul Hodges, a cărui Armată 1 îşi încheiase misiunea în Europa odată cu ieşirea la Elba. Foarte competent şi experimentat, Hodges era singurul comandant de armată de care ne puteam dispensa atît de devreme. El a părăsit teatrul de operaţii european, plecînd spre Pacific, via Statele Unite, încă înainte de capitularea Germaniei.

Eram atît de cufundaţi în vîrtejul muncii de zi cu zi, încît nu ne dădeam decît foarte puţin seama de entuziasmul care cuprinsese ţările noastre.

Tipică pentru mulţi dintre noi a fost propria mea incapacitate de a aprecia corect amploarea reacţiei populare. La scurt timp după capitularea Germaniei, aducîndu-mi aminte că în 1945 se împlineau treizeci de ani de cînd promoţia mea absolvise West Point, m-am gîndit să organizez o mică festivitate cu caracter privat pentru aceia dintre noi care se aflau în Europa. După socoteala mea, urma să plecăm cu avionul în Statele Unite, să petrecem o zi la West Point şi să ne întoarcem în Germania după o absenţă totală de numai trei zile. Procedînd cu discreţie, consideram că nimeni în S.U.A., cu excepţia celor de la West Point, nu va afla nimic despre această escapadă pînă la înapoierea noastră la Frankfurt. Proiectul m-a entuziasmat şi am propus celor douăzeci de colegi de promoţie din Europa să trimitem în secret un mesaj soţiilor noastre, invitîndu-le la reuniunea de o zi de la West Point.

Pe cînd mă pregăteam să-mi pun în aplicare ideea, Washingtonul ne-a înştiinţat că, deoarece împrejurările nu

permiteau unităților americane din Europa să se înapoieze în Statele Unite pentru a defila în cadrul tradiționalei parade a victoriei, generalul Marshall îmi ordona să aleg un număr de ofițeri şi soldați reprezentativi, care să vină în S.U.A. în grupuri de cîte cincizeci, pentru un scurt turneu prin țară. Marshall considera că, prin aceste festivități simbolice, Statele Unite căpătau un prilej de a aduce prinos de recunoştință ostaşilor lor din Europa.

Acest ordin a dat peste cap proiectul meu personal. Cred că toți cei aleşi pentru a merge în țară şi a participa la festivitățile din cursul lunii iunie 1945 au încercat un sentiment de profundă uimire în fața entuziasmului cu care au fost întîmpinați.

Pentru noi toți a fost o experiență însuflețitoare, care ne-a mers la inimă. Poporul american ne-a copleşit prin generozitatea, cordialitatea şi ospitalitatea pe care le-a revărsat asupra fiecăruia dintre aceste grupuri. Cîtă deosebire față de reuniunea proiectată de mine, pentru o zi din iunie, la West Point! A fost un intermezzo fericit, după care însă era inevitabil să ne întoarcem la truda noastră neiertătoare. În lunile ce au urmat capitulării Germaniei am participat la sărbătoriri similare în diferite capitale europene, printre care Londra, Paris, Bruxelles, Haga şi Praga. Mi-a fost imposibil să accept alte invitații, iar vizitele mele ulterioare la Moscova şi Varşovia nu au avut în program „festivități ale victoriei".

Cu prilejul Conferinței de la Moscova din 1943, la care participase secretarul Departamentului de Stat, Hull, cei trei aliați principali căzuseră de acord să înființeze o comisie consultativă europeană, cu sediul la Londra, pentru a studia problemele politice postbelice de pe continent şi a face recomandările cuvenite guvernelor respective.

În primele zile ale anului 1944, comisia a început să lucreze în capitala Marii Britanii şi a ajuns la o înțelegere, recomandînd condiții pentru viitoarea capitulare a Germaniei, precum şi zone naționale de ocupație, împreună cu mecanismul necesar unui control comun.

Conform protocoalelor elaborate de Comisia consultativă

europeană, fiecare dintre cei patru aliaţi urma să răspundă de ocuparea unei părţi a Germaniei. Administrarea militară a acestei ţări revenea unei Comisii cvadripartite, alcătuită din cei patru comandanţi militari ajutaţi de un comitet de coordonare. Organul de control cuprindea, de asemenea, grupuri de ofiţeri şi civili cu misiuni speciale privind dezarmarea şi demobilizarea forţelor armate germane, activităţile de ordin politic şi economic, problemele legislative financiare şi ale forţei de muncă, precum şi celelalte preocupări caracteristice pentru administrarea militară a unei ţări ocupate.

Atîta vreme cît a mai existat SHAEF, britanicii şi americanii au depus eforturi comune în acest domeniu. Englezii înfiinţaseră o şcoală specială de cadre în Marea Britanie, analoagă celei americane de la Charlottesville (statul Virginia), care ne furnizase deja un contingent de administratori militari în Sicilia şi Italia.

Ultima fază a pregătirii ofiţerilor cărora le revenea această misiune în zona americană de ocupaţie din Germania se desfăşura în Anglia. În cadrul SHAEF am înfiinţat o direcţie generală de stat-major care să se ocupe de coordonarea tuturor acestor activităţi.

Prima noastră experienţă de administrare militară în Germania am dobîndit-o la Aachen, înainte de forţarea Rinului, unde am făcut cunoştinţă cu tipul de probleme de care aveam perspectiva să ne lovim mai tîrziu, cînd ocupaţia avea să se întindă pe un vast teritoriu. Inedită şi dificilă, situaţia a devenit şi mai critică din cauza politicii noastre de a exclude pe nazişti din orice post administrativ. Dar numai ei aveau suficiente cunoştinţe pentru a ne fi de folos în munca serviciilor publice, aşa că s-a ridicat imediat problema dacă să-i utilizăm sau să preferăm pe cei care nu fuseseră hitlerişti, dar care nu se pricepeau deloc sau se pricepeau prea puţin la această treabă. A fost o situaţie grea, însă ne-am descotorosit, pe cît de repede ne-a fost cu putinţă, de membrii partidului hitlerist, pregătindu-i pe ceilalţi pentru atît de necesara activitate în domeniul lucrărilor publice, gospodăriei comunale, serviciului sanitar, poştei, telegrafului

şi telefoanelor.

Un ofițer din administrația militară nu avea cînd să se plictisească. De regulă, gradul lui în armată se datora experienței sale administrative sau tehnice. Dar, ducînd pe umeri gospodăria unui oraş întreg, el trebuia să rezolve toată gama imaginabilă de probleme din domeniul relațiilor umane, să vegheze la pacea şi ordinea locală, dar şi să scoată din vizuinile lor pe naziştii căutați de aliați pentru a fi deferiți justiției, să repună pe picioare activitatea de producție, dar şi să aplice în sectorul său politica aliată de ansamblu, aşa cum ne indica Washingtonul într-un document cunoscut sub indicativul JCS/1 067. La început, administratorul era silit să intervină în chip de arbitru în conflicte cu caracter personal. De îndată ce s-a aflat despre programul nostru de denazificare, orice plîngere a unui individ împotriva altuia se făcea pe baza afirmației că „este nazist". În haosul caracteristic Germaniei postbelice, erorile au fost inevitabile, atît în materie de politică generală, cît şi în modul de rezolvare a problemelor de către funcționarii locali. Dar, în linii mari, grupul de administratori militari americani au făcut o treabă remarcabilă, rod al cinstei şi inteligenței lor, ca şi al seriozității cu care fuseseră pregătiți.

În aprilie 1945 a sosit în Europa generalul-locotenent Lucius Du B. Clay, în calitate de locțiitor al meu pentru administrarea militară a Germaniei. Într-o fază anterioară a războiului, el adusese neprețuite servicii teatrului european de operații, pentru o scurtă perioadă, în cadrul sistemului nostru de asigurare tehnico-materială. De la bun început a fost de acord cu mine că o administrație civilă va trebui să preia, în cele din urmă, misiunile organului de control al Germaniei şi întreaga organizație de sub comanda sa s-a delimitat categoric de personalul militar. În felul acesta, eram pregătiți să încredințăm Departamentului de Stat administrarea Germaniei, fără a mai fi necesară o reorganizare completă. Ulterior, generalul Clay a fost succesorul generalului McNarney în funcția de comandant american în Germania şi a păstrat tot timpul această linie de demarcație organizatorică.

Ca urmare a unui acord de natură politică, la 14 iunie 1945, Comandamentul Suprem al Forțelor expediționare aliate în Europa şi-a încheiat existența. Pentru a marca acest eveniment, am trimis un mesaj de mulțumiri şi rămas bun tuturor celor care se aflaseră sub ordinele mele. Pentru prima oară în trei ani încetam să mai fiu comandant aliat. De acum înainte îmi reveneau răspunderi exclusiv americane.

Acordurile preliminare pentru o primă şedință a Comisiei aliate de control de la Berlin s-au realizat cu dificultate. Printre obstacole se înscriau deosebirile de limbă şi complexitatea metodelor de comunicare, lipsa de contacte personale între comandanții superiori şi distrugerile pe care le suferise Berlinul şi care îngrădeau în mod practic posibilitățile de instalare în oraş. Complicatele noastre negocieri au trebuit să continue pînă la 5 iunie, cînd s-a ținut prima şedință oficială a comandanților aliați la Berlin.

Masa rotundă a conferinței era cea mai mare pe care o văzusem vreodată. Fiecare delegație a celor patru state dispunea de un sector de cerc de 90°. În jurul comandanților se aflau o grămadă de colaboratori militari şi politici, fotografi, ziarişti şi alții care se mulțumeau, pare-se, să fie de față. Consilierul meu polititic era Robert Murphy, vechea cunoştință din zilele debarcării în Africa de Nord. Mareşalul Jukov avea în calitate de prim consilier politic pe Andrei Vîşinski. În fața noastră se găseau cîte patru copii ale fiecărui document şi fiecare copie trebuia semnată de cei patru membri ai comisiei. După o scurtă dezbatere pe tema unor detalii minore de formulare, laborioasa noastră treabă a luat sfîrşit.

Am aflat atunci că mareşalul Jukov a organizat un banchet în toată regula pentru oaspeții săi, dar eu nu mă pregătisem pentru a înnopta la Berlin. În plus, dădusem unui număr atît de mare de persoane permisiunea de a mă însoți, încît nu exista nici o posibilitate de a le caza în spațiul foarte restrîns al sediului ce mi se repartizase. În consecință i-am spus lui Jukov că trebuia să mă înapoiez la Frankfurt în aceeaşi seară, plecînd suficient de devreme pentru a putea ateriza înainte de lăsarea întunericului. El mi-a propus un

compromis – să viu în sala banchetului pentru a ciocni un pahar şi a asculta două cîntece interpretate de corul Armatei Roşii şi mi-a promis un transport rapid prin oraş, pînă la aeroport, asigurîndu-mă că va veni cu mine pentru a veghea să nu se producă o întîrziere.

În faţa gestului de ospitalitate al mareşalului la adresa aliaţilor săi, mi-a părut rău că nu puteam să rămîn. Corul Armatei Roşii a cîntat remarcabil, şi masa gemea de specialităţi culinare ruseşti. Înainte de plecare, mareşalul Jukov m-a anunţat că tocmai primise un mesaj de la Moscova care îi ordona, cu aprobarea lui Stalin, să înmîneze feldmareşalului Montgomery şi mie Ordinul „Victoria", o decoraţie sovietică care pînă atunci nu fusese conferită nici unui străin. La întrebarea mareşalului cînd doream să aibă loc decernarea, l-am invitat la cartierul meu general de la Frankfurt pentru această ceremonie. El a acceptat şi mi-a făcut plăcere că, plin de tact, Montgomery a propus să primească şi el decoraţia tot la cartierul meu general, deoarece în toată campania din Europa luptase sub comanda mea.

I-am sugerat lui Jukov să vină la ceremonia de Ia Frankfurt împreună cu un număr de colaboratori ai săi din statul său major şi să rămînă oricît va dori, asigurîndu-l că va fi primit cu căldură. Mi-a răspuns că va veni la 10 iunie, însoţit de cel mult zece ofiţeri de stat-major, dar că nu va putea sta decît o singură zi. În consecinţă, am organizat un dejun de gală pentru el şi suita sa. Doar cu cîteva ore înainte de sosire am primit o telegramă prin care eram anunţat că, în afara celor zece ofiţeri de stat-major, vor mai veni şi cinci ofiţeri din garda personală a mareşalului. Nu mai auzisem în viaţa mea de ofiţeri din garda personală şi nu prea mă dumiream cum să procedez cu ei la dejun. I-am spus ofiţerului cu intendenţa să nu definitiveze aşezarea din jurul mesei şi să aştepte instrucţiunile mele după sosirea mareşalului.

L-am întîmpinat pe Jukov la aeroport cu o gardă de onoare şi cu fanfara armatei de uscat a Statelor Unite. După ceremonia de primire, ne-am urcat, împreună cu un

interpret, în maşina mea, pornind spre cartierul general. Imediat am adus în discuție problema locurilor unde urmau să stea la dejun ofițerii din garda personală, arătînd că mareşalul putea să-i aşeze fie în jurul său, fie în picioare la spatele lui, fie la capătul mesei. După ce interpretul i-a tradus toate acestea, el a ripostat:

— Vă rog să-i spuneți domnului general că nu are decît să-i aşeze unde doreşte dînsul. I-am adus cu mine pentru că mi s-a spus să-i aduc.

Aceasta a rezolvat în mod foarte satisfăcător problema ofițerilor din garda personală.

Dejunul de la Frankfurt a fost foarte reuşit. Era o zi minunată de vară. Ne-am condus mai întîi oaspeții într-o galerie încăpătoare, fără acoperiş, unde ni s-a servit vin şi diferite aperitive. Pentru această zi organizasem o paradă a unei mari părți din forțele noastre aeriene, în ideea că mareşalul Jukov o va considera drept un omagiu pe care i-l aduceam lui. De pe aerodromurile din apropiere au decolat sute de avioane de vînătoare, urmate de bombardiere de diferite proporții, începînd cu tipurile uşoare şi pînă la cele mai grele. În lumina strălucitoare a soarelui, spectacolul era zguduitor şi Jukov părea foarte impresionat.

Potrivit obiceiului rusesc, în măsura în care îl cunoşteam, în cursul dejunului s-au ținut o serie de toasturi. Mareşalul era un vorbitor de mîna întîi – sau cel puțin aşa ni s-a părut nouă – şi sentimentele exprimate de el, prin mijlocirea interpretului, erau măgulitoare pentru aliați şi pline de speranță în succesul intențiilor noastre de cooperare. Fiecare dintre noi – britanici, americani, ruşi şi francezi – a închinat pe rînd cîte un toast. Cu siguranță că ne-am ridicat în picioare de cel puțin zece-douăsprezece ori, dar am remarcat că mulți americani mi-au urmat curînd exemplul, umplîndu-şi paharele cu apă şi colorînd-o doar atît cu vin roşu cît era nevoie să dea băuturii un aspect convenabil.

Decorațiile conferite lui Montgomery şi mie se numără printre puținele văzute de mine vreodată care au şi o valoare intrinsecă mare, nu numai una exclusiv sentimentală sau simbolică. Concepută în formă de stea, fiecare conține 80-90

de diamante, în jurul unui grup de rubine, în centrul cărora se află o mică imagine smălțuită a Kremlinului.

Jukov şi colaboratorii săi manifestau o intensă dorință de a stabili legături de prietenie şi colaborare cu noi. Evocînd-o din nou, mi se pare şi acum că ziua aceea nu oferea decît făgăduiala luminoasă a unor relații strînse şi cordiale cu ruşii. În ceea ce priveşte prietenia mea cu mareşalul Jukov, ea nu a încetat să crească pînă la plecarea mea din Europa, în noiembrie 1945. Era o prietenie personală între doi indivizi şi care, din păcate, nu corespundea unei atitudini generale.

Pe atunci însă, problema dificilă a „persoanelor strămutate“ îmi solicita mai pregnant atenția decît relațiile mele personale cu ruşii. O „persoană strămutată“ se definea ca un civil – aflat în afara hotarelor naționale ale țării sale din motive de război – care dorea, dar nu putea fără a primi ajutor, să se înapoieze în patrie sau să-şi găsească un cămin, ori care urma să fie trimis din nou pe teritoriul inamic sau fost inamic.

Am evacuat repede sute de mii dintre ei. Era vorba de civilii care se adăugau prizonierilor de război, avîndu-şi căminul undeva în Europa şi dorind să se înapoieze imediat acasă. Pentru aceste categorii am organizat tabere în care să fie îngrijiți temporar şi hrăniți pe durata necesară pentru întocmirea planurilor de transport.

La nivel politic, aliații elaboraseră formule pentru a stabili deosebirile dintre „persoanele strămutate“ care urmau să se înapoieze în țările lor şi cele de soarta cărora se îngrijeau puterile de ocupație.

Dintre toate „persoanele strămutate“, situația cea mai de plîns o aveau evreii, care vreme de ani de zile suferiseră de pe urma bătăilor, a foametei şi a schingiuirilor. Nici măcar revenirea la un regim alimentar normal, îmbrăcămintea căpătată şi tratamentul omenos de care s-au bucurat nu i-au putut smulge din ghearele desperării şi ale apatiei. Înghesuindu-se unii într-alții în cîte o singură încăpere (această strîngere laolaltă le dădea, pare-se, un sentiment de securitate), ei aşteptau, pasivi, ceea ce le rezerva destinul. Era extrem de greu să le procurăm un adăpost convenabil şi

să creăm pentru ei un sistem eficient de distribuire a hranei şi de asistenţă medicală, fără a mai vorbi de dificultăţile întîmpinate în asigurarea unor adecvate instalaţii sanitare, de încălzire şi de iluminat. Asemenea instalaţii nu erau niciodată îndestulătoare, alimentele distribuite oamenilor abia le îngăduiau un trai de azi pe mîine şi, oricît de multă osteneală ne dădeam, nu făceam decît foarte mici paşi înainte.

Ca de obicei, indivizi fără nici o răspundere în acest domeniu, ultragiaţi în sentimentele lor umanitare de cazuri care adesea se dovedeau iremediabile, au început să umple Statele Unite cu poveşti despre indiferenţa, neglijenţa şi cruzimea trupelor noastre. Îndeobşte, aceste relatări minţeau. Mii de americani – însufleţiţi de dorinţa sinceră de a nu-şi precupeţi nici un efort pentru aceşti dezmoşteniţi ai soartei – primiseră misiunea de a salva de la pieire „persoanele strămutate“ şi de a organiza ajutorarea lor, punîndu-li-se la dispoziţie tot sprijinul şi toate utilajele pe care le putea furniza armata de uscat. Dar perfecţiunea fiind imposibil de atins, unii aşa-zişi „anchetatori“ au găsit un prilej admirabil de a-şi face reclamă personală pe seama unui mare număr de americani care trudeau zi şi noapte pentru a uşura viaţa unor oameni trecuţi prin asemenea suferinţe, încît păreau dincolo de orice suferinţă.

Însoţit de comandanţi şi ofiţeri ai statului meu major, am inspectat de multe ori aceste tabere, stînd ceasuri de-a rîndul în fiecare din ele, pentru a constata, cu ochii noştri, care erau necesităţile sau revendicările principale şi pentru a le satisface ori de cîte ori ne era cu putinţă.

Prima şedinţă de lucru a Comisiei aliate de control de la Berlin a avut loc la 10 iulie. Preşedinţia urma să aparţină, prin rotaţie, fiecăruia dintre cei patru comandanţi, timp de o lună. S-au ivit divergenţe de opinii, majoritatea privind însă detalii de procedură sau de metodă, şi, în atmosfera dominată de spiritul conlucrării, nici una din ele nu părea să anunţe dificultăţi deosebite.

Pe la începutul lui iulie am fost anunţaţi că, în curînd, va

avea loc Conferința de la Potsdam *. Din nou a trebuit să facem pregătiri pentru cazarea şi asigurarea securității unor personalități foarte importante, dar, în cazul de față, misiunea mea se mărginea doar la primirea şi găzduirea delegației americane. Am plecat la Anvers ca să ies în întîmpinarea crucişătorului la bordul căruia veneau în Europa preşedintele Truman şi secretarul Departamentului de Stat, Byrnes. Am avut astfel prilejul să discut cu ei cîteva probleme pe care le socoteam importante.

În primul rînd, am insistat ca, în zona noastră de ocupație din Germania, autoritățile civile să ia locul administrației militare cît mai curînd cu putință. Am arătat preşedintelui şi secretarului Departamentului de Stat că, deşi armata va trebui, desigur, să păstreze controlul pînă ce va fi instaurată ordinea, guvernarea civililor în viața lor normală de zi cu zi nu intra în sfera răspunderilor militare. După părerea mea, oricîtă pricepere şi devotament ar fi dovedit armata în îndeplinirea acestei sarcini, era inevitabil să se ivească conflicte. Pînă la urmă, cel mai mare serviciu ce se putea face concepțiilor şi tradițiilor americane era ca Departamentul de Stat să preia răspunderea de ansamblu în Germania, folosind armata americană ca secondant şi sprijinitor al autorității şi politicii civile. În principiu, atît Truman, cît şi Byrnes s-au declarat categoric de acord cu mine, ceea ce m-a îndrituit să sper că, în cîteva luni, situația va evolua în acest sens.

Cînd m-am înapoiat în Statele Unite, pe la sfîrşitul anului 1945, ca şef al Marelui Stat-Major al trupelor de uscat, am continuat să stărui pe lîngă Byrnes pentru a-l convinge cît de indicată era această măsură, dar am aflat că el îşi schimbase părerea. Deşi era mai departe de acord în principiu, nu

---

* Pentru a stabili un punct de vedere comun în legătură cu organizarea politică a Europei, între 17 iulie şi 2 august 1945 s-au întrunit la Potsdam conducătorii celor trei mari puteri aliate: I.V. Stalin (U.R.S.S.), Harry Truman (S.U.A.), W. Churchill, al cărui loc l-a luat, după victoria laburiştilor în alegerile de la 28 iulie, Clement Attlee (Marea Britanie). La conferință au mai participat miniştrii de externe şi şefii de state-majore ai celor trei mari puteri. – *Nota trad.*

accepta să pună ideea în aplicare din cauza obligațiilor de ordin administrativ şi financiar care s-ar fi creat astfel pentru Departamentul de Stat.

Un alt domeniu în care m-am încumetat să dau un sfat preşedintelui Truman se referea la intenția Uniunii Sovietice de a declara război Japoniei. I-am spus că, deoarece toate informațiile noastre vorbeau despre o iminentă prăbuşire a Japoniei, nu avea rost ca Armata Roşie să se mai angajeze în ostilități. Prevedeam că dintr-o asemenea participare se vor isca dificultăți şi am sugerat ca, în cel mai rău caz, să nu ne punem măcar în postura de a solicita sau cerşi ajutorul sovieticilor. Eram convins că nimic pe lume nu va putea împiedica Armata Roşie să intre în război, în afară de eventualitatea că luptele vor lua sfîrşit înainte ca forțele sovietice să aibă posibilitatea de a interveni.

În al treilea rînd, am propus preşedintelui să facem dovadă de oarecare flexibilitate în abrogarea convențiilor de împrumut şi închiriere cu Franța şi Marea Britanie. Nu cunoşteam exact prevederile legii care se ocupa de această problemă*, dar ştiam că simpla încetare a ostilităților nu diminua – nici imediat, nici în mod substanțial – nevoile în alimente şi materiale ale celor două țări, care contaseră cu multă încredere pe Statele Unite în această privință. Consideram că trebuia evitată o bruscă şi arbitrară anulare a convențiilor şi că era recomandabil să adoptăm un program care să ofere francezilor şi britanicilor condiții favorabile pentru a-şi vindeca repede rănile războiului.

Am adus, de asemenea, la cunoştința lui Truman certitudinea mea că trebuia să abordăm problemele economice ale Germaniei, şi, mai ales, cea a reparațiilor de război, în aşa fel încît să asigurăm locuitorilor posibilitatea de a-şi agonisi traiul dacă erau gata să muncească. Or, în privința dorinței lor de a munci, nu încăpea nici o îndoială.

---

* Conform legii de împrumut şi închiriere, votată la 11 martie 1941, preşedintele Statelor Unite era împuternicit să pună la dispoziție produse şi servicii americane țărilor a căror apărare era considerată ca fiind vitală pentru apărarea S.U.A. – *Nota trad.*

Din prima zi cînd am pus piciorul în Germania era evident că cetățeanul de rînd nu se codea să trudească, din zori şi pînă în noapte, pentru o bucățică de pîine. Încă înainte de a forța Rinul am văzut femei şi copii pe ogoare, sub un foc sporadic de artilerie, săpînd pămîntul şi semănînd grăunțe, pentru a obține fie şi o brumă de recoltă în acel an.

Clay şi cu mine eram convinşi că refacerea bazinului Ruhrului corespundea intereselor noastre majore. Nicăieri în Europa nu existau depozite de cărbuni de o calitate atît de bună şi atît de uşor de extras. Şi chiar de pe atunci era vădit că cheia succesului în administrarea Germaniei ocupate o reprezenta cărbunele. Fără el nu se puteau restabili transporturile şi fără transporturi toată țara era paralizată. Am spus preşedintelui că în Germania va bîntui curînd foametea dacă nu vom pune accentul pe refacerea Ruhrului. Fireşte, americanii nu vor lăsa nici măcar pe foştii lor inamici să moară de inaniție şi îşi vor asuma, în mod voluntar, sarcina costisitoare de a-i hrăni. După părerea mea însă, puteam scăpa de această povară financiară, căci, dacă stimulam producția de cărbune în bazinul Ruhrului şi dacă puneam pe picioare transporturile, Germania era în stare, în scurt timp, să exporte produse ale industriei uşoare, care nu avea nimic comun cu industria de război, desființată conform clauzelor din actul de capitulare. Cu banii obținuți din vînzarea acestor mărfuri, germanii vor putea să importe din alte țări stocuri de alimente în cantitate îndestulătoare pentru a face față inevitabilelor lipsuri.

La Potsdam am avut cîteva întrevederi cu diverşi membri ai delegației americane, dar, deoarece războiul în Europa se încheiase, nu am participat la conferință nici ca reprezentant oficial, nici în calitate de consilier.

Am avut o lungă convorbire cu secretarul Departamentului de Război, Stimson, care mi-a spus că foarte curînd va avea loc în statul New Mexico o explozie experimentală a bombei atomice, pe care savanții americani reuşiseră, în sfirşit, să o pună la punct. Nu peste mult timp, o cablogramă l-a înştiințat pe Stimson că proba fusese încununată de succes. Vestea i-a luat o piatră de pe inimă,

căci urmărise procesul de producție a bombei cu un interes foarte acut, simțindu-se direct răspunzător de sumele şi resursele cheltuite pentru realizarea ei. Mi-am exprimat speranța că nu va trebui să o utilizăm împotriva nici unui inamic, deoarece nu-mi surîdea ideea că Statele Unite vor fi primul stat care să introducă în război o armă nouă, oribilă şi destructivă, cum era zugrăvită aceasta. În plus, mă legănam în vaga iluzie că, dacă nu o vom utiliza niciodată, celelalte țări nu vor şti că problema dezintegrării nucleare a fost rezolvată. Habar nu aveam, fireşte, că o armată de savanți lucrase la producția acestei arme şi că nu se putea păstra secretul într-un domeniu de o asemenea importanță. Opiniile mele exprimau reacții personale şi imediate, fără să se bazeze pe o analiză a problemei. În orice caz, s-a luat hotărîrea că, dacă Japonia nu va capitula de îndată, potrivit condițiilor comunicate de la Potsdam guvernului nipon*, planul de folosire a bombei atomice va fi pus în aplicare.

În timpul şederii sale în Germania, preşedintele Truman şi-a exprimat dorința de a inspecta trupe americane. Am organizat o astfel de vizită în zona noastră şi şansa a vrut ca Divizia 84 să se numere printre unitățile alese pentru a-i fi prezentate. În această divizie, vărul oaspetelui, colonelul Louis Truman, era şeful statului-major, astfel că inspecția nu numai că a fost o plăcută experiență oficială pentru preşedinte, ci a avut şi o caldă notă personală.

Într-o zi, aflîndu-se în maşină cu Bradley şi cu mine, Truman a început să discute despre planurile de viitor ale unora dintre comandanții militari superiori. I-am spus că nu aveam altă ambiție decît să mă retrag în tihna căminului şi, de acolo, să fac puținul de care eram în stare pentru a ajuta poporul american să înțeleagă profundele transformări aduse lumii de către război şi răspunderile inevitabile care ne

---

* La 26 iulie, guvernele Statelor Unite, Marii Britanii şi Chinei (care nu participa la conferință) au adresat un ultimatum Japoniei, precizînd printre condițiile capitulării: depunerea imediată a armelor pe toate fronturile, lichidarea puterii şi influenței militariştilor, ocuparea teritoriului nipon, anularea legilor antidemocratice etc. Guvernul de la Tokio a respins ultimatumul. – *Nota trad.*

reveneau nouă tuturor ca urmare a acestor transformări. Nu voi uita niciodată răspunsul preşedintelui. Pînă atunci nu-l întîlnisem decît de două sau trei ori, în treacăt, luasem împreună un mic dejun neoficial şi îl consideram un om sincer, serios, cu care era foarte agreabil să ai de-a face. Acum, în maşină, el s-a întors brusc spre mine, spunîndu-mi:

— Generale, sînt gata să-ți dau o mînă de ajutor ca să obții tot ce-ți dorești. Inclusiv – şi în mod special – preşedinția Statelor Unite în 1948.

Nu cred să mai fi existat vreodată un ostaş american atît de zguduit pînă în străfundul ființei sale de spusele unui preşedinte cum am fost eu la auzul acestei propuneri aparent sincere şi categoric uluitoare. Din cînd în cînd, cu prilejul unor conversații avute cu prietenii mei, mi se făcuseră aluzii şugubețe la o eventuală carieră politică, reacția mea fiind totdeauna şi imediat negativă. Dar cînd preşedintele mi-a trîntit-o de la obraz, pe neaşteptate, nu mai îmi rămînea altceva de făcut decît să iau totul ca pe o glumă nemaipomenit de amuzantă, sperînd că aşa şi era. Am răspuns rîzînd cu poftă:

— Domnule preşedinte, nu ştiu cine va fi contracandidatul dumneavoastră la preşedinție, dar ştiu precis că nu voi fi eu.

În privința seriozității *mele*, nu încăpea nici o îndoială.

Atmosfera de cooperare pe plan politic internațional în care a luat sfîrşit Conferința de la Potsdam s-a resimțit şi la nivelul administrației militare. În toate relațiile noastre de lucru cu autoritățile sovietice de la Berlin ne-am străduit în mod special să respectăm cu scrupulozitate toate angajamentele luate, chiar şi cele implicite sau subînțelese. Pe plan local, în cursul lunilor august, septembrie şi octombrie, a precumpănit o atitudine generală care ne dădea temeiuri să credem că, pînă la urmă, se va putea obține un succes deplin. Ce-i drept, nu lipseau unele supărătoare aspecte de detaliu. Dimpotrivă, în numeroase ocazii, răbdarea era pusă la grea încercare în cursul eforturilor depuse pentru a ajunge la acorduri unanime, indispensabile

realizării oricărui progres. De obicei, britanicii erau de acord cu noi, în general, deşi uneori se iveau şi diferende destul de acute. Cu francezii nu ne înțelegeam niciodată în problema de bază a unui guvern german centralizat – noi fiind pentru, ei contra.

Am luat măsuri pentru a stimula vizitele personale reciproce, mai ales între americani şi ruşi, lucru care părea să fie pe gustul ambelor părți. Ruşilor le place să petreacă şi apreciază sincer orice fel de muzică, astfel încît glumele, voia bună şi orchestrele fiind nelipsite de la mese, fiecare asemenea întîlnire se bucura de un mare succes.

În cursul acestor luni de vară şi de început de toamnă am rămas în relații amicale cu mulți dintre colaboratorii mei britanici din timpul ostilităților. Ministerul de Război al Angliei mi-a permis să păstrez, pînă la sfîrşitul lui august, pe colonelul britanic James Goult, consilierul meu militar personal, un ofițer devotat, leal şi competent; vreme de doi ani, el luase pe umerii săi o multitudine de probleme mărunte, uneori exasperante, de care altfel ar fi trebuit să mă ocup chiar eu.

Un alt englez cu care mai aveam încă întrevederi şi care fusese un sprijin neclintit în cele mai critice zile ale războiului era generalul Sir Hastings Ismay. Una dintre personalitățile militare cele mai de seamă ale Marii Britanii, el era colaboratorul direct al lui Churchill în calitatea acestuia de ministru al apărării. Ca şef al personalului de secretariat care lucra la Cabinetul de Război şi la Comitetul Britanic al Şefilor de State-Majore, Ismay deținea, din punct de vedere american, o poziție-cheie: prin intermediul lui, orice problemă putea fi supusă, în orice clipă, atenției lui Churchill şi a principalilor săi consilieri. Iată de ce era un adevărat noroc pentru noi faptul că Ismay slujea cu devotament cauza unității dintre aliați şi că personalitatea lui cîştigase încrederea şi prietenia colaboratorilor săi americani.

După înfrîngerea Partidului Conservator în alegerile generale din Anglia din vara anului 1945, Churchill s-a decis să plece într-o scurtă vacanță. El ținuse piept cu succes vicisitudinilor inerente uriaşelor sale răspunderi din anii

războiului, dar acum, cînd nu mai avea funcții oficiale, dorea să-şi ia un mic concediu, de care avea şi nevoie. Fostul prim-ministru mi-a făcut cinstea şi plăcerea de a mi se adresa mie pentru a-i organiza odihna, ceea ce dădea de înțeles că avea față de mine o părticică din puternicele sentimente de respect, afecțiune şi admirație pe care le nutream eu față de dînsul. Am luat măsuri ca să-şi petreacă vacanța într-una din cele mai frumoase regiuni ale teatrului nostru de operații. În calitate de gazdă a lui Churchill pentru cîteva zile, am considerat ca o şansă posibilitatea ce mi se oferea de a mă achita, într-o mică măsură şi doar în parte, de ceea ce îi datoram pentru sprijinul său de nădejde şi pentru nedezmințita lui curtenie, ca să nu mai pomenesc de ospitalitatea personală pe care mi-o arătase în atîtea rînduri.

Mă întîlneam din cînd în cînd cu feldmareşalul Brooke, cu generalul Frederick Morgan, cu mareşalul aerului Tedder, cu Sir Andrew Cunningham, cu feldmareşalul Montgomery, precum şi cu alți comandanți ai forțelor armate britanice cu care colaborasem în timpul războiului. Toți îmi erau buni prieteni. Oricît de curios ar părea, discuțiile noastre nu se orientau decît rareori spre trecut, aşa cum se întîmplă în cazul militarilor bătrîni, şi nu prea se ocupau de diversele incidente ale războiului. Încă de pe atunci ne dădeam seama că problemele viitoare ale păcii vor lăsa în umbră pînă şi uriaşele dificultăți peste care a trebuit să trecem în cursul ostilităților. De aceea, conversațiile noastre aveau aproape totdeauna ca temă probabilitățile de viitor, îndeosebi perspectivele încheierii unor acorduri clare şi reciproc respectate între aliații occidentali şi sovietici.

Capitolul al XXIII-lea

Operaţia „Study“

În vara anului 1945, deşi principalele noastre obiective erau redislocarea trupelor, instaurarea regimului de ocupaţie şi îndeplinirea multor sarcini mărunte în legătură directă cu misiunile noastre, ne ocupam şi de consecinţele pe plan profesional ale războiului – studiul şi estimarea lecţiilor sale.

Materialul ce ne stătea în faţă era monumental ca proporţii şi fără seamăn din punctul de vedere al conţinutului. Campaniile din bazinul Mediteranei şi din Europa nu aveau nici un termen de comparaţie în istoria războaielor; participînd la desfăşurarea lor, armata de uscat americană se angajase în operaţii fără precedent în întreaga existenţă a Statelor Unite.

Pentru campaniile din Africa şi Europa fusese necesară organizarea unei enorme forţe terestre. În compunerea ei, în jurul unui nucleu format din 47 de divizii de infanterie, împreună cu artileria lor, mai intrau 16 divizii blindate, 4 divizii aeropurtate, o divizie de vînători de munte, 4 brigăzi maritime pentru manevrarea navelor de desant, pe lîngă diferite unităţi de genişti de desant şi de asalt, o brigadă şi batalioane separate de artilerie antiaeriană şi zeci de batalioane antitanc. La fel de impresionantă se dovedise creşterea forţelor aeriene americane în cele două teatre de operaţii: în perioada dintre intrarea S.U.A. în război şi capitularea Germaniei, avioanele noastre de vinătoare dobîndiseră superioritatea asupra celor din „Luftwaffe“, iar bombardierele noastre trecuseră peste toate barierele de apărare ridicate de inamic împotriva lor.

Se creaseră sisteme intercontinentale de transmisiuni, de transporturi şi administrative şi se înfiinţase un organism de administraţie militară menit să-şi exercite controlul asupra a milioane de cetăţeni inamici. Conducerea operaţiilor necesitase o coordonare cu ministere civile din ţări străine, a căror organizare se deosebea de a noastră, o activitate de stat-major efectuată în colaborare cu armate aliate, noi metode de comandament strategic în cadrul propriei noastre structuri organizatorice militare şi tratative pe tărîm diplomatic, aşa cum rareori a avut prilejul să poarte o forţă armată. Nici o definiţie antebelică a misiunii trupelor de

uscat nu ar fi putut anticipa, în mod corespunzător, registrul sau multitudinea îndatoririlor ce le-au revenit în lupta împotriva Axei în Europa. Studiind atît realizările, cît şi erorile, puteam învăța mult.

Operațiile de natură pur militară au constituit, de fapt, o uriaşă şi permanentă ofensivă, prelungită de-a lungul a numeroase luni; se impunea ca lecțiile ei să fie analizate şi evaluate. Misiunea trasată forțelor aliate a fost una dintre cele mai dificile pe care le-a avut vreodată de înfruntat o armată pe cîmpul de luptă. Începînd cu Africa de Nord, trecînd prin Sicilia şi Italia şi sfîrşind cu asaltul împotriva aşa-numitei *Festung Europa*, unitățile noastre au trebuit să debarce pe țărmuri maritime, să lupte zile întregi fără a beneficia măcar de serviciile unui port mediocru, să-şi organizeze pozițiile împotriva unor trupe de uscat superioare numericeşte şi, în cele din urmă, să concentreze efective suficiente pentru a-şi zdrobi complet inamicul.

În toate campaniile, dar mai ales în cea din Europa occidentală, principiul nostru călăuzitor a fost de a evita cu orice preț o imobilizare a liniei de front care să ducă la împotmolirea trupelor noastre, în condiții similare războiului de poziții din 1914-1918. Din cînd în cînd, în cadrul oricărei campanii de amploare continentală se naşte o suprasolicitare a căilor de asigurare materială, care împiedică, în mare măsură, prelungirea unor ofensive puternice, hotărîtoare şi face inevitabil un grad oarecare de stabilizare în astfel de perioade. Dar forțele aliate nu au permis acestor perioade să se transforme în jalnice şi nechibzuite bătălii lungi, statice şi costisitoare, aşa cum au fost cele care au secătuit de sînge Europa în cursul primului război mondial. Îmbinarea puterii de foc cu mobilitatea şi forța aeriană, pe care am folosit-o pentru a ne atinge scopurile, trebuia examinată în aşa fel încît principiile de bază ale acestei utilizări eficiente să devină parte integrantă din teoria noastră militară.

În afara unor operații de desant maritim, întreprinse la o scară fără precedent, forțele noastre au depăşit baricade naturale sau fortificate considerate inexpugnabile. Terenul pe care l-am întîlnit în Africa de Nord, Sicilia şi Italia era parcă

dinadins plămădit de natură pentru a fi prielnic acțiunilor de apărare. Pe dealurile Tunisiei, pe povîrnişurile Muntelui Etna din Sicilia, în Munții Apenini din Italia se găseau zeci de puncte nevralgice unde un batalion putea stăvili înaintarea unei armate întregi. În Europa occidentală, Rinul pe toată lungimea sa, întărit în nord de Olanda cea uşor inundabilă, fusese vreme de douăzeci de secole cea mai formidabilă piedică în calea operațiilor militare împotriva teritoriului german. Forțele noastre au biruit toate aceste obstacole naturale.

Mai mult decît atît, în Europa occidentală, forțele aliate şi-au croit drum, în două rînduri, prin fortificații construite după cele mai exigente norme tactice şi tehnice. O străpungere fie a Zidului Atlanticului, fie a liniei Siegfried ar fi fost demnă să figureze cu cinste în analele militare. Sfărîmarea ambelor sisteme într-un interval de zece luni a reprezentat o realizare fără seamăn a trupelor participante.

Este uşor să conteşti importanța pozițiilor fixe de apărare şi a fortificațiilor. Zidul chinezesc, limesul roman şi linia Maginot nu au reuşit, pînă la urmă, să-şi atingă țelurile defensive pentru care fuseseră construite. Totuşi, în orice parte a frontului, o unitate care se află în apărare şi care dispune de lucrări pregătite cu grijă beneficiază de o imensă superioritate asupra inamicilor săi expuşi.

Pentru a realiza pătrunderea inițială prin Zidul Atlanticului, am folosit elementul surpriză în alegerea zonei de debarcare şi o uriaşă concentrare de forțe pe un front îngust. Lucrările de fortificații nu aveau adîncime. De îndată ce am efectuat spărtura în dreptul pozițiilor cucerite de noi pe țărm, forțele noastre aeriene şi navale ne-au dat posibilitatea să utilizăm plajele ca locuri de adunare. În plus, ca urmare a distrugerii căilor de comunicații şi a podurilor peste Sena şi Loara, germanii fuseseră izolați într-o mare măsură, aşa că, pe cînd trupele noastre primeau necontenit întăriri, ale lor îşi păstrau cu greu efectivele la acelaşi nivel.

Linia Siegfried era mai redutabilă. Lucrările ei cuprindeau întinse cîmpuri de mine, rețele complexe de obstacole, şanțuri antitanc, cazemate de beton mascate şi

cuiburi de mitralieră puternic întărite. Toate acestea beneficiau de sprijin cu foc din partea artileriei şi a armelor auxiliare, precum şi de o excelentă cale de asigurare materială, pe care se puteau aduce rapid întăriri şi muniţii. În unele sectoare, fortificaţiile de apărare se întindeau pe o adîncime de cîteva mile, în altele se utilizau cursurile de apă ca obstacole.

Misiunea de a străpunge şi rupe asemenea lucrări a ridicat probleme dintre cele mai grave, aproape înspăimîntătoare pentru trupele aflate în ofensivă. Nimic nu se face uşor în război. Greşelile se plătesc totdeauna prin pierderi în oameni, şi trupa îşi dă imediat seama de orice gafă comisă de comandanţi. Deşi în iarna anului 1945 unele sectoare ale liniei Siegfried erau apărate de unităţi înjghebate în pripă şi lipsite de o pregătire adecvată, ruperea acestui sistem de fortificaţii şi anihilarea virtuală a forţelor germane de acolo au demonstrat nu numai excepţionalele calităţi în luptă ale soldaţilor şi unităţilor aliate, ci şi spiritul hotărît şi competenţa comandanţilor lor de divizie, de corp de armată, de armată şi de grup de armate.

Forţa expediţionară aliată care se afla pe Elba la 8 mai 1945 constituia cea mai puternică maşină militară făurită vreodată. Flancul său stîng se rezema de Marea Baltică, iar cel drept de Alpi. Din spate o susţinea o gigantică forţă aeriană, ale cărei avioane erau mai numeroase decît efectivele tuturor aviaţiilor lumii din urmă cu cîţiva ani. Căile sale de asigurare şi de transmisiuni formau o uriaşă reţea, care acoperea Franţa şi Marea Britanie şi se prelungea pînă în toate localităţile din Statele Unite. Forţele noastre îşi găseau un sprijin în altă oştire victorioasă. În sud, prin trecătorile Alpilor – coridoare tradiţionale ale războaielor în stil clasic – se scurgeau cei un milion de veterani ai campaniei din Italia, sub comanda lui Alexander, susţinuţi şi ei de colosale flote aeriene şi navale şi beneficiind de căi transoceanice de asigurare materială. Cînd cele două forţe – din Europa occidentală şi din Italia – au ajuns la capătul drumului, odată cu capitularea Germaniei, puterea lor reunită dovedea, fără putinţă de tăgadă, cît de puternică era

democrația – o lecție concludentă a războiului.

Dar prima şi cea mai trainică lecție a campaniilor din Mediterana şi Europa o reprezenta demonstrația că războiul poate fi dus cu succes de o coaliție de țări. Au fost învinse dificultăți cu caracter istoric şi s-au risipit cu desăvîrşire gravele îndoieli care mai dăinuiseră, în această privință, pînă în toamna anului 1942. Guvernele aliate, ca şi organizațiile economice, politice şi militare de sub tutela lor au conlucrat în cadrul aceluiaşi unic şi mare efort, fără ca interese naționale contradictorii să dea vreodată naştere unei dificultăți majore.

Deşi unitatea dintre aliați şi căile prin care ea se realizase alcătuiau principala lecție a războiului, pe noi, cei din rîndul trupelor de uscat, ne interesau îndeosebi lecțiile legate de concepte şi principii pur militare. Dacă reuşeam să studiem fiecare ciocnire cît timp amintirea ei era proaspătă în memoria participanților şi dacă analizam atît realizările, cît şi erorile de ordin tactic comise în cursul desfăşurării ei, puteam contribui cu o masă imensă de cunoaştere a faptelor la ştiința războiului – adică la ştiința de a obține victoria militară repede şi cu o minimă cheltuială de vieți omeneşti.

În acest scop, imediat după încetarea ostilităților am constituit o comisie largă, în care au intrat ofițerii cei mai experimentați şi, totodată, cei mai progresişti. La conducerea comisiei s-a aflat, la început, generalul Gerow, pe care ulterior l-a înlocuit generalul Patton.

Pentru ca Departamentul de Război să aibă în permanență la dispoziție toate faptele, în măsura în care le puteam scoate la iveală, ca şi opiniile oamenilor cu cea mai mare experiență în materie de luptă propriu-zisă, de asigurare materială a frontului şi de administrație, am acordat comisiei cele mai mari înlesniri posibile şi nu i-am stabilit nici o limită de timp pentru a-şi aduce la îndeplinire sarcina.

Printre lecțiile cu caracter militar, locul de frunte îl ocupa rolul avionului în purtarea războiului. Campania din Europa a prilejuit, aproape în fiecare zi, noi şi prețioase utilizări ale forței aeriene. Rolul hotărîtor al acesteia în reducerea

capacității de luptă a Germaniei s-a resimțit pe ambele fronturi – cel de vest, ca şi cel de est. În afară de aceasta, avionul a fost un valoros factor de asigurare materială, mai ales în cursul rapidelor noastre înaintări prin Franța (toamna anului 1944) şi prin Germania (primăvara anului 1945); în lipsa avionului, cele două ofensive nu s-ar fi desfăşurat nicidecum cu o asemenea viteză şi nici nu s-ar fi soldat cu rezultate atît de remarcabile.

Importantul nod rutier Bastogne nu ar fi putut fi apărat de Divizia 101 în decembrie 1944, cînd germanii au trecut la contraofensivă, dacă aviația nu i-ar fi furnizat peste 400 000 kg de materiale în zilele critice dintre 23 şi 27 decembrie. În cursul celei mai vaste operații aeropurtate aliate – „Varsity“ –, efectuată la 24 martie, în sprijinul forțării Rinului de către Montgomery, 1 625 de ieşiri avion şi 1 348 de ieşiri planor au adus în primul eşalon peste 22 000 de oameni şi peste 2 500 000 kg de mijloace de luptă. Avionul a devenit, de asemenea, un mijloc foarte valoros de culegere a informațiilor despre inamic, nu numai la bazele sale principale, ci chiar de-a lungul frontului propriu-zis. Fotografiile aeriene scoteau la iveală pînă şi detalii mărunte ale modului de organizare a germanilor în apărare şi în atac, iar tehnica noastră s-a perfecționat într-atît, încît informațiile astfel obținute erau puse la dispoziția trupelor aliate într-un interval de numai cîteva ore.

Conjugarea giganticei forțe aeriene cu marea mobilitate realizată grație motorizării armatei de uscat ne-a dat posibilitatea să lovim în oricare dintre punctele alese pe un front de sute de mile. Cea mai concludentă ilustrare a flexibilității noastre a ocazionat-o contraofensiva germană din Ardeni, cînd armata lui Patton şi-a întrerupt pregătirile pentru o ofensivă în direcția est, s-a deplasat pe alt front şi a întreprins o manevră pe distanța de vreo 60-70 de mile, în unghi drept cu fosta sa direcție de înaintare. La mai puțin de 72 de ore după ce statul-major al lui Patton a primit ordinul respectiv, un întreg corp de armată s-a angajat într-o nouă ofensivă.

Savanții şi inventatorii au schimbat în zeci de feluri

chipul războiului. Debarcînd pe țărmuri maritime, ne-am bucurat de marele avantaj al unor noi tipuri de mijloace navale de luptă, inclusiv de tancuri care puteau „înota“ pînă la mal după o lansare la apă făcută la sute de metri depărtare de litoral. În ajunul încheierii ostilităților foloseam un mare număr de arme fără recul, cu o greutate foarte redusă şi cu proiectile de o forță colosală.

Studiind influența asupra modului de a duce războiul pe care au exercitat-o noile vehicule, noile arme, noile sisteme de transport şi transmisiuni, am reexaminat, concomitent, rolul factorului fundamental în repurtarea succesului militar – soldatul individual.

Ostaşul american instruit posedă calități aproape fără pereche. Datorită spiritului de inițiativă şi inventivității sale, precum şi facultății de a se adapta la condiții noi şi ingeniozității cu care se descurcă în împrejurări grele, el devine un soldat excepțional atunci cînd ajunge să stăpînească toate tehnicile curente de luptă. Totuşi, are şi el limite, şi păstrarea capacității sale de luptă, ca individ şi ca membru al unui colectiv, se înscrie printre cele mal mari răspunderi ale comandanților.

De obicei, unitățile formate din veterani dau un randament mai bun decît cele alcătuite din soldați care iau prima oară contact cu frontul. Experiența de luptă nu stîrneşte însă nici un sentiment de simpatie pentru cîmpul de luptă şi veteranii nu țin cu nimic mai mult decît „bobocii“ să se expună prin locuri pe unde şuieră gloanțele. Ei se pricep mai bine să tragă foloase de pe urma fiecărui avantaj pe care-l oferă puterea de foc, posibilitatea de a manevra şi natura terenului. Veteranii dobîndesc, de asemenea, o fermitate morală care nu se lasă zguduită de confuzia şi ravagiile provocate de unele bătălii. Dar, cînd sînt ținuți o perioadă prea îndelungată în primul eşalon operativ, cad pradă epuizării fizice şi nervoase, iar cei mai cutezători şi mai activi dintre ei – deci tocmai cei dotați cu calități de conducători – încep să sufere un procent anormal de pierderi. În concluzie, pentru a le păstra eficiența, trimiterea periodică a unităților de pe front la refacere este obligatorie.

În Italia şi în Europa de nord-vest am fost nevoiți adesea să încălcăm această regulă, unele regimente şi batalioane trebuind să rămînă excesiv de mult în primul eşalon operativ. Anumite divizii au adus o contribuție mai mare decît s-ar fi cuvenit la confruntarea cu inamicul. Diviziile 34, 45, 3 şi 1 se aflau pe primele locuri în ceea ce priveşte numărul zilelor de luptă, totalul lor variind de la 438 pînă la peste 500. Aceste divizii au suferit, de asemenea, pierderi relativ ridicate.

Prelungirea perioadei petrecute în primul eşalon operativ dă totdeauna rezultate negative. Dacă o unitate este scoasă de pe linia frontului înainte ca procesele de epuizare fizică şi nervoasă să ajungă prea departe şi înainte ca pierderile sale să devină excesive, ea va fi gata de a reintra în luptă – după asimilarea noilor săi recruți – mult mai repede decît o unitate ținută prea mult în linia întîi. În plus, odihna periodică are un admirabil efect asupra moralului – şi, în orice fel de război, moralul trupei este totdeauna un factor hotărîtor.

Încă din primele faze ale campaniei din Africa de Nord a devenit evident că energia psihică şi forța spirituală a soldatului individual erau la fel de importante pentru succesul în luptă ca şi armele sau pregătirea sa militară. Pe măsură ce intensitatea ofensivelor noastre a crescut, cazurile de psihoză de război în rîndul trupelor au sporit şi ele într-o proporție îngrijorătoare.

La începutul războiului, ofițerul din trupele de uscat – fie el activ sau rezervist – obişnuia să pună prea mare preț pe disciplina de suprafață, întemeiată exclusiv pe execuția perfectă a părții mecanice din pregătirea de luptă. De regulă, comandanților nu prea le vine la îndemînă să aibă de-a face cu probleme legate de sufletul omului – aspirații, idealuri, convingeri, sentimente de afecțiune şi de ură. Oricît de multă osteneală şi-ar da pentru a înrîuri deprinderile soldatului, instrucția şi comportarea sa, oricît de convingător s-ar strădui să-i zugrăvească virtuțile curajului şi tăriei de caracter, ofițerii se codesc să abordeze domenii în care se tem că cele spuse de ei ar putea fi luate drept „predici“.

Printre calitățile unui bun comandant militar nu intră neapărat şi o profundă înțelegere a filozofiei. Dar nu e mai

puțin adevărat că, dacă neglijează să dea tuturor soldaților săi o imagine elementară despre interesele superioare ale poporului şi despre raporturile dintre individ şi colectivitate, o armată va plăti mult mai scump orice victorie, ba chiar îşi va vedea victoria periclitată.

Importanța acestor probleme nu mai trebuie demonstrată celor care au avut prilejul să viziteze, pe de o parte, cîteva spitale şi centre de recuperare din spatele frontului, pe de altă parte, un dispozitiv de luptă pe front. În linia întîi, orice vizitator, fără excepție, era entuziasmat de capacitatea soldatului aliat de a-şi face datoria cu discreție şi eficiență, ținînd piept dificultăților şi lipsurilor şi înfruntînd ceas de ceas primejdia, cu hotărîre, încredere, adesea chiar cu semeție, care parcă nu-l părăseau niciodată. Indiferent de naționalitatea sa – american, britanic, francez sau polonez –, ostaşul aliat stîrnea admirația tuturor celor ce-l cunoşteau.

În spatele frontului însă a trebuit să fie create secții speciale, în cadrul spitalelor şi al centrelor de recuperare, pentru automutilați sau pentru cei afectați de isterie, psihonevroze şi boli venerice (contractate uneori cu premeditare, după afirmațiile medicilor). Procentul pe care-l reprezentau era redus, dar numărul lor total era mare. Un comandant are mult de cîştigat dacă vizitează un astfel de spital, dacă stă de vorbă cu pacienții, dacă înțelege cîte ceva din deruta, spaima şi defetismul unor oameni cărora le e frică, în primul rînd, de viață, deşi lor li se pare că se tem de moarte. Nu o dată am auzit din gura cîte unuia imediat după ce constata că i s-a acordat atenție:

— Domnule general, scoteți-mă de aici! Vreau să mă întorc la unitatea mea.

Severitatea excesivă duce, de obicei, la agravarea bolilor din această categorie, dar o atitudine înțelegătoare are o serioasă contribuție la vindecarea lor şi, după părerea mea, dacă este aplicată din timp, poate să le prevină într-o largă măsură.

În război, timpul are o importanță vitală, căci sînt multe de făcut. Dovezile vizibile de competență, care se manifestă printr-o comportare şi o execuție tehnică fără cusur, sînt atît

de uşor de remarcat, încît o serie de ofiţeri de toate gradele nu pot sau nu vor să-şi mai bată destul capul cu *individul*. Dar atenţia faţă de individ este cheia succesului, îndeosebi pentru că resursele umane sînt nu numai bunul nostru cel mai de preţ, ci şi un bun a cărui lipsă se resimte în orice război cu adevărat mondial.

Şcolile noastre militare au datoria incontestabilă să-i pregătească pe ofiţeri în acest domeniu, indiferent de progresele realizate în abordarea lui de către sistemul general de învăţămînt al Statelor Unite. Menirea armatei de uscat este să repurteze victoria în război – deci armata nu-şi poate permite să treacă cu vederea nici un fenomen care, aşa cum arată experienţa, prezintă importanţă pentru dobîndirea victoriei.

Toate perfecţionările aduse metodelor, tehnicii de luptă şi puterii distructive, pe care le studiasem în decursul anilor, au devenit nişte inovaţii de mîna a doua în comparaţie cu efectele fără precedent ale armei atomice. Pe teatrul de acţiuni militare din Europa, ea nu a fost utilizată, neexistînd niciodată vreun proiect în acest sens. Dar, chiar şi în lipsa rezultatelor experimentale postbelice, rapoartele pe care le-am primit după lansarea celei dintîi bombe asupra Hiroshimei, la 6 august 1945, ne-au risipit orice urmă de îndoială asupra faptului că începuse o nouă eră în istoria conflagraţiilor.

Într-o clipită s-au spulberat numeroase concepţii militare vechi. După cît se pare, ţelul unui stat agresor, de acum înainte, va fi de a stoca bombe atomice în cantitate mare şi de a le folosi prin surprindere împotriva zonelor industriale şi a centrelor populate ale ţării alese ca victimă. În bună parte, metodele ofensive se vor concentra asupra siguranţei, volumului şi preciziei cu care se efectuează lansarea, în vreme ce apărarea se va strădui să prevină această lansare şi să utilizeze, la rîndul său, propriul stoc de arme atomice împotriva statului agresor. Dintr-o dată, pînă şi ruinele rămase de pe urma bombardării Germaniei nu ne-au mai adresat, parcă, decît un palid avertisment despre ceea ce ar putea să însemne un viitor război pentru locuitorii

Pămîntului.

Am crezut şi am sperat că, adăugîndu-se tuturor învățămintelor pe care le-au servit lumii cei şase ani de război necurmat, această ultimă lecție va convinge pe toți oamenii de pretutindeni că renunțarea la folosirea forței în arena relațiilor internaționale a devenit o necesitate stringentă. Avînd de jur împrejurul meu mărturiile celui mai nimicitor război purtat vreodată de populația globului, am nădăjduit că acest pas, făcut dincolo de pragul unde credeam că se opreşte posibilitatea de perfecționare a mijloacelor de distrugere, îi va determina pe oameni să desființeze războiul din instinct de conservare.

Capitolul al XXIV-lea

Rusia

La capătul celui de-al doilea război mondial, Statele Unite şi Uniunea Sovietică erau cele mai puternice state de pe glob. Această situație s-a reflectat în fiecare detaliu al activității oficiale curente a americanilor în zona lor de ocupație, căci orice conflict de durată mai lungă între cele două puteri risca să complice iremediabil problemele locale şi chiar să anuleze victoria noastră scump plătită. Dar era vorba de mult mai mult decît bunul mers al administrației sau al controlului politic în Germania.

Ce perspective de permanentizare avea pacea recent cucerită? La ce amploare vor putea ajunge Națiunile Unite? Pe ce drum va păşi în viitor civilizația? Răspunsurile la aceste întrebări depindeau acum, fără doar şi poate, de un factor important: capacitatea Estului şi Vestului de a munci laolaltă şi de a trăi laolaltă în una şi aceeaşi lume.

Relațiile ruso-americane din trecut nu ne îndrituiau cîtuşi de puțin să privim viitorul cu pesimism. Istoria consemna o prietenie nezdruncinată între cele două popoare, datînd încă de la făurirea republicii independente a Statelor Unite. În afara unei scurte perioade*, relațiile diplomatice nu suferiseră nici o întrerupere. Nici unul dintre state nu purta pecetea infamantă pe care o lasă crearea prin forță a unui imperiu colonial. Transferul bogatului teritoriu al Alaskăi, efectuat între ele, a fost un episod internațional unic în felul său – fără nici o amenințare la data schimbului şi fără nici o învinuire după aceea**. În două rînduri, Statele Unite şi Rusia au fost aliate în război, iar cu începere din 1941 se bizuiseră una pe cealaltă în lupta pentru victoria finală asupra Axei în Europa.

Din punct de vedere ideologic însă, cele două țări se situau pe poziții diametral opuse. Marcata diferențiere dintre sistemele de guvernămînt ale celor două mari puteri era susceptibilă să ducă la apariția în lume a două tabere ostile, ale căror divergențe puteau provoca, pînă la urmă, un alt holocaust. Dacă peste prăpastia dintre orînduiri se arunca însă puntea practică a unor metode fructuoase de colaborare, pacea şi unitatea lumii erau asigurate. Nici o altă contradicție pe plan internațional nu putea reprezenta o amenințare pentru unitatea şi pacea mondială dacă între americani şi sovietici se instaura un climat de încredere reciprocă.

Şi de o parte şi de cealaltă existau obstacole, îndoieli şi temeri de eşec în privința relațiilor americano-sovietice. Dar eventualitatea unui insucces implica consecințe atît de înspăimîntătoare, încît noi, cei din trupele de ocupație, am căutat cu toții orice cale posibilă de realizare a unui progres.

---

* Este vorba de perioada care a început în 1918, odată cu intervenția străină împotriva tînărului stat sovietic, şi s-a încheiat în 1933, cînd preşedintele Roosevelt a restabilit relațiile diplomatice cu U.R.S.S. – *Nota trad.*

** Descoperită în 1741 de navigatorii ruşi V. Bering şi A.I. Cirikov, Alaska a fost posesiune rusă pînă în 1867, cînd guvernul țarist a vîndut-o Statelor Unite pentru suma de 7 200 000 de dolari. – *Nota trad.*

Eram convinşi că, în cadrul eforturilor pentru elaborarea unui acord internaţional, Berlinul juca rolul de laborator experimental. Acolo, Apusul lucra mînă în mînă cu Răsăritul la reorganizarea unei economii extrem de complexe şi la reeducarea politică a unei numeroase populaţii, astfel încît germanii, privaţi de capacitatea şi voinţa de agresiune, să fie reintegraţi în familia popoarelor.

În această strădanie comună, găsirea unor căi amicale de a rezolva divergenţele şi dificultăţile noastre locale însemna un mare pas înainte spre reglementarea, într-un spirit de prietenie, a problemelor mondiale. Pentru noi, americanii, obiectivul ce lăsa în umbră pe toate celelalte era contribuţia pe care o puteam aduce pe plan local la bunul mers al unei colaborări funcţionale între S.U.A. şi Rusia. Perseverenţa mea în această direcţie, ca şi convingerea în succesul final al Naţiunilor Unite îşi aveau rădăcinile în experienţa pe care o dobîndisem în calitate de comandant suprem.

Marea noastră speranţă era, aşadar, că vom reuşi să creăm în rîndul celor ce primiseră misiunea de a ocupa Germania o atmosferă de prietenie, în cadrul căreia să ne acceptăm reciproc ca oameni angajaţi într-o luptă paşnică pentru realizarea unei înţelegeri comune şi pentru atingerea unui ţel comun – binele nostru, al tuturor. Odată creat la Berlin, acest spirit avea şanse de difuzare dincolo de hotarele Germaniei, pînă în propriile noastre capitale. Bunele intenţii pe plan internaţional dovedite la Potsdam de şefii de state erau un început favorabil. Dacă învăţam să ne comportăm ca nişte prieteni în jurul mesei de şedinţă, pînă la urmă puteam ajunge să trăim laolaltă ca nişte prieteni şi, în ultimă instanţă, să muncim laolaltă, în cadrul unei cooperări la scară mondială. Stabilirea unui *modus vivendi* între Est şi Vest – iată care era obiectivul nostru primordial.

La 2 august, preşedintele Truman şi suita sa au părăsit Berlinul, înapoindu-se în Statele Unite. Peste cîteva zile mi s-a comunicat de la Washington că generalissimul Stalin mă invita să fac o vizită în Rusia. Era, de fapt, o repetare a invitaţiei pe care o primisem la începutul lunii iunie şi căreia nu-i putusem da curs, deoarece Departamentul de Război mă

convocase la aceeaşi dată în Statele Unite. Acum însă, invitaţia era însoţită de o notă în care guvernul american îşi exprima speranţa că voi accepta.

Stalin a sugerat ca din programul vizitei mele să nu lipsească ziua de 12 august, cînd la Moscova avea loc Parada sportului. Mi-a făcut plăcere prilejul ce mi se oferea de a cunoaşte o ţară pe care nu o mai văzusem niciodată, dar şi mai multă plăcere mi-a făcut sensul implicit al invitaţiei, şi anume că guvernul sovietic era la fel de interesat ca şi noi în stabilirea de contacte prieteneşti. Am acceptat imediat şi mi s-a adus la cunoştinţă că, pe durata şederii mele în Rusia, gazda mea oficială va fi mareşalul Jukov, care mă va însoţi de la Berlin la Moscova.

Cînd vestea despre călătoria mea s-a răspîndit la Cartierul General, zeci de persoane m-au asaltat literalmente, solicitîndu-mi aprobarea de a veni cu mine. Ţinînd seama de capacităţile limitate de cazare ale Moscovei, nu am luat decît pe generalul Clay şi pe vechiul meu prieten generalul de brigadă T.J. Davis. Ca aghiotant temporar, pe durata vizitei, l-am cerut pe fiul meu, John, acum locotenent, care fusese cîteva luni în teatrul de operaţii din Europa. Comandantul său a aprobat cererea. Din grup nu lipsea nici sergentul major Leonard Dry, care făcuse tot războiul alături de mine.

După sosirea la Moscova, bunul meu prieten Averell Harriman, pe atunci ambasador în U.R.S.S., ne-a instalat în clădirea Ambasadei americane. Funcţia de gazdă o îndeplinea fermecătoarea sa fiică, Kathleen. În urma unei îndelungate colaborări din timpul războiului, dădeam o înaltă preţuire atitudinii patriotice şi calităţilor profesionale ale lui Harriman, aşa că eram încîntat să-l am ca mentor şi ghid în cadrul unei vizite importante într-o ţară în care eram cu desăvîrşire străin.

Prima convorbire am avut-o cu generalul Antonov, şeful Marelui Stat-Major al Armatei Roşii. El m-a condus în biroul de operaţii, unde mi-a prezentat dispozitivul trupelor sovietice în Orientul Îndepărtat şi mi-a arătat planul exact al

campaniei care începuse doar cu cîteva zile în urmă*. Pretutindeni în Manciuria, evenimentele se desfăşurau conform planului, şi Antonov nu se îndoia că victoria va fi obținută repede şi uşor. Pînă seara tîrziu am discutat cu el pe teme militare, într-o atmosferă plină de cordialitate şi de încredere reciprocă.

Dimineața următoare a fost rezervată marii Parade a sportului, care s-a ținut în Piața Roşie, un teren vast, pavat cu piatră cubică. Nu erau de față decît oaspeții guvernului, veniți pe baza unor invitații speciale, şi sportivii care defilau. Numărul acestora din urmă era estimat între 20 000 şi 50 000, dar, după calculele mele, cifra mai mică se apropia mai mult de adevăr.

Accesul publicului larg era interzis şi întregul perimetru era bine păzit de personal militar. Cele cîteva sute de spectatori se instalaseră în tribune similare celor de pe stadioane, unde nu exista nici o posibilitate de a şedea, astfel că toată lumea stătea în picioare. Imediat după sosirea noastră în tribuna prevăzută cu podium de beton, care era rezervată ambasadorului american şi suitei sale, şi-a făcut apariția generalul Antonov. El mi-a spus că Stalin mă invita să stau alături de el – dacă îmi făcea plăcere –, în tribuna situată deasupra mausoleului lui Lenin. Aflîndu-mă în tovărăşia ambasadorului american, al cărui prestigiu, ca reprezentant al preşedintelui S.U.A., era important, m-am întrebat dacă se cuvenea să-l abandonez pentru a trece lîngă Stalin. Obligația de a spune totul prin intermediul unui interpret nu-mi lăsa nici o posibilitate să cer lui Antonov, ca de la om la om, amănunte mai precise, aşa încît am ezitat o clipă. Dar generalul m-a scos din încurcătură, aducîndu-mi la cunoştință restul mesajului trimis de Stalin:

— Generalissimul spune că, dacă veniți şi dacă doriți să aduceți cu dumneavoastră doi compatrioți, invitația li se

---

* U.R.S.S. a declarat război Japoniei în ziua de 9 august 1945, cînd a început şi ofensiva forțelor sovietice concentrate la granița cu teritoriile aflate sub control japonez – China de nord-est (Manciuria) şi Coreea de nord. – *Nota trad.*

adresează şi lor.

Am ținut sfat la iuțeală cu ambasadorul. El mi-a spus că gestul nu avea precedent şi că, după cîte ştia el, nici un alt străin nu mai fusese poftit în tribuna mausoleului. Dîndu-mi seama, aşadar, că mi se arăta o deosebită bunăvoință, am răspuns prompt generalului Antonov că primeam cu bucurie invitația, compatrioții pe care-i luam cu mine fiind ambasadorul şi generalul-maior John R. Deane, şeful Misiunii militare a Statelor Unite la Moscova. M-am gîndit că, dacă era vorba de dobîndit un prestigiu pe plan local, Harriman şi Deane erau oamenii cărora aceasta le folosea cel mai mult.

Am stat cinci ore în tribuna mausoleului, privind desfăşurarea paradei. Nici unul dintre noi nu văzuse vreodată ceva cît de cît asemănător. Fiecare grup de sportivi purta costumele viu colorate ale republicii unionale respective şi numărul celor care se produceau simultan ajungea, în unele momente, la cîteva mii. Tot felul de dansuri populare, exerciții de masă, acrobații şi demonstrații atletice erau executate cu o precizie ireproşabilă şi cu cel mai mare entuziasm. Fanfara, despre care mi s-a spus că avea o mie de instrumente, a cîntat fără întrerupere – fiind, probabil, împărțită în subansambluri care alternau – toate cele cinci ore ale paradei.

Stalin nu dădea semne de oboseală, dimpotrivă, avea aerul că gustă fiecare minut din spectacol. Invitîndu-mă alături de el, a stat de vorbă cu mine, prin interpret, de-a lungul întregii parade, cu unele întreruperi.

Stalin vădea un mare interes față de realizările S.U.A. pe tărîm industrial, ştiințific, educativ şi social. De cîteva ori mi-a repetat că Rusia avea nevoie de prietenia Statelor Unite. Mai precis, iată spusele lui, în traducerea interpretului:

— Avem nevoie de ajutor american în multe privințe. Ne revine măreața sarcină de a ridica nivelul de trai al poporului sovietic, care a avut serios de suferit de pe urma războiului. Trebuie să asimilăm tot ceea ce ați realizat în agricultură. De asemenea, avem nevoie ca tehnicienii dumneavoastră să ne ajute la rezolvarea problemelor din construcția de maşini şi

din industria de construcții. Vrem să aflăm cît mai multe despre metodele producției de masă în fabrici. Ştim că am rămas în urmă în aceste domenii şi ştim că dumneavoastră ne puteți ajuta.

Stalin a dat glas acestei concepții de ansamblu, aplicînd-o în multe direcții şi infirmînd aşteptările mele că se va mulțumi doar cu cîteva generalități despre dorința lui de cooperare.

Pe atunci, mareşalul Jukov era vădit unul din marii săi favoriți. El a participat la toate convorbirile pe care le-am avut cu Stalin, adresîndu-se unul celuilalt pe un ton intim şi cordial. Faptul m-a bucurat foarte mult, căci eram convins de sincera dorință de colaborare şi de sentimentele de prietenie ale mareşalului Jukov.

Stalin a orientat discuția asupra activității desfăşurate de Comisia aliată de control de la Berlin, subliniindu-i importanța, nu numai din cauza misiunii sale specifice, ci şi pentru că oferea un banc de probă, capabil să verifice dacă marile puteri, victorioase în război, puteau să continue o colaborare rodnică şi în rezolvarea problemelor păcii.

Acest mod de a gîndi coincidea exact cu convingerile nutrite de mine şi de Clay. După părerea noastră însă, una dintre piedicile în calea unor progrese mai substanțiale la Berlin consta în obligația impusă, pare-se, lui Jukov de a cere aprobarea Moscovei în orice problemă nouă, oricît de neînsemnată. În primele zile de activitate a Comisiei aliate de control am remarcat că mareşalul dădea adesea impresia că era de acord cu cîte o propunere logică de importanță locală, dar nu putea niciodată să răspundă imediat, pe baza propriei sale competențe. Aceasta m-a îmboldit să studiez vaga posibilitate de a contribui cu ceva la remedierea situației.

Ştiam că tot ceea ce făceam şi spuneam eu şi colaboratorii mei era transmis de îndată la Moscova; ştiam, de asemenea, că mîndria națională îi va determina pe ruşi să vegheze la apărarea prestigiului comparativ al reprezentantului lor la Berlin. Pornind de la aceste două premise, am adoptat un plan simplu, care speram că va da unele rezultate. Planul se mărginea la folosirea fiecărui prilej

favorabil pentru a demonstra lui Jukov că superiorii mei de la Washington îmi acordaseră o largă libertate de mişcare în orice problemă care nu contravenea politicii aprobate. Ori de cîte ori aveam ceva de discutat cu mareşalul, îmi găseam o ocazie de a mă întîlni cu el, de obicei înainte sau după o şedinţă oficială a Comisiei aliate. Apoi îi prezentam în linii mari sugestia respectivă (care, în covîrşitoarea majoritate a cazurilor, corespundea intereselor superioare ale sovieticilor în aceeaşi măsură ca şi intereselor noastre), dîndu-i formularea unei propuneri precise. Pe urmă încheiam cu dezinvoltură:

— Dacă proiectul vi se pare bun, sînt gata să-l pun în practică oricînd doriţi. Dacă vă trebuie timp pentru a-l studia sau dacă preferaţi să consultaţi Moscova, nu am nimic împotrivă să aştept răspunsul dumneavoastră. Dar sînt gata să acţionez pe moment.

Din fericire, într-un rînd sau două, Jukov a simţit nevoia să întrebe:

— Ce va spune guvernul dumneavoastră în privinţa aceasta?

— Dacă aş trimite asemenea detalii mărunte la Washington, aşteptînd o hotărîre de acolo, guvernul meu m-ar da afară din funcţie, numind în loc pe cineva capabil să rezolve singur astfel de probleme.

Nu ştiu dacă această campanie personală a avut sau nu vreun efect, dar, cu trecerea timpului, mareşalul Jukov a început să manifeste o mai mare independenţă de acţiune decît la început. Renunţînd la practica de a avea mereu alături pe consilierul său politic, el se întîlnea cu mine fără ca nimeni altcineva să mai fie de faţă, cu excepţia interpretului. De asemenea, s-a deprins să răspundă din ce în ce mai des la cîte o propunere cu da sau nu, în loc să ceară un răgaz pentru a o studia.

Aşa că, în tribuna mausoleului, atunci cînd Stalin a abordat tema Comisiei aliate de control, m-am decis să duc mai departe campania iniţiată la Berlin şi am spus generalissimului:

— Fireşte, mareşalul Jukov şi cu mine ne înţelegem de

minune. Şi asta pentru că ţări mari şi puternice ca a dumneavoastră şi a mea îşi pot îngădui să investească pe reprezentanţii lor de pe teritoriile ocupate cu o autoritate suficientă pentru a cădea de acord asupra unor aspecte locale şi a unor probleme administrative. Statelor mai mici sau mai slabe le-ar fi, poate, cu neputinţă să procedeze astfel şi s-ar naşte dificultăţi. Dar mareşalul Jukov şi cu mine dispunem de un spaţiu de manevră atît de larg pentru a ajunge la un punct de vedere comun, încît amîndoi reuşim, de obicei, să trecem peste micile piedici întîlnite în cale.

Declarîndu-se categoric de acord cu mine, Stalin a spus:

— Nu are nici un rost să trimiţi undeva un delegat care să fie doar un comisionar. El trebuie să aibă autoritatea de a acţiona.

În timp ce priveam parada, generalissimul a făcut o ultimă remarcă, şi anume că atletismul şi gimnastica de masă exercită o influenţă pozitivă asupra populaţiei.

— Ele dezvoltă spiritul combativ – a arătat Stalin. – Ţara dumneavoastră ar trebui să facă mai mult în această direcţie. Apoi a adăugat: — Germaniei nu-i vom permite niciodată să se ocupe de una ca asta.

La acea dată ne mai aflam în război cu Japonia.

În puţinele zile cît am stat la Moscova am văzut un meci de fotbal la care asistau 80 000 de suporteri entuziaşti, am vizitat metroul, de care ruşii sînt foarte mîndri, şi am mers la un muzeu de artă. O după-amiază am petrecut-o la uzina aeronautică „Şturmovik“ şi o zi întreagă la ţară, prin colhozuri şi sovhozuri. Pretutindeni ne-au impresionat dovezile unui devotament simplu, sincer şi personal faţă de ţară. Patriotismul oamenilor îşi găsea expresie în fraze ca: „Dar asta nu-i greu, căci e pentru maica Rusia“. Un grup de muncitori de la uzinele „Şturmovik“, după ce mi-au povestit că, în timpul războiului, lucrau 84 de ore pe săptămînă, au precizat cu mîndrie că media prezenţei în ateliere depăşea 94%. În rîndurile lor se aflau numeroşi copii şi femei, astfel că, ştiind cît de mici erau raţiile alimentare şi cît de serioasă era lipsa mijloacelor de transport, ne venea greu să înţelegem cum de izbuteau să asigure o asemenea prezenţă.

Cel mai de seamă eveniment monden al călătoriei noastre la Moscova a fost banchetul de la Kremlin. În scînteietoarea sală de mese se aflau numeroşi mareşali ai Armatei Roşii, împreună cu Molotov şi cu o serie de funcționari ai Ministerului de Externe, care urmau să ne servească drept interpreți. Au participat ofițerii care mă însoțeau, precum şi ambasadorul Harriman şi generalul Deane. S-au ținut multe toasturi, toate închinate spiritului de cooperare şi de muncă colectivă, instaurat treptat în cursul războiului. După masă am văzut un film despre operațiile sovietice pentru cucerirea Berlinului. Interpretul mi-a spus că la aceste lupte luaseră parte 22 de divizii, cu sprijinul unei enorme concentrări de artilerie*. Manifestîndu-mi interesul față de film, Stalin mi-a promis imediat că-mi va trimite o copie. L-am rugat să-mi dea şi o fotografie a sa şi el a ținut minte ambele cereri. Peste cîteva zile am primit la Berlin o copie completă a filmului, însoțită de o fotografie a generalissimului cu un amplu autograf.

Stalin m-a rugat să transmit generalului Marshall sentimentele sale personale de regret pentru ceea ce el definea drept un gest de nepolitețe comis în timpul războiului. Într-un rînd, Marshall îi comunicase o informație despre inamic care s-a dovedit ulterior falsă, provocînd unele dificultăți trupelor sovietice. Scos din fire, generalissimul i-a trimis o radiogramă concepută în termeni duri. Pe urmă i-a părut rău, căci nu se îndoia de buna-credință a lui Marshall şi tocmai de aceea insista acum să transmit şefului Marelui Stat-Major expresia regretului său.

În cursul şederii în U.R.S.S., mareşalul Jukov şi alte personalități sovietice mi-au dat mereu ghes să spun pe unde aş vrea să merg, afirmînd că nu exista nici un loc – pînă şi foarte îndepărtat, ca oraşul Vladivostok – pe care să nu-l pot vedea. Dispuneam de un timp limitat, dar, înainte de a

---

* În realitate, la ofensiva asupra Berlinului (15 aprilie-2 mai 1945) au participat trei fronturi (grupuri de armate) sovietice, care totalizau 2 500 000 de oameni, 42 000 de tunuri şi aruncătoare, 6 200 de tancuri şi autotancuri şi peste 9 000 de avioane. – *Nota trad.*

părăsi Moscova, țineam, într-adevăr, să cunosc Muzeul Kremlinului. De îndată ce mi-am exprimat dorința, s-a organizat o vizită şi am fost invitat să aduc cu mine pe oricîți aghiotanți şi colaboratori voiam. Poate că gazdele mele aveau în vedere doar micul grup cu care venisem de la Berlin, dar, cînd să plecăm spre muzeu, am constatat că aproape toți membrii personalului Ambasadei americane se înrolaseră voluntar pentru a-mi servi drept aghiotanți în ziua aceea. Izbucnind în rîs, am acceptat să-i încadrez temporar în suita mea, care, formată din 50 sau 60 de persoane, şi-a petrecut după-amiaza contemplînd comorile adunate de țari. Giuvaeruri, veşminte cu ornamente somptuoase, drapele şi decorații de toate felurile umpleau sălile vaste, oferind privirii un tablou magnific.

Parcurgînd incinta Kremlinului, am trecut prin dreptul unui tun avînd cel mai mare calibru pe care-l văzusem vreodată: era o relicvă din secolul al XVIII-lea, avînd diametrul interior al țevii de peste 30 de țoli*. Pe cînd ne îndepărtam de el, fiul meu a rostit, dus pe gînduri:

— Probabil că aceasta este arma care, în urmă cu două sute de ani, a făcut din război ceva atît de îngrozitor, încît oamenii au crezut că nu vor mai recurge la el niciodată.

În seara dinaintea plecării noastre din Moscova, ambasadorul Harriman a dat o recepție în cinstea grupului de oaspeți. Erau invitați numai bărbați, şi majoritatea ruşilor aparțineau Ministerului de Externe şi forțelor armate. S-au ținut obişnuitele toasturi, urmate de o cină, în toiul căreia ambasadorul a fost convocat de urgență la Ministerul de Externe. Bănuind că va afla vestea capitulării Japoniei, aşteptată din clipă în clipă, Harriman m-a rugat să fac ce pot pentru a reține invitații pînă la înapoierea sa. Treaba nu a fost deloc uşoară, deoarece ambasadorul a fost reținut la Ministerul de Externe mult mai mult decît se aşteptase. Totuşi, cu concursul unor prieteni americani care au

* Este vorba de celebrul „Țar-tun", construit nu în secolul al XVIII-lea, ci al XVI-lea (1586); greutatea sa atinge 40 de tone, lungimea – 5,34 m, iar calibrul țevii – 890 mm sau peste 35 de țoli. – *Nota trad.*

născocit noi toasturi, unele cîntate chiar pe melodiile executate de orchestră, am reuşit să distrăm oaspeţii şi să reţinem marea lor majoritate pînă la întoarcerea lui Harriman.

Ambasadorul a păşit în mijlocul sălii şi a anunţat capitularea japonezilor, ceea ce a stîrnit strigăte de bucurie din partea americanilor prezenţi.

În timpul războiului auzisem multe despre admirabila apărare a Leningradului în 1941 şi 1942, ceea ce m-a determinat să-mi exprim dorinţa de a face o scurtă vizită în acest oraş. Potrivit arhivelor sovietice, în asediul Leningradului au pierit de foame 350 000 de oameni din rîndurile populaţiei civile, mulţi alţii fiind ucişi sau răniţi de inamic*. Aceste cifre au fost mereu reamintite grupului nostru de către reprezentanţii autorităţilor civile din Leningrad, care se alăturaseră comandanţilor militari ruşi în calitate de gazde locale. Neînchipuitele suferinţe ale populaţiei s-au împletit cu perioada foarte lungă în care oraşul a avut de îndurat grelele consecinţe ale luptelor, pentru a face din această operaţie unul dintre asediile memorabile ale istoriei şi, neîndoielnic, singurul de aceste proporţii în epoca modernă.

Primarul Leningradului ne-a oferit un dejun la care au participat conducători politici şi militari locali. Artiştii ruşi aflaţi acolo ne-au oferit muzică vocală şi instrumentală, recitări de texte dramatice – pe care, fireşte, nu le-am înţeles – şi cîteva dansuri minunate. Am spus primarului cît de mult mă frapase, în Rusia, respectul manifestat de toată lumea faţă de artişti şi uimitoarea preţuire pe care fiecare cetăţean – de la cel mai înalt conducător pînă la omul cel mai modest – o acorda artei sub diversele ei forme. El mi-a răspuns că orice rus este dispus să flămînzească o săptămînă întreagă dacă astfel poate merge duminica la o galerie de artă, la un meci de fotbal sau la un spectacol de balet.

---

* Totalul pierderilor suferite, din cauze diferite, de populaţia civilă din Leningrad în cursul asediului este estimat la aproximativ 650 000. – *Nota trad.*

În timpul toasturilor ținute cu prilejul dejunului de la Leningrad, fiul meu, care pînă atunci reuşise să scape de această corvoadă, a fost invitat de mareşalul Jukov să spună şi el cîteva cuvinte. După cum mi-a istorisit mai tîrziu, John, temîndu-se tot timpul că va fi pus într-o astfel de situație, se pregătise pe cît se pricepuse mai bine. Ridicîndu-se în picioare, el a declarat că, fiind doar un tînăr locotenent, nu era deprins să se afle în compania mareşalilor Uniunii Sovietice, a primarilor de mari oraşe şi a generalilor de gradul cel mai înalt. Apoi a continuat:

— Sînt în Rusia de cîteva zile şi am ascultat multe toasturi. S-au închinat pahare în cinstea tuturor conducătorilor de stat aliați, tuturor mareşalilor, generalilor, amiralilor şi comandanților forțelor aeriene. Dar nu am auzit încă un toast în onoarea celui mai de seamă rus din cel de-al doilea război mondial. Domnilor, v-aş ruga să beți, împreună cu mine, pentru soldatul de rînd al Armatei Roşii.

Cuvintele lui John au fost întîmpinate cu un entuziasm mai viu şi cu strigăte de aprobare mai puternice decît oricare alt toast auzit într-un răstimp cînd am auzit atîtea! Mareşalul Jukov, care era deosebit de încîntat, mi-a spus că el şi cu mine începusem cu siguranță să îmbătrînim, din moment ce aşteptam ca un tînăr locotenent să ne amintească de „cei care au învins cu adevărat în război".

Zborul de înapoiere Leningrad-Berlin a devenit dezagreabil cînd vremea s-a stricat. Plafonul de nori a coborît atît de jos, încît, pînă la urmă, avionul nostru de transport cu patru motoare a ajuns să zboare razant cu coroanele copacilor. Pilotul meu, maiorul Larry Hansen, a urcat însă la iuțeală avionul deasupra norilor. De atunci încolo am avut parte de un zbor normal şi uşor pînă la Berlin. În orele petrecute la bordul avionului, am comentat adesea, cu mareşalul Jukov, campaniile celui de-al doilea război mondial. Datorită locului special pe care-l ocupa, de cîțiva ani, în ierarhia Armatei Roşii, Jukov avea o experiență mai bogată decît oricare alt ofițer contemporan aflat la comanda superioară a unor trupe angajate în lupte de mare amploare. După cît se pare, era trimis, de obicei, în orice sector al

frontului care juca un rol hotărîtor în acel moment. Din felul cum zugrăvea organizarea armatei sovietice sau terenul pe care lupta ea, ca şi din modul cum expunea motivele hotărîrilor sale strategice reieşea limpede că mareşalul Jukov era un ostaş desăvîrşit.

El s-a declarat de acord cu mine că subminarea moralului inamicului trebuie să fie totdeauna ţelul Înaltului Comandament. În acest scop, cele mai bune rezultate le oferă obţinerea unei surprize strategice, care dă dintr-o dată trupelor proprii posibilitatea să anihileze capacitatea inamicului de a continua războiul, cel puţin într-o zonă importantă. Efectul se potenţează cînd îl însoţeşte şi o surpriză tactică, care stîrneşte în sînul unităţilor inamice din primul eşalon teama că nimicirea lor este iminentă. În repetate rînduri, în campaniile din bazinul mediteranean şi din Europa, noi am reuşit să obţinem surprize fie strategice, fie tactice, fie din ambele categorii. În cadrul „bătăliei intrîndului", din decembrie 1944, am fost victimele unei surprize tactice în ceea ce priveşte tăria şi data ofensivei germane. În acest caz însă am prevăzut atît probabilitatea manevrei, cît şi aria ei generală de desfăşurare, astfel că întocmisem un plan de ripostă, pe care l-am îndeplinit cu succes. Totuşi, efectul iniţial al ofensivei inamice asupra moralului trupelor noastre din primul eşalon operativ a fost considerabil.

Pentru U.R.S.S., cel de-al doilea război mondial însemnase o experienţă dramatică. Anul 1941 a văzut naziştii cotropind toată partea de apus a ţării. Începînd din regiunea Volgăi spre vest, aproape totul era distrus. Zburînd deasupra Rusiei în 1945, între frontierele occidentale şi împrejurimile Moscovei nu am zărit nici o casă rămasă în picioare. După cum mi-a relatat mareşalul Jukov, în această zonă invadată, ocupanţii asasinaseră un număr atît de mare de femei, copii şi bătrîni, încît guvernul sovietic nu avea să fie niciodată în stare să stabilească cifra totală. Unele oraşe mari fuseseră devastate, şi pînă în noiembrie 1942 nu prea părea să existe vreo speranţă că dîrza rezistenţă a ruşilor va reuşi să ţină piept inamicului pînă ce industria sovietică va

reîncepe să producă şi pînă ce aliaţii occidentali îşi vor aduce o contribuţie substanţială la luptă.

Toate acestea erau de natură să trezească ura oricărui popor. Ar fi fost de neînţeles ca ruşii să nu aibă împotriva germanilor motive de răzbunare mai directe şi mai personale, iar faţă de realităţile războiului o atitudine mai categorică decît ţările aflate la mari depărtări de teatrul de operaţii.

Chiar şi în ofensivele lor încununate de succes, sovieticii au trebuit să plătească crîncen de scump fiecare victorie. Cea mai costisitoare formă de a purta războiul – cea unde tăria în scădere a unei ofensive se manifestă cel mai repede – o reprezintă înaintarea tactică a unor forţe superioare, care cîştigă treptat teren împotriva unei apărări flexibile şi dibace. Inamicul îşi regrupează mereu forţele, pentru a obliga pe atacatori să se izbească, succesiv şi cu pierderi mari, de aceleaşi trupe ale sale, care ocupă poziţii dinainte pregătite. Atunci cînd factorul asigurare materială începe să complice serios problema, inamicul poate să răstoarne raportul iniţial de forţe pe plan atît moral, cît şi material. În primele contraofensive ale războiului, Jukov a fost nevoit să-şi folosească trupele după această metodă costisitoare. Abia în ultimele luni ale războiului au început sovieticii să culeagă, pe plan militar, roadele bogate ale imenselor sacrificii pe care le făcuseră anterior. Mîndri de victoriile obţinute, ruşii îşi aminteau totdeauna cu durere cît de scump le plătiseră.

Cît priveşte reacţia mea personală, trebuie să spun că, pe măsură ce treceau lunile de război, creştea şi ura pe care o resimţeam împotriva germanilor, şi mai ales împotriva bandei lui Hitler. Pretutindeni dădeam peste ravagiile provocate de ambiţia lui necruţătoare. Fiecare ciocnire, fiecare hărţuială îşi cerea preţul în trupurile schilodite şi vieţile răpuse ale tinerilor soldaţi aliaţi.

În timpul războiului, sute de taţi, mame şi soţii, cu inima frîntă de durere, mi-au trimis scrisori personale, implorîndu-mă să le dau fie o umbră de speranţă că cel drag ar mai trăi, fie, cel puţin, cîteva amănunte în plus despre felul cum murise. Am răspuns tuturor acestor scrisori. Nu cunosc cale mai sigură pentru a ajunge la o ură nestinsă împotriva celor

vinovați de declanşarea unui război agresiv decît îndatorirea de a încerca să alini jalea familiilor pe care acest război le-a îndoliat. Iată de ce înțelegeam atitudinea ruşilor mai bine şi cu mai multă simpatie decît aş fi putut-o face înainte de izbucnirea războiului.

Pentru a răspunde gestului de curtenie al guvernului sovietic, Departamentul de Război al Statelor Unite nu a întîrziat să-l invite pe mareşalul Jukov în America, cu aprobarea preşedintelui Truman. Răspunsul afirmativ sosind imediat, am crezut că vizita va avea loc într-un viitor apropiat. Mareşalul a cerut să fie însoțit de mine sau de generalul Clay, pentru a avea alături un prieten, aşa cum şi eu îl avusesem pe el în călătoria pe care o făcusem în Rusia. Din păcate, m-am văzut nevoit să-i răspund că, datorită unor împrejurări şi probleme de moment mai deosebite, nu aveam posibilitatea să fiu gazda lui în S.U.A., dar l-am delegat pe generalul Clay în această calitate. La întrebarea lui Jukov dacă nu cumva ar putea merge cu el şi fiul meu, i-am răspuns că va fi o cinste pentru John să-l însoțească. L-am anunțat, de asemenea, că va călători cu „Floarea soarelui", avionul de tip C-54 care îmi fusese pus la dispoziție. Încîntat de veste – căci avea mare încredere în aparat şi în echipajul său, după zborul în Rusia, cu prilejul vizitei mele –, a spus ceva interpretului, care mi-a tradus:

— Cu avionul generalului şi cu fiul generalului alături, ştiu că voi fi în cea mai deplină siguranță.

Din nefericire, curînd după aceea, mareşalul s-a îmbolnăvit. Pe moment, unii şi-au pus întrebarea dacă nu era vorba de o maladie diplomatică. Dar prima oară cînd l-am revăzut, la o şedință a Comisiei aliate de control de la Berlin, avea înfățişarea unui om care luptase din greu cu boala. În orice caz, vizita a trebuit să fie amînată pînă către iarnă, cînd mareşalul şi-a exprimat dorința să aştepte primăvara pentru a face călătoria.

Ultima oară m-am întîlnit cu el la 7 noiembrie 1945. În cinstea acestei zile sărbătoreşti, Jukov a oferit o mare recepție la Berlin, invitînd pe ofițerii superiori din comandamentele şi statele-majore ale tuturor aliaților.

Vremea se stricase, nemaipermiţînd zborul avioanelor. Comandanţii-şefi britanic şi francez au renunţat să mai participe. Ştiind însă că voi fi rechemat în S.U.A. nu peste mult timp, m-am hotărît să asist la recepţie, chiar dacă asta însemna o noapte de mers cu trenul şi un drum lung cu maşina în ziua următoare.

La sosire l-am văzut pe mareşalul Jukov împreună cu soţia sa şi cu cîţiva colaboratori principali înşiraţi la intrare şi primindu-şi oaspeţii. M-a salutat, apoi a ieşit aproape imediat din rînd, luînd-o şi pe soţia sa de braţ. Toţi trei, însoţiţi de un interpret, ne-am retras într-o încăpere confortabilă, aprovizionată cu tot felul de gustări şi băuturi, unde am stat de vorbă două ore.

În esenţă, mareşalul şi-a exprimat convingerea că noi, cei din Comisia aliată de la Berlin, adusesem o contribuţie la îndeplinirea dificilei misiuni de a promova un climat de înţelegere între Statele Unite şi Uniunea Sovietică, ţări cu mentalităţi culturale şi politice atît de diferite. După părerea lui însă, puteam realiza şi mai mult. După ce s-a ocupat îndelung de noua Organizaţie a Naţiunilor Unite, Jukov a subliniat:

— Dacă Statele Unite şi Uniunea Sovietică vor face front comun – şi la bine, şi la rău –, succesul Naţiunilor Unite este asigurat. Dacă lucrăm mînă în mînă, nici o altă ţară pe lume nu se va încumeta să provoace un război, din moment ce noi l-am interzis.

Mareşalul adera cu trup şi suflet la concepţiile comuniste, considerînd că sistemul sovietic de guvernămînt se întemeiază pe idealurile umanităţii, pe cînd cel american, pe interesele ei materiale. Explicînd ce înţelegea prin această diferenţiere şi cerîndu-şi scuze pentru criticile aduse implicit, el a arătat că orînduirea din S.U.A. apelează la tot ce este egoist în om, pe care noi îl punem la muncă spunîndu-i că-şi poate însuşi tot ce cîştigă şi că poate spune tot ce i se năzare şi permiţîndu-i, pe cele mai diverse planuri, să devină o entitate nedisciplinată şi dezorientată, în cadrul unui vast complex naţional.

Jukov m-a rugat să fac un efort pentru a înţelege

orînduirea sovietică, care se străduieşte să înlocuiască astfel de scopuri cu imboldul de dăruire a omului pentru cauza marelui complex național, căruia îi aparține şi el.

Chiar şi după înapoierea mea în Statele Unite am continuat să corespondez cu Jukov, în aceiaşi termeni amicali, pînă în aprilie 1946. În primăvara aceea, el a fost eliberat din funcția pe care o deținea la Berlin şi, de atunci, nu mi-a mai dat de veste. S-a zvonit că nu s-ar mai fi bucurat de respectul şi afecțiunea pe care şi-o cîştigase din partea opiniei publice în ultimele luni ale războiului.

Printre cauzele atribuite dizgrației sale s-a presupus că s-ar fi înscris şi binecunoscuta prietenie dintre noi. Nu îmi vine să cred, căci, în ciuda acestei prietenii, Jukov a rămas pînă la capăt profund convins de dreptatea fundamentală a teoriei comuniste, la care aderase dintr-un impuls interior, şi nu din vreo constrîngere exterioară.

Ruşii sînt generoşi. Le place să invite oaspeți şi să facă daruri, aşa cum poate să confirme orice american care a avut de-a face cu ei în timpul războiului. În ochii mei, rusul obişnuit are o pronunțată asemănare cu aşa-numitul „american mijlociu“, prin elanurile sale de generozitate, prin pofta cu care rîde, prin fidelitatea lui față de prieteni, prin viziunea directă pe care o are asupra vieții de zi cu zi.

Prietenia şi înțelegerea personală dintre mine şi mareşalul Jukov nu au eliminat însă incidentele şi conflictele, care enervau şi exasperau fără încetare pe membrii statului meu major. Uneori, ele luau proporții serioase.

Din cauza deosebirilor de limbă, nimeni nu dispunea de instrumentul convorbirilor personale pentru a atenua acuitatea controverselor care izbucneau. S-au ivit neînțelegeri în legătură cu punerea în aplicare a acordului de la Potsdam, mai ales în privința reparațiilor de război. Deşi amîndoi militam pentru refacerea Ruhrului şi pentru dezvoltarea unei economii capabile să întrețină populația Germaniei occidentale, Clay şi cu mine insistam, în aceeaşi măsură, ca toate angajamentele ferme ale guvernului american să fie îndeplinite prompt şi la nivelul

corespunzător. Consideram că, făcîndu-ne vinovați de rea-credință în vreun detaliu de execuție, am fi năruit orice speranță de a oferi o bază tot mai largă cooperării internaționale.

La scurt timp după încetarea ostilităților s-au iscat primele obiecții împotriva politicii de strictă respectare a cuvîntului pe care şi-l dăduse guvernul nostru. Pe neaşteptate, unii colaboratori ai mei mi-au sugerat să răspund printr-un refuz atunci cînd ruşii îmi vor cere să evacuez în zona de ocupație atribuită Statelor Unite trupele americane de pe aliniamentul Elbei. Argumentul era că sovieticii vor fi mai receptivi la unele propuneri ale noastre, îndeosebi la cele privind o împărțire judicioasă a Austriei, dacă forțele noastre vor rămîne pe Elba. Mie, o astfel de atitudine mi se părea lipsită de orice temei. Dacă de la primii paşi ai conlucrării noastre direct cu ruşii refuzam să traducem în practică un acord care angaja buna-credință a guvernului nostru, aveam certitudinea (şi Departamentul de Război m-a susținut totdeauna pe această poziție) că torpilam, de la bun început, întregul nostru efort de cooperare.

Nu m-am îndoit niciodată că aliații occidentali ar fi putut încheia un acord prin care să ocupe o zonă mai întinsă din Germania decît cea pe care o stabiliseră. După părerea mea, dacă ar fi fost la fel de convinşi ca noi, cei de la SHAEF, despre iminența unei victorii rapide pe frontul anglo-american, oamenii noştri de stat ar fi insistat, la Ialta, ca Elba să formeze limita naturală geografică dintre zonele de ocupație de est şi de vest. Deşi pe la sfîrşitul lunii ianuarie 1945 ne mai aflam tot pe malul stîng al Rinului şi nu rupsesem încă linia Siegfried, eu şi statul meu major am informat pe superiorii noştri că aveam perspectiva unor mari victorii într-un răstimp scurt. Numai teama că nu vom putea înainta mai departe, spre est, trebuie să-i fi determinat pe conducătorii noştri politici să accepte o linie de ocupație avînd oraşul Eisenach drept punctul cel mai adînc situat pe teritoriul german. Dar acestea sînt simple speculații, căci nu am discutat niciodată problema cu vreuna dintre persoanele,

direct răspunzătoare de împărțirea zonelor.

În orice caz, cronica Berlinului în lunile de la sfîrşitul verii şi începutul toamnei anului 1945 reprezintă punctul culminant al cordialității şi cooperării pe care am reuşit să-l atingem în raporturile noastre cu autoritățile sovietice. Pe planuri mai vaste şi la niveluri mai înalte, neînțelegerile au sporit mereu, repercutîndu-se inevitabil şi pe scena germană. Este posibil, de asemenea, ca procesul să se fi desfăşurat în sens invers.

Pe atunci, americanii – sau, cel puțin, noi, cei de la Berlin – nu vedeau deloc pentru ce sistemul de guvernămînt sovietic şi regimul democratic, aşa cum îl înțelegeau aliații occidentali, nu ar putea conviețui pe glob, cu condiția ca fiecare să respecte drepturile, teritoriul şi convingerile celuilalt şi ca fiecare să evite acțiunile fățişe sau oculte îndreptate împotriva celuilalt. Nouă ni se părea firesc să se realizeze şi să se respecte cinstit acest acord, de genul „trăieşte şi lasă şi pe altul să trăiască“. Era, probabil, maximul pe care l-am sperat vreodată.

Cuprins

Studiu introductiv 3
Capitolul I. Preludiu la război 37
Capitolul al II-lea. Război pretutindeni 56
Capitolul al III-lea. Punct de comandă pentru Marshall 74
Capitolul al IV-lea. Platformă pentru debarcare 96
Capitolul al V-lea. Pregătiri pentru operația „Torch” ... 126
Capitolul al VI-lea. Debarcarea în Africa 152
Capitolul al VII-lea. Iarna la Alger 177
Capitolul al VIII-lea. Campania din Tunisia 200
Capitolul al IX-lea. „Husky” 230
Capitolul al X-lea. Sicilia şi Salerno 248
Capitolul al XI-lea. Conferința de la Cairo 272
Capitolul al XII-lea. Italia 283
Capitolul al XIII-lea. Planuri pentru „Overlord“ 306
Capitolul al XIV-lea. Bătălia capului de pod 345
Capitolul al XV-lea. În ofensivă 361
Capitolul al XVI-lea. Urmărirea inamicului şi bătălia aprovizionării 388
Capitolul al XVII-lea. Lupte de toamnă la granița Germaniei 426
Capitolul al XVIII-lea. Ultima carte a lui Hitler 449
Capitolul al XIX-lea. Trecerea Rinului 475
Capitolul al XX-lea. Asalt şi încercuire 500
Capitolul al XXI-lea. Invadarea Germaniei 519
Capitolul al XXII-lea. După victorie 545
Capitolul al XXIII-lea. Operația „Study“ 563
Capitolul al XXIV-lea. Rusia 573

Lei 24

editura politică